

Zižva
Myslenky o socialismu
uctění nábožeství
a politice
Ročník III

O B S A H:

M. Baušová:	
Počátky katolické reformace	36, 76, 132
Papežství v II. pol. XVI. století	178
E. Baumann:	
Jak zplodila válka tuto knihu?	169
L. Bloy:	
Duše Napoleonova	283, 307
J. S. Bořita, O. P.:	
Zápas	175
Přeložil: R. Cosselina: Sv. Tomáš Aquinský a moderní filosofie. Sertillanges.	
R. Cosselin:	
Sv. Tomáš Aquinský a moderní filosofie	229
F. Gonnard:	
Modlitba za vlast	76
Dr. J. Hanuš:	
Konfucius a Lao-tsi — Kristus	135
Základy všeobecné vědy náboženské	195
E. Hello:	
Láska	100
Dr. J. Janda:	
Práce katol. studentstva na slovanské vzájemnosti	279
C. Jež, S. J.:	
Filosofické jádro důkazů jsoucnosti Boží	5
Theismus a materialismus	66, 110
Theismus a pantheismus	161
Náboženství zdroj života	261
Dr. J. Kamarýt:	
Ideál	226
J. Krlín:	
Renesance katolická ve Francii	2, 39, 73
Naše úkoly po sjezdu	20
Na uváženou lidovým politikům a vůdcům.	
Sláva na výsostech	97
Literární žeň našich dnů	123
Krásná díla k Ježíšku	127
Josef Lotte	232
Přeložil: E. Hello: Láska.	
E. Baumann: Jak vznikla tato kniha?	
Řídil: „Co Život dal“, „Vědu a vychovatelství“. Psal literární kritiky.	
J. Kunček:	
Tělesná výchova a katolicismus	144
A. Novák:	
Za královstvím Božím	11, 48, 146, 239, 198, 281
Historia est magistra vitae	79
Číslo 27	282

Dr. J. Novák:	
Úvod do všeobecné pedagogiky	15, 69
B. Pečínková-Dlouhá:	
Krev	1
Jsme houfec holubic	33
Magnificat	65
Neviditelná světla	107
Smrt kněze filosofa	13, 42
Dr. J. Plch:	
1906—1921	267
F. Pokorný, S. J.:	
Přeložil: E. Vandewalle: Cesta k církvi.	
K. Reban:	
Zásady pro sebevzdělání našich pracovníků	70, 120
Památce největšího učitele ve výkladu Písma sv.	104
M. Rombaldová:	
K 17. říjnu	39
L. Stříž:	
Překlad listu sv. Jeronýma	106
A. Silva Tarouca:	
Život	129
Rozum a milost	236
K obraně filosofie křesťanské	201
Organisační práce katol. studentstva	271
Přispíval do: „Co život dal.“	
Dr. Fr. Skalický:	
K otázce odluky theologické fakulty	291
J. Šrámek:	
Divadelní meditace	125
Psal literární a divadelní kritiky.	
J. Trnka:	
Česká otázka	275
E. Vandewalle T. J.:	
Cesta k církvi	46, 84, 117, 138
Fr. Lad. Věroch:	
Věřím moderního člověka	17, 34
J. Zeyer:	
Stavitelé chrámu z Karolínské epopeje	205
J. Znorov:	
Ve svaté město	10
V tempu příboje	70
Od moře	84
Sv. Františkovi	99
Klanění se Pánu	109
O Kriste	225
Sv. František	193
J. Zvoníček:	
K našemu organisačnímu vývoji	258
J. Žal:	
Na rozcestí	113
Žalm	114
Mám úzkost	115
Nevymrou chudí	257

O B S A H:

B. Pečínková-Dlouhá: Krev. — *J. Krlin*: Renesance katolická ve Francii. — *Cyril Jež T. J.*: Filosofické jádro důkazů jsoucnosti boží. *Josef Znorov*: Ve svaté město. — *Ant. Novák*: Za královstvím božím. — *B. Pečínková-Dlouhá*: Smrt kněze filosofa. — *Dr. Josef Novák*: Úvod do všeobecné pedagogiky. *Dr. L. Věroch*: Věřím moderního člověka. — *J. Krlin*: Naše úkoly po sjezdech. — — Co život dal. — Věda. Vychovatelství. — Literatura. Umění.

Sdělení redakční a administrační.

Číslo o dvou arších bude vycházeti 15. dne každého měsíce, vyjma červenec a srpen. Předplatné pro studenty 20 K, pro nestudenty 30 K. Jsme si vědomi, že předplatné jest značné, a proto jsme pro studenty učinili výhodu, jakou jen bylo při nynějších těžkých poměrech možno učiniti. Nepočítáme při stanovení předplatného s eventuálním možným zvýšením cen v tiskárně. Žádáme snažně, aby ten, kdo může, přispěl nám větším příspěvkem, abychom mohli dáti mnohým chudým a snaživým studujícím našim číslo zdarma. Kdo by nemohl zapraviti předplatné celé, učíň tak ve dvou lhůtách. Cena jednoho čísla jest 3 K 30 h. Rozesíláme některým na ukázkou prvé číslo. Prosíme, abyste si je ponechali. Vráťte-li je, račte tak učiniti co nejdříve a v pořádku, abychom mohli případně ještě těch čísel užiti. Administrace jest v Praze II., Voršilská 1. Pokud se týče redakce, račte zasílati, kdož nám chcete myšlenkami pomáhati, dopisy na J. Krlína, Praha II., Voršilská 1. Odpovídati budeme, pokud možno, dopisy. — **Redakce a administrace.**

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon. Archa, Hlídka, Týn. Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix. Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes. Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

ZiVOT

Myslenky o Socialismu uctění náboženský a Politice

ČÍSLO 1.

1920-21.

B. Pečínková-Dlouhá :

Krev.

(Mládeži, jež krvácí .)

*Tajemné víno,
z kořene Adama po tisíciletí
jež proudíš v lidský keř do věků
cevamí všemi,
ty teplá krvi lidských dětí,
proč nejsi lhostejna nebi ni zemi,
Bohu ni člověku ?*

*Láska a hněv
to nebe i pekla dva lisy
A kde je potřeba oběti
dle Božských úradků věčných,
tam hrozny srdci
pro vlastní lásku i pro cizí hněv
bolestně uzralé visí.*

*Do pekla lisu
násilím hrozny rvou
pro kletbu svou
krvavé ruce cizí.*

*Do nebes lisu
vlastníma rukama
veliká vůle
v obětní misu
je pro jiných žehnání
oddaně sklízí.*

*A peklo i nebe
svůj vynesou řev i zpěv,
když v kalich obětní stéká
lidská krev.*

*Však oboji ztichne
v úžasu,
když nad těly mrtvými, bez hlasu,
ta lidská prolitá krev
za nejvyšší lásku a nejpustší hněv
k Bohu jak uragan vzkřikne !*

*A svíjí se peklo a chory nebe znějí,
když, oč volá krev,
pomstu a požehnání
Boží dlaně lejí.*

*Ke hlasu krve nikdy Bůh
nebyl a není a nebude hluch.*

*Od Abele ke Kristu
od bezvolné k dobrovolné oběti —
však po Kristu
jak krvelačné nenávisti
se krvi zhrdající láska
v náruč rozletí!*

— — — — —
*O Bože! Kolem zas bouři
už krvechtivý hněv!
Jsme připraveni, Pane!
Jen potom vlasti dej, a plnou dlani,
požehnání,
zač k Tobě vzřikne naše krev!*

J. Krlin:

Renesance katolická ve Francii.

León Bloy napsal ve svém krásném díle, v „Duši Napoleonově“ tato slova, jimiž vysvětluje boj světa proti Francii: „Vůdcové reptají. Cítí se velmi dobře, že mají proti sobě celou Evropu, prostě proto, že jsou Francií, která jest živoucí duší všech národů, a že to jest zákonem lidského hovada, válčiti proti své duši.“ Nuže, maje mluvit o Francii, mluvím o živoucí duši všech národů, o duši, která prošla bolestí i radostí, která na dlouhé cestě pouští leckdy se napila kalné vody, jež ji roznemocnila, uvrhla leckdy v chorobu dosti dlouhou, kterou pak trpěla nejen ona, nýbrž již trpěl celý svět. A lze pozorovati, že nynějším uzdravování duše, Francie, uzdravuje se celý svět. Mluví se dnes o renesanci nejen Francie, nýbrž i Italie, Německa, Belgie. O renesanci katolické, renesanci v duchu Pravdy Kristovy, v duchu Slova Božího. O renesanci vnitřní celého národa a celých národů. Renesanci na základech křesťanského kředa a Božího dekalogu. Renesanci, jež se dá vyjádřiti dvěma hesly: „S Bohem a k Bohu!“ Rozumím renesanci Francie nejen oživení víry v duších. Francie má Bretagne, má Normandsko a jiné kraje, v nichž byla víra stále živoucí. Rozumím jí právě tvoření na základech oné víry, a tvoření z víry. Výsledky oné víry v celém životě moderní Francie. Víra ve Francii nejen že není mrtvou, nýbrž ona žije intenzivním životem, žije nejen v srdcích lidských, nýbrž žije i v dílech lidských. Rozvětvené školství katolické, vznešená díla umění výtvarného i literárního, řada sociálních blahodárných zařízení, jimiž katolíci okrášlili drahou Francii, mohutná organizace katolického dělnictva, živnostnictva, úřednictva, na pevných základech zbudovaná věda, filosofie, zjevné úkazy zbožnosti a obětavosti, toť jsou dítky víry vědomé a pevné. Činy z víry, toť dvěma slovy charakteristika nynější renesance ve Francii. Renesance tato jest činem a jako tvůrčí umělecký čin, na němž spolu pracovaly Milost a duše lidská, musí býti posuzován. Zřím v oné renesanci sladěné ony dva prvky, zřím, jak první vede neviditelnou ruku lidskou, nesoucí kámen na stavbu Božího chrámu ve Francii. Nezapomínám pozorovateli neunikne, že tato nová obroda počíná právě po roce 1871, kdy Národní Shromáždění odhlasovává, stavěti chrám Nejsvětějšímu Srdci Páně na Montmartru, aby odpykala Francie těžké urážky způsobené Bohu ve století předchozím a vyprosila si sílu pro budoucnost. Montmartr nesklamal.

Jsou dvě moci, jež v XIX. století vypověděly ve Francii boj myšlenky katolické: moc materiální — stát a moc duchová — filosofie a věda. Zmíním se krátce o obou, aby tím více se objevila krása renesance, i proto, že mnohé bude tím vysvětleno. „Nuže, mezi slovy Písma, ačkoliv všechna vztahují se ke všem věkům světa, jsou některá, jež jakoby přednost dávala jistým stoletím, a zdá se, že naše označeno jest zvláště tímto slovem krátkým, jež padá s nebe, aniž by se vysvětlovalo zemí, tímto slovem proroka Nářků:

„Zpustošením zpustošena jest veškerá země: poněvadž nikdo neuvažuje ve svém srdci.“ (Jerem. XII., 11)“, praví krásně Hello v úvodu ke spisu Raysbroecka Podivuhodného. Hellovi je století XIX. stoletím zpustošení. A Hello hluboko vidí a nemýlí se. Ludvík XVIII. nastupuje r. 1814 na trůn a katolíkům francouzským, trýzněným revolucí, svítá světlo naděje. Začínají pracovat a růst. I Karel X. jest nakloněn jejich dílu, jsa ujistěn, že stát může jen tehdy slibně prospívat, když náboženství pronikne celý život. Liberálové však, kteří ovládají široké masy, vzněcují je a jejich vášně vybíjejí se v červencové revoluci r. 1830, jež jest po výtce rázu proticírkevního. Bouře jakž takž se utiňuje; Lamennais, Gerbert a hrabě Montalembert začínají vydávat časopis „L'avenir“, v němž hlásají zprvu svobodu Církve, ale který po roce zaniká, když Lamennais upadl v bludy. Boj proti katolicismu jest veden spíše potichu a propuká opět po roce 1844, kdy katolíci staví se proti zákonu o státním vyučování. Generál jezuitů byl nucen rozpustit koleje a dovolit řeholníkům, aby vystupovali dále jako světsí kněží. Napoleon III. přál zprvu Církvi, ale již roku 1860 spisem „La France, Rome et l' Italie“ zaujal příkré stanovisko proti Vatikánu. Na to byl zakázán charitativní spolek sv. Vincence; bylo prudce útočeno vládou na Syllabus z r. 1864 a nic se nepodniklo, když Viktor Emanuel uzmul papeži část jeho států. Pro církev nastávaly zlé doby, které neštěstím u Sedanu r. 1870 byly jen trochu oddáleny. Již rok před bitvou prohlašuje republikánská strana rozluku Církve a státu za nejdůležitější bod svého programu a povstání komuny 18. března 1871 ji skutečně provolalo. Nezdarem revoluce padlo i toto provolání. Od let 1873 až do let 1905 připravuje se dílo, které bylo sněmovnou přijato 3. července r. 1905, 341 hlasy proti 223, a které se nazývá zákonem o rozluce Církve a státu ve Francii. Škola, řády, kněžstvo, vše, co neslo pečeť katolicismu, bylo po 30 let dušeno, pronásledováno. Vše dovršeno bylo a vystupňováno zákonem, jenž měl v zápětí boje, zavírání kněží, vypovídání jich ze země, vyhánění řeholníků, zavírání kostelů atd. atd.

Tyto poměry byly by nepochopitelné, kdyby se neznalo jejich filosofické pozadí. Francie XIX. století trpí nemocí, již mu infikovalo století XVIII. Je to racionalismus, který však přijímá novou formu, a který jest horším ještě, než byla encyklopedická filosofie. Připojují se k němu prvky racionalismu německého. Kant se radoval a plesal, když r. 1789 propukla revoluce. Tentýž Kant se měl v budoucnosti státi spoluvytvořitelem nové francouzské filosofie — pozitivismu. Rozuměj! Zásady Kantovy pronikly i do Francie a nasytily ducha mnohých vědců. Comte, Littré, jehož filosofie jest čirým atheismem, byli v letech sedmdesátých v plném rozkvětu a důstojně se řadili k vědění, jež prohlásila ústy chemika Marc. Berthelota: „Svět jest dnes bez tajemství.“ (Historie del' Alchimie, závěr). Osmnácté století prohlásilo za lháře ty, kteří tvrdili, že existuje ještě něco vyššího, než jest Příroda, nějaké vyšší bytí, nějaká vyšší bytost. Ale chtělo přirozené náboženství, v němž jest Příroda L'Étre Suprême. Druhá polovice století XIX. zavrhl každé náboženství a místo náboženství postavila vědu. Fonsegrive nazval tento směr scientismem ve svém posledním díle „L'Évolution des Idées dans la France contemporaine“ a definoval jej jako: „naprostou víru ve vědu s úplným vyloučením každé zmínky o tajemství, zázraku, nadpřirozenu, náboženství.“ Věda pronikne svými empirickými metodami všechny zákony nezměnitelné, jimiž jest řízeno dění světové a proniknuvši je, odstraní veškeré tajemství, umožní člověku poznati život, krásy života a člověk bez Boha, jenž bude sám bohem vše znajícím, bude šťastným. To jest asi úmysl Renanova díla „Budoucnost Vědy“, jež bylo uveřejněno sice až r. 1890, ale jež bylo napsáno daleko dříve. H. Taine o důsledku pozitivistické filosofie tvrdí ve svých dílech, že neexistuje nic absolutního, že jsou zde jen fakta a zákony, že metafysika jest zbytečností, jen věda jest naší spásou. Člověk není svobodným, nýbrž jest ve všech svých činech determinován třemi činiteli: račou, dobou, prostředím. Nemá žádné zodpovědnosti, poněvadž činy morální jsou téže přirozenosti jako fenomena fyzicko-chemická. Na těchto předpokladech vybudoval svůj experimentální román Zola. V tom duchu uveřejňuje Vacheron r. 1870 svoji knihu „La Religion“, v níž vyzdvihuje proti křesťanství náboženství ducha. Popírá transcendenci a tím i skutečnou existenci

Boží. Čistý empirism popírající existenci všeho nadpřirozeného i existenci duše, ozývá se i ze snah Ribotových, jenž jest zakladatelem t. zv. empirické psychologie.

Jest zřejmo, že snahou i positivismu i všech těch horování o všemohoucnosti vědy bylo vytlačení nadpřirozena ze života, to jest vytlačení víry, odkřesťanění Francie. Tatáž snaha, kterou v téže době projevovali v Německu Haeckel, Büchner, Vogt a jiní. Ve Francii vyvolala boj těžší, než se mohlo myslit. Liberalisté byli ve Francii u vlády a měli moc nad školstvím. Universita pařížská byla hlasatelkou myšlenek, jež jsem svrchu naznačil. Lid francouzský byl dosti neuvědomělý, nábožensky jaksi zlhostejnělý. Kněz, jakmile vyvíjel větší úsilí, byl podezřelý z nepřátelství k republice. Neboť ve Francii byl rozšířen tiskem názor, že papež strojí úklady svobodné republice francoúzké. A přece katolíci nejen nepodlehli, nýbrž vším tím pronásledováním, mocí hmotnou i duchovní, ještě zmohutněli a vzrostli. A právě jako filosofie pozitivistická cvičila v duši myslících víru vyzdvihujíc rozum a rozumové a smyslové poznání, stavěla křesťanská filosofie u těch pokorných nádhernou stavbu a stavěla rychleji, než mohla bořit filosofie atheistická nebo scientism. A pak jsou ve Francii kraje se živou vodou — třeba Bretagne — jež svou vírou vychovala Francii velikány ducha, pokorné a věřící, kteří svou činností a svým dílem se stali nesmrtelnými v dějinách boje francouzských katolíků za myšlenku Kristovu. Budu o nich mluvit později.

Po revoluci z konce XVIII. stol. neměla Francie příliš katolických filosofů. Kněžstvo, jež studiem by mohlo nésti myšlenky křesťanské filosofie, bylo z velké části revolucí persekvováno a které zbylo, mělo na starosti pastoraci. Správně poznamenal v jedné své konfereční promluvě Lacordaire: „En donnant au monde les pasteurs, elle ne pouvait encore lui donner les docteurs — Církev dala pastýře a ještě nemohla dáti doktory.“ Filosof kněz, učitel Hellův si stěžuje, že po revoluci není středisek, v nichž by se soustavně pěstila filosofie. Řády klášterní byly mnohé rozpuštěny. Ale přec zde byl někdo, laik, silný duchem a velké lásky. Laik, který zaujal příkřejší stanovisko k poměrům, než by to kněz dovedl. Myslím dílo Josefa de Maistra, jež jest důstojným introitem do XIX. století a jež dalo věštiti, že století to skončí jarem. Vedle de Maistra, filosofa, radí se Chateaubriand, odhalující krásy katolicismu i krásy středověku. Ti dva připravovali cestu těm, kteří přišli po nich, a kteří se stali opravdovými světly moderní Francie, Hellovi, Bretaňci, filosofovi a umělci Veuillotovi, umělci i filosofovi, kteří silou myšlenky tvořili Francii katolickou inteligenci, tvořili vůdce. Hello svým hlubokým pohledem zahlédl ostře ty různé nositele prostřednosti: Voltaira, Rousseaua, Renana etc., ukázal na nich absurdnost filosofie materialistické a vytýčil proti nim sílu myšlenky křesťanské. Hello — a v tom vidím největší jeho plus a význam — ukázal Jednotu a Krásu Kreda a ukázal Vznešenost Boží. A francouzský inteligent nemohl zavřítí oči před světlem, jež bylo jasné. A Veuillot, genius, doplňoval Helloa. Filosofie, jež miluje pravdu, a jež jest pravdou, spojila se s uměním, jež miluje krásno a jež dává krásu a tvořily společně moderní katolickou Francii. To je ten čin, o němž jsem mluvil.

Ovšem k celému tomu obrození přispívalo značně, že lid francouzský ve svém jádru jest dobrý. Lev XIII. charakterisoval ten lid slovy: „Le fond est bon — Základ jest dobrý.“ A pak tradice katolicismu, jež nemohla býti přelomena revolucí. Francie má gotické chrámy, jež půdu zúrodňují. Francie má veliké národní světce, které ctí celý národ. Francie má katolickou minulost. Kněz francouzský měl snadnější průměrně práci než náš kněz. V neustálých těch přeměnách, ve stálém střídání revolucí, ve zmatku byl pevným bodem kříž. Lid slyšel kněze a věřil mu. Proto bylo možné, že ten lid miliony dal a dává na katolické školy, že jest obětavý, a že ten největší kulturní boj se dovedl jen vnitřně ucelit a sesílit.

Tak se připravovala Francie katolická prací a růstem na léta osmdesátá a mohla s otevřeným hledím pohleděti do očí nejzarytějším nepřátelům. Položila si, vlastně obhlédala si základy již položené a na nich vystavěla moderním způsobem budovu. Gotickou budovu, která podobá se katedrále Notredamské, a která jest stavěna cudnými staviteli podobajícími se v mnohém těm středověkým, pokorným a oddaným. (Pokrač.)

Filosofické jádro důkazů jsočnosti boží.

Důkazy jsočnosti boží, jejichž počátky nalézáme již u Platona (Zák. 888 c — 889. 893 d, Tim. 28 a—c, Fileb. 28 c, 30 c, Stát 505 a, 511 b) a Aristotela (Metaf. XII. 7—9, 1072—73), které zdokonalili sv. Otcové, hlavně sv. Augustin (Confes. 1. 1., De lib. arb. 2, 3—13, De vera relig. 29, 40, De civ. Dei 8, 6.), uvedl v systém sv. Tomáš Aq. (Sum. Theol. 1. qu. 2. a. 3.). Uvádí tu pět důkazů jsočnosti boží: 1. z pohybu, 2. z působení příčin účinných, 3. z možnosti a nutnosti, 4. ze stupňů dokonalostí, které ve věcech spatřujeme, 5. z řízení věcí. (Viz Vychodil, Důkazy jsočnosti boží a dějiny jejich, str. 40—47). Nejnověji bývají důkazy jsočnosti boží děleny ve tři skupiny: důkazy metafysické (z vlastností společných všem věcem stvořeným), fyzické (z vlastností těles fyzických) a morální (z vlastností duše lidské). Nejdříve je třeba s důrazem vytknouti, že východisko důkazů jsočnosti boží je skutečný, reální svět hmotný a duševní, že důkazy tyto vyrůstají z fakt empirie vnější a vnitřní. To třeba zvláště mítí na mysli vzhledem ke stanovisku filosofie pozitivistické, dle níž poznání empirické je základem všeho poznání vědeckého. Jediný důkaz t. řeč. ontologický, který sestrojil sv. Anselm (Proslogium cap. 2—3), vychází ze základu pouze pojmového, nikoli reálního. Snaží se totiž z pouhého pojmu Boha, jakožto bytosti nejdokonalejší, dokázati jeho existenci. Neboť bytovati skutečně a nutně jest lepší nežli pouze pomyslně a nahodile. Každý člověk myslí si Boha jakožto bytost nejdokonalejší. Bůh by však nebyl bytost nejdokonalejší, kdyby nebyl skutečný, nýbrž jen pomyslný. Již vrstevník sv. Anselma mnich marmoutierský Gaunilo (Liber pro insipiente) namítl, že z pouhého pojmu věci neplyne nikdy její existence, tedy ani z pouhého pojmu Boha, jakožto bytosti nejdokonalejší, neplyne, že je skutečný.

Definitivně zamítnut byl důkaz Anselmův sv. Tomášem Aq. (Sum. Theol. 1. qu. 2. a. 1., ad 1—3; De veritate q. 10, a. 12.) Od dob sv. Tomáše Aq. se k ontologickému důkazu z předních katolických filosofů nevrátil již žádný. V poněkud jiné formě slovní vzkřísil jej Descartes, jenž dí, že mezi vrozenými ideami prvá a hlavní je idea Boha, bytosti nekonečné a nejdokonalejší, takže si jej nutně uvědomujeme. Jelikož pak idea ta obsahuje v sobě jasně existenci, tedy třeba nutně uznati, že Bůh jest. (Princ. pníl. 1, 14.) Spinoza dospěl z Descartesova pojmu Boha k pantheismu tvrdě, že poznání naše záleží v bezprostředním nazírání všeho v Bohu a Boha ve všem. Stejně do pantheismu upadl jiný zák. Descartesův Malebranche svým ontologismem. Ontologický důkaz jsočnosti boží nalezl zastance ještě v Leibnizovi. (De la démonstration Cartes. 177; Monadologie 44.)

Když tedy Kant v Kritice čistého rozumu na str. 620—630 vyvrací ontologický důkaz jsočnosti boží, netýká se to katolických filosofů, kteří bez něho a dávno před ním, hned jakmile se důkaz ten objevil, jeho nedostatečnost poznali, nýbrž spíše filosofů mimo půdu katolickou stojících a bylo by zcela nesprávné mínění, že Kantovým vyvrácením ontologického důkazu jsočnosti boží vyvracejí se důkazy jsočnosti boží vůbec. Ty stojí zcela pevně, poněvadž jejich základ je svět reální, skutečný, empirický, nikoli jen pomyslný, jak jsem již předem vytkl a nelze proti nim, co se jejich východiska týče, filosoficky naprosto nic namítati. To zdůraznil dobře již sv. Pavel v listě k Řím. 1, 20: Neviditelné vlastnosti jeho (boží) ze stvoření světa skrze ty věci, které jsou učiněny, rozumem pochopené spatřeny bývají, totiž jeho věčná moc a božství.

Logická pak síla všech důkazů jsočnosti boží záleží v základě o dostatečném důvodu a dostatečné příčině, jejíž význam a všeobecnou platnost jsem vyložil v loňském ročníku Života na str. 66—68. Podle toho, na které zjevy ve světě a na které jejich vlastnosti se zásada tato aplikuje, vznikají různé důkazy jsočnosti boží. Jako základní důkaz volím ten, který se děje ze vzniku a změn věcí. Důkaz tento je metafysický, poněvadž jeho východiskem jsou všechny věci vůbec, hmotné i duševní. Vše, co známe, světy na obloze i naše země, nerosty, rostliny, zvířata i lidé jednak vznikají, jednak měniti se mohou a také se mění. Jisto je, že pokud vznikají, mají příčinu (neb příčiny)

svého vzniku v jiné věci (nebo v jiných věcech), neboť nežli vznikly, nebyly, a dokud nebyly, nemohly býti příčinou ničeho vůbec, tedy ani svého vzniku. Než i pokud se mění, mají příčiny svých změn nikoli jen v sobě samých, nýbrž i v jiných věcech. Kdyby v nějaké věci hned od počátku jejího vzniku bylo pohotově vše, čeho ke všem jejím změnám je zapotřebí, změny ty musely by nastati hned v okamžiku jejího vzniku, čili správněji nenastala by v jejím trvání žádná změna, nýbrž vše, co jinak ve věcech posloupně různými změnami přistupuje, nastoupilo by hned v prvním okamžiku jejího vzniku. Kdyby bylo v každé ručnici hned při jejím vzniku pohotově vše, čeho je potřeba k výstřelu, tedy by každá ručnice, jakmile by byla zhotovena, ihned střelila. My však víme, že věci posloupně se mění, že tedy musejí míti příčiny těchto změn aspoň částečně ve věcech jiných. Víme dále ze zkušenosti, že věci z jiných vznikají, tyto mají příčiny svého vzniku opět v jiných a tyto opět v jiných a rovněž věci, které svým vlivem obměňují jiné, jsou měněny od jiných a tyto opět od jiných. Vznik věcí jedněch z druhých a změny jedněch skrze jiné nemůže jíti do nekonečna. Rozum náš, pokud nalézá příčinu jedné věci v druhé, je sice pro okamžik uspokojen, nikoli však definitivně, nýbrž se táže: V čem celá řada věcí vznikajících a se měnících, ať konečná nebo nekonečná, má dostatečnou příčinu? Říci, že postup ten jde do nekonečna, znamená nedati rozumu v jeho neúprosném požadavku po dostatečné příčině věcí vznikajících a se měnících žádné odpovědi. Řada nekonečná vyžaduje dostatečné příčiny ještě daleko více nežli konečná. Řeknu-li, že hodinky vydlužil si A od B, B od C, C od D a tak jdu do nekonečna, nepodal jsem o vzniku jejich ještě dostatečného vysvětlení. To dávno může býti pouze poukazem na hodináře, jenž je zhotovil. Má-li tedy požadavku rozumu o dostatečné příčině všech věcí vznikajících a se měnících učiněno býti zadost, musíme uznati, že jest jedna příčina všeho, která nemá žádné jiné příčiny mimo sebe, nýbrž v sobě má dostatečný důvod všech svých dokonalostí i své existence a která jest nejvyšší a první příčinou vzniku a změn všech věcí, které mimo ni existují.

Bytost taková musí býti: 1. sama od sebe, t. j. svou vlastní dokonalostí má existenci, jinak by rozum náš musel jíti nad ni k bytosti jiné, kteráž by byla příčinou jejího vzniku, nebyla by tedy příčinou nejvyšší a prvou; 2. věčná, nemá-li vyšší příčiny své existence, tedy nikdy nevznikla, nýbrž věčně trvá; 3. nutná, má-li existenci svou vlastní dokonalostí a mocí a to věčně, nemohla nikdy neexistovati a také existence nikdo jí odejmouti nemůže; 4. nezměnitelná, neboť kdyby byla změnitelná, musela by se uznati příčina nad ni vyšší, jejímž vlivem by se mohla měniti; 5. nekonečně dokonalá, t. j. mající všechny možné dokonalosti v nejvyšší míře. Kdyby jí totiž nějaká dokonalost scházela, mohla by se (jejím nabytím) změniti. To by se mohlo státi jen vlivem nějaké jiné příčiny a tak by již nebyla příčinou nejvyšší a prvou, nýbrž ona, jejímž vlivem by se zdokonalila. Musel by se tedy k této rozum náš obrátiti jakožto k příčině nejvyšší a prvé, jakožto k bytosti existující od sebe, věčné, nutné, nezměnitelné, nekonečně dokonalé atd. Je-li ona nejvyšší a prvá příčina všeho bytost nekonečně dokonalá, je zajisté také všudy přítomná, vševědoucí, nejvyšší moudrá a všemohoucí, nejvyšší svatá a spravedlivá, nejvyšší dobrotivá a milosrdná, nejvyšší pravdomluvná a věrná. Toť vlastnosti, které katechismus připisuje Bohu.

Bytost sama od sebe může býti jen jediná. Býti sám od sebe (svou vlastní mocí a silou existovati) je totéž jako míti existenci svou vlastní essencí čili podstatou. V bytosti, která je sama od sebe, podstata a existence jsou nejen reálně, nýbrž i pojmově totožny a nelze si podstatu a existenci takové bytosti od sebe adekvatně odděleně ani mysliti. V člověku skutečném na př. jest jeho podstata totožná s jeho reální existencí, jako v každé jiné skutečné věci. Mohu si však podstatu člověka adekvatně odděleně od jeho existence mysliti, utvořím-li pojem člověka: živočich rozumný. Jelikož člověk není bytost sama od sebe, proto v podstatě jeho není pojmově reální existence obsažena a vyjádřím-li jeho podstatu slovy: živočich rozumný, není tím řečeno, zdali se tím vyjadřuje člověk skutečný čili jen pomyslný, možný, pouhý, neskutečný jeho pojem. Jelikož v podstatě člověka není pojmově obsažena jeho reální individuální existence, proto pojmově připouští mnohost reálních individuálních lidí. Tak je tomu s každou jinou věcí, která nemá reální čili individuální existenci svou vlastní podstatou,

čili která není sama od sebe. Jelikož v bytosti, která je sama od sebe, reální individuální existence s podstatou pojmově je totožná, nemůže tu býti více individuí, nežli jest pojmových podstat a poněvadž tato jest pojmově jen jediná, může býti reálně existující bytost sama od sebe jen jediná.

V důkaze jsoucnosti boží ze vzniku a změn věcí, který jsem jako základní uvedl, jest obsaženo několik jiných důkazů, v nichž logický princip je týž, jen základ, z něhož je důkaz veden, je užší. Tak hned první důkaz sv. Tomáše Aq. z pohybu možno zde uvést. Je to zdokonalený důkaz Aristotelův, jenž pohyb odvozoval z hýbatele, jímž v poslední řadě musí býti hýbatel nehybný, t. j. jenž nemá již jiného hýbatele, sice by se muselo pokračovati do nekonečna, což odporuje rozumu. Tak dochází Aristoteles k svému *πρῶτον κινῶν ἀκίνητον*, jímž jest mu Bůh. (Phys. VIII., Metaph. XII. 7.) Pohybem nemyslí Aristoteles jen změnu místa ve fyzickém světě, nýbrž změnu vůbec i ve světě organickém i duševním. Z toho je jasno, že důkaz tento v důkaze, který jsem shora uvedl, jest obsažen a jeho *πρῶτον κινῶν ἀκίνητον* znamená bytost vše měnící, která však sama jest neměnná. Aristotelův důkaz měl ovšem ještě podstatné nedostatky. Veden je pouze ze změn, nikoli též ze vzniku věcí, poněvadž se Aristoteles domníval, že hmota je věčná. Aristoteles došel k poznání četných vlastností božích, ale ne všech, hlavně ne tvůrčí moci boží.

Druhý důkaz, který podává sv. Tomáš Aq. z řady příčin účinných ve světě, je vlastně důkaz ze vzniku věcí vlivem příčin účinných, jenže zde více dbáno příčin, tam účínů.

Třetí důkaz sv. Tomáše je z možnosti věcí, že totiž věci ve světě nejsou svou bytností nutny, nýbrž co se této týče, jsou jen možny. To plyne ovšem z toho, že vznikají, že vždycky nebyly, že neexistují od sebe, nýbrž vlivem jiné věci tyto opět vlivem jiných, až na konec musíme uznati bytost, která existuje svou vlastní podstatou, t. j. nutně. Je tedy i v tomto důkazu týž základ jako v prvém, totiž vznik věcí z jiných a také týž princip logický, totiž zásada příčinnosti.

Čtvrtý důkaz vede sv. Tomáš z toho, že ve věcech jsou různé stupně dokonalostí, reálností, z čehož lze souditi, že existuje také bytost, v níž je všechna dokonalost, všechna reálnost. V tomto důkaze se vlastně vysuzuje z konečnosti, omezenosti věcí na existenci bytosti nekonečně dokonalé. Spojovací myšlenka je zde ta, že věc konečná, omezená nemá existence svou vlastní podstatou, nýbrž od jiné věci, že tedy vznikla působením vnější příčiny a že poslední příčinou může býti jen bytost nekonečně dokonalá. Je tedy i zde vlastní základ, z něhož se důkaz jsoucnosti boží koná, vznik věcí. Ačkoli v obou těchto důkazech je filosofické jádro stejné jako v prvém, který jsem uvedl, přece mají svůj význam. Jeví se v nich snaha z úvahy vlastností věcí poukázati na jejich nahodilost, že totiž existence není něco jim podstatného, nýbrž k podstatě přistupujícího, že co se podstaty jejich týče, mohou buď býti nebo nebýti a pokud skutečně existují, nemají existence svou vlastní podstatou čili od sebe, nýbrž odjinud. To je důležité proti těm, kteří uznávají věčné a nezávislé trvání buď hmoty nebo atomů nebo reálů (Herbart), proti nimž tudíž není možno začíti důkazy jsoucnosti boží ze vzniku věcí, nýbrž vznik ten z nahodilosti věcí úvahou poměru jejich podstaty k existenci musí se nejdříve dokázati. Nejzřejměji plyne nahodilost věcí z jejich mnohosti. Dokázal jsem již, že bytost sama od sebe může býti jen jediná. Ve věcech všech nalézáme mnoho individuí téhož druhu a rodu. Jejich podstatu možno rozumem abstrahovati od reální individuální existence. Není tudíž tato podstatou samou dána, což je totéž, jako že věci ty nejsou od sebe, nýbrž vlivem jiné příčiny (nebo jiných příčin) vznikly.

Důkazy tak řečené fyzické (vedené z fyzického světa) jsou důkazy úplnými jen tehdy, převedou-li se na důkaz metafyzický ze vzniku a změn věcí. Tak na př. důkaz kinesiologický (z pohybu pouze fyzických těles) dokazuje Boha pouze jako prvního hýbatele, nikoli však zároveň jakožto tvůrce a bytost nekonečně dokonalou. Fyzický také je důkaz, který sv. Tomáš uvádí na pátém místě. Je to důkaz teleologický (účeloslovný). Ve světě organickém i neorganickém je mnoho velmi účelně uspořádaného (viz Pospíšil, Kosmologie, II. 981—1062). Jelikož přírodní věci samy rozumu nemají, je třeba aby

řizeny byly od bytosti vyšší rozumné. Důkaz tento, jak podán byl od sv. Tomáše, také nedokazuje sám Boha jakožto tvůrce, nýbrž jen jakožto bytost nejvyšší moudrou, která tento svět účelně řídí. Uspořádanost ve světě dokazuje existenci nadsvětového moudrého ducha, sama však nestačí k důkazu existence ducha absolutního. Spojí-li se důkaz tento s metafysickým, jenž dokazuje Boha jakožto původce světa, pak ovšem se jím moudrost boží největší měrou potvrzuje. Třeba však všimnouti si zvláště jedné věci, aby se předešlo různým námitkám, že totiž účelné uspořádání věcí ve světě neplyne z podstat věcí, nýbrž je jím nahodilé, že tedy neplyne z nich vnitřní nutností, nýbrž přistupuje k nim odjinud. Věci hmotné totiž svojí podstatou jsou zcela lhostejny, v jakém jsou k sobě poměru, co do místa, času, množství, váhy, velikosti a j., neboť všechny tyto okolnosti lze u nich měnit, aniž se mění jejich podstaty. Než právě od jmenovaných okolností závisí, zdali věci hmotné jsou nakupeny bez ladu a řádu, nebo zdali jsou v takovém navzájem poměru, že činí krásně uspořádané celky sloužící k účelům často velmi užitečným. Kolik leží v dolech uhlí, železa, ve skladištích dříví a jiného materiálu bez určitého pořádku a proto také bez užitku! Jestliže se však materiál ten uvede ve zcela určité poměry, co do chemických vlastností, co do místa, váhy, velikosti a j., povstanou z toho celky uspořádané a účelné, jako domy, stroje, továrny a j. Určení těchto vzájemných poměrů je ve všem zcela závislé od celku, který z těch věcí má povstati a od účelu, jaký ona nová věc má míti. Celek tedy určuje části, z nichž povstává, dříve ještě, nežli je skutečný. To je možno jen tak, že jest rozumem nějakým poznán, v němž jako plán řídí sestavení všech částí, z nichž povstává. Má-li se na př. stavěti dům, stanoví se hloubka základů se zřetelem na celý dům. Tak dům celý, hotový dříve, nežli je skutečný, dříve nežli existuje, určuje každou částku, z níž povstává. Musí tedy také někde býti. Ve skutečném světě ještě není, tedy ve světě pomyslném, v duchu, jímž jako plán je pojat.

Svět jest z velké části krásně a účelně uspořádán, předpokládá tedy existenci nadsvětové duchové bytosti, která dle svého plánu jej uspořádala.

K důkazům fysickým můžeme počítati také důkaz biologický (ze života na zemi). Země naše byla kdysi ve stavu tak vysoké teploty, že zárodek jakéhokoliv života byl na ní nemožný. První organismus objevil se tedy na naší zemi teprve tehdy, až různé podmínky byly tomu příznivé. Odkud tento první organismus byl? Z hmoty vzniknouti nemohl. Živé nemůže vzniknouti z neživého, sice by bylo v účinku podstatně více dokonalosti nežli v příčině. Z jiného nějakého světa sítě života na naší zemi doletěti nemohlo a kdyby se to i stalo, nebylo by tím dáno konečné vysvětlení, neboť všechny jiné světy buď ještě jsou ve stavu ohnivém a nemohou tudíž žádného organismu v sobě chovati, nebo jednou ve stavu ohnivém byly a vrací se otázka, odkud na nich organismus se objevil. Jest tedy třeba uznati za prvního původce všeho života na zemi bytost od světa hmotného rozdílnou, věčně živou.

Důkaz tento poskytuje částečnou ilustraci k metafysickému důkazu ze vzniku a změny věcí. Kant, jenž vedle důkazu ontologického uvádí důkaz kosmologický (z nahodilosti věcí) a fysiko-theologický (teleologický), praví, že oba druhé důkazy upadají do důkazu ontologického, když dokazují nekonečně dokonalou příčinu světa. (Kritika čistého rozumu str. 631—658.)

Toto tvrzení Kantovo je zcela nesprávné, neboť v důkazech z nahodilosti věcí a z účelného uspořádání světa nevychází se z pouhých pojmů, nýbrž skutečných věcí, které vyžadují dle zákonů rozumu skutečně existující, nekonečně dokonalou nejvyšší příčinu. Mohlo by zde jen někoho másti to, že existence bytosti nekonečné dokonalé není dokázána ze světa bezprostředně, nýbrž že se vyvozuje z pojmu bytosti, jež sama od sebe existuje. Nesmíme však přehlédnouti, že bytost sama od sebe existující, již vyžaduje skutečný svět nahodilých věcí, není jen pomyslný pojem, nýbrž věčně existující bytost, tudíž i nekonečná dokonalost, která z pojmu bytost od sebe existující plyne, jest v ní věčně skutečná. Je tedy důkaz kosmologický a teleologický pravý opak důkazu ontologického.

Důkazy jsoucnosti boží morální uvádějí se obyčejně tři: z přesvědčení o jsoucnosti boží společného téměř celému lidstvu, z touhy téměř všech lidí po dobru ne-

konečném, jímž je Bůh a z fakta svědomí, t. j. z vědomí téměř všech lidí aspoň nějakých mravních zákonů, daných vyšší bytostí. Morálními nazývají se tyto důkazy proto, že základem jejich jsou zjevy z vnitřního života lidí jakožto bytostí morálních, t. j. rozumných a svobodných. Slují také psychologické nebo anthropologické. Všimneme-li si filosofického jádra těchto důkazů, uvidíme, že ani jeden z nich není důkazem v přesném slova smyslu. Pokud se prvního týče, třeba doznati, že přesvědčení téměř celého lidstva možno konstatovati jen o „nějaké vyšší bytosti.“ Správný pojem Boha však nelze nazvat duševním majetkem téměř celého lidstva. Pokud tedy jde o správný pojem Boha jakožto bytosti nekonečně dokonalé a jakožto tvůrce veškerenstva, nelze ho ze všeobecného přesvědčení lidstva dokázati. Nelze ovšem upříti, že přesvědčení aspoň velké většiny lidstva o jsoucnosti nějaké vyšší bytosti ukazuje, že úplný ateismus je něco rozumné přirozenosti lidské odporujícího, má tedy pro důkaz jsoucnosti boží význam nepřímý, samostatný však a úplný důkaz z něho vésti nelze.

Ještě méně dá se dokazovati z touhy celého lidstva po nekonečném dobru. Myslím, že velká většina lidí touží spíše po dobrech konečných, pozemských, zdařilejší tudíž mohla by se zdáti jiná forma tohoto důkazu, že totiž žádné konečné dobro člověka v jeho touze po blaženosti dokonale neuspokojuje, proto musí existovati dobro nekonečné, v němž jedině srdce lidské najde úplného upokojení. Myslím však, že nelze vysuzovati na existenci dobra nekonečného, i když zkušenost nás poučuje, že žádné dobro konečné v tomto světě člověka neukojí, neboť není tím vyloučena možnost, že by dobro konečná vyššího řádu, nežli jsou na této zemi, v posmrtném životě touhy lidské mohla ukojiti. Že srdce lidské nespokojí se žádným konečným dobrem a úplné blaženosti najde jen v dobru nekonečném — Bohu, možno s jistotou tvrditi pouze tehdy, když existenci Boha nekonečně dokonalého odjinud jsme již poznali a zároveň jeho nadpřirozeným zjevením jsme byli poučeni, že sebe sama učinil konečným cílem člověka.

Také sv. Augustin svému zvolání. „Nepokojné jest srdce naše, dokud nespočine v tobě (Bože)“, jako důvod předesílá: „Protože jsi nás učinil pro sebe.“ (Conf. I., 1.)

Všimneme si ještě třetího důkazu morálního, vedeného z fakta svědomí. Jeho filosofické jádro nejlépe se objasní, dáme-li si odpověď na otázku, co jest to svědomí. Kdo by svědomí pokládal za jakýsi duševní hlas od rozumu rozdílný, mohl by tvrditi, že rozum z něho může souditi na existenci boží. Při takovém však pojetí svědomí jakožto slepého instinktivního duševního hlasu je těžko obhájití jeho závaznost. Správněji se svědomí pojímá jako činnost rozumu, pokud se vztahuje na poznání mravního řádu. Poznává-li rozum závaznost mravních zákonů, musil dříve poznati existenci Boha — nejvyššího Pána, jenž zákon ten dal, poznání mravního zákona existenci Boha nedokazuje, nýbrž poznání jeho existence předpokládá. Není přece možno uznati závaznost nějakého zákona, nebyl-li dříve poznán zákonodárce, jenž má právo zákonem tím zavazovati. Filosoficky správně možno tudíž jen tvrditi, že známost Boha v lidstvu skutečně v tom rozsahu jest, v jakém rozsahu lze v lidstvu konstatovati faktum svědomí. Jelikož svědomí aspoň vzhledem k nejzákladnějším mravním zákonům téměř v celém lidstvu skutečně existuje, možno z toho vysuzovati, že také téměř v celém lidstvu existuje poznání existence boží. Avšak stejně jako v prvním morálním důkazu může to býti jen poznání Boha jakožto vyšší a mocnější jakési bytosti, od níž jsme nějak i v mravním řádě závislí, neboť ani poznání nejvyššího zákonodárce jakožto bytosti nekonečně dokonalé nemůže se nazvat duševním majetkem téměř celého lidstva.

Výsledek mé úvahy o filosofickém jádru důkazů jsoucnosti boží je pouze důkaz metafysický, v němž vychází se buď ze vzniku a změn všech věcí, nebo z nahodilosti věcí poznané úvahou o poměru podstat věcí k jejich existenci. Důkazy t. zv. fysické jsou úplnými jen tehdy, spojí-li se s důkazem metafysickým, jež přímo velmi dobře ilustrují. Důkazy pak morální jen nepřímou existenci boží potvrzují poukazující k tomu, že úplný ateismus čili popření každé vyšší bytosti má proti sobě mínění téměř celého lidstva; že tedy jest člověku něčím nepřirozeným.

Ve svatě město.

*Divoce krajinou za noci letí
ohnivý času vůz.
Koně jsou v šíleném vzpěti
a letí a letí a letí
uprostřed pekelných hrůz.*

*Nepřátelsky se stavějí hory mu v cesty
a pustá skaliska hroznými gesty
jak mrtvých ramena
mrazivě sahají po muži jezdcí,
jenž na předním koni
rozkročen stojí,
a za ním rachotí, až jiskry padají
ohnivý vůz —*

*Hluboké propasti šklebi se v cestě
a jejich černá bezedná tůně
stahuje každého k sobě, kdo stůně
na strach a záduch.*

*Divoce krajinou za noci letí
ohnivý času vůz,
koně jsou v šíleném vzpěti
a letí a letí a letí
uprostřed pekelných hrůz.*

*Teď jede městy.
Tisíce zařatých pěstí
snad jemu věští,
jak jedou černými městy,
okovy těžké a žaláře,
dá-li se zastavit.*

*Ale on nedbá a pevně a rozkročen stojí
na předním leticím koni
a pevně opratě třímá.*

*Však v tom je ta myšlenka,
v tom její vítězství:*

*že pevně stojí
nechť kolem hřímá
hrom nebo spílání.*

*Neboť on nehledí na blesky ve skalách
a temných propastech, ani těch v nepřáteločích.*

Do dálky hledí:

*Tam za horou poslední vychází slunce
a nejhlubší propasti příkrývá
smířlivá moře tišina
a tisíce jiných soucitných bratří
tož jemu silnému, nebojácnému
tunelem do hor cestu razi
a klenou cesty přes propasti
a tisíce lidských zářících očí
a tisíce lidských rozpjatých paží
čekají na něj ve svatém městě,
až v cestě dojde on konce
a pohlédne k výši,
kde nad vším se klene
nad záští i láskou i nad lhostejností
obloha modrá, plničká svitících hvězd.*

Za královstvím božím.

Historická črta.

Motto: Pokrok je uskutečněním utopíí.
O. Wilde.

Ve velkých hospodářských a kulturních krisích objevili se ve všech dobách a u všech národů mužové, kteří jako starozákonní proroci tušili věci příští a vybudovali si obraz ideální státu budoucnosti mnohdy s věrností až prorockou. Současníkům byl vysněný tento svět často utopíí. Ve všech těchto utopíích najdeme volání po novém pořádku společenském, po království spravedlnosti a lásky. Již doba pohanská má v Platonově „Politeii“ obraz dokonalého státu s filosofem v čele. Schema Platonovo je příliš filosofické a neživotní. Přece však bylo východiskem mnohým pozdějším utopistům. Platon je si vědom nesrovnalostí sociálních, hrozí se úpadku středního stavu rolnického i řemeslnického v Řecku, ale správného léku nezná. Za nepřítel prokládá vlastnictví a ne společenský řád. Rozděluje ve své „Politeii“ občany na tři třídy: válečníky a dozorce, řemeslníky a rolníky a konečně nesvobodné robotníky.

První, celkem nečetné třídy, žijí komunisticky a tvoří aristokracii nepracujících. Třetí stav je bezprávný. Po rovnosti lidí tu není ještě památky. Plato chtěl vyléčiti nemocný řecký stát komunismem bez ethického základu. Aby nechybělo státu nikdy vojáků, měl mít stát právo vybírat pro válečníky ženy a děti vychovávatí pro své účely. Dnešní materialistický komunismus má mnoho společného s Platonovou utopíí.

Přišlo křesťanství, tato největší utopie, největší revoluce v dějinách lidstva, provedená bez násilí. Změnilo tvářnost země. Přineslo nový řád mravní a sociální — rovnost všech lidí a právo na život. Křesťanství nezotročilo ženu a otroka jako starověk; ono je osvobodilo. Ani před formou vlastnickou se nezastavilo. Dle Písma byla země dána všem k svobodnému používání. Nebylo divu, že křesťanské obce žily zprvu komunisticky v nejkrásnějším slova smyslu. Nebyl to komunismus založený na hmotě, nýbrž na lásce.

Křesťanství prvních tří mučednických století bylo největším přiblížením se království Božímu na zemi. Krev mučedníků a láska vespolečná byly mravním kapitálem, z kterého žila pronásledovaná obec křesťanská. Tento idealismus sociální nemohl dlouho trvati. Křesťanská víra učí, že člověk je ke zlému nakloněn a ke hmotě tihne. Jakmile ustalo pronásledování a křesťanství šířilo se volně, přestává komunismus. InSTITUTE soukromého vlastnictví vyskytují se ostatně již v prvním století. Toliko na potřeby církve a pro chudé skládali křesťané biskupům peníze, někdy i celé jmění. Za pronásledování, když byl majetek křesťanům zabírán, chránili jej tak, že jej prohlašovali za majetek mrtvých. Spravovala jej pohřební bratrstva. Nebyl tedy komunismus výhradní formou vlastnickou.

Než přece vyryla tato apoštolská doba tak silnou stopu v dějinách lidstva, že pozdní reformátoři poukazovali zbohatlé církvi na ni a naši Táboři a po nich četné sekty křesťanské snažily se ji napodobovati.

Spoluzití se státem přinutilo církev ke mnohým kompromisům. Církev přešla organizaci státní, ukáží své věřící pevnými normami, aby se ubránila vzrůstajícímu kacířství. Nabývá jmění, stává se velmocí světa a pozbývá zdánlivě onoho prvokřesťanského idealismu.

Proto všichni revolucionáři a reformátoři křesťanští ukazují na donaci Konstantinovu, kdy „z Božího dopuštění byl jed vlit v církev svatou“ a v reformaci české hraje donace Konstantinova zvláště důležitou úlohu. Věřil v ni Hus, Chelčický, Táboři a Čeští bratři a usmějeme se často naivností pramenů. Manifest tábořský z r. 1431 praví: Za časů Sylvestra papeže dal císař Konstantin, chtěje býti rozumnější než Kristus, jemu (Sylvestrovi) a jeho nástupcům dovolení míti vezdejší statky a purpurový šat, jezdit na bílém koni sa míti vládu na Římě a okolím. Když se to stalo, slyšán byl dle starých kronik hlas, který pravil: „Dnes byl vlit jed do církve!“ A od toho času se zvětšením moci upadala svatost duchovních.“

Pozdější prameny bratrské přinášaly k této události Petra Valdenského, lyonského kupce z konce 12. století, který rovněž hlásal nutnost života prostého a volal po

apoštolské chudobě církve. Odpor proti násilí, válkám a přísaze hlásající sekty (bogomilci, Albigenští, Čeští bratři) viděly kořen zla rovněž v donaci. V psaní odtrženců (Bratří) asi z roku 1524 čteme výklad, proč římskou církev pokládali za zkaženou: „Zdalo se mi za potřebné, nejprv oznámíti krátce o tom bludu, kterýž jest víře Kristově přivěšen od nadání kněžského skrze císaře Konstantina.

Přimíšení moci mečové k víře má počátek od Konstantina, skrze Sylvestra přišlo jest. Kterýžto Sylvestr pustil Konstantina císaře u víře se vším panováním a právy pohanskými. Sylvestr okřtiv císaře i s jeho dvorem vrátil se pro Petra Valdynského na poušť, řka jemu: Pojď, bratře, dolů z pouště, již máme svobodu. A tak Petr šel s ním až na dvůr císařský. Přišli na dvůr a Petr ptal se: Jsou tito křesťané? Však to jsou pohané! A tu jste se o to svadila a Petr řekl Sylvestrovi: Já tobě v tom nepovolují, neb jsi zle udělal. A tu se stal rozdíl mezi Petrem a Sylvestrem. A z toho pramene Viklef, kterýž jest mnoho psal proti papežovi, až jej i nevěstkou nazval opilou krví spravedlivých. Z téhož pramene i mistr Hus i mistr Matěj Pařížský (z Janova) i Petr Chelčický mnoho písma o tom napsal, kteréžto Čechové za veliký poklad měli.“

Proč otiskujeme tyto groteskní středověké legendy založené zřejmě na bludu? Abychom poznali, jak lid se dá klamat často vymyšlenými událostmi a zřejmými falsy, dá se získati a strhnouti náladou uměle vyvolanou. Ale v těchto legendách máme zachyceny příčiny nespokojenosti se stávajícím pořádkem. Nepatří ovšem do čtvrtého století po Kristu, nýbrž do století XV.—XVI., kdy u nás Chelčický v „Síti víry“ mluví obrazně o dvou rybách (papeži a císaři), které protrhly síť Petrovu. Ze všech těchto zpráv cítíme odpor proti sesvětštění církve, proti jejímu bohatství, proti absolutismu kurie. V mnohém byl tento odpor oprávněn — nikoli však po stránce sociální. „Mrtvá ruka“ neredousila, a církev zvláště po stránce sociální dovedla vykonati takový kus práce, jako žádná jiná instituce. Je pravda, že nepostavila se ke státu zamítavě, ale to nebylo ke škodě lidstva. Dějiny papežství jsou ostatně nepřetržitým bojem lidstva za svobodu církve. Bojem se státy a dynastiemi. Církev dělala kompromisy, ale i tak stále šla kupředu za velikým svým cílem; nezapomínala slabostí lidských a nedělala skoků do tmy. Užila-li meče světského, užila ho k hájení své jednoty, která byla tenkrát podmínkou evropského míru. Lidstvo středověké by se pro náboženské otázky vyvraždiло, kdyby nebyla tu ona velká duchovní velmoc Říma, který dovedl tolikrát zpupné panovníky zbraní duchovní (klatbou) přimět k poslušnosti a předejít válce.

V otázkách sociálních, jak jsme řekli, vykonala církev divy. Proti liberalistickým zásadám starověku (i novověku), dávajícím silným jedincům úplnou volnost využívat slabších, normuje středověk hlavně způsob získávání majetku. Církev zakazuje braní úroků ve formě právní, zavedla systém věčných rent. Žádala od věřících omezení sobeckých sklonů a podařilo se jí donutit jedince k obětem pro celek. Křesťanský altruismus přinesl národům blahobyt a požehnání.

Zvláště instituce cechů je vděčným dokladem sociální práce církve.

Reglementace živnosti a obchodu, bezohledné zasáhnutí do majetkových poměrů a pracovních řádů bylo možné jen na základě náboženském. Jen tak bylo lze překonati jednu z nejsilnějších vášní lidských — sobeckost. Cech byl vlastně socialisovaný průmyslový závod dneška — dočkáme-li se toho. Bylo to sdružení řemeslníků k společnému prodeji i nákupu. Svazky tyto byly nucené a cechmistr měl část policejní moci. Členům cechu bylo dovoleno vyhledávati levné zdroje nákupní, ale nikdo nesměl sobecky využít výhod konjunktury, nýbrž byl zavázán přísahou, složenou slavně na stupních oltáře, že nezatají nákup a dá suroviny k společnému obhospodaření členům cechu. Dlouhé trvání cechovnictví svědčí, že tento způsob se osvědčil. Byl určen přesně způsob výroby (na př. sukna), takže mohla být stanovena jednotná cena na výrobky všech mistrů. Kdo nějakým způsobem zlepšil svůj výrobek, nepochodil na tom zle, ač nesměl jej draze prodati. Měl větší odbyť. A tak všichni mohli se poctivě žít, aniž by soukromá podnikavost byla podlamována.

Tak byl vytvořen silný střední stav, tato závora všech sociálních revolucí. Dodnes výstavné cechovní domy, skvělé bazary a radnice mluví výmluvně o blahobytu středověkého proletariátu. A přimyslíme-li si k tomu výchovný ráz tohoto systému, který

nežnal zahanbující stupnice pána a otroka, nýbrž vytvořil rodinný téměř poměr mezi učedníkem, tovaryšem a mistrem — jsme u vytržení nad sociálním citěním křesťanského středověku. Tu je klíč k řešení nynější sociální bídy a zpráva novin, že v Anglii vracejí se k cechovnímu zřízení, je zadostiučiněním pro „temný klerikální středověk.“ U nás ovšem ještě dlouho bude socialisace — diskusí.

Živá víra, konformita náboženského vyznání umožnila vnitřně tento systém socialisační. Odklon od praktického křesťanství, úpadek v církvi následkem příklonění se papežského dvora k antice, konečně Luther a nová hospodářská situace, vzniklá objevem Ameriky a pádem Cařihradu, rozvrátila tento ideální společenský řád.

Nestačil na zvýšené potřeby lidstva; moderní státy potřebovaly velkopřemyslu, a nehybný systém cechovní nedostačoval. Bylo by snad možno jej přizpůsobiti změněné situaci, kdyby nová doba nepřinesla obnovené heslo individualismu a liberalismu. Také rostoucí absolutismus nemohl dobře se snést s ochránářským středověkým systémem a tak od dob Lutherových chystá se sociální revoluce, která dodnes hrozí vyřešením krvavým.

U nás sociální revoluce vznikla již o sto let dříve. My dříve než Němci počali jsme býti nespokojeni s církevní politikou Říma, u nás více než kde jinde byla následkem štědrosti Karlovy porušena sociální rovnováha. Bylo by však chybou pokládati sociální prvek za jedinou chybnou sílu naší veliké revoluce.

Tento přízvuk byl však v husitství velmi silný, jak v příštím čísle dovodíme.

(Pokračování.)

B. Pečinková-Dlouhá :

Smrt kněze-filosofa.

Když jsem vídala za skříněmi knihkupců obálku Sheehanova románu „Lukáš Delmegge“: na břehu moře na balvanu sedí kněz ve starostných myšlenkách; ruka svírá svítek papíru; za ním na moři zmitá se lodička Petrova — vždy mi napadl horecký pan farář v jeho hořkém a slavném úsilí o rozkvět církve v tom úseku české vlasti, jenž byl jeho farností. To byl výraz jeho oduševnělé tváře, bolestně zamýšlené do záhad račy, jejíž byl synem a v jejíž líše pracoval.

Po osm roků sledovala jsem v hluboké brázdě, kterou vyoral, šlépěje jeho úporných kroků, jak jej k zemi tlačil jeho těžký, kněžský kříž.

Těch osm roků dává mi právo i povinnost připomenouti jeho smrt.

Vrátila jsem se po třech letech nepřítomnosti do bývalého působiště. Překvapil mne chorobný zjev pana faráře. Choroba, k níž dispozice zdědil po otci, zjevně už byla psána v jeho obličejí. Když jsem vracela se do vzpomínek, bylo mi vždy jasnější, že se připravovala po léta. Že náladovost, kterou jsem mu někdy trpce vytýkala, nedůslednost pocházely odtud, že choroba hlodala, energie ubývalo: vzplávala horečně v prvním okamžiku, stačila na velkolepý plán, ale nestačila už na jeho provedení. Tehda nás ovšem bylo více krátkozrakých vedle něho, i já. Lituji toho a prosím jeho duši za odpuštění.

Ještě jednou se zdálo, že statné jeho tělo a čilý duch zdolají chorobu. Když se vrátil z poděbradských lázní po prázdninách 1919, připomínal po několik týdnů bývalého Korandu, jak jej znali spolužáci a kněží v celém okolí: Temperamentního, hlaholného, plného myšlének a vznětů, espritu a vtípu.

Ale příliš pozdě odpoutal se Prometheus na několik dní od své skály, pozdě odhodlal se k důkladnému léčení. A po prázdninách nastala zase bývalá práce, jho ještě tížeji dolehlo: Denně těch 96 schodů Kalvarie, kde sloužil Oběť nejsvětější; v sedmi

třídách vyučování; v neděli binace, dvě kázání, požehnání; práce pastorační, kancelářská; pokladnictví Raiffeisenky.

Vrátila se bledost, popelavá barva pleti, ochablost, únava. Při Asperges, když pan farář krácel chrámem, zdálo se, že těžce vláčí kroky po dlažbě a s jakousi nonchalancí hledí po přítomných. A přece mu tolik na nich záleželo.

Koncem ledna vešel jednou do I. třídy a já ho oslovila:

„Nedobře jste asi spal. Nemáte dobré barvy dnes?“

„Horší je“, vykládal mi, „že se mi zatmívá v pravém oku. Dnes ani v missále jsem nemohl dobře čísti. — Další symptom pokračující choroby“, dodal se smutným úsměvem.

„Symptomů byla už řada a pominuly. Pomine i tento“, řekla jsem.

Začal výklad, zatím co jsem psala své školní záznamy. Chvillemi sahal si pan farář na oko, pomnul je, zamlčel se.

„Těžko sbírá myšlenky dnes“, pomyslila jsem si.

Odešel do 2. třídy. Po několika minutách vrátil se bled a rozčilen:

„Vždyť já téměř nic nevidím. Téměř po paměti jdu k vám. Prosím, přijďte odpoledne, napište za mne žádost o kaplana, musím si odpočinout.“

Slibila jsem. V tom klepal kdosi. „S Pánem Bohem!“ „Hned, už jdu!“ A pan farář spěchal k nemocnému, těžce klopytaje. To byl poslední jeho úkon pastorační.

Na večer řekl mi, jak asi napsat žádost. Když jsem dopisovala, vyklonil se s lože v zastíněném koutě, blíž do pruhu světla u stolu, zaclonil rukama černá skla brýlí, jež tak kontrastovala s bledostí tváře jeho a bílých podušek a diktoval mi naléhavě:

„Zdůrazněte tam moji věrnost a oddanost církvi. Způsobím konsistoři starost. Ale ne jako ti, kteří odcházejí a zpronevěřují se. Jen proto, že nemohu. A napište, že jakmile bude lépe, zas ochotně a synovsky vrátím se k práci.“

Nevrátil se už, a vykonal práci nejdůležitější: korunoval svoje dílo vzornou, křesťanskou smrtí. Vše, o čem kázal ve svých originálních kázáních, vše, o čem nescetněkrát debatoval se svými druhy, podepřel svým utrpením a smrtí.

Byl duševně cílý až do své smrti. Pět minut před smrtí rozmlouval ještě se svou sestrou. Naříkal si sice v poslední dny, „že mu myšlenky letí, že jich ani postihnout nemůže“, ale uvědomoval si, že to souvisí s chorobou a blížícím se koncem. Tělo se rozkládalo. Jestliže duše není princip mimo tělo a nad ním, jak chce kdo vysvětlit její suverenitu nad myšlenkovou oblastí, její pohotovost, kdy celá soustava mozkomíchová už je ochablá následkem nedovýživy krví špatné jakosti? Kdy tělo už je kusem chabé hmoty, odkud ta síla ctnosti, ta hloubka lásky, ta nezměrnost odhodlání a důvěry, ten vzdor vůči hmotě a síla, jež mu diktovaly slova: „Nebojím se smrti. Jsem připraven!“

Po šesti týdnech nemoci řekl mi jednou, když jsem ho přišla navštívit — byla řeč o reformním hnutí kněžstva: „Tady to lože, ty bezesné noci na něm, to jsou nejdůkladnější exercitie, které jsem kdy prodělal. A jsem po nich ještě katoličtější a chcete-li římtější, než prve.“

Já bych se neptal těch, kteří odhazují celibát, jako kus cáru. Ne těch, kteří mají za sebou řadu sacrilegií. Těm bych o tom mluvit nedovolil. Zeptal bych se žen. Býval jsem rozechvěn zpověďmi žen, těch venkovských žen-matek. Vždyť to je mnohdy život, řady let bez těžkého hříchu. A já bych se cítil nehoden slýchat jejich zpovědi, kdybych nebyl celibátník. A vím, proč měly důvěru ke mně: Že jsem celibátník. A když jednou budou si tyto ženy volit kněze, bude to celibátník.“

A zalitoval toho rozkolu v kněžstvu: „Což musí český kněz vždycky to být, jenž trhá lid od Říma, kdo jej zavádí na bludné cesty? Kdo ho od věčných směrnic odvrací a vrhá do něho smolné pochodně efemerních hesel? Musí to právě kněz být, kdo český lid od ideálu strhává ke hmotě?“

A rozhovořil se všemi těmi břitkými větami, jimiž jako noži prováděl vivisekci račy a jež se tak lišily od těch, jež sami o sobě píšeme a čteme v novinách, opíjeme se jimi; podkuřujeme se kadidlem sebechvály, fetišové nacionalismu.

Jednou jako mladší učitelka jsem se podívala tomu a zazlívala panu faráři. Ale on řekl: „Sebepoznání je první krok k nápravě. Znejme se. Bolest ze mne mluví, ne

neláska.“ A mnohokrát mi to připomenul, když moje stesky na lid potvrzovaly jeho theorie. A mnohokrát poklonila jsem se jeho srdci, jež tak znalo lid a přece tolik je milovalo i s chybami jeho, tolik úsilovně jej k Bohu táhlo, tolik velikomyslné bylo k jeho pokleskům, slabostem a necharakternostem.

Ještě jednou měla jsem prožít jednu z těch dlouhých, nepochybných rozmluv, jednu z těch filosofických debat, v nichž podívovala jsem se často jeho obsáhlému vzdělání, hloubce myšlenek, zvláštní přesnosti a logice myšlení, zápalu, s jakým se bil za pravdu, již se jednou dobral přemýšlením a zkušeností. Jak drastickými šlehy bičoval chyby a nedostatky Církve, tak něžným a bez míry oddaným byl synem trpící Matky; obdiv a úcta jeho k Ní byly vždy hlubší a přesvědčení o Jejím božském poslání vždy nezvratnější.

Asi 14 dní před smrtí věnoval mi ještě jednu z těch rozmluv v přítomnosti svého zástupce. Hovořili jsme mimo jiné též o politice. Velebný pán, horlivý organisátor, projevil některá přání, jak by měl si vésti sekretariát strany lidové, v čem chybuje vedení, čeho strana potřebuje.

Řekla jsem: „Jsem přesvědčena, že potřebujeme jen jediného: charakterů. Aby se na nás prakticky potvrzovalo, že naše zásady jsou lepší, než jiných, že náš světový názor lépe zušlechťuje.“

Pan farář souhlasil vervně, v tom poznával ve mně svoji žačku. Vpravdě učili jsme se mnozí od něho — a mně zůstane mistrem v umění štatné smrti. — Velebný pán přisvědčil: „Ano, jen že jsme dosud pěstovali velmi jednostranně pouze ty passivní ctnosti . . .“

„Ctnost není nikdy . . . zaodporovala jsem živě.

„Passivní, tak, tak —“ pronesl současně se mnou pan farář.

Jako filosofie v posledních letech velmi zduchovněla, zcela se odsvětšila. V době nemoci došel vrcholku, s nichž hledí se na vše jen sub specie aeternitatis.

„Myslíl jsem vždy, že dost hluboce vidím do podstaty věcí,“ řekl mi několik týdnů před smrtí, „ale jsou věci, které možno viděti správně až od hrobu. Kéž bych je býval vždy tak viděl!“

(Pokrač.)

Dr. Josef Novák :

Úvod do všeobecné pedagogiky.

Každý organismus fysický (rostlina, živočich) působením temné síly, mající zdroj v hlubinách jeho podstaty, snaží se zachovati sebe aspoň ve svém druhu, když neúprosný zákon smrti a zániku ničí bytí jednotlivcovo. Individua hynou, ale druh, rod zůstává živý a neustálým obnováním se udržuje. Rostlina nese plod, živočich má potomstvo, v jehož životě jest pokračování života rodu. Ba i u organismů ideových, jako stát a pod., setkáváme se s něčím obdobným. Stát, aby se zachoval za změněných poměrů sociálních, obnovuje se rovněž, mění svou ústavu a reformuje se. U rostlin a živočichů jest ono omlazování života rodu neseno a řízeno slepým a instinktivním pudem a výsledkem jeho jest, že nová generace dědí všechny specifické vlastnosti generací předešlých, ale nezískává rysu nového, jehož by generace předešlá, lépe řečeno některá z generací předešlých nebyla měla. Tak následuje u rostlin a živočichů generace po generaci, jedna jsouc věrným obrazem předešlé a lišíc se od ní jen znaky podřadnými. Nedovede tu generace stará předati něco vědomě, ani nezíská nová něco nového, co by se v rodu již dříve nevyskytlo. Přenášení vlastností děděním děje se zcela nevědomě, jsouc samo sobě účelem.

Mezi tvorstvem byla pouze člověku poskytnuta mohutnost, že může na své potomstvo přenášeti vlastnosti a dispozice tělesné i duševní nejen instinktivně děděním, nýbrž že jest v jeho moci odevzdávati mladší generaci vědomě svůj duševní majetek, jakým jest na př. určitá řeč, náboženství, zvyky, vypěstované zručnosti, jichž sám ani

nezdědil ani netvoří specifický rys jeho bytosti. Teprve tímto vědomým předáváním prvků kulturního života, které jest řízeno vytknutým cílem a sluje výchovou, stává se člověk, jak Aristoteles napsal, účastným nesmrtelnosti.

Ovšem i v životě lidském jest mnoho instinktivního, jako pláč, smích, ba i mnohé složité činnosti mají podkladem vrozené dispozice, ale čím se liší člověk od zvířete, jako jest jeho způsob myšlení, soudnost, mravní a sociální cit, dále jeho rodinný život se svými zákony a konečně pouze člověka vyznačující smysl pro osudy a život generací dávno vymřelých, toho všeho získává člověk pouze výchovou.

Výchovou předává člověk svému potomstvu nejen všechn svůj kulturní majetek, nýbrž též sympatie národní a náboženské a vůbec vše, čím se vyznačuje určitý typ historický. Děděním předává se typ rasový dispozice tělesné i určité sklony duševní, výchovou pak veškerá náplň života historického typu, který touto výchovou se udržuje. Dítě slovanského kmene přerodí se německou výchovou na Němce, ač jinak rasové jeho sklony i potom budou odlišné od charakteristických vlastností plemene germánského. Z toho již možno souditi, jak velikou úlohu v životě národů má cílevědomá výchova.

Výchova má však ještě vznešenější úkol, než pouhé přenášení duševních statků lidstva z generace na generaci. Jest v ní skryt též prvek vývojový. Jejím působením má se duch lidský vždy bohatěji rozvíjeti, mohutnosti rozumové mají síliti, aby byly schopny objevovati nové pravdy, cit má výchovou se státi jemnějším a mravnějším, aby člověk šel po dráze zdokonalování k svému cíli, k němuž jest určen.

Z animálního stavu, který převládal na počátku lidských dějin, má výchova člověka vésti k božskému, ideálnímu určení jeho. Do planého štěpu má vočkovati rouby vždy ušlechtilějších myšlenek, aby vývoj lidstva směřoval do výše.

Výchovný princip jest člověku vrozen. Sám se učí, t. j. seznamuje s duševním majetkem svých předchůdců a činí jej tak částí své bytosti. Ale jakmile si vědomost osvojil, již má pud je v přepracování, jež na nich provedla jeho sveráznost, předatí generaci mladší. Člověk instinktivně učí se i učí. U dětí se onen pud projevuje nesmírnou zvědavostí a tisíci otázkami. Dítě ptá se po jméně věcí a s pojmenováním si osvojuje nejen slovo, nýbrž i obsah jeho s podstatnými znaky; ptá se, proč jest to neb ono a učí se dle odpovědi příčinnému spojování a počátkům usuzování.

Sotva však si dítě poznatky osvojilo, již se snaží, aby je sdělilo jiným. V určitém věku děti přímo překvapují hovorností a snahou poučovati druhé. Obě tyto stránky výchovy passivní i aktivní možno však pozorovati i u dospělých. Pud poučovati sebe i jiné projevuje se v úsilovném badání učenců, aby objevené pravdy mohli sděliti těm, kdož jich ještě neznají, ba i díla básníků, spisovatelů a cestovatelů mají původ v tomto výchovném pudu. Bez možnosti reprodukce toho, co jsme si osvojili, není myslitelný duševní vývoj lidstva. Už Seneca napsal: „Vědomostí nejpotřebnější a nejblahodárnější mě netěší, pakli smím pouze sám je znáti. Kdyby mně byla nabízena moudrost za předpokladu, že ji mám držeti ukrytou pouze v sobě a nesdělovati, pak bych se jí zřekl. Vlastnictví štěstí neobšťastňuje, pakli schází k tomu soudruh“. Kdyby někdo viděl radosti ráje, byl by nešťastným, jestliže by svůj úžas nemohl pověděti jiným. Člověku jest tedy vrozeno poznávati a poznatky činiti svým trvalým duševním majetkem — čili učiti se i s svými vědomostmi působiti na jiné, t. j. vychovávat, vzdělávati.

Při výchově zasahuje poměrně duševně vyspělý do vývoje dosud nevyvinutého a neustáleného nitra chovancova, takovému zasahování dosud přístupného, aby vývoji dal určitý směr. Z neurčité dosud povahy má vyrůstí určitě upravená osobnost podle plánu, který existuje v mysli vychovatelově. Z tohoto poměru vychovatelova a chovancova vyplývá řada problémů, k nimž nutno při výchově přihlížeti.

Každý vývoj děje se z vnitřku, jest to přirozený zákon organismu. Proto i výchova musí se dít z vnitřku. Z dítěte má vyrůstí člověk a proto nutno rozvíjeti ušlechtilé síly duševní jemu vrozené a nikoli vštěpovati mu něco nepřirozeného. Tím se liší výchova od dresury zvířat, která násilně se snaží vnutiti zvířeti činnost, jež jeho

přirozenosti jsou cizí. Ve výchově proto nesmí nic býti násilného, přirozenosti lidské odporujícího. Výchova má podporovati intensivnější rozvoj určitých mohutností duševních a utlumovati úmyslně se zřetelem na cíl převahu nižších pudů a sil, jež pro budoucí osobnost, v níž má chovanec vyrůst, nejeví se žádoucími. Vychovatel podobá se tu ve své úloze zahradníkovi, který z plánte chce vypěstovati ušlechtilý strom. Nevhodné výhony (vlky) odřezává, vývoj vhodných větví a koruny podporuje a dokonce na pláne přenáší ušlechtilé rouby se stromu stejného sice druhu, ale již zušlechťeného. I při výchově nutno vzít za základ nevyvinutou dětskou duši, která však obsahuje celou náplň skrytých mohutností, z nichž jedny dlužno podporovati, jiné utlumovati. Duševní tvořící princip nesnese znásilňování a potřebuje jen dráždění a povzbuzování. Vládní vůle a touha dítěte jest základem zdatu. Při výchově ovšem nesmí se povolovati náladám chovancovým, nýbrž nutno pečovati, aby přešly ve vůli a touhu po konečném cíli. Ale do bytosti dětské nelze trvale vštěpovati, pro co není v ní přirozený podklad. „Nikoho nelze udělati lepším, než ze zbytku dobra, jež v něm jest“, napsal Kant. Dobrem nutno při výchově rozuměti nadání, chuť, schopnosti a vůbec vzorné mohutnosti duševní.

Pro výchovu bude významu dalekosáhlého volba výchovného cíle. Dle jeho povahy bude vychovatel zasahati do nitra chovancova a určité sklony bude podporovati a jiné potlačovati, některým schopnostem umožní poskytnutím hojné látky a povzbuzení intensivnější vývoj, jiné zanedbá, ježto na jejich vzrůst neklade veliké váhy. Výchovný cíl, dle něhož se rozvoj dětské bytosti vedl, byl a jest dosud závislý na poměrech národních, náboženských i sociálních. Není tedy nijak jednoznačný. Než aby byla zachována duševní jednota lidstva, má nauka o výchově úkol stanoviti cíl nejvyšší, nezávislý na poměrech místních, sociálních i časových, jemuž všechny ostatní cíle by byly podřaděny a tvořily s ním jednotný celek. Bez stanovení tohoto nejvyššího cíle trpí výchova lidstva nejednotou a výsledkem toho jest, že různé chápání života, které výchovou je uzpůsobeno, vede k srážkám a bojům, jimiž kultura lidská se ničí.

Kdyby byly duševní mohutnosti u každého člověka rozděleny stejně, byla by úloha výchovy velice zjednodušena. Ale zkušenost potvrzená v nejnovější době psychologickými experimenty ukazuje, že poměr duševních mohutností u každého člověka je jiný, že schopnosti rozumové i citové jsou u každého jiné a že ve svém souboru tvoří zvláštní, určitou, od jiné rozdílnou duševní jednotku. Rovněž nejsou schopnosti u každého individua schopny stejného vývoje. Duch lidský jest zatížen hmotou, která jest principem nedostatku a nedokonalosti. Zvláště u dětí jest brzdící účinek následkem převahy života pudového a smyslového nad čistě duševním zvláště citelný. (Pokrač.)

Dr. L. Věroch :

Věřím moderního člověka.

Kredo dnešního, tak zv. pokrokového člověka není plodem tohoto dne, tohoto XX. věku, nýbrž začátky jeho a snad i úplný rozvoj vězí v daleké minulosti. A nepůsobila při jeho tvoření jen Pravda, touha dopátrati se posledních příčin lidského bytí, touha rozřešiti co nejlépe ty dvě otázky, jež stále mučí lidského ducha: Odkud, kam? Je to otázka mého vzniku a spolu otázka vzniku všeho světa jak organického, tak anorganického a otázka cíle, k němuž směřuji, pro který jsem zde, pro který trpím a za nějž bojuji. Náboženství zjevené odpovídá na tyto otázky: Existuje Bůh, stvořitel světa i člověka, který tě stvořil, obdařil rozumem a svobodnou vůlí. Tvým cílem jest dokonalost, svatost, věčná blaženost. Filosofie aristotelsko-thomistická důkazy rozumo-

vými zdůvodnila tyto zjevené pravdy a věda společně s filosofií a náboženstvím tvořily takovou harmonickou Jednotu poznání i života. Nastává obrat Lutherem, u něhož dlužno hledati první základy nynějšího subjektivismu a materialismu, ať již se halí rouškou autonomismu, pozitivismu, agnosticismu, individualismu a p. A dlužno říci, že větší měrou než touha po Pravdě působila zde zášť, nenávist a pýcha.

Co značí ona hesla subjektivismu, autonomismu, individualismu, jež konec konců jsou jedno a totéž? Individuum chce si samo býti nejvyšší normou, nezávislou od každé autority, pokládajíc každé zasahování autority za násilí, za znásilňování rozumu. Neuznávajíc autority, neuznává ani žádné objektivní Pravdy. Podle křesťanské filosofie závisel člověk i od zjevení i od přírody, neplatilo tudíž *μέτρον πάντων ἀνθρώπου*, jež se stalo tak důležitým v moderní filosofii. Výstižně definuje Sabatier moderní názor životní oproti křesťanskému, když praví: „Rozumím autonomií pevnou jistotu, jíž dospěl člověk vývojem k nynějšímu stavu, že sám v sobě má normu svého života i svého myšlení, že v sobě má vroucí přání sama sebe realizovati, poslouchaje svého vlastního zákona.“ (La Religion et la Culture moderne, 10.) Mnohé z toho lze nalézt již u Luthera a není tudíž divu, když Schwegler nazývá protestantismus „Bruch des denkenden Geistes mit der Autorität, ein Protestieren gegen die Fessel des Positiven, eine Rückkehr des Geistes aus seiner Selbstentfremdung zu sich selbst.“ (Geschichte der Philosophie, 167.) Protestantismus učinil velký průlom do víry v nadpřirozeno.

Luther uvolnil autoritu ve věcech náboženských. Každý smí vykládati Písmo podle svého rozumu, věřiti tudíž, co chce, a činiti, jak chce. Luther ještě za svého života poznal, jak neblahé důsledky má jeho učení. Vzpoura sedláků na jedné straně a nové a nové výklady jeho kněží na straně druhé. Luther proti svému hlasání svobody svědomí musí se utéci ke svolání koncilu, kde nařizuje, čemu každý musí věřit, a co musí učit. Než heslo o svobodě svědomí bylo příliš vábné, aby zapadlo. Liberalism a encyklopedická filosofie opět ji vyzdvihly, odstranily Zjevení, v něž ještě Luther jakž takž věřil, zavrhlly veškeru nadpřirozenou Pravdu jako odporující rozumu nebo nedokazatelnou a horovaly pro přirozené náboženství.

Francouzská revoluce z r. 1789 vydává 27. srpna 1789 „zákony lidských práv“, zákon volnosti, rovnosti, bratrství, a v tutéž dobu právě tvoří Kant filosofii čistého rozumu. Liberalism, věrné dítě i anglického racionalismu, revoluce, hlásá svobodu myšlení a vědy, státu, manželství, školy, oproštění státu od Církve atd., atd.; Jak rychle se toto učení, mající oporu i ve vládách i v inteligenci rozšiřovalo, vidno z toho, že Pius IX. se cítil povinen zavrhnouti ve zvláštním Syllabu z r. 1864 tyto bludy, jimiž byla prosycena valná část literatury i veřejného života. A rozhlédneme-li se kolem, zříme, že myšlenkami liberalismu žije naše socialistické zákonodárství, naše vláda, věda, zkrátka celý náš život. Ne tedy něco nového se hlásá, nýbrž co jest staré více než sto let. Vyhraňují se stále více a staví proti sobě dva myšlenkové světy: první uznávající závislost člověkovu na tvůrci, reprezentovaný Církví a druhý vidící největší ponížení člověka právě v připuštění oné závislosti. Jeden připouští zjevenou Pravdu a na ní staví, kdežto druhý ji zavrhuje.

Vlastním otcem nynějších směrů jest Kant svým učením o autonomii rozumu, jež jest mu podle Hettnera „der Grund der Würde der menschlichen und jeder vernünftigen Natur.“ (Grundlegung zur Metaphysik der Sitten, II.) Rozum jest nejvyšším soudcem ve všech otázkách. Jest-li rozum praví: Toto jest pravda, toto lež, toto jest dobro, ono zlo, nemůže se již k nikomu jinému odvolati, tím méně může korigovati tento úsudek zjevení nebo dogma. Člověk sám, jeho praktický rozum jest základem vši mravní zodpovědnosti. „Die Autonomie des Willens ist das alleinige Princip aller moralischen Gesetze und der ihnen gemäßen Pflichten; alle Heteronomie der Willkür gründet dagegen nicht allein gar keine Verbindlichkeit, sondern ist vielmehr dem Prinzip des Willens entgegen.“ Je tudíž podle Kanta člověk nejvyšším pánem, jenž sám si dává všechny zákony, jest anticipovaným Nietzscheovým nadčlověkem. Podle zdravého rozumu dvakrát dvě jsou čtyři ne proto pravdou, že já tak myslím, nýbrž proto, že tomu tak jest. Neplatí zde tudíž subjektivní poznání, o němž mluví Kant, nýbrž můj rozum jest podroben objektivní Pravdě. Kant neuznává objektivní Pravdy v důsledku

své poznatkové theorie, dle níž nemá těžiště lidského poznání ve věcech, v objektu, nýbrž v osobě, v subjektu.

Padly tudíž všechny důkazy určující z věcí stvořených existenci Stvořitelovu, když poznání nezávisí od objektu, nýbrž od subjektu myslícího. Nemohu-li poznati věci tak, jak jsou, tím méně mohu na základě jich usuzovati na Tvůrce jejich. Celý svět mohu vysvětlovati jako produkt vlastního Já. Nemohlo býti proto řeči o zkoumání přírody, nýbrž toliko o zkoumání mého Já.

Bůh jest mu praktickým postulátem, něčím, čemu se věří, ne něčím, co se může vědět nebo dokázati. Kant věděl snad, že podvrací svým učením čistého rozumu mravnost a závaznost tím, když vylučuje možnost pravdivého poznání Boha, nesmrtelnosti duše a proto přispěchal se svým kategorickým imperativem. Připouští víru v Boha a povinnost mravů, ale ne na základě přesně poznané a uznané pravdy, nýbrž na základě motivů mravních a postulátů subjektivních. Myšlenky tyto jsou nám známy z díla Marešova: „Pravda nad skutečnost“ a z jiných. Pravda byla odsunuta a její místo zaujalo přesvědčení toho onoho a tak dospělo se až tam, že kolik jest mozků, tolik jest pravdiček. Každý podle své vlastní individuality, co hová jeho choutkám a vášním. „Ich selbst bin ich mein größter Gesetzgeber“, volá Kant a tato věta je tematem téměř všech děl XIX. a XX. století moderní filosofie.

Filosofie Kantova se stala základem tolika soustav filosofických XIX. věku. Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Hartmann a jiní budují na předpokladech Kantem položených. Lange, dějepisec materialismu, zavrhne, v důsledku mechanicko-materialistického názoru, založeného na Darwinových, Büchnerových a Haeckelových teoriích, Kantovu kritiku praktického rozumu. Zříme již jedno: Proti dřívější metafysické spekulaci uplatňují se zde poznatky přírodní vědy. Mluví se o přírodní filosofii (Naturphilosophie), o badání přírody (Naturforschung) a výsledky toho zkoumání mají zvrátit víru v Nadpřirozeno úplně. Monism, toto náboženství přítomnosti, rovnající se úplně ateismu, mluví-li o Bohu, mluví o něm jen jako o atributu věčné hmoty. Büchner ve svém díle „Kraft und Stoff“, jež možno nazvati evangeliem materialistického monismu, prohlašuje, že hmota jest věčnou, že není tudíž věčného Boha osobního, že vývojem z anorganických látek vznikly organické atd. atd. Člověk jest dokonalejší druh obratlovce, hlásá Haeckel, jeho duch jest souhrnem duší atomů, jeho myšlení a vůle jest výsledkem mechanického pohybu atomů mozkových. Neexistuje žádný zákon kausalit.

Věda nebyla a nesměšlela vždy tak materialisticky jako Haeckel. Keppler ve svém díle Harmonices Mundi V., 9 unesen souladem a krásou a účelností, jaké zřel v přírodě, propuká v nadšenou modlitbu: „Veliký jest náš Bůh, veliká jest jeho moc a jeho moudrosti jest bez konce.“ A Galilei, Koperník, Newton, všichni hlubocí vědci, kteří neznali jenom kousku věci, o níž bádali, nýbrž kteří pronikali veškeru tu harmonii světa, nezavírali oči před řádem přírody a musili dospěti k chvále Všemohoucího. Poznání těchto vědců dal výraz Linné svou filosofií vědce, jenž empiricky, ba empiričtěji než moderní věda, docházel ke svým cenným poznatkům. (Viz Wasmann, Od Linného k Haeckelovi, Stimmen der Zeit, Juli 1920.)

Linné, zakladatel moderní botaniky a duše hluboce věřící, zřel v celém stvoření, od toho nejmenšího kaménku až k člověku obdařenému rozumem stopy všemohoucího Tvůrce, všemohoucí Moudrosti. Člověk, koruna všeho stvoření, stvořený k obrazu Božímu, jest k tomu povolán, aby svým rozumem nejen Tvůrce poznal, nýbrž aby ho i uznal a jemu poděkoval. „Svět jest pín slávy Boží, a v něm všechny věci velebí Boha člověkem.“ Proto se má člověk poznati, má uvážiti, že jest od Boha stvořen, jím uveden do posluchárny Všemocného, aby svým rozumem o světě přemýšlel, jej zkoumal a z harmonie, krásy světa vypozeroval nekonečného, věčného Boha; aby pod jeho vládou mravně žil a jednou se nemusil trásti před trestající jeho spravedlností.“

„Človče, buď pamětliv svého Stvořitele!“

Tak jakoby mluvil slovy Linnéovými svatý Ignác z Loyoly. Podobnou myšlenku hlásá tento světec ve svých Exerciciích, a nemůže se tvrditi, že by Linné opsal svatého Ignáce. A přece jaká shoda prýstící u obou z pramene křesťanské theodicee, podle níž tvořili tehdy všichni duševní velikáni svůj světový názor. A dnes? Dnes by řekli

monističtí vědci Linnéovi: „Máš dvě duše ve svých prsou, jednu jako theolog a druhou jako vědec. Jsí dogmatický a proto nejsi učencem. Chceš-li sloužit moderním přírodovědcem, buď o Bohu mlč, nebo ho pojímej monisticky, slučuje Boha s přírodou!“ V „nové přírodě“ nezbyvá pro Boha nic podle Haeckela. (Pokrač.)

J. Krlin:

Naše úkoly po sjezdech.

Budiž mi dovoleno jako jednomu z těch, který dosti se napřemýšlel, jakým způsobem proniknouti srdce našich lidí myšlenkou Kristovou, pronéstí úsudek nás mladých o sjezdu a úkolech, jež nás čekají v budoucnu. V jednom učinil zadost, ba převýšil naše naděje: byl skutečně mohutnou manifestací československých katolíků. Ale odhalil i naše slabosti a ukázal nám, co třeba odstraniti, aby všechna práce nebyla marna. Jsem si vědom toho, že žijeme v době kulturního boje a tím je třeba říci si otevřeně, jakými jsme a jakými musíme býti a co musíme dělati. A podotýkám, že nám schází autokritika a že si nejsme vědomi v mnohém vážnosti chvíle. Byl jsem nemile překvapen, když pracovní schůze v sekcích byly přeplněny všelijakými pozdravy, když někteří řečníci, uneseni silným potleskem, se dali strhnouti k fráším, bombastu, zbytečným chválám, k nimž nebylo důvodu, a jež věci neprospějí. Lid se jinak vychovává. — Ale bylo též na sjezdu prosloveno několik krásných řečí, plných námětů a lásky, které mně se zdály základy, na nichž by se mělo stavěti.

Přirozeně, že prvou starostí pořadatelů bylo objasniti co nejlépe problém výchovy. Jsou dva činitelé, jež dlužno bráti v úvahu: školu a rodinu, či lépe rodinu a školu. Výchova v rodině, která se děje paralelně s výchovou ve škole, musí býti vedena v témže duchu, nemá-li nastati chaos v duši dítěte a nemá-li se výchova zvrhnouti. Dnes ovšem není harmonie. Věřící rodiče nemohou se spokojiti, když škola boří dílo, jež oni vystavěli. Jest zřejmo, že musí zde nastati obrat. Buď se změní duch v nynější škole nebo v rodině. Buď rodiče dovolí, aby jejich děti byly vychovány v duchu protináboženském nebo nedovolí. Pak ovšem zbývá toliko zříditi školu konfessijsní, ježto jest nemožno připustiti, že český učitel, byť i zákony vázán, bude telerantním. To jest logické, sjezd však tak daleko nedošel. Resoluce, o této otázce přijatá, žádá sice, aby ve škole nebylo ničeno náboženské vychování, nepomýšlí však na zřizování konfessijsního školství. Zdá se mi, že si příliš děláme naději, když myslíme, že se stane, jak budeme chtít. Myslím, že jediná záchrana by nám dnes vysvítala ve škole konfessijsní. Bude to vyžadovati nesmírných obětí, ale je třeba se připraviti. U nás dnes neplatí tvrditi, že největší pedagogové jsou pro náboženskou výchovu u nás, je třeba úplně novou výchovou předělati srdce a vytvořiti nové lidi. Škola taková, jaká dnes je, jest schopna rozbít vše. Čin musí vyjíti z jiné strany, než z vládních lavic. Tím činem byla by vůle: h n e d, kde jen trochu možno, podporovati nebo vybudovati klášterní školu. Francie nám může býti i zde příkladem.

S otázkou výchovy malých jest co nejužší spjata otázka mládeže a studentstva. Hnutí mládeže vyrostlo jako nezbytný protitlak proti znemravňující nevěrecké výchově ve všech táborech politických. Vyrostlo z vědomí, že musí býti žito desatero a právě nejintenzivněji žito mládeží. Nevěra nelámala si příliš hlavy s těmi staršími. Ty by již tomu katolicismu ponechala. Mládež však jest nadějí a na ní spočívá budoucnost toho onoho voje. Těžké byly počátky organizace katolické mládeže u nás, ale neúnavnost několika mladých kněží a laiků přemohla všechny obtíže. Počet organizací stoupá a pracuje se v nich. Organizace mládeže mohou býti naší hrdostí. Jest v nich uplatněn prvek výchovy náboženské, jako základu výchovy. Organizace mládeže snaží se zdůvodniti u všech členů credo jednotlivců a na tom credo vybudovati silný, pevný charakter. Druhou organizací mládeže jsou naši Orlové. Orlové se křivdí, křivdilo se jim i na sjezdu tím, že jsme a byli jsme k nim příliš neupřímní. Vidíme samý jas a zapomínáme, že ten jas jest leckdy velmi povrchní.

Vzpomněl jsem si na sjezdu na dělnické tělocvičné jednoty, v nichž máme největší a nejopravdivější nepřátele. A proč? Mají přísnou organizaci a přísnou výchovu v duchu Marxova socialismu. U nás v Orlu se leckde jen a mnoho cvičí. Jest třeba, a pravím to jako jeden z Orlů, aby naše mládež neutíkala do Orla z organizací mládeže, aby nám Orel nebral členů z náboženských spolků, aby Orel nekladl takové váhy na zábavy a výlety, poněvadž by se nikdy nestal tím, čím ho chceme mít: udatným vojskem Myšlenky. Vím ze zkušenosti, že do Orla přistupuje, — bývá to na přání zbožných rodičů — hojně jinochů a dívek nezpracovaných naším duchem. Těch bychom stálým cvičením nepředělali. Proto budme dosti kritickými a upřímnými, odhalme si chyby, uvědomme si je, a jsem ujistěn, že největší prospěch z toho bude mít právě náš Orel. A zjemňovati povahu, vzněcovati idealismus, toho tolik potřebuje Orel. To vše ho čeká do budoucna. Výchova mládeže děje se dvojí, respektive trojí cestou: četbou, přednáškami a školou. Dvě prvé pomůcky jsou i u nás praktikovány, třetí nám scházejí. Potřebujeme škol pro naši dospívající mládež. Kursy několikadenní dnes nepostačí. Toto přesvědčení a ta touha dáti mládeži co nejlepší výchovu, vysvítaly z hlubokých a nadšených slov dp. Chlumského. V cizině vyhovují již té touze lidové university i různé odborné školy. Potřebujeme jich u nás. Budeme ostatně o tom referovati v pozdějších číslech.

Studentstvo stojí zde dnes již dosti silné a jeho ideály směřují k jedinému, totiž: k restauraci národa v Kristu. Přálo by si, aby idealism, jenž jest pravdou, zanítil všechna srdce. Podává své ruce mládeži, již chce vésti a s níž chce pracovati. Aby se co nejvíce vzdělalo, potřebuje studia v cizině.

V době velikého úbytku kněžstva, v době, kdy i to málo, jež jest zde, jest nenáviděno, jest třeba, aby laici, ať muži, ať ženy, ať jinoši, ať dívky, pomáhali knězi v jeho katechetské práci. Laická katechese jest nezbytný důsledek nynějších poměrů. Rada katolíků by měla co nejdůkladněji prostudovati návrhy dr. Hanuše, opírající se o zkušenosti, jež tento získal za svého pobytu ve Francii a podle nich přistoupiti k činů. Podobně platí o charitativních spolcích. Jest chvályhodno, že se ohlížíme do ciziny, která, již v tom ohledu dospěla co nejvíce. A charita? Stačí pohlédnutí do mnohých ústavů, v nichž je viděti, jak kvete květ lásky na poli církve. Jedno bylo zdůrazněno; byla to láska k chudému. Praktické ovoce Víry. Chudý jest zde, Kristus ho nazval blahoslaveným. Čeští katolíci se k němu slásí, a v něm se hlásí ke Kristu. Jen aby to nebyly ojedinělé případy.

Bolestnou otázkou dneška jest rovněž kostelní zpěv a hudba. Již dlouhý čas jest slyšeti stížnosti, že upadá lidový zpěv vůbec, a stížnosti ty ještě více se vztahují na lidový zpěv kostelní. Staré kancionály, plné zbožnosti a poesie, plné víry a lásky, ustoupily různým písničkám, často nechutným a sentimentálním, jež nerozněcují zbožnosti v lidu aniž povznášejí. Jest třeba jednak zavésti do chrámů ty staré kancionály, jednak naučiti lid zpívatí. Ovšem, obojí jest obtížné. Valná část kostelů nemá varhaníka, poněvadž učitelé nechtějí zastávati tu funkci. A není, kdo by cvičil věřící. Připadá velký úkol i mládeži i studujícím hudebníkům, kteří by s mládeží cvičili a ve chrámu pak zazpívali ke cti a chvále Boží. A pro nejbližší dobu ať jsou ustanoveny kursy, v nichž prostý člověk by byl vzdělán aspoň poněkud ve hře na varhany a ve zpěvu. Náš lid rád zpívá a jest ochoten k oběti, jež by se vztahovala právě na tento obor.

Sjezd jistě dal dosti podnětů, a bylo by nepochopením doby a nedostatkem lásky, kdyby Rada katolíků vevedla jich v praxi. Bylo již několik takových sjezdů před válkou, ale téměř vždy byly zbytečné. Několik řečníků se ukázalo, zatleskalo se jim, zatleskalo se i hierarchii, jež usedla na podiu a většího užitku nebylo. Po sjezdu se šlo dále týmiž kolejami jako dříve. Byly odevzdány a přijaty resoluce. Kolik jich a v jakém rozsahu budou uskutečněny? Budeme čekati a neradi, abychom byli zklamáni ve své naději. Bylo proneseno několikráte slovo: pracovati. My zdůrazňujeme ještě jedno: modliti se. Spojí-li se obojí, nebude práce marnou.

CO ŽIVOT DAL.

Co nám schází?

Jedno nám schází: Milost. Všude, kde jsem byl, zřel jsem tvrdá srdce, jež potřebují, aby byla zavlážena. Potřebujeme milosti, jež se získává modlitbou. My v Čechách se neumíme modlití a málo prosíme. Jest dojemno čísti, jak v Montmartru v Paříži, kde jest chrám zasvěcen Nejsvětějšímu Srdci Páně, ve dne i v noci adorují muži i ženy Nejsvětější, jak vroucně a úpěnlivě prosí za Francii. Náš český člověk toho nezná. On jen mluví, méně pracuje a schází mu požehnání Boží. U nás se smějeme tomu neviditelnému pramenu Nadpřirozena, který zavodňuje roli života, který unikne všudy, který vše očistí. Náš kněz, náš laik, náš řeholník, všichni by

měli se ponořiti do rozjímání a modlití se. Je třeba mnoho odčinití. U nás upadají náboženské spolky, jež jsou expiatores, a místo nich se příliš mnoho času věnuje zábavě a p. Volám opět: Potřebujeme modlitby, vroucí, zbožné modlitby a pak milost sestoupí. Náš lid nezná podstatu mše svaté, nezná a neužívá zdroje milosti, Eucharistie, leckdy s posměchem mluví o terciáčkách, mysle ty, které častěji přijímají. Nadává na řády ženské, které den i noc se modlí za ty, kteří se nemodlí, a které v Absolutna jsou snad jedinou naší záchranou. Jsme lidé dne, kteří nechápu Věčnosti a kteří se jí bojí.

Několik glos k době.

Před sto lety tvořila se na kongresu Vídeňském nová konstelace Evropy. Když již bylo úplně jisto, že Napoleonův genius jest poražen a že jeho garda nemůže oživnouti, suší politici organizovali u zeleného stolu nové uspořádání stávajících států. Na venek byl jakž takž zaveden pořádek, ale uvnitř to stále kvasilo, nové myšlenky silně dorážely na budovu ve Vídni uměle vybudovanou a tak po stu letech r. 1914 měla již Evropa po mocných otřesech vzhled velice odchylný od toho z r. 1815.

Smlouvou Saint-Germainskou byly po čtyřleté těžké válce opět politiky uspořádávány nové vztahy mezi jednotlivými státy, stavěna nová budova staré Evropy, ale práce byla daleko nejněsnější než r. 1815. Tehdy se zdařilo machinaci státníků zničit mocí, alespoň zdánlivě a na čas, revoluci francouzskou, která přinášela příliš nového, a jež semenem svého názoru posela i dálné pláň ruské. Zatím co však v Saint-Germainu byl sjednáván mír po světové válce, rašilo símě revoluce co nejnáděrněji v Rusku pode jménem

bolševismu a zdálo se, že státy, sousedící s Ruskem, jsou v nebezpečí, že i u nich bolševismus získá půdu a mysl lidí a v brzké době rozvrátí základy na konferenci Saint-Germainské dané. V době, kdy se jednalo o mír, vznikaly nové a těžké války a poměry v jednotlivých státech byly bolestně rozvráceny. Byl sice utvořen Svaz národů, jenž má býti strážcem míru v Evropě, ale hned na počátku potřásali i vážnější duchové hlavou skepticky nad jeho ustavením, domnívajíce se, že nebude mít větší moci a větší vážnosti než mírový palác v Haagu. Několik usnesení, jež doposud Svaz národů učinil, zdají se dávatí za pravdu tomuto pochybovačnému názoru. Sotva se zraří Svazu, aby měl za sebou consensus, souhlas všech států, a hlavně těch, které smlouvou Saint-Germainskou byly pokořeny. Myslí hlavně Německo. Ostatně sama Italie, projednávajíc ve sněmovně tuto mírovou smlouvu, ostře ji zkritisovala; a jsou to právě dvě nejmocnější italské strany, sociálně demokratická a lidová, které našly na ní mnoho vad. A Německo, které má dosti síly, aby se brzy vzmožilo po své porážce a kterému podává Rusko ruku ke společné

práci, bude vždy vážným a obávaným nepřítelem i míru Saint-Germainského i Svazu národů, byť i v něm bylo, a jenž konec konců bude musít vždy bazírovati na tomto míru. Rusko, které proti západnímu liberalismu a kapitalismu vyzdvihlo co nejvýše myšlenku komunismu, nespokojí se, aby jen doma onu myšlenku uvedlo v život. Ono jest přesvědčeno, že nejnebezpečnějším nepřítelem té myšlenky jest právě Západ a boj, který proti němu vede, pokládá netoliko za boj dvou politických velmocí nebo směrů, nýbrž za boj dvou světových názorů, za boj dvou duchových směrů. Vzdoruje-li dnes dělnictvo francouzské a anglické třetí internacionále, jest možné, že nebude jí vzdorovati po několika letech. Jest příznačno, že bolševism získává četně přívrženců i mezi anglickým dělnictvem, a že francouzští delegáti dělnictva byli nadšeni na sjezdu třetí Internacionály v Moskvě tím, co seznali.

Byla přijata určitá devisa o bolševismu. Jest dítkem prý poražených států. Myslím, že bolševismu by se dařilo i ve státech, které vyšly z války vítězně. Záleží jen na tom, jaké poměry jsou v oněch státech; ale též záleží na duši určitého národa. Německo bylo poraženo a přece se vypořádalo s bolševismem velice brzy. O Maďarsku platí totéž. Jisto jest, a právě Rusko je toho nejlepší důkazem, že bolševismu se výborně loví v kalných vodách. Rusko dlouho stonalo vnitřní rozvráceností a nespokojeností. A bylo-li poraženo ve světové válce, nebylo poraženo vnějším nepřítelem, nýbrž vnitřním, který působil v samém středu stá. u. Rusko se shroutilo na frontách, když již se vše hroutilo v samé zemi. Bolševismem propukla ona nespokojenost a rozervanost na venek a propukla v nesmírné intenzitě. Jako socialism předválečný, t. zv. druhá Internacionála, žije ze zásad Marxových. Je to boj proti liberalismu a kapitalismu. Ježto druhá Internacionála soudí, že vývojem dospěje se k vítězství myšlenky Marxovy, nevěří tomu třetí Internacionála. Ta jest pro násilný přelom, pro revoluci, již by se odstranily prvky nepřátelské a komunism by měl volné pole působení. Ruský mužik nepřemýšlí. On dlouho trpěl, dělal se na cizím a nebylo třeba mnoho slov, aby se dal zlákat hesly komunismu. Ve vládnoucích kruzích bylo více nepoctivosti než poctivosti, páni z lásky k sobě zapomněli na lásku k bližnímu. Vojsko bylo týráno a důstojníci hodovali. Toho komunisté dovedli využít. Dali mužíku půdu, dovolili mu pomstít se těm, kteří ho tak dlouho utiskovali, slibovali ráj na zemi. A intelligence ruská? Mnoho jí propadlo nihilismu, mnoho tolstojismu, který připravoval půdu. To vše napomáhalo vítězství

bolševiků a zdá se, že, již nebude bolševism jen tak v Rusku zdolán.

Jest v naší republice půda zralá pro myšlenku bolševismu? Poměry u nás nejsou zrovna nejutěšenější. Hospodářsky i sociálně jsme rozbiti. Nespokojenost s tím projevuje se různým způsobem. Vinnými pokládají jedni druhé. Rolník viní dělníka a dělník rolníka. Vláda menší silnou, aby zažehnal nebezpečí vzájemných rozbrojů. Občanské strany, aby se ubránily před rozvášněnými davy, počaly již zřizovati bílé gardy. V dělnictvu samém to rovněž vře. V sociální demokracii stojí proti sobě dva směry: pravice a levice. Pravice, k níž hlásí se téměř všichni starší vůdové, a inklinující k druhé internacionále, k níž patřila demokracie bývalého Rakouska. Levice, jež se rekrutuje ponejvíce ze živců nových, nespracovaných duchem a methodou starou, a jež je plna nadšením pro bolševismus ruský i pro jeho taktiku. Této levici jest blízká strana komunistů, vedená Neumannem, jejímiž orgány jsou »Červen« a »Kmen«. Pravice si celým svým jednáním i psaním v »Právu lidu« levici vychovala. »Právo lidu« pomocí ulice horovalo pro ruský bolševism. Dnes, když vidí výsledky, obrací, ale zdá se, že již bude pozdě. Frakce levice jest dosti silnou, má svůj deník »Svobodu«, redigovaný Munou v Kladně, své listy, jako Rovnost, má za sebou řadu demokratických poslanců a senátorů a i řadu dělnictva. Na sjezdu strany v září dojde buď ke konsolidaci obou frakcí, nebo rozdělí se na dvě části, což se zdá míti větší pravděpodobnost. Ve svých orgánech kritikuje levice nejen staré vedení strany, nýbrž i vládu a poměry se jí zdají býti zralými pro revoluci. Tón jejich listů jest co nejostřejší: Ve vládě jsou sami zločinci, buržoasie a kapitalism škrtí a tlačí dělnictvo, keťasové mají vrch ve všem atd. atd. Jsou pro politiku s Ruskem a zavrhuji politiku západní. Tato levice byla posílena ještě několika prapory legionářů, vrátivších se poslední dobou z Ruska, kteří jsou nasyceni ideami bolševickými a chtějí za každou cenu přivodit nápravu nynějších poměrů. Jest dlužno obávati se revoluce, která by mohla míti v zápětí ztroskotání mladé republiky. Ta již nyní dosti trpí těmi neurovanými poměry. Dnes stávkují na Kladně, zítra v Ostravě, pozítří německé dělnictvo v severních krajích a všechny tyto stávky mají pozadí nejen sociální, nýbrž, a to v první řadě, politické. Doufá se, že se jim ulomí hrot lepším zásobováním po žních. Ale i to jest pochybné, ježto i finanční problém jest u nás velmi choulostivým a bolestným.

Ovšem bolševismu se staví v cestu vážný nepřítel. Je to jednak politická moc ententy, kte-

rá přirozeně podporuje každý útok proti bolševismu namířený — Polsko je toho nejlepším důkazem —, jednak rostoucí organizace dělnictva zorganizovaného na podkladě zásad Kristových, a která se stává mocným nepřítelem všech živlů podvratných. Za nedávné stávky všeho dělnictva francouzského byla tato znemožněna právě katolickým zorganizovaným dělnictvem. V Itálii má lidová strana nejvíce a nejnadšenějších přívrženců právě v severních dělnických městech. Belgie má mocnou organizaci dělnictva, německé centrum rovněž. U nás dnes ještě není organizace odborového dělnictva sice silnou, ale při pilné práci, jakou nyní vyvíjí, roste a jistě poroste. Nynější renesance katolická v celé Evropě jest zárukou vítězství hnutí dělnického, stojícího na těchto základech, na jakých stojí katolicismus. Kdysi, ve století XIX., měla myšlenka Kristova obávaného nepřítele v liberalismu, jehož hesla úplné svobody lahodila i dělnictvu a liberalism byl ubit socialismem, jenž však má v sobě zárodek smrti, buduje na materialismu. I ten padne a křesťanský socialism zvítězí svým idealismem. To již se vrátíme v doby »temného středověku«.

Hlučínští Moravci.

My si získáváme hned nepřátele a právě tou svou pokrokovou vyspělostí. Jsou příkladem toho Slováci a neméně i Moravci hlučínští. V »Nášinci« rozepisuje se p. Ruschik o příčinách nenávisť vůči Čechům, a jeho vývody sිරුčně zde podáváme.

Moravci, malá větve slovanská přiléhající ke Slezsku, patřila již přes 170 let k říši německé. Neponěmčila se jazykově, ale duchem ano. Češi se jim nelíbili již za Rakouska, právě pro nepořádek a nesvornost v zemi. Německo se lépe staralo o své lidi a i náboženské poměry v Německu byly lepší než v Rakousku a v Čechách. Proto se zlobili na Čechy, přebíhající k nepříteli. domnívajíce se, že zbytečně prodlužují válku. Když naši obsadili Hlučínsko, nevívaly jich přívětivé tváře. Ale jistě by byla tato nepřátelská vlna opadla, kdyby byli Čechové s nimi jednali mírně a laskavě. Krátký čas se tak dělo, ale brzy na vyšší rozkaz naše úřady ukazovaly železnou ruku. »A teď nastala doba přehnaných, surových, směšných opatření, které každé bylo s to, aby lid urazilo a pobouřilo. Teď se stalo pravdou, co p. Pst slyšel na Sv. Hostýně od prosté ženy: »Včil jsme v otroctví.« Měli jsme dosud katolické náboženské školy, teď byl našim školám uloupen katolický ráz. Měli jsme katolické učitele, kteří byli věrní a konali své náboženské povinnosti.

Ty nám vláda vyhnala a posílá nám učitele, kteří z části jsou otevření bezvěrci. Měli jsme ve školách týdně 4—5 hodin náboženského vyučování. Teď budeme i v tomto ohledu »přizpůsobení« mnohem horším poměrům na školách českých. Je to osvobození? Školské poměry jsou mnohem horší, než jaké jsme měli v protestantském Prusku.

A jak se nám daří v republice v ohledu materiálním? Všude je slyšet jenom naříkání, jak i v hospodářském ohledu je v republice všechno horší než v Prusku. Ani za největší bídy za války jsme nezažili v Prusku to, co se u nás stalo přede žněmi, totiž, že lidé celých pět týdnů na lístky nedostali koupiti mouku a že pro chléb chodili na pruskou stranu. Zemědělci jsou v republice postaveni pod nové otroctví vázaného státního hospodářství, kdežto v Německu se státní hospodářství uvolňuje. Divíte se ještě, že na Hlučínsku není ani jediného člověka, který by na »pořádky« nenaříkal, že náš lid zná jen jedno přání, totiž: Pryč od Čechů!? Ne-schvaluje-me tu-to nekřesťanskou nenávisť, ani nechceme omlouvatí různá darebáctví, která se i s moravské strany vůči Čechům přiházejí. Chtěli jsme jen odhaliti příčiny toho všeho a české veřejnosti ukázati, že se našemu lidu stala neospravedlnitelná křivda, a že má příčinu považovati připojení k Čsl. republice v jakémkoli ohledu za neštěstí.« Jsou to hrozná slova, hrozná obžaloba naší republiky a naší vlády. Co se týče té školy, upozorňujeme p. pisatele, že u nás je katolíkům vyhlášen kulturní boj.

Papežství po válce.

Naše veřejné mínění, vedené »Volnou myšlenkou«, soudí o Římu a jeho politice velice nepřátelsky. Kde jaký klep proti Římu, který se ocitne v lečjakém listu cizím, otisknou jako nejvěrohodnější argument proti Sv. stolici naše denní listy i vážné revue a při tom leckdy neporozumějí dotyčnému textu. V Maďarsku jest bílý teror. Kdo jest vinen? Vatikán. Polsko bojuje proti Rusku. Kdo je veštvál do války? Vatikán. Vatikánská politika jest namířena proti našemu státu, ona usiluje podvrátiti naše nejpokrokovější zákonodárství; černá internacionála, Římem dirigovaná, číhá, aby při každé vhodné chvíli podvrátila republiku a nastolila monarchii. Tak se u nás čte a štve. Jak je to s tím Římem? Již Štefanik prohlásil, že Řím vede nejreálnější politiku. Pro nás jest hlavní věcí, aby Řím byl sídlem a poštolů a tím jest. Benedikt XV. byl ve válce neutrálním, podporoval chudinu těch i oněch,

staral se o zmírnění válečných béd, kde mohl, pomáhal zajatcům jak francouzským, tak rakouským. Srdce otcovské kvílelo, vidouc zabíjení a krvácení dítek, napomínalo, modlílo se. Sám »Večerník Práva lidu« z 2. srpna 1915 napsal, že by výzvu papežovu k míru všech měli vyvěsiti, aby všichni ji zřeli a podle ní jednali. Dnes u nás se píše jinak, ale všude v cizině vliv Sváté Stolice stoupl. Je to morální síla, která imponuje více než která velmoc. »Národní listy« se již děsí, že Anglie, její státník Balfour, usiluje o to, aby kurie byla přijata do Svazu národů. Anglie se odvděčuje z části Vatikánu za služby, jež jí prokázal v Irsku. Vatikán objímá dnes svou činností celý svět. Vliv Vatikánu jest silný i v Orientě, kde není tolik katolíků. »Le matin« sděluje o té věci (cit. z »Lidu« č. 193): »Vliv kurie zasáhá i do krajů, v nichž katolictví hraje úlohu podřadnou, a kde zřejmě působí kurie jako činitel po výtce politický. Nedávno byl přijat papežem v audienci indický náčelník Mohamed Ali, který prohlásil, že mluví jménem 300 mil. mohamedánů. Také do Číny proniká vliv papežské kurie, obepínaje tak vskutku celý globus. Dobré přátelství, které při tom zachovává s kurií Anglie, svědčí výmluvně o tom, že to vliv mocný, s nímž nutno počítati.« Francie jedná o navázání styků v Římě, a my jen Římu klneme a proč? Poněvadž se nedovedeme zamyslet a rádi někomu nadáváme.

Studentské sjezdy.

»Ústředí katolického studentstva československého« uspořádalo tohoto roku o prázdninách říšský sjezd v Brně a pět sjezdů krajinských. Při sjezdu v Brně byl věnován též jeden den inteligenci. Sjezdy splnily úplně své poslání. Katolický student jest zde a čím více se to poznává, čím více se proti tomu brojí, tím je ten fakt jistějším. Ostatně lze vyčísti z nenávislného psaní »Času« a »Nár. listů«, že tábor ten roste. V Brně bylo přítomno přes 800 studentů, při dnešních poměrech číslo veliké. A myšlenka, jež byla takovou červenou nitkou všech jednání sjezdových? Vychovati inteligenci, nebojící se říci pravdu všude. Inteligenci, jež prací a studiem stejně jako velkým životem pomůže našemu věřícímu lidu k uskutečnění křesťanských ideálů v národě. Naš student chce se postaviti proti nesprávnému názoru na naše dějiny, který jest dnes propagován pod rouškou presidentovy autority. Chce probádati dějiny naší literatury, neznámou dobu protireformace, jsouc pevně přesvědčeno, že bude odstraněna povídka o době »temna«, až bude náležitě osvětlena celá ta doba. Trvá pevně na zá-

kladech Kristem položených, z nichž čerpá sílu k boji a vítězství.

Volná škola.

Těžko říci, co je to »volná škola«. Zdá se, že každý si ji představuje jinak, a že leckdo příliš volně o ní myslí. Na počátku samostatnosti byla volná škola charakterisována: bude to škola, jež se odrakouští a odcírkevní, totiž odbyrokratisuje a odnáboženští. A pan ministr Habrman dodal: »Bude se učit na základě nejnovějších vědeckých výzkumů.« Nejlepší při tom bylo, že téměř všichni, kteří takto mluvili, neměli ponětí o dětské duši, neznali ani trochu dějin vychovatelství, a neměli vyhraněný určitý program nové školy, která by nahradila tu starou. Učitelové byli tiž, bylo tudíž nemožno mluvit o nějaké vnitřní proměně za noc nebo za dvě. A pokud se týče toho výroku páně ministrova, bylo třeba jej doplniti: »K tomu, aby se učilo na základě nejnovějších výzkumů vědeckých, bylo by třeba dvou věcí, jednak inteligence a pak nezaujatosti.« Ale obou těch věcí scházelo a fráze zůstává frází, i když ji prosloví pan ministr nebo ministerský tajemník. Zkrátka škola stala se tak volnou, že ani pánům učitelům to není milé. Naše polovičitost se tedy neosvědčila ani na tomto poli.

Dnes již volají po »své« škole socialisti obou směrů, ovšem každý si ji jinak představuje. Čeští socialisti by se spokojili tím odnáboženštěním, kdežto sociální demokrati chtějí školu socialistickou po vzoru ruském. V 10. čísle »Akademie« napsal o té věci dlouhý článek p. Fr. Náprstek. Nynější škola jest buržoastická, jezuitská, středověká, která vychovává spíše jedince, ale nevychovává — komunistů. Pan pisatel dobře myslí: nevychovává lidi, kteří by dovedli žít v lásce a míru mezi sebou. Dbá rozdílu stavovských, rodových, jest kapitalistická. Samá slova, nic nedokazující. Čteme-li nástin školy komunistické ruské, nevidíme v ní nic nového, jsou to po většině myšlenky Tolstojovy, jež byly i praksí uskutečněny, ale jež v mnohém ztroskotaly. »Cílem socialistické školy jest všestranný, harmonický vývoj všech schopností i vlastností jednotlivců, jako pevný základ k jejich dalšímu speciálnímu působení a společenské práci.« To je ostatně cílem každé školy: vychovati dobře děti, připraviti je pro život. Ježto každé dítě má svou individualitu, je třeba postřehnouti ji a hleděti ji co nejspíše rozvinouti v dobrém. A svědomitý a prozíravý učitel vychovává celek vychovávaje, pokud může ovšem, každé dítě podle jeho schopností. Toho bude musit dbáti i škola socialistická.

Prvek pracovní? V anglických, t. zv. venkovských školách, jest skutečně a lze jej jenom vítati. Harmonie těla i ducha. Hlavní bod, o který jde, konec konců, ať se to přizná nebo ne, tkví právě v duchu, jímž má býti škola i učení v ní prodchnuto. Plán čs. socialistů vůbec neběru v úvahu, poněvadž ti, až by vyloučili kříž, by neměli co dělati, žijíce jen z negace. Demokracie chce vychovati — škola nejen učí, nýbrž, a to v první řadě, vychovává — lidi v duchu materialisticko-socialistických zásad Marxových. Je to jejich věcí. Pak ovšem nebudou se zlobiti, když my chceme si vychovati mládež v duchu náboženských zásad Kristových. Zda dovede škola soc. vychovati mládež etikou v lidi ovládající sebe a mající k sobě vzájemně úctu, jest otázkou budoucnosti. Minulost a přítomnost laických škol francouzských, nesených duchem moderní etiky, mluví trošičku jinak.

Volná škola, o níž tu a tam se ještě dnes hovoří, a jež má býti zbavena ducha, jež má státi nad světovým názorem, jest nesmyslem. Když nebude ve škole dýchán vzduch křesťanský, bude v ní dýchán vzduch nevěrecký; rozdíl bude jen v tom, jací lidé vyjdou z první a jací z druhé školy. Škola, jaká jest dnes u nás, jest monstrem. Jest v ní připuštěno náboženství, a'e není jím posvěceno vyučování, výchova. Brojí se proti němu co nejurputněji. Měly by se všechny síly zde nasaditi k nápravě. Dnes ovšem kulturní boj přináší s sebou úplné laicisování školy. Bylo by třeba zdvojnásobiti úsilí, abychom měli školy, které by nám vychovaly naše lidi a pevné lidi. Takhle je třeba jinocha i dívku, odrostlé škole, vychovávat, začíti mnohdy vychovávat, a to je těžko u těch, kteří procházejí nynější školou. Dnešní boj o Boha bojují nejen ti dospělí, boují jej i ti maličtí. Proto pozor!

Rozluka manželská.

Naši vychovatelé a filosofové zapomněli pro všechny jiné starosti vychovati silné jedince. Hlásajíce plnými ústy filosofii individualismu zapomněli, že je třeba silných individualit. Proto se hledají všemožné cesty, jimiž vyváznouti z nynější národní malosti a zvláštní věc, ono to tak rychle nejde. Základem velkého státu, základem každé zdravé společnosti bývala vždy zdravá a velká rodina. Řím se počal rozpadávati s rozpadáním rodiny, v Řecku starém rovněž zavinił pokleskem rodiny pokleskem státu a nejinak tomu bylo nedávno ve Francii. Zdá se, že u nás je tomu nejinak. Rozbila se rodina, spočívající na základech křesťanské lásky a zodpovědnosti, zvik-

lala se nezničitelnost manželství a již, ani ne po roce, jest slyšeti vážné stesky na stále se množící rozcházení manželů a na vzájemnou hrubost obou. Volalo a volá se stále, jak jest hrozné, když dva lidé zhnuseni sobě musí spolu bydliti pod jednou střechou a nikdo ani nepomyslí, aby odstranil příčiny toho zhnusení. Jest směšno hledati příčiny úpadku manželství v tom, že katecheta nebo učitel nevykládají dosti dětem o manželství. Myslím, že jest vinen duch doby, který znehodnotil lásku, a který neuznává oběti, který hlásáním filosofie materialistické podkopal v člověku kořeny zodpovědnosti před Bohem i před lidmi a kázal mu žiti jen pro chvíli a neohlížeti se na věčnost. Není tudíž divu, když není mezi mužem a ženou vzájemné důvěry a úcty, na nichž stojí láska manželská. Nynější student ať ze střední, ať z vysoké školy zná namnoze příliš dobře kde jaký nevěstinec, ztrácí stud a úctu k ženě a přirozeně, že nedovede s ní žiti dlouho v manželství. A mladý muž, sotva škole odrostlý a mladá dívka znají jen taneční zábavy atd., jež mravnosti nepřidají.

Problém spokojené rodiny jest problémem mravním. Vychovejte mravně uvědomělého muže a cudnou ženu a máte ve státě zdravou rodinu. Ale dokud si budete hráti s morálkou a abyste si nerozhněvali slabého člověka, dokud nebudete hlásati: »Přemáhej se, zachovej šesté přikázání!«, dotud si hraje s manželstvím a s budoucností státu. Když se v parlamentě odhlasuje rozluka manželství, neznamená to, že jest odstraněna překážka rozvratu rodiny. Může to též znamenati, že ti, kteří ji odhlasovali, neznají člověka, jsou zvrhlí a malí. Ulice zadupala a páni poslanci honem jednali. Kdysi — bylo to v Anglii za Jindřicha VIII. — zadupal král a papež nedovolil, aby odešel od řádné své manželky. Odpadl král, s ním národ, ale tentýž král měl těch manželek několik. Dnešní člověk rozvedený jednou bude dělati a dělá již totéž, co Jindřich VIII. Bude míti každou chvíli jinou ženu a šťasten nebude.

Padesátileté výročí dogmatu o neomylnosti papežské.

Panování Pia IX. jest jedním z nejtěžších, ale též nejslavnějších v dějinách církve. V době, v níž liberalism ovládal vlády, veřejné mínění, lísk tak silně, že papež Pius IX. vydává r. 1864 Syllabus, v němž zavrhuje osmdesát bludných článků tohoto učení, bylo nesnadno řídit kormidlo Lodi Petrovy. Pius IX. znal sílu nepřátel svých i nepřátel Církve, znal jejich bezectnost a jejich malost. Byl si vědom svého zodpovědného posta-

vení a proto neohlížeje se ani v pravo, ani v levo, svolal r. 1870 koncil, na němž mezi jiným mělo býti prohlášeno i dogma o neomylnosti papežské. Tisk, koupený zednářstvem, pustil se s veškerou odvahou v boj proti tomuto záměru. Namlouval světu, že papež sahá tímto činem na svobodu myšlení lidského, že omezuje volnost jednotlivce i celku. Namlouval biskupům, že jest tím zavádněna v moderní době tuhá centralisace, že budou slepými nástroji vůle jediného člověka atd. Koncil se sešel a po 25 sezeních, v nichž se jednalo o tomto článku a v nichž se účastnilo debaty 125 prelátů, nechtěje v to mnohé, kteří poslali písemně své názory, bylo slavnostně prohlášeno dogma o neomylnosti papežské. Dogma toto hlásá, že papež, když prohlašuje nějaké učení jako předmět víry nebo mravů, ex cathedra, jest neomylným. Krásně vymezuje neomylnost papežskou konvertita německý a velký učenec Ruville ve svém díle »Zpět k svaté Církvi«, s. 58: »Jestliže pochybnost vznikne o nějakém učení, o jeho pravém smyslu a obsahu, tu není směrodatnou instancí papež, nýbrž Kristus a apoštolové. Jejich mínění jest se dotazovati a když ono není bezpečně postaveno, potom výkladu církevních Otců, koncilů, dřívějších papežů. Teprve když různosti v mínění všemi těmito prameny nemohly býti odstraněny, nastupuje neomylné rozhodnutí papežovo, ex cathedra, rozhodnutí, které samo sebe za neomylné a konečně platné, pro celé křesťanstvo závazné se prohlašuje.«

Zvláštní věc. Tisk nepřátelský a zednářský mluvil o zničené svobodě, prorokoval s Döllingerem periodu nesčetných dogmat a zatím neuskutečnilo se ani jedno ani druhé. Svedl sice některá knížata církevní, ale nic více. Od doby koncilu necítil se žádný papež nucen užití privilegia neomylnosti a i sami protestantští učenci (Holl) přiznali, že více se křičelo, než bylo třeba. Ovšem, kdo neuznává nadpřirozeného prvku v Církvi, komu není Církev dílem Božím, kdo neuznává Krista-Zakladatele za Syna Božího, ani tudíž jeho slov: »Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa«, ten neuzná ani tohoto dogmatu, jako neuzná žádného jiného. Bude mluvit, že rozum vzpírá se věřiti. Pro nás, kteří vidíme v celých dějinách prokmitati to Boží působení v Církvi, to zasahování Prozřetelnosti, jest

i toto dogma, které znala všechna století křesťanská, čímsi samozřejmým. My vidíme v něm ne zničení svobody myšlení a jednání, nýbrž zřime v něm Jednotu, která jest znakem Církve a důkazem jejího Božího posvěcení.

Kongres Volné myšlenky v Praze.

Jedna věc zaráží, že totiž na kongresu jsou z ciziny zastoupeni lidé, kteří myšlenkově ve své vlasti nic neznamenají: redaktoři listů V. m., senátoři à la Svěcený a jeden jen universitní profesor z Paříže, Hubard. Úroveň jednání prostřední. Jedno jen by měli vysvětliti. Ustavěně totiž mluví a píše, že Církev ohlupuje. Ať odpoví na otázku: Jsou hloupými ti četní, kteří jsou hlubokými a kteří čerpají svoji hloubku z víry, ti četní umělci, spisovatelé jako Claudel, Brunetière, Bourget, Jammes, Mazzoni, Hello, de Bloy; ti četní vědci: Pastor, Maritain, Ruville, Solvojev, Pesch etc. etc.? Z nynějšího kongresu, z těch zmatených a hloupých řečí by naopak plynulo, že ohlupuje volné myšlení. Když ti pánové »volně« myslí, nevypadá to tak zle, ježto to není vidět. Ale když začnou i volně mluvit, pak ta jejich volnost jest volnou jen v nadávání Církvi. Ale ta již leccos unesla a unese jistě i toto.

Když čeští pokrokoví učitelé mluví o lajeisaci školy, vypadá to prostě směšně. Jeden z nich neumí vysvětliti, co vlastně jest ta lajeisaci škola a tak jejich řeči mají jediný účel: štvátí proti Římu. Měli by na konec Římu poděkovati, že jim dodává látku ke kongresu. Kdyby ho nebylo, co by si páni učitelé a žurnalisti počali? Někteří mají z toho chleba a jiní se stávají tím populárnější a dobývají si slavného jména. Bude se o nich dokonce psáti v zahraničním tisku V. m., a to něco znamená. Je to snad výnosnější, než se dřítí s dětmi ve škole. Není nad práci a nad volnost. Ať žije Řím, aby mohla žít i Volná myšlenka!

Nám katolíkům je všechno to V. m. jen pro gaudium a toho si též občas potřebujeme dopřát. Proto i my vítáme kongres pražský, na němž mluvil i náš universitní profesor dr. Krejčí o filosofii pozitivismu a dal nám nahlédnouti do svých hloubek.

Své drahé ženě, již nesmírně rmoutí, že se nadarmo modlila, toto vykládám: Modlitba není k tomu, abychom obdrželi, avšak k tomu, abychom Boha potěšili. (II. Machab. VII., 6.)

Bloy, Žebrák Nevděčnick 73.

VĚDA. VYCHOVATELSTVÍ.

Vznik náboženství.

V poslední době vyrojilo se u nás dosti knih, které vědecky chtěly dokázati vznik náboženství, vznik pojmu Boha, duše a p. Přirozeně, že a priori i zde platí: Neuznáváme Zjevení. Tento předpoklad jest základem, na němž jest vybudována pak uměle celá stavba. Není to nic nového, co hlásá p. Kunte ve svém díle »Vznik náboženství«, co objevuje se v každém čísle »Volné myšlenky«, co se jako výsledek vědeckého badání udává ve školních knihách. Věda jest již na tomto poli dále, ovšem zásluhou řeholních kněží misionářů, kteří ve svém působení měli příležitost seznati stav náboženství a náboženských představ u těch nejprimitivnějších národů (Naturvölker). A tyto empiricky zjištěné vývody dokazují něco zcela jiného než hlásají naši spisovatelé. Pokusím se zde podati vznik a původ ideje Boží, sleduje představu o Bohu těch primitivních národů a nejnovější výzkumy vědecké.

Devatenácté století pracovalo mnoho v tomto oboru a stály proti sobě dva směry: evoluční, hlásající, že jen přirozené příčiny působily při vzniku Božího pojmu přechodem z nižších stupňů k vyšším, od polytheismu k henotheismu a dále k monotheismu křesťanskému; a theistický, uznávající prazjevení, monotheismus, jenž časem se zhoršil u jednotlivých národů v polytheism.

Jaká jest etymologie slova Bůh? Vzniklo ze sanskr. bhaga (od kořene ba — skvěti se, skvělý). Latinské deus, řecké θεός, Ζεύς, německé Gott (z kořene djut = div) z kořene sanskr. div (lucere), takže Deus = lux = světlo. M. Müller (Anthropological religion 82) považuje etymologickou rovnici sanskr. Dyaus — Pitar = řec. Ζεύς πατήρ — lat. Jupiter = staronord. Tyr »za nejdůležitější objevení XIX. století, jelikož dokazuje stejnou původní řec, stejné jméno Boha »otec nebeský« a jednostejné původní náboženství u veškerých indogermánských národů« (viz dr. Kordač v Bohovědném Slov. nauč.). Evoluční theorie běže za základ zjevy křijrodní: slunce, hvězdy, měsíc atd., které prý byly ze strachu a

z rozumové nevyspělosti personifikovány na bohy. Anglický ethnolog Lubbock vymyslel si tento vývoj: atheismus (nebylo pojmu Boha), fetišismus, totemismus, idololatrie, Bůh Stvořitel. Manistická theorie Spencerova tvrdí, že příčinou ideje é jest strach před zemřelými. Tylor odvozuje vznik ideje Boha představou o duši. Jest zakladatelem ideje animistické. Tylor dovozuje, že pojem duše povstal ze spánku, smrti, snů, vidění a tuto duši měly všechny přírodní zjevy. Kingova theorie kouzelnictví vychází od meznámých zjevů přírodních, které si člověk nedovedl nějak představit, než že jim připisoval kouzelné síly. Tyto zjevy dohromady, obdařené zvláštními silami, tvořily původnímu člověku svět nadpřirozený. Tyto síly přivlastňoval prý kouzelníkům a tak znenáhla vznikalo náboženství. To jsou samé umělé konstrukce, které sice nacházely obliby, ježto neuznávaly nadpřirozena, ale které musily padnout, jakmile se přinesla fakta ze skutečnosti. Byla to fakta vzatá z nazírání na náboženství a na pojem Boha kmenů Tasmanů, Jihovýchodní Austrálie, Sev. a Již. Ameriky, Pygmejů v Africe, kmenů nedotčených žádnou kulturou a kteří si dodnes uchovali čistým svůj pojem o Bohu. Andrew Lang (The Making of Religion 1909) zavrhuje již theorie svrchu vyřčené, W. Schmidt (Der Ursprung der Gottesidee) snesl řadu dokladů proti nim, což již dříve učinil jesuita Ch. Pesch ve svém díle »Der Gottesbegriff in den heidnischen Religionen der Neuzeit«, jichž vývody budu uvádět.

(Pokračování.)

Katolické školství ve Francii.

Zákony ze dne 17. VI. 1881 a z 28. III. 1882 bylo zavedeno ve Francii bezplatné povinné vyučování, při němž bylo náboženství vyloučeno z osnovy jako učební předmět. Tím ovšem byli postaveni katolíci francouzští před dilemna: Bud' posílati děti do škol lajských anebo zaříditi a vydržovati školy vlastní. Rozhodli se po způsobu katolíků belgických pro druhé a jali se odvážně pracovati. R. 1881 mělo školství katolické

49.381 klášterních učitelů nebo učitelek. Počet ten stoupl přes všechn útlak státu, přes přísné zkoušky, na 53.502 r. 1897, tedy o 4121 sil. Škol spravovaných duchovními řády bylo r. 1886 podle úřední statistiky 11.754, roku 1897 již 16.129. Žáků bylo r. 1886 907.246, kterýžto počet stoupl roku 1897 na 1.477.310 dětí, počítaje v to i děti ze 2904 škol mateřských. Zákony z r. 1901 a z r. 1904 vyneseny proti řádům, které se zrušují a hlavně zákony z r. 1905 a 1908, jimiž se ustanovuje rozlučka Církve a státu, byly mnohé klášterní školy zavřeny, učící řeholníci a řeholnice vyhnáni, aby tak co nejméně dětí podléhala jejich vychovávacímu vlivu. Ale ani to nepomohlo státu. Řeholníci a řeholnice svlékli klášterní oděv a oblékli se v laický, aby dále učili v rodné své zemi. Přes ustavičné pronásledování i učících i rodičů, přes to, že nekynula těm z katolických škol taková kariéra, počet katolických škol rostl. De la Brière uvádí ve svém díle »*Luttes présentes de l' Eglise*« následující statistiku:

Roku 1910 bylo 14.428 katol. škol s 960.712 žáky proti 71.491 školám veřejným se 4.135.886 žáky, udržovaným státem. Do r. 1911 stoupl počet o 130 škol a 26.933 žáků; škol státních o 222 škol a 71.327 žáků. V některých krajích byl nápadný vzrůst. Tak mezi r. 1909—10 zvětšil se počet žáků v katol. krajích *Ille-et-Vilaine*, *la Loire-Inferieure* a *Mayenne* o 1000. Ve *Vendée* od roku 1907—11 klesl počet žáků na státních školách obecných ze 44.787 na 35.977 a počet žáků na školách katol. stoupl z 25.000 na 34.000. V departmantu západním jest 24 veřejných škol bez jediného žáka, 23 škol po 3 žácích, 46 po 5 žácích. V některých obcích bylo konstatováno: ve škole katol. je 140 žáků, ve státní 20; v jiné obci má katol. škola 160 žáků, státní 8; nebo 140 proti 2 žákům; 105 na škole konfesijní, žádný na škole státní. (*Ives de la Brière, Les luttes 376—7.*) Je

těž pozoruhodno, že v *Champagni* zůstaly na stěnách státních škol viseti kříže, dokud je německé dílo nesňalo. Těsně před válkou počet škol konfesijních značně stoupl, ač udržování na ně stálo ročně přes 60.000.000 franků. A po válce se jim rovněž daří. Ve Francii bylo zřízeno též *Association de pères de Familles*, čítající dnes na 7—800 skupin s 50—60.000 členy. Jejich účelem jest bdíti, kde nemohla býti zřízena katol. škola, aby učitelé neuráželi ve vyučování náboženský cit dětí.

Ke vzdělání učitelů pro školy obecné zřídili si katolíci francouzští řadu normálních ústavů (našich učitelských). Každé biskupství jest povinno zříditi jeden ústav na nejnovějších výzkumech pedagogických, s přísnými zkouškami a moderní metodou vyučovací, odkud vycházejí dobří a inteligentní i nadšení učitelové a vychovatelové v duchu křesťanského kředa.

Školství střední mělo roku 1900 studujících 91.140. Státní ústavy jich měly toliko 84.472. Do r. 1906 zavřel stát 104 škol konfes., čímž ubral jim 22.223 žáků. Před válkou byl počet žáků škol konfes. jen o málo menší než na školách státních, ač na ústavech státních jest mnoho stipendií a studující z ústavů konfes. nemají takového postupu jako ti ze škol státních. Obět.

Universit katolických jest ve Francii 5: v *Paříži*, *Lyoně*, *Lille*, *Toulouse* a v *Angers*. Působí na nich zdatné síly, které se i svou metodou i svou vědeckou zdatností vyrovnají profesorům z universit státních. Tak katolíci francouzští získávají si respekt pokrokových lidí a vychovávají si inteligenci, jež svou prací úplně pokatolíci Francii. Je k tomu třeba obětí, ale každá veliká věc vyžaduje obětí, ba čím větší idea, tím větší třeba obětí. Po té oběti může říci *Tissier*, biskup *chalonský*, z jehož díla »*La vie religieuse*« jsem čerpal tato data: »*Ily a toujours une France catholique — Jest vždy Francie katolickou.*«

Byla kdysi Sláva, jež žila bez hluku i bez okázalosti a ačkoliv byla velikou panovnicí, nesnila nikdy o jiném purpuru než byl šarlat vlastní krve její, když ji prolila k vůli nesmrtelnosti. Dnes, kdy nesmrtelná se na věčnost odebrala, bezectná, nestoudná poběhlice, jež ji s trůnu svrhla, lehká ženština veřejného Minění vznáší se v zářivém jasu, neboť její souložník, přednostmi obdařený, jest nejnezdrženlivější z bohatých slepců a nazývá se Úspěch.

Ve společnosti přející rovnosti jest tedy každá povýšenost ducha zločinem a největší ze zločinů, protože padá na všechny hlavy najednou a poněvadž porouchává nešvarný majestát Množství. A tak ušlechtilá sláva není již možná v této vzbouřené káznici.

L. Bloy, Příl. slovo podnikatele bourání.

LITERATURA. UMĚNÍ.

Jan Vrba; Jan Martin Šanda, poslušný sluha Páně a věrný kněz lidu českého. Román.

Dnes jest v modě mluvit o knězi, který jest pln ideí Husových, Chelčického etc., o knězi, který jest českým a není římským, podle osvědčeného pravidla »Co římské, jest nám nepřátelské«. Však též o té českosti, římskosti, ustavičně mluví starosta Čejka, který jest vlastním hrdinou románu. Šanda, kněz, jest osoba passivní, bez činu, bez odvahy; vystupuje sice v románu, a jedná-li kdy, pak jest k tomu přímo vyprovokován Čejkou. Čejka jest nevěrec. Stał se jím, aniž ví jak a aniž to ví spisovatel sám. Chtěl býti knězem, ale po oktávě četl díla našich reformátorů a místo kněze se z něho stal největší odpůrce kněží. Pan Vrba nepronikl boje, jenž byl bojován v duši Čejkově, a ostatně toho nepotřebuje. Stačí mu fakt, že jest odpůrcem kněží, že převede na svou stranu celou osadu, že všechny postaví proti knězi, že jest schopen těch nejpodlejších činů, aby kněze zničil. To všechno proto, že jest Čechem. Měl jsem dojem, že jsem na táboru českých socialistů, kde se dávají návrhy, jak nejsnáze porazit Řím. Tak se mně zdá vše strojeným, neupřímným, nepravdivým. Šanda? Měl jedno neštěstí: že totiž si ho vzal za postavu svého románu Vrba. Jest ve svém jádru dobrý, nadšený člověk, který inklinuje k naší střední době reformní, ale není schopen rozsévati život. Pan Vrba totiž zapomněl na Milost. A proto nemohl napsati velký kněžský román. Mohl sesbírat fráse o náboženském základu české duše, české povahy, tu a tam o působení kněze, ale nemohl sestoupiti k samým základům kněžské bytosti, neboť by to vyžadovalo utéci od nynějšího povrchního názoru na církev a na kněze. Pan Vrba ustoupil době, lehké a nemyslné. V tom jest jeho chyba, v tom jest omyl jeho uměleckého díla a tím nevyniká dílo nad průměrnost.

Týn, umělecký měsíčník.

My, katolíci, máme štěstí na jednu věc: na literární odpadky. Jestliže někdo ztroskotá i jako

umělec i jako literární kritik jinde, a jestliže se mu zalíbí zahráti si s katolicismem, učiní několik bombastických, ale při tom odporných vět o Kristu, o světcích, o křesťanském umění, má naději, že se stane redaktorem literárně umělecké revue, financované katolickou tiskárnou, odbírané katolickými kněžími. Pan Karásek ze Lvovic jest jedním z nich. Člověk, který již dávno se vypsal, zneuctil svým psaním legendy církevní o světcích a světicích, který jest váben ke katolicismu nějakým podivným estétstvím, krmí svými polovičatostmi naši katolickou inteligenci v době kulturního boje. Obrázek, který nás charakterisuje. Podobně se to má s p. Augustou. Rozbor díla Karáskova a kritické ocenění přineseme později.

Jaques Debout, Le Morts fécondes, Preface de Maurice Barrés.

Debout je knězem. Jmenuje se vlastním jménem abbé Robbot, narodil se v Normandsku, v Saint-Saweur-le Vicomte, r. 1872. Studoval na lyceu v Caen a po střední škole věnoval se kněžství. Pojem kněze se u něho kryl s pojmem apoštola a apoštolem zůstává i ve svém uměleckém díle. Z jeho prvých děl »Les Lettres d' un Militant«, plné myšlenek, síly, výmluvnosti, jest ozvěnou slov Mistrových: Přišel jsem, aby měli Život a aby ho měli stále více. A poslední práce »Nouvelles Lettres d' un Militant«, uveřejňovaná v »Les cahiers catholiques« z r. 1920, prýští rovněž z touhy býti apoštolem. Ostatně možno to říci o všech pracích vyrostlých v době mezi těmi dvěma díly. Debout jest zakladatelem lidové katolické university v Paříži, jest tvůrcem divadla v Paříži, jež rozšiřuje v známost a dává díla katolických umělců. V poslední době založil »Les cahiers catholiques«, čtrnáctidenní revue, v níž soustředil nejčelnější spisovatele. Na jeho popud jsou pořádány večírky literární, umělecké, náboženské, hudební, divadelní, plné vznešenosti a radosti.

R. 1918. kdy byl vojenským knězem, četl v novinách, že Akademie francouzská vypsala cenu

na thema »O smrti padlých vojnů«. Debout dal se do práce a odevzdal Akademii nádhernou báseň »Les Morts fécondes«, která byla též počtena první cenou. Myšlenka, která jest červenou nitkou celého díla, obsažená v katolickém Credo: Věřím v obcování všech, život věčný. Na té veliké budově, která byla tvořena čtyřmi lety bolesti a která jest ukončena vítěznou kopulí Rádosti, pracovali i ti mrtví a žeň jejich jest hojná. »Moi, j' entends defiler en des cumeurs de cloche Les Morts de la cité, du village et du bourg: Une cavallerie invisible s'approche Et les Morts, les premiers, vont entrer dans Strassbourg.«

Ti první, kteří padli, připravovali vítězství.

Aby dospělo lidstvo ke konci, potřebovalo oběti, potřebovalo bolesti. Oběti, jež jevila se v tom, že mládí předčasně odešlo, že žena osiřela a dítě osamotnělo. Bolesti, která připravovala slávu. Smrti, za kterou vystávalo vítězství. Krev vykupovala a zčišťovala, krev, o níž praví Debout:

»Le sang et l' Offrande supreme:
 Auprés de lui le reste est pen;
 Auprés de lui, toute priére,
 N' est qu'une ombrede sa lumiére.
 Le sang porte l'esprit de Dieu!«

A dále přirovnává vojny padlé ke kněžím, kteří bérou své srdce jako kalich a pozdvihují k nebi všechnu svoji krev.

Jsou krásné myšlenky v tomto díle. Proráží v nich Absolutno a jest v nich co nejvýše vyzdvižena vznešenost a nádhera oběti. Jediné pod tím zorným úhlem jeví se krásnou láskou k vlasti, jediné pod ním má hlubokou náplň (to veliké vraždění, v němž vykrvácelo tolik synů za všechny).

»Pas un qui ne soi mort pour la France éternelle,
 Pas un qui ne soi mort pour tous!«

Ozývá se těmi slovy myšlenka, jež jest vlastní všem francouzským geniům, že Francie jest duší všech národů. Celá báseň jest zakončena hymnou na vlast na Francii, hymnou, která jest velebnou a krásnou.

Výstava náboženského umění v Saloně de la Sociéte Nationale v Paříži.

Ve svém hlubokém díle Theories napsal Maurice Denis tato význačná slova: »Nous sommes tous préoccupés de Dieu. Aujourd' hui le Christ est vivant. C'est le temps favorable. Il n'eut pas depuis longtemps d'époque plus passionnée que la notre pour l'art religieux. Všichni jsme zaujati Bohem. Dnes jest Kristus živý. Je to příznivá doba.

Dlouho nebylo doby tak vášnivé pro náboženské umění, jakou jest doba naše.« Slova tím pozoruhodnější, že je pronáší veliký umělec i veliký člověk. Jejich pravda byla potvrzena již roku 1911 na výstavě křesťanského umění v Paříži, kde již se objevila díla, napovídající svým procítěním a svou výstižností evangelických temat, že tvůrčové jejich jsou věřícími lidmi, kteří ssají z Víry sílu a inspiraci ke své tvorbě. Ostatně, zahlédneme-li se do století XIX., zříme i v něm veliké umělce, připomínající doby středověké, kdy umělec tvořil, modle se. Ať jen jmenuji školu Ingresovu s Aumary Duvallem, mystickým Jammotem, Mottez-em, či školu lyonskou od Orsela až k P. Borelovi. A stačí pohlédnouti na nádherné obrazy Puvis de Chavannes-ovy, znázorňující patronku Paříže sv. Genofefu, abychom viděli i v tomto geniovi duši hluboce věřící. Středověk věřící měl umělce, jež bych nazval umělci-světci. Byli to tvůrčové, kteří pracovali ve zbožné pokoře, kteří svým dílem se modlili, kteří jím pěli velebný hymnus nejvyššímu umělci. Namnoze mniši vtělili ve své dílo ideu Boží, již vymeditovali, v slzách a modlitbách za klášterního ticha naplněného přítomností Boží. Zdá se mi, že gotická Francie, gotická i přes XVII. a XVIII. století, stvořila též takové světce malíře, jejichž dobrými dětmi jsou právě ti, na něž se vztahují slova Denisova svrchu citovaná. Náboženské umění francouzské — mluvím jen o malířství — má svého Otce Bessona, podobajícího se v mnohém jasněmu a pokornému Angelikovi; má Hippolyta a Pavla Flandriny, bratry, jejich obrazy honosí se mnohé chrámy francouzské a kteří modlili se, dříve než začali pracovat ve chrámě Boha, a kteří prosili svoji matku, aby pomáhala jim modlitbami v těžkém díle. A co říci o Ch. Marie-Dubacovi, jenž zemřel, nemaje ještě plných třicet let a jehož biografie, sepsaná Otcem Louisem, se podobá spíše hagiografii? Chtěl sloužiti a k tomu potřeboval Milosti. Proto tolik se modlil a tak poníženě tvořil.

Na výstavě z r. 1911 vystavěli v oddělení pro náboženské umění mimo jiné svá díla dva velcí umělci současní: Albert Besnard a Eugène Carrière. Prvý, jako ex voto za uzdravení dítek, nakreslil dvě řady obrazů, představující na jedné straně lidskou bídu a na druhé milosrdenství vykupitelské. Oběma dominuje kříž. Carrière vytvořil Krista na kříži, a dvě skupiny modlících se nemocných, jež narýsoval si v Lurdech. Ukřižovaný tento jest jedním z nejkrásnějších děl toho druhu, jaká vůbec kdy byla vytvořena. Jest v Něm vyjádřena i největší Bolest, i největší Lásky, jakou kdy poznal svět.

Úmyslně jsem předeslal tento úvod. Neznáme u nás Francie věřící a právě v umění a vědě se myslí, že jsou činní jen samí ateisté. A pak, je třeba znáti tuto minulost, abychom dovedli lépe oceniti přítomnost a mohli se dohadovati budoucnosti. Nuže, nedávná výstava náboženského umění ukázala, že současná renesance katolická ve Francii se vztahuje i na umění. Vystavovali: M. Denis, Desvalliéres, L. Simon, J. Flandrin a j.

M. Denis vystavoval více děl. Pro kostel v Gagny jest určena dekorace na počest mrtvých ve válce. Vojíní francouzští, vedeni Johankou z Arku, řítí se proti nepříteli. Na pravo děti, ženy, starci schovávají se v ssutinách, čekajíce osvoboditele. V dále vybuchují granáty, zasahující i vojíny i předměty. Uprostřed vznášej se andělé, jehož křídla jsou nakreslena v národních barvách a odnáší k nebi mrtvého vojína. Dva kartony okenní malby představují Krista na kříži a Klanění pastýřů. Hlavně druhý překvapuje něžností a vroucností. Ježíšek usmívá se vztahuje ručky k pastýřům. Maria usnula a sv. Josef bdí rozradostněn u děťátka. Na jedné straně ženy a děti adorují s pastýři a na straně druhé se sklání sám umělec s paletou v ruce. Všechny tyto práce převyšuje čtvrtý obraz Nejlepší úděl, vzatý z vypravování Evangelia o Marii a Martě u sv. Jana. Marta přiběhla na terasu, aby pokárala Marii, která jí nepomáhá obsluhovati hosty a jenom naslouchá slovům Páně. Ale Ježíš jí odpovídá místo Marie: »Marto, pečlivá jsi. Po-

Pohled sedícího Krista jest tak sladký a milostný, jest v něm samá Láska. Z očí klečící Marie vyzařuje čistý pokoj a nadšení pro Kristovo slovo. Marta, nečekající takového oslovení, zdvihá udiveně rámě, jako by se pokorně podrobovala vůli Páně. Z celého díla vane taková zvláštní a čistá sladkost. Proti pokoji Denisově staví se Desvalliéresova Bolest. Tragedie války. Desvalliéresovi padl ve válce syn, jehož vroucně miloval a Bolest z toho obráží se v Triumfu Smrti. Kristus, plný Bolesti, s trnovou korunou na hlavě, nese vojína trpícího. Vše v tmavých barvách. Na druhém obraze zastavuje se Johanka z Arku u rodičů padlého, kteří ve Víře nalézají sílu, aby neklesli, a sklání se k duši zemřelého syna. Umělec dociluje silného efektu jednak životností, jednak kontrastem ba-

rev, kterého tak často rád užívá, a který právě na dalším obraze: Kristus v soudní síni.

Denis a Desvalliéres chápou plně své dílo. Aby zbavili francouzské chrámy té spousty bezcenných libůstek, obrázků atd., založili v Paříži Atelier pro svaté umění pod patronátem Katolického Institutu, z něhož jistě vyjde — tito dva geniové jsou toho zárukou — obroda křesťanského umění celé Francie.

Inspirace a práce v umělcově tvorbě.

Mluví se o tom, že umělec tvoří z inspirace, z náplně srdce, a zapomíná se na význačný prvek, na práci. Ruskin zase ji co nejsilněji zdůrazňuje, tvrdě, že umění jest v první řadě prací, kdežto Schillerovi uniká práce a umění jest mu hrou. Jest jisto, že jest co nejužší vztah mezi inspirací a prací, že jedno jest podmíněno druhým. Krásně píše o tom Hello ve svém díle: Renan, Atheismus a Německo na stránce III: »V umění, kouzelném tom zrcadle, kde pravda se obráží způsobem symbolickým, smyslům přístupným, a, možno-li říci, prorockým, jmenujeme inspirací intuici souladu a prací rozjímání, jímž oposice hledí se rozložit. Inspirací idea působí na umělce; prací působí umělec na ideu. Inspirací zachvacuje idea umělce a objevuje se mu ve své podstatě, ve svém typu, ve své jednotě. Prací umělec uchvacuje ideu a obrábí ji; připravuje jí kadlub, v němž má přijmouti formu. Konkretní forma, ta ji určuje, ta ji vymezuje; toť moc, skrze niž dílo jest tím, čím jest, a nikoliv něčím jiným. Inspirací idea některá zjeví se ve svém poměru s Ideí absolutní. Prací stává se zvláštnější, staví se proti absolutnímu a odívá se ve formu sobě vlastní. Nuže, tato oposice, jež tíhou naléhá na umělce, když obrábí ideu, rozpouští se v harmonii tím vyšší, oč přišla draže. Tato harmonie, toť umělecké tvoření, tvoření, toť výslednice dvou sil; tvoření umělecké, toť idea zvláštní, oděná svým jasnem, a zjevující svým životem, ukázaným vně jednoty, spínající v sobě absolutní a relativní, všeobecné a zvláštní, prohlašující najednou, v čase i prostoru, slovem i světlem svou podstatu, totiž poměr svůj k Idei absolutní, a svou formu, totiž zvláštní svůj život.

Peníze jsou k slávě Boha, vezte to dobře, a sláva Boha jest v lůně chudých. Každé jiné užití, ať jakékoliv, jest prostituci a modloslužbou. Ale především jest krádeží. Jest jen jediná možnost, jak neolupovati ostatních a sice obrati sama sebe.

Boh, Krev chudého 180.

Doporučujeme knihy Družstva přátel studia v Praze :

1. Hilaire Belloc: CESTA DO ŘÍMA. Přeložil A. L. Stříž. S 30 kresbami autorovými. 22 Kč.
2. Thomas de Quincey: JOHANNA Z ARKU. Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jan Zrzavý. 10 Kč.
3. Sv. Bonaventura: ŽIVOT SV. OTCE FRANTIŠKA. Přeložil A. L. Stříž.
4. Rabanus Maurus: ŽIVOT BLAŽENÉ MAŘÍ MAGDALENY A JEJI SESTRY SV. MARTY. Přeložil A. L. Stříž. Upravil J. Konůpek. 24 Kč.
5. Kasimír Edschmid: ŠESTERO ÚSTÍ. Povídky. Přeložil B. Re y n e k. Upravil Vlastislav Hofman. 18 Kč.
6. Francis Jammes: RŮŽENEC V SLUNCI. Přeložil Frant. Pastor.
7. Arnošt Hello: DIVNÉ PŘÍBĚHY. Přeložil Josef Krlín. Upravil Karel Votlučka.
8. Fulchera Chartreského: HISTORIE JERUSALEMSKÁ. Přeložil A. L. Stříž. Upravil Karel Votlučka.
9. Paul Claudel: SEDMÝ DEN ODPOČINKEM. Přeložil Dr. F. Odvalil. Upravil Vlastislav Hofman.
10. Křišťan: ŽIVOT SV. VÁCLAVA. Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jar. Benda.
11. LEGENDA TŘÍ DRUHŮ SV. FRANTIŠKA. Přeložil Leandr Brejcha O. S. Fr.
12. Bratra Lva ZRCADLO DOKONAĽOSTI. Přeložil Leandr Brejcha O. S. Fr.
13. Sv. Bernard: O CHVÁLÁCH MARIE PANNY. Čtyři homilie na slova sv. evangelia „Poslán jest.“ Přeložil K. C. Klement.
14. Sv. Terezie Ježíšova: VÝKŘIKY DUŠE K BOHU. Přeložil R. Linhart. Upravil Jan Zrzavý.
15. Emile Baumann: MÍR SEDMÉHO DNE. Přeložil Josef Krlín. Upravil Karel Votlučka.
16. KVÍTKA SV. FRANTIŠKA. Přeložil Dr. K. Vrátný. LETOROSTY. Sborník 1. 15 Kč.

Studentům, kteří objednájí prostřednictvím naší administrace, sleva jako členům.

Expeduje

Ladislav Kuncíř v Praze II., Spálená 15

a každé knihkupectví.

ZiVOT

MYŠLENKY O SOCIALISMU

učení a BOŽESTVÍ

A POLITICE

Ročník III

O B S A H:

B. P. D.: Jsme houfec holubic. — *Dr. L. Věroch*: Věřím moderního člověka (Pokrač.) — *M. Baušová*: Počátky katolické reformace. — *Marie Rombaldová*: K. 17. říjnu. *J. Krlin*: Renesance katolická Francií. (Pokrač.)
B. Pečinková-Dlouhá: Smrt kněze filosofa. (Dokonč.) *Emil Vandewalle T. J.*
Z franc. přeložil Ferd. Pokorný T. J.: Cesta k církvi. — *Ant. Novák*: Za královstvím božím. (Pokrač.) — Co život dal. — Světem. — Věda. Vychovatelství. — Literatura. Umění. —

Sdělení redakční a administrační.

V druhém čísle „Života“ přikládáme šeky ku placení a žádáme všechny, kteří si Život ponechali, aby nám laskavě předplatně zaslali. Bylo by při nynější drahotě pro nás velice těžké hraditi všechny výdaje, spojené s vydáváním revue. Zároveň připomínáme těm, kteří již zaplatili peněžní poukázkou, že šeky se vkládají bez rozdílu do všech čísel, ježto by bylo obtížno vybírat ty, kteří již zaplatili. Neznamená to tudíž, že musí platiti znovu. Po vydání prvního čísla došly mne mnohé děkovné a povzbuzující listy. Ježto pro nával práce nemohu odpovídati na každý zvláště, děkuji tímto všem. Ješ, a dá Bůh, bude vždy naší snahou růsti a mohutněti prací. S hořkostí ovšem píši, že ze všech denních a týdenních našich listů, ač dostávají všechny náš časopis, neuznal vyjma „Lid“, jenž tak učinil alespoň podáním obsahu a doporučením, ani jeden zmíniti se o něm, ač jinak často píši o pomoci mladé inteligenci a o tom, že na ni nesmíme zapomínati, že oni jsou naději a kdesi cosi. — Máme ještě na skladě několik čísel starých ročníků. Mohou tudíž ti, kteří by se o ně zajímali, a kteří se na ně tázali, si je objednat. Dostávám letos do redakce dosti četně příspěvků. Prosim ty, kteří mi je zaslali, aby posečkali, nejsou-li hned uveřejněny. — **Redakce a administrace.**

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.
Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.
Les Cahiers catholiques. Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.
Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Lígy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

ZiVOT

MYSLETKY O SOCIALISMU UCTĚNÍM A BOŽENSTVÍM A POLITICE

ČÍSLO 2.

1920-21.

B. P. D.:

Jsme houfec holubic.

*Jsme houfec holubic a kdo nás dravci ličí,
nám nepohlédl v oči holubičí,
nás nezřel v laskání a něhy hrách,
jen oheň zří nám na křídlech,
to nebezpečí klidných střech,
ó strach!*

*Jsme houfec holubic — a dávno v temnu
věži
jsme snili o zemi, jež ve věnci hor leží
jak město spící ve vodách,
v tůň zakleté, ó žal, o strach!*

*My laskali se křídly k jeho hladině
a dlouze pozírali k němé hlubině,*

*my naslouchali bez dechu a v chvění,
zda z hlubin zazní potopených zvonů znění:
Ludmila! Václav! — Cyril, Methoděj! —
Však ticho v hlubině — a nad ní racků rej...*

*Ó Bože velký, což jsme mrtvi již?
Což starou ctnost a slávu více nevzbudíš?*

*Svým ohněm zažhni nás, jenž plá i ve
vodách —
a v městě ztopeném vše zazní na poplach!*

*Již letíme — buď, Holubice Ohně, s námi!
Ať probudíme vlast, byť uhoříme sami!*

Věřím moderního člověka.

(Pokračování.)

Linné, pronášeje svůj úsudek, mluví jako filosof. Věda mu nedokázala absurdnosti náboženství. To platí i o Haecklovi a jiných. Jakmile začínají tvrdit, že hmota jest věčnou, že účelnost, již lze zřítí ve světě, není způsobena nejvyšší inteligencí, nýbrž že jest výsledkem slepých zákonů jsoucích od věčnosti, opouštějí pole přírodní vědy a jsou ve filosofii. Proto vědění o přírodní filosofii, ač v jejich ústech jest slovo to absurdum a lží. Ale poněvadž mnozí jakousi vědeckostí zastírají zde svůj mělký atheismus, povšimnu si tohoto pochodu až do nové doby.

Haeckel ovšem nedošel sám a principio ke svým názorům. Mezi Linném a Haeckelem budovalo více lidí materialistický názor právě na základě přírodních věd nebo zkoumání přírody. Holbach (1723—89), francouzský encyklopedista a urputný nepřítel Boha, prohlašuje v díle „Systeme de la nature“ otevřeně mechanický názor světový a popírá všechnu účelnost. Existují jen atomy a jejich zákony, pohyb. (Slyšíš Haeckela?) Ve světě takto vypadajícím jest ovšem Bůh zbytečným a dobrým leda na postrach dětem. Holbach není vědcem, jest nevěcným bojovníkem nevěry. Z vědy, z empirie dovozuje svůj důkaz o něco pozdější J. B. Lamarck, botanik a zoolog francouzský. Ten již mluví o proměnlivosti druhů a nenáhlém vývoji tvorstva, které hrají tak důležitou roli u Darwina.

Lamarck v důsledku své theorie o vývoji tvorstva hledí dokázati ještě něco jiného, že totiž člověk povstal z opice. A to je velice důležité. Kdyby to bylo dokázáno, padá, že Bůh stvořil člověka k obrazu svému, padá učení o posledním cíli člověka atd. Lamarck důkazů nepodal a nedokázal toho nikdo po něm, třeba Hackel prohlašuje: „Jest historickou skutečností, že naposled povstal člověk z opice.“ (Welträtsel, 38.)

Darwin ve svém díle „Vznik druhů“ vysvětluje vývoj třemi věcmi: proměnlivostí, dědičností a bojem o život. Ale proměnlivost nesáhá přes meze druhů. Ze psa se nemůže státi kočka. A bojem o život nevysvětlí Darwin nových orgánů a mimo to v tom boji by musily zahynouti všechny slabší formy, a to se nestalo. Tolik nízkých tvorů se nevyvinulo. Proč? Mechanickými silami vše se vysvětluje. Ale kdo dal začátek? Byť bychom připustili ten boj o život a p., přece stojíme před otázkou: Kdo dal první popud? Odkud vznikl prvý organismus? Kdo dal člověku duši? Páni si vymysleli generationem aequivocam — samovolné plození. Člověk se vyvinul ze zvířete, zvíře z rostliny, rostlina z mrtvé hmoty. V prvním vydání své knihy připouštěl Darwin, že Bůh stvořil zárodek, který obdařil silou zvláštní. Později ovšem změnil svůj úsudek v této otázce. Darwina se ovšem přidržel Haeckel a s ním mnozí ne proto, že jeho názory jsou nevyvratitelné. Opravdový biolog moderní s nimi se v mnohem diametrálně rozchází. Hlavní důvod byl a jest ten, že pomocí jich mohou odstraniti nepohodlné nadpřirozeno z myšlení. „Věda to dokázala“, na to může býti leckdo chycen. Zde jest hlavní moment a ne láska ku pravdě. Obyčejný agitační prostředek. Pak ovšem nemá Haeckel práva tvrditi: „Nadpřirozeno jest výplodem mozků fantastů a hlupců“, „každý, kdo zná základy přírodních věd, musí býti monistou“ atd. atd. Hackel ne důkazy, nýbrž svou fantasií, zaujatou proti Bohu, dospěl až k tomu, že mohl říci: „Neuznávám Boha, jenž vše stvořil, jenž stvořil člověka, jenž ho obdařil nesmrtelnou duší. Není Boha, jest jen pochod atomů.“ Tento materialism není založen na vědecky dokázaných faktech. Viz Reinke, Wasmann, Banco etc. Počítá s předpokladem, který co nejúsilovněji jistí, že není Boha. Správně podotýká Virchow: „Kdo nechce přijmouti Boha, kdo nechce uznati žádného stvořitele, ten musí sáhnouti k samovolnému plození.“ Virchow doplnil svoji větu a ten doplněk jest důležitý: „Ale skutečného důkazu pro samovolné plození nemáme.“ Virchow nebyl věřícím člověkem. (Die Freiheit der Wissenschaft 21.) Zaujatost a nenávisť. Haeckelem dostoupil materialism, mající jakési opodstatnění vědecké, svého vrcholu. Člověk jest jakýsi povýšený druh zvířete, bez nesmrtelné duše, ježto duše lidská jest jenom „Umbildung der Tierseele“. A tento materialistický atheismus stal se kredem

mnohých nemyslicích nebo nechtějících mysliti. Jakoby platilo: autos efa — on pravil. Všiml jsem si více i filosofie hlavně Kantovy i přírodovědeckých systémů vyhrco-
ných německým „přírodovědcem“ Haecklem, poněvadž obojí určují stejně silně věřím českého, t. zv. moderního člověka. Ovšem, nemohu mluvit jen o jednotlivcích, musím mluvit i o masách, zástupech. Socialismus, který jest takový, jaký jest, dílem žida Marxe, přijímá nekriticky vývody Haeckelovy. Přijímá a hodí se mu do krámu. On, který jest materialistický a priori, zachovává zdání vědeckosti a filosofické vyspělosti a zdůvodňuje jimi všechny své názory. Není Boha, nemám žádné povinnosti k němu, cílem mým není blaženost na věčnosti, nýbrž blaženost zde na zemi. Tím již jest dán celý postup sociální demokracie a v tomto směru u nás i čs. socialistů a i některých volnomyšlenkářů, ač ti občas tvrdí — tak třeba p. ing. Marek v Česticích, že jest Bůh. Podle toho, jaké jest posluchačstvo.

Kant jest pánem bohem buržoasie, ať již jsou to úředníci nebo profesori nebo obchodníci a p. Oni uznávají Boha jako Boha. Oni dokonce tvrdí, že Bůh musí existovati, poněvadž jinak svět by se přeměnil v peklo a bolševici by jim zabrali všechnen majetek. Oni by se zhrozili a zlobili, kdyby měli posílati své děti do školy laické. Ale, ale . . . Jsou jim nepohodlné zázraky, „jsou to předsudky, zastaralé pro moderního člověka“, oni nevěří všemu v Písmě, poněvadž by musili milovati chudého, podporovati ho, musili by ctnostně žítí a j. To ještě dopřejí tomu, který je chudý, pak nebude nebezpečným. Oni si zajdou i do kostela, když jich nikdo nevidí, a sotva odtud vyjdou, nadávají předpojatému katolicismu. Ono nejde Boha dokázat, a proto to neberou vážně.

Do důsledku domyslíl tento nezdravý směr Friedrich Nietzsche a dospěl k ideí nadčlověka, jenž jest sám sobě Bohem. Jemu jest jediné to dobrým a dovoleným, co hová jeho egoismu a jeho vůli k moci. Nietzsche volá opojen: „Nyní ale zemřel tento Bůh! Vy, vyšší lidé víte, že tento Bůh byl nejvyšším nebezpečstvím? Od té doby, co leží v hrobě, jste vstali zpět z mrtvých. Teprv nyní přichází veliké poledne, teprve nyní bude vyšší člověk — pánem. Nuže vzhůru, povýšení! Bůh zemřel: nyní chceme, aby žil nadčlověk.“ (Also sprach Zarathustra, w. w. VI. 418.) Nietzsche se stal nadčlověkem a zbláznil se. Moderní buržoa nejde tak daleko, neblázní se, ale v pravém slova smyslu hnuje a jeho srdce v poslední chvíli zbaběle zapírá celý dřívější život a prosí Boha.

Studoval jsem vznik křesťanství, jež jest nevěrou, částí moderního lidstva a jedno jsem zřel potvrzeno, slovo Písma, jež praví: „Řekl blázen ve svém srdci: není Boha“. Hlavní slovo v moderním monismu nebo atheismu nemá rozumu, dopátravši se badáním poznání, že Bůh neexistuje, rozum hluboko sestupující ke kořenům věcí. Ne, hlavní slovo má srdce, špatné srdce a zlá vůle. „Težký jest život podle přikázání“, toť ten koníček. Proto se volá stále po zmodernisování náboženství, přizpůsobení a ti, kteří tak volají, namlouvají sobě a světu, že jest ponižující pro člověka takto věřiti. Pýcha lidská. Slovo Boží jest věčné a stále moderní a chce a musí býti bráno vážně. Jedno jest jisté: věda opravdově chápaná od Boha nevede. Řada vědců věřících a spokojených vírou, i řada čtených konvertitů z vědeckých řad mluví jasnou řečí pro slova Thomsonova: „Nebojte se býti neodvislými mysliteli. Myslíte-li dosti silně, budete přivedeni vědou k víře v Boha, který jest základem každého náboženství.“

Jest zde ještě jedna vrstva moderních lidí, těch, kteří věří v Boha Tvůrce. Jsou i ti moderními, právě proto, že idea, již vyznávají a již žijí, jest věčná a stále moderní. Jsou to katolíci. Jaké jest jejich kredo, čím oni zdůvodňují svůj theistický světový názor a jaký jest podle něho život?

Jest u svatého Pavla v jeho listě ke vzdělaným Římanům jedna kratičká věta, ale tak hluboká, že nelze dohlédnouti její propasti: in quo omnia constant — v němž všechno trvá. A jinde praví tento Duchem poučený apoštol: in quo vivimus, movemur et sumus, v němž žijeme, hýbeme se a jsme. V němž, jenž jest Ježíš Kristus, nejvyšší Moudrost, Cesta, Pravda, Život, Bůh. Základ, na němž jediném můžeme vystavěti mohutnou stavbu pravého poznání, pravé vědy a pravé filosofie. Zde jest východisko pro každého inteligenta, tím spíše, staví-li se pod prapor kříže. Celé věky jím trvaly, rozvíjely se a žily. Byly velikými a šťastnými. Člověk, Kantem počínaje, chce a chtěl se od tohoto základu odpoutat. Mluvil o vysokosti řecké kultury a řecké filosofie a zapomněl

na Sokratova slova: „Vím jediné to, že nic nevím.“ Kant a s ním celá filosofie až po nynější dobu chtěla se oprostíti od zjevení, aby byla svobodnou a volnou. Nestavěla domu na základu ze skály a přihází se jí to neštěstí, že domeček dnes jí vybudovaný jest zítra, vydrží-li tak dlouho, rozvát sebe menším větríčkem, stržen ani ne prudkým přílivem jiných vod. Nechtěla jedné věčné Pravdy a musí zříti, že kolik je mozků, tolik je kontradiktorických pravdiček, sebe potírajících a špinících. Nechtěla býti philosophia perennis a stala se philosophia ephemera, zničila člověka.

Mojžíš odcházel od hořícího keře s Bohem v nitru. A s tím Bohem dovedl lidstvo do Země zaslíbené. Katolík má Boha v srdci, jest Jím vyplněn a jest s ním Pokoj a jde s Ním do Země zaslíbené. (Pokračování.)

M. Baušová :

Počátky katolické reformace.

Začátek novověku jest pro katolicismus dobou těžké krise, která byla vyléčena během první polovice století XVI. katolickou reformací. Teprve regenerované katolictví se mohlo dáti v krutý boj, aby paralysovalo účinky protestantismu t. zv. protireformací, která má proti hnutí předešlému ráz po výtce ofensivní a vyplňuje další období. Od doby velkého schismatu roste vždy více nespokojenost se stávajícími poměry v církvi. Úpadek ducha křesťanského jeví se ve společnosti lajcké a větší ještě měrou v duchovenstvu a hlavně v mnišstvu řádovém. Jeví se snahy a jest slyšení volání, aby změněny byly tyto hrozné poměry. Otázkou reformy se zabývají koncilia věku XV., ale ani jim se nepodařilo zjednatí nápravu. Zlo bylo hluboko vkořeněno a věc se stávala složitou novým duchem, který vanul Evropou. Kdežto na jedné straně moc duchovní se snažila vždy více sahati do sféry zájmů světských, potkávalo se to se zvýšeným odporem světských činitelů, neboť právě v té době se ustavují jednotlivé státy v pevnější celky národní a státní sebevědomí počíná se probouzeti. S druhé strany čistě duchovní morální moc církve nad lajckou společností klesá jednak tím, že duchovenstvo při svém málo příkladném životě a namnoze nevědomosti není s to imponovati, jednak že renesance a humanismus obracejí zraky společnosti jinam a budí v ní zájmy mimo-církevní. Lid, odkázaný svou výchovou a vedením na tyto leckdy nehodné reprezentanty, upadá v pověru a někdy i v úplnou neznalost křesťanského náboženství. Při tom nelze od nikoho méně očekávati nápravu než od papežské kurie, která dává spíše špatný příklad. Renesanční papežové jakoby ani neviděli vzrůstající nebezpečí, nevšímají si zájmů církevních a více jim záleží na zájmech světských.

V době, kdy vyrůstá soupeřství Francie a Španělska, representovaného domem rakouským, jest papežství rovněž strhováno v tento boj, jsouc příliš exponováno, aby mohlo udržeti neutralitu, leč nedosti rozhodující, aby jeho stanovisko přineslo konečně rozřešení. A právě tyto politické zápletky odvádějí často papežství od jeho vlastních úkolů ještě po celou první polovinu století XVI., kdy již katolická reformace v rozmanitých pestrých svých projevech vítězně si razí cestu. Je to zajisté tragické, když může Maurenbrecher tvrditi, že luterská reformace musí vždy vděčně řaditi mezi své největší dobrodince papeže Klementa VII. (1524—1534), a když Raube může poukazovati k tomu, že až příliš opatrná a přechytralá politika Pavla III. (1534—1549) pominula protestantismus, ba pošinula jej o nový stupeň k zaujetí pevné posice v rámci říše německé. Obava před přílišným vzrůstem Karla V. v říši a tím i před zvýšením jeho vlivu v Itálii, která nedopouštěla oběma papežům přimknouti se k němu a jíti s ním bez záludů ruku v ruce ku potlačení protestantského hnutí, napomáhala vrůstu protestantismu. Papežové ucouvli, kdykoliv se jim zdálo, že již jsou před protestantismem dosti zabezpečeni, a že je třeba se báti, aby se jim nestalo další vítězství císařovo nepohodlným. Tu se ohlížejí po Francii, po odpůrci císařovu a tajném spojenci protestantů, což nutí Karla V. pozorujícího vše, zadržeti své ostré hroty proti protestantismu a vyjednávatí.

Katolická reformace nevyšla tedy od hlavy křesťanstva, nýbrž ze zřidel ukrytých v duši zejména dvou národů: Španělů a Vlachů. Vyrostla ze snahy dodatí nové svě-žesti církevním tradicím s použitím všech prostředků, které jí kultura doby podávala. Bylo to imponující snažení lidí nejrůznějších charakterů a stavů, které pojila jediná, velká idea. Žádná postava neovládla absolutně situaci, aby výlučně udávala směr celému hnutí, nýbrž jest každému přiřčen jeden úkol, jedna úloha. Každý ji musí vyplnit podle svých individuálních schopností, s tím však přesvědčením, že své mínění ve věcech víry musí podrobiti výroku církve. „Bylo-li kdy pokolení silné vůle, jest jím toto“, praví Gothein. Z malých pramének rozličného původu roste tak hnutí v silný proud. Při tom nelze ani dosti zdůrazniti, že není snad katolická reformace vyburcována až teprve hřímáním útoků Lutherových, tak aby byla nutnou reakcí a obranou, nýbrž že vyrostla logicky na základě předpokladů daných vývojem a národním charakterem a to nejprve na půdě poloostrova pyrenejského, nesouc plody již několik desítek let před vystoupením Lutherovým.

Žádnému národu nevešlo nadšení pro víru tak do krve jako Španělům. Je to následkem jejich dějin. Jsouce zatlačeni do severních horských krajů po nešťastné bitvě u Xerez de la Frontera r. 711, musili podstoupiti sedmiletý boj proti mohamedánským vetřelcům, aby zpět dobyli svou vlast. Boj ten jim byl bojem národním i bojem za víru zároveň, oni byli stále křižáky, kteří zápasíce o svou vlast spolu bránili zároveň křesťanskou víru. Tak se jim stala tato víra čímsi dražším, čímsi nerozlučitelným od španělské národní bytosti, stala se jim národní chloubou, již hájiti bylo smyslem jejich života. Stálý boj za víru byl u nich též příčinou, že rytířství u nich nepozbylo svého oprávnění a udrželo se na původní mravní výši, že neupadlo tak jako jinde, kde ztratilo po válkách křížových pravý důvod svého bytí. Zde naopak mělo stále podmínky k dalšímu rozvoji a snoubíc se s touhou po dobrodružství, vlastní španělské povaze dalo i ráz španělské zbožnosti.

Věrnost Španělova k církvi se rozuměla sama sebou, neboť on své zájmy přímo s ní stotožňoval. Mluvíce o boji, nesmíme míti za zřeteli pouze boj zbraněmi hmotnými, nýbrž i zápas duchů. Španěl přenáší celou soustavu boje i na pole duchovní, sní o činnosti misijní, o slovních disputacích s orientálními mudrci a potírání jejich učenosti, která vniká svými mnohými prvky i do vědy křesťanské. Nejoriginálnější postavou středověkého Španělska křesťanského jest Raymundus Lullus, neúnavný odpůrce obou semitských náboženství, mohamedánského i židovského, jež Gothein zove středověkým Ignácem z Loyoly, a právě tento jest sám žákem jejím a podává zřejmý důkaz, jak veliký byl vliv orientální kultury ve Španělsku. Bylo tudíž nezbytno býti stále na stráži. Nesmíme též zapomínati, že i semitský živel židovský hrál velikou úlohu a byl skrytým nebezpečím, i když se pošpaněloval, jako budí nedůvěru i pokřesťanění Mauří. Lid, citě mezi sebou tyto nespolehlivé živly, vychoval v sobě neobyčejně jemný smysl pro pravověrnost, takže inkvisice, již daly tyto poměry vznik, byla nejpopulárnější institucí vůbec. Církev pronikala veškerý život španělský, a celý národ se těšil jistému theologickému vzdělání, které ve vyšší společnosti předčilo vědomosti průměrného kněze. Nehledě k značnému procentu národa, které náleží k stavu duchovnímu, panuje zvyk, že i válečníci a politikové vstupují na sklonku života do některého oblíbeného řádu, hlavně dominikánského, aby se připravovali k vyššímu životu. Theologický rys myšlení jde celou kulturou španělskou a projevuje se v posvátných mystériích, které zůstávají typickou součástí dramatické poesie španělské. Studium bible pěstuje se jako přirozený důsledek zájmu národa o theologii ode dávna. Již ve 13. stol. uspokojuje touhu po překladu písma Alfons Učený.

Charakteristickým projevem zbožnosti španělské jest záliba v askesí a mystice. Mrtvení těla, sebrání mysli, kontemplance věcí božských, toť náboženský ideál Španělův. Zbožní poustevníci, mysticky vznícené jeptišky zvané beatas, těšili se všeobecné vážnosti. S askesí souvisí přímo vášnivé pěstění křesťanské pokory, které vstúpila zbožnost tomuto nejhrdějšímu národu na světě. Prokazování nejnižších služeb ubožákům a krajní zapření vrozené hrdosti stává se náboženskou potřebou právě toho Španěla, který jinak nesnese ani stínu něčeho, co by se mohlo zváti urážkou.

Za takového stavu věcí bylo ve Španělsku snadnější než jinde provést reformaci, když se vloudil do ústrojí církevního úpadku. Provedl ji světský činitel, který zastoupil papežství na svou povinnost zapomenuvší, totiž stát sám. Ve Španělsku záhy se postarali o to, aby nenastalo překročení pravomoci papežské v záležitostech církve španělské a aby církevní element nebyl na újmu zájmům státu. Za schimatu papežského si vymohl král Jan na papeži, že na žádné biskupství v říši nesmí být jmenován nikdo jiný než Španěl, čímž odpadl závažný důvod nářků, jaké se ozývají odjinud nad libovolným obsazováním beneficí od kurie. Bully papežské byly podrobovány státnímu placet, státní moc kontrolovala církevní soudnictví a podrobovala i duchovenstvo daním. Tím se předešlo mnohému, co jinde budilo největší roztrpčení proti církvi. Když se v druhé polovici 15. stol. Španělsko spojilo pod žezlem Isabelly a Ferdinanda, tu provedena byla rázná očista celé církve španělské a reforma kleru. A cestou k tomu bylo jmenování vyššího duchovenstva vládcem. Sixtus IV. to povolil r. 1482 a aby se dostaly na ta místa osoby hodné, o to se postarala horlivost katolických králů, podporovaná třemi muži: kardinálem Mendozou, zpovědníkem královniným Ferdinandem z Talavery a arcibiskupem toledským Ximenezem, který byl duší celého reformního díla. Prostý tento Františkán, vynikající přísným životem, vyvolený královnou k arcibiskupství toledskému, byl stejně šťastným reformátorem jako státníkem a učinil přísnou klášterní kázeň normou celému duchovenstvu španělskému. Staral se o to, aby všichni světáctí kněží byli odstraněni a v klášteřích při visitacích učinil totéž. Přesvědčen, že vedle laxního způsobu života je nevědomost hlavní skvrnou kleru, postaral se, aby jeho vzdělání se stalo co nejlepším. Při všech kapitulách byla vyhrazena dvě místa pro odborné vědce a r. 1494 nařídil revisi, která měla odstranit nevědomé duchovní z jejich míst, a r. 1508 založil novou universitu v Alkale, která se měla státi hlavním sídlem biblické exegeze. Odtud vyšel podnik polyglotní bible, který jest důstojným památkem filologicko-theologické práce španělské. Humanismu mělo být použito ve službách regenerace církve, a proto s takovým nadšením se vyslovuje o katolické reformaci španělské Erasmus Rotterdamský.

Na počátku 16. stol. nesla již tato reformace své plody: Dochází ke vzkříšení scholastické vědy na základech sv. Tomáše Aquinského, k mohutnému vybudování dogmatiky a to právě bylo důležité i pro cizinu, hlavně pro Německo, kde se chystal útok na dogmatickou budovu církve vystoupením Lutherovým. Dříve než se ozvaly první hromy ze zračeného nebe německého, byly postaveny celé církvi španělské reformy jako vzor.

Pravda, že byla španělská reforma zatím záležitostí vnitřní, domácí, vedenou státní mocí. Leč právě v té době stoupá Španělsko jako velmoc prvního řádu, takže jeho záležitosti nabývají významu pro ostatní Evropu. Hierarchie španělská, krytá a vedená mocným císařem Karlem V., dostává se do styků světových a imponuje druhým národům příkladností svého života a hlubokým svým vzděláním. Odtud veliký její vliv na pozdějším koncilu tridentském a ona se stává proti libovůli papežské bojovníkem za práva biskupů a hlavním mluvčím katolické reformace, která jest již tehdy v proudu. Ale ještě něco více: Ona dává světu muže, který představuje nám vlastní mikrokosmos španělského náboženského světa a který seslán Prozřetelností, aby lvím podílem přispěl k regeneraci katolictví a jeho upevnění. Byl jím Ignác z Loyoly. On byl tím sprostředkovatelem mezi Španělskem a ostatními národy, on vnesl do nich španělského ducha. Vytvoření Ignácova Tovaryšstva a první jeho počátky patří v neposlední řadě k světlým stránkám reformace a činnost jeho uplatňuje se čím dále tím více v dobách protireformace.

K 17. říjnu.

V Paray-le-Monial, v tiché zahradě klášterní, vytryskl nový zdroj lásky boží. Tam Bůh smiloval se nade všemi a ukázal své zraněné Srdce a milostný zpěv této bystřiny přehlušil vřavu žvlů, jež rozpoutal posměšný duch voltairovský.

V Paray-le-Monial, v tiché zahradě klášterní jsi pásala oslici s oslátkem, ó Marketo!

V Paray-le-Monial, v tiché zahradě klášterní zjevilo se Ti božské Srdce Páně.

Tebe Bůh vyvolil, malou a nepatrnou, prostou reholnici, bys zvěstovala světu za-slibení Srdce Spasitelova.

Tvůj celý život nebyl než láskou a jediným velikým Fiat. Ano, Fiat Tě vedlo ke Kristu do zahrady Gethsemanské, pod šedé olivy, kde On vytrpěl těžké utrpení osamocenosti, a vzkřiklo v Tobě s Nim: „Otče můj, nemůže-li kalich tento minouti mne, leč bych jej pil, staň se vůle Tvá!“ A jako Jemu, tak i Tobě dostalo se nebeského posilnění.

Tebe On vyvolil, malou a nepatrnou, mezi všemi služebníky svými, by na Tobě ukázal světu svoji moc. Svět smál se Tobě, která jsi neměla dar výmluvnosti, a nyní pln údivu naslouchá, jak hlásala jsi vzletnými slovy zaslíbení lásky Boží!

Jak veliká jsi byla, malá a nepatrná dívka, když jsi prosila Krista, by ušetřil těch, jež Tebe uráželi!

Božími cestami tajuplnými a nad lidské pochopení krásnými jsi šla.

Bystřinou jsi byla, o níž nikdo nevěděl, až Bůh sám Tebe světu ukázal.

Vodu užitečnou jsi nám dala, skromně, vzácně a cudně, vlastní slávy jsi nehledala, jen lásku k Němu jsi chtěla vznítit.

Ty jsi to byla, která s všemi o svém poslání pochybovala.

A Kristus nepřestával Tě zahrnovati svými milostmi tak dlouho, až jsi uvěřila. Sladkými slovy lásky Tě přesvědčoval: „Mé božské srdce je tak láskou jako k lidem a zvláště k tobě, že nemohouc v sobě udržeti plameny své žhoucí obětovné lásky, musí je rozlévati prostřednictvím tebe!“

Marketo, mohla jsi odolat?

Hlavu jsi sklonila a řekla: „Fiat!“ a na svět rozlilo se znovu moře lásky Boží.

„Pochválen budiž, můj Pane, naši sestrou Marketou, čistým zřídlem, která nám zvěstovala zaslíbení Tvého srdce!“

J. Krlin

Renesance katolická ve Francii.

(Pokračování.)

Proslovil-li jsem slovo: milost, jež působilo a působí tajemně, ale mocně, nesmím zapomenouti ani těch, kteří z vůle Boží jsou roznášeči té milosti, a bez jichž příspěvní by nebyla možna renesance katolická. Myslím kněze. Velká revoluce, bortící staré řády a chtějící vymýtit slovo katolicism ze srdce Francie i ze srdce lidu, rozdělila kněze. Ti, kteří přísahali na usnesení ústavodárného shromáždění (sermenté) — a byli mezi nimi i biskupové a arcibiskupové — odtrhli se a šli za vřiskavým hlasem revoluce. Část však neodpřísáhla a trpěla. Krvácela, ale nevykrvácela. Přešla revoluce a nastoupil Napoleon a kněžstvo začíná volněji dýchat. A začíná pracovati na díle zachraňování duší. Století XIX. kněze zneuctilo, pokořilo, bílo, chtělo mu vyrvati ze srdce přesvědčení i koupiti ho. Dokázalo však jediné: očistilo ho. A kněz, který byl čistým, který byl velkým uvnitř, měl odvahu k boji. On byl chudým a jeho bohatstvím bylo pokoj těch, kterým přinášel Kristovo slovo. Jedině tak bylo možno zvítěziti v těch strašných bojích, jež v XIX. století bojovali francouzští katolíci s organisovanou a od státu podporovanou nevěrou. Napomáhala mu veliká jednota prýstící z poslušnosti k Svaté Stoliči. Francouzský klerus, od hierarchie až k nejnižšímu kaplanu, byl vždy spojován láskou

k papeži. Když byl odhlasován odlukový zákon, byla situace pro kněžstvo a hlavně pro hierarchii zoufalou. V zákoně mluví se o kulturních spolcích, a kdyby je byla církev ve Francii přijala, byla by část jmění zachránila. Řím řekl: nepřijmouti a klerus bez dlouhých disputací poslechl. Byly mu vzaty příbytky, musil se zřící pohodlí. Učinil tak a stal se skvělým vzorem křesťanské hrdinnosti a sebezáporu. Biskupové šli v čele příkladem, byli chudými na statky, ale bohatými na lásku a na obět. Nepřátelé se zklamali. Soudili, že materia zvítězí nad duchem. Soudili dále, že odtrhnou lid od kněze, když ho zbaví všeho vlivu ve veřejnosti. Stal se opak. Kněz přilnul, pravda, ke kostelu, a bylo v tom jeho štěstí. Rozbolestněn rozjímal před křížem o Bolesti, a před Tabernákulem prosil za požehnání k těžké práci. Kazatelna, třeba prostá, stala se opět tribunou Slova Božího, jakou mnohde přestala být a s ní padala pravda do srdcí. Kněz zbavovaný starostí o světské věci a nutkaný láskou zachraňovat, nořil se v tajemství Víry a snažil se, aby co nejhlouběji pronikl zjevené pravdy. Jeho inteligence mohutněla a s tou začal své dílo.

Řekl jsem, že tradice katolicismu ve Francii byla silná, a že základ byl dobrý. Jules Ferry, jeden z největších a nejvytrvalejších pronásledovatelů církve, pravil r. 1881 2. července v senátu: „Nesmírná většina francouzského obyvatelstva se drží při duchovních vírách (an croyences spiritualistes). Veliká většina vyučujících jest oddána té spiritualistní filosofii, jež jest drahá i vám.“ Nuže, tuto většinu vytvářelo kněžstvo. Vystihlo správně základ a na něm počalo budovati. Znali lásku toho lidu k Nejsvětějšímu Srdci Páně a k Panně Marii. Od ní počali. Prvé pátky měsíce se stávaly zvolna radostnými a osvěžujícími chvílemi duší. Zasévali úctu k Srdci Páně do rodin, posvěcovali jí všechny činy, zasvěcovali tomu Srdci farnosti, diecése, Francii. Z Montmartru stala se národní svatyně francouzská. A úcta mariánská? Stačí jmenovati La Salettu, Lourdy, Pontmain, řadu katedrál od chartresské až k pařížské, zasvěcených Marii, aby se pochopila láska Marie k Francii a láska Francie k Marii. V době, kdy se nechtělo věřit v Nadpřirozeno, jsou Lourdy středem zázraků, středem nadpřirozena. A aby zadržela Maria rámě Syna vztahujícího se rozhněvaně na Francii a na lidstvo, vzbuzuje La Saletta četné expiatory a expiatory obětí, modlitbou vykupující odpuštění druhým. Konečně Eucharistie. Ta vytváří bojovníky a vytváří světce. Všechny tyto zjevy zbožnosti vytvářely atmosféru plnou dechu Božího, tyto příklady božské lásky, tato zjevení působily na tvrdé a nevěřící a vlašné a tak kruh věřících rostl, noví a noví přistupující jej rozšiřovali. Obrodila se víra v srdcích lidských a z té víry prýštila další práce. Přirozeně, bylo třeba seskupiti všechny stejného ducha, aby společnou prací, netříšticí se a jednotnou, se více vykonalo. V této snaze tkví příčina, proč byly zakládány mnohé spolky, náboženské i světské, všechny s jedním cílem obrody nábožensko-mravní. Ony jsou krásnou formou života náboženského a dávají nám zdání o hloubce a kráse idee, již znázorňují. A poněvadž ona idea jest živoucí, proto jsou i ony spolky plevy života a čím dále tím více jejich život září. Platí i zde: čím více jest Kristus studován a poznáván, tím více jest následován a tím intenzivnější a příkladnější jest život.

V encyklice „Humanum genus“ pronesl papež Lev XIII. tato význačná slova: „Mou reformou jest Třetí řád sv. Františka.“ Sv. František z Assisi, rytíř a světec, chudáček a největší boháč, podal svou reformou skvělý důkaz, že ozdravení společnosti jest možné jedině v úplném přilnutí k pravdám Kristovým. Sv. František jest apoštolem lásky a láskou začal obrozovati upadající náboženský a tím i společenský život italský. Nuže, Třetí řád, dílo světce z Assisi, začal ve Francii své dílo v duchu zakladatelově. Stal se hradbou proti organisaci svobodného zednářstva, stojícího na základech nenávisi proti Bohu. Dnes má ve Francii veliký počet bratrství. Jen Menší bratří vedou jich přes tisíc, Kapucíni v jediné diecési Toulonské 640 se 27.514 členy, v provincii lyonské 560 s 25.000 členy, 236 v Chambéry se 17.250 členy. A počet ten stoupá. A co říci o „Konferencích sv. Vincence de Paula“, o těch, kteří jsou samaritány chudých a bídnych, kteří ničeho se nelekají a vnikají do pelechů vši bídy, aby pomáhali fysicky i morálně? Proti vši mluvené jen a placené humanitě nevěrců postavili čin, jemuž se obdivují i ti největší nepřátelé. Chudina francouzská, hlavně pařížská, jimi jest vedena k Bohu a k nejlepšímu životu. A jest-li francouzské listy i nevěrecké musí psáti uctivě

o tomto bratrstvu, pak je to jen důkazem blahodárné jejich činnosti. „Hladovíci nasycují a žízníci napájejí“ podle slov Písma. A jsou nezištní. Vše podnikají jen z jedné lásky, jež není láskou k sobě, nýbrž láskou k Bohu. Na konci 19. století měla Francie 1.224 bratrstev, v Paříži samé jich bylo 208 se 4.000 členy. K nim se druží „Filles de la charité de Saint Vincent de Paul“, rozseté ve všech diecésích a všude požehnaně působící. Roku 1900 měly již 601 sirotčinců, 512 dětských útulků, 172 dílen, 398 dispensatorií, 571 nemocnic, 79 ústavů pro nevléčitelné, 229 pro starce. Mimo to vydržovaly přes 250.000 chudých, mezi nimiž přes 60.000 sirotků, kteří nejsou v ústavech. Katolíci francouzští svou obětavostí všechny ty ústavy vydrží. „Petites soeurs des Pauvres“ ponížují se až tak, že žebrají, aby mohly pomoci trpícím a nemajícím. Nebudu vypočítavati jiná a jiná sdružení náboženská ani jejich vykonanou práci. Stačí mi toto k důkazu, že renesance katolická ve Francii tkví hlouběji, než se u nás leckdy mluvívá, že jest krásným a nádherným dílem Lásky.

Sledujeme-li historii Církve, zříme, že ona se nespokojila s hlásáním určitých pravd, nýbrž že vždy požadovala, aby ony pravdy byly sdíleny, a že nejen jim vyučovala, nýbrž jimi vychovávala. Vychovávala od těch nejmenších počínajíc. Francouzští katolíci nespokojili se tím, že sami věřili, nýbrž aby vírou byli obšťastněni i mnozí jiní. Každá velká myšlenka vydupá si přímo své zastánce a bojovníky. Vytvoří si ty, kteří by byli jejími roznášeči a rozřizovateli v celém světě a celému světu. Zjedná si své učitele. Podobně tomu bylo i ve Francii. Inteligence, ztvrdlá filosofií atheistickou, nebyla naplněna, něco jí scházelo. Neměla pevné direktivy životem, zmítala se sem tam. A v tomto zmítání zřela pravý bod, klidný přístav ve víře. Paul Bourget vykreslil ve svých románech takové nespokojence, rozbité a nešťastné, jež se hojili a zahojili v katolicismu. A tito konvertité z řad inteligence sa stali pak mocnými zvěstovateli Kristovými. Tito připravovali cestu nynější generaci básnické, umělecké, vědecké, hrdě se hlásící ke kříži. A přitáhli k ideji mnohé kolísající a nerozhodné. Vedle těchto vychovávajících byl zde ještě jiný činitel. Francouzský otec a matka třeba nevěřili, přece své děti dali do konfesijních škol katolických. Totéž se děje dnes u nás. Vedle katolických škol působily ve výchově i laické katechese, které nabyly ve Francii nesmírného rozsahu a intensity. R. 1918 působilo jen v Paříži v tomto směru 4.300 dam vyučujících 50.000 dětí — je tomu tak po celé Francii — navštěvují školu laickou. Takto jest paralysován vliv školy laické a nejen to, takto i z ní vycházejí děti s vírou v srdci.

Nemenší podporu měli katolíci francouzští v rozvratu rodiny. Etienne Lamy v *Revue de deux mondes*, ve studii nadepsané „La France, qui ne doit pas s'éteindre“ (č. z 14. XI., 1. XII., 15. XII. 1917) dokazuje, že v rodinách věřících katolíků nejen že jest větší počet rodících se dítek — číslo 10 není vzácností — nýbrž že výchova těch dítek jest daleko lepší a svědomitější než v rodinách nevěreckých. Matka křesťanská vychovala si sama ve svém duchu každé své dítě a bděla nad ním. Tak rostli noví bojovníci. Matka nevěřící — platí to hlavně o městech — svěřovala své dítě chůvám a příliš o ně nepečovala. Stávalo a stává se to dosti často — a vidím v tom velikou lásku Boha k Francii — že žena, již dítě takové bohaté dámy bylo svěřeno, byla ženou víry. Tím si vysvětlíme hojně těch případů, že rodiče jsou ateisté a děti jsou hluboce věřící. A v konversích francouzských básníků a umělců a vědců čteme velice často vzpomínky na prvé símě víry zaseté vychovatelkami. Ovšem, hůře tomu bylo s dítkami těch chudých a nejchudších. Dělnické třídy městské byly stále hustě doplňovány novými příchozími z venkova. Rodina venkovská, třeba 8—10ti členná trpěla často i při té největší práci hlad a bídu. Jak vybavit několik synů a dcer? Upírali toužebně oči k městu, o kterém myslili, že se v něm snáze a laciněji i lépe žije. Dokud byli muž, dívka svobodnými, snad mohli snázejí žíti. Jinak ovšem tomu bylo, když se muž oženil. Živil z téhož platu dva, tři — deset členů rodiny. Přirozeně nestačil, a žena musila pomáhati. Děti byly opuštěny. Často ujímají se těchto opuštěných útulky katolické nebo katechese a vychovávají je. Z mnohých pak se stali gamíni pařížští.

Význačným rysem francouzských katolíků byla a jest obětavost. Obětavost v každém směru. Jedni dali k dispozici své síly, ať již v tom onom spolku nebo bratrstvu, druzí opět podporovali hmotně, finančně věc společnou. Francouzský lid musí si vydržovati

své kněze a chrámy, vydržovatí své školy i různé útulky, přispívá mimo to značně na misionáře, zkrátka jest vzorem oběti. Vydržuje si dnes pět katolických universit, silně a ve všech diecésích rozvětvené školství obecné, střední i odborné, ač nemá žádné bohaté hierarchie a bohatých biskupů a arcibiskupů. Školy všech stupňů jsou dnes po válce v největším rozkvětu a dávají tušiti, že z nich vyjdou lidé nejen věřící, nýbrž na slovo vzatí odborníci, jakých jest již ve Francii dnes dosti značný počet. To jsou úroky za tu nesmírnou oběť. Studující vycházející z lyceí a kolejí konfesijních stojí nejen mravně, nýbrž i rozumově nad ostatními. Jest příznačným fakt, který mi sdělil jeden francouzský posluchač polytechniky pařížské, na níž po přísných zkouškách přichází elita francouzských studujících: „Velká většina jich jest z ústavů katolických a jejich prospěch jest obdivuhodný. I profesori věří.“ A vědí, proč věří. Neboť moderní Francie má nejen renesanci víry, nýbrž i renesanci křesťanské filosofie, umění a literatury a vědy.

Na konci století XIX. a na počátku stol. XX. hrozila francouzskému katolicismu velká zhouba učením t. zv. modernismu. Tento vychází — začátky jeho tkví ve Francii — v předpokladu, že veškeré důkazy existence Boží, napřirozenosti víry a učení Kristova, trpí přílišným intelektualismem. Třeba více zdůrazňovati cit a vůli. Existenci Boží nelze dokázati. „Veškerý náboženský a mravní řád nemůže cestou rozumovou býti dokázán, nýbrž vycitěn a prostě vyžadován.“ (Brunetière. Viz Smolík, O učení modernistů 15.) Zkrátka byl to boj proti filosofii aristotelsko-scholastické, a místo ní byla nastolena filosofie německo-anglická, zastoupená dvěma jmény: Kantem a Spenserem a jejich následovníky. Bylo veliké nebezpečí. Katolické revue francouzské — La Guinzaine, Bulletin de la Semaine, Annales de philosophie chrétienne, Revue du Clergé français — jakož i revue jiných táborů poprávaly své stránky autorům modernismu, nebo dokonce byly jimi redigovány. Iteligence i klerus mohli býti zasaženi do srdce. A pak toto učení mnohým lahodilo i těm věrným, poněvadž se zdálo, že skutečně mnoho duší přivede ke Kristu, „když vyhoví modernímu chápání.“

Důvody byly naposled věčné a obsažné a ti, kteří je přinášeli, vynikali nesporně značnou inteligencí. Jména Loisy — profesor na katolické universitě pařížské, — Tyrrell, Hontin, Blondel, Zonsegrive byla skutečně zvučná. A v bourání jim pomáhaly svorně četné listy nevěrecké a i protestantismus, který poznával v přítomném hnutí své dítě, a který od r. 1871 měl v Paříži theologickou fakultu, přenesenou tam ze Strasburku. Biskupové, kteří se osvědčili v této době jako doktoři církve a s nimi společně filosofové a kněží věrní se vši rázností vystoupili proti tomuto učení. Vidíme oprávněný nacionalism francouzských katolíků a zášť protiněmeckou. Německo svými myšlenkovými směry bylo pro Francii démonem a proti démonu bojovali co nejostřeji. V padesátých letech potíral filosofii Hegelovu a Schellingovu Hello, v letech devadesátých jiní. Těmi boji ovšem byl určen směr katolické vědy francouzské: apologetika a prohlubování thomistické nauky. Bylo třeba dáti kněžím i věřícím laikům do ruky díla, která by zdatně čelila snahám k rozbití jednoty církevní. Na štěstí bylo již tolik sil, že mohly splnití ten těžký úkol.

(Pokračování.)

B. Pečínková-Dlouhá :

Smrt kněze-filosofova.

(Dokončení.)

Nejednou a skoro denně vstal pan farář na chvílku s lože, aby si zahrál na harmoniu některou marianskou. Jeho lidové „Máti Páně přesvatá“ a „Ty jsi naše drahá Máti“ tak se rozšířily po Čechách i Moravě, že snad není kostelíka, kde by nebyly zpívány. Pan farář byl ctitel Marianský a nezapomenu nikdy, jak mi hovořil o tom, že všechna náboženství měla společný ideal Bohyně-Panny a Matky. Jak krásně a zaničeně mluvíval o tom v májových kázáních, jak mu záleželo na kráse májových pobož-

ností, jak se radoval ze zpěvů chval mariánských, jak se o ně staral s regenschorim, jak býval unaven a šťasten v únavě v době májových!

Pan farář horecký měl šťastný verš, ke zhudebnění vybízející a mistr Sychra, náš nejpřednější církevní skladatel hudební, nejednou zašel na horeckou faru upomenout pana faráře o „nové písničky.“ Překrásný je text k Sychrově české mši a ke kantátě velkopáteční; obě skladby v hudbě i textu vysoko ocenil profesor konservatoře a kritik hudební vážného jména, Stecker. Musíte slyšet ten sbor, abyste vycítili celou hloubku Sychrovu a pokoru Korandovu, abyste slyšeli lkát z nich vroucí českou duši, jihočeskou Koradovu a východočeskou Sychrovu, když slovy i tóny promlouvají k Vám třeba z onoho Kyrie:

V života bouřích, ve vřavě všední,
Bože, Ty's spása jediná!
Znavován hořem ode dne ke dni
k Tobě se zrak můj upíná.
Laskavě na mne, Všemocný, shlédni,
a mne zas přijmi za syna, za syna!

A jako k Panně Marii, tak byl ve své nemoci pan farář denně na pouti k sv. Václavu, svému patronu. Jak miloval starou Boleslav! Každoročně vedl tam procesí z Horek v přešťastné náladě poutníka a ovšem i pochod svatováclavský složili k pouti staroboleslavské s mistrem Sychrou: Prapor slavný českého krále . . . Dětsky nadšeným zrakem klesaje únavou v posledních letech pozdravoval s nekonečné silnice bílé v brandýsském lese věže chrámů staroboleslavských, rozechvěn vstupoval o pouti mužů v předvečer svátku sv. Václava do starobylého kostelíka svatováclavského.

Z chrámu toho kamene
oheň šlehá v hrud';
Čechů místo milené,
drahou krví ztropené,
pozdraveno buď!

volá ve své písni .

Ano, jednoho dne tedy zahrál si pan farář na harmoniu posledně.

Bylo to v jedno pondělí ráno v postě, kdy řekl sestře: „Dosud stále jsem myslel, že se mohu ještě uzdravit. Ale dnes už vím, že umru.“

„Netrap mne“, řekla stísněně jeho sestra.

„Nechci tě trápit“, odvětil pan farář zcela mírně, ale rozhodně. Prošel se po pokoji, pohleděl na všechny věci pozorně a laskavě, postál u okna dlouho hledě do parku, v němž slavíci zpívali za letních nocí a inspirovali kdysi mladého kaplana horeckého k veršům.

„Pěkné to tu bylo“, povídá si pro sebe. „Ták — ták (to byl výraz jeho uspokojení a smíření) — ták, to bylo naposledy . . .“ A položil se na lůžko, aby už s něho nepovstal . . .

Přístrachy smrti už od něho odstupovaly. To vše měl právě za sebou. Bývaly dny, kdy nechtěl nikoho viděti, kdy ho návštěvy vyrušovaly a mu překážely. Účtoval se životem, účtoval s Bohem. Po dlouhých hodinách rozjímání, za nocí bezesných, kdy vlašná koupel na chvíli ulevila mu v bolestech, volal svoji sestru nejmilejší, aby se s ním modlila modlitby umírajících. Připomínal si svoje slabosti, mluvil o svých chybách, omlouval se všem, odprošoval všechny. V poslední dny už k sobě všechny volal, pro každého měl několik nezapomenutelných slov. A když nad ním staří, šediví přátelé plakali, těšil je, že se zase shledají, že jsme tu jen chvíli, pak ale, že se shledáme pro věčnost. Žádnému už křivd nevzpomínal, jenom na dobré pamatoval, co kdo jemu a jeho milým prokázal. A přece bylo těch křivd a toho pokořování dosti. Někteří mu zazlívali, že organizoval, a ti, koho organizoval, mnohdy spláceli mu nevděkem. Kdyby byl sebe lépe, ochotněji, upřímněji a obětavěji jednal, vždy v tom spatřován jiný úmysl, zisťné snahy, faleš atd. Kolikrát byl krvavě dotčen v nejryzejších úmyslech, podezříván při nejslechetnější práci — kdo znal jeho temperament, výbušnost, přirozenou vervu

v mládí, ten si snad poněkud dovedl představit jeho léty získanou míru sebeovládání, životem naučenou pokoru a mírnost, celou tu vroucí snahu, aby byl knězem dobrým, lidu dobrým pastýřem. Ta starost o stádečko do samé smrti ho neopustila. Denně se ptával velebného pána — a zvláště v neděli — mnoho-li lidí bylo v kostele. Když slyšel, že hodně, pochvaloval si: „Ták, ták . . .“ A když jednou ve svátek řekli mu, že málo, obrátil se ke stěně a zaplakal . . . Toho mu jistě ani jeho odpůrci neuprou, že by byl za získání jedné duše Bohu přinesl největší oběti. A tak když spořádal své účty ve svědomí, byl pln naděje a důvěry.

Mluvě se sestrou opět o brzké smrti řekl: „Jsem jist, že mne Bůh ve své spravedlnosti přijme na milost.“ V tom však se přerušil, pohlédl dětsky pokorným zrakem na kříž a řekl: „Ne, Pane Ježíši. Já jsem Tě urazil. Nejsm jist, ale mám pevnou důvěru v Tvoje milosrdenství . . .“ Potravu, až na několik lžic mléka, už vůbec odmítal, lože už neopouštěl, ale ještě po celé hodiny hovořil o Božích plánech, Boží Prozřetelnosti a úmyslech, jak je viděl snovati, připravovati, zauzlovati a řešiti život svůj i svých blízkých, svého národa i celého světa a jeho srdce se nekonečně šířilo obdivem moudrosti, spravedlnosti a lásky Boží. Tam na smrtelném loži svém pronesl nejnadšenější, nejhlubší a nejkrásnější ze svých kázání.

Odmítal plané útěchy, že se uzdraví, jako muž, který hrdinně hledí smrti v tvář. Několikrát řekl svým příbuzným a přátelům: „Vím, že brzy umru a smrti se nebojím. Doufám v lásku Boží.“ Za to neustával toužiti po útěše duchovní a s nedočkavostí dítěte a s nárkem se ptával ráno, jde-li už velebný pán s Nejsvětějším. A znovu a znovu prosil velebného pána i svoje domácí, aby se s ním modlili modlitby umírajících.

Hovor s matkou, sestrou i přáteli, kdy je na svou smrt připravoval, podrobnosti pohřbu a nejbližší budoucnosti stanovil, často přerušil: „Tak — a teď mne chvilku nechte. Musím se připravit . . .“ Vytáhl růženec z podpodušky a vroucně se modlil.

Tady ještě mimoděk vzpomínám zmíněného už půldne, kdy mezi jiným vyprávěl p. farář, jak dvě známé dámy v lázních zvaly ho ke spiritistické seanci s pohybučím se stolečkem a hned to chtěly zkusit, co měly dříve již vyzkoušeno. Pan farář že jim řekl: „Nezahrávejte si s tím, co není od Boha. Ostatně — mám s sebou růženec a přesvědčíte se, že vaše pokusy budou marné.“ A stoleček se opravdu ani nehnul. „S růžencem v ruce chtěl bych i peklem klidně jít“, končil pan farář.

V úterý přivezla mu vdaná sestra svého synka, jehož pan farář něžně miloval. Vodíval se se čtyřletým kloučkem po procházkách a hovořil s ním vážně, jak to nadané děti mají rády, jako by byly ve skutečnosti starší. Malý synoveček už také strýčkovi ministrovával s nesmírnou, komicky dojemnou vážností a když skoro plouže komži šel vážně před panem farářem, se zájmem i pohnutím býval lidem pozorován.

Strýček trpělivě a opatrně stával za ním, když Venoušek, v ručkách kratiknot nã tyči čtyřikrát tak dlouhé, jako byl sám, pozorně shášel svíčky po mši sv. Nejednou jsem se divila, kde se v panu faráři už churavém nabralo té trpělivosti, s jakou na steré otázky dítěte odpovídal a u jeho her assistoval. Ale pan farář řekl o tom jednou: „Stárnoucí člověk teprve vidí, co v jeho okolí znamená dítě.“

Když teď udivené a zaražené přišlo ke strýčkově posteli a objalo jej jako dříve tolikrát, opakoval pan farář v slzách svým buršikosním způsobem, který se mísil s vědomím vážností chvíle: „Ty kluku, ty jsi mi život prodloužil o den!“ Prorokoval správně.

Téhož dne dlouho hovořil se vdanou sestrou, vykládal jí, proč druhá sestra, která mu po řadu let domácnost vedla, své mládí jemu a tím i ostatním členům rodiny obětovala, je mu nejbližší ze všech, mluvil o budoucnosti její a matky, které byl vzorným a něžným synem, vzpomínal na příbuzné, přátele, toužil viděti se ještě s přítelem svým dp. farářem z Krnska, se kterým často vzájemně se navštěvovali. Bývaly to pohnuté schůzky, když přišli strenický a krnský pan farář do horecké fary, bývaly to nekonečné nábožensko-národnostně-politicky-hospodářské debaty, v nichž horecký pan farář překvapovával svojí originalitou a hloubkou pojetí, svým filosofickým založením, z něhož křesťanská filosofie vyrůstala jako organismus ze živné půdy, a všechna se pnula ke svému slunci a centru, k Bohu, všechna se kol Něho otáčela, všechna v něm ústila. Pan farář dopracoval se veliké harmonie a sladkého míru v životním názoru a zároveň

přimkl se co nejtěsněji k církvi, nositelce Věčné Pravdy. — Přátelské, družné hovory a půtky, konec vám! Ve středu zprostředkoval velebný pán J. ještě touženou návštěvu dp. Fährnicha z Krnska. Nemoha vydržeti pod střechem, kde tragedie blížila se svému vyvrcholení, běžel velebný pán vstříc panu faráři z Krnska, jehož byl telefonicky volal a oba kněží a přátelé potkavše se u „hučavého jezu“ na břehu Jizery, zaplakali nad blížící se ztrátou. V noci byl pan farář prodělal záchvat, byl dlouho v bezvědomí a bylo patrné, že srdce nebude dlouho vzdorovat. Ráno opět přijal pan farář Tělo Páně a teď s pláčem objal touženého přítele. Znovu opakoval, že záhy umře, smrti že se nebojí, vše že má v pořádku a doufá ve šťastnou věčnost. Pak opět vyžádal si chvilku klidu.

Po poledni s velikým psem vešel do fary pan farář ze sousední vsi navštívit nemocného. Pes hřmotně si počínal a nemocný hleděl smutně. Na otázky návštěvníka, na jeho útěchy rezervovaně odpovídal. Pojednou se zeptal: „Kolik je hodin?“ „Jedna.“ — „Tak — a já mám v půldruhé zemřít.“ Navštěvník zaražen se zvedl a odešel do vedlejší místnosti.

„Vyrušilo Tě to, vid'?“ ptala se nemocného sestra.

„Nu, viš, on pan farář nevěděl, že je to se mnou k smrti“, odpověděl mírně pan farář a zahloubal se v modlitbu.

Odpoledne znovu všechny domácí a přítomné k sobě volal, se všemi hovořil, se všemi se loučil, za ochranu matky a sestry prosil. Sestře Gustince, kterou tolik miloval, s velikou živostí vykládal o patriarchátu a matriarchátu i pronesl zvláštní myšlénku: že systém patriarchátu odvedl lidstvo od Boha, protože muž, rozumář pýchou raněný, Bohu se zpronevěřil a byl strážcem náboženství ve společnosti i rodině. V moderním problému feminismu viděl ovšem ještě vzdálené červánky nástupu matriarchátu, který po mnohých ještě chybách a přestřelcích na konec vrátí rodinu i společnost Bohu přičiněním ženy, jejíž srdce nebude moci nikdy Bohu tak se odcizit, jako mozek mužův.

Tato myšlenka zní jako proroctví a já nepochybuji, že je to jedna z pravd, jež viděl pan farář tak jasně od prahu smrti a jež se mu zjevovaly od prahu ráje a věčnosti.

Dlouho do noci bděla vdaná sestra u pana faráře za starší sestru, jež téměř padala už únavou a hořem. Nebylo snadno smířiti se s myšlenkou na ztrátu takového bratra. Jak vroucně uznával, že mu „otročila“, jak jen ženská duše toho schopna, jak jí byl vděčen, jak on, jemuž projevy něžnosti nebyly zvykem, i když něžně cítil, po její hlavě ruce vztahoval, nemaje slov díky pro tak velikou sesterskou lásku! Jak litoval, že s ní nehovořival více o věčných záhadách, o duši a věčnosti, aby „byla lépe připravena!“ „Ty bys mi byla rozumněla!“

Poslední večer. Smutek těžkým, po srdcích šlapajícím krokem obcházel horeckou faru.

Pan farář probudil se z dřímoty a vida vdanou sestru u sebe, ptal se: „Viš, co je to, andělské volání?“

„Vím“, odvětila mechanicky, spíše, aby ho upokojila.

„Pravda, můžeš to vědět ze školy. Já to také dětem říkával. Tedy: Já už je slyšel dvakrát. Až se ozve po třetí, musím jít. — Tak, a teď se musím připravit.“

Opět se odvrátil v modlitbě.

Byl důkladně připraven, dle duše i těla. Chtěl být i oholen toho dne, ale odložili to. I lék vzal jen „jako přípravu“, jak řekl lékaři.

Probudil se zase. „Kolik je hodin?“

Sestra pohlédla na hodiny. Půldruhé. V tom vzpomněla, že je to hodina, na níž svoji smrt oznamoval. Chtějíc vyhnouti se připomínce, řekla: „2 hodiny“.

„Dvě?“ opakoval pan farář s podivem, ale pak jakoby prohlédl laskavou lest, usmál se shovívavě. Bylo za pět minut půl druhé, když pozdvihl ruku. Anděl zavolal po třetí. Ještě výkřik: „Gustinko!“, a když přišla, ještě několik záškrubů v tváři, rukama, tělem, několik chraplavých výdechů

Pan farář Koranda dotrpěl.

Při hromničce modlili se u jeho lože přítel krnský pan farář a velebný pán. „Ať mi na něho nikdo nesáhne!“ řekl pochmurně mladý kněz a chystal se oholit tuhnoucí tvář mrtvého, jež brala na se výraz andělského míru

Osada horecká pochovala svého faráře.

Ještě jednou pobyl její farář ve středu svých farníků v kostele, ale to už nekázal, nemodlil se se zanícením, gestikuluje rukou, jak s Pánem Kristem, Matkou Boží a svatými naléhavě hovořival, nezpíval už. Jemu na choru zpívali teď requiem a brodecký pan řídící, který je se svým sborem na faře cvičivával a nejednou podal part i panu faráři, aby v basu vypomohl, zamyšlen seděl u varhan. Ten, který mu kdysi Jobovu zprávu přinesl a stokrát těšival odkazem na shledání na druhém břehu, hledí už Pravdě v tvář. Dojdeme jeden za druhým a dá Bůh, že se shledáme .

Ve vsi zůstal málo kdo doma. I odpůrci prokázali mrtvému poslední čest. Hřbitovem nesl se vzlykot, když krnecký pan farář nad hrobem mluvil o příteli, kterého upřímně ctíl — protože „chodníček z krnecké do horecké fary travou nezarůstal.“ Plakali dospělí, plakaly školní děti i odrostlí bývalí žáci. Celá obec pocítovala v duši velikost své ztráty. Řada kněží z blízkého i dalšího okolí stála teskně nad hrobem daleko široko známého kněze-organisátora, homiletika, básníka a především dobrého člověka Václava Korandy. A když v neděli v kostele podivně ztichlém a pustém velebný pán J. znovu farníkům pana faráře připomněl zvlněným hlasem, zaštkal kde kdo a v duchu poslal z té duše vroucí „Lehké odpočinutí“ za mrtvým knězem. A dlouholetý předseda organisace kráčeje po mši zvolna na hřbitov, povídal a hlas se mu chvěl; „Dříve jsem na něho čekával pod křížem u kostela, teď za ním musím na Kamenici .“

Emil Vandewalle T. J.:

Z franc. přeložil Ferd. Pokorný T. J.

Cesta k Církví.

Kníže Ivan Gagarin.¹⁾

(Podle nových pramenů.)

V červenci 1919 uveřejnil p. Jiří Goyau v časopise „Correspondant“ článek, v němž budí naděje ve „svobodnou Církev ve svobodné Evropě.“ Jednou z nejvábnějších nadějí by bylo, že kdysi spatříme své rozkolné východní bratry vraceti se k jednotě katolické víry. Bouře, jež dosud zmítá nešťastným Ruskem, povalí aspoň staleté přehrady, vztýčené církevním absolutismem; Církev katolická, jak píše ke konci p. Goyau, „stojí dnes na březích nesmírného moře slovanského.“

Jest známo, s jakým zájmem lne papež Benedikt XV., jda ve stopách zvláště Lva XIII., k dílu sjednocení východních církví: stačí poukázati na kongregaci kardinálů, již zřídil k tomu účelu a na Orientální ústav, jež založil v Římě, aby usnadnil bohoslovné studie v tom směru; brzo po ukončení války (v březnu 1919), kdy tolik jiných palčivých otázek zdálo se vyčerpávati jeho pozornost, nepokládal za zbytečné, věnovati celou konsistorní promluvu sjednocení východních křesťanů. Jest povinností národů západoevropských kráčeji po cestě, již nám vytkl Benedikt XV. a nešetřiti námah na přípravu onoho velkého díla. Láska skuteční jednotu srdcí, podmínku to k jednotě myslí, a šetrným, laskavým chováním ké svým odděleným bratřím, úctou k jejich sta-

¹⁾ Podávaje čtenářstvu „Života“ cennou tuto stať mladého francouzského jezuita, jež spolu s jinými členy své řádové provincie (pařížské) zasvěcuje svůj život cele velké myšlence unionistické, přál bych si, aby prospěla dvojí věci: prohloubení zápalu pro ideu cyrilometodějskou mezi katolickou inteligencí a poznání mravní výše, již nám zaručuje vědomá příslušnost k církvi katolické, zdroj vnitřního klidu pro tolik ušlechtilých duší po dlouhém hledání a bloudění, po těžkých, bolestných bojích.

Autor použil pro svou studii nevydaných dosud listin a dokladů, chovaných v bruselské Slovanské Knihovně, jejímž ředitelem jest P. Pierling T. J., rodilý Rus. — O témže předměť psal dříve Ch. Clair T. J. v životopisném náčrtku: *Premières années et conversion du prince Jean Gagarine.* (Revue du Monde catholique XIX, 1883.) Arnošt Daudet vystihl velmi šťastně ve svém pojednání o kněžně Sayn-Wittgensteinové povahu našeho konvertity. (Correspondant, srpen 1919.) Celý život Gagarinův vylíčil stručně Ant. Rejzek T. J. v předmluvě spisku „Jezuité na Rusi 1805—1816“ (Brno 1901). (Pozn. překl.)

robylé liturgii, k jejich „svatým Učitelům, kteří jsou i našimi otci ve víře“, (jak praví Benedikt XV. ve svém breve z dubna 1916) vyvrátíme ponenáhlu předsudky a takto přispějeme k sjednocení, po němž již tolik věků toužilo.

Byť nejsou přímé styky s Ruskem dosud zcela možné, lze pracovati s úspěchem mezi četnými vystěhovalými Rusy, dlicími nyní ve všech zemích západních a mimoděky se k nám přibližujícími. Zdali tato myšlenka tanula Arnoštu Daudetovi na mysli, když ve své úchvatné stati o kněžně Sayn-Wittgensteinové („Correspondant“, září — říjen 1919) vzkřísil památku velkých konvertitů minulého století a se známým svým mistrovstvím nastínil postavu Gaгарinovu? Přítomná studie, stopující vnitřní vývoj obrácení, jež se událo před několika desetiletími, ukáže snad, jak myslí a cítí asi ještě dosud duše slovanská, tehdy jako dnes žíznící po svobodě a záhy zklamaná výstřednostmi, spáchanými jejím jménem; možná i naznačí na živém příkladě apologetické důkazy, jež by nejmocněji působily na člena východní církve.

Kníže Ivan Sergějevič²⁾ Gaгарin, jedna z nejvýznačnějších postav mezi ruskými konvertity v 19. století, narodil se v Moskvě 1. srpna 1814³⁾. Pocházejí ze slavné rodiny, sahající Ivanem Starodubským až k Vladimíru Samovládcí, měl příležitost poznati Západ na cestách, jež podnikali jeho rodiče Evropou; ještě než mu bylo deset let, dlel několikrát v Paříži, navštívil Švýcarsko a Rakousko, Řím a Itálii. Sama jeho matka se zabývala v Moskvě první jeho výchovou. Když dospěl dvanáctého roku, počali na rozkaz rodičů k němu docházeti soukromí učitelé, aby ho vyučovali v gymnasijských předmětech; domácí výchova byla tehdy ve velké oblibě u vznešené ruské společnosti. Jeho vzdělání řídil jakýsi Francouz, rozený v náboženství katolickém, ale úplně prosáklý nevěreckým duchem 18. století. Nezdá se však, že by byl měl mocný vliv na smýšlení svého chovance. Naproti tomu jeho matka Varvara Michajlovna Puškinová, věřící a zbožná pravoslavná, dala základní směr vývoji jeho povahy. Ve Slovanské knihovně je uložen list, poslaný kněžnou Gaгарinovou jejímu synu v době, kdy měl vkročiti do světa. Je nadepsán: „Váňovi.“ Vyjímám několik vět: „Jednej vždy podle určitých směrnic: nesvěřuj se bůhvíjakým nejistým proudům, blouznivému shonu bez cíle . . . Třeba mítí pevnou vůli. Je důležité, přemoci sebe sama, uložiti si práce a dokončiti je, vytrhnouti si ze srdce svůdné a změkčilé myšlenky; čím vábivěji se vtírají, tím rázněji nutno si učiniti násilí, zbaviti se jejich kouzla . . . Věnuj se užitečným pracím, studuj práva a filosofii v jejich vztazích k společnosti. Označ svou životní dráhu, byť i ne úspěchy, tedy aspoň poctivými snahami. Není oboru tak omezeného, aby v něm nebylo možno něco dobrého vykonati.“⁴⁾

Obětavá péče jeho matky a přísná výchova, v níž vyrůstal až do 17. roku, vtiskla osobnosti Gaгарinově jakýsi vážný ráz, jenž nezmizel ani uprostřed rozkoší života společenského. Vytrvalá práce (deset hodin denně) a ustavičný dozor na jeho styky tlumily v něm pouze, avšak neudusily horoucí touhy po ideálu štěstí a svobody, již bylo zachváčeno tolik vášnivých srdcí v „letech třicátých.“ Sám se takto popisuje v rukopisném nástinu svého obrácení:⁵⁾ „Představoval jsem si život jako oceán bez mezí; po ničem jsem tak netoužil jako po vichrech a bouřích, nebál jsem se než dlouho zůstatí na břehu. Ona neznámá budoucnost, jež měla po ruce tolik půvabu, onen vysněný svět, jež si vytvořila má obrazivost, ukazovaly mi v mlhavé dáli poesii, lásku, volnost, všechna ta klamná božství, jež mají takovou moc nad mladými dušemi. Blouznil jsem o zřídlech živé poesie, v něž jsem se chtěl ponořiti, o lásce, jež zaplavuje srdce nesmírnou slastí, že jí žádný lidský jazyk nedovede vylíčiti, o svobodě, jež se dosud nikdy neuskutečnila, jedním slovem: o blahu, jehož potřebu vložil Bůh do každého

²⁾ Kníže Sergěj Ivanovič Gaгарin (1777—1863), zaujímající vysoké postavení na carském dvoře, byl spoluzakladatel moskevské společnosti pro polní hospodářství. Uveřejnil několik článků ve výročních zprávách společnosti. (Srov. Encyklopedičeskoj slovar. F. A. Brokgavs i Efron. Petrohrad 1892, sv. VII., s. 767.)

³⁾ Při událostech, jež se staly v zemích západních, řídím se vždy, neoznámím-li opaku, kalendářem řehořským.

⁴⁾ Varvara Puškinová líbovala si — jako pravoslavní vůbec — ve vnějších skutcích zbožnosti. Postila se o chlebě a vodě po celý sv. týden a den před sv. přijímáním nepožívala vůbec ničeho. Co do víry rovnal se kníže Sergěj své paní.

⁵⁾ Tento i další rukopisy, ba i jeho denník jsou psány francouzsky.

z nás a jehož nám nikdy nedají všechny radosti a požitky celého světa... Měl jsem přirozený děs přede vším, co se podobalo útisku a tyranství, a kdykoli jsem viděl nebo slyšel o něčem takovém, mé srdce kypělo nevolí a hněvem. V ideálním světě, jež jsem si vybánil, vyvracela svoboda všechny vnější, hmotné překážky, jež se stavěly v cestu úplnému štěstí, a věřil jsem, že po odstranění těchto překážek nic nám nezabrání, abychom byli zcela šťastni: zlatý věk, ráj nastane na zemi. Když jsem však sestupoval do světa skutečnosti, setkával jsem se ovšem s překážkami, ale neměl jsem jasného ponětí, v čem by svoboda záležela; znaje mnohem důkladněji ústavu spartskou, athenskou anebo římskou než anglickou a americkou, rád jsem si vymalovával fantastickou republiku, podobnou Platonově, a živil jsem v svém nitru prudkou zášť proti všemu, co se neblížilo k tomuto vzoru."

Lze pochopiti, že tento mladický zápal Ivanův nebyl zcela v duchu názoru knížete Sergěje ani Varvary Puškinové. Ještě méně pochopení bylo možno očekávati u knížete Rehoře Ivanoviče⁶⁾, Ivanova strýce se strany otcovské, plnomocného vyslance ruského v Mnichově, k němuž byl jinoch poslán v únoru 1833, aby se připravoval k povolání diplomatickému. Proto se rozhodl uzamknouti své ideály ve své hrudi, jak již v Moskvě činil, a nepocítoval nad tím bolesti, „neboť tajemství“, píše, „mělo větší půvab.“

Kromě toho styk se skutečností náhle mu zničil leckterou představu. Až dosud mu byla četba zakázána. Jal se čísti republikánské listy — míní tím patrně „Le National“ a „La Tribune“, a vida, že lidé, k nimž ho pudila upřímná náklonnost, nejen že nezamítali hrubého násilí, jehož se tak hrozil, nýbrž se ho stále dovolávali, — pozoruje z blízka „tuto směs krve a kalu, již zdobili názvem „svobody“, probudil se ze svého snu: „Ztratil jsem tehdy svůj první a nejdražší přelud. V mé duši se rozhostila nesmírná prázdnota, všechno se rázem sesulo, a onen vnitřní svět, do něhož jsem se jindy s takovou útěchou uchýloval, měl pro mne jenom hroby a trosky.“

(Pokrač.)

⁶⁾ Kníže Řehoř Ivanovič Gaгарin, nar. 1782, zastával se zdarem úřad ruského vyslance v Římě, nato v Mnichově. Byl to muž znamenitý, bystrý, hravě řešící všechny úkoly a velmi vážený u dvora. Zemřel 12. února 1837. (Sr. Enc. slovar. VII, 767.) Jeho manželka, Kateřina Petrovna Sojmonová, byla sestra paní Svečinové a přijala jako ona náboženství katolické. V Mnichově se Ivan spřátelil s druhým tajemníkem rus. vyslanectví Fedorem J. Tjučevem, jehož básnické nadání objevil. (Sr. Ruskoj Archiv 1879, sv. II., s. 118, článek Aksakovův.)

Ant. Novák :

Za královstvím božím.

(Pokračování.)

Až do 14. století dovedla církev uspokojiti jednotlivce i národy. Čas od času propukala sice nespokojenost s řády církevními, ale církev vždy našla tolik mravní síly, aby vhodnou reformou zjednala nápravu. Proti bohatství a lesku vítězné církve udržovaly rovnováhu chudé řády žebravých mnichů. Kdykoli dostavilo se mínění, že náboženský život jest v úpadku, povolal Bůh nové dělníky na vinici Páně, aby přetvořovali duše. Několikerá renesance, zpřísnění kázně v duchovenstvu, oproštění od státu za Řehoře VII., udrželo lodičku Petrovu bez trhlin na vlnách středověkého moře. Ve XIII. stol. má církev co dělati s novými snahami po reformě a tentokrát boj za jednotu byl těžší. Vedle náboženských příznaků nespokojenosti objevují se také sociální. Zdaž dominikáni a františkáni nebyli protestem proti příliš světským zájmům církve?

Sv. František z Assisi a Petr Valdenský pějí chvalozpěvy chudoby, volají po návratu k praxi církve apoštolské. Sv. František byl si vědom církevní autority, ne však Petr Valdenský, který svým učením byl žírnou půdou pro reformátory a církevní revolucionáře západní Evropy. Příčin k nespokojenosti s církví bylo zde dost. Vyčítá se jí sesvětštělost a závislost na státní moci. Ideál apoštolské církve, chudých hlasatelů evangelia, které Kristus poslal do světa bez zlata a stříbra, bez mošny a dvou sukní... byl příliš lákavý, aby nepůsobil v citově vzrušené době, jakou bylo XIII. a XIV. stol.

Zápas kurie s Ludvíkem Bavořem, který opírá se o známé nominalisty Viléma Occama a Marsilia z Padovy, vážnosti apoštolské stolici nepřidal. Bylo zjevno, že jde tu o zápas vypjatých světských aspirací kurie, která chtěla mít suverenitu nad trůny panovníků.

Drobné práce mezi lidem si církev nevšímala. V době vznícené religiozity vzniká celá řada sekt a bratrstev. Sekta flagelantů, přišedší k nám za Karla IV., humiliati, pokoušející se o kommunistické spoluzítí, Lollkardi, stoupenci Wiklifovi s Valdenskými pronikají k nám, kde dávno před Husem, již za Karla IV. připravují lid.

U nás snad více než kde jinde byla půda pro nábožensko-sociální hnutí připravena. Církev u nás je velice bohatá, neboť drží skoro polovinu půdy v zemi. Kněžstva je mnoho a žije namnoze rozmařile. Vždyť jen u sv. Víta bylo 250 kněží, v Praze dle Tomka 1200 duchovních. Přesto jest arcibiskup Jan z Jenštejna zadlužen, poněvadž musí často hostit krále s družinou a vydržovat četnou čeleď, ano i vojsko. Drobnému kleru se vede zle, neboť nedostává ani platu rovnajícího se existenčnímu minimu (1 groš denně).

Kazatelové ukazují na četné nedostatky kněžstva a lid začíná být naladěn protiklerikálně. Závidí kněžím jejich bydlo a immunitu před světskými soudy. Kněží nečelili této agitaci, spoléhajíce na ochranu státní. To jítí lid. Sám Karel vyčítá jim neideálnost: „Peníze panují v nich, jsou otroci peněz. Tělesnost rozmohla se v nich.“

Za takového stavu věcí mohla jen usilovná práce církevních i státních orgánů odvrátit revoluci. Schisma v papežství a pokles autority světské za Václava IV. nutně musily vésti k bouři náboženské, která přibrála na sebe u nás i prvky sociální a národnostní.

Ovzduší bylo naplněno třaskavinami. Působení Husovo a jeho smrt přilila jen oleje do ohně. Spor králův s arcibiskupem sílil zdání, že světská moc přeje proticírkevním revoltám. Řeči o Antikristu, které od dob mysticky vzníceného Miliče se šířily, vytvořily ovzduší čekání velkých událostí, zničení hříšného světa. Hnutí toto, působící hlavně na masy lidu shromážděného na „táborech“, nazýváme chiliasmem.

Byl to psychologický úkaz doby, vzrušené současnými událostmi. Proroctví o konci světa a nastolení nového pořádku, o zničení zlých a založení tisícileté říše Kristem jen přšela. Apokalypse a proroctví starozákonních proroků dodávaly látku kazatelům. Pokles mravů v kleru i mezi laiky zdál se svědčeti, že ohavnost spuštění stojí na místě božím a že nastal čas pomsty a podřezání všech hříšných. Lid čekal zázraky: všechn svět má vyhořeti, dojde k zboření zkažených měst i Prahy — Babylona — a přijde Kristus, aby založil tisíciletou říši vyšší dokonalosti. Když zázrak se nedostavoval, sáhl lid sám ke zbrani, neb „zlořečený je každý, kdo meč svůj nevytrhne a v krvi hříšníků neomyje.“

Hesly svobody, rovnosti a slibováním pozemského ráje se nešetřilo, aby byl získán i nehybný sedlák.

„V novém království nebude hříchů, světlo rozumu bude zářiti všem. Všichni lidé budou si rovni. Nebude třeba učených a knih, protože zákon boží bude psán v srdcích jejich. Krále nesluší voliti, protože sám Bůh chce nad lidem kralovati. Nebude pánů, králů ani žádného panování. Proto všichni páni a rytíři jako výstavci mají býti podřezáni, všechna práva králova i světská jakožto nálezky lidské mají býti zrušena. Písmo svaté je postačitelým zákonem.“

Sedlákům bylo slibováno, že oni budou zbožím zlých vládnouti, úroků více platiti nebudou, dědin, luk a lesů budou svobodně užívati. Přestane dychtění po zlatě a konec vezmou platy; ba ti nejopovrženější povolání budou, aby soudili. Pak lid bude rozhodovati o míru a válce o životě a smrti, jemu bude svěřena náprava knížat. Synové boží (z nového království) budou šlapati po šijích králů, všechno panování přejde na lid a králové budou mu sloužiti.

To bylo ještě málo. „V tom království opraveném ženy tělesně budou rodit bez bolestí a některé bez semene mužského. Manželství tělesná mají přestati, neb jsou zle smyšlena a manželé mají býti rozloučení a neposlechnou-li, trestání hrozným bitím!“

Takto byl rozněcován lid v letech 20tých XV. století, z tohoto lidu, který se scházel na vysokých horách, vznikl Tábor, který dnes je „náš program“. Věru lepšími barvami nedovedou po pěti stech letech nakreslit utopii státu budoucnosti ani Lenin — Ivan Olbracht. Naši komunisté se Tábora právem dovolávají. Je tu vysloven požadavek vlády lidu, vyvraždění buržoá, zničení dosavadního řádu společenského a zbudování jiného. Konfiskace, zabránění či socialisace zboží „zlých“, odstranění platů a peněz vůbec, vláda těch nejopovrženějších — to vše se provádělo a provádí v Rusku a chce zkusit také u nás. Rusové nejsou intelektuelně poměrně výše než naši předkové před 500 lety. Odtud ta podobnost. A sesypal-li se skoro celý svět západní na české kacíře (náboženské i sociální), tentýž svět stojí dnes proti moderním kacířům sociálním.

Sledujme osudy toho utopii opraveného království božího. Výstředné živly adamské byly zničeny. Z ostatních vytvořen Tábor, který tlakem zevnějšího nepřitele stal se bratrstvem v poli pracujícím (ta podobnost!). Než Táboři nechtěli zapomenout na svůj reformní program. Po stránce náboženské nemůžeme je zde sledovati. Všimněme si jejich sociálních pokusů.

Z chaosu hesel chiliastických rodí se komunistický a bratrský Tábor. Pevná ruka Žižkova vytvořila z blouznivých poutníků selské vojsko a dává mu pevný řád. Pro lid ostatní platí čtyři artikule. Z nich zejména trestání a slavení veřejných hříchů (lichvy!) a požadavek chudoby kněží mají svou sociální příchuť.

Na Táboře zprvu nebylo nic tvým a mým. Peníze a skvosty se dávaly do velkých kádí na rynku a z nich se pořizovaly pak společné potřeby. Než tento komunismus trval sotva pět roků. Správcové kádí se neosvědčili: „Šafářové těch kádí ní šeredně lid z statkuov a z roboty zloupili a sami se najměli a nažičili.“ Právní pořádek nebylo lze z válečných časů zavést. Vojsko potřebovalo žold a potraviny a poněvadž nešlo jich získat pokojně, loupilo se. Sedláci byli jako u vyjevení, když na místo slibované svobody a osvobození od platů a dávek vymáhali na nich Táboři všechny splatné dávky za leta minulá, dávky několikrát vyšší. „Nebo ti sedláckové, kteří jsou jeden úrok pokojně platili, ty nyní pět a někteří šest úroků a poplatků platí. Prve jsou místem a krajinou trpěli sedláckové, ale již všechno království trpí.“ Nešlo-li to po dobrém, šlo to po zlém. Táboři vyjížděli do okolní krajiny na holdy a počínali si tak surově, že pozdější synody tábořské přísně podobné výpravy zakazují. Přesto soudobý kronikář nařiká: „Jeden druhého utieská, morduje a zaškrucuje a jako ryba rybu jje.“ A jindy zas: „Jaká péče lidem o vítězství světských válek! Srdce přemožena od duchnov zlostných, pajchy, lakomství, bludu.“

Příkopy dělají a zdi opravují, chudí křičí na lakotu, ukrutenství panuje, chudinu drou a loupie a žádný na to nedbá a neléčí takových srdcí.“

Bylo zle v Čechách. Hospodářství pustlo a krásné království oplývající mlékem a medem měnilo se v poušť.

Pomalou se národ probíral z oblouznění, z utopie obnoveného království. Z měšťanů a šlechty stali se staří rozvášní občané, z Tábořů namnoze lotříkující tlupy, které pustošily i za hranicemi. Země chtěla mír za každou cenu a to rozhodlo o osudu tábořského Bratrstva.

Učení, jež Táboři nenáviděli a osidlo smrti jim léceli, „že nechtěli jich neřádným během od počátku svolovati“, svedli dohromady všechny státoprávní živly a u Lipan padla diktatura nečetné vrstvy národa. V potomních letech tvořily tábořské obce svazek měst, ovládaný hejtmany, ponejvíce drobnými zemany, kteří dělali stavovskou politiku a slevili docela z původního programu „obnoveného království.“ Tradice se ukázala silnější než opravdové úsilí několika nadšenců. Že také osobních a zistných žvlů při tom nescházelo a že ony zaviniily rychlý pád tábořské utopie, rozumí se samo sebou.

Opravdověji to s ideálem lepšího státu myslil Chelčický a jeho stoupenci čeští Bratři. Nejdále však dospěli novokřtenci na Moravě, o kterýchžto zjevch zmíníme se v příštím čísle.

(Pokrač.)

CO ŽIVOT DAL.

Přeměna vlády.

Při tvoření vlády, jež měla vystřídati koaliční ministerstvo Tusarovo, shroutil se demokratický a parlamentární systém jako nemožný pro ten čas, aby vedl osudy státu a nastolena byla vláda úřednická, opírající se o všechny strany a o žádnou. Opatření toto, jež jest výsměchem demokraticismu u nás tak často velebenému, svědčí, že mladý náš stát prožívá těžkou krizi, když se nenalezla většina v Národním shromáždění pro novou vládu parlamentární.

Podle běžné formule padla stará vláda, že ztratila majoritu, když následkem krise v sociálně demokratické straně odpadlo několik komunistů. Formule příliš mělká a nevystihující krizi státní. Nemožnost staré koaliční vlády vésti dále záležitosti státní jest hlubší, než nedostatek několika hlasů pro hlasování. Vězela v podstatě systému, který žil socialisticko-agrární vládou. Rozklad by nastal v každém případě. Odstoupení vlády bylo vnitřní nutností, vláda ztratila právo existence. Situace státu vynutila změnu i systému i osob. Vláda Tusarova neměla toho, co Angličané vyjadřují slovy »splendid isolation«, povznešenost nad proudy ulice i dne. Takovou nedotknutelnost a osamocení musí mít vlády, jež počítají na delší dobu svého trvání. Všechny proudy a strany ve státě musí mít k vládě úctu — i ty opoziční — musí mlčky předpokládati o ní, že též usiluje o dobro státu, byť šla cestami jinými a že má dobrou vůli vésti politiku nejlépe. I to musí cítiti, že vláda není schopna dopustiti se nějaké křiklavé nezákonnosti a nespravedlnosti vědomě.

Takové úcty však nebylo dopřáno agrárně-socialistické vládě. K vytvoření atmosféry vládě nepříznivé přispěla už nemálo laxnost a neúcta ke státu, s jakou byli vybráni někteří ministři, kterým scházelo mnoho na tvůrčím duchu, ale ještě více na ryzosti charakteru.

Smyslem a účelem každé vlády jest pečovati o dvojí: aby právo bylo hájeno a život občanstva usnadňován. Zjednávatí právu průchod a pečovati, aby zákony byly zachovávány, patří k essenti-

elním úkolům každé vlády vůbec. Vláda, jež dopouští, aby právo bylo porušováno a která dokonce zákony sama porušuje, podřezává větev, na níž sedí. Ve státech s vyspělejší demokracií, než jest naše, netřeba tento účel vlády ani vytýkati, neboť se rozumí sám sebou. Nebylo však tak u vlády naší. Nikdy neutrpěla víra, že právo musí zvítěziti, většího otřesu, než v měsících minulých. Právo bylo šlapáno vědomě. Vláda strpěla, že železniční zřízení usurpovali si právo kontrolovati vývoz a průvoz do Polska a Maďarska. Vláda nechránila nijak rolníků a obchodníků před lůzou, vláda — dokonce snad se zalíbením — patřila na to, jak seštvaná hrstka odpadlíků zabírala katolické chrámy. Jakmile ale dav pozná slabost vlády na straně jedné, využije toho vůbec i třeba proti vládě. Ovšem chápeme, že jest dáno jen charakterům rozhodovati třeba proti vlastnímu citu sympatie nebo antipatie a prováděti spravedlnost i proti své vlastní politické straně. Takového sebezapření, jež jest vlastností povah u šlechtilých, vláda ale neměla. Slabost vlády a neúcta její k právu a pořádku demoralisovala masy, že se blížila kvapem doba práva pěstního. Právo a zákony přestávaly býti normou občanského života vůbec. Dráha takto vládou započatá by vedla nutně k rozkladu státu, zvláště když vládě chyběl morální vliv nejen na občana, nýbrž dokonce na vlastní stranníky.

Z novin jest známo, jak příkře odsoudil anglický premier bolševického delegáta, že nedržel dané slovo. Tak v Anglii se cení věrnost k slovu danému a k smlouvě uzavřené. Víra v dané slovo umožňuje diplomatické styky a bez ní byla by společnost seskupením lidí navzájem se podezírajících. Pocit, že ujednání smluvené nutno dodržeti, netýžil příliš starou vládu. Za hlasování uzavírala vláda pakty, aby jich nedodržela. Ani podepsaných závazků nedbala. Na Slovensku ztratila mnoho na účtě, že nedodržela úmluvy se stranou ľudovou. Nesplnila ani jediného bodu z podmínek přijatých a smluvených. Ani k českým poslancům se nechovala lépe. Vůdce jedné politické strany dal si dáti od vlády písemný závazek, že

bude učiněno jisté opatření, ale ani to nepomohlo. Vláda nechala vše při starém. Jest přirozeno, že s vládou charakteru takového bylo těžko jednat. Proto také vytvořilo se kol vlády ovzduší, v němž se konečně sama udusila.

Mocným činitelem v jednání vládců jest svědomí, pocit zodpovědnosti mravní, aby vládcí patřili na svůj úkol pod zorným úhlem prospěchu státního a ne z hledisek úzkého osobního nebo politického egoismu. U nás však vládlo se stranicky. Kvalifikaci často nahradila legitimace politické strany, třídnost slavila své vítězství. Bylo to ke škodě státu, neboť vrstvy a strany, jimž se přálo, nabývaly nemístného sebevědomí a stavy opomíjené byly naplňovány nenávisť. Týkalo se to především úřednictva. Nad jeho činností bděly orgány a lidé, kteří byli často jen exponenty »spodiny«. Mladý náš stát potřeboval právě v této době úřednictva nadšeného, přímo se obětujícího za stát. Zatím ale volalo se v orgánech vládních, aby úřednický systém se změnil a aby osoby nekvalifikované formálně — jistě ale kvalifikované politicky — mohly prostoupiti úřednictvo, jež si své postavení dobylo úmorným studiem a činností úřední. Jistá pasivní resistance, která se projevila aspoň tím, že se nepracovalo více, než bylo uloženo, způsobila, že problémy správní i hospodářské zůstávaly neřešeny.

Vládě scházela hlavně tvůrčí činnost. Doba je jakby ve varu, rozbité sociální a hospodářské poměry skytají pro schopné ministry množství nových možností. Státník dalekého rozhledu má nyní více než kdy jindy příležitost pro různé koncepce nových řádů. Vzpomeňme, jaké převraty sociální způsobil ve Francii státník Colbert. Naše vláda měla ráz socialistický a za sebou měla ohromné masy, jež volaly po socialisaci, po novém řádu, jenž byl lidu dříve ukazován jen v podobě. Ale vláda po této stránce zklamala lid naprosto. Byla, jako by byly vlády buržoasní. Dovedeme na př. oceniti dobrou vůli Johanisovu, který obchází trhy a zkoumá, kde se lichvaří, ale činnost tato přece jest anachronismem ve století XX., když stejnou úlohu mohl vykonati i úředník neb zřízenec. Podobně tomu bylo v resortech jiných. Scházela velikost koncepce a pak odhodlanost k provedení. K ráznému řezu se nemohla vláda odhodlati, neb by to cítily i vrstvy a strany, o něž se opírala. Vláda bála se křiku davu.

A tak Tusarova vláda, nemohouc zajistiti klidný a právní vývoj státu a neschopna tvořiti, ztratila znenáhla půdu, až padla. Vláda nová, o níž nevěříme, že by byla schopna větší reformy, má způsobiti jedno, totiž obnoviti pokleslou auto-

ritu státní a vrátiti obyvatelstvu viru v právo. K tomu jí přejeme plného zdaru.

Zvláštní případ zjevení v Limpas.

Limpas jest krásné a bohaté město na severním pobřeží Španělska. Chrám městský, pocházející ze 16. století a zasvěcený sv. Petru apoštolu, stal se v březnu r. 1919 místem velikého divu, o kterém zde píší. Nad oltářem jest obraz Ukřižovaného, pravý umělecký skvost asi ze 17. století. Délka kříže jest 2 m 34 cm. V umírajícím oku bojují první stíny smrti. Prsa jako by se zdvihala k poslednímu výdechu. Když Kristus proslovil poslední slovo na kříži, obrací své oči k nebi. Panenka oční, která jest podle vzoru španělského z porculánu, jest tudíž obrácena vzhůru. Dolení ret je trošinku odtržen od hořejšího a je trochu namodralý. Dva prsty jako by žehnaly všem přicházejícím.

Od 22.—30. března 1919 konali dva kněží zbožní a svatí: P. Fr. Anselmó de Jalón a P. Fr. Agatángelo de San Miquel, misie v tom chrámu. Posledního dne v neděli přijímalo mnoho lidí Tělo Nejsvětějšího. Po mši sv. vstoupil pater Agatángelo na kazatelnu, aby poděkoval Bohu za velké dary, jež milostivě udělil všem přítomným a naposledy je povzbudil. Druhý misionář ještě zpovídal. Pojednou příběhla jedna 12letá holčička k zpovídačícímu a celá se třesouc šeptala: »Otče Jalóne, otče Jalóne, podívejte se přece, že Kristus obrací očima.« Kněz jí zakázal mluvit, ale brzy, hlavně děti, mluvily: Kristus se dívá jinam svým okem, poklékaly a úpěnlivě prosily: Odpuštění, náš Bože, smilování! I vyzval zpovědník kazatele, aby se modlil k Nejsvětější Svátosti a tím upoutal pozornost lidí v jiný směr. Ale pojednou kdosi zvolal: Kristus se potí, a četní přítomní zřeli, jak Ukřižovanému stéká po těle pot. Ihned přistavili žebřík k oltáři a pater Agatángelo se musil přesvědčiti, je-li to pravda. Sáhl na tělo a jeho ruka, již ukazoval věřícím, byla skutečně vlhká od vody, jež pokrývala tělo Páně. Zvláštní jest, že neviděli tento zjev všichni, ba že byl právě zastřen těm nejzbožnějším. Od té doby do 30. března 1920 přijelo do Limpas na 120.000 poutníků, a z nich přes 5000, — lékaři, kněží, inteligenti, nevěrci dřívější jsou mezi nimi — jest ochotno vždy odpřisáhnouti, co zřeli. Zjev ten totiž se stále opakuje.

Tak 12. dubna 1919 přišli do chrámu dva páni, z nichž jeden byl vzdělaným vědcem a druhý kupcem. Smáli se zázraku. Pojednou zachvěl sebou kupec, neboť zřel, že Kristus pohybuje oči-

ma. Za několik vteřin padl na kolena i vědec a volal pohnutě: »Můj Ježíši, smiluj se nade mnou!

Netrestej mne! Nevěřil jsem tomu, ale nyní již věřím.« Uviděl. Někteří tvrdí, že Kristus pohleděl na ně přívětivě, jiní zase, že vážně, upřeně nebo přísně. Někteří zřeli v jeho očích slzy, jiní zase, že kapky krve se řinou z ran, jež trny koruny způsobily ve spáncích. Či pěnu na jeho rtech a pot na svatém těle. Jako by svým pohledem, když kněz žehná Nejsvětější, žehnal klečícím. Někteří měli dojem, že se zdvihají prsa, jako by chtěla propustiti bolestný vzdech. Otvírá ústa a p. Zvláštní jest, že asi rok před březnem 1919 pozoroval to'ěž jeden řeholník z Limpas, ale bylo mu z řeholní poslušnosti zakázáno o věci se zmiňovat. Měl totiž uloženo zavésti do limpiasského chrámu elektrické osvětlení. Vystavěl si lešení před oltářem a vylezl naň. Jeho hlava byla vzdálena půl metru od hlavy Ukřižovaného: »Ničeho si nevšímaje, pracoval jsem na elektrickém vedení. Pak jsem pohlédl na kříž a pozoroval jsem, že oči Ježíšovy jsou úplně zavřeny. Upřel jsem svůj pohled upřeně v oči Spasitelovy, ale ony byly stále zavřeny. Několik minut vydržel jsem patřiti na tento div, ale konečně mé nervy v hlavě mi vypověděly službu, omdlel jsem a spadl na zemi.«

Svědectví nejvýznamnějších osobností jsou sebrána v knize prof. dra von Kleist: »Auffallende Ereignisse an dem Christusbilde von Limpas im Jahre 1919.« Kniha má církevní imprimatur. Stojí 7 M 80 f a vyšla u Herdera.

Konverse Henryho Ghéona.

H. Ghéon jest Francouz, lékař, voják, básník a jedním ze zakladatelů »Nouvelle revue française«. Byl vojínem a za války se vrátil ke katolicismu. Jeho případ jest zvláštní i dojemný. A při tom projevuje duši velice jemnou a dobrou. Ghéon byl z rodiny katolické, a že brzy se odtrhl od víry, toho příčinou byly dvě věci: 1. Špatné vyučování náboženství, jež vždy bylo spíše abstraktní a slovíčkářské a 2. příklad skeptického otce. Tak v 15 letech byl již se svou vírou hotov. Díky umění, jež chápal co neivážněji, neklesl úplně. Přišla válka a Ghéon, vlast milující, odešel k pluku a odejel na frontu, kde měl konati službu jako lékař. Bylo to v lednu 1915, kdy v Nieuportu se setkal s nadporučíkem Petrem Duponeyem, velkým člověkem a vojínem, jehož veskerá odvaha, udatnost a láska prýštily z hluboké víry, jež zdobila a naplňovala tohoto čistého a pokorného Bretoňce. Viděli se spolu jenom tři-

krátě a Ghéon si ho zamiloval. »Diví se vlivu svého druha, jakým působí na lidi, na důstojníky, na něho samého. Nevypátral příčiny toho vlivu; je to tajemství, jež Ghéon chce za každou cenu vysvětliti.« Za čtrnáct dní po posledním setkání byl Duponey v bitvě zabit. Bolest Ghéonova byla veliká. Mešká u jeho hrobu, vyptává se druhů na jeho smrt, táže se i kněze, který mu odhaluje příčinu tajemství jeho vlivu: Duponey byl světcem. »Tu počíná víra: Duponey byl světcem a vše jest vysvětleno; svatost jest vyšší stav; nemůže býti chimérou. Snad není Boha pro Ghéona; ale musí býti Bůh pro světce. Jest Bůh pro Duponeye. Jiná otázka: Duponey (kněz tak řekl) obětoval svůj život; zřekl se úplně. Měl ženu svatou, jako byl sám a světlovlasé dítě, jejichž obrázky s sebou stále nosil. Chtěl žiti, ale byl odhodlán rád zemřiti, tolik tato křesťanská rodina se dovedla odevzdati do rukou Božích. Jásal, že se přibližují Velikonoce, jež chtěl oslaviti jako »krásné svátky«. Nuže, byl zabit na Bílou sobotu; zabit bludnou kulkou. To ruka Boží ho vzala k Sobě na raijské Velikonoce.« Ghéon věří, že jest Duponey v ráji, ale nevěří ještě, že i pro něho samého jest připraven ten ráj.

Stín padlého jest mu stále v patách. Ghéon piše vdově po Duponeyovi a přijímá radostně její věřící slova. Vžívá ji a matku svou jako první světice, k nimž se modlí. V zářijové noci, v níž počíná ofensíva, třese se o vlast a své vojíny, šeptá Otče náš. Pokleká a toto pokleknutí, prvé po dlouhé době, ho přetvořuje. Od toho dne účastní se každé neděle mše svaté. A povzbuzován paní Duponeyovou, čte Písmo, katechismus a modlí se. Každý svátek značí jeho růst. Konečně jde ke zpovědnici. Pokleká a rozradostněně účtuje se svými pochybami. O Vánocích přijímá Boha a věří.

H. Ghéon udává cestu, již šel: 1. Poslechl imperativu citu. Bůh ho volal. Musil ho nejdříve milovat a věřit mu. Pak teprve rozumem zkoumal jednotlivá dogmata víry. Pokora. 2. Poznal, čím jest synem a komu věří. Poznal smysl života, jež jest ve větě: sloužiti. »Sloužiti modlitbou a svým jednáním. Takový jest zákon Boží.« Ghéon konversí svou volá k Bohu, pln jasu a pokoje: »Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Ne nám, Pane, ne nám, nýbrž jménu svému dej slávu.« (Les cahiers catholiques, 1920, č. ze dne 25. března.)

Změna francouzské vlády.

Poincaré, který za války jako president účinně zasáhl ve vývoj světových událostí, byl vy-

střídán po válce r. 1919 Pavlem Deschanelem, stejně oblíbeným jako dovedným politikem. Deschanel nechtěl být jenom slepým vykonavatelem vůle sněmoven a vlády, nýbrž chtěl dávat iniciativu a určovat směrnice politiky francouzské. Bohužel nemohl uskutečnit téměř žádný ze svých plánů. Nemoc, která hlodala na jeho zdraví od nešťastného »vypadnutí« z vlaku na jedné jeho cestě, nemoc, která se stále horšila, činila ho zřejmě neschopným každé opravdovější akce. A poněvadž byl dosti kritickým, dosti miloval Francii a věděl, že tato, i po vítězné pro ni válce, potřebuje celých lidí a zdravých, jímž on není, ustoupil a na jeho místo byl zvolen předseda ministerstva, Millerand.

Millerand, bývalý socialista, kdy jako jeden z nejobovnějších kandidoval za stranu demokratickou, odkláněl se zvolna, ale jistě od programu socialistického, byl vyloučen ze strany a dnes jest jedním z největších nacionalů francouzských. Jest politikem prvotřídním a jako takový prospěl Francii právě v době poslední. Francie více než jiný stát obrací stále své oči k východu a z lásky k Rusku, jež jest u Francouzů opravdovou, by si přála, aby poměry tam byly co nejdříve klidné, a aby bylo možno s Ruskem jako mocí jednat. Francii bolí všechny ty rány, jež židovský bolševism zemi ruské zasadil a bolševikům nevěří. Millerand jako premiér vlády stělesňoval zášť vůči Leninovi, Trockému a všem těm, kteří dovedli Rusko na pokraj záhuby. Jeho dílem — jistě odvážným — bylo uznání akce Wrangelovy Francií v době, kdy George vyjednával s Krasinem a Kameněvem o navázání i hospodářských i politických styků s bolševickou vládou. George se zklamal, nazval bolševiky »lháři« a Millerand zvítězil. Druhým činem M. bylo zdolání velké stávkové francouzských železničářů na jaře. Jeho ideálem jest silná Francie, očištěná od všech škodných vlivů, hlavně bolševických a v tom jest úhlavním nepřítelem i nynější Sovdepie, která své myšlenky chce infikovat všem okolním státům, i té části francouzského dělnictva, která toužebně patří k ruské revoluci. Lze vítati jeho zvolení prezidentem francouzské republiky, poněvadž bude co nejsvědomitěji bdíti i nad prováděním míru saint-germainského a působiti k uklidnění všech mocí po válce.

Hradní správa a dóm Svatého Víta.

Na hradě jest usídleno několik rodin a též jest tam několik kanceláří, které prý potřebují světla, čemuž se může věřit. Na Sv. Václava, na veliký

národní svátek, obdržela Jednota svatovítská a pan architekt Kamil Hilbert soudní žalobu z hradu, která svědčí nejen o nelásce hradních pánů k sv. Vítu a k umění, nýbrž jež jest i drzým aktem. Chrám sv. Víta se dostavuje a opravuje. Přirozeně, k tomu je třeba i místností pro plány i pracovny různé, třeba pro kameníky. Nuže, správa hradu se domáhá, aby staré proboštsví, patřící Svatovítské jednotě, bylo vyklizeno, ježto ho správa hradu potřebuje pro sebe. Bydlí v něm pan Hilbert, stavitel a pak jsou v něm kanceláře pro dostavění kostela. Za chrámem svatovítským již přes 50 let stojí kamenická huť, v níž se otesávají kameny pro dostavění dómu. Nuže, tato huť má být sbořena, ježto toho místa bude třeba na dostavění jiné, aby mohl být dostavěn hrad. — Nemá prý jiného místa. Je to lež, kterou uzná každý, kdo zná nádvoří hradu. Ještě něco a to jest nejlepší. Do prvního dubna 1921 má být snato lešení nezbytné z průčelního okna na západní straně chrámu stojící, ježto páni na hradě mají málo — světla. Lešení toto jest vzdáleno od hradu 25 m. Toť obsah žaloby. Jedno jest jisté. Páni si vybrali den sv. Václava ku podání buď proto, aby světec podporoval jejich žádost, nebo proto, aby urazili co nejvíce věřící lid nejen pražský, nýbrž i český. To druhé bude asi pravdou, poněvadž, kdo by chtěl prositi světce, nebyl by tak hrubým. Ale jistě, kdyby ctili svatého Václava, by neměli tmy, nýbrž vždy dosti světla. —

Rozštěpení sociální demokracie.

Příčiny nynějšího rozštěpení sociální demokracie sahají až ke kořenům samé myšlenky socialismu a jsou důkazem nezdravosti tohoto směru. Již to celé obviňování komunistů druhé frakce a opačně vyneslo mnohé věci, z nichž zřejmo, že ti vedoucí nebrali to vážně ani s poctivostí, ani s láskou k bližnímu. Že zkrátka materialistické kredo socialismu dovedlo vytvořiti sobce, nepoctivce, ale ne karaktery. Moderní člověk, a to i dělník, již se nespokojí slibováním ráje na zemi, když v duši má pusto a neklidno. Socialismus jako takový nedovedl vyplniti člověka a v tom tkví zárodek jeho smrti. Neukojil ani jeho materiálních potřeb, a na duši úplně zapomněl. Ostatně — pravda, bude se mluvit o vývoji — není sám v sobě jednotným a myšlenka, která se mění velice často, v níž není síla jednoty, dovede na chvíli zapáliti, ale po popálení zanechá bolest. Dnes již jsou tři internacionály socialistické, čtvrtá se bude tvořit, a půjde-li to tak dále, dožijeme se iich aspoň ještě dvaceti. A žádná neupokojí. Nepokojným jest srdce

je. Nuže, u nás jsou již v soc. dem. dva proudy. Těžko souditi, který jest větším a silnějším. Počet poslanců a senátorů komunistů byl ovšem menší a stále klesá, ježto mnozí neběrou to s ideou příliš vážně a opouštějí ji, když jde do tuhého. Ale zdá se, že rekrutují levičáci své řady hlavně z mladých přívrženců, kteří jsou radikál-

nější a snad i ideálnější. Co si z těchto vychová, jest jiná otázka. — Současně jsou veliké rozpory i u československých socialistů, kde byli vždy s poctivostí na nůž a kteří nevěděli nikdy, co chtějí. A nevědí toho ani dnes, kdy již jim odzvonívají. Veliký úkol zbývá za takového stavu socialismu křesťanskému.

SVĚTEM.

Katolíci v Sibíři. Revue La Correspondance des Missions udává spolehlivý seznam a stav katolíků v Sibíři. Děkanství ve Vladivostoku má 7 farností s 20.000 katolíky a 8 kněžími. Děkanát v Irkutsku rovněž 7 farností s 30.000 katolíky a 10 kněžími. Tomské děkanství čítá 35.000 věřících v 10 farnostech řízených 12 duchovními. V tomském obvodu jest hmotný i duševní stav katolíků nejlepší. Konečně omské děkanství, sestávající z 9 farností a 40.000 věřících, jest spravováno 9 kněžími. Od revoluce ruské těší se sibiřští katolíci plně svobodě, dříve neznámé.

Katolická mládež anglická. V Birminghamu se odbyval výroční sjezd mládeže Velké Británie za předsednictví Msgra Ilsley, arcibiskupa v témže městě. Hlavní účel sjezdu bylo jednání o prostředcích, jak čeliti spiritismu, který se šíří víc a více v Anglii a Americe.

Vojenští duchovní ve francouzské armádě. Na dotaz poslance M. Bazire, týkající se vojenských duchovních ve válce, ministr války odpověděl: Mobilisováno bylo 555 vojenských duchovních katolických; 68 padlo na poli slávy, 138 se dostalo vyznamenání Čestné Legie, 148 válečné medaile, 134 bylo chváleno v armádních rozkazech. Ze 112 duchovních protestantských padlo 6, 10 vyznamenáno Čestnou Legií, 1 válečnou medailí, 10 chváleno v rozkazech. Israelité měli 33 duchovních, z nichž 3 padli, 2 byli vyznamenáni Čestnou Legií, 2 válečným křížem.

Křesťanský život v Kanadě. J. E. kardinál Bégin cestou přes Francii udal několik poznámek o náboženském životě v Kanadě. Každá rodina má prostředně 14 dětí. Všichni katolíci přistupují k sv. svátostem. Když farář udává svému biskupovi stav své farnosti a znamená 4 neb 5 katolíků, kteří nepřistoupili o Velikonocích ke

stolu Páně, jest nepříjemně překvapen, jsa nucen přiznati tuto nepatrnou úchytku. Povolání kněžská jsou tam velmi četná, takže bylo při poslední návštěvě v Římě na kardinálu Béginovi žádáno, by posílal četné misionáře do zemí dosud pohanských.

Smrt chaldického učence. Z Paříže se oznamuje úmrtí P. Pavla Bedschana z kongregace lazaristů (řád kněží-misionářů, založený sv. Vincencem z Pauly), poradce spolku Šíření víry a znamenitého orientalisty. P. Bedschan byl Chaldej; pocházel z katolické rodiny v Persii. Nižší studia vykonal v ústavě lazaristů v Urmiach, načež vstoupil do noviciátu v ústředním domě lazaristů v Paříži (ulice de Sévres 95). Byl poslán co misionář do Persie, pracoval po 20 let v těžkém úřadě apoštola, načež povolán do Evropy, zasvětil 20 posledních let života vědecké práci, vydáváje díla v chaldejštině, jednak pro misionáře, jednak pro veřejnost. Národ chaldejský neměl dosud knih náboženských ve své řeči a kněžstvo nemělo breviáře. P. Pavel Bedschan vydal breviář v chaldejštině, rovněž Následování Krista, knihu modliteb pro věřící, biblickou dějpravu, měsíc P. Marie, katechismus, životy svatých a konečně předklad N. Zákona v novo-armejštině. Breviář chaldejský byl přijat v Římě s největší sympatií a Congr. Propagandy koupila polovici vydání. P. Pavel Bedschan dosáhl věku 82 let. Poslední léta života mu ztrpčily smutné události válečné, revoluce a pronásledování na Východě, které zničily kvetoucí misie zvláště v Persii, kde byli křesťané oloupeni, delegát apošt. a synovec P. Bedschana, rovněž lazarist, usmrce- ni. —

Ozvěna války. Římská konsistorní kongregace udává počet duchovních italských, kteří se účastnili války, celkem 24.446 osob, z nichž 1582

důstojníků; vojenských duchovních 2.400, vojnů 17.581. V boji padlo neb v nemocnici zemřelo 845, vojenských vyznamenání obdrželo 1.243. Jesuité měli za války v armádě 265 členů, z nich 22 důstojníků a 38 vojenských duchovních, raněno bylo 10, zemřelo 13, vyznamenáno 6. Kapucíni italští měli ve válce 1900 členů, z nichž 1033 kněží, důstojníků 54, vojenských duchovních 158, 70 bylo raněno, 78 zemřelo a 152 bylo vyznamenáno. — Jest zajímavo, že v Bordeaux ve Francii mají jesuité dům, jehož členové jsou váleční vysloužilci zmrzačených údů, mnozí důstojníci a vyznamenaní vysokými vojenskými řády. Vláda a svobodní zednáři se ovšem neodvážejí sáhnouti na takové jesuity, nýbrž obcházejí pouze jako kolem horké kaše

Rytíři Křištofa Kolumba. Tento nejdůležitější svaz katolíků severoamerických uveřejňuje výsledky své mohutné činnosti. Zřízen r. 1882 devíti laiky ve farnosti Saint-Mary, New Haven, vzrostl na armádu, čítající dnes 85.000 členů. Kardinál Gibbons pochválil veřejně skvělou činnost spolku. Během války zřízeno 400 útulen pro vojny v Americe, 250 v Evropě; peněžitá podpora poskytnuta 2.500 sekretářům a 80 dobrovolným vojenským duchovním. Od konce války vynaloženo 7.000.000 dolarů na zřízení škol, burs a ústavů mimo kanceláře pro zaopatření míst nezaměstnaným obojího pohlaví.

Ze semináře Saint-Sulpice v Paříži. Během tohoto roku vstoupilo do semináře 68 důstojníků z francouzské armády. Nic nepovzbuzuje více v době obrození toho rytířského národa, z něhož vzešla sv. Jeanne d' Arc a sv. Ludvík! Možno

říci, že počet a ještě více jakost kněží udává výši toho kterého národa. Konečně dnes není kněžské povolání záviděníhodné nikde, a třeba obdivovati i blahopřáti těmto obětavým a ctným duším.

Katolické sjezdy. Ve Spojených Státech severoamerických se odbývojí tohoto roku četné kongresy katolíků, na nichž se jedná o různých časových otázkách. V červnu byl sjezd katolíků nemocničních spolků v Saint-Paul; v New Yorku sjezd spolku katolické výchovy, v Cliff-Havenu kongres katolických ústavů. Rytíři Křištofa Kolumba konali v srpnu roční sjezd v New Yorku a t. zv. »rytířské tažení« studentů katolických ze všech universit severoamerických určeno pro Washington. V září se odbývá národní shromáždění dobročinných spolků katolických a konference hierarchie Spojených Států rovněž ve Washingtoně, Společnost kazatelů se sejde ve Filadelfii. V říjnu bude Boston místem ročního kongresu mezinárodní Federace katolíků.

Katolíci v Australii. Australie čítá 1.094.116 katolíků rasy indogenmánské, mimo něž jest 124.557 věřících domorodců. Správa církevní sestává ze 7 arcibiskupů, 7 biskupství a 7 apošt. vikariátů.

Národní basilika. Dne 16. května t. r. byl položen ve Washingtoně za velké slavnosti základní kámen národní basiliky P. Marie, ochránkyně církve katolické. Tato katedrála, která bude poutním místem katolíků severoamerických, bude jedním ze 6 největších chrámů světa. Tato stavba velkolepé katedrály ve středě hlavního města opravňuje k nejkrásnějším nadějím pro budoucnost.

VĚDA. VYCHOVATELSTVÍ.

Vznik náboženství.

Zmíním se nejdříve o starých národech kulturních. Schanz ve své Apologii křesťanství, II, 132 praví: »Náboženství čínské od 15. stol. dosvědčené, bylo nejdokonalejším spiritualistickým a morálním monotheismem, který kdy starověk vyjma náboženství židovské znal.« De Harlez studoval dlouhá léta čínskou literaturu a náboženství. Pronikl čtrnáct století a došel k tomuž, k čemu Schanz. »Od prvých dnů svých dějin věří čínský lid ustavičně a vytrvale v jednu osobní bytost, vládcu, císaře, nejvyššího pána nebe a země, viditelné přírody a zjevů v ní. Tento nejvyšší pán, tento Bůh vládne nad knížaty zemskými. Králové jsou jeho zástupci. Jest nejvyšším pánem světa fysického i morálního. Mravnost jest jeho zákonem, jeho vůlí. Člověk se jí musí podrobit a jí ve svém jednání sledovat. Ty, kteří překročili jeho příkázání, trestá Bůh, kteří jednalí podle nich, jsou odměňováni. Nazývá se Schang Ti, t. největší Pán a v Manžursku Dergi Abkai Han, t. i. Pán nejvyššího nebe nebo Dergi Di, nejvyšší Pán.« (La Controverse I. 286.) V čínské knize Schi King jest nazýván vševidoucím, »pohlíží s nebe a nic mu neunikne«; spravedlivým »vina lidská nikdy nezůstane bez trestu«; jest všude přítomným, »jest vzdálen a přece blízko«, »obejímá lidstvo jako v kruhu«; vševedoucím, »ví všechno, co konáme«. (Pesch, Gottesbegriff, 25.) A jedna čínská modlitba jakoby byla proslovena od věřícího křesťana. Zní: »K tobě, o tajuplně působící tvůrci, vzhlížím v myšlenkách. Jak krásná jest jrostonná klenba, kde bydlíš! Já, tvůj sluha, nejsem leč třtina a prut vrbový; mé srdce jest jako srdce mravenčej; a přece dostalo se mi tvého milostiplného poslání, jež mi dává vládu nad touto říší. Hluboce cítím vědomí své nevědomosti a slepoty, že se osvědčím nehodným tvých velikých důkazů přízně. Protož chci všechna pravidla a ustanovení zachovávat, jsa bedliv, já nepatrný, své zákonité povinnosti. Z dálky hledím k tvému nebeskému paláci. Půjď ve svém skvostném voze k oltáři Já, tvůj sluha, vrhám

se na zemi a pln úcty hledím vstříc tvému příští, o Bože! O, kéž snížíš se, bys přijal naše dary a nás vážil si, když tě tak ctíme, tebe, jehož dobrota nevyčerpatelna jest.« (Animismus, Vzděl. knih. katol. 79—80.) V knihách Schu a Schit mluví se již o duších. Ale ti nejsou rovni Schang Ti, nýbrž jsou to jeho sluhové. Mohli by se srovnati s anděly.

Podobně čistý monotheismus se jeví u jiného vyspělého národa, u Egyptanů. Brugsch, který snad nejvíce bádá v nápisech starého Egypta, dospěl ve svém díle »Religion und Mythologie der alten Aegypter« k tomuto závěru: »Jediný jest Bůh a tento jeví se skoro v křesťanském světle jako stvořitel všech věcí na nebi i na zemi, jako ředitel a vůdce člověka na jeho pozemské pouti, jako zachovatel a ošetřovatel všeho stvoření a jako odplatitel spravedlivého a trestající hříšníka.« Na nápisech jest psáno: »Bůh jest sám a jediný a není Boha mimo něho.« »Bůh jest od počátku, od začátku byl, když ještě nic nebylo a stvořil, co jest, když byl.« »Bůh jest věčný.« »Jest věčný a bez konce.« »Bůh jest tajemstvím pro své stvoření.« »Jméno jeho zůstává tajemstvím pro jeho dítky.« »Bůh jest Pravda.« »Bůh žije pravdou.« »Vyslyší toho, jenž ho vzývá.« (Brugsch, 96 sq.) A jiný egyptolog Rongé, v »Annalles de la philosophie chrétienne« uvádí jiné nápisy stejně markantní: »Bůh jest jedinou bytostí v pravdě žijící. — Tys jediný a tisíce bytostí má v Tobě původ. — Vše učinil a on sám jediný nebyl učiněn. — Učinil nebe, stvořil zemi, učinil vše, co jest. Jest pánem všeho, co jest, i co není. V 17. kap. Knihy mrtvých, jedné z nejstarších památek egyptských, čteme: »Jsem Atnon (nepřístupný), kterýž učinil nebe, kterýž stvořil veškeré bytosti; ten, jenž zjevil se v propasti nebeské. Jsem Rá, jenž zplodil sama sebe ve vodách propaští; otec bohů. Jsem včera a znám zítek. Jsem zákonem, jímž řídí se veškeré bytosti.« (Citováno Vigouroux, Objevy IV, 392—3.) V této knize mluví se rovněž o nesmrtelnosti duše, o úctě k Bohu atd. Vidno, že Bohu připisují se vlastnosti: jedinnost, věčnost, nevyzpytatelnost, bytnost, jest

svořitelem všeho, jest všemohoucím atd. Později tento čistý pojem byl zkažen.

Babyloňané uctívali Boha, kterého nazývali Anu, Ea, Marduk, který byl vždycky od věčnosti a z ničeho všecko stvořil. — Člověka stvořil proto, aby měli bozi ctitele. Na jedné tabulce babylonské jsou slova, jež praví Marduk Eaovi: »Krev svou chci já vzíti a kost chci já (vytvořiti), já chci stvořiti člověka, aby člověk byl povinen sloužiti bohům, dlcím ve svých sídlech.« Na konci 7. tabulky pění bozi o Mardukovi: »Jenž stvořil lidi, aby je vykoupil, milosrdný, jenž může obživovati, ať zůstanou a nepohynou slova jeho v ústech černohlávků (lidí), stvořených rukou jeho.« (Dr. Al. Musil, *Od stvoření do potopy*, 51, 55.) Třeba není již tento monotheismus tak čistý, přece ještě zříme, jak nad vším jest jeden Bůh, který vše stvořil, i ostatní bohy, a jest všemohoucí.

Schröder dokázal i o Feničanech a Assyřanech, že původním jejich náboženstvím byl monotheismus, z něhož během dob se vyvinul polytheismus.

(Pokračování.)

Morálka bez Boha.

Ti, kteří hlásají lajckou školu, chtějí místo náboženství zavést buď jakési dějiny náboženství nebo morálku. Vážněji lze bráti to druhé, což bylo ostatně s velkým nezdarem praktikováno na školách francouzských. Schopenhauer řekl kdysi: »Jest snadno kázati morálku, ale těžko ji založiti.« Již dříve se děly pokusy oddělit morálku od náboženství; ale práce o zavedení morálky beznáboženské jest data nového. Čhtějí-li noví vychovatelé zavést novou morálku, mají věru těžkou práci. Až dosud platilo, že mravnost lze vystavěti jen na jediném základě, jímž jest Bůh. A bez mravnosti, věrnosti, lásky, poctivosti, pravdomluvnosti, spravedlnosti by se stali z lidí vrazi a loupežníci. A ona se ta morálka na Bohu založená osvědčovala; to i ti největší odpůrci přiznávají a přece ze zášti k Bohu chtějí dáti ještě vyšší morálku. Kant začal svým zákonem mravní autonomie. Kant chtěl cestou praktického, mravně orientovaného rozumu zdůrazniti bytí Boha jako nezbytný postulát proti všem vývodům spekulativní vědy. Ale vymýtil z řady mravních motivů ohled na Boží vůli a oddělil náboženství od morálky. A svým důkazem, že nemožno dokázati existenci Boží, razil cestu agnosticismu a modernímu atheismu. Pravá mravnost záleží podle Kanta v plnění vlastního, autonomního zákona. Z toho plyne odtržení od vyšší, božské autority a morálka z čistě lidských motivů. R. 1789 zavedl Com-

dorcet ve francouzských školách vyučování morálce místo náboženství a zákon z 25. října 1795 přikazuje: »V každé obecné škole ať se učí čtení, psaní, počítání a základy republikánské morálky.« Za Napoleona vše padlo. Až v letech 1882—86 bylo ve Francii školství opět laicisováno a zavedena morálka. Přes 200 příruček se objevilo na slunci a jednaly o povinnostech člověka k sobě samému, rodičům, prarodičům, sourozencům, učitelům, služebným, druhům a k vlasti. Též se mluvilo o čistotě, umírněnosti, trpělivosti, lásce k bližnímu. O Bohu se nemluvilo. Výsledky nebyly a nejsou ani dnes potěšující. Též v Severní Americe, Anglii a Itálii se ujímá. V Německu jest »Der deutsche Bund für weltliche Schule und Moralunterricht«, oblíbený i v socialistických kruzích. Tento spolek svolal r. 1912 sjezd do Berlína, kde vídeňský profesor dr. Fr. Jodl mluvil o problému morálky, a zdůrazňoval co největší potřebu lajské morálky v německé škole: »Dítě musí pochopiti, že každá práce, kterou koná opravdově, jest cenná; musí si býti vědomo, že nepracuje jenom pro sebe, nýbrž pro společnost, nejen k svému dobru, nýbrž k dobru všeobecnému.«

Dlužno si ovšem ujasniti, jaký jest cíl lidského života. Jodl jest pozitivistou a přirozeně, že ten cíl jest ohraničen zdí země. Ale postačí to? Základem každé ethiky jest otázka po posledních a nejvyšších cílech člověkových. Kancléř von Caprini řekl: »Nejdůležitějším u každého člověka jest jeho poměr k Bohu.« Jodl odpověděl: »Pravou cenu člověka určuje jeho poměr k lidstvu.« Nuže morálka bez Boha zná jen lidstvo. Připustí-li se, že člověk jest tvor hříšný, a že bez milosti Boží člověk jest slabý, co bude dělati pedagogika bez Boha? A v otázce poslušnosti a věrnosti a lásce k vlasti? Zkušenost z nejnovejších dob i od nás mluví nejjasněji. Výstižně podotýká Montesquieu: »Podivný zjev; křesťanství, které jakoby hlásalo jen život na onom světě, zakládá též šťastný a spokojený život na tomto světě.« Plná ústa lajské morálky a odpovědnosti, nebrání ještě mnohým šéfům, aby se nedali podpláceti. Ale vědomí zodpovědnosti před Bohem a vědomí krásného života na věčnosti učinilo již z mnohých dítek budoucí velikány charakteru a života. Konec konců jest život zkušebním kamenem každé a i této ethiky a morálky. Socialisti jsou plni řečí o bratrství, solidaritě atd., ale skutečnost jest jiná. A což v otázce milosrdenství? Byli velcí lidé, kteří nevěřili, pravda, ale kolik jich bylo oproti nesmírnému počtu těch věřících, těch řeholnic ošetřovatelek atd. Velice málo. »Co učiníš jednomu z

bratří svých nejmenších, mně isi učinil.« Láska k bližnímu prýštila z lásky k Bohu a nedala se ničím odraziti a utlumiti. Tak by se mohlo pokračovati a všude by bylo zřítí: veliké činy s Bohem. Morálka bez Boha neučiní velikých lidí, byť bylo deset kategorických imperativů, a jestli se chce hned dítěti vzíti víra v Boha, bere se mu pokoj a klid. Ostatně stačí si uvědomiti, z čeho plyne všechna ta starost o morálku bez Boha, abychom měli jasno a mohli usuzovati, jak dovede vychovávali: z nenávisti. A nenávist netvoří, nýbrž boří. (Max Prißilla, S. J. Religionsloser Moralunterricht, Flugschriften der »Stimmen der Zeit«, 13. Heft.)

Církev a vysoké školství.

Na středověkých universitách se přednášely theologie, církevní a světské právo, svobodná umění a medicina. Nebývaly obsazeny všechny stolice a nejčastěji scházela theologie. Měly charakter internacionální a byly to svobodné ústavy s různými výsadami a právy. Do r. 1300 vzniklo 23 universit: 11 v Itálii, 5 ve Francii, 2 v Anglii, 4 ve Španělsku, 1 v Portugalsku. Na konci 14. století bylo jich více jak 40. Vedle Církve zakládali university i jednotliví panovníci, knížata

města. Největší však zásluhu mají o ně papežové a knížata církevní. University měly charakter mezinárodní a papež byl pánem všeho křesťanstva. Ze 44 universit r. 1400. bylo 31 založeno papeži a listy, jimiž je zakládají, dýší touhou, aby národové čerpali zdravé vody vzdělání a pravé kultury, a aby se co nejvíce sjílili. Pius II. píše v zakl. listě university baselské: »Mezi různými blaženostmi, jež může milostí Boží člověk dosíci v tomto životě, jest ne na posledním místě, že může úsilovným studiem dosíci perly vědomosti, která ukazuje cestu k dobrému a šťastnému životu a svou předností působí, že vzdělaný nad nevzdělaného vyniká. Mimo to činí ho Bohu podobným a vede ho k tomu, aby jasně poznal tajemství světa. Pomáhá neučeným a pozdvihuje k nejvyšším metám ty, kteří se narodili nejnižce.« (Jansen, Geschichte des deutschen Volkes, 89.) Čteme-li Denifleovo dílo »Die Universitäten des Mittelalters bis in 1400«, jedno z nejlepších o této věci, zříme, kolik lásky měli papežové k věřícím, a jak se starali, aby duševně se co nejvíce povznesli. Oni nejen že university založili, nýbrž podpořili je materiálně, aby co nejlépe prosperovaly. A po vzorů papežů jednali arcibiskupové a biskupové. Arnošt z Pardubic založil při pražské universitě dotaci, z níž byli vydržováni mistři. Sebral od klášterů a kněží

peníze, za něž koupil statky a výtěžek z nich byl věnován universitě. 12 profesorů obdrželo pak od papeže Urbana V. kanonikáty a prebendy v kapitole u Všech Svatých. Universitu heidelbergskou povznesl na nejvyšší stupeň pozdější biskup wormský, inteligentní Johann von Dalberg. Zavedl stolicí pro řeckou literaturu a zařídil při universitě slavnou knihovnu, již obohatil ze své knihovny cennými díly latinskými, řeckými, hebrejskými. (Denifle, 609.) Pro universitu ingolstatskou byl založen fond, dávající důchod 2500 zlatých ročně. A to platí o universitě v Erfurtu, Vídni a j.

Aby mohli i ti chudší studenti studovati, byly zakládány dotace a kolegia. Joen, biskup avignonský, nařídil ve své závěti, aby jeho nástupci vydržovali z jeho jmění 8 studentů, kteří z Avignonu nebo okolí by studovali v Bologni. Později byl tento fond rozšířen papežem Janem XXII. tak, že vystačil pro 50 akademiků. V Bologni též vystavěl Urban V. veliký dům pro chudé a přispíval ročním příspěvkem 4000 zlatých dukátů. Jeho nástupce Řehoř XI. pokračoval v započatém díle. Poukázal 30 studentům, z nichž 15 se věnovalo theologii a 15 světskému právu, 1500 dukátů, 4500 dukátů dal na zakoupení nového domu a 4000 dukátů věnoval každý rok universitě. Podobně se stalo v Montpellieru, Toulousu a jinde. Urban V. vydržoval za svého života aspoň 100 chudých studentů. (Denifle, 213, 308.)

Patří-li kdo jen trochu nezaujatě na středověk a na Církev, musí uznati s Deniflem: »Zakládání universit jest zásluhou papežů i panovníků, kněží i laiků. Že však největší zásluha přísluší papežům, sezná každý, kdo nezaujatě sledoval mé vývody, spočívající na historických faktech.« A sám Kaufmann, veliký nepřítel Církve, musil doznati: »Četní papežové se starali s největším zájmem o pěstování vědy, ba byli většinou největšími jejími zástupci.« (Die Geschichte der Deutschen Universitäten, 403.)

Dlužno zrůrazniti, že většinou university, jež papežové dařili svou přízní, byly bez theologických fakult. Světské vědy podporovaly. V Bologni, Padui, Florencii byly to hlavně fakulty světského práva. V Montpellieru fakulta lékařská. Správně se zdůrazňovalo v papežských listech, aby byli vyučováni studenti: »in iure canonico et civili necnon in medicina et qualibet alia licita facultate«. Jen jako by theologie byla vyloučena; po r. 1400 ze 46 universit bylo 28 bez theologie. A ještě něco. Stalo se leckdy, že university založené panovníky bez svolení papežů brzy u-

padaly. A tu papežové všemožně se přičiňovali, aby opět je pozdvihli. Fridrich II. založil universitu v Neapoli. Když upadala, povzbuzoval Klement IV. Karla z Anjou, aby na ni nezapomínal a sám přispěl hmotnou podporou. Podobně tomu bylo s universitou v Salamance, kde r. 1212–14

založil universitu Alfons XIII. Když poklesala, Honorius III. radil nástupci Alfonsovu, aby ji opět vyvýšil a dal hodně peněz na obnovu. A tak i jinde.

A na sjezdu V. Myšlenky se křičí, že papežové nepřáli a nepřejí vzdělání.

LITERATURA. UMĚNÍ.

»Družstvo přátel studia v Praze.«

Klotilda z „Chudé ženy“ od Léona Bloy pronáší na konci díla slova, jež mi napadla, když chci psát „o Družstvu“ a knihách jím vydaných. Slova ta znějí: „Je toliko jen jeden smutek“, pravila mu posledně Klotilda, „a to z toho, že nejsme svatí.“

A vezmete-li díla v „Družstvu“ vydaná a čtete-li opravdově, budete mít i vy ten dojem jako já, že ti, kteří je vydávají a překládají, zří, čeho potřebuje nynější svět, nynější doba. Zří, že potřebuje světců a světic a chtějí působiti vydáváním děl světců nebo děl o světcích, aby lidé čtoucí si zamilovali jejich životy, aby se pronikli velikostí jejich skutků, aby se přivinuli těsněji ke kříži a ke Svatostánku a vyssáli z nich všechnu posilující potravu, rosu. Byl jsem kdesi — v kostele — a vycházeje, dostal jsem do ruky „Modlitbu bl. Grignuna z Montfortu o apoštoly posledních dob.“ Patřím, kým byla vydána a dávana lidu modlícímu se a vidím podepsané „Družstvo přátel studia.“ Chtějí, aby lid se modlil o kněze a za kněze a pomáhají svou prací budovati knězi chrám Boží v národě a tím i v lidstvu. A vedle děl světců jsou ještě jiná díla, jež vydávají: díla geniů. A. Hello píše v díle „Německo a křesťanství“ tato nádherná slova: „Čím výše jest člověk postaven, tím více důvěry má v poslední tajemství. Tato důvěra nazývá se dvěma nejkrásnějšími jmény, jimiž se honosí náš jazyk: svatost, geni. Mohu vše v tom, jenž mne posiluje, praví svatost. Genius má důvěru, aniž by byl všemohoucí, protože hluboce cítí odpory tohoto světa a předtuchu harmonie, která je rozřeší.“ Nuže, „Družstvo přátel studia“ vydává díla světců geniů a jeho práce má hluboký, symbolický smysl.

Která díla vydalo nebo chce vydati v nejbližší době „Družstvo?“ Belloc, Angličan, který věří, a z jehož „Cesty do Říma“ dýše láska k Římu, jenž má v ruce prostředky milosti. Quinceyovu „Johanku z Arku“, dílko tak hebké a tak nadšené, plné nadpřirozena, jímž jediné lze vysvětliti život a dílo Johancino, dílo, jímž bylo: dobytí království Ježíšova. „Svatého Františka“ od sv. Bonaventury, dýšící vši pokorou, jíž byl schopen milující. Bonaventura píše o velikém světci z Assisi. Je třeba čísti toto dílo, tak veliké jako prostínké, čísti s celou duší a celým srdcem, abys zřel nadzemskou a přece zemskou postavu tohoto „sprostáčka“, jak v nesmírné pokoře sebe nazýval světec, bratr František. „Život svaté Maří Magdaleny“ od mnicha Rabana Maura, psaný tak krásným, řekl bych jarním, májovým slohem, plný vzduchu z nebeských výšin, plný slova odpuštění Ježíše Krista, plný síly a důvěry v Toho, který jest nejvýše Milosrdný a nejvýše Dobrý. Dovolte mi, abych uvedl příklad: „A zatím co neprávem stěžovala si na ni přesvatá sestra její, ona pod stínem toho, jehož milovala, seděla a plody úst jeho, sladké hrdlu jejímu, sbírajíc, okoušela jich a viděla, jak lahodný jest

Pán." A takové věty lásky jdou celým dílem. A je to dílo o ženě a hlavně ženě patřící, aby se stala velkou.

„Podivuhodné příběhy“ od Arnošta Hella, jež začíná a končí hledáním Jména Božího, a jež chce být i jest hlasem Milosrdenství a k Milosrdenství. V něm mluví chudý, ten, jež potřebuje. A každý potřebuje. „Růženec v slunci“, od čistého básníka Francise Jammesa, něžné dílo, v němž básník víje věvec Matce Marii, věvec z patnácti desátků. „Pokoj sedmého dne“ od Baumanna, dílo, v němž není zastřeno Absolutno, jež pod zorným úhlem věčnosti mluví o životě a o bolesti dnů. Všechna ta díla jsou umělecká. A chystá se vydání děl Claudelových, jež se tisknou již, Psicharových, Ghéonových, nevydaných Hellových, Bensonových, Chestertonových, Zlaté legendy atd. atd. Občas jsou vydávány „Letorosty“, obsahující menší práce. Úprava děl krásná a průměrně laciné. Pro studenty slíbilo „Družstvo“ slevu. Jen čtěte a podle čteného žijte!

Romain Rolland: Montespanová.

(Hráno v Městské divadle na Král. Vinohradech v překladu A. Bernáška za režie V. Vydry.)

»Montespanová« není dramatem pevné dramatické konstrukce v klasické uzavřenosti a je těžko, uvažujete-li o hře, nakreslit přesné její schema. Autor sám píše o »Montespanové«, že mu »šlo o dramatickou kresbu ctižádostivé duše, která stárne a zří, jak uniká jí život i moc«, že chtěl »zachytiti výbuch zuřivosti, která propukla náhle v samém klíně intelektuální společnosti, která sebe ovládala jako žádná před ní a po ní.« Tedy drama stárnoucí ctižádostivé ženy, bez pevné stavby, kresba, jak ji charakterisuje Rolland. Ale bez jeho vůle a snad i bez jeho vědomí stává se ještě jeden motiv vedoucím celé hry — jak její vinohradští herci vyzdvihli! — a sice motiv lásky mateřské. A tak ne černá mše, nýbrž konflikt ctižádosti s láskou mateřskou je vrcholem hry. Ale je třeba seznámiti čtenáře s dějem o milence zdegenerovaného Ludvíka XIV., aby porozuměl tomuto tvrzení.

Montespanová po 16letém soužití s králem, na vrcholku moci, jak myslí, rodí jemu nového nelegitimního potomka. Šestnáct let se namáhala a všemi možnými prostředky jak tělesnými, tak duševními působila, aby si udržela krále v milosti a aby tak její rod se stal panujícím; šestnáct let se jí to dařilo, až teď při nemoci, jiná, mladá její dvorní dáma ve Fontagnes zaujala její místo. Jaká to sladká pomsta pro královnu, když první uchvatitelce svého muže na jejím loži jí to oznamuje. De Fontagnes nezapírá a král sám doznává změnu svých citů. Tu se odhodlává Montespanová k poslednímu prostředku, k němuž jí radí její zlý duch, Voisinová, k černé mši. V zá-

mecké kapli se vykoná diabolický obřad vyznavačů satana. Náhodou však upozoruje dcera Montespanové de Blois, jediný květ liliový v zahradě otravných blínů na francouzském dvoře, pokoření své matky a následující zpověď obou žen odkrývá z hlubin rozpor dvou světů, čistého idealismu, zářícího ze srdce dětské víry a lásky, a materialistické touhy, zžírající duši Montespanové. Tu po prvé se ozve v Montespanové cit mateřský; vidí, jak odstrkovaná dcera ji miluje a jak trpí jejím životem. A tak, třebaže, jak myslí, dceřiny sny nejsou pravdivy, svoluje, poněvadž ví, že slzy její jsou pravdivy, odejít s ní do venkovského zatiší. Ale brzy upouští od tohoto úmyslu, účastníci černé mše jsou prozrazeni a dle zákonů čeká na ně smrt. Král podpisuje ortel Montespanové, zmírňuje jí však trest na prosbu de Blois ve vyhnanství; de Montespanová, jež neohlášená vstoupí, odmítá, vyčtouc králi všechnu trýzeň svého života, hnus, jež jí styk s králem působil, pokoření, jež jí připravoval dvůr a zradu, jíž se na ní dopustil král. Dobrovolně, jako vítěz byla by ustoupila, jak to slíbila dceři, poražena však neodejde. Vřno, jež smícháno s jedem bylo na její radu přichystáno pro krále, učiní konec jejímu životu.

Hra poněkud se odchyluje od historických fakt; netřeba však tu být příliš úzkoprsým. Názor autorův, jímž opravňuje své úchytky, že o to běží, abychom ve vlastní invenci zůstali věrni dobovému rytmu charakterů a vedoucímu akordu té které epochy, lze plně akcipovati. Řeč Rollandova je vybraná, plná hlubokých sentencí, jednotlivé scény dle osob umělecky odstínovány. Provedení i výprava ve vinohradském divadle šetří dokonale všech těchto autorových předností. Šráček.

V. Mixa, Dívky. X. kniha Žatvy.

Na své pouti životem se setkal autor s řadou dívek, z nichž byly některé hloupé, jiné prostřední, některé hlubší a v přítomné knize je vystavuje. V určitých momentech a okolnostech, tu a tam velice bystře a ostře. Leckdy ovšem nešťastně a jistě by bylo knize prospělo, kdyby část těch »obrázků« byl odložil a netiskl. Autor se nenamáhá hledati příčiny jednotlivých dění. Ukáže ti dívku a můžeš hleděti do jejích očí a zkoumati sám. V tom směru je charakteristická třetí pieça, která jest jednou z nejlepších v knize. Dá-li se unésti povídáním a chce-li co nevíce ukázati postavu, upadá ve žvatlání, zdlouhavé a nudné i nucené. Takovou Lélú, kterou konec konců potkáváme na ulicích a ve společnostech velice často, by mohl autor vykresliti několika větami, ukázati v rychlosti několik rysů povahy a usmáli byste se nad jeho uměním i ironii, již úmyslně jí líčí. Ale tím rozvláchným vyprávěním unavil a uměleckého zvýšení nedokázal, aniž zvýšil nějak životnost osoby nebo děje. Je třeba leckde zhuštěnosti a pak tím více vystoupí postavy, tím břitčí bude ironie, tím lepší bude celé dílko. — Po jedné stránce jest dílo dosti bolestným: ukazuje, že nynější dívka z těch tak zvaných lepších kruhů jest rozinazlené či rafinované děcko, a že málokdy jí lze bráti vážně. Ale nestačí muži, jenom se jí vymáti.

Orfeus, Umělecký měsíčník. Číslo první.

Máme umělecké revue »Zvon« a v tom smyslu možno nazvati i »Orfea« uměleckou revui. Řekl bych, že každému, kdo zná »Zvon«, spíše tento bude imponovati, než onen list mladých. »Orfeus« jest sice slibný a bohatý název, ale mělkosti vnitřní nikterak nenahradí. Řekl bych jedním slovem: zbytečnost. Tato revue taková, jaká jest prvním číslem, jest zbytečná a bez ceny. Vyjma jedné studie od dra Nebeského »Vincent van Gogh«, která není nejpodařenější, jsou v čísle básně a takové literární piecy. Pan J. Hora jest beze sporu básník, ale ne proto, že napsal do Orfea úvodní báseň »Západ a východ«, nýbrž proto, že napsal »Strom v květu«. To neříkám proto, že jsem četl kritiku p. K. Vaňka z Orfeu, která jest příkladem mnohopovídavosti, a která by mne od p. Hory jen odrazila, třeba chce býti moderní a hlubokou a zvláštní, nýbrž proto, že jsem četl »Strom v květu«. A báseň p. J. Seiferta »Plátno v kinu«? Snad nechápu moderní poesie, ale zdá se mi tato báseň nesmyslem, který nepatří na papír, a již by si Orfeus jistě nechtěl zapět. P. Seifert semele dohromady: paprsek, obláček,

zmrzlinu, kino, těsto, rám, prostěradlo atd. atd., a všechno to má dáti volným veršem svázanou báseň na půl druhé stránky. (Vůbec jsem pozoroval, že redakce mrhá místem a vysvětlil jsem si to tím, že z ohledů nechce čtenářů unavovati, a že nemá čím místo vyplnit.) Citát z básně páně Seifertovy:

»Paprskem proboden
obláček bílý se po něm dolů smekl,
a protože se krájel jako zmrzlina,
skrojivše lidé jej, přibíli dlouhými pohledy zraků
na zeď do kina
a aby nepřetekl,
jak těsto na válu kynoucí prudce,

Druhá část básně jest profanace Krista, Eucharistie, kteří hned jsou vystřídáni nějakou holkou z ulice a zvířeckými nápady »básníkovými.« Článek p. Ad. Hoffmeistera omluví svoji slabost tím, že »mu běhala nemoc v hlavě.« Vůbec, zdá se mi býti znakem tohoto umění, že jen běhá. Ale to ještě není tvůrčí čin a pravé umění. Čtenář si ještě ulehčí tím, že pět stránek ze 32 zabraly ilustrace, nebo obrazy, a tak pět stránek textu odpadlo. Jedno číslo stojí 6 Kč.

Erich Wasmann, S. J., Der christliche Morismus. Bücher für Seelenkultur.

Lze pozorovati v nynější době, že nestarají se lidé příliš o pěstění duše. Ti, kteří se seskupili v družstvo, vydávající díla jako toto, mají tudíž i vznešený úkol i těžkou povinnost. Je třeba šlechtění duše. »Jen ono (die Seelenkultur) může zhojiti rány, které zasadily našemu lidu racionalism, materialism a mamonism, rány, které jsou hlubší a nebezpečnější, než všechny rány z války. Pěstění duše jako regenerace, jako obnovení duše. Pravé obrození, pravé znovuzrození duše k novému vyššímu životu, prýští jen z nadpřirozených pramenů, jež rozvodňuje Kristus, Pán vši milosti a pravdy, pro všechno lidstvo všech věků.« Této kultuře chtějí prospěti tyto knihy. Známe některé a mohu říci, že plní svůj úkol. Nejsou jen rozumové, počítají s celým člověkem. Ukazují cestu k Bohu. P. Cathrein S. J. v prvním díle sbírky, v »Christliche Demut« — nemohla býti volena lepší kniha od těch, kteří chtějí dokonalost a velikost — vytyčují pokoru, od moderního člověka tolik nenáviděnou, a činí jí, na pohled tvrdou a ponižující člověka, milou a radostnou. Prýští z kříže, kde pokora se vtělila v lásku. »Christliche Briefe eines Ungenannten« jsou též plny hlubokých a krásných myšlenek, podaných ve formě lehce srozumitelné každému čtoucímu. A kniha páně Wasmannova? Takovým východis-

kem, z něhož spisovatel vychází, jsou slova sv. Pavla: »V němž žijeme, hýbeme se a isme.« Dvě ryby plovou v jednom moři. A nejsou to jen obyčejné ryby, nýbrž rozumné bytosti. A moře, jež je obklopuje a jež jim dalo život, není jen obyčejným mořem, nýbrž absolutně nekonečným, celý svět objímajícím a celý svět vyplňujícím mořem. A není jen prostorově nekonečným, nýbrž jest nekonečnou náplní bytí a života a poznání a milování. A jest zároveň jediným nekonečným, věčným aktem bytí a života a poznání a milování. A tento akt jest s bytostí v moři absolutně identický a proto jest nekonečnou silou své činnosti všude, kde jest moře, tedy i v obou rybách, jež v moři plují. Proto může, líbí-li se moři, věděti jedna ryba, co druhá myslí a cítí a chce. Může jí býti duševně nekonečně blízko; neboť moře, jež úplně obě obklopuje a napájí, jest vševědoucí a nejdobrotivější: je to — Bůh. Toť křesťanský monismus Wasmannův. Toť monismus, který vysvětluje duši nadpřirozeno, a který dává duši sílu. Kniha tato jest krásná a září v ní celá vznešenost dobroty a lásky Boží, pokání a Eucharistie a svátosti a milosti. Je to kniha od kněze a jesuity a vědce Wasmanna.

Církevní umění.

P. Odilo Wolf, O. S. B., píše u příležitosti beuronského umění: »Není žádného zvláštního mnišského umění, jako neexistuje žádné zvláštní církevní umění. Církevní umění, co jest v umění nejdokonalejší a nejvyšší, a základy církevního umění jsou ty, které tvoří umění vůbec.« (Die christliche Kunst, VII, 123.) P. Wolf vychází od předpokladu, jež jest správným, že Církev jest stělesněním Slova Boha, který jest nejvyšším Dobrem, nejvyšší Pravdou a nejvyšším Krásnem, který jest Dobrem, Pravdou, Krásnem kat exochen. Umění že jest stělesnění, pokud ovšem je to možné, krásna. Jest zde styčný bod obou, ba, ještě více, jest zde cosi společného. Přirozeno tudíž, že umění, které jest pravým a velkým uměním, neutkvívajícím toliko na povrchu, jest jediné a společné všemu lidstvu. P. Wolf mluví o nejdokonalejším a nejvyšším umění. V dobách, kdy duše byly naplněny Bohem, Krásnem, kdy vzlétały svými srdci až k obloze, bylo jediné umění. Nejnádhernější díla, která vytvořil lidský duch, patřila do chrámů, jako mohla býti v síních paláců. Jakmile však duše se spíše napájela vodou země než rosou nebeskou, nastalo a jevílo se nezbytným rozlišování umění náboženského, církevního od umění světského. Umění mnohdy ne-

bylo čistým a do chrámů mu byl přístup zakázán. A dostalo-li se tam přec, nemělo to býti. Tím se stalo, že chrámy dnes jsou mnohdy plny věcí, které do nich nepatří, jež nejsou díly uměleckými a hyzdí jenom svatá místa. Proto dnes ti, kteří cítí svatost chrámu, kteří cítí vznešenost pravého umění, mluví o církevním umění, o potřebě církevního umění, jež by bylo důstojnou ozdobou místa, kde dle Nejvyšší.

Jest jedné věci zapotřebí: aby umělec byl na prostým křesťanem. Křesťan, toť ten, jenž čeká. Umělec-křesťan toť ten, jenž čeká, a jenž čeká na absolutní krásno, zobrazuje jako v zrcadle a hádankovitě nadzemský svět. Středověký umělec byl cele křesťanem, byl i cele člověkem a proto před jeho madonnami se můžeme modlit, rozjímat. Byly téměř bez těl jeho světice, ale byly plny nebe a Boha. Umělec musí opět se odpoutati od světa tohoto a zahleděti se na svět onen. Jediné tehdy budeme moci mluvit o obrození náboženského umění, až naši umělci budou tím, co jsem řekl: křesťany. Ti opravdu budou prorážeti klenbu nebes — budiž mi to dovoleno říci — a ukazovati Ráj a osoby Ráje. Leonardo da Vinci ukazuje na jednu přednost umělcovu: činí viditelnými Boha a Madonu a svaté a dokládá: »Umění naše vykládá tajemství a prostými a zřejmými činí záhadná dogmata. Theolog bez konce bude vykládati o Marii Panně. Kde kdo ji chápe a uctívá, když my ji zobrazíme.« Podle toho jest umělec náboženský učitelem, vykladačem a tak vznešeným jest jeho úkol a jeho poslání.

U nás jakoby nebylo velikého náboženského umění v době současné. U nás byl dlouho odklon od nadpřirozena, náš pohled si příliš zvykl již na prostory zemské a nemůže se nijak od nich odpoutat. Proto jest leckdy žalostno vstoupiti do chrámů nově vystavěných. Schází jim nebe. Všelijací umělci nakreslili mnoho postav, vyplývali mnoho barev, pomalovali veliké plochy, ale nerozjímalí. Jenewein, který kdysi žil, a jehož my, čeští katolíci, jsme odkopli, zdobil ve Vídni chrám a jeho malby překvapují a uchvacují ohromností a vznešeností Věčnosti. Moderní umělec překvapuje, maluje chrámy, a zúžuje ohromností časnosti. V tom jest veliký rozdíl mezi oběma a tím jest dán úkol obou.

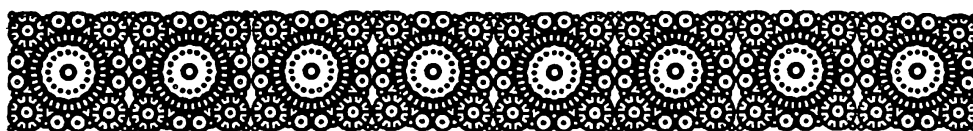
Rubešův salon.

Období výstav soukromých již sice minulo, ale to by neznamenal, že universální výstavní salony měly by se přepřínovati obrazovým přímo brakem, nepočítaje v to výjimky. Prohlížejíci

žasne, co dnešní »moderní« umělec může vytvořit. To jsou věci, které se nedají kupovat, natož prohlížet. Ovšem dnešní umělci jsou různými vlivy nuceni vyhovovat vkusu a mělkosti nynějšího publika. To má neblahý vliv na rozvoj — může-li se o nějakém mluvit — veliký vliv. Dnešní generace umělecká neklade důraz na poctivou práci, na studium, dnešní umělci vydávají ihned veliká alba, cykly atd., a hledí vnější úpravou zakrytí nedostatky vnitřku. — Důkazem mělkosti a malosti studia dnešních umělců je právě Rubešův salon. Vystavují známí i méně známí malíři své mělké práce. — Röhling dokazuje znovu, že jeho lepty jsou barevně chudé, nehledě ke kresbě. Divákovi přímo uráží, když vidí chrám sv. Víta tak neiapně malířsky podaný, jak to je právě u Röhlinga. Uvažme jen, jakých uměleckých kvalit byl stavitel chrámu sv. Víta a jakých kvalit uměleckých je nynější malíř a la Röhling, který nota bene má pouze nakreslit to, co vidí. V tom byl ten »temný« středověk nad námi. — Pan Röhling snaží se dokázat, že ovládá lept a všechny jeho odrůdy; důkaz se mu však nedaří, což potvrzuje posledním svým albem barevných leptů. Jedinými vážnými umělci, kromě starých a známých pánů, jsou Líbal a Kreibich. Líbal převzal sice mnoho od Slávíčka, ale té jeho precísnosti, barvitosti a zároveň náládovosti nedosahuje, což se dá konečně vysvětlit. Líbalova Praha je impressionisticky

podána a jako vždy impressionisté nekladli váhu na kresbu, tak pomíjí ji i Líbal. Kresební nedostatky pokouší se vyvážit barvou, což se mu vždy nedaří, jak rovněž dokazuje jeho Praha, vystavená u Topiče. — Kreibich maluje stále své zamilované lokomotivy, v kterémžto oboru je nedostížitelný. Ale právě u Rubeše vystavuje práci slabých kvalit, což je snadno vysvětlitelné. — Ze známých pánů dobré práce vystavuje Nechleba, Schovánek, F. Jelínek, Mucha (skizy), Horálek. Na Nechlebovi je velice dobře znát studium starých mistrů, zvláště jejich temnosvitu, (Rembrant — clair obsaire). Při té příležitosti podotýkám, že temnosvitu užívá Kašpar ve svých dřevorytech a zvláště v perokresbách (Mistr Kampánus). Horálek se nutil malovat obrazy s náboženskými suiety. Zda-li se mu v tom oboru malby dařilo či ne, řekli již jiní. Celkový dojem přichozího do Rubešova salonu kazí obrazy V. Doležila. Je to člověk, který nemá potuchy o nadání a který se do malířství nutí! Chce být originelní, ale nedosahuje ani zručnosti amateura. Jeho věci mají náběh k impressionismu (opět vysvětlitelné se stránky kresební), ale nedosahují ani tisícinu toho, co impressionisté chtěli a co dokázali. — Celková umělecká úroveň Rubešova salonu je minimální, nepočítaje v to výjimky, které drží Rubešův salon prostě řečeno — nad vodou. Šimon.

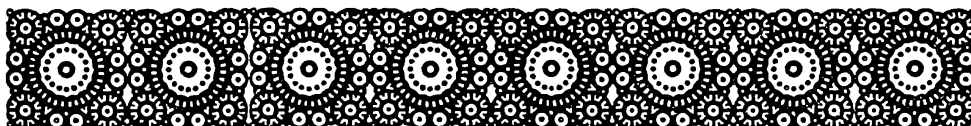

Doporučujeme knihy Družstva přátel studia v Praze:

1. Hilaire Belloc: CESTA DO ŘÍMA. Přeložil A. L. Stříž. S 30 kresbami autorovými. 22 Kč. Váz. 36 Kč.
2. Thomas de Quincey: JOHANNA Z ARKU. Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jan Zrzavý. 10 Kč. Váz. 18 Kč.
3. Sv. Bonaventura: ŽIVOT SV. OTCE FRANTIŠKA. Přeložil A. L. Stříž. S dřevoryty F. Duši. 25 Kč.
4. Rabanus Maurus: ŽIVOT BLAŽENÉ MAŘÍ MAGDALENY A JEJÍ SESTRY SV. MARTY. Přeložil A. L. Stříž. Se 4 obrazy J. Konůpka 24 Kč.
5. Kasimir Edschmid: ŠESTERO ÚSTÍ. Povídky. Přeložil B. Reinek. Upravil Vlastislav Hofman. 18 Kč.
7. Paul Claudel: SEDMÝ DEN ODPOČINKEM. Hra o 3 dějstvích. Přeložil Dr. F. Odvalil. Upravil Vlastislav Hofman. 14 Kč.
8. LETOROSTY. Sborník Družstva přátel studia. 15 Kč.
9. Gilbert Keith Chesterton: HERETIKOVÉ. 25 Kč. ORTODOXIE. 20 Kč. NEVINNOST OTCE BROWNA. 15 Kč.
10. Robert Hugh Benson: PÁN SVĚTA. 9 Kč. NEVIDITELNÉ SVĚTLO. 15 Kč. HISTORIE RICH. RAYNALA. 10 Kč. KRÁLOVO DÍLO. 36 Kč.
11. Leon Bloy: POUTNÍK ABSOLUTNA. 26 Kč. ŽIVOT MELANIE, PASAČKY LA SALETSKÉ. 20 Kč.
12. E. Wasmann: DER CHRISTLICHE MONISMUS. 7·80 Kč.
13. Fr. W. Förster: AUTORITÄT UND FREIHEIT. Betrachtungen zum Kulturproblem der Kirche. 27 Kč.
14. Prof. Dr. von Kleist: AUFFALLENDE EREIGNISSE AN DEM CHRISTUS-BILDE VON LIMPIAS IM JAHRE 1919. 13 Kč.
15. Dr. Goetz Briefs: UNTERGANG DES ABENDLANDES, CHRISTENTUM UND SOCIALISMUS. 12·80 Kč.
16. Thomae Hemerken a Kempis: OPERA OMNIA. VOL. I—VI. 100 Kč. VOL. VII. v tisku.

Veškeré výše uvedé spisy dodá
**Knihkupectví u „Zlatého klasu“, Praha II.,
Spálená 15.**

ZINOV

Myslenky o Socialismu
učení nábožeství
a politice

Ročník III

O B S A H:

B. P. D.: Magnificat. *Cyril Jež T. J.*: Theismus a materialismus. — *Dr. Josef Novák*: Úvod do všeobecné pedagogiky. (Dokonč.) — *Jar. Znorov*: V tempu příboje. *Karel Roban*: Zásady pro sebevzdělání našich pracovníků. — *J. Krlín*: Renaissance katolická ve Francii. (Pokrač.) *Filipp Donnard*: Modlitba za vlast. *M. Baušová*: Počátky katolické reformace. — *Ant. Novák*: Historia est magistra vitae. *Jar. Znorov*: Od moře. *Emil Vandewalle T. J.*: Cesta k Cirkvi. (Pokrač.) — Co život dal. — Věda. Vychovatelsví. — Literatura. Umění. —

Redakční a administrační.

Předplatné na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní 30 Kč. Na naše výzvy, aby totiž ti, kteří mají, umožnili nám, abychom mohli dáti chudým studujícím list laciněji, odpověděli ti, kteří nemají, tím, že poslali více, než jest předplatné. Ti, kteří mají, neposlali ani celého předplatného. Tedy předplatné jest i pro ně, hodnostáře, 30 Kč. Těm, kteří dali více, Bůh zaplatí!

Administrace: Praha II. Voršilská 1.

St. Deml. Vaše básně jsou slabé. „Hvězdičky“ dávám redaktoru „Jitra.“ Na Vaši báseň „Láska“ odpovídám Vám radou, abyste si přečetl 13. kap. 1. listu ke Korintským sv. Pavla; příteli, láska je vždy jenom život a ten, který nejvíce miloval, byl i Životem. Pokud se týče Vaší polemiky s p. Rádlem, té neuvěřuji, ježto není správnou. Nemáme nic, leda básničky, ale ne básní. R. Rádli nekřivdí.

Alexander. Příteli, mládí má ve zvyku začínati pesimismem. Kdyby to bylo vážné, byl by to začátek konce. My jsme lidé mající kredo radostí a naděje, nezapomínejme toho. Příspěvky Vaše jsou napsány, pravda, ale jen napsány. Víím, přečet je, že nejdou od srdce. Nepodávejte se pose, a jistě budete tvořiti. —

Znorov. „Píseň o Sv. Františku“ jest nádherná. Bude ve vánočním čísle a dej Bůh, aby ona byla hlasem.

L. B. „Bolestná vzpomínka; Meditace.“ Myslím, že by byly z toho, co jste poslal, pěkné prosaické práce. Jako veršům, nemohu jim přijíti na chuť. A jedno bych Vám radil nehromadte na sebe synonyma, jimiž chcete sesílití dojem. Slovo jest cínem a má hluboký smysl. Jen ho nezakopávat. Napiši Vám o tom v dopise. —

R. P. r. Žádáte mne, bych Vám poradil, která díla byste měl čísti, abyste... Prostě řečeno, krátkými slovy, abyste byl člověkem. Opatřte si za tím „Slova Boží“ od A. Mella. To dílo vede do nitra, k Bohu. Pokud se týče Vaší žádosti, bych Vám sdělil, které knihy byste měl skoupiti k Ježíšku, odpovím v příštím, vánočním čísle. —

Na některé dotazy budu odpovídati v „Životě“ a ne zvláštním dopisem, pouze z toho důvodu, aby i jiní si mohli z toho něco vzíti. Tak třeba, když se bude jednati o výběr knih a p.

J. Krlín, redaktor.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.

Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.

Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKA LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Zižď

Myslenky o socialismu uctění nábožeství a politiky

ČÍSLO 3.

V Praze - Hradci Králové, v listopadu 1920.

1920-21.

B. P. D. :

Magnificat.

V gotické přitmí
pod klenbu nebes těžce se šine
pestrými skvrnami listí, jež hyne,
paprsek sluneční šikmý.
Odkudsi z tajemných kaditelnic,
už mlhy jak dýmy stoupají.
A lidem i věcem do zřitelnic
stesky se derou potají.
Kdo's rozvėsil po starých zdech
vyrudlý brokát planého vina
ve všech nuancích nachové.
A krása, jež smála se na stromech,
teď plazi se v modlitbě stupňové:
Má vina! Má vina! Má vina!
Kobercem zlatě a rudě tkaným
je prostřen celý chrám.

A víchr, přezkoušev z rákosi pišťaly tempem
udýchaným,
teď zased' k varhanám.
Z tajemná vyňaly
neviditelné ruce kněži
zhaleny babího léta vélem
monstrance chrysanthém. —
Za vše, co přežito, za vše, co přede mnou
leži,
já libám zem
a biji čelem
o stupně Tvého u trůnu;
do očí otcovských Ti s důvěrou se dívám
sám vrouci dik,
a s přírodou Ti Magnificat zpívám
za plodů dar, tu žiti korunu!

Theismus a materialismus.

Proti theismu čili uznání Boha jakožto absolutního osobního ducha a tvůrce veškerenstva v největším odporu stojí materialismus, jenž odstraňuje Boha, aby na jeho místo postavil hmotu, která s duchem je v největší protivě. Pozoruhodné je, že materialismus objevil se v dějinách filosofie, kdy tato byla buď v plénkách nebo v největším úpadku, t. j. když o názorech filosofických nejméně rozhodovalo myšlení buď proto, že bylo ještě na nízkém stupni, nebo proto, že rozhodovati nesmělo, jelikož k názorům filosofickým neměl ducha lidského vésti zájem poznati pravdu, nýbrž měly býti diktovány zájmy jinými. Nedivíme se, že setkáváme se s materialistickým názorem světovým v Řecku v době, kdy se tam filosofovati teprve začínalo. Právem možno nazvati primitivním vysvětlení vzniku všech věcí neživých i živých, ano i člověka z jediné pralátky pouhým zhušťováním a zředováním, ať tou pralátkou byla voda (Thales) nebo *ἄπειρον* (Anaximander) nebo vzduch (Anaximenes).

Heraklit postrádaje příčiny dění ve hmotě za nejvyšší jsoucno uznal oheň, nikoli však jako věc, z níž by se vše vyvinulo, nýbrž jako symbol pohybu, jímž se vše děje. Dle něho nic není stálého leč změna čili pohyb (*πάντα ῥεῖ καὶ οὐδὲν μένει*), proto změna, pohyb, činnost je dle něho podstatou všech věcí. Empedokles spojil myšlenky filosofů ionských s Heraklitovými, uznáváje čtyři původní elementy, z nichž vznikají všechny věci, zemi, vodu, vzduch a oheň, dění pak vysvětluje si dvěma silami, láskou a nenávisť (*φιλότης καὶ νεῖκος*), v nichž ozývá se přitažlivá a odpudivá síla. Anaxagoras, jenž přijal nekonečný počet elementů (*χρήματα, σπέρματα*), všiml si již uspořádanosti světa a uvádí jako princip pohybu *νοῦς*. Nepovznesl se tím však k pojmu ducha, nýbrž jen k pojmu myslící hmoty, zůstal tedy materialistou ještě i on. Anaxagorův *νοῦς* je nejjemnější hmota, která sama sebe pohybuje a jiným hmotným věcem uděluje počátek pohybu. Řecký materialismus na vrchol přivedli Leukipp a Demokrit. Dle nich existují pouze atomy a prázdný prostor. Atomy neliší se ničím leč tvarem a tíhou. Padají věčně v prázdném prostoru. Těžší padají rychleji, čímž narážejí jedny na druhé. Nárazy vzniká víření a z toho povstávají všechny věci.

Řecká filosofie v největších myslitelích starověku Platonu a Aristotelovi povznesla se nejen k pojmu ducha vůbec, nýbrž k pojmu Boha jakožto ducha absolutního. Platon poznal, že Anaxagoras ve své práci za poznáním ducha zastavil se na poloviční cestě. Ve Faidonu 97b praví Sokrates, že se těšil, že Anaxagoras svůj *νοῦς* učiní příčinou uspořádání světa a tak že bude v něm vysvětlena účelnost, avšak že se zmýlil. Anaxagoras byl již na stopách pojmu ducha, když to, co sebe samo hýbe, nazval *νοῦς*, jen že nedovedl ještě tento *νοῦς* dosti rozlišiti od pořádku ve světě jako příčinu od jejího účinu. V tomto směru velký pokrok učinil Platon.

Duch jest Platonovi příčinně dříve nežli věci hmotné, poněvadž sebe sama hýbe čili žije, t. j. sám je sobě principem své činnosti, hmotné však věci, které nežijí, mohou v poslední řadě jen od ducha býti hýbány, jsou tedy později nežli duch, jsouce od něho závislé (Zák. 896). V Sof. 265cd praví, že původcem všech věcí na zemi, všeho, co z kořenů vyrůstá i co neživého na zemi se utváří, jest nějaký rozumný Bůh. V Tim. 28a–c dobře poznal Platon, že hmotný svět není nic věčně trvalého, jelikož se stále mění, a ve Fileb. 28c, 30c usuzuje z ladné uspořádanosti světa na nejvyšší rozum, jenž všechno moudře pořádá.

Platonův pojem Boha zdokonalil Aristoteles. Jeho Bůh jakožto *πρῶτον κινεῖν ἀκίνητον* je bytost, od níž jsou závislé a jím řízené změny všech věcí, jež však jediná se nemění a měniti ani nemůže, život pak boží záleží dle Aristotela v poznání a hlavně v poznání sebe sama čili v absolutním sebevědomí (*νόησις, νοήσεως νόησις*). (Metaf. XII. 7–8, 1072–73.)

Že po Aristotelovi setkáváme se ještě s materialistickým názorem světovým, není pokrok v myšlení, nýbrž naprostý úpadek. Epikura vedla k Demokritovu atomismu jeho snaha po hedonistické etice, která v něm našla dobrou oporu. Ani mezi Stoiky,

kteří učili materialistickému koloběhu světa, není tvůrčích duchů filosofických, nýbrž jsou to samí eklektikové.

Středověk, jenž pokračoval v práci největších dvou filosofů starověku Platona a Aristotela, dovedl materialistický názor světový úplně zatlačit. Teprve když s obrodou antiky byl oživen Gassendim Epikurův hedonismus, dle něhož smyslná slast je nejvyšším dobrem a cílem člověka, stal se materialistický názor světový nutným postulátem, aby tento životní názor mohl mít theoretický základ. Třebas Gassendi sám Boha jakožto první příčinu všeho ještě uznával, vedla důslednost stoupence hedonistického názoru životního také k popření Boha. Dobře upozorňuje Rudolf Eucken ve spise „Geistige Strömungen der Gegenwart“, str. 172, že materialismus, jenž tolikrát byl již úplně vyvrácen a jako blud poznán, opět se objevuje v lidstvu pro svůj praktický význam.

Bylo by zajisté mylné souditi, že materialismus způsobily v novověké filosofii epochální objevy přírodovědecké, které učinili Galilei, Koperník, Kepler a Newton. Z těchto mužů nebyl stoupenec materialismu ani jeden, nýbrž všichni byli theisty. K nim druží se řada tvůrčích duchů v oboru moderní přírodovědy, jako Lavoisier, Liebig, Weber, Robert Mayer, Faraday, Linné, Cuvier, Maxwell, lord Kelvin a j. Čím více vidíme u zastánců hedonistického názoru životního pronikati přesvědčení, že theismus je s hedonismem neslučitelný, tím větší povstává u nich odpor proti theismu a materialismus stává se tím důslednější. Do Anglie uvedl materialismus Hobbes, jenž s Gassendim se v Paříži důvěrně stýkal. Ve Francii našel materialismus dobrou půdu v nemravnosti pařížského dvoru. Filosoficky soustředil se francouzský materialismus ponejvíce ke snaze vysvětliti duševní život procesy pouze hmotnými (Holbach, Offroy de la Mettrie, Condillac, Cabanis, Bonnet). Výsledků velkých se však nedodělali, stejně jako vůdcové německého materialismu Vogt, Czolbe, Feuerbach, Moleschott a Büchner. Prof. Krejčí praví o nich, že názory jejich jsou odvážné generalisace přírodovědeckých hypothes, vystavených pro určitý jen obor přírodního dění a ještě odvážnější důsledky z faktů neúplných o podstatě člověka, o duševním životě a mravním. Argumentace jest tudíž velmi jednoduchá, průhledná, ale také povrchní a vrátká. Pro zamítnutí duševní substance a stotožnění duševních jevů s hmotnými stačí pouhý předpoklad, že existuje jen to, o čem se možno přesvědčiti smysly, pak nějaká analogie a obraz. (O filosofii přítomnosti, str. 34—35.) O Büchnerově spise „Kraft und Stoff“, který se stal evangeliem moderního materialismu, praví prof. Krejčí: „Büchnerovo pověstné dílo „Kraft und Stoff“, které dočkalo se 19. vydání a bylo přeloženo do všech skoro evropských jazyků a některých asijských, nepodává nic nového; vyniká však populárním slohem a rozhodností úsudku, která má na širší obecenstvo suggestivní účinek, jakož i názorností výkladů, pro kterou se zamlouvají méně zkušenému čtenáři.“ (O filosofii přítomnosti, str. 37.)

Materialismus novověký je celkem, až na psychologické výklady, pouhé ohřívání materialismu starověkého o původu všech věcí z atomů nebo elektromů, které samy od sebe věčně existují, jsouce ve věčném pohybu buď mechanickém (mechanický atomismus) nebo způsobeném silou atomům imanentní (dynamický atomismus), nebo vysvětluje se vše z pouhých sil (dynamismus, energetismus). Hylozoismus ionských filosofů, t. j. názor, že hmota sama, bez síly se pohybuje, oživil Haeckel (pyknotický materialismus).

Se stanoviska rozumu nutno zavrhnouti materialismus v každé formě, poněvadž krok za krokem odporuje zákonům správného myšlení.

Materialisté, předně tvrdí, že hmota je od věčnosti sama od sebe, nutně. Co znamená filosoficky býti sám od sebe? To je totéž jako mít individuální reální existenci svou vlastní metafysickou podstatou. Taková však věc, která má individuální reální existenci ve své pojmové podstatě, může býti pouze jediná. Metafysická podstata jest možná o každé věci jen jediná. Myslí-li si na př. metafysickou podstatu člověka znaky: živočich rozumný, je tato podstata ovšem jen jedna, není však v ní individuální existence obsažena, proto metafysická podstata člověka je obecný pojem a reálně existujících lidí může býti počet libovolný. Tak jest to s každou jinou věcí, která ne-

existuje sama od sebe čili u níž reální existence není znakem metafysicky podstatným a nutným. Co však existuje nutně, samo od sebe, co reální existenci má svou podstatou, o tom nemůže býti utvořen obecný abstraktní pojem, nýbrž pouze pojem jedinečný, t. j. taková věc může existovati pouze jako jedno jediné individuum. Atomů však nebo elektromů je dle materialistů nesmírný, ba nekonečný počet, proto reální existence není obsažena v jejich metafysické podstatě, čili neexistují samy od sebe a nutně, existence k jejich metafysické podstatě přistupuje jako něco nahodilého, co má příčinu v jiné věci.

Co existuje od sebe, svou vlastní podstatou a nutně, má všechny své vlastnosti od sebe, svou podstatou, nutně. Tažme se nyní, zdali to možno říci o hmotě. Všimněme si na př. pohyb, jenž je příčinou různých jevů hmotných. Je pohyb dán podstatou atomů? Co je dáno podstatou věci, je nezměnitelné, dokud trvá podstata. Mohlo by se říci, že pohyb sám již je změna. Než pojímejme pohyb, jak jej pojímají moderní fyzikové, jako stav. Kdyby byl hmotně podstatný, mohl by to býti jen určitý pohyb, nesměla by se měniti ani jeho rychlost ani jeho jakost, pokud by trvala podstata té hmoty, k níž náleží. Všeobecně se však uznává, že pohyb hmoty se mění co do rychlosti i jakosti, nemůže tedy býti něco hmotě podstatného, nýbrž dán je odjinud. To vede k uznání principu nehmotného, v poslední řadě k uznání Boha. Tuto obtíž materialismu dobře poznal jeden z předních materialistů Du Bois-Reymond a přiznává také, že bez uznání Boha je neřešitelná. Piše ve spise „Zwei Vorträge“, str. 83 takto: „Vidíme pohyb povstávati a zanikati; můžeme si hmotu představití v klidu; pohyb jeví se nám na hmotě jako něco nahodilého, pro něž v každém jednotlivém případě musí býti udán dostatečný důvod. Pomysleme si původní stav, v němž ještě žádná příčina na hmotu nepůsobila, takže vzhledem na pohyb nemusíme se tazati po žádné příčině; dospějeme k tomu, že si představíme před nekonečným časem hmotu v klidu a v nekonečném prostoru stejnoměrně rozdělenou. Poněvadž nadpřirozený popud v náš obor pojmů se nehodí, schází dostatečný důvod pro první pohyb. Nebo si představíme hmotu od věčnosti v pohybu. Pak zříkáme se již předem porozumění v této věci.“

Táž obtíž, jakou má mechanický materialismus, je také v materialismu dynamickém, kde pohyb hmoty je účinkem síly, hmotě imanentní. Kdyby síla byla v ní jen potenciálně, pak by přechod síly v aktuální působení muselo přijíti odjinud, v poslední řadě od Boha. Pojímá-li se však síla jako věčně aktuálně působící, pak by to působení jakožto podstatná vlastnost hmoty muselo býti stále stejné, nepřipouštělo by změny žádné, tedy i účinek její pohyb by musel býti stále stejný. Čemuž ovšem tak není, jak svrchu ukázáno.

Nemožnost věčného pohybu hmoty dokazuje také od fyziků obecně uznávaný zákon entropie, jež první v polovici minulého století dokázal Clausius a Thomson a o něco později zdokonalili Gibbs, Helmholtz, Duhem, Planck a Boltzmann. Dle toho zákona přecházejí všechny různé energie ve vesmíru v energii tepelnou, energie pak různých teplot se vyrovnávají, až nastane jednou doba, kdy bude ve vesmíru všude stejná teplota a tím všechna činnost ustane. Kdyby svět byl od věčnosti, musel by přechod všech energií v energii tepelnou a vyrovnání různých teplot, tedy i stav úplného klidu ve vesmíru, dávno nastati. Poněvadž energie ve vesmíru jsou konečné a stav úplného klidu ještě nenastal, musíme z toho souditi, že pohyb povstal v čase. Francouzský fyzik a profesor na Sorbonně Henri Pellat dokazuje z toho stvoření světa. (Časopis pro pěstování mathem. a fys., 1913, str. 108–111.) Také ruský fyzik Chwolson dokazuje zákonem tím začátek pohybu ve vesmíru a vyvrací jím věčný koloběh světa proti Haeckelovi, o němž dí, že kde pomocí fyziky dokazuje svůj materialistický světový názor, každý řádek je nesprávný, že celá jeho práce je dílo pouhé fantasie, že vše spočívá na neznalosti nejzákladnějších otázek a dodává, že jeho spis „Welträtsel“ je typický pro spisy, jejichž autoři pohrdají dvanáctým přikázáním: „Nepiš o tom, čemu nerozumíš.“ (Hegel, Haeckel, Kossuth und das zwölfte Gebot, str. 61–78.)

Také Kant-Laplaceova theorie o vývoji světů předpokládá původní stav klidu v pralátce a popud ze zevnějška, jenž jí v určité době uvedl v pohyb. To dokazuje

K. Braun ve spise „Über Kosmogonie vom Standpunkt christlicher Wissenschaft“, I., II., VIII. Popud ze zevnějška vyžaduje také zákon o bezvládnosti hmoty, jenž dí, že hmota bez vnějšího popudu trvala by věčně ve stavu, v němž se nalézala. Kdyby tedy byla původně ve stavu klídu, musela by v něm bez vnější příčiny zůstatí věčně, kdyby však byla původně ve stavu pohybu, nemohla by bez vnější příčiny pohybu toho změnití. Popřítí tento zákon znamenalo by popřítí celou mechaniku. Dle tohoto zákona padá zároveň pyknotický materialismus Haeckelův, dle něhož hmota sama mohla by se uvéstí v pohyb a pohyb ten měnití.

Nutnost uznatí příčinu pohybu mimo hmotný svět vedla Aristotela k uznání Boha — absolutního, nezměnitelného ducha, jenž je příčinou všech změn ve světě ((*πρωτον κινουον ακίνητον*), vedla Newtona k přiznání, že jeho zákon gravitační nestačí k vysvětlení světové soustavy, přivedla i Leibnize k Bohu — nekonečné inteligenci. Dobře praví slavný biolog německý Reinke ve spise „Die Welt als Tat“, str. 457 Znalost přírody vede nezbytně k ideí Boha a dle zákona přičinnosti jsme si tak jistí existence Boha, jako jsme si vědomí existence přírody. (Dokončení.)

O p r a v a : V čísle 1. str. 9. ř. 7. zdola má býti: Výsledek mé úvahy o filosofickém jádru důkazů jsoucností boží je, že úplný je pouze důkaz metafysický, v němž atd.

Dr. Josef Novák :

Úvod do všeobecné pedagogiky.

(Dokončení.)

Dále jest u dětí spolupůsobení vrozené povahy chovancovy tím závažnější pro výchovu, že duševní mohutnosti dětské jsou jinak rozděleny v duši dítěte než dospělého. Dospělý vychovatel dokonce ani nezná onoho zvláštního upravení dětské duše a pracným pozorováním, zkušeností nebo obtížnými experimenty prozáří si okénko do dětské duše. Toho všeho musí výchova dbáti a proto vchází v nové době ve styk s vědou pomocnou psychologíí, hlavně psychologíí dětskou, která jí má poučití o konstituování dětské duše, aby bylo možno vhodnými pro určitý věk prostředky docílití největšího výsledku.

Výchovnému cíli i osobitému uspořádání duševních vlastností u dítěte jest nutno podříditi výchovné prostředky. Jako výchovné cíle nejsou pevné ani názor o dětské duši není jednotný, bude tím méně jednotná volba výchovných prostředků. Jest na př. spor mezi výchovou obsahovou a formální, t. j. má-li se poskytovatí chovanci hojně látky, ponechatí samočinností jeho ducha, aby se na ní sám vycvičil, nebo cvičití jeho duševní vlohy na vhodné látky, aby byly vyspělé a zmohly pak každý předložený problém. Rovněž jest spor, zda má se klástí větší důraz na předměty humanistické nebo přírodní. Rozřešení těchto problémů vlastně nebude dáno s konečnou platností nikdy, poněvadž názor na tu neb onu stránku výchovy jest vždy určován náladou té které doby a národa.

Každá společnost, stát, církev, národ, ba i menší útvary v rámci předešlých skupin, se stará, aby dorost si osvojil vůdčí myšlenky, které v této době vládnou a tak aby vývoj děl se určitým, jí vhodným směrem. Proto výchova, která jest přenášením kulturních statků společnosti, jest zjevem eminentně společenským, sociálním. Útvary společenské zasahují do výchovy a snaží se jí ovládatí. Z tohoto zasahování vznikají problémy pedagogické, pokud jest ono zasahování přípustným, aby nebyl ohrožen vlastní vývoj chovancův a jeho cesta k vnitřnímu ucelení a zdokonalení. Problémy výchovné, jako jsou „výchova individuální“, „výchova sociální“, „výchova národní, státoobčanská a pod.“, mají svůj zdroj právě o zasahování třetí moci do poměru dvou: chovance a učitele. Jest zajímavo, že nejširší společenskou základnu výchově chtěl dáti právě náš

Amos Komenský, když chtěl, aby výchova byla „artificium omnes omnia docendi“, uměním všechny učiti vše. Vševládny úkol dal též ve starověku Plato ve spise „πολιτεία.“

Jar. Znorov:

V tempu příboje.

Vzpomínkou na Dubrovnik. P. Lasićovi.

Pod sráznou
skalinou
vlna se
za vlnou
tříští a
pění.
V tisíce
kousičků
rozbitá,
rozlitá
v slunci se
duhově
mění.

V tisícich
démantech,
v tisícich
perličkách
září a
zvoni —
jak vlna
za vlnou
výš a zas
do hloubky
divým se
příbojem
honi.

V života
příboji
srděčko
naše též
klesá a
padá —
životem
zkoušené
snad tisíc
úsměvů,
snad oči
zrosení
dává.

Běda však,
jestliže
láska snad
nesvíti
v rozbití
toto.
Nejtmavší,
nejhlubší
viry pak
zpívají
srděčku
smrtící
motto.

Štěstí, když
v takovém
osudném,
živelném
boji a
bití
na naše
myšlení
a všechno
cítění
modlitba
pokorná
svítí.

Za Boží
pomoci
duše zas
pokorná
do krásy zkvete,
ale když
pýcha snad

láme a
rozbíjí,
pak srdce
nešťastné
zdrtí a —
smete.

Pod sráznou
skalinou
vlna se
za vlnou
tříští a
honi —

rozbitá,
rozlitá
výš a zas
do hloubky
o skály
příbojem
zvoni.

Karel Roban:

Zásady pro sebevzdělání našich pracovníků.

Jedinec i společnost mají rovný zájem na tom, aby každá osobnost lidská způsobem pokud možno nejdokonalejším k rozvoji přivedla své síly a schopnosti pro konání dobra. Čím harmoničtěji jest kdo sám v sobě vyrovnán, čím bohatší věděním i zkušeností, čím ochotnější konatí vždy a všude jen dobro, tím krásnější je povahou, tím šťastnější sám pro sebe i užitečnější pro lidskou společnost. K této vnitřní zdatnosti jednak jsme vedeni a povznášeni, jednak musíme se povznéstí sami. Cílevědomě působí na vývoj mravních a duševních schopností rodina i škola svou výchovou. Avšak i když tyto vykonaly své dílo, není ještě člověk vývojově hotov, není ještě zcela zralý pro život. Výchova v otcovském domě klade sice z pravidla nejhlubší, celoživotní základy mravní a výchova školní pěstuje zejména lidské síly poznávací a myslící, avšak to, co vydávají, bývá obyčejně průměrně vyvinutá bytost všeobecného vzdělání. Život však jest nesmírně bohatý příležitostmi, jichž můžeme vykořistiti k rozšíření obzorů svého poznání, ku prohloubení a upevnění svých mravních a životních zásad, jakož i k rozvinutí svých vnějších schopností. A právě v tom se jeví vynikajícím způsobem mohutná síla rozumu a svobodné vůle člověka, že se těmito příležitostmi učí, vzdělává, zdoko-

konaluje, by rostl v dobru a schopnostech ku plnění svého životního poslání. Tato naše práce, kterou sami sebe zpracováváme a na své duši tvoříme — toť sebevzdělání.

Jest povinností nejvšeobecnější, od níž není zproštění. Kdo nepronikl ku poznání, že nejvlastnějším cílem života jest především vlastní zdokonalení, ten neví, proč žil; kdo nezabývá se výchovou sebe sama, ten žije nadarmo, neboť nedbá povinností nejprvnější. Sebevzdělání je dílo celého života. Do nejpozdějšího věku se učíme a na své povaze tvoříme. Toto je důležité pro ty, kdo dosahují vrcholu svého věku anebo již jej překročili: poměry, v nichž žijeme, naše prostředí, život — to vše je plynoucí proud nových změn a bylo by osudné, kdyby někdo, zejména přední pracovník anebo vůdce ustrnul na svém stanovisku, spokojil se svým věděním a zůstal mezi mladým, rašícím životem jako odumřelý petrefakt.

Hlavní zásady, jež mohou býti vodítkem snaživým pracovníkům našim z mladé generace pro práci sebevzdělávací, jsou asi tyto:

1. Neobyčejně těžký úkol, který pracovníky naše čeká, žádá především zralého a pevného charakteru v klidu vyhraněného.

Počítejme vždy s tím, že duch času je zcela otráven. Málo které období minulosti přičilo se tak ostře křesťanství jako právě přítomnost. Materialismus přivedl lidstvo k zapomenutí na svět vyšší a duchový. Individualismus osvobodil je od povinných drah myšlení i od zákonů mravního jednání. Hesla vývoje a pokroku znehodnotila ideje: není prý absolutní pravdy, ani absolutního zákona; je pouze moje pravda a moje vůle. Mamonismus, rozkošnictví zotročily a ubily duši v člověku. V tomto prostředí nadpřirozené víře úplně odcizeném musí žít i naši lidé a pracovníci. Tohoto světa, který je poustí hmoty, mají dobýt, přetvořit jej v království Boží. Tu je bezpodmínečně nutno, by nejprve podrobili Bohu svět ve svém vlastním srdci. Dříve musí sami býti proniknutí nadpřirozeným životem, potom budou kvasem mezi jinými. Tedy dříve vlastní, bohatý a dobře chráněný náboženský život ve vlastní duši, teprve potom práce u jiných. Naší pýchou a hrdostí jsou nikoli dary, nýbrž silné, duševně krásné a bohaté osobnosti. Síla křesťanství ukazuje se právě nejpronikavěji ve vytvoření nových lidí, kdežto všechny ostatní systémy a názory selžou a roztříští se o bezpovahovost, malost a nízkost svých lidí. Na tuto vysokou úroveň ideálního křesťana nevyšvihneme se za den ani nenabudeme vnitřní síly jenom zevnějším mechanismem. Nevoďme proto mládež vývojově ještě nehotovou a nezocelenou k odpovědné práci ve spolcích a na veřejnosti. Dopřejme jí času, by v klidu, v ústraní pokud možno nejpečlivěji ochráněná před rušivými vlivy světa rostla, sílila a dozrávala vnitřně. Modlitba, svátosti, slovo Boží, mravní boj a zdokonalování — toť škola nejpožehnanější. Budoucnost ukáže, že nejvíce trvalých a rozhodných úspěchů dobudou ti, kteří prošeďše zkušebním ohněm krisí víry a mravnosti, celou duši a celý život vyplnili a oživilí Bohem.

A nezapomínejme, že práce, i nejsvětější a nejdobročinnější, má své nebezpečí: vyčerpává a odvádí z nitra na povrch. Obnovujme stále svůj vnitřní, duchovní život, nikdy nedejme se svést k tomu, bychom na sebe uvalili práce tolik, že nezbude nám času pro nejvyšší životní potřeby duše. Tím trpíme my, utrpí i jakost naší práce. Je to smutný zjev, setkáváme-li se s pracovníky sice veliké píle a rozsáhlé činnosti, mělkého však a chatrného života vnitřního („duševní souchotináři“ — tak je jmenuje dr. F. X. Novák). To by mohlo býti našemu hnutí, jehož prestyž jest ve vnitřní povahotvorné síle.

2. Naše vlastní smýšlení i práce mezi lidem musí se nésti směrem čistě katolickým. Jasně a určitě musíme znáti ducha Kristova a katolické Církve, jej mítí a do své činnosti vlákat. Kde pronesla církev svůj názor anebo soud, tam není dovolen kompromis s duchem času nebo názory t. zv. moderní vědy. Buďme klidni a nebojme se, že padne na nás stín ztrnulosti, ulpíme-li věrně a důsledně na hledisku církevním. V srdci církve v papežství a v jeho orgánech — i kdybychom zcela si odmyslili nadpřirozené jeho základy a síly — myslí a uvažují nejvybranější hlavy střízlivě, se světovou a staletou perspektivou, kteří mají jen jeden cíl: pravdu. Naopak je to právě moderní věda, která tone v moři záhad a bezradná neví, kudy z labyrintů svých mínění dostane se ven. V dnešních našich vědách je velice mnoho jen pokusného nebo z dohadu předpoklá-

daného. V sociologii, právu, politice, jak je zkomplikoval moderní život plný revolučních výbuchů, je mnoho neurčitých otázek dalekosáhlého významu, kde názory se stále střídají vzájemně se pohlcující a kde jedině spolehlivým vodítkem může být názor vy-pěstovaný na půdě katolického náboženství.

A tu je třeba nedat se zavést bludičkami moderních teorií, nedati přednost elektrickému světlu t. zv. vědy před sluncem věčně živé a platné pravdy katolicismu. Nemůžeme mít příšernějšího dokladu, kam zavádí ponenáhlé opouštění katolického hlediska, než který skýtá vznik a působení rozkolné církve československé; počalo se úchylkou od lidských a měnitelných zřízení v církvi a končí se rozkolem a bludy, tedy ztroskotáním víry. U nás Čechů odedávna byly to a jsou dějiny našeho národa, které pojmáme namnoze se stanoviska protestantského a jest až dosud málo lidí mezi naší inteligencí, kteří se dovedou osvobodit od chorobného hypernacionalismu a propracovat se k nestrannému posouzení českých dějin, které katolické Církvi vrací zase uloupenou čest a důvěru.

Chceme-li podepřít své vyhraněné a bezkompromisní katolické stanovisko, čerpejme své vzdělání z čistě katolických pramenů, počínajíc denním tiskem a vědeckou literaturou končíc.

3. Nebezpečí jednostrannosti a povrchnosti pro důsledné katolické smýšlení vyhne se náš pracovník velmi snadno. Nespokojí se hledaje poučení o té či oné otázce brožurou nebo novinářským článkem, který se mu první namane, nýbrž uschopní se vlastní prací tak, aby mohl čerpat z pramenů pokud možno prvořadých, t. j. z katolické vědy. Tato jest vždy tak poctivá, že výstižně charakterisuje opačné a odlišné názory, dává přehled o celé otázce, důkladně svého stanoviska hájí a důvody opačné vyvrací. Katolicismus jest ukázněný, spravedlivý a svědomitý. Naopak liberalismus ve svých dnešních důsledcích věcnou pravdu vůbec popírá a zbavuje mravní povinnosti k ní. Ti, kdož jsou od nás rozlučeni hranicí křesťanského životního názoru, velmi často jsou v zajetí toho názoru, který jim hlásá jejich denní list anebo řečník na schůzi. K samostatnému myšlení se v našich českých poměrech zřídka kdo propracuje. Nedo-statek logického myšlení číší někdy i z projevů universitních profesorů filosofie (viz na př. Krejčího slavnostní řeč o sjezdu V. M.), natož z názorů prostředního člověka. Je vzácný případ, setkáte-li se s někým z opačného tábora, který má poctivou vůli poznati pravdu celou a samu bez protikatolických předsudků. Kolik našich pokrokových lidí čte něco opravdu vážného, vědeckého, kolik peněz ročně obětuje se za naučné knihy; románů najdete v soukromých knihovnách nadbytek, ale vážných knih po řídce. Náš český člověk tvoří si názor na život, na vědu, na náboženství, na dějiny dle své románové četby.

Proti této pohodlné mělkosti a povrchnosti musíme my katolíci energicky bojovati. Nevědomost a polovičatá věda jsou naši největší nepřátelé. My katolíci musíme to pokládati za věc své náboženské cti, by duševně schopní lidé naši hloubkou a šíří své inteligence převyšovali ubohé útočníky proti náboženství. Naší ctižádostí musí býti, by lidé našeho směru v každém povolání byli charakterem i inteligencí větší než odpůrci. Sílou naší není počet, nýbrž zdatnost.

4. K intensivnímu sebevzdělání naše katolické pracovníky dohání i vědomí veliké mravní odpovědnosti za každé slovo na schůzi pronesené nebo v tisku napsané. Toho nesmíme spustiti s myslí. Vždyť celá ta bezútěšnost dnešních politických a sociálních zmatků pochází mimo jiné také z toho, že se mluvilo a psalo jen proto, by se na líbivé heslo nachytaly masy nemyslicího lidu. Z vůdce lidu stal se demagog. To proto, že není vědomí odpovědnosti za to, kterak lid vedeme. Mladý pracovník náš, je to veliká chvíle pokaždé, kdykoli staneš před posluchači a zmocňuješ se jejich rozumu a citu, bys je rozohnil láskou nebo naplnil odporem. Nikdo nedá, čeho sám nemá. Jen ten zapálí, kdo sám hoří. Dříve sami musíme mnoho vědět, potom smíme učiti jiné; dříve sami musíme opravdu katořky býti, potom smíme jiné k tomu vésti. Z přísných těchto požadavků sleviti nelze, nemá-li veliké ideové hnutí, jež tak velkolepě počíná, rozplynouti se v dým.

Jsou časté námitky, že není možná osobnost plně věřící a skutečně inteligentní. Stačí pouhý odkaz na celou legii katolických učenců nejrůznějších oborů a námitka pozbývá síly. Ostatně přesvědčme se rozumem, je-li pravdou, že katolík prý nemá svobody pro své osobní přesvědčení, nebývá silnou individualitou a nejeví valného zájmu pro kulturní život.

a) Katolicismus prý svým věřícím staví hranice v poznání a tím omezuje svobodu badání. Katolík ve své snaze po vědění nesmí prý zajíti dále, než pokud mu dovoluje jeho věrouka. Toto omezení věrou nazývá se předsudkem a důsledkem toho je, že prý katolicismus je nevědecký, že katolík nemůže být opravdu inteligentem.

Je pravda, že filosofie křesťanská neústupně trvá na existenci svrchovaného, nadsvětového Boha i ostatních základních vět náboženských, jež plynou již z poznání rozumového. Tento předpoklad první příčiny však není předsudek; jím stojí a padá celá říše pravdy, celý svět našich poznatků. Usuzuje-li můj rozum různými cestami na existenci Boží, potom tento můj rozum bude mi také spolehlivým vůdcem ku poznání jiných skutečností. Je-li však přirozené poznání Boha omylem rozumu neb aspoň pochybným, potom není rozum schopen ani jiného bezpečného poznání, potom všecko je klam a záhada. První pravda křesťanského světového názoru o jsoucnosti Boží je tedy základem celé pravdy ostatní; kdo se vzdá tohoto předpokladu, nechť jen důsledně vzdá se vůbec víry ve schopnost lidského rozumu. Dějiny filosofie učí, že odpad od víry v Boha značil vždy úpadek a konec vědy.

Katolická víra neodnímá myslícímu člověku svobody. V mezích křesťanského názoru na život jsou prostory nezměrné výše i šíře a hloubky; kdo opře se o pilíře víry a z nich vychází, dojde se svým poznáním mnohem dále než ten, kdo má pod nohama bortící se sypký písek moderní „nepředpojaté“, t. j. nevědecké vědy. Stačí zase odkaz na vědeckou práci věřících učenců a pravda bude jasná.

Vládoucím názorem všech, kdo zřikají se křesťanství, jest dnes monismus. Odstraňuje prý propast mezi tyranem Bohem a otrokem člověkem a mezi dva pojmy Bůh a svět klade znaménko rovnosti. Bůh, toť žijící a vyvíjející se svět, a svět toť bůh, který se probouzí ku vědomí, nabývá vždy dokonalejších forem a projevuje se se stupňovanou dokonalostí. Proti tomuto naprosto nesprávnému pojetí, které umírá svým vnitřním rozparem — vždyť jedna a táž bytost má být zároveň božsky nekonečná a dokonalá a spolu trpět všemi bolestmi, kterými trpí svět — stavíme svůj křesťanský monismus: Jeden jest Bůh a jedna pravda. Týž Bůh dává se poznati věrou i obtížnější a méně znatelnou cestou vědy. Svět víry je nadpřirozeným světem vědy, ale nepřičí se tyto dva světy sobě. Proto není rozporu mezi věrou a vědou, proto není nesvobodnou, respektuje-li rozum a inteligence základní pravdy víry. Cílem lidského života je přiblížit se svému původu, Bohu. Děje se tak ve světě milosti věrou a láskou k Bohu, ve světě přírody přirozeným poznáním a podrobením se Bohu. Tím dosahujeme harmonické jednoty, pravého monismu. Katolický inteligent má tedy daleko více důvodů k hrdoosti na vědeckost a pevnost své kultury než ta inteligence, jež víru v Boha spustila.

(Pokrač.)

J. Krlin

Renesance katolická ve Francii.

(Pokračování.)

Apologetika francouzských učenců katolických, musila být namířena konec konců proti jednomu nepříteli. Neboť ať již mluvím o modernismu, nebo pozitivismu, nebo kantismu, vše vyvěralo z jediného pramene: z protestantismu. A v tom zřím plus její, že nejen útočila na útoky se stran výše řečených, že nejen bořila, nýbrž že zároveň v celé kráse podala pravé učení Kristovo, objasnila je, poukázala na jeho vznešenost; že vedle elementu bořícího jest v ní i element tvořící. Nejenom duše kolisající uklidnila, ona je nasýtila pravdou. Dvě jména dlužno hlavně zdůrazniti. Jsou to filosofové kteří svou výši myšlenkovou a svou inteligencí určili směr celému dalšímu vývoji: Paul de Broglie, důstojník a pak kněz a Maurice d'Hulst, rektor Institutu pařížského. Broglie,

stejně hluboký odpůrce pozitivistické filosofie, již ukázal ve svém díle na všechny nedostatky a trhliny, jako inteligentní vědec, který ve svých „Problèmes et conclusions de l'histoire des religions“ staví proti všem teoriím jak anglických racionalistů o vzniku náboženství jedinou pravou vycházející od názoru původního monotheismu. D' Hulst, výborný vědec i organisátor, nadšený kněz a kazatel v Notre Dame, byl duší celéhonutí myšlenkového. Jako rektor Istitutu pařížského, střediska křesťanské filosofie a střediska vědy, značil postup i bděl, aby nenastal odklon od pravé cesty. Neměl hloubky Ollé-Lapruneovy, hlubokého lajka, vyzdvihujícího myšlenky katolicismu co nejvýše, ale měl dar soustředování veškeré činnosti. Jeho „Conférences de N. Dame de Paris“ vynikají espretem, jak podávají jednotlivé pravdy, jak je osvětlují. D' Hulst znal duši a dovedl jí vésti.

Ovšem katolické vědě a filosofii francouzské nové doby přispívala k růstu univerzitní střediska. Pět katolických universit závodilo spolu, pracovalo. Neubíjeli se ti profesori hledáním nových filosofických směrů, bedliví hlasu Lva XIII. a vlastně již před tím hleděli vytěžit všichni sílu a živnou mízu ze staré filosofie křesťanské, která podle nich jediná by byla s to ozdraviti nemoc filosofie moderní. Sestupovali k sv. Tomáši a na něm učili mladé.

Jména Pégues, jenž překládá a vykládá Summu theologickou, Sertillange, výborný moralista i vykladatel sv. Tomáše, Bulliot, Peillaube, pracovník v experimentální psychologii, de la Barré, moralista, Guibert, Cochin, Joly, Jaques Maritain, Beaudrillard, Didiot a j. jsou chloubou katolických institutů francouzských. Ať kněží nebo laici, jsou to mužové práce a opravdoví filosofové. Ti přispěli k tomu, že instituty jsou vlastně obnovenými středověkými universitami, a jako na nich kvetla filosofie a věda, kvetou i na těchto, a jako ony byly středem všeho života, jsou i jím tyto. „Neznají jiných cest, než vysoké cesty katolické myšlenky, na nichž se setkávají s dvaceti generacemi myslitelů“, praví o nich Baunard a jiný tvrdí, že „kdyby měl přijíti sv. Tomáš, vyšel by z katolických universit.“

Přirozeně, že činnost těchto ústavů není ohraničena jenom zdmi, nýbrž rozšiřuje se do celého života francouzského. Ať jenom si všimnu řady vědeckých revuí, které závodí svou výší a rozhledem s nejlepšími časopisy ostatními a které kde který nepřítel pro tu povznešenost respektuje; společností vědeckých, v nichž se řeší nejtěžší otázky; sbírky „Science et Religion“, vycházející od r. 1897 u Blonda, v níž shledáváme vedle prací z oboru náboženských dějin, srovnávacích dějin práce pojednávající o filosofii všech národů a všech směrů, práce o časových a naléhavých otázkách dne, školských, církevních, politických a p.; velikého slovníku „Dictionnaire apologétique de la foi catholique“ z r. 1889, díla to o 1700 stranách, jehož je dosud 13 pokračování, a v němž jest sneseno tolik materiálu; slovníku „Dictionnaire de théologie catholique“ od Vacanta a Maugena; knihovny zřízené při „Revue de philosophie“ a obsahující knihy nejčetnějších filosofů katolických doby nejnovější; ať pohlédnu kamkoliv, zřím všude život, připomínající mi středověk, život plný zápalu pro víru i pro vědu. Katolíci francouzští uposlechlí hlasu Lva XIII., který k nim vznesl r. 1899, 8. září, žádaje je, aby se postavili „proti skepticizmu, učení cizího původu a protestantského“ a místo jmen Kanta, Hegela, Consina, Micheleta, Renana, Tainea, Vacherota, Renonviera a jiných, zazářila na obloze života francouzského jiná, slavná, která mají a hlásají jedno učení, jež dává pokoj.

U nás neznáme těchto jmen a této veliké činnosti. U nás mluvíme jenom o renesanci katolické literatury a umění francouzských, zapomínáme, že tyto bez prvé by nebyly možné. Hello, který dal Francii tak nádherná díla filosofická, kritická i exegetická, byl vychován ve škole filosofa Gratryho a řada moderních spisovatelů byla vychována v institutech, a byli-li to dříve atheisté, byli přivedeni k víře ne v poslední řadě díly katolických filosofů, o nichž jsem mluvil. Myšlenka jejich zúrodňovala pole a na něm vyrostla bohatá a nádherná žeň.

Ale jest jisto, že stejně jako jsme mluvili o renesanci katolické vědy a filosofie, můžeme mluvit o renesanci literatury. Nejen řada jmen, nýbrž řada slavných jmen a řada slavných děl nás k tomu opravňuje. Mimo to tolik děl nekatolických spisovatelů

se inspiruje biblií, slovem Božím a třeba nejsou díly víry, přece k víře vedou. Strowski řekl o ní: „Naše literatura jest v základech svých morální a náboženská.“ Pokud se týče děl katolických umělců, nemůže se o nich užití axiomatu: jsou jalová, mnohmluvná, mělká, nízká, zastaralá. Jsou hluboká svým životním a osudovým pojetím, styl jejich jest výbuchem osob volně citících a plných nadšení a lásky, uměleckých; jsou moderní stejně jako díla Gideova a modernější a krásnější než díla Anatola France, Lotiho a ostatních. Jsou nanejvýše originální ať pojetím, ať myšlenkou ať stylem. Tato éra počíná v létech osmdesátých minulého století, ale již celým stoletím devatenáctým vine se taková červená nitka náboženského citu — du sentiment religieux. — Chateaubriand, muž, který byl stržen vášněmi s výše, ale který napsal tolik nádherných věcí, zahazuje po době materialismu XVIII. stol. nové období. U Lamartinea stejně proniká cit náboženský, i v prvotinách Hugových. Ovšem nevyrovnejší se tito Veuillotovi, Hellovi, Barbey d'Aurevillymu, kteří vlastně připravují cestu směrům nynějším. Po letech osmdesátých tvoří svá vznešená díla Léon Bloy, velký apoštol myšlenky Kristovy ve Francii; tvoří svá něžná díla, jakoby utkána ze zlata jemného, Francis Jammes; jarním vánkem dýší básně Cardonellovy, zatím co poesie provençalská se rozzařuje světlem děl Mistralových, Roumanilleových, Aubanelových. Na všech stranách lze cítiti rašení a cítiti vůni nových květů. „Sagesse“ Verlainova, jedinečné dílo, pláče bolestnými slzami k Bohu, lká o odpuštění a opěvuje ráj duše, Bohem po utrpení daný. Ubohý Lelian svítí svou „Moudrostí“ francouzské poesii, svítí jí na cestu k výšinám. Proti výbojně literatuře d'Aurevillyho jest jeho píseň, „písní sladkosti, která pláče jen proto, aby litovala a aby prosila. Dává sama sebe; doufá a dodává naděje; věří, miluje (Strowski).“ A jiné umění jiných křesťanů Fenilleta a Viktora de Laprade vystupuje uprostřed všeobecné zmalátnělosti literární a ukazuje na lepší vzduch, než jakým dýchal Zola, Goncourtové a podobní. Přinášejí oproštění od bahna a povznášejí se, zčistujíce prostředí v němž žijí. A lze pozorovati cosi zvláštního; mnozí umělci, zhnuseni hmotařstvím a kalem svobody naturalistické či realistické, rozbiti a neupokojeni v sobě a vším kolem sebe, utíkají do chrámů a vracejí se do církve. J. K. Huysmans, kritik Sainte-Beuve, Bourget, Ch. Péguy, P. Claudel a jiní a jiní chutnají sladké ovoce víry a tvoří nasycení jím. Vedle těchto obrácených tvoří veliká díla de Wyzewa, Maurice Barrés, René Bazin, Pierre l'Érmité, M. Mithonard, Fr. Plessis, Ch. le Goffie, Bretoňec, L. Bertrand, známý svým mohutným a krásným dílem o sv. Augustinovi, Goyan, Ch. de Pomairols, konvertita, Vallery Radot, J. Lotte a jiní. A současná literatura francouzská vůbec chlubí se jmény Claudela, Psychariho, Péguyho, Lafona, Bordeauxa, Henryho de Roure, Radota, Mauriaca, Baumanna, Jammesa a tolika jiných, které již jsem jmenoval a kteří jsou genii, umělci. Nelze tudíž skutečně mluvit o renesanci katolického umění? Podobně je tomu s uměním. —

Zmínil jsem se, stručně ovšem, mnohdy jenom jmény o nejčtetnějších představitelích katolické vědy, literatury a filosofie. Budu moci si snad všimnouti jednotlivých geniů v dalším a ukázati, jak úrodnou jest myšlenka katolicismu pro umělecké tvoření. Jedno však lze zřítí i ve Francii: Kolik jmen, tolik individualit. Tolik duchů nese plody a přece každý má své osobité zabarvení, svoji vlastní chuť. Bohatost i životnost myšlenky. A přesto všichni ti duchové se shlížejí v jednom slunci. Jest cítiti, že je všechny proniká paprsek jednoho světla, aniž jim ubírá jejich osobní barvitosti. Všichni pracují pro růst říše Krásna, Dobra, Pravdy, zde na zemi, pro růst Francie v onu říši.

Ovšem nevyčerpá jsem celé látky, neboť rozmanitost v jednotě u francouzských katolíků, rozmanitost práce a rozdělení činností jest příliš značná. Pracuje se na každém poli, nejen v umění a literatuře, nýbrž i ve filosofii, v ohledu sociálním, organizačním a p. A dlužno uznati, kriticky-li stopujeme celou tuto činnost, že jest Francie duší ostatních národů, duší, již tvořil Bůh bolestí; že chce býti opět prvorozenou dcerou Církve, prvorozenou a věrnou; že tento stav dcery Církve ji činí šťastnou a spokojenou, činí ji velkou a krásnou v očích dívajících se. Jest dílem velkého genia — Tvůrce, jemuž jako dík zpívá svými činy vznešené Gloria.

Modlitba za vlast z meditací Philippa Gonnarda.

(Přeložil J. Plocek.)

Bože, který Jsi propůjčil lidem jedinou vlast, a tou je Tvoje nebe.

Který Jsi však jako přípravu a jako symbol té vlasti nám daroval vlast pozemskou a uložil pro ni přinést každou obět, každou námahu.

Učinil Jsi zemi schránkou podivuhodných a krásných věcí a ohraničil Jsi ji klenbou nebeskou.

Tvým dílem jest ladná zátoka neapolská i úctu a podiv vzbuzující úbočí florentinské.

Zarážející jednotvárnost a opuštěnost plání kastilských.

I cedry libánské

A břízy niv slovanských.

Tys oživil čedičové Skotsko

A kaskádovité přes stěny fjordů norských plynoucí vody jsou dílem Tvým.

Evropu Jsi korunoval ledovci Švýcarska

A Durinská údolí naplnils okouzujícími něhami.

Ozářil Jsi temena velikánů řeckých a dodal vznešenosti veletokům Ameriky.

Tvou vůlí byla spojena srdce pozemšťanů.

Učinils každému cizím místo, které není jeho rodným, asi tak jako pravý křesťan se cítí všude cizincem, vyhnanцем v touze po nebi, které Jsi mu připravil.

A konečně naše kraje Jsi učinil jakýmsi přehlem světa. V žádné jiné zemi Jsi nepřipoutal člověka tolik ke hroudě a nikde nezdůraznil tolik spojení hroudy s člověkem. Dej, aby děti Francie plály vždy prostou a hlubokou láskou k vlasti.

Pokud se lidské schránky týče, rozlišil Jsi národnosti a každé Jsi ušetřil část svých darů; Ty sám Jsi chtěl, aby žádný nebyl absolutně vybavený, ale též, aby jeden nebyl druhým pomíjený.

Tys též chtěl, aby snahy po rovnováze lidstva byly uspokojeny.

Můj Bože, volám k Tobě a prosím za svou vlast, ale i za jiné.

Těž za národ německý prosím.

Stísněným hlasem sice, ale s živou a pevnou vírou v srdci, není dovoleno někomu přátí zlého, vždyť žádný národ není na světě zbytečným a docela již ne ten, který nám dal Alberta Velikého, Leibnitze, Bacha a Beethovena.

M. Baušová:

Počátky katolické reformace.

Ignác, syn vznešené rodiny, strávil své mládí jako páže na dvoře královském. R. 1521 vidíme ho však v hrdinném boji jako kapitána při obléhání pevnosti Pampe-luně, kde byl těžce zraněn na noze. Nemocen a z nedostatku rytířských románů sáhne po životě Kristově a světců. Četba ta změnila směr jeho tužeb a učinila jeho ideálem činy křesťanského hrdinství v duchovním šiku. Opouští po nemoci rodný zámek v úmyslu vykonati pout do Svaté země a věnovati se tam obracení nevěřících na víru. Ale nejdříve koná cestu do svatyně Marie Panny Montseratské, před jejím obrazem pověsí svůj meč, odkládá svůj skvělý šat a obléká hrubé roucho poutníků. Po těžkých duševních trýzních a pokušeních, jež vítězně překonává, se vydává do Palestiny. Leč stálý pobyt tam mu není dovolen a tak vrací se krušnou cestou pěšky do vlasti. Začíná však jedno chápati: že askese není vše, že k ní musí přistoupiti vzdělání. Proto, ač 33 let star, usedá v Barceloně mezi malé školáky, aby se učil latině; pokračuje ve studiích na universitách v Alcale a Salamance, a když svými veřejnými kázáními obrátil na sebe pozornost svaté Inkvisice, odebrá se na nejlepší theologické učení do Paříže, aby nabyl odborného vzdělání, než se bude dále pouštět do nejnesnadnějších otázek, zejména v duchovních cvičeních, jež začínal.

V Paříži k sobě připoutává první druhy: Františka Xavera, mladého šlechtice a učence, Fabra, Laineza, Salmerona, Babadilla, Rodrigueza. Tehdy jim tanulo na mysli získati pohany Kristu. R. 1534 skládají do rukou Faberových, jenž sám byl mezi nimi knězem, slib chudoby a čistoty a provedení misijního plánu. Rozcházejí se a r. 1535 scházejí se v Benátkách. Než válka mezi Benátkami a Tureckem znemožní jim provéstí plán a tak po roce chvátají do Říma, davše si prvně název Compania de Jesus, Societas Jesus. Papež přijímá jejich služby a oni dávají se hned do práce. Hlavně vynikají v činnosti kazatelské a svým vzorným životem i horováním pro spásu všech a pro časté přijímání svatých svátostí, takže jsou nazýváni od lidu reformovanými kněžími. Nepřátelství vlivných osob jim vyneslo vyslýchání, při němž se jim dostalo skvělého zadoštiučinění a uznání. Tehdy již pomýšlejí na zřízení vlastního řádu a r. 1539 podávají Svatému Oci první návrh konstituce řádové, který přičiněním několika vlivných přátel Ignácových jest uznán a papežská bulla z 24. září 1540 „Regimini militantis Ecclesiae“ klade základ k novému řádu Tovaryšstva Ježíšova. V dobách největšího nebezpečí vystupuje řád, který vedle složek středověkého řeholního života obrací se k intensivní práci ve světě. Členové jsou ovládáni téměř absolutistickou mocí generála a rozdělení v kategorie tvoří pevné jednotné těleso, semknuté příkazem poslušnosti. Burcují lid z nevědomosti ve věcech víry na kazatelně a ve zpovědnici, vychovávají novou generaci ve školách. V době, kdy všechny tendence směřují proti papeži, staví se dobrovolně a plní horlivosti do jeho služeb. Stávají se silou církve.

Ignác tedy přenesl své působiště do Itálie a v ní setrval až do smrti. Leč v době jeho příchodu je již Itálie sama dějištěm velikého náboženského přerodu, který ovšem se rozvíjí ve formách rozdílných od španělských. Religiosita italská se liší zdatně od zbožnosti španělské. Není v ní onen jaksi tvrdý ráz, jest v ní více jasu a méně odměřené vážnosti. Právě v osobě sv. Františka z Assisi vydala lidová zbožnost italská svůj nejkrásnější květ a tradice františkánské žijí dále i za doby úpadku představitelů jejich, kteří přes to se těší u lidu vážností a oblibě. Vážnost a úcta ke knězi vůbec nikdy nevymizely v lidu italském a ani největší sesvětštělost jí neodňala. A tak zkáza doby úpadkové jeví se v naivním lidu jen hlubokou zanedbalostí ve věcech víry a pověrou. Dispoice náboženského života žily v lidu dále, ale chyběli pěstitelé a buditelé. Vzdělanější střední stav městský zachovává stále živý zájem o otázky náboženské. Danteova Božská komedie jest jaksi druhým jeho evangeliem. O tyto vrstvy se opírá vystoupení Savonarolovo ve Florencii, které jest prvním velkým protestem proti renesanční kultuře a spolu pokusem o zavedení jistého hierarchicko-demokratického řádu. Ani u aristokracie ať rodu ať ducha, proniknuté humanismem, nemízí zájem náboženský docela a v jedné její části vystupuje značně do popředí. Humanisté sní o smíru antiky s křesťanstvím, ano někteří chtějí právě vzdělanost humanistickou postavit do služeb církve, ne ovšem tak v práci vědecké, jako spíše ve tvorbě literární, v poesii. Tvoří se kroužky s jistým pietistickým zabarvením, v nichž se věnuje hlavní pozornost náboženství, a v nichž zejména zbožné a vznešené dámy jsou důležitým činitelem. Nejvýznačnější postavou té společnosti je Vittoria Colonna, lyrická básnířka, ušlechtilá, hluboká žena, která pak jeví živý zájem pro ty, kdož budou působiti při vzkříšení náboženského života. K ní se řadí Renata, vévodkyně z Ferrary, Eleonora z Gonzagy, a Julia z Gonzagy. Nicméně celé toto hnutí nemá samo o sobě větší síly a plodnosti pro svůj příliš esthetický a sentimentální ráz. Za to projevem nově se probouzejících vnitřních sil náboženských v duchu ryze katolickém se stává kroužek vznešených a vzdělaných lidí ustavivší se v Římě uprostřed rozmařilého, překultivovaného života, jakým se žilo na dvoře Lva X. Bylo to Sodalitium Divini Amoris či oratorium Božské lásky. Založení jeho spadá nejpozději do r. 1517, tedy krátce před vystoupení Lutherovo. Členové jeho byli rozmanitých povah a vzdělání, nejmírnějších i nejpřísnějších. Humanista Sadoletto, tajemník papežův a pak biskup v Carpentras, velký penitenciář papežský Dathi, mírný Gaetano di Ticino, ohnivý Gian Pietro Caraffa náležejí mezi přední členy sodalicie. Shromážděním jim byl kostelík S. Sylvestro e Dorotea. Cílem bylo jim očistiti a zreformovati sebe horlivým účastenstvím na pobožnostech a kázáních, častým přijímáním svatých svátostí a skutky lásky k bližnímu. To právě, myslím, je rozdílem

mezi reformací katolickou a protestantskou. Tato začala kritikou a reformováním druhých, katolická se však obrátila dovnitř a její hlasatelé začali u sebe. Příklad takových reformátorů působil pak sám sebou a jejich činnost na vnějšek obrácená se mohla potkat s úspěchem. A ještě jeden rys jest u ní charakteristický: pochopení ceny křesťanské charity. Zatím co protestantism vynakládá všechno své úsilí na dokazování postačitelnosti víry ke spáse, nezáslužnosti dobrých skutků, setkáváme se v katolické reformaci téže doby se zjevem hrdinného sebezapření a obětavé lásky k bližnímu. Oratorium samo podněcuje tuto činnost a vedle něho v Římě vznikají jiná bratrstva s týmž cílem, zejména Confraternità della Carità ku podpoře nesmělých chudých, navštěvování vězňů a pohřbívání chudáků. Příklad Říma působí i v jiných městech italských, kde se seskupují věřící v nová oratoria božské lásky a dobročinná bratrstva. Je to zatím tiché, nenápadné působení, ale záhy dochází k činu významnému pro reformu světského kleru, když z oratoria vyjde od dvou mužů, Kajetána z Tiene a Caraffy, popud k založení nového řádu řeholních kleriků — Theatinů.

Kajetán z Tiene z váženého hraběcího rodu zastával úřad protonotáře při apoštolské stolici. Byl to člověk povahy měkké, mírné, hluboce zbožné, kterému představa o vlastní nehodnosti bránila věnovati se kněžství až do 36 let. Tehdy konečně r. 1516 přijímá nižší a vyšší svěcení a stává se vzorným knězem. R. 1518 odchází z Říma do svého rodného města, kde, jakož i v Benátkách, kam přenáší později své působení, oživuje zbožná bratrstva a rozvíjí činnost v nemocnicích. Koncem r. 1523 se vrací do Říma, kde nalézá v Caraffovi stejného horlitele. Z Tieneovy zbožnosti vane jisté kouzlo poesie, jeho nesmělá, tichá osobnost dala podnět k výroku, že chtěl reformovati svět, aniž se vědělo, že jest na světě. Pravým opakem jest ohnivý Neapolitán Gian Pietro Caraffa, který stojí v popředí nového proudu, jenž svou všestrannou činností povzbuzuje a strhuje váhavé povahy a který postupem doby a vývojem událostí se stává vždy více rozhodující osobností, až jeho směr zatlačuje všechny ostatní. Jeho rod náležel k nejmocnějším v hrabství neapolském. Pietrovi se dostalo nejlepšího vzdělání a svoji činnost zahajuje při papežské kurii za Alexandra VI. R. 1504 jest jmenován biskupem v Chieti. Jak jen mu služba dovoluje, odebírá se do své diecése a nemilosrdně dělá pořádek mezi svým duchovenstvem. Jest vášnivým stoupencem rázné reformy kleru a obnovy náboženského života v duchu přísně středověkém. Jen jedna světská vášeň má místo v jeho nitru: nenávisť ke Španělům a Habsburkům, jež jest mu později, když se stává papežem, osudnou. Po ukončení svěřených mu diplomatických cest v Anglii a Španělsku naskytá se mu možnost přiložiti ruku k reformám velkého slóhu v Římě samém, když po smrti Lva X. jest zvolen papežem Nizozemčan Hadrián, někdejší vychovatel Karla V. Jeho episkopát jest zajímavou episodou svědčící, že vše má svůj čas, a že vůle sebe lepší není s to zlomiti jaksi přes koleno poměry, není-li již připravena půda. Nebylo nikdy muže, který by si byl upřímněji přál učiniti nápravu v celé církvi a zejména u kurie odstraniti vše, co by dávalo látku ke stížnostem. Za svého pobytu ve Španělsku, kde se stal biskupem a později inkvisitorem, poznal dokonale výsledky španělské církevní reformy, s jejímž programem se sám stotožňoval. Postaven v čelo křesťanstva, domníval se, že bude moci rázem provésti nápravu při kurii a v celé církvi. Proto přibral i Caraffu, s nímž se dobře znal, aby mu pomáhal. Byl to d vný pohled pro kardinály kurie, když zřeli místo skvělých papežů renesančních prostého nizozemského učence, žijícího dále svým skromným, přísným životem, věnovaným jen práci a modlitbě. Když Hadrián je chtěl přivésti na nové dráhy, vzepřeli se celou silou a ukázalo se, že moc tradice jest ještě příliš silnou. S druhé strany doufal Hadrián, že jeho upřímná snaha zarazí vývoj reformace německé a pohne myslmi stoupenců Luthеровých na říšském sněmu, kam vyslal nuncia s instrukcí vyslovující otevřené odsouzení dosavadních zlořádů a doznávající, že „od hlavy zkáza rozšířila se do údů, od papeže k prelátům, že všichni jsme zbloudili, a není nikoho, kdo by byl činil dobré, ani jednoho.“ Výsměch, nedůvěra a obviňování z falše byly odpovědi se strany luteránů. Klamán na všech stranách, umírá ušlechtilý Hadrián po roce svého pontifikátu, který mu byl trpkým břemenem. Ještě nepřišla pravá doba a nový Medicej, Klement VII. ho vystřídal. V Caraffovi se tím utvrdilo přesvědčení, že reformy nebudou provedeny nařízenými,

dokud se nezmění klerus. To právě vedlo jej a Thiena k založení řádů řeholních kleriků, jenž podle Caraffy, biskupa z Chiety či Theanu nazván Theatinským. Již r. 1524 dosáhl od papeže schválení regulí. Caraffa a Thiene se vzdali všech svých duchovních hodností, aby se věnovali práci v řádu.

Řád měl s počátku málo členů a to v intencích Caraffových, který jich chtěl málo, ale vzorných. Všichni měli po způsobu mnišských řádů spolu bydleti, složití slib čistoty, chudoby a poslušnosti, ale jinak býti oproštěni od všeho, co bylo vnějším znakem dosavadních řeholí. Za to touha přiblížiti život řeholních kleriků co nejvíce k životu prvních apoštolů, vedla k ustanovení, že nejen nesmí míti žádného majetku, nýbrž se nesmějí ani žebrati; mohou se vydržovati dobrovolnými dary, jež jim lid přinese. Tato okolnost a onen skromný počet členů způsobily, že řád si vždy podržel jistý aristokratický ráz, jak mu jej vtiskla osobnost Caraffova. Nestal se tak seminářem vzorných kněží, jako spíše seminářem vzorných biskupů, jak se o něm říkalo. (Pokrač.)

Upozornění. V první části článku v 2. sešitu „Života“ na str. 36, řádku 29. má býti místo: Raube správně: R a n k e a na str. 37, řádku 17. místo: sedmiletý boj, správně: s e d m i s t y l e t ý b o j.

Ant. Novák:

Historia est magistra vitae.

»Kéž by náš pád byl jiným ku povstání
a množení seménka našeho jiným ku životu.
J. A. Komenský.

Kéž by pád náš byl jiným ku povstání! Povstali jsme k novému státnímu životu. Žel, že celých tři sta let bylo potřebí, aby odčiněna byla vina, pro hříchy našich otců uvalená na národ český. Bílá Hora byla „počátek a dvěře všech neřestí a béd“, byla zároveň trestem za 150leté poblouznění národa. Ano, až k Husovi sahají kořeny této katastrofy, neboť od válek husitských datuje se kulturní úpadek národa. V tom shodují se všichni vážnější historikové. A třeba jsme dalecí upírati tomuto kusu našich dějin na jeho osobité kráse a nevidět i některé světlé stránky onoho náboženského hnutí, které proslavilo nás před celou Evropou, přece, posuzujeme-li je ze stanoviska prospěchu celonárodního — v díle dob a věků — nemůžeme zapřít, že toto hnutí bylo nešťastným pokusem vymknouti se z řádu, v němž jsme dosud stáli. Svádí nás sice vrozený vzdor, viděti právě v té odvaze: postavit se proti celému světu, rozšlapati dějinnou tradici — slávu našich dějin. Ale kdo zná dějiny, kdo pocítil všechny ty bolesti a ponížení národa, za dob Karlových neslavnějšího ve střední Evropě, tu nedá se zmásti varem krve a chvalorečněním pochybné ceny. Kde mohl býti náš národ, kdyby nebylo oněch nešťastných kulturně-politických aliancí, v nichž národ náš sloužil jen cizím zájmům? Prohřešili jsme se svým vzdorem na svém národním sebeurčení, ztratili vztah k současným proudům evropským a přiklonili jsme se k chudé a pro náš národní i kulturní vývoj neplodné sféře německého protestantismu.

Když země naše, „která má tvar srdce ve středu Evropy“, byla předurčena k tomu, aby se v ní vybojoval velký duševní zápas mezi katolicismem a ďáblem negace a skepce — protestantismem, byli jsme již tak povahově zkaženi a oslabeni 150letým obdobím úpadku, že jsme neviděli, že bojujeme v cizích službách a na konec vykrváceli jsme za německý protestantismus a jeho zájmy, aby Němci ve své známé „věrnosti“ na nás při účtování zcela zapomněli. (Marten: Dialog nad městem.)

Když s Husem odtrhl se národ náš od Říma a tím od románského západu, nenalezl za celých 150 let mužů, kteří by dovedli mu říci slova života, dáti mu lepší řád náhradou za onen zrazený.

Sen obnoveného království, sněný domácími mysliteli od chiliastů počínaje a Amosem konče, byl utopií. Táboři opustili brzo domácí tradici, podlehnuvše Wiklefovi, otcí vši reformace a Jednota bratrská, která snad nejopravdověji šla za tímto snem,

poznala záhy, že je nemožný návrat k apoštolské církvi. Za třicet let života přijímá Jednota do svého středu učené a šlechtu, smiřuje se se světem, aby svědčila církvi obecně-katolické, že „za pokrokem lidstva a svým velikým světovým úkolem jdouc, musila se z prvotních forem rozvíjetí a proměňovati“, a že tedy povídání o sítí s cesty a vládě antikrista je naprosto neodůvodněno. Sám Komenský pro vítězství katolicismu upadá v pochybnost, zda víra jeho jest pravá, když spravedlivý Bůh dal zvítěziti antikristu. Osud jednoty byl zpečetěn, jakmile začala tato politisovat. Z náboženské obce stala se politická strana, v politických akcích velmi nešťastná. Jednota nedovedla získat více než 15% národa a zanikla posléze jako bludný meteor na českém nebi.

Stejně církev Husova nedovedla naplnit duši národa a upokojit ji. Opravné snahy jeho vykonává vlastně církev katolická v Tridentu, utraquistům zbyly z reformního programu kompaktata. Síla tradice a izolovanost českých kacířů dokonala dílo zkázy. Církev utraquistická nemá štěstí na vůdce. (Cahera, Myslopól, Mihnánek!) Kněží kališní osvobodili se od autority Říma, ale zároveň s ní také od kázně a řádu, jsou „velmi tělesní, zhovadilí, hodovníci, pijaní, zlolajci lakomí bez studu, manželství jejich je neřádne, děti nekázané.“ (Denis: Konec samostatnosti české III. 599.)

Tak ponenáhlu byl připraven národ, aby proti národní tradici uvítal německou reformaci Lutherovu, ač „z hlediska mezinárodně církevního nebylo osudnější události v novověkých dějinách českých nad přijetí německé víry, která nábožensky nebyla vyšší staré víry husitské a která v českém prostředí XVI. stol. byla politicky rozkladná, kulturně syrová a jazykově cizácká“. (Kybal v Nár. čítance 141.) Jak jinak! Lutheranismus znamená odevzdanost do hříchu. Heslo „fortiter pecca, fortius credas“ a zásada, že není ke spáse třeba dobrých skutků, jsou základem plochosti, ne-li nemravnosti náboženské. Není tu ani potuchy po obětavosti vlastní katolicismu. A šlechta novoutraquistická či lépe protestantská dobře rozuměla lutheranismu v tomto smyslu. Radostně sáhli po tomto státním náboženství a počali loupiti katolické chrámy. Píše-li Farský v „Apoštolu“ (č. 2.), „že církev Československá má nárok na užívání chrámů dosavadních, které před bitvou bělohorskou z 90% nebyly římsko-katolické, lze vědomě neb z nevědomosti. Jeho kollega superintendent Dr. Hrejsa píše v „České reformaci“ (str. 501), jak se v Čechách „zmáhala“ evangelická církev:

„R. 1613 mohl Dr. Hoč z Hoëneggu (dvorní kazatel saského kurfirsta) v Drážďanech při pohřbu Dra. Marka Gerstenbergera, tajného rady kurfirsta saského, jenž jako saský vyslanec si získal nemalých zásluh o povolení Majestátu, vděčně dosvědčiti: „Kdežto dříve v celém království sotva v pěti kostelích mohlo slovo boží bezpečně a směle býti zvěstováno, nyní se tak děje veřejně beze vší překážky již v 500 kostelích, takže i v Praze nejen snad v jednom, ale dozajista ve 30 kostelích česky i německy exercitium evangelického učení se koná“.

Pan Farský snad namítá, že to byly kostely utraquistické, ale i kdybychom připustili, že část uloupených kostelů byla v držení utraquistů, opět je tu otázka, komu je odňali utraquisté. Utraquismus zůstal konečně na půdě katolicismu (kompaktata), kdežto lutheranismus, toto „novotné“ náboženství, má i věroučný základ zcela jiný. Protestanté tyjí tedy z loupeže katolických chrámů. Jen dva chrámy pražské (sv. Salvátora a nejsvětější Trojice) si vystavěli Lutheráni sami.

Lutheranismus přispěl k dalšímu zbahnění české společnosti. Z chudých německých polí vanulo k nám jen sobectví, duševní inertie, mdloba náboženského liberalismu, ba nevěry. Čteme o pijanství, rváčství, hrách v kostky, nevázanosti mravní, sňatcích pro peníze, nevěře manželské, dovídáme se, jak se obohacovali v osudné válce plukovníci cizí i domácí na úkor státu, jak lehkomyslně vedli revoluci, jak zbaběle vzdávali se dalšího odporu, když nepatrná bitva na Bílé Hoře sklonila vítězství na stranu protivníkovu.

Jaký slaboch byl i zimní král. Dal si odňati právo kontrolovati důchody zemské, „protože králi nenáleží, aby se na důchody zemské ptáti ráčil.“ Dvůr jeho je víc než

úpadkový. „Falcká politika byla od počátku založena na klamu, pokrytectví, ziskuchtivosti a zbabělosti“, doznává Kybal.

Nechceme opakovati známé doklady o „německé věrnosti“. Sledujeme jen náboženský problém. Vychovanci Heidelberka a Drážďan tíhli stále za hranice a nevzdělávali český úhor. Jen tak bylo možno, že hrstka jezuitů dovedla u nás za několik desetiletí přivésti národ do lůna církve katolické. Nestačí ukazovat na násilnou protireformaci, dragonády, inkvisici jesuitskou atd. Dáváme tím smutné vysvědčení národu z 80% odkatoliceňmu, že nedovedl následovat hrdinného zápasu francouzských hugenotů, holandských gueuxů, polských dissidentů, katolických Irů. Jesuité zvítězili zbraněmi ducha. Bylo to snadné vítězství. Jesuité získali mládež a před Bílou Horou měli tu již pohotově řady laické, odhodlané k výboji na život i smrt. Kybal správně podotýká, že „utvoření katolické strany bylo největší událostí v českých dějinách na konci 16. a počátku 17. století. Nebyla to strana kněžská, nýbrž laická a speciálně šlechtická.“

Zatím, co jednou rukou hájí tito kulturní předbojníci državu katolicismu a nahánějí svou výbojností strach osmeronásobné převaze nepřátel, stavějí druhou rukou skvělé školství, aby rodina jejich nezůstala bezdětnou. To je hanbou učené společnosti české, že jesuité zachraňují trosky slavného učení Karlova, že oni zachránili ve svých knihovnách nejdůležitější kacířské spisy doby husitské, ke kterým měli tak zvaní ctitelé Husovi pramálo úcty. Víme přece, jak naložili direktori s knihovnou jesuitskou, kde tito pracně nashromáždili pravé poklady rukopisné. „Jesuité“, jak sděluje lutherán Holik (Čas. čes. Musea 1909. Dodatky str. 312.), „za jeho času knih více nepálili, ale ukládali v černé vazbě ve své knihovně klementinské a chovali je v úctě.“

A kustos musejní a universitní knihovny dr. Truhlář dotvrzuje, že nejvíce knih pochází z jesuitských a klášterních bibliothek. Z Klementinské je více než 1200 rukopisů, z kláštera třeboňského přes 300. Ale to byly jen trosky. V jesuitské bibliotece bylo ještě v XV. století asi půl pátá tisíce rukopisů. Kdo je zničil? Dle svědectví Truhlářova „opatrovali jesuité rukopisy kacířské pečlivě a nikterak jich neničili.“ (Osvěta, roč. 1905, str. 457 a 462.)¹⁾ A byly mezi nimi i spisy Husovy (79 rukopisů!). Kapitulní knihovna mezi 1350 rukopisy má 56 rukopisů Husových.

O zkáze těchto vzácných památek poučuje nás Winter v „Dějích vysokých škol pražských“ (str. 159). Když vylíčil, jak uboze vypadala utraquistická universita, píše o zkáze jesuitské bibliotheky. Třebaže hned po defenestraci se mistři pražští na návrh Jesseniův chtěli „ujmouti“ této slavné bibliotheky, „jure postliminii“ (bibliotheka patřila prý dříve českým Dominikánům!), nevěnovali stavové sluchu této snažné prosbě a direktori, potáhnuvše na sebe důchody a statky této koleje, nasadili do ní vojáky, kteří tu k hrůze mistrů českých hospodařili „jako na Fidrholci“. Čeští mistři báli se direktory upomenout a teprve, když se proslechlo, že bibliotheka je roznášena a kažena, „consultují“ a starají se, kterak by to opatřeno býti mohlo“.

Teprve na konci roku 1619 posílají direktori mistrům dekret. Ti však ze strachu, že budou zodpovědni za vyrabování knihovny, vzpírají se jí přejmouti dříve, dokavad nebude ohledáno, je-li bibliotheka celá. Rektor však, znaje poměry a zákulisí, varoval kolegy, že „upadnou v podezření u místodržících i u národa“.

Opatrní mistři šli přes to bibliotheku ohledat a ztrnuli. Tři čtvrtiny vzácných, ponejvíce husitských rukopisů bylo pryč. Ale Šimon Sušický ze Sonnenštejna (!) odevzdal klíče direktorům „beř nebo nebeř!“

Tak zachovány aspoň trosky její. A Winter nám neopomenul sdělit, kdo bránil převzetí jesuitské knihovny, dokud byla v pořádku, kdo hrozil mistrům nemilostí direktorů: „Predikator od sv. Salvatoria mistr Fabián byl po Bílé Hoře od jezuitů vyzván, aby vrátil knihy, jež ukradl z jesuitské knihovny.“ Ten se však brání, že těch knih nemůže vrátiti, „poněvadž mnoho prachu spolkl a mnoho zimy zkusil, když tu knihovnu „pořádal.“ Direktori prý mu za odměnu dovolili vybrat knihy, které se mu líbily.

¹⁾ Údaje tyto sebral dp. Robert Novák, farář ve Rtýni, jehož laskavostí jsem je převzal z jeho rukopisné práce.

Kolik takových pobertů-predikantů bylo? Mistrí ho znali a nechtěli mu klíčů od biblioteky svěřiti, ale kdo z českých mistrů mohl se opřít za direktorské vlády lutheránskému predikantovi od sv. Salvatora?

Nic lépe neillustuje ubohost a poníženost českého školství a slavné university, než právě tento případ. Lutheránští dobrodruzi nejen že nám žádných kulturních památek po sobě nezanechali, oni nás ještě oloupili o ty nejcennější. Oni, ne jesuité, zničili památky po Husovi, poněvadž ne Hus, ale Luther byl výrazem a představitelem náboženského dění a chtění této doby, která tak málo porozumění má pro památky vzrostlé na české hroudě. Dobře připomíná Pekař, že tato doba věděla toho o Husovi žalostně málo. Byl to ostatně utraquista Bacháček, který vypouští svátek Husův z kalendáře.

A jak upadalo učení Karlovo za éry utraquistické, smutno psát. Zvláštní komise universitní navrhla se souhlasem profesorů, aby z biblioteky (universitní) knihy na pergameně psané „písmem starodávným, takže se sotva čísti mohou (byly české!), prodali („málo některé hodnější knihy vyberouce“) a jiné „užitečnější“ za ně koupili.“¹⁾

Tak Čechové, kteří dle Příbrama knihy za nejdražší poklad země pokládali, klesli v lásce ke knize. Ke knize české, neboť mistr Jakub Krupský byl zavřen, že přeložil knížku Plutarchovu (De educatione puerorum) „tam temerario ausu czechico sermone!“ Kniha byla slavnostně odevzdána „Vulkánu“ na universitním dvoře za přítomnosti profesorů a auktora. (Winter.)

Dost už. Tyto obrázky stačí, abychom nabyli přesvědčení, že ztratili jsme husitstvím, utraquismem a ještě více lutheránstvím svoje národní sebeurčení, že zabředli jsme do prostředí nízkého, nezdravého a syrového, které národ náš by nikdy neprobudilo k národnímu obrození. Po národnostní stránce bylo ono prostředí stejně hrozné nebezpečné jako po stránce mravní. Porozumíme nyní poznámce mistra Kampana a posteskne si s ním: „Mně teď lecco v našem nešťastném zápase připadá jako ohromná, náramná lež. My byli v rukou cizích, my spoléhali na cizí, u nich a u našich samá neupřímnost.“ Aneb povzdechu Stránského: „Bože, co že to měla ta slavná akademie pražská za syny!“

A ve lži — ne Říma, ale protestantismu — žije náš národ dosud. Jsme dosud v rukou lidí nám myšlenkově cizích, lidí odchovaných německou filosofií, německým sobectvím, neupřímností a lživostí.

Pohlédněme na druhou stranu. Desetina národa, zůstavší věrna víře Otců, dává se na veliký výboj — lov duší. Nedrnčí na národní struny, ač příležitost při vnikání německého protestantismu byla tak vábná. — Hledá klíč k duši lidu jinak. Jest nesena velkou ideou kulturní převahy katolicismu, jest přesvědčena, že ona má pravdu a že její vítězství zachrání národ. Katolíci neztrácejí hlavy při nezdaru, nestávají se kvietisty a fatalisty jako Komenský, neodevzdávají se pasivně osudu. Jim nebyl „pláč a slzy nejistější zbraní“ jako Komenskému. Odpovídají vždy činem. Nespolehají na pomoc zahraniční, třeba že tato přichází včas. Každý voják „Ligista“ „je hotov položit život za obhájení římské víry a náboženství.“ Opírají se o „kulturní prostředí vlašské a španělské, které bylo tou dobou v Evropě svým bohatstvím a významem daleko nejsilnější.“ (Pekař.) Mají proto světový rozhled a česká otázka je řešena z hlediska světového a má velké rysy a smělé linie. Náboženská vroucnost jejich není slabá. Vědí, komu uvěřili a nejsou nikdy v pochybnostech věroučných. Oni dobývají zpět ztracených posic, protestanté brání lup. Přes religiosnost politiky neupadají do snění jako zimní král, který na základě proroctví Kotterových se vmýšlí do trpné posy náboženského hrdiny a mučedníka. V zápase dvou kultur byl katolicismus silnější lutheránství a proto zvítězil. Byli jsme vráceni románskému prostředí, pod jehož ochranou budovali jsme si od X. století stát a odráželi útoky Němců. Husitství nemělo by tak silného nosného pilíře národního hnutí, kdyby ho nepřevzalo z těchto dob.

¹⁾ Winter: Děje vys. škol str. 88.

Z pouště, zanechané protestantismem, zachránil český katolicismus, co se zachránit ještě dalo. Popřál při nejmenším národu dobu poměrného klidu, aby mohl sesílití vnitřně a elementární silou vybuchnouti, když osvícenství chtělo nám vzítí národnost.

„Jen vědecké dítě prohlašuje dobu předbělohorskou za absolutní světlo a dobu pobělohorskou za absolutní temno.“ (Pekař.)

Z ničeho téměř tvoří katolíci nové kulturní období. Inteligence protestantská opustila zemi a zbyl tu jen zanedbaný lid. Školy, ubohé již před r. 1618, zašly téměř docela v třicetileté válce. A přece nezoufali smutní vítězové. Ze západu, jenž nám byl rázem otevřen, přicházejí nové a nové popudy, jesuité budují moderní školství, na svou dobu více než dokonalé a pro svou všestrannou vzdělanost mohli dělati zázraky. Na lid otupělý válkou působila okázalost obřadů. Použili toho prostředku. Lid přál si lehkou četbu, jsa přesycen traktáty a hádkami věroučnými. Jesuité dávají mu kancionály, legendy a proroctví, které sice literárně nejsou cenné, ale pomáhají poněnáhu křísit ztracenou lásku ke knihám. Svatováclavské dědictví, založené Šteyerem, vydává za 80 let (1670—1751) více než 80.000 knih a r. 1677 objevuje se nový překlad bible. Koniáš dal sice na index asi 1233 knih, ale většina z nich jest bezcenný traktátový a propagační brak neb nechutné traktáty.

Záhy ozývá se protireformační Čechie. Upozorňuje na sebe svou oddaností k minulosti a tradici předků. Budí lásku k českým dějinám, převádí poněnáhu pozornost z děsů válečných, dogmatických hádek, z bludného kruhu lutheránského k pevnému bodu — církvi, která tu nepohnuta událostmi stojí a upokojuje elementární touhu po Bohu, která se objevuje vždy po velké válce.

Objevuje se celá pleiáda spisovatelů: Balbín, Šmíd, Pešina, Krugerus, Stredovský, Kořínek, Beckovský atd. připravovali dobu probuzení národního.

Prostředí románské hovělo naší národní povaze. Naučilo nás úctě k autoritě, smyslu pro pořádek a řád, aniž by ochromilo vrozenou individuálnost. Zde prožili jsme žhavě a plně dobu baroka, která darovala nám tolik krásných staveb a soch, že nám je cizina závidí. Ovzduší ono hovělo i naší rytířskosti, vychovalo nám lidi schopné boje za ideály, pevné ve své víře, jisté svou spásou — lidi celé — charaktery. Přineslo svým jasem novou radost ze života a očkovalo nás proti negaci a skepsi nemocného severu. Proto jsme se ubránili germanisaci Josefinské, proto jsme se spontánně ve světové válce přihlásili pod prapory dohody.

Pak prý „Říman“ nemůže býti dobrým Čechem! Ano, právě „Říman“, t. j. katolík, spíše než jiný. Kolik bylo za války Vaváků na českém venkově, když inteligence zalézala do děr!

A dnes znova usilují dobře známí lidé vytrhnouti nás z řádu, v němž jsme stáli a svobody dobyli.

Protestantismus a roztodivné sekty mají privilegované postavení, pod patronací vlády a magistrátů svádí se občanstvo k odpadu od katolické církve.

Jaká to marná práce!

A může se myslící člověk spokojiti s rozřešením náboženského programu českého tak, jak si to představuje Herben (Tábor je náš program. Tábor 1920): „My dnes, když budeme mysliti na otázku náboženskou (náboženství se nemyslí, ale žije! P. a.), nemůžeme věřiti již tak, jak věřili Hus, Chelčický, Komenský. Naše náboženství musí se přizpůsobiti (!) vymoženostem hospodářským (!) a technickým (!) a nemůžeme proto přijmouti staré náboženství a zásady tábořské. Naše náboženství dnes bude se zakládati na rozumu.“ (Na předešlé stránce píše, že lidské srdce má důvody pro náboženství, kterých rozum nemá.) A Herben dodává: ne na rozumu pouhém. „Náš poměr k Bohu musí býti řízen tak, aby se neprotivil tomu, co je dokázáno (?) vědou; musí to býti náboženství vyšší, přiměřené naší době. Na př. v bibli je místo: „Chudé máte vždycky sebou“, řekl Kristus. Masaryk naproti tomu řekl: „My chceme, aby nebylo vůbec chudých mezi námi!“ (str. 11.) — A Masaryk je přece něco více než Kristus, že ano pane Herbene. Tato ukázka zajisté stačí, aby všichni lidé zdravého rozumu nečekali odtud spásu.

Jen církev katolická dnes jako před lety dovede uspokojit duše toužící po pravdě. Jen ona zůstává pilířem, když celý svět kolotá v chaosu. Jen Kristus řekl slova života.

Noví „Ligisté“ a jesuité objevují se na zápasišti. Nová vlna restaurační se valí Evropou, neméně výbojná a neméně jistá svým vítězstvím. Jako tenkrát i dnes je to mládež, kterou získáváme, poněvadž neseme oheň na křídlech a nadšení otevírá nám srdce jejich, toužící po oběti, činu, vybřednutí z materialismu včerejška. Osvojili jsme si zbraně nepřátel — ba co více, máme lepší — poctivější. Je to tragické pro náš protestantismus. Schází, jako ten dědoušek Herben. Vystřileli už dávno své šípy — a bývaly otrávené — a ztloustli, zestárli. Dostali se k moci a bojí se průvanu, zatím co „drabantí“ druhé strany nebojící se ran a boje, zvyklí plout proti proudu, obsazují přední bašty a chystají se ke generální ofenzivě. Ó žel — ó běda! Je to možné v republice, kterou budoval Masaryk, kde všichni nenávistníci církve jsou odměňováni?

Už je to tak, dějiny se opakují. Obejdeme se tentokráte bez pomoci zahraniční — jesuitů — dvora i šlechty. Budujeme na lidu, nezatížení mamonářstvím doby, odhodláni jako Ligisté životy klásti. Chceme opět chvalo zpěvy na chudobu, již si nedáme vzít, na boj, v jehož konečné vítězství věříme skálopevně. Devisa naše zní: národ náš zůstane ve své většině katolickým a jako takový bude mít důležité poslání dějinné.

Historie Bílé Hory bude nám povzbuzením a my to budeme, kteří budeme plnit odkaz Husův i Komenského, vyhnuvše se jejich osudnému omylu — totiž zřeknutí se církve katolické a románsko-latinského prostředí.

Jar Znorov:

Od moře.

(Panu Drag. Dujmovičovi.)

Za vlnou vlna
stoupá a padá

bez konce

a po nich běží
stříbrná stezka,
zdá se, že přímo

do slunce.

Tak náš je život,
jako to moře,

houpavý;

naděj a litost,
smích a zas slzy,
jak den to nese

střídavý.

Třeba že padá
za vlnou vlna

bez konce,

po všech vln vrchu
přece však běží
stříbrná stezka

do slunce.

Tak každý den náš
to na svém vrchu

jiskru nes',

aby dni řada

zlatou nás steskou

přivedla jednou

do nebes!

Emil Vandewalle T. J.:

Z franc. přeložil Ferd. Pokorný T. J.

Cesta k Církvi.

Kníže Ivan Gagarin.

(Podle nových pramenů.)

(Pokračování.)

Než tato zhavá mysl potřebuje potravu. První následek ztráty jeho illusí byl, že nabyt naň větší přitažlivosti „svět zevnější, život plný ruchu a zábav, jemu rovněž neznámý.“ Líčí svůj duševní stav takto: „ . . . celý můj myšlenkový směr, podporovaný osobami, s nimiž jsem se stýkal, a četbou, již jsem se oddával, nesl stopy vlády, již až dosud měla obrazivost nad veškerou svou bytostí; po zmařených snech zůstal ve mně rostoucí sklon k záduščnosti a tesknému smutku; zároveň jsem v sobě postřehl jakýsi kritický smysl, který nasazoval nožik rozboru na všechny mé pocity a nálady. Buď strach, že se znovu stanu hříčkou nějakého klamu, nebo jiná příčina učinila mě nadměrně nedůvěřivým ke všemu, co mým nitrem hýbalo. Tak jsem prožil dvě léta, trpě nesmírně a přece nalézaje jakousi ohromnou slast v samém utrpení. A třeba

vyznati, že má duše pod nečistým dotekem dvojí této rozkoše obrazivosti a smyslů slábla, ochabovala, klesala a dokonce přivykala jisté otupělosti člověka nedůstojné, jejíž osudných účinků nelze se dosti obávat."

Tato nedůstojná otupělost, již lituje, byla by v očích lidí méně pevných rázu dosti nevinného. Zdá se skutečně podle svědectví, jež vydal později Balabin,¹⁾ že si zachoval po celý svůj život ve světě úplnou čistotu mravů. Budiž tomu jakkoliv, ani lesk salonů ani cesty do Vídně, Hollandska a k rýnským břehům²⁾ nemohly vyplnití prázdnoty jeho srdce. Scházela mu myšlenka, již by svůj život zasvětil. „O několik století dříve“, píše ve svém denníku, „bylo by náboženství onou ideou, již bych obětoval vše, co mám a jsem; ale za našich dob nelze na to ani pomyslit!“

„Než nezahynulo všechno ve mně“, píše jindy, „láska k vlasti se udržela v mém srdci; byl to nejušlechtlejší a nejlepší pocit, jež jsem v něm nacházel; rozhodl jsem se tudíž věnovati své otčině onen nadbytek činnosti a života, který potřeboval jen předmětu hodného obětí, aby se mu oddal docela.“ Bylo to r. 1834, kdy pojal tento úmysl. Otevřeme jeho denník tam, kde je datum 26. září: „Ó, kdo mi odhalí tajemství, býti úplně zaměstnán jedinou silnou a plodnou myšlenkou? Vznešené zasnoubení s myšlenkou, jež přichází zúrodnit ducha a dá mu kvěsti i nésti plod! Proč jsem chladný ke všemu, co mě obklopuje, proč jsem se dosud nenadchl pro nějaký vysoký cíl, pro nějakou krásnou a užitečnou myšlenku, hotov zasvětit jí všechny dny svého žití, všechny jeho okamžiky, všechny své schopnosti?“

„Což má vlast? Nikolí, má úcta k tobě neuhaslá, ba začíná znovu zahřívati a ozařovati mé srdce. Tobě, vlasti, zasvětim svůj život a své citění. Mé studie, práce, námahy, vše bude pro tebe. Ó Rusko, nejmladší ze svých sester v rodině evropských národů, tvá budoucnost je velká a krásná, je hodna, aby pro ni bušila srdce nejušlechtlejší. Tys silné a mocné na venek a tvoji nepřátelé se tě bojí, tvoji přátelé v tebe doufají, jsi pro velmi mnohé předmět důvěry a odvahy, ale jsi mladé a nezkušené mezi sesterskými národy. Jest čas, aby se na tebe již nepohlíželo jako na nedospělého člena rodiny a abys kráčelo jako rovný mezi rovnými, abys vyšlo z nezletilosti a nabylo zralosti, abys bylo bohaté, slavné, svobodné a šťastné, aby tvůj lid byl v tobě spokojen jako dítě, jež blaženě klade hlavu ke spánku na klín své roditelky. Tvůj vyspělejší duch má potřebí vážnějších úkolů; . . . dlouhou dráhu jsi již ušla, ale ještě leží velká vzdálenost před tebou, a je třeba, aby tvoji synové kráčeli vpřed a odstranili s tvé cesty všechno kamení a trní, jež zdržuje tvůj postup.“

Jak uskutečnití velké toto dílo, zajistiti vlasti vnitřní blahobyť, úměrný její světové úloze? V Rusku, kam se Gagarin vrátil v červenci 1835, hýbala tato otázka myslmi a dávány na ni odpovědi naprosto protichůdné. Jedni, slavofilové, zavrhovali předem vše, co bylo zavedeno od Němců a Petra Velikého, zřice spásu otčiny v návratu k zařízení a náboženství starého státu moskevského. „Avšak řecké pravoslaví“ — napsal Herzen³⁾ — „není než vychladlý katolicismus . . . Slavofilství, jež očekávalo záchranu Ruska od vzkříšení soustavy byzantinsko-moskevské, neosvobozovalo, nýbrž poutalo; nepokračovalo, nýbrž ustupovalo. „Evropané“ (jak je nazývali slavofilové my bychom řekli okcidentalisté) nechtěli zaměnití okovy německé za okovy slovansko-pravoslavné, chtěli se zprostiti všech okovů . . . Toho, čeho se domohli za cenu tolika utrpení, tolika potoků krve, nemínili se vzdáti, aby se znovu podrobili těsným poměrům, výlučnému nacionalismu, církvi místně omezené.“ V evropské volnosti a civilisaci spatřovali vskutku životní prvek, jehož se Rusku nedostávalo k veliké jeho škodě.

(Pokrač.)

¹⁾ V listě již uvedeném, 7. října 1882.

²⁾ Popis této cesty, již konal s rodiči, je v jeho denníku. Ch. Clair T. J. podal z něho některé výňatky, loc. cit.

³⁾ Herzen, O vývoji revolučních ideí v Rusku, Londýn 1853, s. 108 násl. Třeba čísti celý ten oddíl pro poznání duševních proudů v oné době, ovšem s patřičnou výhradou proti nauce spisovatelově. Alexandr Ivanovič Herzen, ruský novinář a demokrat, nar. v Moskvě r. 1812, několikrát vypověděný ze svého působiště, dlel v cizině od r. 1847. Tam uveřejnil několik spisů proti samovládě a řídil vydávání „Kolokolu“, v němž útočil na nevolnictví a hlásal osobní a politickou svobodu. Zemřel v Paříži 1870. Gagarin se s ním bezpochyby seznámil v Moskvě r. 1839; vstoupiv do řádu jezuitského, udržoval styky s bojovným publicistou.

CO ŽIVOT DAL.

Hnutí studentské u nás.

U nás dnes pracují o duši studentovu dvě moci: katolicismus a Volná myšlenka. Nezarazí již, když zřídíme kvintána gymnasia s maceškou na kabátě a slyšíme jeho plná slova o bídném Římu, o černém klerikalismu a p. Tito svedení hoši jsou tedy nepřáteli Říma, katolicismu a Boha. Každý, kdo má co dělati na střední škole a zná ovzduší těch četných ústavů, dá mi za pravdu, že pan profesor nevěrec nejdříve začne pod rouškou lásky k zmučené a trpící zemi české, již Řím zničil. Od tohoto politického, vznešeného momentu přejde k dogmatice, jež přikazuje, co každý má věřit a co věřit nesmí, k dogmatice, jež znásilňuje svobodu člověka, jež v temném středověku držela všechny ve svém těsném a studeném objetí. Posvítí si na přežitek středověký, na papežství, které i v moderní době svobodného myšlení straší různými syllaby a encyklikami a mladý hoch, není-li dosti hluboce nábožensky založen, je-li radikálnější a chce-li být jen svobodným a volným, vítá slova profesora a rozchází se s Bohem.

Proti těmto stojí druzí, kteří mají všechny nedostatky, již ti první odvrhli. Ježto páni profesori často nepřejí náboženství a věřícího linocha nemají rádi, mají těžší postavení. Musí více studovati, aby na ně pan profesor nemohl, musí být mravními, nejen proto, že je to přikázáno, nýbrž, že je to věcí jejich cti. Jsou odvážní, ale to se jim nepřizná, řekne se jenom, že jsou fanatiky. Nemyslí volně a svobodně, poněvadž jsou ještě v církvi římské. Nemilují své vlasti, ježto student, jenž studuje přece dějiny, vidí stále, co dobrého nám Řím prokázal a proto hned s ním sůtuje; jsou dokonce tak smělí, že ještě ve svobodné republice poslouchají katechetu (to slovo zkracují ve slovo »kátu). Přirozeně, že v duchu temné, všechnu radost zakazující morálky, se neúčastní rozpustilých zábav, neumí mluvit příliš galantně se slečnami, jen stále dřou a dřou. Inu, mají tolik chyb, že není možno je všechny vypořádat. Celý rozdíl mezi nimi a těmi prvními jest, že spíše studují, kdežto ti první jen myslí. Studovati jest nesmyslem.

Nuže, tyto dva směry se vyhraňují na střední škole a tyto dva směry na universitních studiích se hlásí již buď k tomu nebo onomu středisku. Ti pokročilejší přirozeně posílí studentské centrum Volné myšlenky, nebo některý stranický spolek, třeba studujících zorganizovaných při straně socialistické, soc. demokracie a p. Ježto vysoká škola činí hned z každého, kdo na ni vstoupí, člověka samostatného a moudrého, pohlížejí s opovržením na ty, kteří se hlásí i zde ke katolicismu, a jež ani vysoké učení neučinilo samostatnými a moudrými. Ani věda jich nepředělá. Oni ve své fanatičnosti se přihlásili do katolického akademického spolku. Ale proč? Na střední škole přes pronásledování jako charakterové vytrvali ve svém náboženském zápalu a přesvědčení. Neměli z toho hmotného prospěchu. A na vysoké škole? Nejsou charaktery, když zůstanou i na ní věrní, nýbrž oni se hlásí k myšlence katolicismu jen z ohledů — materiálních. Tak se čte v »Času«, v »Českém slově«, »Právu lidu«, »Volné myšlence«, slyší na schůzích atd. Když již ti katoličtí akademici si uspořádají za prázdniny sedmčetné navštívených sjezdů, když již vydávají dvě měsíční revue, jež studentstvo odebírá, čte a miluje, když již pracuje veřejně a všude jest cítit jeho van, je těžko říci, že jich není. Ale snáze jest říci, jsou to chlebaři. Ti, kdo tak píší, jsou již povýšeni nad vši morálku a nad všechnu čest, kteréžto pojmy jsou jim přežitkem a není tedy divu, když druhého podceňují a urážejí. Aby se naučili vážit si protivníka a nepřikládati v každém jeho činu bídných a hmotářských úmyslů, k tomu by se musili státí studenty klerikálními a k tomu se nesníží.

Veškeré to pokrokové studentstvo. est zorganizováno ve Svazu. Je to snad spolek čistě stavovský a též vydává list. Loni vydával každý týden dvoulistovou »Studentskou poštu« a letos začal vycházeti první ročník »Studentského věstníku«. Myslím, že za rok začne vycházeti nějaký první ročník »Studentské revue«, až se »St. věstník« přesytlí. Kritisovati ho nemohu, ježto vůbec se nedá kritisovati, ale zajímá mne práce, jež

konec konců určuje výši spolku a obětí s prací spojená. Letos konali katoličtí studenti celoříšský sjezd v Brně. Výše a úroveň referátů, vážnost nazírání překvapily i odpůrce. Ve 4. čísle St. V. jest program sjezdu, který chystá Svaz za rok v Praze, a jenž má býti internacionálním. Uvedu ho doslova:

»Kongres C. J. E. v Praze o velikonocích r. 1921. »Studentské čtrnáctidenní«.

Program:

Prvních 6 dní věnováno jest výletům po čs. republice.

Úterý, 7. den: Zápis a pověření delegátů. Banket, pořádaný Ú. S. Č. S. na počest cizích hostů.

Středa, 8. den: Dopoledne slavnostní zahájení kongresu. Odpoledne prohlídka Prahy. Večer divadelní představení nebo koncert.

Čtvrtek, 9. den: Ráno odjezd do některého ze zámečků v okolí Prahy, kde bude pracovní zasedání sjezdu. Večer: Přijetí pražskou společností na plese.

Pátek, 10. den: Jako den 9.

Sobota, 11. den: Exkurse.

Neděle, 12. den: Jako den 9. a 10.

Pondělí, 13. den: Ráno: prohlídka některé z pražských továren. Odpoledne slavnostní zakončení kongresu. Večer: Banket na rozloučenou.

A dále se mnoho mluví, jaká bude ta práce v odborech. Tou ani republiky ani studentstva nepředělají. Ale k celému kongresu bude třeba ne rozumu, ne práce, nýbrž peněz. Snad by bylo dobré udělati pouliční sbírku na strádající studentstvo. A při tom všem se vytýká bezcharakternost katolickému akademiku. — Není snadno nepsati satyry.

Philippe Gonnard — vzor učence.

Vidím-li universitního profesora před oltářem k Bohu se modlíti, vzpomenu mimoděk vždy Philippa Gonnarda. Padl 29. října 1916 u Donauumontu, zasažen isa šrapnelovou střepinou; nalezen byl klečící na kolenou. Podávám několik jeho myšlenek z jeho života i díla. Jeho duch byl křesťanský a vyhraněný, jeho životní láska patřila církvi a Francii. Obojí spojoval, jedna druhé nepřekážela a překážeti nemohla, ježto v katolicismu viděl vrchol života národního, pravé lásky k vlasti.

Se zvláštní pozorností plnil své povinnosti křesťanské. Nedělní věnoval celou Bohu, meditacím. Sám se vyjadřoval, že účast na bohoslužbě ho povznáší. Bez strojenosti zahloubal se ve zjevené pravdy; jeho modlitby a meditace byly prosté, srdečné. K meditacím nabádá jiné i poukazuje

na dobrodiní, jež z nich plynou duši člověka. Hloubka jeho úvah patrna i z jeho modlitby za vlast, kterou složil tři léta před válkou a která vyplynula z diktátu srdce; jí ukázal, že čím zbožnější katolík, tím větší vlastenec.

Jeho láska k Bohu vyplývala z vědeckého pojetí Boha. Na mnoha místech praví, že křesťanská láska se nemusí obávat doktrin, v nichž nemá nikdy vážného odpůrce. To, co má do sebe dobrého humanism, protestantism, modernism, má i křesťanství.

Příkře se staví proti protestantismu a přímo pohrdá protestantskými kolegy, kteří si vzali na mušku — jak praví — Písmo svaté. Viní je z těchže chyb, pro které se postavili proti Římu, a usvědčuje je, že konec konců museli přece alespoň mlčky organisaci katolickou za jediné správnou uznati a neměli tolik odvahy a mužnosti, aby to veřejně vyznali.

Jeho ideálem jest, aby kněžstvo žilo životem Kristovým a s ním pak všecka společnost lidská. Ovšem i k profesorům laikům se obrací, jim doporučuje hledat a sloužit pravdě a pro pravdu íít vyhraněnou cestou bez ohledu na okolí.

Není nezájmavo, jak se při své učenosti dovedl podřizovati autoritě církevní a k lásce k ní nabádati. Pokládá za nešťasntý každý krok proti církvi podniknutý a jest téměř přesvědčen, že nezůstane bez odplaty. »L' Eglise doit etre difendue« — jsou jeho vlastní slova.

Tak universitní profesor, muž vpravdě víry, čistý charakter.

Claude Lefilleul, vlastním jménem Philippe Gonnard, spolupracoval s J. Lottém a Ch. Péguym na »Bulletin des professeurs catholiques de l' Université«. Jeho bratr sebral jeho práce a vydal je r. 1919 pod názvem: »Reflexions et Lectures«. Práce Lefilleulovy jsou hluboce procitěné, svěží a nadšené.

K náboženským poměrům u nás.

Již několikrát jsem si dal otázku: Jest čilejším náboženský život u nás, probouzí se lid z té hořečky protináboženské, již byl tolik rozpálen? Kdybych vzal do ruky noviny ať jakéhokoliv směru, měl bych dojem, že cítí se potřeba věřit. Že to není sice ještě víra opravdová, jež jest činem, ale přece že jest zde již pokrok od bezvěří. Co jen u nás existuje náboženských společností a všechny se chlubí, že rostou, že jejich modlitebny jsou nabity, že nové a nové desetitisíce nalézají v nich pokoje. Protestantské sekty, jsou čtyři nebo pět, českobratrská společnost, československá církev, armáda spásy, ymka, ywka atd., všechny

by potvrzovaly, že náboženský život jest na postupu. A i v novinách a revuach jest řešen problém náboženský; ovšem toho nelze vážně pojmáti, ježto píšící píší o věci, již nerozumějí a píší vždy jen tak, kdyby i rozuměli, jak toho vyžaduje ten onen orgán. Není poctivosti, s níž dlužno se chápati tohoto věčného problému.

Před nedávnem vyšel pastýřský list biskupů československých, který si všímá jedné z těch společností náboženských: církve československé. Ten list by snesl jednu výtku, že totiž měl přijít aspoň před půl rokem. Když jsem jej četl, měl jsem dojem, jako bych četl ty velké listy velkých biskupů středověkých, jimiž církev učící vrhala v kletbu heretiky ať kterýchkoliv směrů a při tom hluboce učila. Je to skoro tak rozhodné a člověk se raduje, že slovo to jest slovem. »Katolická církev má povznesení válkou pokleslého mravního a právního stavu za svůj úkol, Kristem znázorněný podobností kvasu, jenž osvětou víry a teplem křesťanské lásky proniká široké vrstvy věřících a k výši kultury duchovní i hmotné povznáší ale srovnáme-li přítomný stav katolické církve v čs. republice s prozíravým projevem zástupců vlády, shledáme, že do klidného vývoje československého státu na základě řádu mravnosti a práva zasahují síly, které projevem směrnic vlády ruší. Neboť jednotný organismus katolické církve nejen že nenalézá ochrany, kterou každý právní stát poskytuje, nýbrž je bezúspěšně rušen rozkolem a bludařstvím t. zv. československé církve, spojené s volnomyšlenkářskými nevěrci, jinověrci a nepřáteli církve všeho druhu.« V dalším mluví o zločinné činnosti této církve, vzpomíná všech, kteří jí v tom podporují, ač tím podkopávají základy státu, vzpomíná těch, kteří z katolíků chránili před ní chrámů, bojovali slovem i životem, vysokoškolských katolických Ligistů, Orlů a lidových organizací. Sledujeme-li hnutí této československé církve, ani na chvíli nás nenapadá věřit, že máme co dělati s lidmi nábožensky cítícími a já nevidím již dnes u nich nebezpečí. Na počátku zahalovali se ještě jaksi v roušku víry, dnes i to odpadlo. Slyší-li kdo mluvit některé z činovníků této církve, má dojem, že má před sebou lidi mravně zpustlé, jejichž hrubé vtípy na panictví, kněžský celibát, na Řím by ani neslušely lidem postaveným nejméně i společensky i kulturně. Že je dřívější vláda podporovala, tomu se nedivím, znaie její přímo protestantskou zášť protikatolickou, která zatemnila i rozum.

Schůze této církve, ne náboženská shromáždění, schůze často při pivě a víně pořádané, jsou dnes již vedeny jako politické a jsou jen gau-

diem těm, kteří nestojí výše než ti, již mluví. Ty ženy, které tleskají při nich, a které si říkají, že mají pokoj v srdci, mi nahánějí bázeň. Jsou a-nebo budou matkami. A vychovávají v duchu nenávisti a mravní laxnosti, jest vychovávají zločince. Ale i zde myslím, že ty ženy nežijí tím, co slyší.

List pastýřský jest výrokem učící autority a jeho věty, jež pronáší tato autorita o církvi, o jejím božím poslání jsou tak mohutné, že uznávám za vhodné uvést celé jejich znění. Nečekám vzrůstu náboženského citění od protestantismu, nebo těch různých jiných společností, jež jsem vykl na počátku. Dnes protestantismus jest v úpadku a duchové v něm stojící cítí jeho nemožnost a vrací se čteně ke katolicismu. V církvi katolické nastal po převratu aspoň v části obrát k lepšímu. Mnozí se probudili a počali žítí intenzivnějším náboženským životem. Byla to jen reakce? Bojím se, že tak jest. U četných schází silné zdůvodnění. Kazatel a katolický tisk má zde rozsáhlé pole působnosti. Zdá se mi, že mnohdy nechápe se dosti tento těžký a vznešený úkol. Mnohé kazatelny a tím lid trpí rozbitím kléru, jenž pravděpodobně tuto generaci neopustí.

A tisk? Žije většinou z té reakce, kritizuje, ale netvoří. Málo proniká hloubku náboženského problému a leckdy se zdá, že má jediný úkol: vyhrátí volby. Bylo by to málo. Jest v našem zájmu, když již věc Boží činíme věcí svou, abychom nejen politicky vychovávali, nýbrž abychom se i hlouběji zadívali na náboženskou otázku. Pravím, je třeba tvořit. Bude-li stát zde lid nábožensky uvědomělý, ten se nedá odtrhnouti ani volebními hesly, ani časovými zájmy, ani bolestí, ani bídou. Jeho náhled bude utkvívati na povrchu. Francouzský denní tisk jinak si počíná než náš a mohl by nám býti vzorem. — Člověk víry nepracuje pro časný úspěch, nýbrž pro věčnost. A tak práce jest stejně těžká jako dlouhá a vyžaduje nejvyšší inteligence.

Vracím se k listu. Otiskuji část, jež jest činem učící autority a uvádím jen onu část, která k tomu napomáhá.

— — »Do katolická církev vnikl tento rozkladný prvek subjektivismu z protestantismu celslou modernismu, který odboj »Jednoty« proti episkopátu předcházal a splazením schismatu církve československé v alianci s nevěrou skončil.

Kdokoliv světovou událost vtělení Syna Božího, Pána našeho Ježíše Krista a založení říše »pravdy a svatosti« (Jan 17.) v jeho církvi vážně pojímá, musí logickou nutností uzavírat, že se Kristus zároveň postaral o neporušitelné její tr-

vání k náboženské výchově lidstva po všechny časy.

To učinil zaslíbením své trvalé přítomnosti slovy: »Já jsem s vámi po všechny dni až do skonání světa« (Mat. 28, 18.) a zaslíbením Ducha svatého: »Duch pravdy, kterého vám Otec pošle ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem a připomene vám všechno, co jsem mluvil vám.« (Jan 14, 17, 26.).

Čím je duch lidský v organismu lidského těla, tím je Duch svatý v společenském organismu církve Kristovy, jak názorně vysvětlil apoštol sv. Pavel: »V jednom Duchu my všichni byli jsme pokřtěni v jedno tělo« (1. Kor. 12, 13), »jste tělem Kristovým a údý (jeho) podle údělu« (1. Kor. 12, 27). A tento úděl vykládá: »Kristus dal jedny za apoštoly, jiné za proroky, jiné za evangelisty, jiné za pastýře a učitele, aby vzdělávali tělo Kristovo, až bychom se sešli všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v muže dospělého, v míru plnosti Kristovy, abychom již nebyli nedospělci kolísavými a zmítanými každým větrem učení skrze podvod lidský a lstivost (směrující) ku provedení bludu, nýbrž abychom vyznávající pravdu, v lásce rostli ve všem ke Kristu, jenž jest hlavou, z něhož celé tělo běže vzrůst svůj (Ef. 4, 11—16.)

Přítomným osobně, skutečně, ač neviditelně jest Kristus v církvi katolické v nejsvětější Svátosti oltářní, v níž mystické tělo věřících dostává za pokrm tělo Páně svátostné a krev Jeho za nápoj, »abychom vyznávající pravdu« slov Kristových »Tototť jest tělo mé«, »v lásce rostli ve všem ke Kristu«.

Církev Kristova jest tedy jedna a jednotna, tvoříc morální osobnost, která může o sobě tvrditi: Já jsem byla před devatenácti sty lety založena na skále svatého Petra (Mat. 16, 18), který přijal posláni: »Pasíš ovce mé« (Jan 21, 15). Proto jest církví Kristovou, až po dnes trvalíci, jen ta církev, která spočívá na skále Petrově, řízená nejvyšší autoritou jeho nástupců, a stádem oveček Kristových jest jenom to stádo, které pase (pravdou víry) Petr a jeho nástupcové. Proto obdržela církev Kristova rozlišující přívlastek »římsko-katolická«.

Volání »československé« církve »pryč od Říma« skončí jako v protestantismu nevěreckým pryč od Krista-Boha«. Jest to nesvědomité klamání českého lidu, když k němu tito falešní proroci přicházejí v beránčím rouchu české řeči bohoslužebné a namlouvají mu, že zůstane katolickým, že se jen »odřímští«, řeč latinská že se zamění za českou, kdežto zaměňují životní princip katolické víry, vtělený v autoritu Petrovu a jeho

nástupců římských papežů, za autoritu hospodských agitátorů, táborových řečníků, většinou kněží odpadlíků z lásky k ženě a k zajištěné s ní existenci, ne-li vlastní, alespoň uloupené násilným zabráním kostelů a far katolických na úkor církve Kristovy. Kdo věří vtělení Syna Božího a jeho zjevení, uzavírá logickou nutností a věří synovskou poslušností v neomylný úřad církve Kristovy, vrcholící v autoritě Petrově a jeho nástupců.

Od prvních dob starokřesťanských byly bludy a veškerá schismata, rozkoly, odmítány a Kristova nauka víry zachována neporušena učením všeobecných sněmů církevních potvrzených autoritou římských papežů.

Všichni pravověřící křesťané měli za svou povinnost víry pod ztrátou věčné spásy srdcem věřiti a ústy vyznávatí, ba i svou krví zpečetiti, co všeobecné sněmy církevní Nicejský, Efezský atd. na základě Božské tradice a Písma o Bohu trojediném, o božství Ježíše Krista atd. prohlásily za články víry.

Římsko-katolická církev stojí ve dvacátém století na tomtéž formálním stanovisku, chráníc víru neporušenou a odmítajíc bludařskou novotu nejvyšší autoritou církve Kristovy na skále Petrově.

Proto odmítá také falešné proroky t. zv. církve československé, zbavuje je veškeré pravomoci církevní a z církve je vylučuje jakožto odpadlíky.

Nemají tudíž božského posláni »učiti národy«, jejich mše jsou svatokrádežné, nemají pravomoci hřichy odpouštětí pravomocí klíčů, svěcených Petrovi; snoubenci nemohou před nimi uzavíratí platných manželství katolických; kdokoliv s nimi vědomě souhlasí, propadá též exkomunikaci, jako oni sami, jest vyloučen z církve, a katolický pohřeb jim musí býti odepřen.

Hrozná katastrofa národů po světové válce přiměla představitele vědy a společenského života zkoumatí příčiny smrtelné choroby společnosti lidské. Nevdějnější z nich shledalí poslední příčinu anarchistického rozvratu veškeré autority politické a sociální v rozvratu autority náboženské — heslem »Pryč od Říma«, prohlášeným t. zv. reformací šestnáctého věku, zásadou provedenou do posledních důsledků ve všeobecné revoluci a v anarchii doby přítomné.

Proto se zraky ustrašených národů zase obracejí k orientující autoritě náboženské na skále Petrově v Římě.

Základní rys a jádro světových dějin.

Pod tímto titulem vydal pan R. Kralík ve Št. Hradci nákladem »Styrie« dějepisné dílo pro

přítomnou dobu velmi významné. Uveřejňujeme aspoň něco z úvodu k tomuto dílu.

Vůči světu může lidský duch míti různá vědecká hlediska. Pa Kralík vytyčuje tři nejdůležitější: 1. **hledisko pojmové**, z něhož vysvítá filosofické pozorování světa; 2. **hledisko prostorové** ve smyslu Humboltova »Kosmu« jako přírodovědecké pozorování světa a 3. **hledisko času**.

Co pak jest čas? Čas je protivou věčnosti, je kategorií isoucna, substance, bytnosti věcí. V tom je ovšem mysterium, hranice pro lidské pojetí; nelze nabýti představu o počátku neb konci času, stejně jako nelze si představit ani nekonečného ani konečného prostoru. Je to mezný pojem, jenž nám dokazuje jasně obmezenost lidského nazírání. Jednoduše musíme to tak přijmouti. Tím však není řečeno, že čas jest jen zdáním; čas je právě způsob, jakým lidský duch může chápati isoucno věcí po sobě jdoucích. S tím také souvisí hranice dějepisné vědy, mysterium stvoření a konce světa, mysterium lidské svobody vůle a Boží prozřetelnosti.

Je-li čas formou, již lidský duch může chápati bytí světa jediné dle událostí po sobě jdoucích, pak smyslem dějin musí býti zjevení Boží a bytí světa v čase. Thematem dějin jest přibližně uskutečnění idee člověka jako celku řadou generací.

Subjekty dějin jsou individua, národy, rodiny, kmény státy, rassy a konečně celé lidstvo jako jednotná bytost. Proti každé jiné systematické věda dějepisná musí spočívat na systému času, tedy na chronologii, na uspořádání období. Za přirozenou jednotku světových dějin považuje K. generaci, lidský věk v tom smyslu, ve kterém Ranke (Weltgeschichte 2, 276): »Právě proto následují za sebou generace lidského pokolení, aby souvisle a přece různě poskytl y místa vnitřním silám lidského ducha a jeho »schopnosti vývoje« Generace zaujímá průměrně třetinu století. Jednotlivé silné osobnosti dávají charakter své generaci, přijímají však svou určitost od své doby. Tři generace uzavírají jedno století s jednoznačným vymezením. Proto právem můžeme mluvit o duchu 16., 17., 18. atd. století.

Působící silou v dějinách jest lidský duch, rozum a vůle činnost umělecká zákonodárná, z čehož se vyvíjí buď prospěch nebo boj »ideí«. O dějinách možno mluvit jen tehdy jedná-li se o světový boj stran: politických, náboženských, sociálních národnostních, idejí o boj idealismu naturalismu víry a nevěry, autority a libovůle. O ceně nebo bezceně dějinných dob nerozhoduje se uspořádání na období; jako před Bohem je rovným každý člověk, rovněž tak před dějinami

rovna je každá perioda, každý lidský věk. Ke každé generaci, ke každému věku lidstva musí býti dějiny spravedlivy. Každý člověk, každá národnost, každý věk je v stavu vykonati pro veskeré lidstvo to, co je důležité a nepomíjející.

S tím souvisí, že dějinám náleží všechna odvětví kultury a vědění. Ale v jedné době převládá rozum, v jiné vůle, v třetí cit, ale jistě ne výhradně. Je třeba jen vykresliti charakteristický obraz každé jednotlivé periody.

K dějinám náleží bez výjimky všecko, co se stalo. Pro světové dějiny je nejdůležitějším přehled po všem, co se ve světě událo. Překážkou jest zde fakt, že právě ty nejstarší doby nezanechaly nám zřejmých stop. Mělo by se snad čekati na výsledek praehistorických pátrání a vykopávek. Ale pan Kralík myslí, že nelze toho výsledku čekati; dnes nutno více váhy klásti na tradici, na nepřetržitou paměť lidskou. Považuje proto za historicky důležitější to, co o pravěku má lidstvo v pověstech a legendách, než to, co jim bylo zapomenuto, i když to bude ze zřícenin sehnáno od horlivých badatelů. Pan Kralík praví dále: »Považuji sebe za oprávněna k takovému úsudku tím více, poněvadž v dřívějších desetiletích pilně jsem se obíral studii hieroglyfů a klínového písma. Zařímám se o každou jednotlivost v tomto praehistorickém oboru, ale přece nesrovnatelně více o obraz, který si lidstvo o svém starověku samo zachovalo. Neboť toto žije; vykopávky jsou mrtvé.«

A proto z těchto methodologických důvodů jde K. zpět k bibli a k řecké, perské a germánské pověsti, ovšem s nutným kritickým hlediskem. Objašňuje dále ještě jedno důležité vědecké methodologické pravidlo vylíčení světových dějin. Vysvětlí to nejlépe, srovná-li se jeho názor s názorem Rankovým, který ve svých Weltgeschichte (2, 85.) praví: »Jmenuji-li jméno Ježíš Kristus, musím býti, ač věřím dobrým evangelickým křesťanem, abych se přece ohradil proti domněnce, jako bych zde mohl mluvit o náboženském tajemství čehož přece nemůže býti dosaženo historickým pojetím. Tak málo, jako o Bohu Otci, mohu mluvit o Bohu Synu. Pojmy prohlášení, dosti učinění, spásy patří theologii a konfessi, která duši božstvím spojuje. Dějepisci musí jen na tom záležeti, aby ozřejmili velké kombinace světových historických momentů, v nichž se objevovalo křesťanství a čímž potom také jeho působení bylo podmíněno.«

Pan K. odmítá toto pojetí a nazývá je nevědeckým. Je-li historik materialistou, pak se nepotřebuje starati o božské věci; věří-li ale v Boha, pak musí tuto pravdu stejně položit za základ

celého líčení. Ovšem nebude jenom dějepisným početím dosaženo náboženského tajemství. Ale proč věří věřící učenec nepochopitelnému náboženskému tajemství? »Ne proto, že je nepochopitelné, nýbrž proto, že toto nepochopitelné tajemství činí nám svět a světové dějiny pochopitelnými. Jistě nauky o božské Trojici, dědičném hříchu, o spáse nebyly dány lidstvu spekulací, nýbrž zjevením, inspirací. Ale přece, když jsou pravdivé, tu musí položití základ všemu skutečnému dění. Jistě theologie a historie jsou různé vědy, ale kdžv theologické výsledky jsou pravou vědou, tu musí býti položeny za základ dějinnému pojmání od začátku do konce Rankovo pojetí vzdalo by se jádra světodějného dramatu a znázorňovalo by jen jeho kulisy. Tím by byl docela pochybným účel historie. Já nemohu se spokojiti s úřadem malíře kulis, nemohu se také rozdělití ve dvě půlky: theologickou a historickou, neboť znám jen Jednu Pravdu, jen Jednu Vědu Pravdy, pro mně je vědění a víra jednotkou, poněvadž obě mají za cíl tutěž pravdu.«

Světém.

Kardinálem pařížským po zemřelém Amnettovi jest imenován rouenský kardinál Dubois, veliký kněz a hluboce inteligentní.

Starokatolický arcibiskup v Americe de Bergles et de Roche přestoupil ke katolicismu. Byl anglikánským knězem, ale v pochybnosti, že jeho

svěcení není právoplatným, přestoupil ke starokatolíkům, odkudž z téhož důvodu ke katolicismu.

Rovněž konvertoval jiný biskup americký vyznání anglikánského, dr. Frant. Jos. Kinsman z Wilmingtonu.

Anglikánský klášter na ostrově Galdey konvertuje.

V Americe začal vycházeti prvý katolický deník anglický. V Anglii katolického denníku dosud není.

Nejrozšířenější týdeník katolických Američanů má příznivý článek o katolickém hnutí v československé republice.

Srbský metropolita dr. Letice požádal o vstoupení do kláštera katolického. Ježto chce však dále zůstatí v pravoslaví, byla jeho žádost odmítnuta.

Známý pedagog a spisovatel český, dr. Fr. Bílý zemřel.

Žák Miklosichův, jeden z nejlepších slavistů, prof. dr. Murko, jest imenován profesorem na universitě pražské. Do Prahy přichází z university lipské.

Komisaři ruští, Zinoněv a Losovský, byli při své práci podvratné v Německu vládou zadrženi. Až budou propuštěni, hodlají prý navštívití naši republiku, oplývající krásami všeho druhu.

25. října slavil šedesátiny spisovatel a básník F. X. Svoboda.

VĚDA. VYCHOVATELSTVÍ.

Vznik náboženství.

(Pokračování.)

Velikou důležitost má pro řešení naší otázky stav u národů nekulturních, vzdálených vši civilisace. Tito národové ještě dodnes si uchovali čistý svůj názor o náboženství a jejich pojem o Bohu jest ještě dnes čistý a nedotčený. Věřící v jednoho Boha, jenž jest vládcem všeho a všech, od něhož počná všechna moc, a jemuž jest podrobena vše. Národa, který by byl bez náboženství, nalezeno ještě nebylo. Ovšem třeba věřiti při zkoumání svědectví o ideji božské jen těm mužům, kteří opravdově prozkoumali národ a jeho Věřím.

Tak třeba Roskoff vyjádřil se o národech Omlivé země, že není u nich ani známky o nějakém

náboženství. A svědkem byl mu J. Cook, který přicestoval do země 19. ledna a 22. již se vzdálil.

Ch. Pesch v díle »Gott und Götter« (10. str.) dokázal, že theorie Lubockova jest založena na takovýchto neprozkoumaných a nedoložených zprávách. Biskup Salvado dokazuje, že potřeboval tři let, než spřátelil se s národem, mezi nímž působil, a než si mohl učiniti úsudek o náboženských představách Austrálců. Misionáři, kteří začasté dodávají zpráv i Schmidtovi i Peschovi a ostatním vážným badatelům v tomto oboru žijí dlouhá léta, ba celý život mezi národem, a jejich svědectví jsou skutečně čerpána z poznání. Národové ti bývají velice nesdílní. Skrývají a tají své písně a vše, co by mohlo dopřáti cizinci nahlédnutí do jejich nehlubších úkrytů duše. Jeden, působící na ostrově Herwey v Polynesii potřeboval 22 let,

než mu byly sděleny nejtajemnější odstíny náboženství. (Pesch, 13.)

Na nejnižším stupni kultury jsou snad Australci. Jaké jest jejich náboženství? Misionář mezi nimi je vyznačil těmito slovy: »Uznávají všemohoucí Bytost, Stvořitele nebe i země, již imenují Montogonem. Stvořil zemi slovy: »Země povstaň!« a země byla stvořena; vodu slovy: »Budíž voda!« a byla stvořena voda atd. Přirozeně, že u každého kmene jest jiný název té bytosti. Obyvatelé Jz. Viktorie ji zovou Pirmehnal = náš otec; Wotiobalukové Mami ngorak = náš otec; Kurnajové jí říkají Mungan ngana = náš otec. (Schmidt, 118, 119, 120.) Maorové na N. Zelandu zovou ho Atwa = otcem, a on jest jediným Bohem, v něhož věří. Bůh Polynesianů Tangalva vládne od počátku, kdy ještě nikoho a nic nebylo. Jeho jméno v některých krajích ani nesmí býti vysloveno (Pesch, Gotesbegriff, 3—6, II.) Ve skazkách obyvatelů Melanesie se mluví o Bohu Kdengaiovi, který spravoval prvotně svět, jež stvořil, sám a bezprostředně. Po potopě, již zničil lidi až na některé, předal vládu svým synům. (Pesch, 14.) Tento národ věří též v soud duše po smrti. Dobrá duše jest v nebi, zlé duše jsou vzaty do místa bolu, kde jest vládcem Lothia. Podobně věří i Wiradiuri, Kamilaroi a Ewalhai, jejichž nejvyšší Bytost se zove Baiame. Ten bdí nad prováděním svých příkázání a volá všechny duše, když se odloučí od těla, před svůj soud a dobré odměňuje.

Spencer a Gillen proti těmto faktům dříve již známým hájili svoji these: že totiž u kmene Arunta a obyvatelů jižní části Austrálie není vyšších náboženských představ. Ale misionář Streklow, působící mezi těmi kmeny od r. 1892, uznal spolu s M. z Leonhardi víru v jednu nejvyšší, věčnou a dobrou Bytost Altjiru, která běže k sobě dobré a zlé rozřídí bleskem nebo je předhodí zlým duchům. Podobně u Kaitiseh, jižního kmene, existuje sama od sebe nejvyšší Bytost Atnatu. (Schmidt 117.) A Schanz na základě prozkoumaného materiálu dokazuje i o Papuánech, že jejich náboženství mluví o nejvyšší jedné Bytosti, jež vše stvořila. (Apologie I³, 134.) Tato fakta, empiricky zjištěná, byl nucen po dlouhém badání anglický spisovatel Andrew Lang, jeden z velikých zastanců theorie animistické, uznati. »Musíme se spřáteliti«, píše, »s tou skutečností (monotheismem) u různých národů, stojících na tak nízkém stupni, jako jsou Australci a Křováci.« (Zeitschrift für Ethnologie, 1906, 540.)

Trochu výše stojí kmen bydlící na ostrovech Andamanských, zbytek kdysi velice rozšířených Pygmäů, který ještě jest na Filippinech a polo-

ostrově Malakka. Neznají žádného uctívání předků, rovněž jest jim cizím uctívání mocí přírodních. Ale uznávají nejvyšší bytost Peluga = oheň, která jest neviditelná. Nenarodila se a jest nesmrtelná. Ona stvořila celý svět, všechny životní bytosti i neživou přírodu. Jest všemohoucí a prozírá i srdce lidské a jeho cítění a touhy. Nenávidí hříchů a bezpráví, zlodějství, vraždy a p. Slitovává se nad těmi, kdož strádají a trpí a pomáhá jim. Soudí duše a bázeň před budoucími tresty zdržuje domorodce od zlého. Lidé mají ducha, který jest červený a černou duši. Duch se ubírá po smrti do podsvětí, kde očekává vzkříšení; duše, byla-li zlou, přijde do pekla, kde jest mukami očištěna, a dobude si tak i ona pokoje, který chystá Peluga po konci země lidem.

Stejně vznešený názor o Bohu se jeví u národů jiných dílů zeměkoule. Ch. Pesch uvádí zprávu Livingstonovu, jež pojednává o obyvatelích Afriky. (Gottesbegriff, 3488): »Původním africkým náboženstvím zdá se býti ono, jež uznává nejmocnějšího Stvořitele nebe a země. Nešetkali jsme se se žádným divošským kmenem, u něhož by nebyla vkořeněna víra v nejvyšší Bytost. Umírajíce nebojí se trestu. Říkají: »Umře-li jednou člověk, přece bude opět žíti.« Madagaskarové jsou skoro monotheisti. O jednom Bohu tvrdí: »Víš všechno, i to, co jest skryto. Lépe jest cítiti se vinným před člověkem než před Bohem. Ty jsi ten, jenž jsi stvořil člověka, nebe, slunce, měsíc, hvězdy, duhu, větry, zemi, moře, sladké vody a vše, co dýchá a se pohybuje pod klenbou nebeskou. U tohoto národa nenalezneme žádných bůžků v tom smyslu, jako u jiných pohanských národů. (Pesch ibid. 38.) Křováci, stojící na nejnižším stupni, uctívají »neviditelného muže v nebi — Kaan, Kagan, Kage zvaného«. Modlí se k němu: »Kagan, jsme tvými dětmi, nevidíš našeho hladu? Dej nám jísti.« (ibid. 44; Schmidt, U. 132.) Nejvyšší Bůh Hottentotů se zove Iouma Tik = guora = Bůh všech bohů a obcovał prvotně s lidmi. (Pesch, 46.) Jeden domorodec z kmene Sulu, příbuzného Kaffrům, vypravoval misionáři: »Když jsme byli ještě dětmi, říkalo se vždy: Král jest v nebi věděli jsme, že jest stvořitelem světa.« Podobně věří v nejvyšší Bytost Waniamesi obyvatelé kolem Tanganického jezera, z D. Quiney a j. (Pokrač.)

Římská otázka ve světle pramenů.

Prof. dr. H. Bastgen vydal během tří let veliké dílo o třech svazcích, jež má název »Die römische Frage. Dokumente und Stimmen«, v němž sebral všechna pojednání, jednající o problému ním obou mocí, bude-li rozlučka provedena jasně a

státu církevního. (Viz Hochland, September 1920). Na základě takto sebraného materiálu snaží se pak řešiti tu otázku, která nebyla rozřešena ani před válkou, která vynořuje se znovu a znovu.

Jak povstal papežský stát? Již v době Konstantina V. měl papež území, jež mu patřilo jako privátní majetek. Území to během století se zvětšovalo a za Štěpána II. r. 756 patřil k němu Řím s okolím, jižní Toskánsko, Perugia, sev. Kampanie, kteréžto země obdržel od franckého krále Pipina. Karel V. a Ludvík Zbožný obnovili s některými změnami dar Pipinův. V pozdějších stoletích obsadili papežové Benevent (r. 1077) a Mathildské statky (r. 1115). Ovšem tu a tam vznikl odpor. Tak Arnold z Brescie chtěl nahraditi světskou moc papežskou městskou samosprávou. Podobný čin zamýšlel Marsilius z Padovy. Po překonání schismatu r. 1417 nabízela papeži Martinu V. residenci města Basilea, Mohuč, Avignon, Strasbourg, čehož on nepřijal. On též spojil všechny země v jediný stát. Největších rozměrů nabyt stát r. 1531 a tehdy též byl vnitřně nepevnější. R. 1567 vydal papež Pius V. bullu, v níž zakazuje dělení církevních teritorií a dávání jich v léno.

Do Veliké Revoluce stát trval nedělitelným. Revoluce pak postavila se proti němu se vší silou. R. 1796 vtrhl Napoleon do Italie, »chtěje proměnit vzezření nejkrásnější země evropské«. R. 1797 zřekl se Pius VI., přinucen mírem tolentinským Bologny, Ferrary, Romagny a Ankony. Napoleon soudil, že bez těchto území »nebude moci Řím dále trvat a starý stroj se sám od sebe rozpadne.« (I, 48.) Po roce byla vyhlášena římská republika. Pius VI. zemřel r. 1799 ve Francii jako zajatec. Koaliční válka počátkem stol. 19. opět papeži stát vrátila. Napoleon, tísněný, neodporoval. Až po bitvě u Slavkova obnovil opět svůj boj s papežem. Dekretem Schönbrunnským z r. 1809 byl vyhlášen Řím za císařské město a papeži ponechán toliko jeho palác. Protestování ho učinilo jenom zajatcem. Bylo hlášáno, že »císařští orlové opět dobyli starého svého území; země Karla Velikého se vrací do rukou důstojného dědice: Řím patří císaři.« (I, 64.) Pád Napoleonův r. 1814 umožnil Piu VII. triumfální návrat do Říma a Vídeňským kongresem byl papežský stát obnoven v mezích před r. 1797.

Nová fáse těžkého zápasu počíná r. 1848, na začátku pontifikátu Pia IX. Toho roku totiž vede pod záminkou celistvosti Italie Karel Albert boj proti Rakousku a brzy potom, v únoru r. 1849 vyhláší Římskou republiku, slibuje ovšem papeži »všechny záruky k neodvislému vykonávání jeho duchovní moci« a vytyčuje zároveň, že »římský stát bude demokratickým«. (I, 113.) Pa-

pež uprchl do Gaetie. Proti činu Karla Alberta protestovalo ústy svého vyslance Španělsko, dokládajíc, »že ani ono, ani ostatní katolické mocnosti nesouhlasí, aby svoboda hlavy katolické církve a svaté osobě papežově příslušející úcta byla podřízena svévůli města Říma, a že jediné toliko město italské se opovažuje tuto důstojnost pohaniti, učinivši neivyššího kněze závislým, a že může jednoho dne zneužití jeho náboženské autority.« (I, 142.) Předseda francouzského národního shromáždění projevil též Piovi VII. rozhořčení Francouzů nad tímto činem a nabízel mu pohostinství v zemi. Ovšem v parlamentě samém vyvolala věc a zasáhnutí generála Oudinista v Římě mnoho hádek pravice s levicí. »Allgemeine Zeitung« poznamenala k tomu správně: »Z 500 poslanců, kteří hlasovali k návrhu presidentově, není ani třetina rozhodného katolického smýšlení, a přece jenom 70 jich vytýkalo vládě způsob, jakým zakročila v římských věcech. Tolik cítili ve Francii, že záchranou jedinou pro hynoucí společnost jest přilnutí k pozitivnímu křesťanství, a sice ke katolickému náboženství; tolik cítí celý národ v dnešní době, že potřebuje papeže, a sice svobodného papeže v Římě.« (I, 219.) Jinak, hlavně v Italii, se projevovala v té věci úplná lhostejnost. Válka krímská rozněmýchala opět tuto otázku a de Cavour mohl pronést v turinském parlamentu odvážná slova: ukázala sympatie, které mají velmoci pro naši zemi.« (I, 252.)

Přicházíme k válce z r. 1859, jež měla veliký vliv na další vývoj událostí. Bylo zřítí, a neupřímná politika Napoleona III. tomu nasvědčovala, že stát papežský dlouho se neudrží. Poměry vnitřní v něm sice byly daleko lepší než ve státech jiných a přece se proti němu mluvilo co nejostřeji. »Allgemeine Zeitung« charakterisuje tehdejší stav slovy: »Není na světě zákonodárství, jež by více respektovalo lidskou svobodnou vůli, a jež by dávalo člověku více volnosti, než jest ono státu papežského. Přesvědčení jest volnější než jinde a přece tato přehnaná svoboda a nespoutanost způsobila, že stesky a nadávky se staly modou a nevykořenitelným zlem.« (I, 350.) Viktor Emanuel pracoval v Sev. Italii co nejhorlivěji k siednocení celé Italie a též v tomto smyslu psal Piovi IX. a žádal ho, aby ve své šlechetnosti nedovolil prolévat lidské krve. Po proklamaci Viktora Emanuela za italského krále vyhlásil Cavour ve své parlamentní řeči 26. března 1861: »Italie nemůže býti řízena bez Říma. Musíme jíti do Říma, respektující úplnou neodvislost papežovu. Užití násilí by bylo politováníhodné. Antagonismus mezi papežem a národem dokazuje nemožnost časné moci. Neodvislosti papežovy se dosáhne rozděle-

určitě.« (II, 114.) Podle konvence v září 1864 byla zvolena Florencie hlavním městem. Visconti Venosta nastupuje místo ministra prohlásil, že tou konvencí není sice ještě otázka římského státu

rozřešena, ale příznivému rozřešení se blíží. Královna španělská spolu s Francií nabídly papeži síly voenské v případě, že by papež musil hájiti své državy proti Viktoru Emanuelovi. (Pokrač.)

LITERATURA. UMĚNÍ.

Paul Bourget, Žák.

Po třiceti letech vydává p. Srdce román Bourgetův »Žáka«, dílo jistě ne Bourgetovo nejšíťasnější a nejlepší. Bylo tvořeno v době, kdy spisovatel nevěděl, bylo-li by lépe přidržeti se materialistického názoru racionalistického, nebo přilnouti k nadpřirozenému křesťanskému. Jest-li tudíž vadí všem dílům Bourgetovým kompromisnost, vadí tomuto v míře největší, a řeknu hned, jest mi to znakem nepoctivosti umělecké. Genius-tvůrce může též kolísat a často se zmítá mezi dvěma propastmi. Ale ono zmítání jest bolestným vzeštopováním, jest kráčením ke Krásnu a Pravdě a ten bolestný zápas o tyto ideje, konec konců o jednu ideu prožívá celou svou osobností a vezmeme-li jeho dílo, cítíme v něm celou tíhu vnitřního utrpení, zápasu autorova. A u genia je ten zápas dobojován a vždy jest upřímný. Odtud ten vášnivý vztah jeho k dílu, jež jest vlastním životem. P. Verlain, jeden z těch duší ustavičně zápasících mezi hmotou a duchem, jeden z těch, jehož některé a mnohé verše jsou zatíženy blátem těla a světa, vypěl po těžkých bojích písně tak krásné něhy a vroucnosti v »Moudrosti«, jako snad žádný jiný básník, Verlain byl genius a jeho znakem bylo poctivost a upřímnost. Jako duše hluboká, jež byla stvořena pro Světlo a čisté výšiny horské, a jež nebyla dosti silnou, aby se nedala strhnouti do propastí Tmy a roklí vlhkých ne rosou s nebe, nýbrž špinavou vodou, cítil rozpor. Cítil smířování svého genia a neschopnost, nedostatek síly vystoupiti až k nebi. Neboť krásno stále prchá před očima a stále vysoko se vznáší před pohledem geniovým. A Verlain lkal a jeho slzy porosily jeho písně a tak se zdá, že cítíme jejich hořkost a vlahost či opět jejich sladkost, chutnajíce dílo.

Bourget není Verlainem a ubíjím snad tohoto spisovatele, když ho stavím ke geniu Verlainovu. Bourget neprobojovává svého zápasu, svého přelomu vnitřního celou svou osobností, ne, to by dělal genius, Bourget prodělává ten zápas výlučně,

jen a jen mozkiem. Netvrdil bych ani ze své znalosti děl Bourgetových, že jeho rozum protřpěl ten přelom. Chci jen říci, že rozum jej nadiktoval. Bourget bude v celém svém díle, i kdyby žil ještě padesát let, mluvit o velikých učitelích a Renan, Taine, Consin, a ze způsobu, jak rozbírá jejich nauky, bude cítit smutek, že se jich — formálně a to zdůrazňuji — zřekl a po způsobu mnohých jiných se přiklonil k jiným naukám. Bourget jest vždy racionalistou skutečným a jako takový nemohl vystihnouti krásu nekrásnějších příkazů lásky Kristovy, jež jsou krásné právě proto, že jsou prosté, a jež vystihnouti jest dáno jen duším prostým a pokorným. Bourgetovy osoby se vracejí ke katolicismu, jehož neznají a jsou stále tak odporné jako dříve. Nejsou proniknuty teplem víry a teplem milosti. Kdybych vzal jen Etapu a stopoval, větu od věty, osobu od osoby, pokud jsou prožehnuty, pokud jsou velké novým životem, nenalezl bych toho. To proto, že ony osoby jako jejich autor se nezahloubaly celou svou osobností, že necítily v sobě dřívější celou osobností, že nejsou osobnostmi, nýbrž figurkami, majícími některé polechtati, ale nechťícími některých uraziti. Neboť není dobré znepráteliti si úplně někoho.

»Žák« jest pravým typem takového druhu tvorby. Filosof Andrien Sixte, pozitivista a materialista, najde nadšeného svého žáka ve dvacetiletém studujícím. Sixte vymyslí svou soustavu mezi čtyřmi stěnami, z knih. Žák vchází v život a prakticky podle nich jedná. Duše věřící jeho jest jimi oloupena o víru a rozkošnický naladěna. Podává se jedné ženě, svádí druhou, čistou a čestnou, jež se mu dává pod jednou podmínkou, že hned spolu zemrou. Však po činu se chce Žákovi žíti a tak svedená, poznavši bílu svůdcovu i z čety jeho deníku, se sama otravuje. Žák jest podezřelý, že ji otrávil a postaven před soud. Jest osvobozen, ježto bratr otrávené, jemuž před smrtí vše vyjevila, osvětluje celou věc. Než tento, rozezlen na svůdce, sám ho zabíjí. U mrtvoly zabitého pláče a modlí se zbožná matka a dumá filosof.

Již z tohoto stručného obsahu jest vidna příchuť pikantnosti, v jaké plula literatura francouzská století XIX., vlastně jeho konce, jenž bývá nazýván »fin de siècle«. A bylo by osudným dáti toto dílo do ruky mladému muži nebo dívce. Zola píše nemravnosti veřejně, Bourget je odívá ve zdánlivě pěkný háv a ospravedňuje. Nebezpečnost, již se honosí a v níž si libují Goncourtové, Gourmont a jiní pověstní literáti-labužníci francouzští z konce století. Bourget je tímto celý v materialismu, ovšem v tom zjemnělém. Mohlo by se namítnouti, že Bourget chtěl tímto vším dokázat absurdnost ateistické, materialistické nauky a konce osudné, k nimž vede. Mohlo, ale ne tehdy, když se přečte celé dílo. Se zvláštní zálibou, již se ostatně ani nesnaží zatajiti, rozvádí nechutné a odporné učení filosofovo a výsledky u jeho žáka. Co by genius dokázal na deseti stránkách, k tomu Bourget jich potřebuje dvě stě nejméně. Umělec by se nepiplal naukou, ani by nepsal na mnohých stránkách o podání Žakově, když by dovedl celou věc objasnití několika velikými větami. Mimo to u Bourgeta jest cítiti, jak stále se opakuje, neisa s to hlouběji sestoupiti, a jak utkvívá na povrchu. A závěrečná slova? Matka pláče a Andrien Sixte, slavný hlasatel negace, po prvé pocítil, že jeho myšlenky nejsou s to, aby ho posilnily, a skláněl se, poddával se a pokořoval před neproniknutelným tajemstvím osudu. Slova jediné modlitby, na niž se z dávných dětských let pamatoval: »Otče náš, jenž jsi na nebesích...« vracela se mu do srdce...« Připadají mi jako cukrátko, jež po těch hořkostech dává — duším a Bourget, který napsal před tím dílo plné bahna, nemá k nim práva. Jeví se mi u něho profanací. Ostatně i v nich zavání osud. Ale přes to, Bourget neočišťuje a každá tragedie má katharsi. Tragedie jest pád vznešeného, na to Bourget zapomněl.

Ještě několik slov ku překladu. Jest prostě špatný a místy nepochopitelný. Překladatel překládá slovo od slova, schází mu bohatost slov, výběr. Ke všemu tomu jest korektura provedena tak špatně, že se každá stránka hemží pravopisnými chybami. Úprava není skvělá, tisk hustý a unavující.

Krlín.

Romain Rolland: Vlci.

(Hráno v Národním divadle za režie Voity Nováka.)

Hra, jež v době všeobecného volebního práva a vlády ulice jest časovou výstrahou, aby tyto hodnoty nebyly přehodnocovány. Neboť lid, jemuž se dává do rukou moc, jest despotou stejně krutým, jako jiní vladaři absolutistických režimů, i

když hlásá a píše po stěnách: volnost, rovnost, bratrství. Dejte lidu moc do rukou a nevychovejte jej dříve k zodpovědnosti a smyslu pro spravedlnost a noví vládcové povraždí sami sebe! (Jak to láká srovnati dnešní náš politický život se hrou!) Stačí jen, aby někdo byl od ostatních nenáviděn. I když se ničeho nedopustí, nějaká kulka se již najde, jež ho šťastnou náhodou pošle na onen svět. Ve »Vlcích« je to bývalý aristokrat, hrabě d' Oyron, důstojník francouzského revolučního sboru, obleženého na jaře r. 1793 v Mohuči Prusáky a francouzskými emigranty. Ostatní důstojníci jej proto nenávidí a nedůvěřují mu. Tu jej jeden z nich Verrat, nejodvážnější chlapík, falešným zběhem obviní ze zrahy. D'Oyron je odsouzen, ale navrátilví se z bitvy Teulier, učenec, jenž od svých knih zamílovaných povstal, aby vlasti dobyl spravedlnosti, poznává podvod a hájí d' Oyrona, třebaže jej osobně také nenávidí a sám jej před tím také obviňoval. Ale není důkazů o jeho zradě a proto nesmí býti odsouzen, tak soudí tento ideolog spravedlnosti. Nezná však psychy davu; dav nepotřebuje spravedlnosti, dav potřebuje vítězství. A revoluční důstojníci! Ti mají zakročiti proti Verratovi, vracejícímu se právě z vítězné bitvy a popuditi tak proti sobě dav? Ať raději zemře d'Oyron, jehož krve si lid žádá, i když jest nevinný. Tak umírá d' Oyron a Teulier, jenž měl odvahu hájiti spravedlnost, jest propuštěn z vojenských služeb, neboť »ohrožoval vlast« svou vůlí »konati spravedlnost« a odchází ke svým knihám, aby tam přemýšlel, že život se neřídí matematickými formulkami a logickými úvahami, nýbrž konunkurou. Diváků, jenž přes ůřetí jednání naslouchá, jak vášeň a omezenost vítězí nad šlechetností a rozvahou, mrazivý pocit přejeje přes tělo a jeho srdce sevře úzkost, když vidí, jak dle motto se stává homo homini lupus. A tichý protest naplní jeho duši proti lidstvu, neboť ví, že vše »lze dáti vlasti, vyžaduje-li toho, zdraví, životy, city, jenom ne svědomí? Představení bylo jinak dokonalé; každý herec podal, co měl nejlepšího a souhra byla bez nejmenší poruchy. Konečně tedy zase jeden umělecký večer v Národním.

Šráček.

Aleksěj Nikolajevič Tolstoj: Zlatičko.

(Hráno po prvé dne 22. října v Národním divadle v překladu Vinc. Červinky za režie Jar. Hurta.)

Ačkoliv typy, s nimiž se ve hře setkáváme, jsou z ruských her už tolik známé a ačkoliv nás někdy ovane z jeviště tak čechovovské ovzduší, hra sama je jen slabým předválečným zbožím ruského východu. A myslíte si, že by stačilo si přečísti novelu, dle níž byl kus později zpraco-

ván, a že užitek by byl stejný; jenom Faltuchýna že byste neviděli, jak jej hraje p. Želeuský a starou milčku Varvaru Ivanovnu v podání paní Hübnerové. Ale oba herci jistě by se uplatnili i v nějakém lepším kuse a tak, když odcazíte z divadla, máte dojem zbytečně vynaloženého času a nadarmo vynaložené námahy s nastudováním. Hra sama mohla by býti kraší o prvé i o čtvrté jednání; neboť nač takové rozvleklé dohrávání a usmiřování a nač tak obšírné exposice? (Či jen proto, aby si figurky mohly zahrátí?) Vždyť kníže Anatol mluví v druhém jednání s dostatek o tom, jak byl vydržován v Petrohradě Mariou-Zlatičkem a osoba Želtuchynova — příživníka dobrodružného páru má tolik episod a výstupů, že to zase jenom škodí spádu hry! Tak bychom byli jistě, jak potřebujeme, informováni o všech a o všem, kdyby hra začala přímo na statku u tety Varvary Ivanovny příchodem knížete synovce a jeho milenky dobrodružky, již prohlašují za jeho příští choť a kdyby se hra omezila jenom na milostné zápletky nově přibylého páru s venkovskými snoubenci — chráněnci teinými, Bykovem a Raisou Glébovnou. A dvě jednání až do obratu, kdy Bykov, místo aby šel do kostela s Raisou pro požehnání popovo, prchne se Zlatičkem, stačila by na osvětlení, jak pravá láska učinila z bohémského knížete tichého a oddaného milence a z cynického a samorostlého Zlatička pokornou a sladkou milenkou, což konec konců bylo jediným autorovým úmyslem! Zbytečně dlouhý večer a zbytečný večer vůbec!

Charles Vildrac: **Korál Tenacity.**

(Hráno po prvé v Městském divadle na Král. Vinohradech v překladu Rich. Weinera za režie V. Vydry dne 20. října.)

Jeden jest smělý a pohotový; druhý zas takový nekňuba, jemuž ani láska nevyloudí z krku příval laskavých slov, jež chce slyšeti dívčí sluch a příval polibků na rty, po nichž se třese dívčí srdce. A tak ten smělý jí líbá a miluje a na konec s ní odchází, zatím co ten druhý jenom sní a po ní touží, zůstáváje na konec sám. Potřebujete ještě věděti, kdo jsou hrdinové? Podívejte se kolem sebe, vidíte onu dívku tam? Zkuste to, až budete s ní sami; až vaše rty promluví a vaše ruce strhnou její tělo; zda bude se brániti ohnivým polibkům, jimiž jí zasypete? Jen ne příliš filosofie a příliš váhání, zvláště máte-li jí rádi! Vždyť přijde jinak váš druh a utrhe, co snad rostlo pro vás. Vy z paláců a vy z továren, nepoznáváte sebe? Ve vás všech je přece stejné lidské srdce a v každém z vás proudí táž lidská krev. A vámi všemi vládne týž lidský »osud, jenž

posunuje toho, kdo svoluje, a táhne toho, kdo se vzpírá!« Cože? Protestujete proti této formulce? Sami že tvoříte si svůj osud? Máte pravdu; je třeba se zamyslíti, aby člověk pochopil, že ty vnější nahodilosti, v nichž nutno žítí, nejsou životem samým, nýbrž že náplň jeho si tvoříte sami tím, co víte a tím, co chcete! Jen ten, kdo neví, co chce, nechť se spoléhá na osud a nechť na osud žaluje. Nevadí, že většina lidí tak činí; vy jste a vy budete samostatnými tvůrci svého života. Abyste se nepoznali ani v Terezce, ani v Bastianovi a Regardovi!

Dle divadelních zpráv mnoho hrou bylo slibováno a divadelní program mluví mnoho o programu unanimitů (nové škole literární, jež vychází ze zásady, že omnia una unima, že všude je táž duše!). Stačilo napsati (a ne se tomu brániti), že hra je návratem k realismu, že unanimitism je jeho částí, jež hledá v člověku jednotnost a steinost lidské psychy, že péro, jímž jí zachycuje, je prosté a že působí právě svou primitivností a že snad i tím hnutí je reakcí proti pathetickému a lesklému symbolismu!

Björnstjerne Björnson: Rukavička.

(Hráno po prvé ve Švandově divadle na Smíchově dne 21. října.)

Dnes už nechodíme na Ibsena, ani na Björnsona, abychom naslouchali jejich hrám jako novému evangeliu, ale přes to je čin Švandova divadla záslužný, že v době, kdy žijeme a zabýváme se jen problémy sociálními, takže nám na problémy mravní ani času nezbyvá, znovu rozvádí otázku o čistém životě. A že dává pražskému obecnstvu příležitost, aby se zamyslelo znovu nad tím věčně záhadným problémem o povinnostech muže a ženy. »Žena odpovídá svému muži za svou minulost a za svou budoucnost; muž odpovídá jen za svou budoucnost.« Tak se hájí Alfa Kristensen své snoubence, když o něm zví, že měl poměr s vdanou ženou; ale Svava Riisová soudí jinak; hodí mu a společnosti k nohám rukavičku; »pro ni je nyní nutný rozchod, poněvadž důvěra jest zlomena«. A když rodiny Kristensenova i Riisova chtějí její rozhodnutí zvrátiti a když jí i matka odhalí proto, co zkusila se svým mužem — jejím otcem: ztrácí tím jenom Svava, neboť nemá už teď ani domova, »od večerejška bydlí tady v nájmu«. Ale je možno ještě vyléčiti společnost a k lidem je třeba býti milosrdným; Alfa se chce pozdvihnouti a tu dívčím gestem rukou dává mu Svava slib, že na něho počká, pozdvihne-li se skutečně! A Alfa jistě se naučí ovládati, jako žádá od ženy, aby se ovládala! Naučí se ovládati i dnešní svět?

**KNIHY DRUŽSTVA
PŘÁTEL STUDIA:**

Hillaire Belloc:
CESTA DO ŘÍMA.

Přeložil A. L. Stříž. S 30 kresbami
autorovými. 22 Kč. Váz. 39 Kč.

Thomas de Quincey:
JOHANNA Z ARKU.

Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jan
Zrzavý. 10 Kč. Váz. 18 Kč.

Sv. Bonaventura:
ŽIVOT SV. OTCE FRANTIŠKA.
Přeložil A. L. Stříž. S dřevoryty
F. Duši. 25 Kč.

Rabanus Maurus:
ŽIVOT SVATÉ MAŘI MAGDA-
LENY A JEJÍ SESTRY SV.
MARTY.
Přeložil A. L. Stříž. Se 4 obrazy
J. Konůpka 24 Kč.

Kasimír Edschmid:
ŠESTERO ÚSTÍ.
Povídky. Přeložil B. Reinek.
Upravil Vlastislav Hofman.
18 Kč.

Paul Claudel:
SEDMÝ DEN ODPOČINKEM.
Hra o 3 dějstvích. Přeložil Dr. F.
Odválil. Upravil Vlastislav
Hofman. 14 Kč.

LETOROSTY.
Sborník Družstva přátel studia.
I. 15 Kč. II. 12 Kč.

Gilbert Keith Chesterton:
HERETIKOVÉ.
Cena 25 Kč.
ORTODOXIE.
Cena 20 Kč.
NEVINNOST OTCE BROWNA.
15 Kč.

Robert Hugh Benson:
PÁN SVĚTA.
Cena 9 Kč.
NEVIDITELNÉ SVĚTLO.
Cena 15 Kč.
HISTORIE RICH. RAYNALA.
Cena 10 Kč.

Leon Bloy:
CHUDÁ ŽENA.
Cena 33 Kč.

POUTNÍK ABSOLUTNA.
Cena 26 Kč.

ŽIVOT MELANIE,
PASAČKY LA SALETSKÉ.
Cena 20 Kč.

P. Estrate:
ŽIVOT SESTRY MARIE
Z JEŽÍŠE UKŘIŽOVANÉHO.
Cena 20 Kč.

F. M. Dostojevskij:
URAŽENÍ A PONÍŽENÍ.
Cena 16 Kč.
F. M. DOSTOJEVSKIJ,
JAK JFJ LÍČÍ JEHO DCERA.
Cena 33 Kč.

SVATÁ MARKETA
MARIE ALACOQUE.
Životopis. Cena 7 Kč.

P. MATOUŠ CRAWLEY-BOEVEY
A KŘESŤANSKÁ RODINA
ZASVĚCENÁ SRDCI PÁNĚ.
Cena 1 Kč.

Thomae Hemerken a Kempis:
OPERA OMNIA.
VOL. I—VI.
Cena 100 Kč.
VOL. VII. v tisku.

VEŠKERÉ UVEDENÉ SPISY
DODÁ KNIKUPECTVÍ
„U ZLATÉHO KLASU“.
PRAHA II., SPÁLENÁ 15.

7

I

V

O

T

MUŠLE NKU
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
I I I

*

*

I O 2 O * 2 I
V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Vršilská 1.
Reklama se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 4.:

J. Krlin: Sláva na výsostech, — Všem přátelům. — *J. Znorov*: Svatému Františkovi. — *E. Hello*: Láska. — *K. Roban*: Památce největšího učitele ve výkladu Písma sv. — *A. L. Stříž*: List sv. Jeronyma papeži Damasovi. — *B. Pečínková-Dlouhá*: Neviditelná světla. — *J. Znorov*: Klanění se Pánu. — *Cyril Jež T. J.*: Theismus a materialismus. — *J. Žal.*: Na rozcestí. — Žalm. Mám úzkost. — *Emil Vandewalle T. J. - F. Pokorný*: Cesta k církvi. — *K. Roban*: Zásady pro sebevzdělání našich pracovníků. — *J. Krlin*: Literární žeň našich dnů. — *Jan Šrámek*: Divadelní meditace. — *J. Krlin*: Krásná díla k Ježíšku.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.
Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.
Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.
Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

* J. Krlín

SLÁVA NA VÝSOSTECH...

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.
Tak pějí andělé ve svaté noci
a jejich hlasy plné lahody a čistoty a jasné,
jejich hlasy radostné
jásají Pánu,
Jednorozenému, Synu Panny,
Jehož Matka mladistvá a krásná krásou božskou pokládá v jesle.
A hlasy andělskými vyburcováni,
hlasy lahodnými, čistými a jasnými
a hlasy radostnými,
pastýři pasoucí svá stáda u jeskyně betlémské
za bílé a mlčenlivé noci,
chvátají,
aby se poklonili Dítku
a svým dechem zahřáli zkřehlé ručičky
a zimou se tetelící tělíčko Novorozeňátka,
spolu s oslem a volem.
A aby svými srdci
rozplameněnými láskou a rozzhavenými
a svítícími
ozářili temnotu jeskyně pohostinné,
která přichystávala se věky ku přijetí Pána.
Která se smílovala, kamenná,
nad Marií a Josefem,
když neměli kam se uchýlit pro nával a nevděk lidský.
Ježíšku,
chudý králi a nejchudší panovníku!
Je Ti chladno dnes a třeseš se zimou,
poněvadž naše srdce, která neseme k Tvým dřevěným jeslím,
nejsou jako srdce pastýřů
rozplameněná láskou a rozzhavená
a svítlí.
Ona potřebují,
abys je zapálil, rozzářil
a osvětil.
Dáváme ti je tuto noc do tvých malých, něžných rukou,
klademe je k jeslím
se všemi žádostmi a touhami a přáními,
se vši slabostí a chladností
a prosíme Tě,
abys je přijal, dílo rukou Tvých,
dar nehodný a malý nás nehodných a malých.
A hlasy svými,
drsnými od lopot dne a neumělými a zaprášenými od dlouhých cest,
Ti zpíváme a Tě prosíme, Ježíšku, za všechny, již tě neznají,
dej
pokoj a mír na zemi lidem dobré vůle.

VŠEM PŘÁTELŮM.

Obracíme se ke všem svým přátelům, kteří jsou obdařeni od Pána více hřivnami, v této těžké době. Děláme to ve větším měřítku až dnes, kdy poměry tiskárenské, všechny platy tak stouply, že není možno při nejlepší vůli hleděti do budoucnosti bez bázně. Stojíme prostě před otázkou, zda jest možno vydati všech deset čísel revue, když nezvýšíme předplatného, a když studujícím, tvořícím pětinu odběratel, ponecháme ročník za 20 Kč? Ježto odpověď podle nynějších dispoic jest záporná, obracím se jako redaktor revue, již jsem dal všechny své síly a všechny chvíle volné a nevolné a mnoho nocí, když jsem viděl, že toho potřebují naši mladí inteligenti, náš dospívající dorost, obracím se na ty, kteří mají, a kteří jsou povinni dáti těm, kteří nemají, a kteří potřebují.

Doba, v níž žijeme, jest hrozná. Je to doba boje na život a na smrt, boje tím nebezpečnějšího, ježto se bojuje o duši, o její spásu časnou i věčnou. Chápeme plně všechny její bolesti a všechny její hořkosti. Chápeme plně všechno její zmítání a třese se bázní, zda mnoho těch mladých duší nepropadne zkáze a nezahyne. Prostředí, v nichž žijí, nepovznášejí k výšinám, ona strhují do propasti tmy. A je třeba slova, je ho třeba zvláště v době dnešní, kdy duše jinocha nebo dívky, i kdy duše dospěšího jest zanechána sama sobě a tomu, kdo jí co nabídne. Český člověk jest charakterisován tím, že úplně zapomněl toho, čím žili jeho rodičové nebo jeho předci. Zapomněl a proto klne k Církvi. Chcete, aby z těch nynějších dorůstajících, kteří ještě opatrují květinu víry ve svém srdci, a kteří jí zahřívají, aby mráz ji nesěžel, mnozí o ni přišli, aby jim uvadla? Co dnes drží dospívající duši mladého inteligenta nad vodou, jest tisk, jest náš tisk a jest v neposlední řadě naše práce. Neříkám toho, abych se vychloubal činností akademiků pracujících mezi těmi potřebujícími, nýbrž abych vám prostě připomenul vaši povinnost.

Dali jsme té myšlence, již jest restaurace národa v Kristu vše, co jsme mohli a co jsme měli. Dali bychom jí i peníze, kdybychom jimi oplývali. Slyšel jsem již z mnohých vašich úst chválu naší činnosti, ale ne každého z Vás napadlo, zda jest nám možno opatřiti si drahé revue katolické ciziny, drahé knihy, seznati nové vynálezy, abychom mohli to vše sděliti všem ostatním? Nedovedli a nechtěli jsme plouti mezi vodami, přizpůsobiti se každému názoru a každému hnutí, lahoditi všemu a přesto jsme si nepřátelili řadu kněží, jimž se nelíbily statě o Jednotě; řadu důležitých a vlivných osobností, kterým se nelíbilo naše přesné stanovisko ať již v té nebo oné věci. A nepřizpůsobíme se ani teď, i kdybychom měli vydávání listu zastaviti.

Aby k tomu nedošlo, žádáme Vás všechny, abyste nám zaplatili předplatné. Pokud můžete, celé předplatné. Je to ubíjení mladého nadšení a práce, jest-li po vydání tří čísel má zaplácena revue třetina odběratel. Mnozí z Vás neplatili několik ročníků. Nedáváte tím daru. Revue téhož formátu pokrokové mají předplatné na 10 čísel 60 Kč. Nuže tím, když zaplatíte předplatné, dáváte co jste dlužni. Žádáte od nás, abychom vydali vždy časopis v čas a aby jeho úroveň stále stoupala. Umožněte nám to.

A kdo můžete, pošlete více. Nechceme a nemůžeme též zvyšovati předplatného. Těm, kteří nám k tomu radí, odpovídám: Pomyslete, že mnozí Vaši bratři sotva mohou zaplatiti těch 20, 30 Kč. Vidím jiné východisko. Vím, jest mezi našimi odběrateli řada těch, kteří nejsou chudáky. A často jsem od nich slyšel s uznáním mluviti o rostoucí inteligenci katolické. Nuže, pomozte jí, aby mohla žiti duševně! Chvála nám neprospívá, ježto chvála lidská není naším cílem a naší cestou. Často jsme mnohým těm prospěli, vzdělávajíce jejich mládež, chráníce jim svěřených před různými těmi vlky v rouše beránčím. Vychovejte si pracovníky. Ale nevychováte si jich tak, když jim znemožníte a nepomůžete, aby vyrostli ve zdatné lidi.

Máme všichni jeden cíl, pomozte, abychom ho brzy dosáhli.

J. Krlín, redaktor.

J. Z n o r o v

SVATÉMU FRANTIŠKOVÍ!

František, malý a nehodný bratr a velký svatý,
když po zemi chodil, zdálo se tehdy, že ve velkou mlhu,
jež za dvanáct věků snesla se na jasné učení Krista,
svit nového slunce že padá.

I zplesalo stvoření všecko a vzpomínkou znovu
se vrátily obrazy z života našeho Pána.

Tož slunce sesílilo svůj úsměv, protože on ,
ten maličký bratr a veliký svatý, mu zpíval
své krásné bratrské písně.

A v novém se tlukotu a zpěvech rozpěla všechna
hrdélka ptačí a všichni živočichové

i na zemi i ve vodě

se mnili zase být v té sladké svobodě,
jak kdysi v ráji bylo, kdy člověk ještě měl
jen slovo vlídné pro ně a pohlazení.

I divoká dravců krev i loupežníků se tišila
při jeho pohledu mírném a tajemně snivém.

Velkým byl malým, a malým menším,
pokorný nejpokornějším, čistším než čistý,
všem milý a svatý, svatý František.

Jak malý bratr Kristův šel s Jeho stigmaty
a kudy šel, šel úsměv, kam stoupl, bylo odpuštění
a smír a velká láska.

A srdce jeho — obětní lampa svítící
jak hořící Mojžíšův keř, to lampa ke Kristu lásky
sycená olejem vonným nad balzám a myrhu:
to byla pokora srdce a čistota jeho.

A kudy šel — ač zvolna šel, přec mnoho přešel hor —
a kudy šel a koho potkal, na každého padl svit
té jeho lampy.

A jak šel, tak ve mnohých se srdce huulo
a jako kdysi za Kristem učenci u Jordánu
snad pro vzpomínku a pro obraz —
ted' nad Tiberou i za ním přišli bratři
a dary své: to poslušnost a pokoru,
jak kadidlo nebesům vzácné házeli na oltáře,
a o velkou Františkovu obětní lampu — to jeho srdce
své rozžehali louče vnitřního života.

I žena přišla. Sancta Chiara, ta andělská duše,
jak cherubí píseň letěla životem jeho,
jak čistý akkord nejvyšších stupnic se chvěla
s jeho její modlitba.

Sancta Chiara — stříbrný zvon —
a za ní všechny ty sestry její od svatého Damiána.

A v nich žena-sestra láskou a odříkáním svččená
co pomocnice a stavitelka jednoho chrámu.

Když se vymodlil všechny své modlitby,

když vyzpíval všechny své písně,

a protrpěl všechny bolesti své a přešel všechny cesty,
jež přejít mu kázal největší života Pán,

tu láska jeho jak vatra na horách i dál přec plála,
a kolem sedali všichni bratři jeho a sestry,
a ve žhavé plameny mystických zápalů vlastní
svá házeli srdce, aby nehasla.
A tak její svit až sedm plá věků.

Je zima na horách a sviští tam mrazivý vichr,
a údolí ve tmách jsou a ve závějích bludných,
však od Porcinkule věje až sem teplejší vítr,
jak předzvěst jara po božím království toužícím duším.
A padá svit tajemné vatra od Apenin hor
to ne jen na Umbrii a sladkou Itálii,
ale i Francii, Belgii a Allegmaň,
i do Jugoslavie i na sever až k nám.

O, světče, zapři svou pokoru a slyš naše vzývání,
přijď k nám a nauč nás milovat v Bohu a pravdě.
O, světče serafinský, zapři svou chudobu
a přijď k nám chudým a chladným
a na statcích pozemských tak zcela závislým!
Zapři svou čistotu a přijď mezi nás nahé
a bídné, otrhané a vlastní vinou zneuctěné!
O, tolik špíny lpí na těle i na duších našich
a srdce nám nad kámen ztvrdlo v tom mrazu!

O přijď, přijď! a uprav cesty,
než přijde Král!

E. Hello:

LÁSKA.

(Z nového díla „Du néant a Dieu“ přeložil J. Krlín.)

Růst života nadpřirozeného, přirozeného, mravního, rozumového i hmotného jest znamením požehnání, slibu, jenž jde od Adama až k poslednímu papeži, druhému Petru, přes Abrahama a druhého Adama.

Všechna vykoupení, všechna zmrtvýchvstání, všechna odpuštění jsou ozvěnou toho slova. Chléb a víno je představují, neboť jest výživou. Eucharistie sama jest živým Amen, světlem, chlebem a slávou.

Tobiáš, toť světlo a Sara, toť radost. Pročež ve dnech nedostatku jest Tobias slepcem a Sara zarmoucena.

Oba dva prosí o smrt nebo o vyproštění. Neboť smrt by nebyla tak hrozná jako slepota nebo zoufalství.

Jejich zničené tváře volají, aby se vrátily do dřívějšího stavu na tomto nebo na onom světě.

Modlitba odstraňuje odpor a buduje harmonii. Slovo Rafaelovo : „Brzy se uzdravíš“, jest ozvěnou věčného slibu, jenž zaznívá od věků do věků, a jenž rozechvěl svatou Annu, když její dcera Maria přinesla žádané světlo na svět nevidoucí.

Starý slib vystupuje v dějinách světa v dobách rozhodných. Jest upomínkou harmonie, jež zpívá v bitvách uprostřed bojujících Prorocství, jest chlebem a vínem, potravou i radostí světa. Umění jest přirozeným obrazem prorocství. Proroci jsou umělci přímo nadchnutí.

Rovněž Abraham, jenž představuje otcovství, se chystal zabít jediného svého syna. Nicméně, slib jest zde stále, jako chléb a víno, které čekaly a oznamovaly Eucharistii. Slib, toť to, čeho potřebujeme, abychom nezemřeli.

Splnění třeba, bychom žili: Eucharistie, Amen, Přijímání.

A m e n, A m e n, A m e n.

Ať jsou dokonáni v jedno, jako můj otec a já, kteří jedno jsme.

Láska jest obrazem Boha nad světy, a kdokoliv se vzpírá milování, vzpírá se podstatě věcí. Veškeré stvoření žádá na vás lásky a když mu odpíráte svého přátelství, pravíte ne podstatě věcí, pravíte jednotě: „Neznám tě“ a Trojici: „Jsi pro mne cizinkou“. Kdo odpírá někomu lásky, odpírá tomu někomu Boha, poněvadž láska jest stínem Boha a poněvadž my můžeme vše vykonati jen v jeho stínu a jeho obrazu.

Či jest tento obraz a tento nápis? mohl by se otázati Kristus pohlížeje na lásku. Toť obraz a nápis otcův a kdo je zavrhuje, odpírá Boha někomu.

Ale jest ve slově Evangelia jedno důležité slovo: jako můj Otec a já jedno jsme. Jako: téže podstaty ..

Jednota relativní, již máme tvořiti, musí býti podrobena zákonům jednoty absolutní. Třeba býti jedno podle vzoru jednoty božské. Máme tvořiti jednotu se vším, co se zove naším bližním, ale ne se vším a s každým týmž způsobem.

Je třeba, aby jednota se uzpůsobovala přirozenosti stvoření a jeho vzájemným vztahům. Je třeba, aby jednota se přizpůsobila poměru osob a věcí lidských, jako v Bohu poměrům Osob božských.

Co jest láska nepravá, lživá, nečistá, nedovolená, ne-li pokusem o jednotu vně jednoty? Je to jednota, stavějící se proti sobě samé. Je to jednota nahodilá, jež láme zákony jednoty podstatné.

Co jsou tajné společnosti, svobodní zednáři, lživé církve, ne-li pokusem o „jedno“ odlišení od toho, jímž Otec a Syn jedno jsou? Je to úsilí vytvořiti jedno tělo a jednu duši vně Toho, jenž jest jednotou.

Bůh jest vlastníkem jednoty a kdo ji chce mimo Něho, směřuje k mrzké parodii.

Kdo se vzpírá milovati, bere stvoření, jež odpuzuje, peníz, jenž nese obraz Boží.

Odmítnouti jednotu takovou, jakou máme míti, přijmouti tu, v níž nemáme býti, odmítnouti tvořiti „jedno“ jako Otec a Syn jedno jsou, chtějí učiniti „jedno“ jinak než Otec a Syn jedno jsou a spojití se v jiné podstatě než jeho:

toť snad ve dvou formách zlo v celé své podobě.

Spojiti se ve formě a míře různé a rozličné, jež představuje jednotu absolutní, přiléhající k různým vztahům bytostí a různým a relativním potřebám jejich přirozenosti a stavu, toť Způsob eucharistická, již jest zahalena láska nekonečná.

Ve všech hlavních řečech a snad ve všech jazycích, jest jméno Boží čtyřpísmenné. Jsou čtyři písmena v Tetragrammatu. V řečtině Θεος. V latině Deus, v angličtině Good, ve franštině Dieu.

V poslední modlitbě Ježíše Krista — v 17. kap. sv. Jana — jež může býti pokládána za normu Evangelia, čtyřikrát se zdůrazňuje jednota.

V. 11. Ať jsou jedno, jako my jedno jsme.

V. 21. Ať jsou jedno: jako ty, Otče, ve mně, a já v tobě, ať i oni jedno jsou v nás, aby svět uvěřil, že jsi mne poslal.

V. 22. Ať jsou jedno, jako i my jedno jsme.

V. 23. Já v nich a ty ve mně, aby byli v jednotě dokonalí, aby poznal svět, že ty jsi mne poslal.

To jsou poslední slova; nedostává se času. Jidáš již odešel a vrátí se. Zpravil knížata kněžská. Co zbývá v této chvíli poslední! Ne, zbývá jen jedině. Jedině, opakované, jak se stává v posledních okamžicích. Jedna věc nad vším převládá. Jest jen jediný cit, jediný život, jediná nezbytnost. Poslední hodiny vyražejí v jediný toliko křik a volají jedinou věc.

Poslední scéna jest u konce, utrpení jest blízké. Rty mohou vysloviti jen jedno slovo. Připomínají jednu věc: jednotu Otce a Syna v lásce. Jedna věc jest přikázaná: jednota lidí v lásce. A tyto dvě věci činí jednu; druhá vyvěrá z první.

Tak jako neláska vzájemná lidí na zemi jest popřením jednoty Boží.

Snad z toho důvodu řekne sv. Pavel, až bude zasáhnut bleskem: Pohaní jsou bez lásky.

Pokud se týče sv. Jana, který slyšel čtyři opakování poslední hodiny, jeho řeč bude pozoruhodná svou jednozvučností. Ještě v poslední své hodině, příliš stár aby mohl dojít, dá se donésti do shromáždění a v něm řekne jen toto slovo: „Drahé děti, milujte se vespolek.“

A v Apokalypsi hlásá v ozvěně Pattmosu, jak Eloïm, kteří drží stráž u Hospodina, žádají lásku na sedmi Církvích, jak všechny odpírají, vyjma šesté, Filadelfické. A vysloví v ozvěně pathmoské hněv Eloïm. Jestliže se rozplamení proti zemi, a vrhne-li tělo lidské za pokrm ptákům nebeským, není to láskou příkazu, nýbrž láskou lásky.

Ale posléze, zákon lásky, daný lidem Ježíšem Kristem, ubírajícím se na Kalvarii, jest provázen tímto naučením: „Aby svět věděl, že mne poslal otec.“

Ostatně, dar uzdravovati, zde dar milovati; po těchto znameních má poznati svět, „že Otec poslal Syna.“

Ale nebudou-li žáci ani milovati, ani uzdravovati, svět neuvěří. Nuže v tom jest vysvětlení moderní historie.

Vzájemná láska lidí jest znamením Božím na zemi, je to jednota Boží uskutečňovaná lidmi.

Lidé, kteří se nemilují, jsou modloslužebníky. Zbožňují více model v jednotě seblásky, neboť satan vše sesměšňuje.

Láska zmizela, úrodná prst zmizela, veškeré tělo nahnulo a země řekla ve svém modloslužebném srdci:

„Není Boha, neboť křesťané jsou bez lásky.“ Stín jednoty božské zmizel ze země a lidé řekli:

„Můžeme se klaněti zlatu, stříbru, tvorům a hmotě, neboť souvislost Otce a Syna nejsou více znamením života pod nebem a na zemi, před naším zrakem a v našich rukou.“

Láskou základní a podstatnou jest láska k Bohu, jež se zove charita. Láska k bližnímu jest utvořena podle jejího obrazu a podobenství. Tato láska k bližnímu nedosahuje dokonalosti, leda je-li obrazem první lásky. Její účastenství má cenu jen v míře, v níž se podobá Bytosti participující. Podobizna nemá žádné ceny, nepodobá-li se modelu. Podobnost značí opravdovost podobizny. Láska k bližnímu jest jen obrazem, ale duch skrytý v obrazu jest láska sama, jejíž jest představou.

Milovati bližního toť milovati Boha v obrazu. Nuže ten, kdo miluje bližního ne pro Boha, nýbrž ve svém zájmu, není v lásce Boží, nýbrž v lásce k sobě, miluje sebe v bližním.

Tedy láskou dospíváme ku poznání. Ale, namítnete mi, nemůžeme milovati, čeho neznáme.

Nicméně Bůh, nedosažitelný rozumu, poněvadž jest nekonečný a neproniknutelný, dává nám obrazy nějakou známost o sobě. Ačkoliv srovnání pokulhává, řeknu, že světlo sluneční se nám ukazuje jen svými účinky svítícími.

Co vidíme, není podstatou ohně, je to cosi světelného, co jest účastno na oné podstatě.

Láska, Charitas sama o sobě jest nepochopitelná: září jen v jiných ctnostech, jež k sobě vábí, dává jim čistotu a zmlazení.

Charitas jest oním Gygovým prstenem, jenž činí člověka neviditelným. Zastírá jeho hanbu a nahotu. Příkrývá množství hříchů; není již viděti skvrní.

Hodte černý uhel do ohně, ztrácí černost; řeřaví. Zář ohně zakrývá uhel. Vytáhněte ho, zčerná.

Dokonalá láska se nespokojuje s utajením bídy a hanby. Mění ve zlato všechnu měď a všechno olovo, jichž se dotkne; všemi svými silami a vši svou činností.

Znalost nejpřesnější, již máme o tomto světě, dostáváme očima. Ale zrak se týká jen těla. Proto Stvořitel není ničím z toho, co stvořil. Viditelné stvoření není On. Stvoření neviditelné není On. Nic není Bůh.

Život věčný spočívá v poznání. Život jest pobyt lidský, jenž jest nemožný bez lásky, neboť lahodnost jest láskou lásky. Rovněž v životě věčném poznání jest láska.

Svou přirozeností touží rozum věděti. Kdo přijímá Boha jako lásku a absolutní dobro jako cíl své touhy, ten vidí, že bude nasycen onoho dne, v němž uchopí lásku samu. Mocnosti intelektuelní jsou odloučeny v usuzování, jsou sjednoceny v tom vrcholném bodě, jenž jest touhou ducha.

Myslíš-li na inteligenci, život věčný jest poznání. Myslíš-li na lásku, život věčný jest láskou. Neboť láska jest známá jenom aktem milování. Povznášíš-li se k prostotě, kde inteligence a láska jedno jsou, uvidíš nejvyšší štěstí v souladu sil duševních.

Inteligencí čte člověk u kořenů všech věcí, nebo, přijmete-li jinou etymologii, člověk spojuje všecky věci se sebou.

Láskou se dává vně a spojuje se sám se všemi věcmi. Ale v blaženosti máme Boha, v němž máme všechny věci a všechny věci v hloubi sebe.

Člověk v blaženosti jest spojen se všemi věcmi v Bohu. Požívati jich v Něm, nebo Jeho požívati v nich, tyto dva akty jsou jediným, poněvadž máme Boha, v němž jsou všechny věci, a jenž jest ve všech věcech.

Láska dala dar jazyků. Jaká hloubka! Nic není tak vzácné jako mluvití týmž jazykem a to jest možné jen podmínkou milování se. Milujte se, jste napřed sjednoceni. Porozumíte si na znamení nebo i bez něho. Nebudete-li milovati, budete se věčně dorozumívati, ale tatáž slova neznačí týchž věcí, v každém okamžiku stavba se sřítí. Babel! Babel! Rozuměti si: jak jest jazyk krásný! Dorozuměti se značí pochopiti se a pochopiti se toť milovati se. Najděte mi dvě bytosti, jež se dorozumějí nemilující se. Nemožno. Nepochopí se, leč milují-li se.

Cít krásna, který navlhčuje naše víčka, nás přibližuje ke všem lidem, poněvadž nás ponořuje v podstatu, v níž jest vše jedno. Slzy jsou pro člověka kapkami toho oceánu. Jestliže hudba Schubertova rozmnožuje všechny naše něžnosti a tiskne naší ruku k ruce přítelově, to proto, že jest společným základem láska, jež jest bohatstvím duše. To jest krása všeobecná, již milujeme v umění, v člověku, v ženě, ve květu a chvění vody, hýbá vši hmotou. Hlubiny se zachvěly a slzy vytryskly.

Ten, jenž tvoří, má. Člověk, jenž má lásku, má a nese v sobě Boha, lidskost, přírodu. Egoista má paprsek za střed, překází sféře a ztrácí své právo na ni.

Spasitel náš, miláckové, se dnes narodil. Radujme se. A nesluší se, abyste byli smutni, když jest rodný den života: kterýž, ztrativ strach ze smrti, v nás vkládá radost slíbené věčnosti. Nikdo není zbaven podílu na tomto veselí. Všem jest společná stejná příčina radosti: neboť náš Pán, záhubce hříchu a smrti, nenašel nikoho bez hříchu, přišel, aby osvobodil všecky. Ať se raduje světec, protože blízka jest ratolest palmová; ať se veselí hříšník, protože jest volán k odpuštění! Ať doufá pohan, neboť jest povolán k životu. Neboť Syn Boží, když byli naplněni dnové, jež ustanovila nevystihlá hloubka rady Boží, aby s otcem svým ji smířil, přijal přirozenost lidskou, aby poražen byl ďábel, strůjce smrti, jí, kterou přemohl.

Kázání Svatého Lva, Papeže.

PAMÁTKA NEJVĚTŠÍHO UČITELE VE VÝKLADU PÍSMĚ SV.

Je tomu letos 1500 let, co zemřel sv. Jeronym. Nebylo by znamením vděčnosti, kdyby katolická inteligence toto jubileum nechala bez povšimnutí. Proto mi budiž dovolena aspoň tato malá vzpomínka.

Rodištěm Jeronymovým bylo město Stridon na hranici pannonsko-dalmatské, rozbořené valcím se proudem Gothů. Polohy jeho s jistotou badání historické dosud neurčilo. Rok narození Jeronymova jest rovněž nejistý, snad — dle svědectví Prospera Akvitánského — r. 331. Rodiče byli již křesťané, katolíci — je to v době četných heresí a schismat — a zámožní. Domov poskytl Jeronymovi pečlivého vzdělání a přísné výchovy. Studia literární konal v Římě. Již tehdy vynikal jako mistr řečnické díky latinské; řecky uměl rovněž. Mravu byl volnějším. Jsa teprve katechumen, konal úkony zbožnosti, navštěvoval v katakombách hroby mučedníkův a za pontifikátu Liberiova (352–356) přijal křest. R. 369 vydal se na cestu do Gallie; na ní ocitá se v blízkosti pompy císařského dvora a v tomto prostředí, na venek sice křesťanském, ale uvnitř co do způsobu života hodně pohanském, vzniká v něm myšlenka, by se oddal přísnější snaze po dokonalosti a jí vyplnil svůj život. V Akvileji v kruhu přátel Valeriana, Rufína, Gaudencia, Chromacia a jiných žije šťasten tři léta (370–373), až roztrpčen jsa neznámým příkořím se čtyřmi společníky odchází na cestu na východ. Přetrhává pouta, která ho vázala k domovu, vlasti, přátelům. Veze si s sebou množství knih. Na cestě zastaví se v Antiochii, kde prodělává těžkou chorobu. R. 374 uchyluje se do samoty na pustinu chalkidskou v Syrii. Nezapomeňme, že jest to ve věku anachoretů. Usmíruje pokáním viny mládí, studuje, zanechává četby starověkých klasiků — a byla to od Jeronyma velká oběť — učí se hebrejštině, píše a tak si proti své vůli dobývá jména. R. 378 pro spory mezi mnichy stoupenci Meleciiovými opouští samotu a vrací se do Antiochie, kde roku následujícího je posvěcen na kněze, ač z pokory a ze svatě bázně se zdráhal a vyhradil si právo, kdykoli vrátiti se k životu eremity. Od r. 380 tři léta poslouchá v Cařihradě Řehoře Nazianského a jeho návodem vniká do Písem sv., píše a překládá. R. 382 jest opět v Římě na synodě, která rovnala spory východních církví. Je sekretářem papeže Damasa a vyřizuje jeho korespondenci. Vydává dle originálů opravený, kriticky zjištěný text Evangelíí a Žaltáře. Stává se středem milovníků posvátného studia i rádcem vznešených, bohatých žen vynikajícího ducha a vyšších snah. Svými listy ku přátelům, jež mají obsah moralisující, razí dráhu křesťanské askesi do všech stavů; současně polemizuje s bludařem Helvidiem. To byla tři úrodná léta studia a apologetické i pastorační činnosti v Římě, při čemž v ničem nepolevil ze své asketické životosprávy.

Jeho přísné názory nemile se dotýkaly změkčilých křesťanů římských a způsobily mu trpká nepřátelství. Tak po smrti Damasově zmrzev si římský svět rozmarilý a pomluvačný vydal se po druhé na východ r. 385 a zamířil přes Cypr, Antiochii do Sváté Země jsa doprovázen ženami sveticemi Pavlou a Eustochiem. R. 386 navštívili společně mnišské osady na poušti nitrijské v Egyptě. Téhož roku byly v Betlemě zbudovány dva kláštery, z nichž mužský řídil Jeronym, ženský Pavla. Jeronym pěstuje křesťanskou dokonalost, rozjímá, studuje Písma; z vlastního názoru studuje biblický zeměpis posvátných míst, zdokonaluje se v hebrejštině a využívá této znalosti ke studiu bible. Přepisuje a kritickými poznámkami opatřuje knihy Starého zákona z Origenovy Hexaply (text v šesteré, někde až jedenácté recenzi) a pohrouží se do literatury exegetické. Vydává texty Písem svatých opravené dle originálů a píše komentáře k nim, všimaje si bedlivě všech otázek dějepisných a zeměpisných. Ve věcech biblických stal se orakulem celého katolického světa a obráncem pravověří. Tím se ocitl ve víru bojů a polemik (s Janem Jerusalemským, Rufinem Akvilejským [o názorech Origenových], ano na čas i se sv. Augustinem). Bvl bojovníkem vášnivým, břitkého slova. Tak stal se terčem zarputilého nepřátelství u mnohých. Bludaři Vigilancius, Pelagius a j. zakusili na sobě ostří Jeronymovy kritiky a polemiky. Ocitl se i v nebezpečí života, ale dožil se vítězství pravdy. Poslední léta trávil v klidu v Betlemě ve své poustce, jež téměř

sousedila s místem Spasitelova narození. Tam dokonal svůj život modlitby, askese, studia, práce a boje r. 420. Tělo jeho později bylo přeneseno do Říma a tam pohřbeno v basilice Panny Marie Větší.

Svatý Jeronym má v literatuře starokřesťanské čelné místo zejména svými překlady a výklady biblickými. Pořídil revisi Evangelii, Žaltáře (po dvakrát, mimo to jej nově přeložil z hebrejštiny). Knihy Starého zákona znovu z originálů, případně z nejstarších řeckých překladů přeložil do latiny, opravil latinské znění až do své doby užívané dle překladu Septuaginty a Nový zákon dle nejlepších řeckých textů. Toto vedlo Jeronymovo z největší části máme před sebou v autentickém biblickém textu katolické Církve v t. zv. Vulgátě. Dnes, kdy doba textové kritiky je v rozkvětu a zabývají se jí nejslavnější kolegia, ústavy a kongregace vybavené všemožnými pomocnými prostředky a kdy přece ještě revise biblického textu zůstane po dlouhá léta vzdáleným cílem našich přání, tvoříme si představu o obrovské práci Jeronymové a jejím významu. Knihu knih chtěl Jeronym křesťanským stoletím netoliko podat čistou, nýbrž uvádí v její porozumění svými výklady, pro které si vydobyl čestného názvu „největšího učitele ve výkladech Písem“ (orace církevní ke sv. Jeronymovi).

O literaturu křesťanskou, ba o víru samu, dobyl si velikých zásluh svými spisy polemicko-dogmatickými. Jest veliký i v literární historii, neboť ve svém díle *De viris illustribus* podává nám životy a práci 136 křesťanských spisovatelů doby nejstarší a jemu současné. Svoji dobu Jeronym opravdu úplně obsáhl.

Vnitřní cenu díla jeho zvyšuje zevnější forma. Kritický, hloubavý a zkoumající duch Jeronymův vyjadřoval se mistrným způsobem. Jeronym jest klasickým stilistou mezi spisovateli své doby.

Nám katolíkům nové doby jest sv. Jeronym osobností sympatickou nejedným rysem svého charakteru i díla. Vidíme v něm křesťana, který obsah svého náboženského názoru chce prožívat a za uskutečněním svého mravního ideálu kráčí bez ústupků a nesmlouvavě. Prožívá v sobě konflikt mezi nadpřirozeným, čistým, duchovým náboženstvím a vládou právě požívavou hnilobnou kulturou dekadentní své doby. Z hlubin své vlastní duše, cele oddané náboženství, puzen jsa láskou, váží poučení pro své přátele stejných aspirací s ním. Stává se ohniskem náboženského života v kruhu lidí zanícených opravdově pro nejvyšší ideály víry a mravní dokonalosti. Působí silou své osobnosti, která jest plně a věrně tím, co hlásá, z duše na duši. V jeho rozsáhlé korespondenci je veliký kus individuální pastorace, tak že bychom jej mohli položit ku počátkům křesťanské hodogetiky, oné vědy o vedení duší k Bohu cestami každé přiměřenými. Jeho listy jsou kompendiem dokonalosti pro kleriky a duše Bohu se zasvěťívší, jsou a zůstanou plamenými projevy, jak vysoko dostoupil tehdy mravní idealismus křesťanský.

Jeronymovi úcty naší dobývá jeho energie, která se nelekala svízelných a rozhořčených zápasů za ryzost víry a mravního života. Jest nám však zvláště proto ctíhodný tento otec pouště, že svým dílem provedl velikou syntézi vědění, víry a života a osobně stal se sám mnohokrát středem kruhů věřící inteligence. V tom má cenu pro nás ještě po půldruhém tisíciletí, že nás učí býti katolíky důslednými, obětavými, sdělujícími se s bližním o dobro víry a sjednocujícími vědu a víru.

Svatý Otec Benedikt XV. postavil zásluhám Jeronymovým velkolepý památník encyklikou „*Spiritus Paraclitus*“ vydanou 15. září 1920 (*Acta Apost. Sedis*, 1920, vol. XII. num. 10.).

U nás podrobnou studii o sv. Jeronymovi slibuje dr. Alois Lang, na jehož knihu se upřímně těšíme.

Božská lež velkých srdcí lačných nekonečna, iluze nebeských radostí, než přijde skutečnost, výtrysk posvátných tužeb po nehmotné vlasti v našich zajatých duších, slovem umění, vznešené umění snad opustí zemi.

Léon Bloy.

LIST SV. JERONYMA PAPEŽI DAMASOVI.

(Přeložil Ant. Lud. Stríž.)

Poněvadž Východ starou vzájemnou zuřivostí národů jest rozerván, nedílnou Páně suknicí a od vrchu setkanou ponenáhlu na kousky roztrhává a vinici Kristovu lišky lubí, takže mezi cisternami rozpukanými, jež vody nemají, nesnadno rozeznati, kde studnice zapečetěná a zahrada ona zamčená, usoudil jsem o radu se obrátiti k stolci Petrovu a k víře ústy Apoštolovými vychválené; odtud nyní žádaje své duše potravy, odkud kdysi roucho Kristovo jsem přijal. Ani totiž ohromná šířka živlu tekutého, a prostora zemí mezi námi ležící mne nezadržela, abych nehledal perly drahocenné. Kdekoliv bude tělo, tam shromáždí se orlové. Když zlé potomstvo zmrhalo otcovské jmění, u Vás jediných se zachová neporušené dědictví otců. Tam půda nivy úrodné přináší užitek čistého semene Páně stonásobný. Zde pšenice v brázdy zasypaná v jilek a stolklasy se zvrhá. Nyní na Západě slunce spravedlnosti vychází; na Východě pak Lucifer, který padl, nad hvězdy postavil svůj trůn. Vy jste světlo světa, vy sůl země, vy nádoby zlaté a stříbrné; zde nádoby hliněné nebo dřevěné čekají prutu železného a věčného požáru.

Jakkoliv mne tedy velikost tvá zastrašuje, zve mne tvoje vlídnost. Od kněze spasení žertvy žádám, od Pastýře zachránění ovce. Vzdal se závist, ustoupiž hrdost Římské svrchovanosti; s nástupcem Rybářovým a učedníkem Kříže mluvím. Já nikoho prvního nenásleduje než Krista, s Blažeností tvou, to je se stolcem Petrovým v obcování se družím. Víím, že na té skále vzdělána jest Církev. Kdokoliv mimo tento dům bude jísti Beránka, nesvatý jest. Kdo nebude v Arše Noemově, zahyne za vlády potopy. A poněvadž pro nepravosti své do té pustiny jsem se odstěhoval, jež Syrii s koncem Barbarska spojuje, a nemohu svátosti Páně pro také prostory, jež nás dělí, od tvé Svátosti vždy požadovati, k spojencům tvým vyznavačům egyptským chodím a pod těžké koráby já, nepatrná kocábka, se schovávám. Neznám Vířala, Meletia zavrhuji, k Paulinovi se nehlásím. Kdo s tebou nesbírá, rozptyluje, to jest, kdo Kristův není, Antikristův jest.

Nyní tedy, o žel! po nicejském stanovení víry, po alexandrinském prohlášení, jež ve spojení se Západem bylo vydáno, potomstvo Arianů, Kampenští nového vyznání tři podstaty ode mne, člověka římského, požadují. Kterí, tážu se, Apoštolové toho vynesli? Který nový učitel národů Pavel tomu učil? Ptáme se, co asi míní, že možno rozuměti třemi podstatami? Říkají, že tři osoby pozůstávající. Odpovídáme, že tak my věříme. Nestačí jim smysl, požadují i téhož vyjádření. Poněvadž nevím, jaký jed v slabikách těch se skrývá, voláme, nevyznává-li kdo tři hypostasí jakožto tři enhyposta, t. j. tři pozůstávající osoby, ať proklet jest. A poněvadž se neučíme jejich označování, za bludaře nás odsuzují. Jestliže však někdo hypostasí bytnost méně nepraví, že ve třech osobách jest bytnost jedna, dalek jest Krista. A proto toto vyznávání nám a spolu i vám přivrženství Jedinnosti na čelo vpalují.

Rozhodněte, prosím, vidí-li se vám, a nebudu se báti o třech podstatách mluvit. Kážete-li, ať se založí po nicejském vyznání nová víra a podobnými slovy s Ariany vyznávejme my pravověrní. Veškerá škola spisovatelův světských nic jiného nerozumí hypostasí než bytnost. A někdo, jářku, ústy svatokrádežnými tři podstaty bude hlásati? Jedna jest a jediná Boží přirozenost, která v pravdě jest. Nemáť svého bytí odjinud, nýbrž její jest. Ostatní, co stvořeného jest, třebaš býti se zdá, není, poněvadž kdysi nebylo, a co nebylo, může zase nebýti. Bůh sám, jenž věčný jest, jemuž totiž není začátku, má vpravdě jméno bytnosti. Proto i k Mojžíšovi z keře mluví: Já jsem, kterýž jsem; a opět: Kterýž jest, poslal mne. Byli zajisté tehdy Andělé, nebe, země, moře; a kterak že obecné jméno bytnosti zvláště sobě vyhražuje Bůh? Ale poněvadž ta přirozenost jediná jest dokonalá a ve třech osobách jedno božství pozůstává, kteráž opravdově jest a jedinou přirozeností jest, kdokoliv praví, že tři jsou, tři totiž hypostasí, t. j. bytností, pod záminkou zbožné úcty pokouší se tvrditi, že tři jsou přirozenosti. A tak-li tomu jest, proč od Aria zdmí se dělíme, zpronevěrou jsouce spolčení?

Ať spojí se s blažeností tvou Ursinus, s Ambrožem ať sjednotí se Auxencius. Odstup to od víry římské; svatokrádeží touto hroznou neživte se nábožná srdce národů. Stačíž nám tvrditi, že jedna jest podstata, tři osoby pozůstávající, dokonalé, rovné, souvěčné. Ať se mluví o třech hypostasích, schvalujete-li, a jedna ať se vyznává. Není dobrým znamením, když při témže smyslu slova se neshodují. Stačíž nám víra zmíněná. Nebo za správné-li považujete, napište, abychom tři hypostase s příslušnými výklady vyznávali. Neodpíráme; ale věřte mně, jed pod medem se skrývá; proměnil se anděl Satanův v anděla světla. Dobře vysvětlují hypostasi, a když pravím, že i já se držím toho, co vykládají, za bludaře mě mají. Proč tak úzkostlivě na jednom slově lpějí? Co pod dvojsmyslnou řečí tají? Věří-li tak jak vykládají, neodsuzují čeho se drží. Věřím-li dle smýšlení, které oni předstírají, ať mě nechají, bych svými slovy jejich smysl vyjadřoval.

Pročež zapřísahám Tvoji blaženost skrze ukřížovanou Spásu světa, skrze sou-podstatnost Trojice, budiž mně listem tvým dáno rozhodné slovo, mluví-li jest o pod-statách nebo mlčeti. A aby snad zastrčenost místa, kde se zdržuji, nezmátla poslu, ke knězi Evagriovi, kterého výborně znáš, račiž psaní poslati. Zároveň také udej, s kým bych měl v Antiochii obcovati, neboť Kampenští s Tharsickými bludaři se spol-čívše, o nic jiného nepracují, než aby autoritou spojení s vámi jsouce opření, tři hypostase se starým smyslem kázali.

B. P. - D;

NEVIDITELNÁ SVĚTLA.

Byla jsem neobyčejně vzrušena zvláštní, hlubokou knihou Hugh Bensonovou, jež nesla hořejší nápis a proto nabídla jsem damám, že přečtu jim jednu povídku z této knihy, s níž, věděla jsem, budu po měsíce zápolit v duchu, takové objevy měla pro mne z oblasti duchovné, tak revokovala ve mně vzpomínky na tušení ze sfér, jež se stýkaly s nadpomyslnem můstkem intuice.

Bylo dopoledne mlhavého, vlhkého dne, zdá se mi, že drobně přšelo. V komnatě byly všechny věci osvětleny tím zvláštním světlem, jaké mají malířské ateliery při sta-žených záclonách. Moje hostitelka usedla na pohovce mdle malinovým povlakem po-tažené za vysokým parà-ventem a kradmým pohybem vtáhla nožky na pohovku, jako činívají děti, když se těší na pohádku. Její společnice usedla vedle a zářícíma očima sledovala děj povídky.

Zájem dam naladil mne vroucně a já četla jednotlivé věty jako vytrhávajíc je ze dna své duše:

„Vědecký názor jest, že nejste oprávněn pouštěti se ani o vlas dále před svou rozumovou zřejmost, náboženský názor jest, že chcete-li, abyste našel něco hodného poznání, dlužno, aby víra vaše byla vždy o něco před vaší zřejmostí. . Náboženství připouští srdce a celého člověka ke svědectví, kdežto věda připouští jen hlavu — zřídka i smysly. A přece evidence zkušeností je na straně Náboženství.“

Přisvědčovala jsem celou duší této jasné mluvě a četla příběh, který spisovatelé vypravoval druh-kněz, jemuž bylo dáno pohlédnutí v kraj, kam dopadají paprsky světél neviditelných.

Tento kněz líčí, jak zastával nemocného kněze o Vánocích. Byl požádán, aby vy-slechl zpověď rodiny v předvečer dne, kdy otec této rodiny po nemoci chtěl nastoupiti do práce. Když udělil absoliuci poslednímu členu rodiny, zdálo se mu, že ještě kdosi říká formuli zpovědní a protože mu dobře nerozuměl, namáhal se lépe slyšeti, zvláště když kajícník jevil vzrušeným šepotem a nervosním škrábáním prstů po stěně zpo-vědnice zvláštní nepokoj. Ale kromě několika starofrancouzských slov nerozuměl ni-

čemu, proto vyšel ze zpovědnice, aby s kajicníkem o tom se dorozumněl. Ale s úžasem poznává, že u zpovědnice je prázdné.

Večer pak dovídá se „náhodou“ od kněze, jehož zastupuje, že je výroční den zavraždění biskupa kanterburského, a že pověst vypravuje, jak ve zdejší zpovědnici téhož dne namáhal se dostatí rozřešení jeden z vrahů biskupa.

Vypravující kněz se spisovatelem hovoří chvíli o tomto zjevu. Konečně kněz pronáší svůj názor o tom: „... Předně, že lidské vzrušení má moc působiti na přírodu neživou nebo pronikati jí. To ovšem jest jen starý známý svatý princip všeho stvoření. Výrazy vaší tváře na př., způsobené přeměnou chemických částic, z nichž je složena, mění se s vašimi měnicími se vzrušeními. Možno tedy říci, že prudké záchvaty záští, vzteku, hrůzy, výčitky toho nešťastného vraha před sedmi sty lety se skombinovaly v silné duchovní fluidum, jež se vsáкло tak hluboko do téhož místa, kam to vše bylo vylito, že za jistých okolností se to reprodukuje. Fonograf třeba jest dosti hrubou paralellou, kdy chvění zvuková přenášejí se nejprve v meze vosku a potom se znovu vynořují jako chvění, když jisté podmínky se splní.“

Dočetla jsem příběh a hovořily jsme o této theorii. Dedukovaly jsme dále, že takové fluidum duchovní může jindy reprodukovati se dojmý zrakovými a shodovaly se v tom, že podmínkou těchto reprodukcí je nesporně přítomnost duše soucité a do té míry hmotou neovládnuté, že ono duchovní fluidum na ni působí.

„Vzpomínám na příběh v našem rodu známý, který se hodí na tuto theorii“, řekla po chvíli odmlčení moje hostitelka.

Znovu zavládlo očekávání v pokoji mdle osvětleném podzimním, podmračným dnem. Tepló mile sálalo ze vzdáleného rohu pokoje od starého krbu. Kdos neslyšně přešel v sousedním pokoji po podlaze kryté rudým sukem.

Dáma vypravovala :

„Žili jsme tehdy na zámku ve východních Čechách. Já byla zcela malým děckem a dostala právě bratříčka. Moje matka ještě ležela v prvých dnech šestinedělí. V zámku bydlila s námi moje babička, matčina nevlastní matka. Byla to dáma velmi zbožná. K lidu bývala přísná, ale právě tak soucítaná a dobročinná.

Bylo to kterýs večer po rodinné události, když se babička ukládala ke spaní. Snad se pomodlila právě, ale nespala ještě. V tom vidí v pokoji před sebou státi jeptišku neznámého v Čechách řádu, s kuklou na způsob vysokého čepce, jež jakoby v úzkostné prosbě spínala ruce. Po několika vteřinách vidění zmizelo.

Babičku moji nemálo vzrušila tato příhoda, ale dle své povahy mluvila o ní málo a s velikou rezervou.

Jednou spatřila u místního starého faráře fotografii jeptišky ve vysoké kukle, která na ráz připomenula jí noční tehdejší vidění. Se zájmem počala prohlížeti fotografii z blízka a poznala pod kuklou i tvář zjevivší se jí řeholnice. Farář pak vyprávěl, že obrázek svůj na památku zanechala tu řeholnice-představená jakéhos francouzského řádu ošetřovatelek, jehož několik členek tu v r. 1866 po bitvě u Král. Hradce ošetřovalo raněné v lazaretu zřízeném ve zdejším dvorci. V zámku však žádná z řeholnic nebydlila a přišla-li tam kdys ona jeptiška návštěvou, kněz nevěděl. Jméno její však znal, staré dámě je pověděl a rodina znající příběh opět po čase byla vzrušena, (Nepamatuji, zda ještě za života staré paní, či později. — Pozn. pisatelky.) když kterýsi její člen četl ve francouzských listech jméno této řeholnice. List sděloval, že tato představená řádu stížena byla církevním trestem, jelikož odepřela uznati dogma o nemylnosti papeže. Rodinou vypraven sv. Otcí list, který vyličoval celou událost. Z Říma pak došla odpověď doporučující duši řeholnice zatím zesnulé modlitbám české rodiny, zač zdály se prositi sepiaté ruce vidění.“

Moje hostitelka se odmlčela.

„Kdo ví, zda za živa ještě a v jakých duševních bojích a mukách zatoulala se její duše v tichý český zámek, připomínajíc si tu snad rozmluvu s některou z přísně

katolicky smýšlejících dam toho rodu, či nějakou zlou chvílí vznikajících už pochyb, či po smrti těla už hledala tu soucitnou modlitbu rigorosní paní?

Zabrána v záhady tajů, odkudž právě naléhavou intimností dosahoval ke mně pablesk světla neviditelného hleděla jsem už chvílí mlčky v přítmí par-à-ventu, když z něho vynořil se před vážný obličej mé hostitelky:

„Pojďme se projít!“

A za chvílí stoupaly jsme, ne ještě zcela vymaněny ze sfér záhad, po hrázi k rybníku do vlhkého podzimního dne.

Jar. Znorov:

KLANĚNÍ SE PÁNU.

O, Kriste můj,
má bolest stoupá
tam k Tobě vzhůru
až do azuru
jak hořké myrhy dým —
Ach, Kriste můj,
můj Kriste bílý,
ach, utiš srdce
a duši moji opatruj!

O, Kriste můj,
Tvá milost padá
jak rosa vonná
v má pole skrovná,
jež bolest zorala —
Ach, Kriste můj,
můj Kriste bílý,
sviř v duši moji,
teď ještě víc ji opatruj!

Ach, Bože můj,
když vzpomenu,
jak skřivánek Ti v poli pje
cos v duši mé se touhou chvěje —
jak nemám v písniích závodit
a s nim se Tobě poklonit,
ó, Bože můj!

Ach, Bože můj,
když vzpomenu,
jak z pestrých luk se vůně nese
k oslavě Tebe, mou duši v plese
modlitba bez slov proletí
a trhá pouta zajetí,
ó, Bože můj!

THEISMUS A MATERIALISMUS.

(Dokončení.)

Materialismus, jenž popírá osobního Boha a na jeho místo staví věčnou hmotu, musí nutně tvrditi, že všechno, cokoli na světě poznáváme, krásně uspořádaný kosmos, rostlinstvo, živočišstvo i člověk, vyvinulo se postupně z pouhé hmoty. To znamená tolik, jako říci, že dokonalejší vyvinulo se z méně dokonalého, živé z neživého, rozumné z nerozumného. Proti tomu však vzpírá se rozum celou svojí silou a příroda ústy svých nejlepších znatelů mohutným hlasem přímo volá opak. Moderní astronomové od Galileiho, Keplera a Newtona až po nejnovější téměř všichni jsou obdivovateli Boží moci a moudrosti. Slavný pokračovatel v domněnce Kant Laplaceově o vzniku světa Hervé Faye píše v úvodu svého spisu „Sur l' origine du monde, str. 3.: „Jest ještě něco jiného nežli věci zde dole, ještě něco jiného nežli naše tělo, ještě něco jiného nežli zářivé hvězdy: jest Bůh, jsou myšlenky. A poněvadž náš rozum sám se ne- učinil, musí býti ve světě vyšší rozum, od něhož náš rozum pochází. Čím vel- kolepější představu si učiníme o této inteligenci, tím více se přiblížíme pravdě. Nejsme v nebezpečí chybiti, spatřujeme-li v ní původce všech věcí, vztahujeme-li na ni veškeren lesk nebe, jenž, dal nám podnět k myšlení. Tím jsme však již úplně disponováni, bychom rozuměli dávné formuli: „Bůh, otec všemohoucí, stvořitel nebe i země.“ Pouhý poukaz na nutně působící zákony v přírodě nestačí k vysvětlení světové harmonie. Každý zákon předpokládá zákonodárce rozumného, poněvadž stanoví poměry mezi nesčetnými věcmi. Mají-li tyto poměry býti účelné, musejí rozumem býti předem poznány. Aktuální působení sil přírodních elementů je závislé od zcela určitých jejich vzájemných poměrů. Má-li jeden element na druhý půso- bití, musí býti s ním ve zcela určitém poměru. To vidíme při pokusech fyzických, kde docílujeme určitých úkazů jen tehdy, uvedeme-li fyzické elementy do zcela určitých poměrů. Tyto vzájemné poměry jsou přírodním elementům zcela nahodilé, neplynou z jejich podstat, mohou se měniti, aniž se mění jejich podstaty. Od zcela určitého po- stavení a vzájemného poměru přírodních elementů závisí také to, že tělesa světová jsou ve vzájemné harmonii, že tvoří kosmos a nikoli chaos. Proto nelze krásně uspo- řádané soustavy světové pochopiti jinak nežli jako dílo neskonale moudré bytosti. Když německý astronom Ed. Heis poslal své dílo „Atlas novus“ Piu IX., pravil v přípise, že při sestavování toho díla, plodu to sedmadvacetiletého studia, často tanula mu na mysl slova žalmisty Páně: „Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“

Také slavným fysikům a chemikům je příroda knihou, v níž čtou o moudrosti a moci Boží. M. Faraday pravil v jedné své přednášce: „Mraky, které zatemňují oko našeho ducha, stávají se denně průhlednějšími a nemohu pochybovati, že nějaký vy- nikající objev jak v poznání přírody, tak v poznání moudrosti a moci Boží ve stvoření je vyhrazen naší době. (Jones, The life and letters of Faraday, II, str. 239.)

Slavný chemik J. Liebig píše ve svých listech: „Zkoumání přírody učí nás pozná- vati dějiny všemohoucnosti, dokonalosti, nevyzpytatelné moudrosti nekonečně vyšší bytosti v její dílech a skutcích; bez znalosti těchto dějin nelze si mysliti dokonalosti lidského ducha, bez nich nedojde jeho nesmrtelná duše k vědomí své důstojnosti a stupně, který zaujímá ve vesmíru.“ (Chemische Briefe, 23.) A o něco dále dí: Nikde mimo sebe nepozoruje člověk vůle, která by došla k vědomí, vše vidí v poutech ne- změnitelných, pevných zákonů přírodních; jen v sobě odkrývá něco, totiž vůli, která všechny tyto úkazy, všechny zákony přírodní může ovládati, ducha, jenž ve svých projevech je nezávislý na silách přírody, který ve své celé dokonalosti dává zákony jen sobě. Jednoduché empirické poznání přírody vnucuje nám neodolatelnou silou pře- svědčení, že toto něco (naš duch) není hranicí, za níž není již nic jemu podobného a vyššího; našemu vnímání jsou přístupny pouze nižší a nejnižší jeho (toho vyššího ducha) odstíny a jako každou jinou pravdu v induktivním zkoumání přírody odůvod- ňuje vnímání naše existenci vyšší, nekonečně dokonalé bytosti, na niž nazíráti a již

poznati smysly naše nejsou s to, kterou pouze zdokonalením sil svého ducha v její velikosti a vznešenosti chápeme.“ (Chemische Briefe, 24.)

Se stejným nezdarem potkala se u učenců snaha materialistů vysvětliti živé z neživého. S největší horlivostí snažili se využiti ke svým účelům Darwinovy theorie, vývojové. Než výsledky badání v tomto ohledu obrátily se zcela proti nim. Vývoj v mezích určité třídy nebo druhu byl sice konstantován, ale pro vznik vyšších druhů z nižších, ba dokonce živého z neživého nejen nepodala věda žádného důkazu, nýbrž došla spíše k výsledku opačnému. Paleontologie a anatomie nezná přechodních forem z jednoho druhu do druhého (Barande, *Système silurien du centre de la Bohême*; Branca, *Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen*; Fleischmann, *Die Darwinsche Theorie*), biologie a fyziologie nezná samovolného plození čili vzniku živého z neživého (Wieser, *Das Pflanzenleben*; Reinke, *Die Welt als Tat*; Mareš, *Fysiologie*, I. 27.) Branca píše: Samovolné plození dosud není dokázáno a dle mého mínění odporuje onomu každému člověku zcela zjevnému zákonu přírodnímu, dle něhož život vždy jen ze života pochází. Kdo uznává samovolné plození, věří, že dva diametrálně protivné zákony přírodní mají platnost. Prvý zní: Živé může vždy povstati jen ze živého. Druhý zní: Živé povstává také, nebo aspoň dříve kdysi povstalo z neživého. První zákon jest dokázán miliardami případů, je nepochybný. Druhý nebyl dosud ani jediným případem dokázán. Oba zákony si tedy navzájem diametrálně odporují. Kdo chce, aby také druhý přírodní zákon měl platnost, musí přijmouti tuto dvojí možnost: Buď má druhý přírodní zákon také dnes ještě platnost. To je málo pravděpodobné, a tvrzení, že nikdo nemůže věděti, zdali i dnes nepovstává život z neživé podstaty, je bezcenná výmluva; neboť takovým druhem důkazu lze vše možné i nemožné jako možné vykládati. Nebo druhý případ by byl ten, že totiž dříve zmíněný přírodní zákon, živé může vždy jen ze živého povstati, platí sice pro pozdější doby, avšak pro dřívější dobu dějin naší země neměl platnosti, takže pro tu dobu opačný přírodní zákon existoval. To zdá se mi ještě méně pravděpodobné. Všechna geologická a přírodovědecká badání vycházejí ze zásady, že dnešní zákony přírodní musely býti ve všech dobách přírodními zákony. — Kdy nastala doba a proč nastala, v níž vymizela naší zemi síla působící, aby život povstával z neživé substance? Toto zmizení oné síly, toto usnutí přírodního zákona, jenž až do té doby platil, „byla by dle mého mínění nejzáračnější věc, již naše země viděla. S kterým jiným zákonem přírodním stalo se něco podobného? (Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen, 90–92.)

Německý biolog Reinke porovnává organismus se strojem a vyvrací mínění materialistů, že by tu nebylo podstatného rozdílu. Stačí jen viděti umírat člověka, koně, psa, aby byla jasná protiva živého a neživého. Smrtí nastává hluboká propast mezi živým a neživým. Odejmeme-li z hodin kolečko nebo je pouze ohneme, zůstanou hodiny státi. Je však třeba jen kolečko opět zasádati nebo opravití a hodiny jdou dále. Nikomu se však ještě nepodařilo přivésti k životu mrtvé zvíře. Z toho plyne, že je podstatný rozdíl mezi věcmi neživými a živými. (Naturwissenschaftliche Vorträge, 4–5). A dále v tomtéž spise: „K nejsložitějším strojům náleží moderní válečná loď. Stopujeme-li její pohyby při mírových cvičeních nebo v bitvě, vidíme, že jsou nemyslitelný bez vlivu inteligence a vůle velitelovy a četných podřízených lidských bytostí. Kdybychom si odmyslili mužstvo, nebyla by loď schopná výkonů, které se od ní očekávají; nelze si ani vymysletí automatů, které by někdy mohly nahraditi velitele a mužstvo, třeba bychom předpokládali netušené ještě pokroky techniky. V posádce lodi vidíme princip nad částky strojové vyšší, který bych přirovnal životnímu principu, jenž vládne tělem rostlin, zvířat a lidí. Ze posádku lodí můžeme viděti, kdežto životní princip organismů je neviditelný, na věci nic nemění, neboť myslící a chtějící síly jsou také neviditelně ukryté v tělech mužstva lodního. Válečná loď jest jeden z nejvelkolepějších technických výtvorů lidského ducha. Proti tomu praví Leibnic, že celá příroda je takoruka umělecké dílo Boží a sice tak velké, že každý organismus skláda se zrovna z nekonečného množství organů a proto vyžaduje nekonečnou moudrost a moc u svého původce a správce. Já aspoň souhlasím s tímto názorem Leibnicovým a vzdám se ho teprve tehdy, ukáže-li mi někdo živý organismus, který zhotovila lidská inteligence. Než lidskému rozumu mohlo by se to tisíckrát dříve podařiti nežli náhodě, která jest v ne-

živé přírodě. Tím jest u mne odsouzeno mínění, že živé věci mohou povstati náhodou z neorganické hmoty a to silami, které jsou v chemických spojeních neživé hmoty. Je to věc nanejvýš důležitá, neboť o ni rozbíjí se monistický výklad přírody. O ducha lidského pak rozbíjí se monistický výklad světa." (Naturwissenschaftliche Vorträge, 21—22.)

Mareš zařazuje descendenční teorii mezi pohádky. Píše: Descendenční theorie je fantastická budova bez faktického základu, plod snahy po nemožném poznání, doklad, jak hluboko tkví náklonnost člověka ku pohádkám, báje ovládající naši dobu, která se tak chlubí svou vědeckou střizlivostí. V této teorii vystupuje racionalismus proti empirismu; ona je přírodovědeckým platonismem; druhy a rody jsou logické abstrakce, místo skutečných živočichů zaujímá tu pojmový svět logických vztahů, vývoj pojmů bere se za vývoj skutečných bytostí; vývojová theorie není květem, nýbrž nutným zlem zoologie. (Idealismus a realismus v přírodní vědě, 266.)

Ostatně materialističtí stoupenci descendenční theorie sami vyznávají, že nemají pro ni žádného důkazu a že jediný důvod, proč ji přece hájí, jest, že by jinak museli uznati Boha. Tak píše Burmeister, Geschichte der Schöpfung, 304), že přijímá hypotézu původu živého z neživého, poněvadž bez ní původ organismů na zemi dal by se mysliti pouze bezprostředním zasažením vyšší moci. K témuž přiznává se Virchow ve spise „Die Freiheit der Wissenschaft", 70: „To je jasné. Nechci-li přijmouti theorie o stvoření, nechci-li věřiti, že může býti Tvůrce, chci-li si věc rozřešiti svým způsobem, musím to učiniti ve smyslu samovolného plození. Avšak důkazu ze skutečnosti pro to nemáme. Žádný člověk nikdy neviděl, že by se samovolné plození událo a každý, kdo tvrdil, že je viděl, byl vyvrácen od přírodovědců nikoli od theologů.

Stejně mluví Straus v díle „Alter und neuer Glaube", 180: Theorie Darwinova", praví, „jest dosud ještě velice nedokonalá, přivádí nás toliko na stopu možných rozřešení, sama však jich nepodává. — Tu již není jiné volby leč toliko mezi tvůrčí rukou Boží a teorií Darwinovou."

Zní-li descendenční theorie dnes jako pohádka, zní ještě fantastičtěji názor materialistů o vývoji smyslového života zvířat i lidí. Tento prý vznikl tím, že „dlouhým vývojem přizpůsobily se jednotlivé části organismu a jim příslušného nervstva působení jistého druhu popudu, kdežto ostatní části organismu staly se pro ten jistý druh popudu nečinými." (Krejčí) Nehledě k tomu, že vznik počítku vůbec zůstává v této teorii zcela nevysvětlen, neboť pouhými popudy fyzickými nedá se vysvětliti ani život vegetativní ani smyslový, táži se, čím to, že smyslové orgány jsou u všech zvířat téhož druhu a u všech lidí v téže poloze těla? Nestací říci, že se to dá vysvětliti dědičností se stanoviska vývojové theorie nelze tvrdit, že všichni lidé jsou z jedněch prarodičů a všichni živočichové z jediného praživočicha, jenž by povstal samovolným plozením. Vývoj ten dál by se na celé zeměkouli, tedy na celé zeměkouli vznikaly by z neživých věcí živé a konečně zvířata i lidé: Čím to, že by polohou totéž místo na celé zeměkouli v určitých organismech reagovalo na paprsky světelné, jiné na vlny zvukové atd. A dále čím to, že by jen zcela určité místo nebo dvě místa (oči, uši) reagovala na určité popudy? Paprsky světelné působily jistě na více míst stejně nežli na ona dvě, kde zvířata a lidé mají oči. Totéž dá se říci o vlnách zvukových i jiných popudech.

Největší obtíž zůstává pro materialismus lidský duch. Co je myšlenka, co je sebevědomí, co svobodné rozhodnutí vůle, co je vůbec duševno? Tuto nejtěžší otázku odbývají materialisté nejlehkomyslněji. Jejich odpovědi jsou holá tvrzení odporující zrovna tak vnitřní zkušenosti, jak odporují zkušenosti vnější jejich názory o vývoji rostlinstva a zvířat z pouhé hmoty. Dle Vogta je duševno cosi hmotného, co vyměšuje mozek, jako ledviny vyměšují moč. Dobře praví Busse, že kdyby to bylo něco hmotného, věčně zůstalo by to hmotným zrovna tak jako sekrece ledvin nikdy nestane se jevem duševním. Hmotné a duševní se od sebe specificky liší a navzájem se vylučují. Hmoty má vlastnosti hmotné, je rozsažná, čtverhranná nebo kulatá nebo nepravidelně utvořená, je tvrdá nebo měkká, hladká nebo drsná atd., myšlenky, city, počítky nejsou však ani dlouhé ani krátké ani čtyřhranné ani kulaté ani tlusté ani tenké ani tvrdé ani měkké. Nejsou ani na určitém místě a nejsou mezi nimi vůbec žádné prostorové vztahy. Všechny tyto vlastnosti věci tělesné mohou býti obsahem myšlenky, představy, nikoli však jí samou. (Geist und Körper, Seele und Leib, 21—22).

Büchnerovi je duševno činnost nebo pohyb v mozku. Proti tomu dá se namítnouti předně, že z vědomí vlastního nitra nevíme nic o tom, že by se tam něco hýbalo. Pohyb dále předpokládá prostor, jelikož není ničím jiným nežli změnou věci v prostoru. Musela by tedy duše naše nebo aspoň naše vědomí býti něco prostorného, tedy i hmotného. To vše padá s nesprávným názorem Vogtovým a je v odporu s naším sebevědomím. Dobře i Büchnerův názor odmítá Busse, dle něhož tvrzení, že myšlenka je pohyb, je tolik jakoby někdo řekl, že železo je dřevo. Kdyby naše požitky, city a jiné duševní stavy byly pohyby, museli bychom je též jako pohyby poznati a prožívatí a ne jako něco od pohybu zcela rozdílného. — Co má proti sobě zkušenost, toho nesprávnost je jistá (Geist und Körper, Seele und Leib, 26—27).

Ostwald míní, že vědomí je zvláštní druh energie vedle tepla, pohybu, elektřiny. Odpověď na toto mínění je táž, jako na předcházející a v případné formě dal mu ji Windelband, dle něhož zrovna tak mohlo by se říci: Jablka jsou určitý druh hrušek, psi určitý druh koček. (Einleitung in die Philosophie, 125.) Dobrý soud pronáší o materialismu Wundt, když dí, že materialismus psychologii vůbec odstraňuje, aby na její místo postavil imaginární fyziologii mozku (Psych. II. 629).

Materialistický názor světový, jehož je popřením osobního Boha všechno vysvětliti z hmoty, dostal se do nejpříkřejšího sporu s rozumem, s fakty zkušenosti vnější i vnitřní a s největšími mysliteli v oněch vědách, jichž k svému odůvodnění chtěl použiti. Tím prokázal theismu největší službu.

J. Ž a l:

NA ROZCESTÍ.

Herakle na rozcestí,
vlasti má.
Po kolikáté již zde s kompasem v ruce stojíš
věrozněstců očekávajíc příchod?
Kolikrát ptala se's .od svého dětství až do dnešních časů:
západ či východ?

Herakle na rozcestí,
země má!
V eleganci fraků a monoklů a bílých rukavic,
kryjících špatně hnílobu údů
hyne boháčů věk.
Z krutosti otroků a vražd a šibenic,
jež stavěla Boží spravedlnost a bestie lidské vztek
v úrodnou půdu
vstává člověk. Na kolena klek
a hříšně a neuměle
robí křivý kříž
na zkrváceném čele.
Tam v krvi slunce hasne, zde v krvi vychází.
Tam poslední záchvaty smrtelné operace,
zde dítě, ohrožující život rodičí matce . . .
a uprostřed my. Před námi cesta se rozchází.
Na západě tančí, na východě mrou hlady
a zločin je všady.
Herakle na rozcestí,
na jehož praporech bílí se sváří s rudými,
nedej se klamem svěstí:
Pravda je vždycky s chudými.

J. Žal:

ŽALM.

Na rohu náměstí
tribuna.
Patník, u něhož před chvílí psi měli suem.
U zdi stojím, ověšené strakatinou návěstí
sám a něm.
Co vykřikl řečník?
Vlna jásoťu, pěsti k nebi trčící.
Dav.
Stádo hladem bučící,
rozbouřený splav.
Vysoko nad hlavy vyzdvižena modla:
Lid.
Žreci s kaditelnými před ní klečí.
Na břicho před ní lehli básníci
v milostné křeči
a ubohý, podváděný lid,
který všem modlám, co jich svět od věků míval
obětován býval
a jimi bit,
pod břichem lehtán rozkoší bečí.

Co vykřikl řečník?
Dav
hučí jak protržený splav.
Kvasem revolučního těsta
plní se vzduch a ulice proklínaného města.
Kaváren a výkladních skříní broušená skla
pod nenávisť pohledů div nepraskla.
Opilí revolučními hesly
jsou šťastni, jak by je na nosítkách nesli
spoutaní
boháči, bledí a všecko obraní.
Všecko je hmota. Řekl to buržoa, ten bílý pes,
jenž chlípností se spíl,
když na žok zlata lez,
by pod ním sedmero svící rozsvítil.

Otroci, sycení v hladu útěchou starých věr,
vylezli jednou z rána ze zčernalých děr
Užřely paláce a Kroesy hodující
a ruce vzpřaženy vztáhli v nebe.
Otroci bídní, otroci žalující
za rudé záplavy na trůně světa v slávě
a lesku a hojnosti
uzřeli sebe.
Na rohu náměstí
tribuna,
Patník, u něhož před chvílí psi měli sněm.
U zdi stojím, ověšené strakatinou návěstí
sám a něm.

Na chodníku kaluž. Obláčky nebe v ní plynou.
Zmizely pod čísi vystříknutou slinou.
Nemám rád dav a nenávidím luzu,
děvku, rozpínající svou promaštěnou bluzu,
však každého člověka, z nichž moře to slito,
a každého dobrého dělníka,
i nevěstky i celníka,
je mi líto.
Tisíce pracujících rukou.
Tisíce pěstí čekajících, jež neúnavně tlukou
na brány nového království
a neznají míry.
Je mi k smrti líto chiliastické víry
v štěstí, které štěstím není
a svobodu,
jež nepřinese osvobození.
Kdyby tak přišel prorok, pln lásky a soucitu,
a proto tvrdý jak operační nůž,
kdyby se vzpřímil jak soudce
a nůž modle do srdce vrazil,
kdyby se vysmál jí do očí,
kácející se v prach
a zabil jich víru a poslušného boha a z hlíny sen,
co, co by se stalo?
Vstali by žreci a množství by vstalo --
poraněného stáda řev,
krev,
tekla by krev
uraženému božstvu na usmířenou.
Spilí,
proroka otroků v den zvěstování
nad modlou roztráštěnou
na kříž by vbíli.

Na rohu náměstí
tribuna.
Patník, u něhož před chvílí psi měli sněm.
U zdi stojím, ověšené strakatinou návěstí
sám a něm.
Z tisíce hlav moře je slito.
Nenávidím dav,
však každého člověka v něm je mi líto.

Ten bude pravým básníkem, plným milosrdné lásky, jež všichni chudí pochopí.
Bůh způsobuje, že v jeho pokojných štěpnících všichni rozumí těmže plodům, těmže
vodám, těmže hvězdám. Je třeba, aby básně byly studnicemi vody čisté, mile chutnající
rtům všem.

Francis Jammes.

J. Ž a I

MÁM ÚZKOST.

Mám úzkost a strach
o osud nešťastných, tápajících v močálech
a tmách.
Jak mručí... Vpadlých prsou měch,
železy žeber svírá
mačká a pouští souchotivý dech.
Žádosti jejich,
feny s odřenými krky
k uškrcení natažené na napiatých řetězech.

Obloha bezedná díra. Bůh zmizel se světly všemi
a pohledy hladových provazy přivázaný jsou k zemi.
Vinou těch, kdo nad zemi ukazují
skutkem řeč popírali a životem lhal
a vinou těch, kdo otroků věrou si rozžihali svíce
by při nich v hříšných nocích hodovali.
Do bídy chudých, jež kameny rozmáčí
zpívali boháči:

Život je banket, vystrojený nám na uvítanou.
Ovoce země a víno, zvěř z lesů poražená
a po všem v přítmí na nás čekající žena
Pozvání pojd'te, hostina připravena.
Slunce i měsíc, východ i západ
k radovánkám nám na stropě planou
Chudý stál dlouho stranou
a modlil se marně za sebe i za ně,
až zoufalství jeho očima bohatce počalo chápat:
život je banket

a souchotivý dech
škrť se žádostí v napiatých řetězech.
Mám úzkost a strach
v osud chudých, tápajících v tmách.
Ať chudí, ať bohatí, propadnou zmaru,
kdo v den Narození
nesou do Betlema žádných darů.
V propastech bídy Nepřítel číhá,
Boží vrah,
nebudí nenávisť k zlatu, on s touhou ruce zdvihá
Mám úzkost a strach.
S vítězstvím chudých mstu svou i naděje spínám,
jak činil to otec i matka i moji bratři --
a láska má proto žárlivé touhy jich hlídá
a do srdce jim patří:
Aby se vzpourou nevyměnila jen třída — —

Nebo maličký narodil se nám a syn dán jest nám a učiněno jest knížectví na ra-
meni jeho: a nazváno bude jeho jméno Podivný, Ráda, Bůh, Silný, Otec budoucího
věku, Kníže Pokoje.

Proroctví Isaiášovo.

Emil Vandewalle T. J

CESTA K CÍRKVI.

Kníže Ivan Gagarin.

(Podle nových pramenů. Z franc. přeložil Ferd. Pokorný T. J.)

(Pokračování.)

Ivana Gagarina poutalo od dětství přátelství s Jurim Fedorovičem Samarinem,¹⁾ který tehdy ještě stál nerozhodně mezi oběma stranami, ale později se stal jedním z nejvýznačnějších představitelů slavofilství: Avšak Ivana přiměl předešlý myšlenkový směr se zkušenostmi z pobytu na Západě, aby se vědomě postavil po bok „Evropanům.“ Tak se stalo, že r. 1879 objevuje se ve spolku Šedesáti, jehož veselé noční schůzky popsal hrabě Korczak-Branicki²⁾, Polák a katolík, tehdy poručík gardových husarů:

„Po prosté večeři zapálili si cigarety a vyprávěli si o denních událostech, mluvili o všem a rozbírali vše s naprostou volností názorů, jako by vůbec neexistovalo třetí oddělení carské kanceláře; tak si byli jisti vzájemné mlčenlivosti.“ Tam se stýkal Ivan mimo jiné s básníkem Lermontovem, A. a S. Dolgorukým, M. Stolypynem, Ondřejem Šuvalovem, Kalujevem, který náležel k ministerskému kabinetu, pod nímž bylo dokonáno osvobození nevolníků. Zvláště dlužno jmenovati Petra Jakovleviče Čadajeva, s nímž se kníže Ivan počal scházeti r. 1835. „Znal a miloval jsem Čadajeva“, píše později Gagarin.³⁾ „R. 1833 mluvil se mnou v Mnichově slavný Schelling⁴⁾ o něm jako o nejznamenitější osobnosti, již znal. Po dvou letech jsem jej v Moskvě navštívil a přesvědčil jsem se, že tvrzení Schellingovo nebylo přepiaté. Za svého pobytu v Moskvě často jsem se stýkal s výtečným tím mužem, dlouho s ním rozmlouvaje. Tyto styky měly nesmírný vliv na mou budoucnost a plním jen povinnost uznalosti, vyznávám-li veřejně, že jsem mu za vše k díkům zavázán.“

Čadajev byl „okcidentalista“, který měl za to, že „neštěstí ruské země záleží v její staleté odloučenosti od myšlenkového a mravního života západního.“⁵⁾ Příčiny toho však neviděl v politice a bez váhání zamítal každý záměr násilného převratu. Jsa tedy po stránce umírněnější než mnozí okcidentalisté, nerozpakoval se přece nepokrytě poukazovati na ruské zlořády. Gagarin se zdržoval právě v Petrohradě, když r. 1836 vyšel v moskevském „Teleskopu“ ruský překlad⁶⁾ úryvku z „Lettres à une dame sur la philosophie de l'histoire.“ (Listy o filosofii dějin.) Censura jej propustila, ale když se článek dostal do rukou carových, „časopis byl potlačen, redaktor a censor podrobeni správním trestům a autor prohlášen za pomateného. Na místě byl zbaven všech hodností a úřadů.“ Kromě toho bylo uloženo dvornímu lékaři, denně k němu docházeti a pozorovati duševní stav „slovutného šilence“; hrabě byl nucen sepsati „Apologii blázna.“⁷⁾ V ní zdůrazňuje osvětlný význam křesťanského náboženství a jeho naprosto všelidský ráz:

¹⁾ Juri Fedorovič Samarin (1819—1879), publicista ruský, horlivý slavofil, ale praktičtějšího rázu než mnozí jiní, měl značnou účast při zrušení nevolnictví jak žurnalista a člen výboru pro sestavení zákona o osvobození nevolníků. Pracoval také o poruštění Polska a baltských provincií.

²⁾ K.—B., Les nationalités slaves. Paris 1879. (V úvodě.)

³⁾ Cituje prof. V. Bilbasov, Úvod ke dvěma listům Samarina Gagarinovi o Lermontovovi v („Golosu.“). — Petr J. Čadajev (1793—1855) zúčastnil se války r. 1812 a ztrávil nějaký čas v cizině. Vrátil se do Ruska, snažil se vyvésti svou vlast z její osamocенosti a měl velký vliv na ruskou literaturu. R. 1862 vydal Gagarin v Paříži vybrané spisy svého přítele.

⁴⁾ Schelling, po 23 let profesor v Jeně, pak ve Würzburgu, usídlil se trvale v Mnichově až do r. 1841. Odtud odešel do Berlína, aby nastoupil na místo Hegelovo. Kníže Ivan měl v Mnichově četné vztahy k tomuto filosofovi, který se tehdy namáhal sloučiti svůj pantheism s křesťanskými dogmaty.

⁵⁾ Bilbasov tamže.

⁶⁾ Čadajev psal vždy francouzsky, vládná špatně jazykem ruským; jeden list svůj Puskinovi začíná takto: „Příteli, budu Vám psáti řečí Evropy; znám ji lépe než naši.“ (Pozn. Bilbasova.)

⁷⁾ Michel d'Herbigny S. J.: Vladimír Šoloviev, Paris, Beauchesne, 1911, s. 18. Mistrovské toto dílo o velkém filosofu ruském oceňuje i činnost Čadajevovu.

„Nemáme vůbec křesťanského pojmu o velkém díle vykoupení, nechápeme s dostatek tajemství království Kristova, takže nevidíme, jak bluboce působí křesťanství všude, kam pouhé jméno Spasitelovo proniklo, takže si neuvědomujeme jeho podmanivé moci na všechny, kteří jakýmkoli způsobem jsou v dosahu jeho nauk.“

Myšlenky tyto nebyly pro Ivana Saĝanka ztraceny. V Londýně, kde pobyl několik měsíců (od září 1837 do února 1838), poté na vyslanectví v Paříži, kam byl poslán r. 1838, přemýšlel o úpravách svého mistra a od té doby je otázka náboženská u něho na prvním místě. S tohoto hlediska hledá nyní příčinu přednosti Západu.

Než tane mu i nadále na mysli velikost jeho vlasti a chtěje pro ni pracovati, zkoumá, co jí chybí. Vizme, jak vymezuje problém, k jehož řešení v onom období přistupuje: ⁸⁾ „Která je hlavní příčina evropské vzdělanosti, tohoto souhrnu myšlenek a mravů, společného všem národům evropským, a proč této příčiny v Rusku nikdy nebylo? Nebo byla-li tam, proč nezplodila těchže výsledku jako jinde?“

„Tázal jsem se především, zda rozdíl v náboženství byl opravdu příčinou rozdílné vzdělanosti. Tento způsob řešení vykazoval jakousi přesnost, jež mne ohromovala. S jedné strany stejnost hlavních článků víry seskupovala národy křesťanské k mohutné jednotce, odlišné od mohamedánů a pohanů; s druhé strany tatáž vyznání, jež je spojovala tím, co v nich bylo společného dělila je tím, co měla různého a osobitého; a takto bylo vysvětleno postavení Ruska proti ostatní Evropě. Činil, jsem si však námitku, jež se mi zdála tak pádnou, že jsem neprodleně zamítl onu první myšlenku jako pravdě nepodobnou a zpozdilou. Pravil jsem si: kdyby tomu tak bylo, musil by býti větší rozdíl mezi vzdělaností zemí protestantských a katolických než mezi vzdělaností zemí katolických a Ruska; takového rozdílu však není; není tedy nutno v náboženství hledati příčinu oné různosti. Pozorujete, že tato námitka nepadá nikterak na váhu (poněvadž přirovnání není úplně správné; tisícileté odtržení církve východní dává spíše právo k soudu o jeho následcích než krátké poněkud trvání protestantismu. Pozn. př.). Nicméně učinila na mne tak mocný dojem, že jsem neuznal prvého onoho řešení, což nám umožňuje posouditi míru předsudků, jež kalily můj zrak.“

„Při této příležitosti jest mi říci několik slov o stavu svých náboženských domněnek v této době, neboť v pravdě nemohu užiti jiného výrazu než „domněnky“ na označení neurčitých pojmů, jež jsem měl v tomto oboru. Proniknut jsa učením o stálém pokroku ⁹⁾ uznával jsem křesťanství za vyšší stupeň vývoje lidského ducha nad stavem, k němuž dospěl ve svém věku, ale byl jsem dalek toho, abych kladl tomuto pokroku meze a považoval jsem protestantism i celé hnutí filosofické, jež se z něho zrodilo, za nový krok v před, v němž jsem pozdravoval osvobození myšlenky.“

Své vnitřní smýšlení o protestantismu vystřhnu dosti dobře, řeknu-li, že jsem si ho vážil, ale nemiloval. Nelíbil se mi, protože jsem v něm neviděl než negaci, ale pokládal jsem tuto negaci za nutnou.“

Protestantism popírá vskutku většinu katolických zásad. Nauka o svobodném badání musí býti v stálém rozporu s naukou o neomylné autoritě Církve. Nebylo však snad právě toto soupeřství pro rozmach mysli oním zdrojem plodnosti a života, po němž Ivan Gaĝarin pátral? Chvilí tak soudil; avšak uvažování o evropských dějinách ho poučilo, že protestanství, objevivší se teprve v 16. století, nemohlo býti předním prvkem při tvoření evropské vzdělanosti. „Zda nám neukazují dějiny Evropy daleko před vznikem protestantismu myšlenkové zápasy, boje o zásady, názory navzájem se potírající? Třeba tedy hledati onu příčinu jinde; ale jak naléztí? Sáhl jsem k prostému prostředku, záležejícím v tom, že jsem si sestavil přehled všech těch bojů; napsal jsem si je po řadě takto:

Boj filosofie 18. století	proti křesťanství,
jansenismu	jezuitům,
protestantismu	katolicismu,

⁸⁾ Tyto i další texty jsou vyňaty z rukopisu již citovaného.

⁹⁾ Filosofie Hegelova byla tehdy na Rusi všeobecně rozšířena, v jejím duchu byly vykládány dějiny ostatní vědy. Připomeňme si i Gaĝarinovy styky s Schellingem.

husitů, albigenských atd. proti Církvi,
císařů německých papežství

a konečně boj to spíše zevnější — křížácké výpravy, t. j. nápor Islamu proti křesťanskému světu.

„Přehlížeje pozorně tento seznam, jež by bylo možno prodloužit, byl jsem nemálo překvapen odhalením, že ve všech oněch zápasech jeden z obou činitelů byl vždy tentýž a že tímto stálým činitelem byla církev katolická se svým učením a svou hierarchií, Od této chvíle mi bylo jasné, že katolická církev byla věkovitým pilířem evropské kultury.“

Jest Gašarin již obrácen? Nikoli. Pravosláví se odřekl až r. 1842, k uvedenému úsudku o úloze Církve v rozvoji evropské civilizace došel však r. 1837. V tomto období „spatřoval jsem“, praví, „v Církvi pouze dílo lidské, ba soudil jsem, že její čas již vypršel; podívoval jsem se jí, nemysle ani zdaleka na to, že měla v sobě onen prvek životní síly, jenž podmaňuje jednotlivce i národy. Z toho vysvítá, že mi ani na mysl nepřišlo, vykonati vyznání katolické víry, a za pošetilost, za anachronismus bych prohlásil úmysl, zavést na Rusi katolictví. Abych vyjádřil jasněji své nazírání v této době, řeknu, že jsem litoval, že Rusko nebylo kdysi katolické, jako padesátiletý člověk může litovati, že se mu v mládí nedostalo určité výchovy, určitého vzdělání; želí toho jako nenahraditelné ztráty, ale ani nesní o tom, jíti proto znovu do školy.“

Musím vám ještě pověděti, jak se tento myšlenkový pochod ve mně udál. Četl jsem bez soustavy a bez výběru, psal jsem jen málo, mé názory se třibily hlavně rozmluvami a ustavičným přemýšlením; všimal jsem si všech událostí se všemi jejich okolnostmi, jak se přiházejí před mýma očima, a snažil jsem se dostupiti k jejich příčině; stále jsem měl na paměti problém, jehož řešení jsem si uložil, a to mi bylo směrnicí a kompasem na mé dobrodružné cestě a zabránilo, abych příliš nepobloudil. Skoro mimoděky dělo se ve mně neustálé srovnávání Ruska s ostatní Evropou a každý zjev byl pro mne pramenem úvah, zkoumání, rozboru a rozhovoru. Ačkoli jsem tedy vedl život hodně zahálčivý a rozptýlený, na cestách a zábavách, přece jsem každého večera mohl zaznamenati nějakou kořist. Znenáhla se mé poznatky třídily, vyjasňovaly a seřaďovaly, a co jsem takto nahromadil, sloužilo mi k tomu, abych své další pátrání zařídil methodičtěji.“

Bylo potřebí velmi vážného duševního směru tomuto mladému muži, tehdy čtyřicetiletému, aby šel za svým cílem, nedávaje se strhnouti životem světským, jenž se naň usmíval se všech stran. Nebyl ostatně proň zcela nevnímavý. „Měl jsem velmi živou náklonnost“, doznává¹⁰⁾, „ke společenskému ruchu v salonech; v Petrohradě i Mnichově našel jsem osoby, s nimiž jsem se nevýslovně rád stýkal, ale odedávna jsem toužil po Paříži; zdálo se mi, že pouze tam najdu salony, v nichž se opravdu vybraně mluví.“ Tyto salony se proň rychle otevřely. „Ušlechtilá duše, zlaté srdce, člověk neobyčejných vlastností“, napsala o něm paní de Rauzan¹¹⁾, u níž se scházelo dosti politických veličin; občas měl příležitost u Pana Ecksteina baviti se s Lamennaisem, Berruyerem, Mol. Barantem. „Nebyl velkým tanečníkem ani hráčem, ale byla-li někde při plese skupina, v níž se vedl čilý hovor, našli bychom jej zcela jistě tam a nezapomínal při ní posledního místa, naopak.“¹²⁾ Zevnějšku byl velmi příjemného, ale jak ujišťuje kněžna Wittgensteinová¹³⁾, měl v chování cosi nedbalého; bylo to tím, že se pranic nenamáhal kořiti se dámám. R. 1838 po prvé s ním mluveno o ženitbě. Poznamenává v deníku 31. března: „Paní Svečinová se mne tázala, nemíním-li se oženiti a a jaké mám plány do budoucnosti. Odpověděl jsem jí neurčitě, že nepomýšlím na ženění, že by mi ostatně sňatek byl překážkou v povolání, jež jsem si zvolil; že jsem sice pojal jakýsi plán, ale je to cíl tak daleký, že nechci proň prozatím nic obětovati. Počkám, co přijde.“

¹⁰⁾ V rukopisné črtě o salonu paní Svečinové. (Slov. Knih.)

¹¹⁾ List paní Svečinové ze dne 28. září 1843. (Cf. „Lettres de Madame Swetchine“, vydané od p. de Falloux. sv. II. s. 288 násl.)

¹²⁾ List Balabínův Ch. Clairovi S. J. ze 7. října 1882. (Slov. Knih.)

¹³⁾ Tamže.

„Měl bych jí ještě říci, že sňatek z vypočítavosti by mne nutně postavil na dráhu všední, malicherné tížadosti, již se mi třeba varovati. Každý musí voliti, zda chce býti strojem anebo myslícím tvorem; má volba jest již učiněna a nevím, zda bych našel spojení, odpovídající naznačeným podmínkám. Co mne leká a zdržuje, jest ztráta mé samostatnosti, násilné zatlačení na cesty, jež se mi přičí, tisíce pout, jež bych byl nucen přijmouti.“

Žárlivě střeže svou neodvislost, zachovával kníže Gagarin dosti strohý způsob života. Poznav, že vydatná strava, již si zprvu v hojnosti dopřával, stěžovala mu poněkud vzlet ducha a otupovala bystrost rozumu, ustanovil si, že pouze jednou za den pojí, a to jediný masitý pokrm se zeleninou. Tato dieta mu šla k duhu a řídil se jí po celý čas svého života ve světě.¹⁴⁾ Pohybuje se v salonech, v nichž si ho ostatně bylo velmi váženo, měl, jak jsme viděli, na zřeteli prohloubení svých vědomostí. Slyšme, co vypravuje o svých zkušenostech ze salonu paní Svečinové, kamž docházel nejčastěji:¹⁵⁾ „Nezamýšlel jsem nikterak posunouti se tam do popředí. Mé nároky byly mnohem skromnější; chtěl jsem pozorovati, zkoumati, hledati vzory.

Karel Roban:

ZÁSADY PRO SEBEVZDĚLÁNÍ NAŠICH PRACOVNÍKŮ.

(P o k r a č o v á n í.)

2. Vyčítá se nám katolíkům dále, že jsme slabožské povahy. Naše mravní ideály jsou příliš plaché a životu cizí; křesťanská nauka o ctnostech osekává prý v nás každý výhonek osobité síly a shýbá pode jeho pasivní poslušnosti, mírnosti, trpělivosti a pokory.

Ano, křesťanská askese — a to jest nejvyšší škola sebevzdělání — dusí v nás vše nízké a sobecké. Usiluje vyrvatí ze srdce i nejtenci kořínky vášní a sklonů ke zlému. Avšak tam, kde se jí to zdaří, není výsledek povahový slaboch, snílek, loutka bez vůle a člověk nepraktický, nýbrž naopak silná individualita, která jasně ví, co chce a dovede svou vůli provádět. Křesťanství dává životu jasné a vznešené mravní ideály, kdežto bez víry nikdo vám s určitostí nepoví, co je dobré a co je zlé. Křesťanství učí věrnosti a statečností i konání neúprosné povinnosti, kdežto nevěra neví, čím by zdůvodnila své mravní požadavky, má-li vůbec jaké. Křesťanství nad to nade vše svými prostředky nadpřirozenými (modlitbou a svátostmi) plní duši láskou k dobru a láska je nejmocnější hybná síla života, která tvoří divy. A tak je právě to přezírané, vysmívané křesťanství prchající před světem, jež z té směsi dobra a zla v každém člověku novou tvoří bytost dle pravzoru Božího světa zazářivšího v Kristu Ježíši. Křesťanství vychovává povahy žulově pevné a ocelově silné, jichž nezmohou útrapy ani nezměkší příjemnosti života. Dnešní moderní lidé, tyto hříčky svých vášní a zajatci právě běžných názorů, lidé, kteří za celý svůj život nedostanou se k otázce o svém cíli a pro otroctví svému tělu a světu nikdy nemají čas ku práci na své duši, tito lidé mají nejméně práva nám katolíkům vyčítati slabé povahy.

3. Obviňují nás konečně z nepatrného pochopení pro kulturní hodnoty, tvrdí, že jsme inferiorní, méněcenní, ba dokonce nás ze života kulturního vylučují.

Dlužno přiznati, že v nové době opravdu katolíky zachvátil duch jakéhosi ostychu před moderní vzdělaností a spolupráci k ní. Následky toho, že jsme my katolíci kulturně málo a slabě tvořili, prožíváme nyní. Kdyby generace před námi byly pracovaly intenzivněji, nestál by dnes celý svět na jedné frontě proti nám v nejurputnějším boji neb aspoň nesměl by se tolik dovolávati vědy a kultury. Tento duch ostychu a nedůvěry není pravým duchem katolicismu. Katolicismus světu v minulosti kulturu dal a zachránil a katolicismus je právě dnes, ve vřavě nihilismu, revolucí a katastrof k tomu povolán, aby provedl obrození a kultury. A tu musí každý katolický pracovník míti

¹⁴⁾ V uvedeném listě Balabinově.

¹⁵⁾ Viz pozn. 19.

oči otevřené pro cenu duševních statků; musí si býti vědom toho, že málo by nám prospěly úspěchy politické i nejkrásnější programy, kdybychom od slov přešli k činům a něco z toho, proč horujeme, nedovedli vtělit v krásný skutek. V Severní Americe byl to zejména biskup Spalding, jež zdůrazňoval vždy kulturní a společenské poslání náboženství. Buďme si vědomí toho, že šíření pravdy, osvětlu skutečnou a pokrok, je také dílo Boží. Je pravda nesmíme v nich utonout jako moderní svět; nám kultura je prostředkem k cíli, polem, jež máme osít semenem myšlenky Boží. To se stane jen tím, že muž vedle muže, žena vedle ženy v našich řadách budeme mít zájem na všech důležitých otázkách vzdělanosti, budeme-li mít skutečně vzdělání rozumu a srdce.

Hle — to vše nás pudí k úsilovné práci sebevzdělávací. A až si opatříme vysokou míru sebevzdělání, co potom? Užijeme ho toliko pro sebe? Nikoli. My sice budeme první, kteří budeme mít užitek z píle, času a peněz, které jsme vynaložili na své sebevzdělání, ale nebudeme sami.

Svět i naše názory potřebují apoštolů. Kněz který je před ostatními povolán a zavázán k tomu, celým životem, aby pravdu a dobro šířil, má dnes pole činnosti tak široké a překážky při tom veliké, že na takové dílo nestačí. Je třeba apoštolů z řad laiků. A tu je znovu třeba, má-li jejich práce vnikat do hloubky a přinést užitek, pečlivé přípravy. Ať již zvolíme obor práce jakýkoliv.

Buďme tedy apoštolů a ovoce svého vzdělání podávejme jiným, ať již v nahodilém a příležitostném denním styku, ať již při příležitostech zvláště k tomu určených, iaké máme o schůzích spolkových a organizačních živým slovem nebo psaným v katolickém listu.

Kristus nechce naší lásky k Bohu bez lásky ku bližnímu. Vyhovíme tomu základnímu zákonu Božího království a vše, co dobrého víme a dovedeme, dáme do služeb lásky bliženské.

Církev svou odvěkou praxí vždy vychovávala své děti k účinné lásce, jež se ukazuje nejen skutky tělesného milosrdenství, nýbrž i šířením pravdy, poučováním.

Dnešní poměry — žijeme v době pochybnosti, nejistoty, úzkosti a nevěry — volají úpěnlivě po takových milosrdných Samaritánech, kteří se sklonili k poraněným duším, tápajícím v nevědomosti a zavedli je na cestu pravou. Nepřijde záchrana společnosti ani z knih a časopisů, ani z parlamentů, ani ze škol a poslucháren, jen z dobrých křesťanských duší, jež udělují strádajícím ze svého vnitřního bohatství.

A jaké ceny nabude náš všední život, jestliže sebevzděláním zušlechťíme ducha a srdce a dny své vyplníme prospěšnou činností! Oč výše stojí duše než tělo, o to je záslužnější zachránit hynoucí duši lidskou než zachovat ohrožený tělesný život. A ve světě dnem i nocí hynou snad statisíce duší. Je nám to lhostejno? Nic neučiníme, abychom zastavili dravou zátopu a pomohli ku rozšíření požehnaným proudům duševního a mravního dobra?

Buďme sami dobří, vychovejme se k té síle sebevzděláním a potom budme nadšenými a vytrvalými apoštolů dobra!

Tím dospíváme k otázce, čeho vlastně má se týkat sebevzdělávací práce.

Jistě že člověka celého. Musí pěstít rozum, vůli i city. Musí nejprve v nás stvořit správný vztah k Bohu, k sobě a k lidem. Když je to hotovo, můžeme sestoupit k jednotlivostem.

V době zápasů o náboženské názory je především nezbytně nutno, by každý sobě samému i druhému dovedl podati důvody, proč tak věří. Obrana víry, apologetika, zdá se tedy býti věcí, jež nás musí stále doprovázeti. Základní pravdy křesťanského světového názoru tvoří celek pevně sečleněný a dobře zdůvodněný, který snese náraz každé kritiky. Naší věcí jest, abychom jasně znali stanovisko víry a dovedli je obhájit. Mimo obranu pravd věroučných a zásad mravních je však nutno a úspěšně podepřít hledisko katolické fakty z věd přírodních, dějin, srovnávacího národopisu atd. U nás ještě dlouho budou otázky a námitky dějepisné předmětem náboženských debat, neboť dějiny české jsou neobyčejně bohaté na sporná hlediska náboženská. Tu zvláště platí požadavek, abychom za historickou událost, tak jak ji osvětlují skutečné výsledky badání, hleděli se zorného úhlu katolické víry a nedali se zaslepit citem národnostním. Při studiu dějin všimějme si bedlivě zvláště vydatného a blahodárného

vlivu, jaký katolicismus měl na všechny obory vzdělanosti, na život sociální a národohospodářský.

Prožíváme dobu krisí, kdy mnohé až dosud uznávané zásady právní a sociální jsou otevřeny a přichází se s novými normami. Tu je nutno znáti stanovisko katolické, bychom neustrnuli na starých formách se strany jedné a zbytečně nedali se oslniti nějakou podeňkovou novotou. Otázce sociální musíme věnovati vedle náboženské pozornost největší, neboť ona je to, jež vyplňuje hlavní snahy doby.

Republikánský útvar státní donucuje každého občana, by si všímal všech důležitých otázek politických. I tu je třeba nabýti jisté průpravy, bychom dovedli je posouditi z vyšších mravních a kulturních hledisk. Povinností občanskou je seznámiti se s ústavou, s organisací moci zákonodárné, soudní a vojenské a výkonné ve státě a s nejdůležitějšími ustanoveními soukromého a veřejného práva, se zvyklostmi a praxí života spolkového.

Ohnisky této vzdělávací práce musí se státi zejména organizace naší mládeže. Záleží nesmírně mnoho na tom, aby si každé sdružení opatřilo tolik pracovníků, kolik jich třeba na různé tyto úkoly.

Na váhu padá též otázka hmotná. Knihy a časopisy jsou dnes drahé a mezi našinci bývá zámožných nemnoho. Budiž tedy přední péčí všech našich organisací a spolků, by si založily dobrou knihovnu, po případě by prosadily v obecní knihovně slušné zastoupení katolické literatury. Knihovna je hlavní tepnou zvláště spolků mládeže. Na zřizování knihoven a podporu osvětového ruchu musí naše hnutí věnovati daleko více zájmu i účinné pomoci než jak se dalo až dosud; jinak zhoubný vliv kultury protináboženské nezastavíme.

Pro samouka velikou cenu má znalost řeči. Naše česká literatura katolická je dosud chudičká Popelka. Čilý pracovník záhy bude nucen ohlédnouti se po pramenech jinojazyčných. Ať tomu však jakkoli, jednu věc musí náš pracovník míti nezbytně: živý zájem na životě kulturním, spojení s ním prostřednictvím knihy a časopisu a pokud možno všestranný rozhled a poctivou znalost věci.

Z toho, co čteme, vytěžíme pro sebevzdělání mnoho, jestliže si zvykneme důležitá místa opisovati, poznamenati si je a jejich obsah anebo jiným způsobem je zachrániti před zapomenutím.

Pyšná a nadmíru sebevědomá je kultura přítomnosti s pečeti protináboženskou na svém čele. Zevně působí dojmem velkoleposti, avšak není v ní života. Až svět projde rudým mořem revolucí občanských, převratů společenských, krisí vědění a umění, zdvihne hlasitou obžalobu na poslední staletí, jež v slepé pýše vypověděla válku Bohu. Poznává se, jak moderní kultura bez duše a bez mravní síly je neplodná a studená, jak rozlučuje všechny svazky mravních povinností a nemůže dáti duchu pravdy ani srdci klidu. Potom nadejde a nadchází již nová doba: nový veliký advent, doba touhy, naděje a čekání lidstva na osvobození z chaosu nihilismu, pochybnosti, bezzásadovitosti a a poroby nejnižších instinktů lidských. To osvobození, obrození lidstva, ten nový život přinese lidstvu Kristus, nesmrtelný král věkův a světů, milujících ty, kdož trpí, a dobře činící všem rukama Svě katolické církve.

Toho nezaslouženého, závratného štěstí, že nám dáno žiti právě na hranici dvou dob a spolupůsobiti na díle obrození lidstva. Buďme hodni této veliké doby, buďme sami mravně i duševně velcí a čistí!

Z bojů a zápasů rodí se vítězství a mír. Tak i myšlenka křesťanská dříve se musí probojovati, než zavlaže vítězný prapor její. A bojovníky jejími jsme my. My, generace dnes žijící, jsme první útočný sbor stojící na nejpřednější linii kulturního boje o křesťanského člověka, křesťanskou rodinu, školu stát, vzdělanost a život. Je to boj, kdy běží o všecko. Běda přemoženým! Jen nejlepší vytrvají v ohni boje. Abychom mezi nimi byli, připravme se — vzdělávejme, vychovávejme se!

Nemusíme se bát o budoucnost říše Kristovy v duších svého národa, budou-li naše srdce vznešená a neposkvřněná bahnem mravních nízkostí, budou-li hlavy naše bohaté na veliké a moudré myšlenky a budou-li ruce naše neúnavné a obětavé v práci i boji. To, co je cílem našeho sebevzdělání — živá víra totiž a ušlechtilý charakter, hluboká inteligence a duch obětavosti — toť cesta k našim budoucím slavným vítězstvím.

LITERÁRNÍ ŽENĚ NAŠICH DNŮ.

Blíží se Svatá noc, která jest i velikou nocí a která jest radostnou nocí. Andělové snad již ladí své nástroje, aby doprovod jejich velebné písně »Sláva na výsostech Bohu« byl čistý a krásný. Musí býti dnes tím čistší a krásnější, čím nečistší a šerednější jsou srdce lidská. Musí býti tím mocnější a velebnější, čím slabší a ubožší jest hlas lidský. Lidé nepřipravují a neladí strun své duše, andělové nebes a andělové jejich musí za ně přivítati Pána. Betlem spí po hlomozu a shánění denním a bojí se Světla v noci. Nepřišla ještě hodina?

Přišla a člověk si jí neuvědomil. Nebo na ni zapomněl. Proto jí zaspal. On zvykl již ve svém hlubokém zapomnění na tmu a žije tak dlouho ve tmě, že se nemůže vzpamatovati. Anebo nechce. Jest pohodlným a musil by bdíti. A bdíti v samotě při záření měsíce a hvězd, bdíti do noci a on si zvykl bdíti jen při blikajícím světle lamp. A musil by bdě rozjímati a otevřítí své srdce, vzítí je a položití je na cestu Pánu. Musil by je naučiti rajskému zpěvu a to by trvalo dlouhá léta a vyžadovalo dlouhého cvičení.

Náš Betlem, naše vlast jest ve spánku. Proto neumí zpívati, proto nebude zpívati. Její hlas jest hlasem ospalého, není ještě ani hlasem rozpomínajícího se. Nemá něžnosti a sladkosti hlasů plačích, poněvadž ti pějí pod širým nebem a jsou pokorným stvořením Páně a mají čistá hrdélka, z nichž tryská jejich píseň.

Náš Betlem bude spáti ve svatou noc. On se nepřipravoval, ani nepřipravoval cest Páně a to je trestné. Nemůže se postavit k andělům. Bude mlčeti, ale jeho mlčení nebude mlčením nabitým blesky, nýbrž mlčením nemohoucnosti. On mlčel celý rok, tak jakoby to bylo celý život, a nemluvil. Neboť Slovo jest druhou božskou Osobou a má hluboký smysl. Druhá božská Osoba jest Cestou, Pravdou a Životem. A jest Láskou a život jen v ní a jí má smysl a Slovo jí a v ní nabývá své krásy a vznešenosti. Člověk mluví, jen když jeho slovo jest nasyceno a naplněno mocí Lásky. Jen když se taví ve výhni Lásky. Stil jest výrazem osobnosti, jest vy-

zrazením a objevením lidského nitra. Nuže, jenom ten může mluvití, jehož nitro jest naplněno. Slovo, které projevuje osobnost, jest darem Božím. Bůh může dávatí jen, co jest krásné, dobré a pravdivé.

Naši básníci a umělci si neuvědomili toho daru, neuvědomili si významu Slova a jejich díla nemluví. Byly doby, kdy český student a český inteligent s nadšením četl díla Sovova, Březinova etc. Viděli v jejich dílech vše možné i nemožné a zvláště hověli svým spiritualismem a svou nejasností. A bylo též v modě obracet se k naukám indických filosofů a náboženstev. Březina viděl mnoho v malých věcech a tak se do nich zahleděl, že nic neviděl ve velkých. Sova vydal nyní novou sbírku veršů. Jsou v ní některé pěkné obrazy, mnoho barev. Maluje bohatým štětcem, co vidí. Obrazy. A pak, jeho způsob, zdá se mi, stále stejný, již nevzněcuje. Před početím čtení již se ví, co bude povídat. Žijeme dnes jiným životem a jinými vzněty. Nedivím se, je-li dnes modním autorem Šrámek. U toho jest aspoň pohyb a odpor. Šrámek tápe, jako tápou mnozí s ním. Šrámek nedovede uklidnit zmítaného moderního člověka, ale mluví mu a něco mu napovídá, za čím by se skrýval nový svět. Ale Šrámek se ničí: on lahodí tomu člověku. On jeho, již vybičovaný sensualism, žene ještě výše. A brzy se dočká toho, že bude odhozen. Moderní duše potřebuje býti spoutána. Potřebuje jasného slunce a hyne v temnu pesimismu. Šrámek chce býti spisovatelem světla a jest zatím spisovatelem stínu. Chce býti básníkem života a jest jenom básníkem smrti. Nazval výstižně veliké jedno své dílo: »Tělo«. Tělo stárne a umírá. A moderní slečinka, která horuje pro Šrámka a která ho má ve své knihovně na místě prvé, bere si z něho jedině: ona moderními prostředky kosmetickým chce býti věčně krásnou a mladou. Ale chce býti jí jedině pokud se týče těla. Dokáže ovšem toho, že bude brzy šerednou.

Nuže, naši básníci, kteří byli a snad někde ještě ze zvyku nebo u některých z přesvědčení, jsou miláčky, nemluví. Mluví-li, neřeknou nic nového a velkého a neutiší. A ti

noví? Ti, kteří přicházejí, kteří jsou mladí, a kteří by chtěli všechny strhnouti na nové cesty a nasytiti novým chlebem? Jeví se mi v lečems jako děti.

Válka otevřela dveře novým myšlenkám a podnětům. Na východě vzchází nová víra z úst hlasatelů nekompromisního socialismu a český člověk, mladý, dítě ještě, obrací k východu své oči a slabikuje věty, jež odtud přiletěly. V tom studenu a lhostejnu, jímž se vyznačovala česká literatura předválečná, které bylo hojnost, nedovede již žítí člověk rozvrácený válkou a jehož naplňuje nový svět. Neučí se na ní, instinktivně tuše, že by ho ničemu nenaučila. Jest socialistou a tím již bude dána směrnice jeho tvorby. Bude to literatura nenávidějících na jedné a zbožňujících na druhé straně, literatura, jež chce ssátí vzduch stepí, a jež chce, aby všichni jím žili. A v tom jest a bude její tragédie. Vzduchem nemůže žítí člověk. Tělo potřebuje potravu fysické, duše potravu, již jest pravda. Pravda, jež jest jedna a nemění se a jež vyplňuje celého člověka. Proto lze pozorovat, jak dochází těm našim mladým dech. A nedostává se jim ani slova.

Poesie, toť verš a rým. Ale poesie toť též duše. A duše, toť hlubina. Dítě se učí slabikovat. Dítě zápasí o slovo, zápasí o formu, již by vyjádřilo, co cítí. A když nalezne formu, slova často si je opakuje a znova si je opakuje, jakoby se radovalo, že již něco našlo a něco má. Ale přece jest řeč jeho chudá. Dítě utkvívá na povrchu a teprve dospíváním bude sestupovati do hlubin, bude-li mu to dáno. K sestupování do hlubin je třeba víry a víra jest harmonií.

Z mnohých českých spisovatelů a básníků nových jmenoval bych jednoho, o němž bych řekl, že dospíváním bude sestupovati do hloubky: Josefa Horu. Ti ostatní jdou za ním. Jsou v jeho básních všechny chyby a nedostatky, jež jsem vytkl, mluvě povšechně o celém směru. Jest v nich mnoho retoriky i jest v nich mnoho nejasností. Ale zdá se, že jest v nich i zápas a zápasem dospívá dítě v muže. Zápasem dospíváme harmonie, až bude zde harmonie, pak teprve budou zde písně. Dítě zpívá a krásně zpívá. A zde jest rozdíl mezi duší dítěte a duší moderní naší poesie: dítě zpívá a tato ještě nezpívá. Poesie není jen rým a verš. Ona je též duší. A dítě zpívá, poněvadž má dušičku čistou a pokornou a proto radostnou a veselou. A proto ono bude zpívati na cestu Ježíškovi.

Naše poesie potřebuje srdce čistého a pokorného. Potřebuje pokoje. —

Jest příznačno, jak rychle a mnoho se čte a rychle a mnoho se vydává. Všechny knihkupecké výklady jsou plné novinek, původní práce vedle překladů v počtu velikém. A jedna věc zarazí hned při prvním pohledu: obálky. Buď jsou ty knihy obsahu praseckého nebo jsou prasaty ti, kteří je piší nebo překládají. To druhé bývá spíše pravdou, ježto na mnohé knize se objeví obálka, na níž jsou hrozné obrázky a uvnitř není o hrůze ani památky. Ale rozhodně jsou důkazem ničemnosti a bezcharakternosti, ať již vydavatelů nebo »ilustrátorů«. Obchod, jde zde o obchod, a smyslné choutky některých čtoucích neopravňují k této zvrhlosti. Tak je třeba urážkou Barbey z Aurevillyho, jestli na hlubokou knihu »Dábelských« namaluje český malíř obrázek nahé ženy v punčoškách, něco tak hnusného, že ani Zola, který se přece stále válel v bahně, by toho nezasluhoval. Ale ono to táhne a u nás jest mnoho těch nemoudrých, kteří potřebují býti taženi. Ale dokazuje to jedno: velkou nezodpovědnost vydavatelů, překladatelů, malířů a spisovatelů. Vzpomněl jsem si na jedno podobství Jörgensenovo, které jest v jeho knize »Podobenství«, již právě přeložil p. Walter. Uvádím ji zde celou a pokud možno slovy Jörgensenovými:

»Byla noc a k básníkovi, obklopenému vůní květin a vína, vešel mladý, bledý jinoch. Chtivě se rozhlížel a hlтал svýma očima všechnu krásu kolem a rychlými doušky pil víno z křišťálového poháru, jež mu básník podával. A chvějícím hlasem mluvil o cíli své cesty: »Jste člověk, jehož jsem si vážil na světě nejvíce. Všechny vaše knihy jsem přečetl a svůj skutečný život žil jsem ve Vás a s Vámi. Nyní k Vám přicházím, chtěje, abyste byl posledním člověkem, který mě hostil. V životě jsem stál za pultem a prodával knihy a snad jsem chtěl jednou básnití, psátí, státí se velkým mužem — jako Vy. Nás mladé jste všechny nadchl, když jsme Vás zřeli a stáli jsme kolem Vašich básní jako kolem jednoho praporu. — Vím nyní, že nebudu básníkem, ale nevěděl jsem toho tehdy, když jsem Vás viděl. Myslil jsem, že jsem totéž, co Vy, poněvadž jsem dovedl cítiti, co Vy jste vyjádřil. Ach, Vy nevíte, co tvoříte svými verši. Nevíte, kolik osudů lidských

přetváříte, vytvořujete, měníte jen jednou řádkou na bílém papíře; nevíte, kolik lidských štěstí zabijíte, kolik rozsudků smrti podepisujete —, zde ve své tiché osamělosti . Považte, že my ostatní prožíváme, co vy básníci píšete . . . jsme takoví, jakými nás uzpůsobíte. Mládež této říše opakuje jako slůvko vaše básně. Jsme stoušní, když vy jste stoušnými, nemravní, když vy jste nemravní. Mladí muži věří a zapírají podle vašeho věření a zapírání. Mladé dívky jsou počestné a daremné, jako jsou ženy, jež zbožňujete . Znal jste snad pověst o krysaři z Hamelnu! Jako on jste šel před námi, vyšší než všechen lid a hrou na flétnu a laděním vylákal jste nás z domovů našich otců a z města občanů, a my jsme šli za krásnými sny, šli jsme až na kraj propasti — kdež vy jste stanul, ale my druzí jsme se sřítili

»Nepomůže Vám, že se usmíváte potupně a potřásáte hlavou, velký čarodějníku! Ach, kdybyste věděl, kolik neklidných duší jste vytvořil, kolik ubohých stínů Vašich postav — pacholků síraší kolem po kraji! Také já jsem byl ve Vašem otroctví — při nejmenší příležitosti — a teprve dnes večer cítím, že se lámou jeho pouta . . . Byl jsem šťasten, dokud jsem Vás neznal, dokud Vaše krysařská flétna nešla kolem mých dveří. Tu vzpívala se do mé duše touha po volném životě cikánských stepí a já utekl od svého pultu. Navštívil jsem Vás jako asi nemanželské dítě navštěvuje svého Otce, jehož jména nesmí nosit, ale jehož by přece jednou rádo uvidělo

Stojí kdes tato slova: »Hle, Pane, všechny věci jsme opustili a následovali Tebe; co za to máme?« Tato slova mi dnes večer zvoní stále v duši. Mistře, opustili jsme všechno, abychom Tebe následovali a nezůstává nám nic. Nemáme ani podešvů na obuvi, ale voda a bláto cest se

cedí dovnitř a máčí a černí dřravé ponožky. A nemáme peněz a já jsem sláb od hladu a pití a mnoha prohýřených nocí. Ukradl jsem knihy z krámu, abych si koupil přizeň nevěstky . . . A hle, teď se stanu sebevrahem, odsouzen od Boha, odsouzen od lidí. Hle, Pane, všechny věci jsme opustili a následovali Tebe; co za to máme?«

Domluvil a odcházel. Pojednou básníka dostihl zdola výkřik, který v nočním tichu pronikal prostorem schodiště. To cizí muž hluboko zdola volal k tomu, který básnil jeho život a jeho ubásnil k smrti:

»S Bohem a na shledanou!«

Překládá se hojně, daleko více, než jest plodů z vlastní zahrady. Výběr nebývá skvělý. Český člověk jest z velké části v sobě rozpoltný. Potácí se nad propastí. Potřeboval by tudíž chléb, jenž by ho nasýtil, jenž by mu dal hojnost síly, aby se netrmácel, nýbrž aby stál rovně. Potřeboval by pohledu, který by viděl do dálky a nelekal se. Potřeboval by výšin, na nichž vane čistý vzduch nebe.

A zatím se mu dává strava, která neposiluje. Ovoce, jež se mu podává, bývá často krásného tvaru, ale jest prosáklé otravným jedem. Chléb, který má chutnat, není z čisté bílé mouky pšeničné, nýbrž jest přimíšen prášek, který dodává barvy, snad i chuti, ale který ubírá mnoho na výživnosti, a hlavně, který zbavuje chuti k dalším jídlům, jež by byla s to dávat život.

Moderní naši překladatelé vybírají nejradši díla, jež jsou přeplněna smyslností, a jež vzněcují v člověku všechny vášně. A nakladatelé je vydávají, poněvadž jdou dosti na odbyt.

A zatím umění jest smyslovým výrazem krásna.

Jano Šrámek:

DIVADELNÍ MEDITACE.

Nový život se rodí z válečných dnů; po gestech ničení a boření čeká se tvůrčí čin. Neboť ačkoliv se teď zase vracíme k tomu, čím jsme žili před válkou, přece se jenom

mnoho a mnoho změnilo na našem životě. Nemyslím, že se lidstvo přerodilo. Ale lidé dospěli a zmužněli. Přestala idyla venkovských zákoutí, průmyslová místa byla vyrušena vá-

lečnými událostmi ze své monotonnosti a zbahnělost velkoměst byla drážděna novými a novými sensacemi. Uplatňovaly se řídké dosud typy lidí. Mládí se osamostatňovalo a osamostatňovaly se ženy. A všemu do tváře hleděla bolest a smrt. Steré závazky, jež poutaly, byly přervány, steré naděje, jimiž žito, byly zmařeny, steré cesty byly opuštěny, poněvadž se začal hledati nový cíl.

Nový cíl; toť to, co nám z války zůstalo, ale člověk ve své podstatě zůstal týž. A proto tvůrčí čin dneška nebude se zabývat člověkem, ale myšlenkami lidstva. A proto ani dnešní drama nebude dramatem člověka, nýbrž snem o realizaci myšlenky. Dnešní drama nebude řešiti problémy jednotlivých duší a ani konvenčních vztahů lidí k sobě; vztah člověka k době a k myšlence dobu ovládající budou témata příštích dramatiků, budou-li chtít nás vzrušiti. Naturalistická i psychologická dramata díe našich posavadních představ jsou už jen zbytky minulosti. Ibsen, Björnson, Wedekind, Shönherr stávají se stejně odkazem minula jako Sofokles, Shakespeare, Calderon, Molière, Goethe a na Šubrtova »Jana Výravu«, na Hilbertovu »Viuu« a Kvapilova »Oblaka« budeme se dívat už jen z podobné retrospektivy jako na část vývoje českého dramatu, jako se díváme na »Pražského flamendra«, »Rohovina Čtverrohého« a »Zvíkovského raráška«.

Dosud však je všude ještě nejistota, tápeme jako probuzení ze sna kolem sebe; zrak náš dosud nevidí jasně a jen nervy cítíme, že se kolem nás něco nezvyklého děje. Hledáme analogii v minulosti, poněvadž nemáme dosud ničeho, co by vydała přítomnost. A tak se octly na repertoíru hry Rollandovy, jeho »Vlci«, »Danton«. A zbaviti bychom se chtěli těchto pocitů. Jsou nám nepříjemnými jako bolest rodičky a proto hledáme i často zapomnění a rozptýlení. A je celá škola moderní, jež odává se tomuto klamu a jež chce uniknouti drtící ruce návratem ku prostotě života. Reakcí proti vládě Smrti, jež byla tak dlouho panovnicí, chtějí nastoliti vládu Života. Ale život může jenom tehdy vládnouti (a život může jenom tehdy »loupežničiti«), víme-li, proč má vládnouti. Je třeba najíti smysl života, neboť nelze žít život pro život.

Abychom našli smysl života, k tomu je zapotřebí víry. Lidstvo vždy potřebuje k životu víry. A svrhne-li víru v Boha, nastolí víru v bohy. Jen filosof snad může býti nadčlověkem sám sobě; lidstvo však není filosofem. Musí někoho nad sebou uctívati. Musí žít něčím mimo sebe. A nežije-li vírou v Boha, žije vírou v utopie.

Jedno je dílo dramatické, jež se tolik přibližuje dnešní době, ač už je stáro přes dvacet let. Neboť vždy před dobou, v níž se naplní nové, chodí proroci, již připravují půdu. Jakoby vytušili dění budoucnosti. Jejich slova jsou esencí příštích chvil. Ale jejich esence je pro nezasvěcence příliš silnou a proto zůstávají dlouho nepochopeni; než se však naplní nové, esence vyvětrá. A proto dnes nepůsobí ani tolik Verhaerenovo »Svítání«, třebaže jest tolik dnešku blízké. Ale třebaže v praxi ztroskotává ono uplatnění se lidu a jeho duše ve hře (jak to provedli na Vinohradech), znamená hra přede snahu zachytiti ono nové, jež tušíme. Ale zase, jak už jsem napsal. Nutno míti víru v ono nové a více snad než kazatel ve chrámu mluví Verhaeren o víře ke svým ideám. Bez této víry by nebylo možné svítání nových hodnot. Neboť nové hodnoty, když se netvoří z hladu, tvoří se jen z víry.

Budoucnost má své proroky; minulost má epigony. A je žalostné, setkáš-li se s epigonem, mluvil-lis už s prorokem. A zase příklad z běžného repertoíru. Je to vypravení Krejčího hry: »Jelenní skály« v Národním. Snad chtěl Krejčí zachytiti dobu před válkou, její lidi a její povrchnost a snad chtěl naznačiti i otřes společnosti, když byla do ní vhozena puma války. Ale chtěl-li to učiniti, učinil to vše bez tvůrčí potence a bez hlubšího posvěcení. Kolikrát jsme Krejčího osoby již viděli a jeho scény jsou už stokrát obehnané. Ale i kdyby toho nebylo. V Krejčího hře mluví stará doba, nám však ještě tolik blízká, že nemáme ani historické zvědavosti k těmto scénám včerejška a proto nutně hra musela zapadnouti. Jak bolestné je, setkáš-li se s epigonem, mluvil-lis už s prorokem.

Dvě idee zápasí dnes o člověka, o jeho duši, o jeho tělo. Dvě idee postavily lidstvu

jeho cíl, dvě idee odkrývají smysl jeho života a podávají náplň jeho snah. Jedna je věčná, poněvadž je potřebou duše; druhá vzniká náhodně, když tělo toho potřebuje. Začíná potřebami těla, ale všímá si i duše, nepopírá jí. A dvojí je proto možné dnes drama. Drama sociální (ale ne to Hauptmannovo!) a drama náboženské. Ale poněvadž drama sociální vznikne z hladu těla, jako konec konců vzniká i víra socialismu, nebude věčné. Na-

syť-li tělo a zaženeš-li jeho hlad, rozluč se i s vírou v tuto utopii. Duše však bude žízni věčně a proto i drama náboženské bude věčné. Vždy bude třeba stavěti katedrály a dej duši pít sebe víc, bude pít vždy s větší a větší dychtivostí. A odhodilo-li kdy lidstvo tento pohár, znovu a znovu se proň v pokoře shýbá. Věřím, že dnes se už lidstvo proň shýbá; kdo zachytí toto gesto pokory?

KRÁSNÁ DÍLA K JEŽÍŠKU.

E. Bauman, Tři svatá města.

Dílo jasně dokazující, že Krásno jest zářením Pravdy. Umění jest formou toho Krásna. Kniha mluví s vírou o prostém knězi a světcí, faráři blahoslaveném Vianeyovi, o jeho modlitbě, jež tryskala z nehlubší pokory, proto byla Bohu rozkazem, aby ji vždy vyslyšel. Doporučuji dospívajícím, aby si uchováli skromnost mládí a víru. —

L. Bloy, Chudá žena.

L. Bloy byl mužem Absolutna, modlitby a bolesti. Jako takový viděl hluboko, až ke kořenům věcí a jeho pohled, zvyklý na dálky, se ničeho nezalekl. Klotilda Marechalova, hrdinka díla, a svěťice, pronáší na konci díla slova, jež by mohla býti nadpisem všech děl Bloyových: »Jest jedna bolest, že totiž není světců. Klotilda jest svěťicí a jest proto velikou ženou. Žena v neposlední řadě jest obětí. V díle jsou jedinečná místa exegetická.

L. Bloy, Duše Napoleonova.

Vypráví Gesta Dei per Francos, Gesta Dei per Napoleonum. Činy Boží Franky, Činy Boží Napoleonem. Miluje Boha a miluje Napoleona, jehož potřeboval Bůh a odtud i jeho věty jsou plny lásky.

E. Hello, Slova Boží.

Hello čte v Písmě a čísti znamená mu chápati. A chápeme-li Krásno nebo Pravdu, milujeme je. Písmo je tak prosté, že nejprostší duše mu rozumí. A tak vznešené, že největší duchové ho neprošli. Hloubka jest znamením Božím. Výklady Hellovy vrhají světlo na Boha a učí lásce člověka k Slovu. Slovem

Božím jest Písmo. A učí člověka žítí podle Slova, žítí v harmonii.

E. Hello, Podivuhodné příběhy.

E. Hello chce naučiti svým dílem jednomu: milosrdenství. Jest zde chudý, chudý v každém ohledu a zapomělo se, poněvadž není milován Chudý nejchudší, druhá božská osoba, na chudého. Bůh miluje chudé, nazval je blahoslavenými a chce, aby i lidé je milovali. Dílo jest plno nutných myšlenek.

Fr. Jammes, Anýzové jablko, Lurdy.

Malá knížička, jemná a čistá. Plná poesie a jasu. Lurdy mluví o dětinné přímo věře básníkově.

Sv. Bonaventura, Život sv. Františka.

Je třeba, aby k nám přišel prostý bratr, sv. František. Sv. František připravoval cestu Pánu. Sv. František vzal o vánocích v Grecciu živé Děťátko do svých rukou. Sv. Bonaventura o tom věděl.

Život Melaniin.

Melanie byla prostou a neučenou a nemožnou. Proto ji vyvolal Bůh, aby Maria skrze ni oznámila všemu lidu, že těžké jest již rameno Boží, a že dopadne a potrestá zlé lidstvo... Melanie hledala penitenty Francii a našla je. Život, jež sama vypravuje, jest cele Boží, jest krásný a pozdvihuje oči k nebi.

Fulcher, Historie jerusalemská.

Středověk byl dobou Víry, Lásky a proto přinesl nádherný květ, Křížové výpravy, jež měly vyrvat svatá místa z rukou nevěřících. Fulcher byl očitým svědkem prvé výpravy, píše, co viděl, nic nezatajuje a jest pravdivý. Dílo vzbuzuje nadšení a odvahu ve věci Boží.

Jest v nynější roztržité a neplodné době činem celým a úrodným.

P. Claudel, Sedmý den odpočinkem.

Drama, jež není zašpiněné blátem nízkosti a dne, a jež jest přece vznícením všech sil živoiných. Je to drama touhy a hledání. Stil bohatý.

Rabanus Maurus, Život sv. Marie Magdaleny.

Zdá se mi dílo písně nejen pokání, nýbrž i radosti; písně, jež opěvá nejen Magdalenu, nýbrž i Mistra Ježíše. A Ten jest sladký a nevystihle dobrý.

Ch. Péguy, Mysterium lásky a útrpnosti v životě Johanky z Arku.

Péguy, socialista a Francouz, se obrátil k Bohu a opěvá patronku Francie, Johanku. Je to zpěv takový dlouhý, jenž začíná Otčenášem, a jenž jest modlitbou. Verše, často se opakující, jsou plné oblázků a ratolestí palmových. Snad neurazíme mrtvého Péguyho, když řekneme to slovo, jež jest již znesvěceno: jsou nádherné.

Bl. Guignon z Montfortu, O pravé pobožnosti k Panně Marii.

Maria jest neznámá. A světci říkali: Marii k Ježíšovi. Maria brala Ježíška z jesli a chovala ho. Maria jest matkou naší. A dítě že by nemělo znáti a milovati matku? Grignon učí ji znáti a milovati.

A. Remizov, Křížové sestry.

Rusko je nemocné. Ono bylo již dlouho nemocné. Remisov to vidí a pláče. Dílo v pravdě ruské, ale ne po způsobu Dostojevského, Tolstého a jiných. Dílo ruské, jako jsou jimi nádherné chrámy a kopule moskevské a ruský mužik.

Listy sv. Jeronýma.

Hluboký exegeta a pokorný kněz. Listy tyto mají hloubku a pokoru křesťanovu.

R. M. Rilke, Povídky o Pánu Bohu.

Dílko hebké, skoro průhledné a něžné.

A. Poizat, Avila svatých.

Čtyři příběhy, vypravované v prvé osobě. Dýše z nich vůně dobroty i vůně pokoje.

Barbey d' Auervilly, Očarovaná.

Je to z nejlepších románů tohoto genia. Osoby jednající jsou lidmi, ať třeba na ně patříte, seznavše je, s hrůzou. Jsou hluboce zřeny ve světle života a bojů. Děj vzat z válek Chouanů za svobodu.

J. Zeyer, Zahrada Mariánská.

Zdá se mi, že Zeyer jest největším našim básníkem. A všechna jeho díla jsou básněmi,

jež mají nejen krásný verš, krásné slovo, rytmus, nýbrž jež mají v sobě velikost hodnou geniů. Jsou čisté a vznešené a to schází dílům dneška.

H. Benson, Pán světa.

Boj dvou světů v tomto díle, jež jest visí do let dva tisíce po Kr.: katolicismu a humanitarismu. Boj mohutný, mohutně viděný, mohutně podaný. Plno hlubokých myšlenek o katolicismu a j.

H. Benson, Neviditelné světlo.

Vypravování stářím a zkušenostmi bílého kněze. Lahodnost a klid jest příznakem těch slov a pohled do věčnosti.

Sv. Vincenc Ferrarský, Kázání na Otčenáš.

Hrůza hlavních hříchů, jež jsou popřením sedmi proseb Otčenáše, jest podána světcem. A jako klad jest ukázáno, jak má být veden proti němu boj, abychom byli cele Dětmí Božími.

Fr. Mistral, Miréio.

Dvanáct zpěvů, zpívajících o Provence, jejich zvycích, lidech, kráse, duši. Stil skvělý, dýšící vůní země bohaté a jižní. Osoby prosté a milé.

Missál římský.

Krásný překlad a úprava.

Modlitby odpustkové.

Vydané každá sama o sobě, na lístcích. Dvojitý tisk, červený a černý. U každé připojeny odpustky. Modlitby všeho druhu.

J. Durych, Na horách.

Skoro jakoby tento román byl z jiného světa. Je tak zvláštní. Stil půvabný a vánek, jenž věje na horách, jest zdravý.

Dr. F. X. Novák, Problémy kněžské.

Myslím, že nejen problémy kněžské, nýbrž vůbec problémy lidské. Boj hmoty s duší ve filosofii a v životě. A zapomínání, že kořenem všeho jest Bůh. Dr. Novák ukazuje na ten základ. Hutnost.

Fr. Jörgensen, Kniha poutníkova.

Františkánská Itálie, ta, která obrátila protestanta Jörgensena, ta slunná Itálie a šťastná v Bohu skrze bratříčka Františka z Assissi. Jörgensen zachycuje její duši a raduje se.

Každé dílo, které zde doporučuji, jest umělecké. Jest krásně upraveno a není to dárek jenom ad hoc, nýbrž dílo pro život. A každé ukazuje, jak žít život, aby byl harmonií a činem, či činem v harmonii.

J. K.

**KNIHY DRUŽSTVA
PŘÁTEL STUDIA:**

Hillaire Belloc:
CESTA DO ŘÍMA.
Přeložil A. L. Stříž. S 30 kresbami
autorovými. 22 Kč. Váz. 39 Kč.

Thomas de Quincey:
JOHANNA Z ARKU.
Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jan
Zrzavý. 10 Kč. Váz. 18 Kč.

Sv. Bonaventura:
ŽIVOT SV. OTCE FRANTIŠKA.
Přeložil A. L. Stříž. S dřevoryty
F. Duší. 25 Kč.

Rabanus Maurus:
ŽIVOT SVATÉ MAŘI MAGDA-
LENY A JEJÍ SESTRY SV.
MARTY.
Přeložil A. L. Stříž. Se 4 obrazy
J. Konůpka 24 Kč.

Kasimír Edschmid:
ŠESTERO ÚSTÍ.
Povídky. Přeložil B. Reinek.
Upravil Vlastislav Hofman.
18 Kč.

Paul Claudel:
SEDMÝ DEN ODPOČINKEM.
Hra o 3 dějstvích. Přeložil Dr. F.
Odvalil. Upravil Vlastislav
Hofman. 14 Kč.

LETOROSTY.
Sborník Družstva přátel studia.
I. 15 Kč. II. 12 Kč.

— Novinky: —

Fulcher Chatresský:
HISTORIE JERUZALEMSKÁ,
aneb děje křesťanského rytířstva
ve Svaté zemi.
30 Kč.

Paul Claudel:
PATERO VELKÝCH ÓD.
Vyjde do Vánoc.

Arnošt Hello
DIVNÉ PŘÍBĚHY.
Vyjde do Vánoc.

KVÍTKA SV. FRANTIŠKA.
Vyjde asi v únoru.

Sv. Eusebius Jeroným:
LISTY.
Díl I. Kč. 22.

Dr. A. Lang:
OTEC POUŠTĚ SV. JERONYM.
Kč. 17.

Gilbert Keith Chesterton:
HERETIKOVÉ.
Cena 25 Kč.
ORTODOXIE.
Cena 20 Kč.
NEVINNOST OTCE BROWNA.
15 Kč.

Robert Hugh Benson:
PÁN SVĚTA.
Cena 9 Kč.
NEVIDITELNÉ SVĚTLO.
Cena 15 Kč.
HISTORIE RICH. RAYNALA.
Cena 10 Kč.

Julius Zeyer:
ZAHRADA MARIANSKÁ.
5'50 Kč.

JAN MARIA PLOJHAR.
16'50 Kč.

TŘI LÉGENDY O KRUCIFIXU.
7'10 Kč.

Sv. Alžběta Šenavská:
KNIHY VIDĚNÍ A ZJEVENÍ.
20 Kč.

VEŠKERÉ UVEDENÉ SPISY
DODÁ KNIHKUPECTVÍ
„U ZLATÉHO KLASU“.
PRAHA II., SPÁLENÁ 15.

Z I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I I I

*

*

1 0 2 0 * 2 1

V Y D Á V Ā

* Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Voršilská 1.
Reklamacie se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 5.:

Amadeo Silva Tarouca: Život. — J. Baušová: Počátky katolické reformace. — Dr. Josef Hanuš: Konfucius a Lao-tsi - Kristus. — Emil Vandewalle T. J. - F. Pokorný: Cesta k církvi. — J. Kuncěk: Tělesná výchova a katolicismus. — Ant. Novák: Za královstvím Božím. — Co život dal, Res sacra miser. — Věda a vychovatelství: Vznik náboženství. Římská otázka ve světle pravdy. Duše školní práce. — Umění: Léon Bloy, Le Porte des Humbles. Dr. Alois Lang, Otec pouště sv. Jeronym.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.

Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.

Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

ŽIVOT.

Stručné filosofické úvahy o duši lidské.

Život! Krásným a význačným jménem nazván jest tento časopis. — Život vnitřní i vnější, v pravdě lidský a člověka důstojný jest zajisté naším ideálem. Jediným však slovem lišíme se od ostatních, klanějících se člověčenství a lidskosti, a hluboká propast otevírá se mezi námi a nimi, když tvrdíme: Základem tohoto lidského života je duše podstatná, duchová a nesmrtelná!

Neobyčejná nesnáze filosoficky uvažovati o duši lidské, spočívá v tom, že nemůžeme vsunouti vzdálenost mezi sebe a předmět své úvahy, že se nám zde nedostává zkušenosti, a posléze, že přirozenost lidská porušená není s to, aby tvořila pojmy skutečné, bytostí věcí úplně odpovídající. Plato i Aristoteles byli o tom přesvědčeni a sv. Augustin praví: „Grande profundum est ipse homo.“¹⁾ Týž nám však radí nejlepší prostředek k tomu, abychom mohli odpor hmoty v sobě přemáhati, nejhlubší otázky pozdvihovati do světla rozumu a život, člověka hodný, vésti v poznání a chtění: „Avertere ab umbra tua, revertere in te!“

Co potom, rady té uposlechnuvše, v sobě spatříme? Pozorujeme úkazy svého života: vidíme úkazy dílem hmotné, dílem tělesnými sice zjevy provázené, ale při tom patrně od hmoty neodvislé a na podkladě pouhého těla vůbec nesrozumitelné. Při všech zjevech však nositel, podmět zůstává týž; to nám sděluje sebevědomí. Vedle jiných zásluh náleží sv. Augustinu tato číře vědecká, že první přesným, psychologickým způsobem prozkoumal s podivuhodným důvtipem sebevědomí a postavil důkaz pro podstatnost duše. Podstata jako podmět má dvojí vlastnost: první, že nepotřebuje zevnějšího fundamentu, v němž by se udržovala; proto říkáme, že podstata trvá quasi v sobě a ne v něčem jiném. Druhá vlastnost podstaty je, že je fundamentem případkům (accidentia), kteréž udržuje.²⁾ V této nauce spočívá také jediná možnost vysvětliti všechny modifikace a jevy našeho života nenuceně a uspokojivě. Tato podstata, nehmotný princip našeho života, duše coexistuje (soubytí) s tělem. Bylo by fysickým, psychologickým a metafysickým nesmyslem tvrditi, že tělo jest jako případek na duši, nebo dílem duše anebo dokonce, že samo je substancí. I duše jest tedy podstatou neúplnou a teprve o d u š e v n ě n ě t ě l o jest podstatou úplnou, totiž člověka. Duše jest pouze podstatnou formou našeho těla tím, že je staví do jistého řádu bytostí oddělujíc je ode všech jiných bytostí. Nazýváme duši také svou přirozeností, poněvadž je základem činnosti, to jest principem života. Odporuje pojmu podstaty bytí v něčem jiném, ale odporuje pouze bytí v něčem jiném jako případek nikoli však jako díl nebo logický důvod. Bytost jest ovšem tím dokonalejší, čím jest samostatnější a v sobě oddělenější. Hledíce tedy ke stupni dokonalosti podstat a k zjevení, zavedli scholastici pro dokonalejší bytosti zvláštní pojem: hypostasis (subsistens, ostavek). Hypostasis jest podstata úplná, jedinečná a cele v sobě obsažená. Těmto požadavkům odpovídá oduševněné tělo.³⁾ Tato dokonalost duše (subsistentia) je formální důvod reální toho, že oduševněné tělo jest hypostasis. Hypostase rozumná pak jest osobou. Kdežto subsistence duše dělá z nás dokonalé bytosti, rozum povznáší nás nad rostliny a zvířata (také hypostase), čině nás osobami. Přednost člověka jako osobnosti jest reální a intentionální: „vědomím v sobě jsme a sebe máme.“ Svobodnou vůlí jsme dokonalejším základem své činnosti než ku příkladu zvířata. (Svatý Tomáš postavil dle toho stupnici tvorů a nazval ji stupnicí činností — „immanentiae“). Podstatnost duše nám vyplynula ze sebevědomí a z existence mohutností od hmoty neodvislých. — D u c h o v o s t pak její vysvětlí z pod-

¹⁾ Conf. IV. 14.

²⁾ Sv. Tomáš: De pot. q. 9. a 1.

³⁾ Sněmem ve Viennes r. 1311. byla nauka o podstatnosti duše i církevně stanovena.

statnosti a z přirozenosti těchto mohutností. Duchovost nám teprve uděluje hodnotu pravé osoby — jakožto cbrazu a podobenství Božího.

Abychom si uvědomili tuto hodnotu tak, bychom mohli dle ní žít a ji do posledního dechu hlásat, zahlubejme se dále až do jádra bytnosti sebe samého! Z úkazu svého života rozpoznáme tam brzy dva hlavní druhy mohutností, od hmoty neodvislých: Rozum a svobodnou vůli. Předmětem rozumu je pravda; ona jest nám dostižitelná předně v pojmech naprosto nehmotných (Bůh, duch, ctnost); za druhé v pojmech praecisive nehmotných (účelnost, důvod, krása zákonnost.) Tyto pojmy tvoříme číre nehmotnou činností, a to abstrahováním znaků případných a vlastností od znaků podstatných; spojující nebo rozdělující je, činíme zase abstraktním způsobem soudy. Předmětem druhé mohutnosti téhož řádu, vůle, jest dobro. Snaha vůle směřuje i k naprosto nehmotnému dobru, a té svobodně. Ačkoliv všechny činnosti naší duše jsou pro její spojení s tělem provázené jevy fysickými; nepodléhají přece rozum a vůle zákonu energie. Když konečně uvážíme, že naše přirozenost se nedá trvale uspokojit kusou pravdou a konečným dobrem, soudíme, že přiměřeným předmětem rozumu a vůle může být jen celá pravda a dokonalé dobro. Mezi způsobem poznání i chtění a principem života (duší), kterýž toto poznání a chtění vyvolává, musí trvat úměr.⁴⁾ Naše duše je tedy *duchem*. Co jest to duch? Duch jest podstatou od hmoty neodvislou, a to ve dvojím směru, základním, t. j. vzhledem k bytnosti a skutečným, t. j. vzhledem k jsoucnosti. Můžeme si sice utvořit pouze obdobný a záporný výměr (proč, uvidíme později), ale přece rozumíme, že tato subsistence, kterouž duše může trvat i bez těla a kterouž se stane podstatou, má poslední svůj důvod v duchovosti duše.

Tím, že duše bytností svou je neodvislá od hmoty, jest odloučená a nezrušitelná; tím, že i jsoucností svou jest od hmoty neodvislá, stane se věčnou.

Duše nemá v sobě ani možnosti, ani potřeby jednou zahynouti: duše jest tedy *incorruptibilis* (české přídavné jméno „nezrušitelný“ nebo německé „unzerstörbar“ nejsou úplná, protože se týkají pouze jsoucnosti a nikoliv bytnosti.) Bůh sám mohl by sice číre negativním činem duši zničit, kdyby jí odejmul své udržování, ale „Bůh, moudrý původce přirozenosti, nebude věcem odnímat to, co jest právě zvláštností jejich bytnosti.“ Nejjasněji a nezvratně dokážeme nesmrtelnost duše z její duchovosti (*incorruptibilitas* a určení její pro celou pravdu a dokonalé dobro.) Ale pro úplnost uvádíme ještě důkazy z nutnosti sankce dokonalé, z přirozené touhy po blahu věčném a z obecného mínění lidského pokolení.⁵⁾ Všechny tyto důkazy jsou — jako pojem nesmrtelnosti sám — vlastně záporné a dolejší *praemisse* obsahuje jako důvod důkazu vždy nějaké vlastnosti Boží, takže naše nesmrtelnost plyne s ostatními podstatnými znaky duše bezprostředně z bytnosti Boží, to jest i z Jeho jsoucnosti: Bůh stvořil všechno, co jest, z ničeho; ovládá tedy všechny bytosti poměr naprosté podmíněnosti stvořeného k Stvořiteli. Všemohoucí však stvořil k větší slávě své lidi rozumné a Nejmoudřejší nemohl jinak než dát jim svobodu. Nejsvětější určil duši pro pravdu i dokonalost a Nejlepší nesmrtelností připravil lidem věčné blaho. Když člověk o tento druhý cíl byl připraven nenávisť zlého ducha, Syn Boží musil vykoupiti nás od Nejspravedlnějšího vlastní svou drahou krví. K přednostem člověka jakožto podstaty úplné a osoby, přichází tedy za třetí přednost člověka jakožto obrazu a podobenství Božího na podkladě nesmrtelnosti a za čtvrté přednost nejušlechtilejší: to jest bezprostřední dětství Boží, zajištěné krví Spasitelovou.

Introspektivním pozorováním a myšlením brzy k Bohu přivádějícím, brzy od Boha vycházejícím zjistili jsme — doufám — důležité a potěšitelné poznatky o duši lidské, kteráž je podstata neúplná, duchová a nesmrtelná. Z toho výměru jeví se neúplnost našich dosavadních úvah: Jakým způsobem tvoří duše s tělem jednu úplnou podstatu a jaký jest v nás poměr mezi hmotou a duchem? Bůh tvoří jednotlivé duše zvláště pro každé tělo, jemuž ji vlévá již v těle mateřském. Lidská duše je tedy proto

⁴⁾ *Modus cognoscendi sequitur modum essendi.*

⁵⁾ Sv. Tomáš *c. gent.* II. c. 55.

lidskou, že potřebuje jistého těla k své bytnosti; s ním tvoří podstatu a toto tělo oduševniti a informovati není pro ni jen mohutností, ale i potřebou. Jako myšlení a chtění jest i informování těla podstatnou činností duše, kteráž jest jeho formou a principem. — Celá duše jest dále v celém těle a v každém primérním ústrojí; o tom nás poučí introspektivní pozorování a zkušenost o smrti: důvod smrti totiž leží — zcela přirozeně — v těle, které, jsouc corruptibile — má v bytnosti své možnost a nutnost zahynouti, ale nikoliv v duši. Ta zůstává v těle, dokud ono má možnost žítí, to jest býti od ní informováno.

Zvláštní poměr zápasů a překážek mezi tělem i duší plyne z porušené přirozenosti lidské; porušenost nebo nespořádanost spočívá v tom, že na jedné straně směr pudů tělesných jest nespořádaný a z druhé strany, že mohutnosti duševní jsou zeslabené. Pudy svými a nestálostí fysické své konstituce tělo duši působí hoře a překážky; duše však nemůže vždy tělo corruptibile informovati⁶⁾, protože zeslabené její mohutnosti nemohou dostatečnou silou pravdu poznati, představití a dobro chtítí, nýbrž jsouce s to, aby úplně přiměřené pojmy tvořily.

Tyto obtíže a překážky, sloučený s neuspokojnou potřebou dokonalého štěstí, budívají, a to právě v srdcích ušlechtilých a vniterných lidí, nesmírnou touhu po radostech nebeských. Nehledíme-li ke zjevení a věčné odplatě, máme ještě důvodů dosti těšiti se na vysvobození duše ze slabého těla: poznáme vlastní bytnost, bytnost Boha a jiných duší dokonaleji, intuitivně a bezprostředně: způsob poznání řídí se způsobem bytí. Poněvadž obrazy (species impressae) všeho, co jsme v tomto světě poznali, v duši ovšem zůstanou, budeme chápati o mnoho lépe bytnost a souvislost všeho, ačkoli nových, čirě hmotných zpráv už nezískáme.⁷⁾ Pochybují však, zda-li budeme postrádati toho, co se nám zde zdálo tak zvláště zajímavým a poutavým! Následkem toho poznání bude, že naše chtění se soustředí nedílně a vší silou na Boha, jediný, přiměřený předmět rozumu a vůle duše naší. V tom asi spočívá skutečná rozkoš nebeská a ve věčném odepření toho je zoufalství pekla.

Jak mohutnosti duchové, rozum a vůle, zůstanou v duši, tak zůstanou v duši i mohutnosti, kteréž nejsou sice od hmoty neodvislé, ale patří k bytnosti její: mohutnost vegetativní, citěcí a pohybu (vis motrix); tyto ovšem jenom radicaliter.

Prostě řečeno, duše lépe rozumí rozloučená, nežli spojená, praví Suarez.⁷⁾ Tělo v tomto stavu spojení jí překáží. Dle bytnosti své duše jest podstatou neúplnou, dokud neinformuje svého těla; k tomu má mohutnosti a potřebu. Nedokonalý stav spojení na tomto světě na druhé straně překáží duši v jejích, rovněž tak podstatných činnostech duchovních. Jenom vzkříšení těla, jak katolická naše víra to učí, rozřešilo by tento spor! A skutečně: nedokonalé spojení je proti přirozenosti duše a nemůže trvati; proti bytnosti však duše jest: nebýti spojenou s tělem; ergo nesmrtelnost duší zdá se žádati vzkříšení těl v budoucnosti.⁸⁾

V čem tedy spočívá pravá hodnota lidská, ušlechtilý vývoj osobnosti a účelnost pokroku? V kultuře duše.

Kdo pak jest pravým přítelem lidí? Kdo jim skutečně a trvale prospívá? Ten, kdo je vede cestou k nebesům. Chceme tou cestou jítí a jiné jí véstí, teď a v budoucnosti!

Všecko na světě jest konečně lhostejné, jenom náboženství ne, protože: „Nepokojné a změnlivé jest srdce naše, dokud nespočine v Tobě!“ K tomu nám pomáhá Ten, Jenž sám jest cesta, pravda a život!

⁶⁾ Donat, T. J. „Psychologia“ Oenipons 1914.

⁷⁾ Suarez „De anima“.

⁸⁾ Sv. Tomáš; c. gent. 1. a 8.

POČÁTKY KATOLICKÉ REFORMACE.

(Dokončení.)

Rok 1527 přinesl papežskému Římu těžkou ránu, která měla i svůj význam pro katolickou reformaci. Když za války, zaplavivši svými spoustami celou Itálii, císařská nevázaná vojska vtrhla do Říma, nastalo hrozné plenění věčného města, které jako pověstné sacco di Roma se hluboko vepsalo v mysl současníků. Krása renesančního Říma v hrozných těch dnech vzala za své a nikdy již se nevzkřísil jeho skvělý život v plné míře. Rána ta mocně působila i na členy zesvětštělé kurie, zvláště když mnozí viděli v tom trest Boží za dosavadní špatný život a pokyn k nápravě. Mnozí se nad sebou zamyslili a Galoleto, člen Oratoria Božské lásky se vyjadřuje papeži, že „je-li našim utrpením odčiněn hněv Boží a otevrou-li nám tyto hrozné rány cestu k lepším mravům a zákonům, pak snad naše neštěstí nebylo tím největším. Co jest Božího, o to nechť se postará Bůh; my však máme před sebou život polepšení, který nám nemůže vyrvatí žádná síla zbraní. Naše činy nechť směřují k tomu, bychom pravý lesk kněžství a svou pravou velikost a moc hledali v Bohu.“ Sacco di Roma přiměl Theatiny, aby přenesli své sídlo z Říma do Benátek.

Jejich řád nebyl však jediným, který chtěl podati pomocnou ruku k nápravě Církve. Právě v severní Itálii, zrušené válkou, jejíž obyvatelstvo bylo následkem toho vrženo do hluboké bídě mravní i hmotné, vzniká v Miláně podobná společnost řeholních kleriků, jejímž zakladatelem se stává Antonio Maria Zaccaria, šlechtic z Cremony. Účel řádu, jemuž se dostalo potvrzení r. 1533, byl podobný jako u Theatinů, ale ráz jeho byl demokratičtější a členové jeho věnující se horlivé péči o duši a ošetřování nemocných, vystupovali více na veřejnost a snažili se zejména misijními kázáními působit na mysl zdivočilého lidu. Původně byli nazýváni „kleriky od sv. Pavla“ podle jejich kostela v Miláně a teprve později, když dostávají nové sídlo u kostela sv. Barnabáše, ustáluje se pro ně jméno Barnabitů. Byla to jejich společnost, která značně přispěla v době pozdější ke zdaru velkolepé činnosti arcibiskupa milánského sv. Karla Boromejského. Když Zaccaria r. 1539 zemřel, vyslovil se o něm papež Pavel III.: „Takových lidí církev potřebuje.“ Pomocnicemi Barnabitů stávají se Uršulinky, které zakládá Angela Merici z Desenzana na gardském jezeře; ta již od mládí shromažďuje kolem sebe zbožné dívky a po cestě do Sv. Země a návratu z Říma pojme plán vytvořiti družinu dívek k ošetřování nemocných a vyučování dítek. Teprve postupem stává se volné sdružení řádem, když r. 1544 dostává se mu bulou uznání od papeže.

Bída válečná, řádící krutě zejména v Lombardsku, našla ozvěny i v kraji benátském, kam prchalo vyhladovělé obyvatelstvo. Město lagun naplnilo se r. 1528 ubožáky, mezi nimiž panoval hlad a nemoce. Hloučky žebravých, opuštěných dětí toulaly se městem. Tehdy našel se v Benátkách muž, jehož význam vystihují jeho životopisci slovy: „Když luterské kacířství uvádělo v pochybnost záslušnost dobrých skutků, vzbudil Bůh Jeronyma Miani-ho, aby na něm ukázal moc téměř vymírající charity.“ Benátský šlechtic tento cítil jen jedinou potřebu: sebeobětovat se druhým. Proto vynaložil všechno své úsilí a celý svůj majetek k tomu, aby zmírnil osud válkou stížených nešťastníků. Zejména opuštěných dětí se ujímal, ošetřoval je, a ve snaze vychovati je v řádné lidi, dával je učiti rozmanitým řemeslům; neomezoval své působení pouze na samo město, nýbrž přenáší je i na pevninu — terra ferma — zakládaje sirotčince a školy pro děti a konaje služby v nemocnicích. Jsa prostým laikem shromažďuje kolem sebe ve vsi Somaska Bergama náboženskou společnost z laiků i kněží, která má především vydržovat jím založené sirotčince, ale i vůbec pečovat o nešťastné, nemocné a nevědomé. Byl to opět Carafa, který dobře rozeznal schopnosti Miani-ho a jenž ho všemožně podporoval a povzbuzoval. Miani rozšířil svou činnost i do Milána, kde tehdy ovšem bylo hlavně třeba zmírňovat bídu. Utrpení současných dob u mnohých způsobilo takovou katharsí, že mnozí se zde případy, že synové vážených rodin zřikají se bohatství a slávy, aby jako chudí následovali Krista.

V téže době, co vznikají tyto jednotlivé řády, nastává i v řádu františkánském návrat k původní přísnosti tím, že odštěpuje se od dosavadních observantů nová odnož — kapucíni. Původcem jejich je prostý, umbrický františkán Matteo de Bascio, který nespokojen s uvolněním řeholního života ve svém řádu, chce obnoviti plnění řehole serafinského zakladatele až do poslední písmeny. Symbolem návratu stává se mu vnější maličkost, totiž řeholní roucho s odchýlným tvarem kapuce, než jaká tehdy v řádě se nosila; o něm tvrdí Matteo, že jedině se shoduje s šatem sv. Františka. K Basciovi připojují se poněmhu jiní druzi, kteří dosahují r. 1528 na papeži dovolení žiti dle přísnější řehole a nositi odchýlné řeholní roucho, podle něhož dostává se jim názvu kapucínů. Teprve poněmhu vyvíjejí se v samostatný řád, při čemž jest jim podstoupiti dlouholeté boje s františkány-observanty, kteří nechtějí připustiti rozdělení v řádě. Často hrozí jim zrušení a nebýt mocné ochrany a přímluvy Cateriny z Cibo, vévodkyně clamerinské a Vittorie Colonna, těžko by se byli udrželi. Roku 1536 vychází bulla je potvrzující, ale ještě dlouho boje doznívají. Kapucíni ožívují právě tradice františkánské a tím nabývají velký vliv na lid, jehož službám plně se oddávají, ošetřující ho za doby moru s hrdinným sebezapřením a poučující ho v kázáních, kde dotýkají se palčivých tehdy otázek dogmatických. Stávají se lidovým řádem italským, získávajícím si úctu u širokých vrstev zejména svou naprostou chudobou, která se jeví i v úpravě jejich svatyň.

Současně dochází k obnově původního poustevnického života v řádě Kamaldolských Pavlem Giustinianim a k šíření starých tradic a pěstování věd a umění u Benediktinů působením jemně vzdělaného opata benediktinského Cortese.

Všechny tyto řády, tedy nové i obnovené, svědčí o vzrůstající tendenci doby k regeneraci. Viděli jsme, jak při tom měl svůj podíl Carafa, jak spolupůsobil a povzbuzoval druhé. Na něho čím dále tím více patří se jako na sloup víry, on tázán bývá o radu ve věcech reformy, jemu svěřováno bývá provedení některých podnikaných oprav a vyšetřování bludů. Ježto po sacco di Roma byl nucen s ostatními Theatiny uchýliti se do Benátek, věnuje především pozornost tamějším církevním poměrům, o jejichž nápravě posílá papeži memorandum. Kazatelé a zpovědníci mají býti podrobeni přísným zkouškám, mnišské řády mají býti očistěny, knihy, které přispívají k šíření bludů, mají býti co nejprísněji zapověděny. — V duchu Carafově, jemuž celá reformace jest především věcí disciplíny kleru, provedl úplnou očistu ve své diecési Giberti, který rovněž vyšel z Oratoria Božské lásky. Byv ve službách Klementa VII. již za doby jeho kardinalátu, stál s ním v důvěrném poměru a jako datár jeho rozvíjel neúnavnou politickou činnost. Při tom maje propůjčeno biskupství veronské snažil se, ač nepřítomen, zjednati tam nápravu. Po vyloupení Říma, kdy sám byl zajat jako rukojmí, a stěží unikl smrti, odhodlal se odebráti se nadobro do své diecése, k čemuž dal papež ač s těžkým srdcem svolení. Jsa vyzbrojen rozsáhlou pravomocí od papeže docílil zde léta trvající reformní práci odstranění všech zlořádů a provedení nápravy v každém směru, takže jeho dílo stalo se pak vzorem pro ostatní horlivé biskupy.

Jako všude jinde i zde před jeho příchodem panovala zpustlost v klášteřích, faráři nedrželi residenci a dávali se ve svém úřadu zastupovati. V kněžstvu byla taková nevědomost, že mu Giberti dal přeložiti rubriky misálu do italštiny. Ve zpovědní praxi vládla úžasná laxnost, úřad kazatelský úplně zanedbaný, kostely zpustlé. Neúnavnými visitacemi dociluje Giberti zlepšení stavu kněžstva a mnišstva, povznáší bohoslužby, stará se o řádné zastávání úřadu zpovědního a o dobrá kázání pro lid, zakládá školy, dobročinné ústavy a zbožná bratrstva. Sám osvěžuje se po námaze denní vědeckou prací a shromažďuje kol sebe učence a básníky, jež tvoří zvláštní Akademii gibertinskou. Jeho dílo vyvolává napodobení některých kardinálů a biskupů, poměry se očividně lepší.

Katolická reformace ve své starší fási může též v Itálii vykázati se několika zajímavými individualitami, které buď žijí ještě v tradicích humanistických doby předchozí, nebo stojí na půdě smíru s protestanty. Jsou to muži, které počítá Gothein k jakémusi liberálnímu katolicismu a kteří hrají významnou roli zejména za pontifikátu Pavla III. K nim náleží především Sadoletto, který byv sekretářem Lva X. a členem Oratoria Božské lásky, uchyluje se po sacco di Roma na

své biskupství v Carpentras v Provençy, kde stranou všeho neklidu věnuje se svým studiím. Doba na něm žádá by zabýval se otázkami theologickými, a uplatnil se v polemikách proti Lutherovi. Činí tak z jistého povzneseného stanoviska humanisty vůči nevzdělanému člověku, jež vidí v Lutherovi, a ač pevně stojí na stanovisku jednoty církve, ponechává si s tím omezením velkou svobodu kritiky. Sporná dogmata nikdy nehájí přímo a jeho komentář listu k Římanům jest nejracionalističtější, jež vidělo 16. století.

Jemně vzdělaným humanistou jest již zmíněný opat benediktinský Cortese, který patří okruhu benátskému, jehož hlavou je Contarini, známý svými pokusy o smír s protestanty. Contarini, rozšafný šlechtic benátský, prošel ve svých studiích celou tehdejší vzdělaností a záhy nabyl váženého postavení ve službách své rodné republiky. V theologii jest přívržencem scholastiky, odpůrcem přílišného kultu slova. V některých menších spisech ostře staví na pranýř zlořády, panující u kurie, kdežto jinde opět vykládá theorii o oprávněnosti moci papežovy, pokud uplatňuje se v ní snaha po všeobecném dobrém a vědomí zodpovědnosti. Protestantkému učení blíží se jeho názor na ospravedlnění člověka pouhou věrou, ač důsledky učení toho, jak je činili luteráni, odmítá. Toto dogma bylo vůbec v Itálii předmětem živých diskusí a panovala o něm v této době, kdy ještě koncil nevyřkl o něm své poslední slovo, veliká různost názorů. Dále ještě, než sám Contarini, šel v něm Reginald Polde, těžce osudem stíhaný prelát anglický, který kdys pro svůj odpor proti Jindřichu VIII. musil opustiti vlast. I on náleží smířlivému směru, ač na popud Carafův napsal kdys prudký traktát „De unitate“ proti Jindřichu VIII. Jeho mírná, reflektující povaha ráda ustupuje se svým míněním do pozadí, jen názor svůj o ospravedlnění drží pevně, ovšem v tom přesvědčení, že on jest vlastně pravým katolicko-reformním názorem. Smírná nálada tohoto muže projevuje se též i u Morone, který, ač biskupem v Modeně, nedokračuje tam na podezřelé z kacírství mocí svého úřadu, nýbrž snaží se je přesvědčiti disputací jako rovný s rovnými.

Tyto tehdy znamenité muže povolává Pavel III. do kolegia kardinálů, když na počátku svého pontifikátu vidí nutnost, vyhověti volání doby po reformách. Třeba že sám stál mimo reformní proud a byl i v náboženských věcech pouhým politikem, dovedl význam jeho pro církve oceniti a přispěti k jeho postupu. Z Contarini-ho a jeho přátel sestavuje reformní komisi, která jako předběžný poradní sbor má vypracovati návrh církevních reform. Tak vychází ze sboru, do něhož povolán i Carafa, známé Consilium delectorum cardinalium et aliorum praelatorum de emendanda ecclesia, reformní návrh, jevíci příbuznost s Carafovým pamětním spisem, poslaným z Benátek. Je charakteristické, že když u protestantů vešel ve známost, byl jimi zavržen a posmíván. Brzy dostalo se pak smířlivému proudu uvnitř katolicismu i jiného poučení o tom, je-li možno na vyrovnání s protestanty dále pomýšleti. Již dříve docházelo občas k náboženským rozmluvám mezi katolíky a protestanty, ale všecky skončily nezdarem. Tu vyslán byl r. 1541 papežem sám Contarini, aby vedl jednání s protestantskými theology o možnosti smíru v Řezně. Contarini uchopil se úkolu s velikými nadějemi a upřímnou horlivostí a skutečně docíleno bylo v některých bodech, zejména v otázce ospravedlnění, shody. Leč další jednání vázlo a pro smluvené body bylo by bývalo třeba schválení papežova s jedné, Luterova s druhé strany. Nebylo-li v Římě k tomu dosti ochoty, podařilo se Contarinimu přece v mnohém směru docílití povolnosti, leč Luter briskně prohlásil celé jednání za dílo ďáblové. Tím vlastně další jednání znemožněno a když se k tomu připojily i politické úskoky Františka I. francouzského, rozbilo se úplně. Sklamán vrátil se Contarini do Italie, kde směr jeho ustupuje do pozadí.

Vždy víc a více dostává tím hlavní slovo nekompromisní strana, jejímž předním mluvčím zůstává Caraffa, jako vždy energičtější a rozhodnější hnutí zatlačí polovičaté a nerozhodné. Dosud kráčeli všichni přátelé reform společně, vidouce jen shodný cíl a ne různost svých cest k jeho dosažení. Nyní, když síly katolicismu zmohutněly, nadešel čas odstraniti všechno vnitřní kolísání.

Nastává další fáse reformace katolické.

Dosud byla věnována hlavní pozornost stránce praktické, reformě života a mravů — nyní jedná se o to, získati jasno i v otázkách dogmatických vzhledem k vyrostlému zatím protestantismu. Nyní na radu Caraffovu obnovena je r. 1542 v Římě stará, sešlá inkvisice, která postaví se na stráž čistoty víry. Když pak konečně sejde se všemi toužebně žádaný všeobecný koncil v Tridentě, dovrší se zde dekrety o reformách celá dosavadní práce vykonaná katolickou reformací. Zároveň však proběře se znovu i celá věroučná stavba církve katolické a dogmatům jejím dostane se přesné formulace v jasných, určitých člancích. Tak v polovině století 16. stojí sice církev tváří v tvář vnějšímu svému nepříteli, totiž protestantismu, který z říše německé rozlil se po ostatním germánském světě a hrozil již i ve Francii, ale ona jest již k boji připravena, neboť vane jí mohutný duch nové vnitřní síly, mravní jistoty a sebevědomí. Jím vyzbrojena vstupuje do nového období, kdy nastává zpětný výboj — protireformace.

Dr. Josef Hanuš:

KONFUCIUS A LAO-TSI — KRISTUS.

Historická paralela.

Dva největší myslitelé čínští Konfucius a Lao-tsi, náboženští reformátoři, možno-li je tak zvatí, tvoří střed dějin čínských, jména jejich, jež Číňan s největší úctou vyslovuje, jsou sice každému vzdělanému Evropanu známa, ale význam nositelů jmen těch nebývá správně vystižen, naopak velmi přeceňován, francouzskými encyklopedisty počínaje zvláště Voltairem Konfucius do nebe vynášen, jako největší hlasatel náboženství lidskosti. V nové době děje se tak pod dojmy krvavé světové války. R. 1920 vydán nákladem J. Šnajdra v Kladně v Knihovně knih východních řízené Dr. V. Lesným český překlad Dra. R. Dvořáka Tao-tek-kingu, Lao-tsiovy kanonické knihy O Tau a ctnosti. V předmluvě cituje zvěčnělý prof. Dr. R. Dvořák výrok čínského myslitele Ku-hung-minga z knihy jeho v Jeně vyšlé: „Křesťanství nedá se měřiti s konfucianismem. Křesťanská vzdělanost je v koncích. Evropa chtějí dále žítí musí se obrátiti k učení Konfuciovu.“ Číňan tento již dříve oceňuje nauky evropské prohlásil: Učení Platonovo i Aristotelovo zůstalo moudrostí přístupnou učencům. Starým zákonem vznikl rozpor mezi rozumem a srdcem. Přišel však Lao-tsi a hlásal lidu, aby zavrhl falešnou vzdělanost a hledal útočiště v prostém životě . . . Konfucius vyrovnal spor mezi rozumem a srdcem, naučil lidi dobrou, naučil je občanské věrnosti. Vyššího ideálu není. Konfucius založil tisíci-letou říši stálého pokoje a naučí Číňany, aby za svou čínskou zdi dovedli býti šťastni. Tomu musí se Evropa od Číny teprve naučiti.“ Podobně citován zde výrok slavného Inda Thákura, jenž zavrhl evropskou kulturu, založenou na vratkém podkladu požitkářství a bezduchém materialismu, jako méněcennou. Asijská civilizace jako sociální a nikoliv politická stane se jednou civilizací ducha a bude vybudována na rovnosti lidí.“ A dále uvádí Dr. Dvořák vidění Tolstojovo diktované jeho dceří: Nad oceánem lidských osudů zřel siluetu krásné nahé ženy — komercialism. Tato frejírka koketující se všemi nesla pochodeň války, licoměrnosti, malichernosti, obecné nenávisti, pronikající život i literaturu, podnikání jednotlivců a státu. Evropa octne se v krvi a požárech, až vystoupí Napoleon bez vzdělání vojenského, spisovatel. Následuje svaz všech světových říší, načež nastane konečně období míru. Bude uskutečněno Mongolem, národové zmoudří a stanou se lepšími.

A prof. Dr. Dvořák dodává ku konci: „Možno si skutečně přát, aby Mongol, jemuž by připadlo uskutečnění míru, byl z praktické školy Konfuciovy a vznešené školy Lao-tsiovy.“ (Tao-tek-king str. 10.)

Slova tato zabolí křesťana milujícího Krista, božského hlasatele pravého míru a lásky mezi národy. Číňanu Ku-hung-mingovi nebo Indu Thákurovi se nedivíme, že v zápalu pro svou vlast chtějí léčiti pokleslou Evropu naukami Asie neznající pravého jádra křesťanství, ale tutéž hrdost národní evropskou chtěli bychom naléztí u učenců našich světového jména, mezi něž právem náleží největší náš znatel východních jazyků a literatur. Nechceme nikterak snižovati neocenitelné zásluhy, jež získal českému jménu zvěčnělý prof. Dr. R. Dvořák svými pracemi vědeckými na poli arabského, hebrejského, perského a čínského písemnictví. Byl to katolický nakladatel v Münsteru Aschendorff, jenž vyžádal si od něho jako nejpřednějšího sinologa světového práce o čínských myslitelích: „Konfucius und seine Lehre“ (vyd. r. 1895) a „Lao-tsi und seine Lehre“ r. 1903. Ale s jakou radostí by každý křesťan byl uvítal, kdyby byl mistr náš Dvořák ukázal na Krista, největšího lékaře nejen nemocné Evropy, nýbrž i Asie. Není tím řečeno, že by snad snížil význam Kristova díla, ale při vysvětlitelném hlubokém zanícení pro soustavy Konfuciovu a Laotsiovu právě idee křesťanství nedoceníl.

Jest trpká pravda, že evropská kultura vyvrcholila v krvavou záplavu válečnou, ale není to křesťanství jež ji zavinilo, nýbrž právě naopak duch materialismu a nevěry, odklon od Kristova učení lásky. Lidstvo, má-li se vrátiti k pravému míru a pokoji, musí se vrátiti ke Kristu, kamenu uhelnému, jímž pohrdli stavitelé bezbožecké a protikřesťanské kultury evropské. Nejinak jest i v Číně za nynějšího rozvratu politického i sociálního, kde vážní politikové volají po obrodě; jedině katolická církev může býti záchranou Číny. (Kath. Missionen 1919/20.)

Význam Konfuciov. Konfucius (čínsky Kung-Fu-tsi nebo Kung-tsi, Učitel Kung) zasloužil si slávy největšího muže ne jako reformátor náboženský, nýbrž jako hlasatel mravnosti a obnovitel starých obřadů a tradic náboženských. Žil (551—479 př. Kr.) v době úpadku mravního i politického, kdy knížata jednotlivých krajů samostatně vládli, mezi sebou se svářili, lid pohoršen nevázaným životem dvorů knížecích zapomínal na zbožnost a mravy velkých předků. Konfucius jako úředník na panství knížete kraje Lu, později jako ministr spravedlnosti snažil se obnoviti starý řád, poctivost a mravnost jak u dvorů knížecích, tak i u lidu. Nápravu viděl v tom, že chtěl, by vrátily se časy velkých císařů, žijících po potopě v III. tisíciletí př. Kr. To snažil se provésti tím, že vydal klasické knihy: Su-king, annály o císařích Yao Šun až do jeho časů za dynastie Čen, knihu zpěvů Ši-king, obřadů Li-ki, Yi-king o mythickém císaři Fu-lvi a jeho věšteství a kroniku Čuen-t sien (Jaro a podzim) o událostech v knížectví Lu. Knihami těmi chtěl vzbuditi úctu ke starým řádům, obyčejům, ke zbožnosti a ctnostem starých císařů, na nichž založeno bylo štěstí země i národa. Zdůraznil pak v knize Lün-iü (rozhovory) v Ta-lviech (velká nauka) a Čung-yung (středu nezměnitelnost) z áklad y mravnosti: loyality, úctu k vrchnosti a pietu, úctu a poslušnost synovskou k rodičům. Tyto základy mravnosti veskrz praktické, jednoduché a přirozené, bez vyšších náboženských ideí a sankce, osvětlil hlubokým pozorováním denního života a všech okolností a vztahů. Povinnosti k vrchnosti, rodičů k dětem, dětí k rodičům, k ostatním lidem prohlásil za základ slávy a štěstí národa, a na plnění jejich co nejprísněji naléhal. Školu založil, tři tisíce žáků si získal a mezi nimi přes 70 učedníků si vyvolil. V tom jest jeho velikost, že obnovil v lidu kázeň a úctu synovskou, vštípil úctu a poslušnost k vladařům a celý národ spojil tak ve velkou rodinu, jejíž hlavou jest císař. Na všechny staré obyčeje, i nejmenší, kladl velký důraz, sám jda příkladem v úctě k vrchnosti až otrocké napřed, v čemž i jeho žáci, zv. škola literátů tolik proslula. Nehlásal sice nic nového, není geniálním původcem vyšší mravouky, nýbrž starou prohloubil a povznesl a skrze žáky všude rozšířil. Konfucius není však reformátorem náboženským, výslovně vyhýbal se náboženskému hloubání, ale staré obřady obnovil a přijal víru předků v nejvyššího Pána nebes, Šang-ti, jemuž nutno obětovati s nejvyšší pečlivostí dle starých řádů, i zpěvy a hudbu pro ně obnovil. Života posmrtného neosvětlil, na otázku, co bude po smrti, o odměně nebo trestu mlčel. V otázkách náboženských tedy přijal starou víru v nebes Pána i duchy oživující přírodu a v duše předků, jímž povinnou oběť i pokrmy mají potomci jejich přinášeti. I věšteství sám pěstoval a k pověře se sám klonil. Přes jeho soustavu mravní přešla víra zděděná od předků původně čistší v jednoho Pána nebes na potomky již hodně

pokažená, Konfuciem úmyslně nedotčená a dochovala se v jeho škole literátů až do dob našich, hlavně však obřadní kult Šang-ti a duchů zbožněných sil přírodních, konaný před deskami s nápisy Pána nebes, nebe, země, slunce, hvězd, hor, moří, řek, živlů v přírodě — projevený klaněním se, obětmi, kadidlem, ale bez kněží, bez obrazů, soch, bez vlastních chrámů. Císař samojediný nebo jeho zástupci, princové, úředníci, povolání obět nebi přinášeti. Při těchto obřadech přesně předepsaných upadala víra čím dál tím více. Z jeho školy literátů filosof Ču-lyi ve století 12. po Kr. hlásal již ateismus jakýsi druh Boha moderního — materialistického, monismus, popírající nesmrtelnost duše. Ale i on a škola jeho dbala na přesné zachování ritů starých při obětech. Konfucius nikde neřešil otázek o původu světa, o cíli člověka, o nebi, o odměně nebo trestu po smrti. Jinými slovy není tvůrcem soustavy náboženské úplné. Jest osudným omylem mysliti, že by mravouka Konfuciova přirozená, čistě pozemská, s formalismem obřadním při obětech úředních, stačila pro lid. Lid zachoval si víru temnou v nebes Pána, ale čím dál tím více ji porušoval různými přídávky, pověrami, kouzly, vírou v duchy, báječná zvířata, démony, duchy oživujícími hory, lesy, okolí; pieta synovská vyvýšila duše zemřelých rodičů, císařů, zbožnila duše předků slavných, i Konfucia samého. Nemalou vinou Konfucia samého jest, že původní monotheismus čínský zvrhl se v naturistický polytheismus, kult zemřelých předků, mezi nimiž až do nebe vyvýšena úcta k zemřelým císařům, jimž císař přinášel tytéž oběti o slavnostech jako nejvyššímu Pánu Šang-ti.

Ze soustavy Konfuciovy zůstala jen úcta synovská, tradice rodinného života, kult předků. Památka Konfuciova slaví se jen jako národní svátek muže velikého, jenž staré knihy zachoval a učil ctnostem, ale čínský lid má již náboženství jiné, stal se tavičtým se zevnějšími formami buddhismu: chrámy, modlami, obřady. Stoupenci Konfuciovi, zvaní literáti, stali se kastou úřední, povýšenou nad ostatní lid svou vzdělaností a výsadami. Dle odkazu svého mistra nemají lid vésti ku vzdělání, nýbrž jen k naučení se obřadním formulím, plnění povinností k císaři, úřadům; vzdělanost lid by jen zkazila. Nemožno mluvit o tisícileté říši štěstí a pokoje za čínskou zdí. Snad to platilo o bohorovné rodině císařské a tisících mandarinů a literátů, ale ne o milionech lidu, jenž údělem měl a má žítí o rýži v samých pracech, hladu, moru, a padati na zemi před císaři a jeho zástupci. A různé vpády divokých hord mongolských, tatarských, silných manžurů, nadvláda chytrých Japonců, to vše nemůže nás přesvědčiti o chválách Ku-hung-minga, že Konfucius založil tisíciletou říši stálého pokoje.

Znameníť sinolog anglický Douglas ukazuje na stínné stránky soustavy Konfuciovy: „Konfucius měl škodlivý vliv na národního ducha čínského, jež do okovů vrhl, on měl ne-li největší aspoň velkou vinu na tom, že Číňané ve strnulé nezměnitelnosti setrvali tak dlouhé věky a odmítali nepřátelsky veškerou vzdělanost odjinud přicházející, svou naukou a příkladem držel je v zajetí nejsmutnějšího formalismu, pod jehož tlakem každá individualita byla potlačena a svobodné hnutí duše v zárodku udušeno. Konfucius ve slepé úctě k tradicím starověku příliš daleko zašel neodvažuje se přistoupiti k podstatným reformám a snaže se všecko podání zastaralé obklopiti rouškou posvátnosti.“ Douglas-Henkel, *Chinesische Sprache und Literatur*, Jena, 1877, str. 66.

Není tím řečeno, že by Konfucius neměl velkého významu pro Číňany, ano že by nebyl největším jejich mužem, ale rozhodně nemůže býti oním Mongolem, jemuž by připadlo uskutečnění míru a záchrana Evropy.

Jak vysoko nad tímto velkým synem Čínského národa stojí Kristus, jenž podal světu celému nejen dokonalé učení o ctnostech občanských, lásce rodinné, nýbrž i nejpravdivější zjevení o Bohu, o ceně duše, cíli člověka, o životě záhrobním, pravé světlo, které osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět.

Sluší zmíniti se ještě o Lao-tsiovi. Jeho zjev i život jest dosud velmi záhadný, není přesně zjištěno, kdy žil, zdaž v 8. či v 6. století př. Kr., zda-li byl vrstevníkem (starším) Konfuciovým, jež byl mladý Konfucius navštívil. Jisto jest, že žil, učil cestě (Tau) a ctnosti, ale školy nezaložil. Knižka zv. Tao-tek-king (o Tau a ctnosti) sepsaná od učedníků Lao-tsiových, obsahuje v 81 kap. zrnka myšlenek mistrových, jednak filosofických, jednak mravně poučných. Jest těžko srozumitelná, lidovému chápání nepřístupná. Lao-tsi představuje si Tao jako jedinou podstatu věčnou, nepoznatelnou,

nedělitelnou, etherickou, jevíci se látkou (khi) a formou (li), z ní všechny věci ve světě vyroňují se působením látky a formy jako dočasné jevy této věčné podstaty Paa, by do ní zase se vrátily a s ní splynuly. Různým seskupením povstávají různé bytosti duchové i hmotné, řízené určitým řádem přírody; i duše lidské vznikají působením životního principu, počínají v zárodku (chámu) lidském a mohou býti umělým způsobem oddychovacím a dietním zachovány, i když tělo zahyne, a vejdou do Taa. Na souladu přírodním s Taem spočívá mravouka, nauka o ctnosti. Laotsi vychází z domněnky, že původně člověk žil v úplné harmonii s Taem ve stavu nevinnosti, bez vzdělání, vynikal ctnostmi, humanitou, spravedlností, slušností, moudrostí a věrností, nad nimiž stojí dvě hlavní ctnosti člověka čínského: pieta v rodině a loyality v říši. Člověk odchýlil se od této cesty ctností, klesl do krutosti, nespravedlnosti, násilí, a teprve uvědomoval si význam ctností dřívějších; příčinu úpadku, násilí vidí ve vzdělání, jež proto úplně zavrhoval. Vladař má lid držeti v nevědomosti, poučiti jej o plnění povinností, i má omeziti počet úředníků, zameziti války, starati se o nasycení lidu, v němž vidí hlavní štěstí jeho. Mravoukou Lao-tseovou prokmitají i ctnosti vznešené, hodné křesťanství, jako láska k nepřítelům, ale není zde vyšší sankce, odměny posmrtné za dobré skutky, trestu za zlé, vyjma tresty na zemi, zkrácení života, bída atd. Lao-tsi zůstal nepochopen se svým monismem dynamickým, stoupenci jeho nenalézajíce přesného vytčení o Bohu, bytostech nadzemských, ani vysvětlení o životě záhrobním, klesli do nejhrubších pověr, kouzelnictví, do víry v nesčetné duchy dobré i zlé, oživující všecko kolem, jež snažili se získati úsluhami různými, věštevstvím, kouzly, tím padli za oběť nesčetným podvodníkům, kouzelníkům, ale tím horlivěji přilnuli k šířenému zde buddhismu, od něhož přijali vedle víry v nebe obydlené nesčetnými blaženými a v hrůzné peklo bohoslužbu, modlitby, zobrazování nesčetných bůžků, duchů, jimž v čelo postavili Buddhu. Fč. Číňan milující tradice slavných dob, vážící si velkých předků a myslitelů, vykázal Laotsimu místo mezi bohy, bytostmi zbožněnými, ale o jeho filosofii ničeho neví mimo úzký kruh vzdělanců, ctitelů Lao-tseových. I knížka Tao-tek-king jest v Číně neznáma.

Lao-tsi i při své hluboké filosofii i některých velmi praktických mravních zásadách nemůže býti volán jako lékař nemocné Evropy, když se jim nestal ani své vlasti, zvláště ne onou zásadou, že lid má býti vladaři udržován v nevědomosti. Nestrannému pozorovateli vysvitne sám sebou rozdíl mezi Kristem a Lao-tsiem i důsledek, kdo jedině z nich může se státi obroditelem mravního řádu, štěstí a pokoje v celém lidstvu. Podrobnější zprávy o Konfuciovi a Lao-tsiovi, jejich učení, bohatou literaturu o náboženstvích v Číně viz v bohovědném slovníku článek: „Čína: náboženství.“

Emil Vandewalle T. J.

CESTA K CÍRKVI.

Kníže Ivan Gagarin.

(Podle nových pramenů. Z franc. přeložil Ferd. Pokorný T. J.)

(Dokončení.)

„Často se mi stalo, že jsem po celý večer slova nepromluvil, sleduje co nejpozorněji hovor v jeho nepředvídaných obrazech a snaže se objeviti skrytý zákon, jehož působením rozmluva tak nenucená, tak libovolně sem a tam zabočující, zdánlivě nepodléhající žádnému pravidlu, zůstává poutavou a na výši.

„Čině toto pozorování, objevil jsem něco neočekávaného. Slyšel jsem jak se mluví o mužích, ženách, dětech, starcích; hovořilo se o nové knize, o minulé schůzi sněmovní,

o skvělém řečnickém výkonu; o těch tisíci událostech, jež skytají látku večerní rozmluvě, a brzo jsem postřehl, že všechny ty osoby mezi sebou tak rozdílné; bavící se o tak rozmanitých předmětech, vesměs byly pod vlivem jednotné nauky, jež jsem zaslechl, byly v souladu s těmito ode všech připouštěnými zásadami. Základním tónem ve všem byla svoboda, nikoli však anarchie a chaos. Bylo pocíťovati neviditelnou přítomnost nauky všem společné, ode všech přijaté až do nejzazších důsledků. Tento objev mne naplnil svrchovaným úžasem. Neměl jsem dosud ani ponětí o nauce, jež by s takovou mírností a autoritou zároveň mělo svobodnou vládu nad myslí. Brzy jsem i zjistil, že tato nauka byla — víra katolická; ale tím se můj úžas ještě zvýšil.“

V pravdě našli bychom i v ruské církvi jednotné vyznání víry, jehož autorita aspoň na venek váže všechny její příslušníky; než není v ní rozmach a života; v náboženských společnostech je nadbytek pestrého ruchu, ale bez autority: zdá se tedy, že úzké spojení těchto živlů jest kořenem kulturní přednosti katolicismu. Tento bod Gařarin dobře sám pochopil, neboť takto pokračuje: „Až dosud jsem měl příležitost zabývatí se hierarchickou ústavou katolické církve. Myslíl jsem že chápu papežskou autoritu, vztahující se na biskupy, kněží a věřící, ale nepostřehl jsem rozdíl, který je mezi touto autoritou a autoritou krále, jehož vláda se rozprostírá nade všemi říšskými provinciemi a společenskými třídami. V této (státní) autoritě je něco zevnějšího a hmotného, něco, co se vtiskuje činům, ale neproniká na vnitřní forum lidského svědomí. Zde (u hostů pí Svečinové) uzřel jsem po prvé lidi úplně svobodné a od sebe odlišné, dobrovolně podrobující své úsudky a mínění jednomu zákonu, jednomu učení, jež vskutku královalo v jejich duších . . .“

„Od té doby zanechal jsem studia zevnějších útvarů hovoru a ohebné salonní výmluvnosti; poddal jsem se úplně rozkoši poslouchání. V podiv mne s počátku uvedlo toto sdružení duší, podrobivších se témuž zákonu přes všechnu různost povah a proměnlivost nálad, ale jakmile jsem vytušil pod těmito rozdíly jednotu nauky, poznal jsem i za nedlouho, že od nikoho z hostů nevyzařovala zřejměji než od paní Svečinové samé, a od té doby věnoval jsem větší pozornost všemu, co pravila.“

Byla to tedy zvláště paní Svečinová, která naň působila onou „apologetikou duševní převahy“, možno-li se tak vyjádřiti. Po Čadajevovi, který dal jeho duchu směr k otázce náboženské, děkuje Ivan jí a jejímu okolí za poznání, že katolictví podrželo dosud všechnu svou vnitřní sílu a plodnost. Od nynějška nebude míti pro náboženství pouze sympatie, velmi podobné oněm, jež v nás budí pohled na štíhlé oblouky z třpytné růžice starých středověkých katedrál.¹⁾ Při návratu do Ruska v říjnu 1839 jeho srdce není ještě katolické, ale je již zcela křesťanské, odhodlané, žíti podle své víry, jak to byl viděl v Paříži.

Shledává se s Čadajevem, vysvětluje Samarínovi přeměnu, jež v něm zraje. V předvečer cesty do Francie v květnu r. 1840 vykládá mu obšírně, čemu ho naučilo jeho zkoumání o původu vzdělanosti. Samarín se pokouší písemně²⁾ jeho thesi vyvrátiti a namáhá se dokázati, že evropská vzdělanost není dílem křesťanství, nýbrž germánského plemene. Nicméně se hrozí vzdálenosti, jež ho víc a více dělí od jeho přítele, ač si ho vždy upřímněji váží. 5. října,²⁷⁾ naznačiv svou mučivou úzkost, píše knížeti Ivanu: „Vím, že třeba se zříkati; vím že Goethe měl pravdu výrokem: místo abys lidem a věcem lál, vezmi je tak, jak jsou, uznávej a poznávej všechny, chraň se však něco milovati nebo nenáviděti; avšak tato nestrannost, jež vítězí nad osudem, tento nadlidský klid není mým zvykem; cítím, že potřebuji ruky, jež by mne podpírala, přátelské hrudi, na níž bych se mohl vyplakati, hlasu, jenž by mi dodával odvahy, a můj zrak se ohlíží po tobě.“

„Pověz mi, klamal jsem se? Bylo mezi tebou a mnou dosti společných zájmů, abychom si mohli rozuměti? Prátelství, jež jsi mi dosavad osvědčoval, bylo snad jen shovívavostí nebo soustrastí; zda jsi prošel pochybnostmi a úzkostmi, jež mne vysilují,

1) Viz pozn. 19.

2) Celá korespondence mezi Samarínem a Gařarinem je uložena ve Slov. knih.

3) Tyto listy, psané v Rusku, jsou datovány podle ruského kalendáře.

à v tomto vyznání, jež ti činím, nalézáš část sebe sama? Můžeme stejně cítiti, můžeme býti přáteli? Ach, snad stojíš příliš vysoko nade mnou, ty, jenž umíš žíti, abys mohl i ode mne něco přijmouti, neboť stálé dávání, jak víš, končí únavou jednoho, pokořením druhého. My, kteří jsme se setkali ve světě myšlenky, porozumíme si v tomto vnitřním životě lidského srdce?“

A 28. listopadu: „Vrátil se docela jiný, než jakého jsem tě opustil, a po každé přinášels mi nový objev, nové hledisko, vyšší než ono, na němž já stojím. To mě děsí, myslím-li na různost našich nynějších názorů. Vše, co mohu dnes říci, jest, že nechápu možnosti návratu k svému náboženskému přesvědčení, nadobro ztracenému, které se však v tobě očividně křísí.“

Gagarin žil mezitím přece podle své pravoslavné víry. Touha, aby zjednal své vlasti vzdělanost, jež jí chyběla, hledání hlavního tvůrce evropské vzdělanosti vzbudily v něm již dávno lítost, že se Rusku nedostalo jako ostatním národům evropským dobrodiní katolicismu. Pohled na jeho plodnost v duších věřících a ušlechtilých, jež poznal na svých cestách, pohnul ho k úctě a lásce k tomuto náboženství, plnému života. Ale jeho rozvážný duch žádal více, aby se mu poddal. Jeho víra v Krista a Kristovo učení byla tehdy již úplně upevněna; chtěl zvědět dále, zdali katolictví je pravá Církev Jím založená. Již za svého pobytu v Rusku r. 1839 pátral v tomto směru a přítel Samarin mu psal v listopadu 1840: „V těchto dnech jsem četl kázání kteréhosi našeho biskupa z 12. století a našel jsem místo, v němž výslovně praví, že Duch sv. vychází z Otce i Syna. Píši ti to pro případ, že se předmět tvých studií nezměnil; ať je tomu tak či onak, budiž ti to vzpomínkou na tvůj pobyt v Moskvě.“

Ivan tu dospěl totiž k poznání, že na zemi musí nutně býti zevnější a viditelná církev, pravá to Církev Ježíše Krista. — „Dále jsem usuzoval“, praví, „že tato Církev musí se odvozovati skrze Apoštoly od svého Zakladatele. Zahrotil-li jsem otázku takto, neměl jsem jiné volby než mezi církví řeckou, v níž jsem byl vychován, a církví římskou. Bylo mi tedy vyšetřiti, která z obou církví je pravá Církev Ježíše Krista. Sporné body, jež je dělí, jsou v podstatě dva: vycházení Ducha sv. a ustanovení viditelné hlavy Církve. Než právě zde jsem zakoušel velkého zmatku, neboť po úsilovném studiu obou otázek došel jsem k závěru, že řecká církev má pravdu v učení o Duchu sv., kdežto církev římská hájí správně skutečnost ustanovení viditelné hlavy Církve, sahající svým původem skrze sv. Petra až k Ježíši Kristu samému. Tento výsledek mé námahy mne poděsil. Byloť z něho bez obalu uzavřítí, že Církev Ježíše Krista — ať jí byla kterákoli — byla v bludu, ježto obě církve, jimž jediným jsem přiznal právo na tento název, v němž pobloudily.

„Zbývalo mi jen jedno východisko z hrozného toho závěru, vyplývajícího z mých premis s nelitostnou nutností: připustiti, že jsem se asi zmýlil při rozboru té neb oné otázky. Pak se mi problem zjevoval v jiné podobě; nešlo již o rozhodnutí mezi církví řeckou a římskou; bylo potřebí vyrovnání mezi církví řeckou a římskou; bylo potřebí vyrovnání mezi církví Ježíše Krista, buď si ona kdekoli, a mnou.

„Přistoupiti k záhadě s této strany, znamenalo ji rozřešiti; poznal jsem tedy, že jsem se nepochybně dopustil někde omylu; jinými slovy: že jsem směřoval přímo k soukromému badání a protestantismu.

„Tázal jsem se tudíž který z obou bodů bych mohl posouditi s nejmenším nebezpečím, že pobloudím: zda otázku o sobě temnou, rozumu lidskému nepřístupnou, skrytou v samých hlubinách nejsv. Trojice, či zevnější, viditelnou, smysly poznatelnou, dějinnou skutečnost, jakou je jsoucnost viditelné hlavy církve?

„Potom jsem pohleděl na problem s jiného hlediska; řekl jsem si: Bůh nutně chce, aby lidé mohli rozeznati jeho církev ode všech ostatních; tím také chce, aby měla znaky, podle nichž by jí bylo možno poznati. Může takovým znakem býti nauka o původu Ducha sv.? Zajisté nikoli; to by bylo upadnutí do protestantismu, neboť bych soudil o církvi podle jejího učení, následovně bych se postavil za soudce o pravdě učení církve a přísuzoval bych si právo přijmouti nebo zamítnouti ten neb onen článek jejího učení.

„Než nedopouštím se téhož hrubého omylu, chtěje rozeznati pravou Církev Ježíše Krista ode všech ostatních podle její viditelné hlavy? Zdálo se, že ne, a to z tohoto

důvodu. Toto zřízení viditelné hlavy Církve je buďto dílem Ježíše Krista nebo výplodem lidského důmyslu. Je-li vynálezem lidským, není než historickým faktem, mohu tedy o něm pronést soud. Ba co více, je-li vynálezem lidským, jest neslýchaným uchvácením moci. Pak však musí býti v Církvi doklady jeho zavržení, vypovídajícího jasně, že pravá církev Ježíše Krista neviděla v tvé skutečnosti viditelné hlavy Církve nikdy nic jiného než lidský úskok a hroznou osobovačnost.

„Na základě tohoto přemítání jsem se rozhodl umlčetí svůj soukromý úsudek a nedbatí domněnek v otázce o původu Ducha sv., dokud znovu neprohloubím historické otázky o vzniku papežství.

„Jak si snadno domyslíte, nebylo potřebí velké námahy, abych se překonal, že je naprosto nemožno najítí v dějinách čas, místo a pachatele onoho domnělého uchvácení svrchované moci v Církvi, a že, vyloučíme-li působení božské, nic není s to, aby uspokojivě vysvětlilo skutečnost významu tak dalekosáhlého. Ba naopak, všechno zkoumání nás vede až k sv. Petru a k oněm slovům evangelia, jež vysvětlují vše a bez nichž se nevysvětlí nic:

Tu es Petrus . Pasce agnos . Ego rogavi pro te . .
Ty jsi Petr . Pasíž beránky mé . Prosil jsem za tebe

Jakmile jsem po tomto znamení poznal, že církev římská je pravá církev Ježíše Krista, učinil jsem kon víry, abych podrobil svůj soukromý úsudek a své osobní mínění o vycházení Ducha sv. úsudku a rozhodnutí Církve. Učiniv kon víry, nabyl jsem v této věci míru a klidu, jenž od té doby nebyl ničím porušen. Ani nevěda proč, viděl jsem všechny mraky, všechny nesnáze mizeti z mého nitra, jako tmy prchají před světlem. Opět jsem se vrátil k badání o téže otázce, ale osvětlen jsa věrou, nenašel jsem v ní vážné obtíže.“

Když hrabě Šuvalov přišel do Paříže (v říjnu 1841), byl Ivan Gagarin v srdci již katolíkem. Budoucí barnabita líčí své dojmy takto⁴⁾: „Mezi milosti, jež mi byly uštědřeny, jest mi počítati i setkání s knížetem Janem Sagarinem, dnes členem Tovaryšstva Ježíšova. Byl o deset let mladší než já, živé, ukázněné povahy, čilé obrazivosti; nejvýznačnější jeho vlastností však byla ohnivá duše, která měla potřebu se sdělovati, a nemohouc najítí ve světě, co by svými plameny schvátila, nevěděla, jak utišiti zížen, jež ji žehla. Byla to duše apoštolská jež bloudila jako ztracená a ztravovala sebe samu. Ale ty, Bože, ráčils dáti cíl jeho horoucímu vznětu; tys ses ho dotkl, ukazuje mu cestu spásy, slávy a štěstí, cestu to kříže, který je světu bláznovstvím a pohoršením. Kníže Sagarin se nikdy nevzdal víry v křesťanství, a jako všichni nadprůměrní lidé cítil v sobě vždy sklon k pravdě, to jest k náboženství katolickému. Seznámili jsme se spolu již dříve, v době shonu po zábavách; a tehdy jsme se shledali poznovu. On veselý, činný, zaměstnaný tisícerými záměry, z nichž neměl ani jeden dozrátí, brzy pravdu hledaje, brzy jí unikaje, jedním slovem: děle své srdce mezi Tebe a svět. Já plný hořkosti, nešťastný, zmučený a přece v hloubi srdce chovající naději v jasnější budoucnost. Přišel ke mně s přátelstvím. Věděl jsem, že byl smýšlení katolického; zároveň mě cosi nutkalo, abych mu řekl, co se dělo v mé duši. Jak rychle jsme si pozorovali! A nemohlo býti jinak: Tys byl poutem, jež nás spojovalo. Rádi jsme dleli pospolu a brzo jsme tomu tak zvykli, že jsme téměř každý večer společně ztrávili, čtouce, studující a vypravující si o velkých věcech, jež jsi v nás konal. Hovořil jsem o své paní, o jejím krátkém životě, o její ještě krásnější smrti; mluvil jsem o výčitkách, jež mi činilo svědomí; — on mi vyprávěl o svých tužbách a zvláště o své víře. Podívoval jsem se mu, záviděl jsem mu a tak jsme se vzájemně zaněcovali láskou k pravdě. Jeho přátelství mi bylo velmi užitečné. Z četných spisů, jež jsme společně četli, uvádím Moehlerovu Symboliku, již jsem přečetl již v Boulogni, a ruskou knihu M. Muravěva: Pravda o všeobecné církvi, mající za účel dokázati, že církev řecko-ruská jest to, která má právo na název církve katolické. Na štěstí pro nás i pro každého nestranného čtenáře minula se tato kniha se svým účelem, neboť skutečně dokazuje pravdu, ačkoli chce obhájití blud; a právě po jejím pečlivém prostudování

⁴⁾ Ma conversion et ma vocation, par le P. Schouwaloff, Barnabite. Paris, Ch. Daniol 1859, s. 238.

jsme se téměř úplně přesvědčili, že jedině církev, jež sluje katolická, jest jí ve skutečnosti . . . „Ní méně musím býti vůči Muravěvovi spravedliv; má nadání a nedává mu ležeti ladem. Než co zmůže lež proti pravdě? Apologie lži je pro člověka bludného přesvědčení věci velmi nesnadnou; proto s radostí uznávám dobrou snahu Muravěvovu. Minul se naprosto cíle . . .“

Podobně psal Gagarin Samarinovi r. 1866, odpovídaje na protijezuitské články uveřejněné ve „Dnu“: „Podnět k mému obrácení dal Petr Jakovlevič Čadajev v letech 1835—1836 a Ondřej Nikolajevič Muravěv je dokonal svým dílem: Pravda o všeobecné církvi.“ Četl i Philareta⁵⁾ ale jeho důkazy se mu nezdály silnějšími oněch, jež uvedl jeho laický spojenec. Samarin vyslovil později své politování, že ruská církev může postavití proti katolickým apologetům pouze tak ubohé obhájce.

Mladý kníže si opatřil také katolická díla, „Dějiny církevní“ (patrně Flenryho), později vypravování o konvertitech a některé životy svatých, „Křesťanství“ biskupa Dupanloupa, „Dějiny Církve“, „Které náboženství je pravé?“ (autor nejmenován), Eulerovy Listy, psané kterési německé kněžně.

V téže době začal navštěvovati chrám Panny Marie Vítězné, aby se tam modlil.⁶⁾ Hrabě Šuvalov ve svých Význaních nám jej kreslí, jak s ním a knížetem Galicajnem chodí do kostelů pařížských poslouchat vynikajícího kazatele: abbého Bautaina u Sv. Eustacha, P. de Ravignana v Notre-Dame. Tohoto si pak ze všech ostatních zvolil za důvěrníka, jemuž otevíral svou duši.

Leč nebyli to jezuité, kteří způsobili jeho obrácení. Gagarin, stav se sám jedním z nich, zdůrazňoval tuto okolnost na př. v dopise Samarinovi r. 1866: „ . . . jezuité nevyslali nikoho ze svého středu ke mě, nýbrž jsa již odhodlán státi se katolíkem, pociťoval jsem nezbytnost navázati styky s některým katolickým duchovním. Neznal jsem před tím žádného; neradil jsem se s nikým, nýbrž obstarával jsem si své záležitosti sám. Začal jsem choditi do kostela a naslouchal jsem rozličným kazatelům. Náhodou to byl jezuita, kdo mi vnuknul více důvěry. Šel jsem ho navštívit, ale ve chvíli, kdy jsem po prvé překročil práh jezuitského domu, byla má věc vlastně již dokonale rozhodnuta . . .“

I sama pí. Svečinová, jeho blízká příbuzná, jež se mu stala druhou matkou, měla jen nepřímý podíl na jeho obrácení, a „když vnitřní přerod, mající vyvrcholiti slavnostním vyznáním víry, vstoupil do posledního údolí svého vývoje, byla v to jen z daleka zasvěcena.“⁷⁾

Vlastní prací a důkladným studiem, nedbaje zakořenělých předsudků a hrozících ztrát, dospěl k pravdě. „Po dlouhém otálení“, píše v rukopisném náčrtku svého obrácení, „provedl jsem svou volbu mezi církví řeckou, v níž jsem vyrostl a k níž mě poutalo tolik svazků a náklonností, a církví římskou, jež jediná v mých očích mohla se církvi řecké upírati názvy, příslušející podle mého soudu pravé Církvi Ježíše Krista.“ Ještě v únoru 1842 psal Samarinovi: „Milý příteli kdosi mi sem poslal nový spis Muravěvův. Nadmíru jsem se zaraďoval nad touto pozorností; očekával jsem, že v něm najdu rozřešení svých pochybností a vítězně vyvrácení učení římské církve.“

Přestoupiti ke katolictví a nikterak se s tím neskrývati — kolik obětí znamenal tento čin tehdy pro Rusa. Vyhlídky na skvělý postup navždy zmařené a stálé vyhnanství, toť, co bylo očekávati tomu mladému muži tak nadějnému, pro vlast nadšenému a vroucně oddanému své rodině. Vždyť mohl viděti na vlastní oči, jaký trest před několika lety zasáhl Čadajeva, který přece ani neučinil rozhodného kroku.

Avšak jeho svědomí oznamovalo mu příliš zřetelně jeho povinnost, aby mohl váhati. Nahlédneme do jeho závěti,⁸⁾ složené 18. května 1842: „Svého otce a svou matku, kteří dosud nevědí o mém obrácení nebo mají o něm jen mlhavé tušení, zapřísahám, aby uvážili, že jsem se odhodlal k tomuto skutku teprve po dlouhých vnitřních bojích, po

⁵⁾ Arcibiskup charkovský, rationalistický dějepisec ruské církve (žil 1805—1886).

⁶⁾ Podle listu P. Balabina.

⁷⁾ Listy paní Svečinové, vydané panem de Faloux, sv. II., s. 285.

⁸⁾ Ve Slov. knihovně.

dlouhém otálení a jedině za tím účelem, abych zde na zemi uvedl své jednání v souhlas se svým náboženským přesvědčením a neznemožnil své spásy po smrti trestným odpíráním milosti Boží.“

Jak vypravuje Šuvalov, přistoupili oba ke stolu Páně a tehdy úplně dozrál jejich úmysl: „ blížil se 10. únor. Bylo to prvé výročí smrti mé paní. Pocítil jsem velkou touhu, spojit se s Tebou, můj Bože, ve svatém přijímání; vždyť jsem byl křesťan. Měl jsem ovšem již více než pochybnosti o pravdě církve, k níž jsem ještě náležel, ale nebyl jsem ještě docela katolíkem, a po mnohém rozvažování usoudil jsem, že jest mi vykonati svou pobožnost v kapli ruského vyslanectví; velká to zajisté nedůslednost, ale doufám, že jsi mi ji odpustil, Bože dobroty! . Pověděl jsem svůj záměr knížeti Gaгарinovi, který se rozhodl jíti se mnou. Přistoupili jsme tedy k posvátné hostině v oné církvi, v níž ráčiz dosud trvati v zajetí, ó můj pokorný a slavný Spasiteli! Byli jsme v té chvíli plni horlivosti a dobré vůle. Pravda byla náš jediný cíl, naše jediná touha, a cítili jsme v sobě odvahu obětovati vše, abychom jí dosáhli, poslouchati Tvých vnuknutí, to jest zůstatí v ruské církvi nebo z ní vystoupiti. Toto přijímání bylo pro nás poslední zkouškou, posledním záupěním k pravdě. Nuže, Tys nás, Pane, vyslyšel přese všechno, co se v našem skutku přičilo správným zásadám. Od té doby přestalo všechno kolísání; Tys nás osvěcoval takřka zázračným způsobem; již nás nemučily pochybnosti a měli jsme pevná předsevzetí, státi se katolíky.“

Ivan Gaгарin prodlel několik dní v duchovních cvičeních (exerciciích). Poznámky, jež si napsal podle pořadu rozjímání, jsou zachovány; provívá jimi hlavně lítost nad vinami.

„Na Boží hod velikonoční r. 1842 ke konci večírku u paní Svečinové, při němž se nepřihodilo nic pozoruhodného, počkal Gaгарin až odejdou všichni hosté, a ohlásil své hostitelce o 11. hodině večerní, že zítra ráno o 6. hodině je očekáván u P. de Ravignan a že je naprosto odhodlán, podrobiti se svému rádci a všem jeho pokynům co do času a způsobu přestoupení do Církve. Paní Svečinová se pokusila trochu, aby ho pohnula k odkladu. Vidouc, že její úsilí je marné, naléhala, aby jí aspoň dovolil odebrati se zítra ráno v ustanovenou hodinu ke knězi, on sám pak aby odložil svůj odchod o čtyřiaadvacet hodin. Paní Svečinová se dostavila v určenou dobu k P. Ravignanovi, s nímž po prvé jednala přímo v této záležitosti. Po celou rozmluvu usilovala šlechetná dáma poučiti řeholníka co nejdůkladněji o jeho svěřenci, aby se zabránilo všemu, co by mohlo býti přičteno na vrub mladického zápalu, nerozvážnosti nebo prchavé nálady. P. de Ravignan uvážil pečlivě její moudrá slova, ale mínil, že nemá práva překážeti úmyslu, pojatému po tolika zkouškách. Kníže Gaгарin byl totiž stále více na rozpacích. Jsa v srdci katolíkem, viděl, že je mu nemožno vyplniti povinnosti, jež mu ukládalo svědomí. Chtěl přijímati sv. svátosti a proto brzo docházel do ruského kostela, brzo se ho vzdaloval, aby neukazoval zevnějším chováním, že schvaluje rozkol.

„13. dubna 1842 vykonal Gaгарin v domácí kapli paní Svečinové katolické vyznání víry; přijal je P. de Ravignan, který sloužil mši svatou.“⁹⁾

„Za dva měsíce po svém obrácení“ píše Gaгарin Samarinovi, „odcestoval jsem do Ruska na své venkovské sídlo Daňkov.“ Byla mu doporučena naprostá mlčenlivost; zachovával ji svědomitě, ale pověst o jeho změně ho již předešla. „Historie dle mého obrácení byla zde dosti známa“, psal P. Ravignanovi 18. září 1842 z Moskvy, „nikoli mým přičiněním, nýbrž povídaností osob, které sem přišly nebo psaly z Paříže, takže jeden mladík, s nímž jsem se neviděl ode tří let, mě zastavil na ulici s otázkou, zdali je pravda, že jsem změnil náboženství. Nepopřel jsem to, ale ani neodpověděl.“ Zdá se, že ho veřejnost buďto doopravdy nebo na oko ignorovala.

Něco jiného jej při tom krutěji tížilo než zdržlivé počínání, k němuž se zavázal. „Pamatujete se“, psal r. 1866 Samarinovi, „jakou trýzní mi bylo ono tajemství? Víte, jak těžce jsem se podroboval nutnosti, zachovati o něm mlčení, a jak z mých úst nevyklouzlo ani slovíčko, jež by mohlo býti vykládáno za odvolání bývalého smýšlení.

⁹⁾ Viz článek Ch. Claira v Revue du Monte catholique, 1. září 1883, s. 720.

Nezapoměl jste, jakému nebezpečí jsem se tehdy vystavoval a jaké následky by pro mne mělo jediné neprozřetelné slovo, vyslané Vám na můj vrub."

Vždyť naopak toužil, aby směl veřejně vydati svědectví pravdě víry katolické a zajistiti své vlasti to, co by po jeho přesvědčení bylo její spásou. Než dosud meškal v Rusku, nemohl doufat, že by mohl v tomto smyslu něco vykonávat. Ohlížel se po jiné cestě, na níž by mohl pracovat pro vlast. Jsa povahy velkomyslné, přál si žítí jen pro Boha. Toť společný rys konvertitů oné doby: síla k velikým obětem v novém životě, do něhož vkročili; většina konala velké věci žijíc ve světě, Šuvalov se stal později barnabitou, Gaгарin si zvolil řád jezuitský, kam ho následovali Martinov a Bababin. „Vrátiv se v březnu 1843 s úmyslem vstoupiti do tovaryšstva Ježíšova“, píše Samarinovi, „počal jsem čísti Micheleta a Quineta. 12. srpna 1843 vstoupil jsem do noviciátu, abych tam zkoušel své povolání po dvě léta.“

15. srpna 1845 Ivan Gaгарin složil řeholní sliby. Vysvěcen byv po studiu filosofie a theologie na kněze, zasvětil se cele dílu sjednocení církví. Zřízení Díla ss. Cyrila a Metoděje (1856) a Slovanské knihovny v Bruselu, založení slavné revue *Etudes*, zprvu výlučně určené pro otázky, týkající se církví východních; velký počet článků a brožur, z nichž zvláště první: *Bude Rusko katolickým?* (1856) došla značného ohlasu a byla ihned přeložena do několika řečí, zavedení Družstva sv. Olgy ve Francii, vynikající účast při vzniku díla *Východních škol* a Spolku sv. Petra (*Petrusverein*), sdružení kněží německých diecesí na podporu snah unionistických — toť některé podniky, kterými ruský jesuita Ivan Xaver Gaгарin projevil svou neumdlévající horlivost pro záchranu své vlasti.

(Originál této studie uveřejněn v „*Revue pratique d'apologétique*“, duben a květen 1920.)

J. K u n c e k

TĚLESNÁ VÝCHOVA A KATOLICISMUS.

Sledujeme-li u nás dějiny tělesné výchovy, dočítáme se v nich, že prý „křesťanství zavrhuje starověkou kulturu zavrhovalo i tělesnou výchovu; církev se starala jen o duši, poněvadž pokládala tento život za vyhnanství v slzavém údolí. Úkolem života byla ctnost, sebezapírání, strádání (askese). A při těchto názorech nebylo ani místa pro tělesnou výchovu.“ Český člověk ovšem všemu tomu slepě věří; tyto publikace jsou pomůckami těm, kdož odborně tělesnou výchovu studují a kdo jí také vyučují. Nelze tedy ani vypočísti, kolik mladých duší je tímto způsobem klamáno a kolik jich jenom z tohoto důvodu staví se proti katolicismu.

Jest jisto, že ti, kdož podobné věci u nás napsali, buď katolicismu neznají, nebo jsou zásadně proti němu; není možno, aby dobře informovaný a nezaujatý člověk něco podobného napsal o katolicismu, o němž přece je velmi dobře známa opravdu univerzální působnost ve všech oborech, tedy i v tomto. Ovšem nesmí se zde bráti v úvahu tělesná výchova v našem slova smyslu; té tehdy přece nebylo, poněvadž lidstvo jí ani nepotřebovalo.

Kultura těla vůbec je problémem křesťanské morálky, která tomuto poli musí a vždy musela věnovati náležitou péči; jinak mohlo by vzniknouti nebezpečí, že jediné příroda uplatní zde své právo, což bylo by nesprávným a ku škodě každému jednotlivci. Snad by zde postačila hygiena, která zvláště vlivem moderního života musí těmto otázkám věnovati tolik pozornosti; ale můžeme směle říci, že by to nestačilo. I v tomto poli musí církev poskytnouti poučení, musí je prozářiti křesťanským pojetím. Komu tento důvod není jasným, nechť uváží výroky lékařů, kteří tvrdí, že křesťanská morálka je vlastně matkou hygieny „všude, zvláště tam, kde jedná se o potírání nakažlivých nemocí pohlavních. K tomu se může ještě dodat: 6. přikázání v pojetí křesťanské morálky je velkolepým hymnem hygieny jednotlivce jako národů.“ (Schorrer

„Prostitution, Doppelmoral und Sociaethik“, Monatschrift für christliche Socialreform, Lucern 1906, str. 734.) Morálka a hygiena jsou na sebe odkázány, poněvadž se vzájemně podporují. Je potřeba rozumné péče o tělesné zdraví, jež jest jednou z podmínek radosti a štěstí životního. Ovšem nelze tvrditi, že by tělesné zdraví bylo hlavní podmínkou radosti ze života; máme přechybné případy zvláště u světců, kteří byli zrovna přeplněni vnitřním štěstím, ač museli snášeti veliká utrpení tělesná. Jest jisto, že je zde třeba hlavně zdraví duše, jehož skýtá jediné náboženství, které jest balsámem léčícím také útrapy tělesné.

Kdo zná katolicismus, nikdy se neodvází tvrditi, že by byl proti péči o tělo a tím i proti výchově tělesné. Vyskytli se sice za těch 19 století lidé, kteří zavrhovali jakoukoliv péči o tělo; ale to nebyla církev, to byli jedinci nebo celé sekty, jež stály v příkrém odporu s učením církve. Uvádím na př. Gnostiky, Manichejce, Novoplatoniky, proti nimž zvláště ostře vystupuje sv. Augustin. Práví, že síla, krása, zdraví jsou tělesnými statky Bohem danými. Tělo je orgánem rozumného ducha. Zdůrazňuje proto rozumnou péči o tělo, aby se zamezila převaha smyslnosti. Kdyby pisatelé dějin tělesné výchovy četli spisovatele starších dob křesťanských a sv. Otce, jsem jist, že by nepsali o katolicismu v tom smyslu jako namnoze doposud.

Již ve III. století Klement Alexandrijský ve svém díle „P a e d a g o g“ dovede smířiti rozumné požadavky pěstění těla se snahami křesťanů po dokonalosti. Křesťan má svou tělesnou sílu zoceliti gymnastickými cvičeními a obeznámiti se s formami společenského nazírání . . . (Mausbach, Christentum und Weltmoral, Münster 1907, str. 43.) Sv. Otcové a učitelé církevní doporučují cvičiti tělesnou obratnost, ovšem nekladou jí nikdy na prvé místo jako pohanský starověk; zvláště jí doporučují po námaze duševní. O tom píše sv. Augustin v poslední kapitole svého spisu „Musica“; píše o tom sv. Tomáš Aquinský (v díle „Summa theologia“ II.—III., Quaestio o CLXVIII. str. 1091): člověk potřebuje osvěžení tělesného pro zotavení mysli. Jedním z hlavních prostředků jest „eutrapelia“ t. j. tělesná obratnost. Sv. Ambrož také doporučuje tělesné otužování ovšem s mírou a ne na újmu víry.

Že křesťanství nebylo proti výchově tělesné, vidíme z toho, že na př. v době císařské legie římské měly veliké procento vojinů křesťanských, a přece církev jim tělesného výcviku nezapověděla. A což ve středověku rytířstvo, které tolik pěstovalo tělesnou zdatnost a obratnost! A nikdo z církve jim nezapověděl ani toho výcviku ani těch turnajů.

Také z Písma sv. hledí se dokázati, že Kristus vylučuje jakoukoliv péči o tělo. Kristus (Math. 6.) sice napomíná: „Nebudte starostlivi o svůj život, co budete jísti, o své tělo, čím ho budete odívati! Není život více než pokrm, a tělo více nežli šat.“ A mnozí se domnívají že příslovím: „Co pomůže člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši zkázu trpěl“ je v křesťanském životě naprosto vyloučena péče o tělo. „Něšťastný já člověk! „Kdo mne vysvobodí z těla Smrti této?“ volá sv. apoštol Pavel!(Řím. VII. 27.) Proč tedy pěstiti tělo, jež v sobě chová zárodek pomíječnosti? Zdá se nám, že je takový soud na první pohled správným. Než při takovém úsudku nesmíme jednoho zapomenouti: Všechny veliké idee křesťanství, jež přece nebyly určeny jenom pro úzce vymezené případy a pro krátkou píd' času, nesmí býti nikdy vyňaty z celku, nesmí se jednostranně chápati, poněvadž tím trpí jejich správnost. Správné pochopení vyžaduje, aby se vyrovnaly s jinými právě tak nezvratnými pravdami. Platí to v evangelických ideách dobrovolné chudoby a panenství, jimiž přece nemohou býti vyvráceny základy života společenského, vlastnictví a rodiny. Právě ony se předpokládají a bez nich by nemohly vůbec existovati. Totéž platí o péči o duši a věčný život, která nijak nestojí proti péči o tělo. Vždyť láska k životu je člověku od přírody vrozena. A v tomto hlasu přírody učí nás Písmo sv., abychom v zachování života a zdraví poslouchali vůli Boží. V Novém Zákoně čteme, že Pán Ježíš přijímal pozvání bohatých lidí a jedl u jejich stolů; tedy tělesností nijak neopovrhoval. Posílá také své učenníky na večer, aby nakoupili pokrmů. Nenalézáme-li tam pokynů týkajících se přímo péče o tělo, nenalézáme tam ani zmínky opomíjení rozumné kultury těla. Krista si vůbec nedovedeme představití, že by opovrhoval nevyhnutelnými potřebami jako na př. Diogenes. Kristovo stanovisko k životu a zdraví možno viděti nejlépe z přechybných

jeho zázraků uzdravení nemocných a vzkříšení mrtvých. A křesťanství! Poukazují jenom na nesmírné zásluhy církve římsko-katolické, na poli humanitním a charitativním; nesčetné dobročinné ústavy, nemocnice, chudobince po celém světě jsou toho nejlepším dokladem.

I když křesťanství nedalo svým stoupencům žádných výslovných pokynů a pravidel pro hygienické pěstění těla, přece vykonalo nesmírně mnoho tím, že položilo vlastně základy celé hygieně; způsobilo to tím, že přivedlo lidstvo k poznání, že tělo je zázračným dílem tvůrčí moci Boží a nositelem účinků milosti Boží a dále tím, že dalo nezměnitelná přikázání, jež prospívají nejen duši nýbrž i tělu. To je právě u křesťanství to veliké, že pojímá člověka vždy jako celek, nikdy však jako částku přírody uměle ode všeho izolovanou.

Ovšem tělesným cvičením církev neučila, ani nedávala žádných zvláštních pokynů; to také nebylo jejím úkolem. Není však to ještě důkazem, že by církev byla proti němu. Nebylo tehdy ani žádných podnětů pro vzkříšení helenismu. Reserva, kterou církev tehdy chovala vůči tělesné výchově, nevznikala z nepřátelské nálady proti ní, ale z opatrnosti podporované pohanskou nemravností, která bujela v době největšího květu helenismu a jíž vlastně také helenismus zahynul. Rozhodně ale má křesťanství větší úctu k tělu nežli antika. Křesťanství považuje tělo za hlavní součást lidské osobnosti, za vnější schránku a přirozený nástroj duše; na tělo se dívá ve světle svého učení, jež je obklopuje vyšším posvěcením a staví je do nadpřirozené sfery. Mluví-li se již o antice, tu třeba také podotknouti, že to „vysoké“ cenění přišlo vhod jen svobodnému občanu, ale otrok, jemuž duše se odpírala a jenž byl považován za pouhou věc, byl tím postaven na roveň zvířeti. V lidském těle je třeba viděti obraz a nástroj Boží v každém ohledu. Na četných místech v tom smyslu mluví sv. Pavel. (Kor. VI. 15, 19.)

Je tedy nesprávným tvrditi, že by katolicismus a zvláště středověká církev byla bývala proti tělesné výchově; vždyť tělesná výchova v novodobém slova smyslu byla vůbec mimo dosah středověkých lidí. Tehdejší lidé mnoho cestovali pěšky, jezdili mnoho na koni, pracovali tělesně, takže o gymnastiku těla bylo výborně postaráno již normálním tehdejším životem. Tělesná výchova v našem slova smyslu přichází teprve s vývojem kultury, která namnoze emancipuje člověka od tělesné práce. Samozřejmě stoupající kulturu následuje jakási degenerace tělesné mohutnosti, kterou lidstvo paralyzuje tělesnými cvičeními. To je přirozený vývoj. Nepotřebovali bychom tělesných cvičení tehdy, kdybychom žili jako naši předkové nebo jako ještě žijí mnozí nízcí národové, totiž jako lovci a kočovníci. Takové poměry nejsou; tudíž každý myslící člověk chápe nutnost a užitečnost tělesné výchovy. Dnešní církev samozřejmě nejenom že není proti tomuto proudu, ale doporučuje vřele cvičení tělesná; to dosvědčují četná prohlášení a proslovy papeže Pia X., které poslal nebo promluvil k tělocvičným organizacím katolickým. Katolíci dnes propažují tělesnou výchovu, ale patří na ni ne okem starých Řeků, ale hledí na ni pod zorným úhlem křesťanství — a v tom právě jenom katolicismus liší se od ostatních, kteří budují na základech starého helenismu.

A n t. N o v á k :

ZA KRÁLOVSTVÍM BOŽÍM.

Táboři probřesili se smrtelně na zásadách apoštolské církve, že sáhli na obranu zákona Božího k meči. V době úspěšných bojů Žižkových ozval se proti veškerému tělesnému boji jihočeský sedlák Chelčický. Již delší dobu nebyl spokojen s Táboři, ač je dříve nad jiné míloval. Sáhl ještě hlouběji ke kořenům křesťanství než tito a stal se zakladatelem této náboženské obce, která přes svoje sektářství zajistila si v dějinách české reformace trvalou pamět.

Dovedli-li se Táboři v mnohém radikálně odchýliti od tradice a historického vývoje, nectil Petr obé docela nic. Byl nepochybně ve styku s Waldenskými a založil na zmíněné již donaci Konstantinově veškeré své mravní úsilí. Od nich převzal odpor proti každé válce, neboť Bůh přikázal: „nezabiješ!“ Také chorobné učení pikartů (Adamitů) nalezlo v něm bystrého odpůrce, ač on jako oni chtěl se vrátiti k počátkům církve — době apoštolské.

Chelčický je svérázný sedlák-myslitel, který vyniká v mnohém nad současníky. Jeho názory na stát a společenské řády jsou originelní a zvláště v dnešní době budou míti do sebe mnoho zajímavého. V otázkách theologických dal se zavést anglickým bludařem Wiklefem, ale i tu dovede býti často kritický.

Budeme se obšírněji zabývati jeho politickými a sociálními názory. Dovolávají se jich v poslední době bolševici (dr. Albert). Chelčického cenil vysoko Tolstoj a také Masaryk snažil se ho pochopiti. Petra Chelčického možno nazvati křesťanským anarchistou. Stát je mu ja o sv. Augustinovi jen nutným zlem a je tu jen pro zlé!

Křesťané, kteří řídí se zákonem, by se bez státu obešli. Křesťanský stát jest mu sloučením dvou věcí neslušných a moc státní ve svém spojení s církví jest mu nejhorším zlem. Neboť k podstatě státu patří donucování a moc a má oprávněnost potud, pokud chrání pokoj a řád, kdežto křesťan nemá se dávatí k dobrému puditi mocí, neb Bůh žádá dobro z dobré vůle. Tresty ukládané státem nejsou než mstou, kterou křesťanům zákon zapovídá. Křesťanu není dovoleno vzbouřiti se proti státu, leč hříchem jest též míti podíl v jeho moci, která se překročiti nemá, zvláště ne v tom případě, když moc světská ve službách církve donucuje k odpadnutí od jiné víry. Hřeší proto, kdo starou církev hájí a chrání násilím, i ten hřeší kdo pro pravdu slova Božího táhne do války, neboť lhou oba modlíce se: „odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme“

Světský pán mimo to trestá hříchy proti světu, ne však proti Bohu. Proto je třeba svět přenechatí pohanům, křesťané praví byli a budou vždy jen nepatrnou menšinou, kvasem. Chelčický ví, že dokud budou lidé zlí, je nutna moc světská, poněvadž by se pokolení lidské navzájem povraždilo. (Zde Chelčický se blíží názorům Monteskieovým.) Kdyby se zachoval zákon lásky, nebylo by potřebí moci světské. Kněz nikdy nemá se dovolávati světského ramene, aby ho bránilo, protože má příkoří trpělivě snášeti. Hříšník neobráti se k pokání mocí, ale milostí a odpuštěním.

Chelčický nedal se vésti bludem chiliastickým, „poněvadž rokové jich minuli jsou, podle nichž jsou velmi lid strašili, praviece jim divné noviny a mnoho proroků na to sebravše.“ Vyhubení naháčů Ližkou schvaloval, ač to bylo z rozporu s jeho naukou o násilí. Z křesťanství vyzvedl jeho nejsilnější akcent — lásku. Pro lásku k Bohu nutno se podjati boje duchovního s knížetem temností. Chelčický brojí proti všemu, co odvádí člověka od jeho nadpřirozeného určení — totiž proti pýše, lásce k světu, touze po slávě a bohatství.

Církev prý vzala zkázu bohatstvím od dob Konstantina Velikého. Chelčický tu přijímá nekriticky všechny současné pomlavy na církev a papeže, kterého pokládá za Antikrista. Byl zachvácen reakcí, vzniklou přílišnými světskými nároky papežství a přílišným vyzdvihováním stavu kněžského. Legenda o donaci Konstantinově vzniklá teprve v IX. stol. dobře zapadla i do VIX. stol., tedy kurie papežská vedla urputný boj s Ludvíkem Bávorem a po prvé se ozval odpor proti kurií i v kruzích kněžských. (Occam, Marsilio z Padovy.) Třeba že dnes se usmějeme naivním obžalobám Chelčického, přece dovedeme mnohé pochopiti, když si uvědomíme současný pokleslý stav kněžstva. I přilnutí tohoto selského mudrlanta k Wiklefovi dá se vysvětlit takto, neboť v radikálních myšlenkách tohoto anglického kacíře nalezl Chelčický, jako před ním Hus, formulování svých samorostlých nápadů, které uložil Petr v „Síti víry“ „Dva velrybové, císař a papež potrhali síť Petrovu.“ Papež prohlásil se Bohem na zemi (Vos estis dii nobis datí: Occam) a císař, ztělesněný v „ryšavém draku“ Zikmundovi, podporoval vládu Antikristovu na zemi.

„Jak tyto dvě moci se spojily, rostlo kněžstvo tělesné, od něhož vyšly všechny ostatní tráveniny.“

(P o k r a č o v á n í.)

CO ŽIVOT DAL.

Ovzduší, v němž žijeme, jakoby bylo přeplněno otravnými plyny. Těžko se to dýše a čím dále jeví se vzduch těžším. Pokus o převrat bolševiky podniknutý, nezdravé poměry na Slovensku, vystupňovaná vzájemná zášť a její důsledky, toť nejsou letmé případy bez hlubších kořenů, toť skutečná choroba, která má a bude mít ještě své hrozné následky. A denní tisk, který není zvyklý patřiti na události z dálky a s výšinou, odbývá všechny ty události ledajakými frázemi, jež nedovolují ani holého konstatování fakt. A tak místo aby poučoval, povznášel a určoval nové dráhy, denní tisk desorientuje, zvyšuje tísnivou náladu a svádí na nepravé cesty. Ať vezmu do ruky listy té neb oné strany, ve všech jen se vrhají silná slova na osobnosti nebo směr odlišný nadává se a vše to se děje pro republiku. Vlast jest ohrožena Fričovými letáky, vlast jest ohrožena vzrůstem náboženského cítění, jest ohrožena kritikou toho onoho systému, zkrátka, jakmile někdo vystoupí proti té oné straně, proti veličině tou onou stranou vychvalované, jest vlast v nebezpečí. Prostě proto, že dnešní tisk si již tolik zvykl na tmu, že by nedověděl žiti bez sensace a bez zmatků. Místo pevného a jistého stavění, místo pevných a jistých zásad, malicherné hašteření a osočování. V takovém ovzduší se nemůže dařiti pravé kritice, jejíž prvním předpokladem jest poctivost a odvaha a místo kritiky jest zde jenom špinění a hanění. Ve zmatku, jež jest znamením bludu, se daří pak dobře všem svůdcům, kteří zásluhou dne se stali vlivnými osobami v národě ať již na tom nebo na onom poli.

Pokus komunistů o převrat jest důkazem, že není vše v pořádku. Lidový dům, který jaksi zdůvodnil akci komunistů, jest mizivou epizodou v celém hnutí posledních měsíců. Mizivou, jež může býti odbyta vtipem. Jsem ujištěn, že vláda, vysílajíc policii a vojsko, aby chránila pravici, zabírající Lidový dům, nečinila tohò prostě proto, aby ubránila soc. demokracii, nýbrž, aby udusila v zárodcích silné hnutí, jež se rozpíná daleko za hranice stranicových zájmů. Ostatně brzy bylo viděti, jaké cíle sledovali komunisté. Všeobecná stávka, zvýšení mezd, odstranění vlády nynější, vyvlastňování cizího majetku,

nastolení nové, komunistické vlády, úplný převrat, revoluce. Stanovisko soudu a vlády, jež rozhodlo ve sporu o Lidový dům v Hybernské ulici, bylo jen signálem ke všeobecnému zdvižení komunistického dělnictva, k revoluci, v níž by vzbouřené masy konaly své dílo. Z průběhu akcí bylo viděti, že základy tkví daleko hlouběji. Je to úsilí pánů z Moskvy, zapálit revolucí celý svět. Úsilí, jemuž napomáhají poměry u nás. Rusko sověťové má velikého nepřítele v Polsku a sotva může spoléhati na Maďarsko. Těžko by rozdnychało se své strany revoluci v polské zemi. Snáze by šlo vše, kdyby Polsko bylo obkličeno se všech stran vlnami komunistických ideí. A mimo to, vzrostla by falanx ruská a snáze by se mohla odvážiti průlomem Západu, který dosud vzdoruje. Západ se obrozuje, idealismem se chvěje jeho duše. I v Německu, které bylo hluboko prosyceno jedem materialismu filosofického a v němž byla přetrhána tradice, začíná rašiti nový život. A v tom idealismu právě vidím sílu Západu, kterou přemáhá všechny náporů bolševické Východu. Neboť boj bolševismu proti všemu jest konec konců v historii stále se objevujícím a stále obnovovaným bojem materialismu a idealismu, bojem d'ábla s Bohem o primát nad dušemi. Pravím: konec konců, totiž ve svých hlubinách, ježto povrchně zřený zdá se bolševism právě opakem, totiž zápasem proti kapitalismu, proti zlatu, proti hmotě. Nuže, Západ, který prodělal revoluce a který byl příliš pošpiněn bahnem, i když mělo lesklý vzhled, ten pochopil, nebo již jest na cestě a blížek pochopení, že ráj na zemi, pokud jest možný, jest možný jen pod jednou podmínkou a tou jest přilnutí k Bohu. I když toho neprojadřuje, cítí to. Ono přilnutí předpokládá zapření sebe a jest zvláštní, jak v moderních literaturách západních přímo velitelcky a nezvykle se hlásí oběť, prvek ryze křesťanský a jest radostno sledovati, jak veliký se jí klade význam pro všeobecné ozdravění. Toť jsou jiná slova, než kterými mluví Lenin, Trocký, Muňa, Zápotocký a p. Sebezapření, oběť, jež jsou pomocnicemi i hlasem lásky, vidí jinde spásu lidstva než ve všeobecné revoluci po způsobu ruském. Diktatura proletariátu jest nebezpečím a má jediný cíl: míti se dobře

na úkor ostatních, kteří jsou buržousty atd. Míti se dobře ve smyslu čistě materialistickém a nebyl jsem nic udiven, když jsem viděl o pražských bouřích ženy i muže s baňochy na zádech a mluvící, že ta ona okna v krámu budou brzy prázdná.

U nás bolševický převrat tentokrát ztroskotal. Neztroskotal proto, že by neměl u nás dobré půdy, nýbrž prostě proto, že nebyl dosti dobře připraven a dosti dobře zorganizován. Naše listy jásalý — a byly to hlasy všech odstínů — že bolševism jest úplně potřén, že se mu u nás nedaří a pod. Nevěřím tomu jásaní, jež jest předčasné a nezdůvodněné. Komunismus jest doktrinou, jest kredem. Proti němu je třeba postaviti, je třeba žíti kredem daleko vyšším a vznešenějším. Proti zničení je třeba života. Proti hmotě třeba ducha a jediné tehdy bych se odvážil říci, že bolševismus jest u nás nemožným, kdyby filosofie, kdyby veškerý život byly krásnými krásou, jež jest zářením pravdy. Ale u nás toho není. Netvrdím, že to u nás v tomto směru dospěje konců nejhorších, ale tvrdím, že veliká jest toho pravděpodobnost. Ostatně, jest již teď patrné, že stále pod zdánlivě klidným povrchem to vře. Ostravsko, jež bylo pokládáno za silnou hráz proti ideím komunistickým, jest dnes zachváčeno požárem přímo katastrofálním. Příčinu k němu daly kolektivní smlouvy, jež byly smlouveny mezi těžařstvem, důvěrníky dělnictva, vládou. Komunističtí dělníci dali nové požadavky, a aby přinutili vládu je přijmouti, zahájilo jich 4000 stávkou. Poměry se vyvinují stále hrozněji. A stejně jest takový a nejistý klid na Kladně, kde sice dělnictvo pracuje, ale jeho nenávist nezdarem i prvního nástupu jest jenom posílena. Svedené masy neuvažují, a kdyby hned uvažovaly, dnes není u nás osoby, jež by jim promluvila velké slovo.

Na bolševismu ruském lze pozorovati dvojí: rostl a vyrostl, aniž byl brán vážně a rostl a vyrostl ze samých porážek. U nás též není brán vážně. Vláda postaví bolševiky mimo zákon a pan prezident s nimi vyjednává. A během soudního přelíčení zvíme snad mnohé jiné zajímavosti. Bolševický prvý pokus byl u nás zmařen, ale vůdcové veřejně prohlašovali: Vyčkáme vhodnější chvíle a budeme se připravovati. Podvůdcové jako v Rusku křičeli a štváli masy a vůdcové v teple a skrytu dělali další plány a vyjednávali. Naším komunistům nejde o vlast, o její blaho, tomu se smějí, a jest otázka, má-li se něco

prominouti těm, kteří smýšlejí záhubu ostatním. Naši komunisté jsou slepými vykonavateli vůle ruských vůdců a tím jsou nebezpečnějšími.

Způsob, jímž prováděl bolševismem proniknutý lid rozkazy vůdců, byl u nás tentýž jako v Rusku. Násilné odvody, zabírání statků, krádeže, dokonce měli již svého kata. Všechny tyto činy dělá nejen zfanatisovaný lid určitými ideami, nýbrž jest jich schopen vůbec lid zkažený. A kdyby nebyly pokusy hned zaraženy, byly by jistě zmnoženy houfy bolševiků o veliký počet nebolševiků, kteří by řádili stejně, ne-li hůře než bolševici sami. Pudý lidí zkažených jsou hrozné. Bolševici ruští s nimi počítali a využili jich a ani naši jich nezamítali. V Rusku opřeli bolševici svoji moc o rámě a zvrhlost cizích živlů, Lotyšů, Němců, Maďarů, čínských kulů a pod. A u nás v průběhu hnutí by měly jistě velikou úlohu i živly maďarské a německé, jež jsou puženy proti Slovanům velikou nenávistí. A není záhadné, že na Slovensku se vyvíjel bolševism, třeba v počátcích, daleko hrozněji než u nás. Bolševici dovedli dobře využití račové nenávisti jednotlivých národů ve svůj prospěch.

Jedna věc byla u nás příznačná. Když dříve byl rozvrácen národ v ohledu náboženském, když byly vykrádány svatyně a rozbíjeny kříže, mlčeli mnozí nebo se smáli. Hřích, bezpráví se však mstí. Hřích se mstil jiným způsobem a ti mnozí, kteří dříve mlčeli, najednou vykřikli, že nebezpečí jest zde. A jakmile bylo nebezpečí na chvíli odstraněno, dělají jako dříve. Ale není radno rozdmýchovati žár tam, kde zbývá odčiniti mnohé urážky spáchané. Není radno tvorům urážeti Stvořitele. Když socialisti znesvětili neslýchaným způsobem chrám, nenalezli čeští lidé odsouzení tohoto zločinu. Hřích se mstí. A proto můžeme očekávati pro národ ještě hrozné chvíle a dlužno jednat. Ať jednají ti, kteří jsou schopni činu. Nechtěl bych dnes — bylo by to zbytečno — mluvit ke stranám. Třeba jednotlivců, kteří by odčiňovali. Zdá se, že se u nás stmívá více než kdy jindy!

Bude ještě dlouho trvati, než bude Slovensko do té míry uklidněno, aby mohlo volně dýchat. Celá dvě léta se zmítá a místo, aby se stav na Slovensku zlepšil, stále se zhoršuje. Ovšem, málo se zlepšilo nazírání Slováků na Čechy a není to jistě na prospěch

ani Slováků ani Čechů, je-li mezi oběma nepřátelství, které se stále stupňuje. Dokud Slovenští katolíci bránili se proti invasi pokrokových, vlastně nevěreckých názorů, vnášených na Slovensko mnohými českými lidmi, bylo nepřátelství Slováků k Čechům zdůvodněno, ač i tehdy na obou stranách se více křičelo než bylo třeba. Na jedné straně se vytýkala Slovákům bigotnost a na druhé straně vytýkali Slováci Čechům přímo ďábelskou zlobu. Znali jsme Slováky, jejich dlouhé žití, vlastně živoření pod Maďary a omluvili jsme jejich nájezdy proti Čechům, aniž jsme omlouvali nějak jednání Čechů proti bratřím. Ale zdá se, že někteří Slováci chtějí stále jen žít z nepřátelství k Čechům, a že ono jest jejich denním chlebem.

Lidová strana na Slovensku se svými časopisy a listy se nesmírně mýlí, myslí-li, že lze žít a mohutněti z reakce nebo z nenávisti. Je třeba stavět a tu veškerá reakce proti českému a všechna nenávist bude jen živlem bořícím a ne tvořícím. Slovenské lidové listy užívají autonomie, jež jest programem lidových poslanců, ne jako vysokého cíle, k němuž dlužno dospěti, nýbrž jako zástěry, jíž přikryjí všechny své slabosti a jež jim dovoluje co nejpříkřejší slova proti Čechům. Zapomínají úplně prvku, jenž jest tvořícím, a jímž jest odpuštění a láska. A jest bolestno, že mladá generace, studentstvo katolické, jest ve vleku politiky a nenávisti protičeské. Výsledky se dostávají již dnes: nevychovává se opravdově a nevede se k výšinám. Tak se může státi, že v ohledu náboženském a mravním se ocitnou Slováci jednou tam, kde jsme byli nebo jsme my ještě dnes: v náboženské a mravní lhostejnosti.

Slovenští novináři lidové nebo politici brojí proti českým silám na Slovensku působícím. Je to nemístné proto, poněvadž nemají svých lidí, jimiž by ona místa obsadili. Nemají inteligence. A bylo by jedině správným jednáním naklonit si ony úředníky nebo profesory, třeba jim radit, získat si je a jistě mnozí z nich by si počínali tak, aby nezavdali podnět ke steskům. Takhle jen se zvětšuje nenávist vzájemná a kdo tím nejvíce trpí, jsou Slováci. Dnes již přijde na Slovensko dosti lidí našich a i proti nim často se vystupuje se strany lidu nepřátelsky. Je-li hanbou každé strany a každého listu, když štve, platí to tím plněji o listech redigovaných katolickými pracovníky. Slováci jsou v mnohém směru dětmi a ty je třeba vychovávat, ba učit abecedě. Známe slovenské posluchače u-

niversity a techniky, kteří potřebují výchovy od základů, a kteří mají pramálo rozhledu. Je to pochopitelné, když se uváží, v čem studovali a jak se jim dařilo. Což teprve lid? Dnes má každý redaktor daleko větší zodpovědnost před Bohem a před národem, než měl kdy jindy. Vymstilo by se krutě, kdyby se na to zapomínalo.

Listy stran druhých na Slovensku nejsou o nic lepší. Zdá se, že redaktoři jejich se učí od Čechů, a v tomto směru to není správné. Jestli listy strany lidové vynesou kde jaký klep proti Čechům na Slovensku působícím, užijí listy opačné každé lži proti lidovým pracovníkům a politikům. A české listy, jako »Čas«, »České slovo« a j., ony pomluvy rozšiřují, nebo hlasy svých »dopisovatelů ze Slovenska« jenom zvětšují vzájemnou nenávist. A právě proto, že jenom špatnosti vidí jedni na druhých, že jenom špatnosti vyhledávají, nejsou schopni viděti, kde vězí nebezpečí pro zemi, nejsou schopni sjednotiti se a spolupracovati.

Velikým nebezpečím pro Slovensko jest též stále stoupající stěhování Slováků do Ameriky. Myslílo by se, že stěhování Slováků, značné v dobách dřívějších, opadne. Opak se děje. Celé rodiny odjíždějí a Židi skupují vše. Případů, kdy muž odjede od rodiny, jest stále více. Neutěšené sociální i hospodářské poměry, zdá se, jsou na Slovensku ještě neutěšenější než u nás. Není tudíž divu, když mnoho Slováků opouští rodný domov a odjíždí jinam, zase se dít a trpět.

Z jedné věci se opravdu radujeme. Konečně po dlouhé době se dostalo slovenskému lidu slovenských biskupů, kteří svou dosavadní činností dávají záruku, že budou lidu opravdovými, moudrými a zkušenými pastýři a otci. Dej Bůh, aby se jim podařilo spojití všechny dobře smýšlející a uchovati v slovenském lidu víru, zdůvodniti ji a odstraniti všechny rozpory, jichž jest Slovensko dnes plné. Jsou zárukou, že od politiky a nenávisti odvrátí svůj pohled k nitru, k duším a sjednotí všechny v lásce ke Kristu. Jejich příklad bude mít i veliký vliv na klerus, který, zdá se, též dnes propadl více než třeba politice, a který leckde zapomíná na svůj úkol: vésti duše ke Kristu. Přejeme novým biskupům co nejvíce síly a požehnání Božího.

Konečně bylo odhlasováno ve francouzském parlamentu obnovení styků Francie s

Vatikánem 391 proti 179 hlasům. Boj o přijetí zákona byl dosti dlouhý a dosti tvrdý. Vláda, která si byla vědoma, jaké oběti podstoupili katolíci ve prospěch vlasti přes všechna pronásledování se strany vlády, snažila se, aby otázka zastoupení byla vyřízena co nejrychleji a co nejpříznivěji. Měla však odpůrce v poslancích socialistických, kteří všemožně oddalovali uzákonění návrhu vládního. Ale Francie již dnes se vydrala z vln protináboženského záští. A nebyly to jen příčiny politické, jež pudily Francii míti zastoupení u Vatikánu. Ministerský předseda sám to projádlil ve své poslední řeči k návrhu: »Nuže, mezi mravními silami jest jedna organizovaná, uspořádaná, hierarchická, která působí na ducha a svědomí 300 mil. lidí. To jest síla katolicismu.« Přirozeně, pudilo vládu k rychlejšímu uzákonění návrhu postavení papežovo ve světě politickém, neboť dnes jest uznán papež »od četrných států za duchovní hlavu, požívající svrchované moci a vládnoucí obsáhlým vlivem.« Uprostřed zmatků a nespravedlností stojí Řím pevně a jen nevidoucí toho nevidí. A v tom pevném postoji dcery Boží jest síla. Francie, která byla dlouho zmítána, chce již jednou státi pevně a proto se obrací k Vatikánu.

Podle nynějšího stavu mají u Sv. Stolice své zástupce téměř všechny státy. Švýcarsko, které od r. 1873 neudržovalo s Vatikánem styků, navázalo je opět 20. června 1920; Anglie, Německo a jednotlivé německé státy mají rovněž své zástupce u Sv. Stolice. I bolševické Rusko respektuje hlas Říma. Prostě nelze dnes neslyšet hlas papežova. Přes to, že u nás mnoho se mluví o mrtvém Římu, nemůžeme přejíti přes mrtvolu a hlas Říma, jemuž naslouchá aspoň 300 milionů lidí, nemůžeme umlčet. Katolicism jest dnes hlasem a ten zní mocně a zní všude.

Dne 11. prosince byl přijat do Církve římsko-katolické na Strahově kapitán ruských legií, Eduard Bumerl. — Dne 28. prosince složil kredo Církve římsko-katolické na Strahově kapitán ruských legií, Sláva Knetl. — Dr. Mahnič Ant., Slovan a kněz, biskup krčský, zemřel. Za války byl odvečen Italy do zajetí a vrátiv se, brzy zemřel. Byl velkým mužem a jedním z největších biskupů Jugoslavie.

Fr. Kovařovic, chef opery Národního divadla a jeden z nejlepších dirigentů českých a skladatel, zemřel v Praze.

V Erlangen zemřel profesor filosofie a tvůrce velkých dějin filosofie Richard Falckenberg. Jeho Dějiny filosofie jsou též přeloženy do češtiny. — Presidentem rakouské republiky zvolen výborný národohospodář a vědec, Dr. M. Hainisch. Nepatří k žádné politické straně.

Bavorské známky nesou obraz Panny Marie.

Italie vyhlásila válku d' Anunziovi, jež dříve s tajným svolením Italie okupoval Řeky, kterou již opustil.

Boj Irů proti Angličanům se stále přiostrňuje.

J. K.

RES SACRA MISER.

Koncem července roku 1915 stanuli důstojníci i lékaři jisté polní nemocnice před vesnicí Goscaradovem v Ruském Polsku. Část vesnice byla pobořená, část zachovalá. Pozornost všech upoutala zvláště jedna budova, jakýs. zámek, malebně vystupující ze zeleně obklopujícího jej parku. Když důstojníci přistoupili blíže, tu uprostřed vysoko mezi architektonickou výzdobou zářil jim vstříc zvláštní, zlatý, sluncem ozářený nápis: »Res sacra miser.«

»Divný to nápis«, děl jeden lékař. »Nemá žádného smyslu«, dodal druhý, snaže se jej doslovně přeložiti. Tu teprve ozval se lékař Čech a přispěl na pomoc svým kolegům, lámajícím si hlavy nad záhadným nápisem »Res sacra miser« — a pravil: »Ale, pánové, ta tři slova obsahují hlubokou pravdu a překlad jejich jest velmi snadný: »Něčím svatým — jest ubožák.«

»Toť velmi krásný a jednoduchý překlad.« A ihned ještě dodal: »A já myslím, že stojíme před moderní, vzornou nemocnicí.« — Pravdivost těchto slov se potvrdila.

Krásný dům s památným nápisem »Res sacra miser« byl skutečně vzornou, moderní nemocnicí, kterou zbudoval kterýsi zbožný, charitativní spolek varšavský.

A věru! Když člověk vstoupil přes práh tohoto paláce křesťanské charity, tu užasl nad velikostí a obětmi lásky, již tu spatřil! Sestry sv. Vincence zahaleny v tmavomodré řeholní roucho, na hlavě majíce bělostný závoj, závodily tu ve skutcích milosrdenství, jež prokazovaly raněným, bez ohledu na jejich národnost, víru. Tu věru cítil se každý spokojen — tu nebylo rozdílu mezi raněnými; každý, ať přítel či nepřítel, ať Rus, Po-

lák, Čech, Němec, Maďar — byl zde pouze něčím svatým v rukou ctihodných ošetřovatelek, dle intence zakladatelů domu s posvátným nápisem: »Res sacra miser«.

Tato posvátná slova platí v první řadě naší mladé, katolické inteligenci, která dnes s radostným nadšením vrhá se v boj s moderní nevěrou, aby zachránila budoucí generaci nejdražší statky lidstva: víru a mravnost. Nechtě se nikdy a nikde nezapomíná, že právě tak, jako dnes potřebujeme horlivé, nadšené pracovníky v apologetice, kteří by živým slovem i perem přiváděli zbloudilé katolíky i pravdu hledající nekatolíky zpět k víře otců, k odkazu sv. apoštolů Cyrila a Methoda — právě tak toužíme již po českém Ozanamovi, inteligentnu duchem i srdcem, jenž by soustředil kol sebe tiché, ale neumdlévající pracovníky křesť. charity. Nezapomínejme, že charita byla se zrodila s církví,

jest a bude vždy a všude její průvodkyní a podporovatelkou mravního pokroku našeho lidu!

Charitativní práce musí se státi doménou, vlastnictvím naší mladé katolické inteligence zvláště dnes, kdy různé YMCA a YWCA snaží se u nás překonati charitu křesťanskou a chlubití se pozitivní prací a mravním povznesením našeho lidu!

Nezapomeňme, že osvědčené zásady charity křesťanské musí během času zvítěziti, a budeme-li míti i pravé pochopení pro duchovní bídu našeho člověka, odkojeného moderními názory nevěry, nalezneme též jistě z lásky k jeho nesmrtelné duši i prostředky, jimiž bychom získali jeho srdce, a budou to jistě myšlenky jež diktuje nám posvátná věta: »Res sacra miser« -- »Něčím svatým jest ubožák.«

Karel Pražák.

VĚDA A VYCHOVATELSTVÍ.

VZNIK NÁBOŽENSTVÍ.

(Pokračování)

R. 1622 kázal misionář Mislav před králem indianského kmene severoamerického o Bohu, Stvořiteli a dárci všeho dobra. Vyzýval naslouchající, aby se k němu modlili a poučoval je, jak se mají modliti. A byl udiven, když mu Indiáni řekli, že vše, co řekl, se úplně shoduje s míněním, jaké oni mají o Bohu. Neboť i jejich Bůh jest prý stvořitelem všech věcí, bydlí na západě v nebi; po smrti k němu přicházejí dobří lidé. Tento čistý pojem byl během dob pokažen. (Pesch 105.) Musil ve svém díle »Od stvoření do potopy« rozepisuje se o mnohých zkazkách Indiánů, třeba o hadu, jímž byla žena svedena a j., které přímo volají, že bylo jedno původní prazjevení, z něhož se v lidstvu přes dlouhé věky cosi udrželo.

Představy Velikého ducha byly u Indiánů různé, ale u všech kmenů se vyskytuje víra v něho, a třeba dobou byla zatemněna, přece vždy věřili Indiáni v existenci neviditelného a silného božstva, jež nebylo nikým stvořeno a samo bylo stvořitelem všeho. Ty-

lor výtýkal vývodům Langovým, jimiž tento objasňuje pojem Velikého ducha, nejasnost a praví, že Velikého ducha zavedli až Jezuité — misionáři u Indiánů. Lang dokázal proti tomu, že víra ve Velikého ducha, víra přímo monotheistická, byla u Indiánů daleko dříve než přišli misionáři do Ameriky.

Kmen Pawnu věří v nejvyšší Bytost, Tivava = Duch Otec nebo Atiustakawa = náš otec na všech místech, nazvanou, která stvořila Pavnů a vše řídí. (Schmidt 144.) O obyvatelích Mexika zmiňuje se Prescott, že uznávají jednoho nejvyššího Stvořitele a Pána světa. Oslovují ho ve svých modlitbách jako »Boha, skrze něhož žijeme«, »Všudy-přítomného, který zná všechny naše myšlenky a od něhož vše dostáváme, bez něhož není člověk ničím«. Nejstarší název jeho jest Tevet = nebe. Pesch připomíná etymologii řeckého Theos = Bůh. Jest neviditelný, jest duší světa, věčně mladý a všemohoucí. Král modlí se k němu: »Čím jsem, že jsi mne z prachu pozdvihl a mezi tvé milované a vyvolené mne povolal? Není mou zásluhou, že jsi mi prokázal tu milost, ale je-li takovou tvá vůle, staň se podle ní. (Pesch 123—25.)

V Knize stvoření ze Střední Ameriky pocházející mluví se o mimopřirozeném stavu lidí, jehož byli lidé vlastní vinou zbaveni. Zaznívají jakési vzpomínky na ženu — biblickou Evu. Byla prý jedna řeč, pak se zmátly jazyky a p. Reminiscence. V oné knize jest Bůh oslovován: »O Stvořiteli, vidíš a slyšíš nás! Neopouštěj nás, o Bože, jsi na nebi i na zemi .« U jiného kmene modlí se nad umírajícím: »Pán života ti dá odvahu. Jest pravda a všichni lidé to vědí, že nás miluje. Odevzdávám mu svého otce, aby mohl na onom světě oživnouti a účastniti se honby.«

Indiáni J. Ameriky vypravují, že Bůh stvořil prvního muže, dopustil na něho spánek, a když se muž probudil, našel při svém boku ženu. Později všichni lidé zahynuli. Jen jeden muž se zachránil na člunu. Ten Bůh, který stvořil prvního člověka, jest vznešený, není schopen zlého, ale nestará se o jednoho člověka, nýbrž vládne universu.

Mluvil jsem o národech různých zeměkouli a stojících na různém stupni civilisace. Ale u všech se setkáváme s vírou v jednoho Boha, který vznikl sám od sebe, jest od věčnosti, nestvořen, ale od něho jest vše, co jest. On jest pánem všeho, jest všemohoucí, všudypřítomný, dobré odměňuje a zlé tresce. K němu mluví lidé jako ke svému Otci, od něho vše žádají a za vše mu děkují. Přirozeně, nebylo možno zavřítí oči před těmito fakty, jež ethnologové stále vynášeli na světlo. A vznikly proto různé theorie, snažící se osvětliti vznik náboženství, původ ideje božské v lidstvu, víru v nesmrtelnost duše atd. — Vzniklo mnoho škol, mnoho náhledů, z nichž mnohé jsou pouhými fantasiemi, jiné důležitější, a jež namnoze se snaží vysvětliti všechny ty záhady cestou přirozenou. Ale klopýtají ve svých úsudcích a nesjednocují se.

ŘÍMSKÁ OTÁZKA VE SVĚTLE PRAMENŮ.

(P o k r a č o v á n í.)

R. 1870 zůstal Řím po vypuknutí války prusko-francouzské bez francouzské posádky. Konvence zářijová byla v platnosti. Visconti Venosta uznal internacionálnost římské moci a prohlásil, že »Leonovo město zůstane pod iurisdikcí a suverenitou Veleknězovou«. (II,

633.) Leonovo město bylo vždy pokládáno za přináležející papežům. Pro svůj výlučně papežský charakter mělo až k Sixtu V. autonomii. Zasáhnutí vůdce rakouské politiky zahraniční, Beusta a vítězství německé změnilo situaci. S pádem francouzského císařství padla i zářijová konvence z r. 1864. Viktor Emanuel prohlásil z Florencie papežovi, že obsadí svými vojsky některá místa v církevním státu, ale »zanechá papeži jeho slavné a od každé zemské suverenity neodvislé sídlo na Tiberu«. (II, 644.) Odpověď papežova byla krátká a trpká; bez výsledku zůstaly též nepřijemné pokusy o sprostředkování. Bylo dobytto za nedlouho věčného města. Dekret ze dne 9. října mluvil ještě o svobodné zemi papežově. Z teritoriální suverenity se stala suverenita úřední a z té nevšímavostí ostatních mocností a plebiscitem zákon garantivní z 13. května 1871. Římská otázka se stala nadále toliko vnitřním činitelem politiky italské.

Co stanoví tento zákon? Obmezuje právo pobytu papežova na Vatikán, Laterán a na vilu Castel, Gandolfo na jezeru Albánském. Vatikán zůstal Veleknězi jako římskému biskupu. Quirinál byl ztracen. Ve skutečnosti patří papeži jako korunní statek a ne králi. I paláce, které byly papeži ponechány, jsou podle osnovatelů smlouvy jméním národním. Papežská správa nesmí prodati ani jeden rukopis z vatikánské knihovny, ani nejnepatrnější uměleckou drobnůstku. Ba renta, jež jest nabízena ročně papeži, počítá i s tím, že by později mohly býti převzaty všechny památky ve státní majetek. Ohledně sbírek chtěli zavázati papeže, aby je ponechal otevřeny. Ohledně statků řádů a kongregací, mnohých cizích ústavů, i ohledně velikých správních úradů na levém břehu Tibery nebylo nic ujednáno. Práva ústavů »Dotaria, Cancellaria, Propagandy« zabezpečil později zákon z 19. června 1873. Kněží, kteří jsou účastnění v Římě ať jakkoliv na duchovním díle Sv. Stolice, nesmějí býti ani vyšetřováni, ani bráni k zodpovědnosti. Cizinci, pověření od svých vlád u Vatikánu, jsou rovni, pokud se týče nároků na osobní svobodu, s občany italskými. Značné obtíže působila otázka papežovy gardy. Dle přání levice měly odložití všechen vojenský ráz a jejich počet značně zmenšen. Konečně se usnesli na obvyklém počtu a ponechali v jednotlivostech volnost papežovi. Visconti Venosta se vyslovil, že zákon jest prozatímní, že jest možná časem vzájemná dohoda.

Skutečné nedostatky tohoto zákona ukazují třeba výtržnosti při převezení mrtvoly Pia IX. od Sv. Petra do St. Lorenza fuori li mura 1881, proces Martinucciův z 1822, sekularisace statků Propagandy r. 1884. Sám profesor práva světského Geffken prudce vytýká vládě, že při tvoření zákona neměla na zřeteli mnohých a mnohých věcí, jež byly samozřejmé. Proces Martinucciův se týkal žaloby římského stavitele na majordoma vatikánského pro nezaplacení jistých stavebních prací. — O stanovisku cizích mocností k jednání vlády římské a o stinných stránkách tohoto činu pojednáno jest dále.

Po převratech r. 1870 nebyla podniknuta diplomatická akce mocností ve prospěch papeže. Přišla sice římská otázka i tehdy několikrát na přetřes, ale bylo to bezvýsledným. Počátkem let 80tých následovala krize; Německo a Rakousko dalo tehdy papeži na srozuměnou, že mu Říma nazpět získati nemohou, a že Francie pro případ vyrovnání se kurie s Itálií hrozí nepřátelstvím. Tu rezbovávalo vatikánské politice ničeho jiného, leč opřítí se o Francii; ale jí nepřineslo to žádného štěstí. Těžce nesl papež Lev XIII. postavení pomníků Giordanovi Brunnovi na Campo di Fiori r. 1889 a Garibaldiho na Monte Gianicolo r. 1895, jemuž vláda italská ani v nejmenším na odpor se nestavěla. Dle Crispa po slavnosti Giordana Bruna vyrozuměl papež katolické mocnosti, že v Římě nemůže déle zůstat; než ustoupil od této myšlenky následkem nejistoty svého pozdějšího návratu.

Jak představoval si ve svém srdci Lev XIII. řešení římské otázky, toho nechejme stranou. Je však jisto, že Říma se nezřekl; ba pracoval k tomu, aby i politicky získal si srdce a smýšlení svých krajanů.

Zajímavými jsou tehdejší spisky římské otázky se týkající; na př. brožura hr. Conestabileho v Paříži vyšlá »La situation du Pape et le dernier mot de la question« žádá pro papeže Říma a Civitavecchie. Občané města Říma ve svých názorech byli rozděleni: »n e r i« t. j. černí (duchovní hodnostáři a staré šlechtické rodiny) smýšleli papežsky, »b i a n c i«, bílí t. j. dvůr, vláda, světští a vojenští hodnostáři chovali se k Vatikánu zamítavě. Střední vrstva t. zv. »m e z z o c e t o« chtějí kurii udržeti v Římě, ale bez světské moci.

Reflexy názorů kurie až do světové války možno viděti v resolucích generálních sjez-

dů německých katolíků. Až do roku 1898 žádaly resoluce teritoriální znovuzřízení; od r. 1899 již jen protestují proti postavení Sv. Stolice v Římě. R. 1904 praví, že potřebná neodvislost byla by jen tehdy zaručena, »kdyby se utvořil poměr, s nímž by papež mohl souhlasiti.« (III. 1, 141.)

Od světové války očekávali mnozí řešení římské otázky vůbec, všichni ale čekali rozhodující zkoušku garančního zákona. Zkouška přišla zároveň se vstupem Itálie do války na jaře r. 1915. Ve válečné politice italské vidíme potom dvě vůdčí myšlenky: dle možnosti politicky potlačit papežství; vedle toho ale snažila se doslova plniti a zachovávat ducha garančního zákona. V prvním je podpořovala londýnská papežská klausule z dubna 1915, změněná r. 1917. Obsahem jejím bylo: zameziti kurii, aby římská otázka byla řešena před internacionálním forem na mírové konferenci. Ba Itálie měla protestovati proti tomu, aby papežský zástupce byl mírovému jednání vůbec přítomen (III. 2, 23.) Papež Benedikt XV. byl touto klausulí bolestně dotčen.

Motivem ke druhé vůdčí myšlence italské politiky vůči Vatikánu byl ohled na zevnější i vnitřní politiku království. Zvláště bylo nutno, aby v zemi jednak nacionálně umírnění, jednak vysloveně církevně smýšlející byli zachováni ba upevněni ve svém válečném smýšlení. Lze viděti, že právě ta nejzodpovědnější místa království na v e n e k vycházela Vatikánu velmi vstříc. Uvnitř ale, v okamžicích nejdůležitějšího rozhodnutí tato zevnější gesta selhala. Nejlépe je zde činiti rozdíl mezi překážkami kurii od Itálie n e g a t i v n ě způsobenými a mezi p o s i t i v n ě m zásahnutím království.

K negativním překážkám lze počítati na př. nedostatečnou garantii osobní bezpečnosti při vypuknutí války klerikům ústředních mocností dlelím v Římě. Vyslanci ústředních mocností u Vatikánu sice nedostali pokynů k odcestování, ale byli k tomu přinuceni tím, že vláda chtěla papeže učiniti rukojmím za jejich úřední korespondenci. Za těžkou negativní chybu musíme počítati nedbalost vlády proti žurnalistickým urážkám papeže.

Positivním ovšem jen indirektním zásahnutím Itálie bylo zabavení paláce rakouského vyslanectví u Vatikánu »Venezia«. Ale k čistě pozitivním můžeme počítati zvláště pečlivou cenzuru papežského listu »Osservatore Romano« a povolání čestné gardy papežovy pod

vlažku válečnou. Dlužno podotknouti, že papež ve svých prohlášeních neprotestoval »proti těmto nevyhnutelným nepřístojnostem zákona« (III. 2, 127.). Zároveň ujistil 6. prosince italské státníky, »že jim neschází dobrá vůle tyto nesnáze odstraniti«. Ovšem musel podotknouti, že mu »nynější postavení nedává nevyhnutelné svobody ku vládě v církvi« a že mu je »styk s katolickými zeměmi velmi stížen.« (III. 2, 22.)

Vlastním východištěm italských válečných úvah týkajících se římské otázky bylo Gaspariho prohlášení z června 1915, že papež »příhodného utvoření svého postavení neočekává od cizích zbraní, nýbrž od vítězství smyslu pro spravedlnost«. (III. 2, 114.) Na to následovala známá listopadová promluva Orlando, v níž byla uznána skutečná suverenity papežova na poli duchovním (veramente sovrana autorità). Na tento pojem suverenity navazuje italský pokrokový jurista a senátor Tommaso Mosca ve svých objektivních žurnalistických úvahách o garančním zákoně; přichází k závěru, aby vyrovnání mezi státem a církví, k čemuž i poslanec Valli radil, dělo se cestou »modus vivendi« a ne konvencí. (III. 2, 144.)

R. 1915 a 1916 začaly centrální mocnosti připravovati skutečné řešení římské otázky v souvislosti s pozdějším mírovým vyjednáváním. Mluvčí centra žádal v německém říšském sněmu 20. září 1915 výslovně mezinárodní upravení římské otázky (III. 2, 103.). Západní mocnosti cítily se stále vázány londýnskou klausulí; jejich zdrženlivost dá se vysvětliti jen politickým instinktem. Při zasedání mezinárodní katolické Unie v Zurichu v únoru 1917 na přání Sv. Stolice římská otázka byla odsunuta; ale celé zasedání stálo oddaně papeži pohotově. Čtyřdohoda v tom viděla jen snahu Německa poštvati proti sobě navzájem Itálii a kurii.

Rozbor celé doby válečné přivedl jistě římskou otázku theoreticky blíže jejímu řešení. Na nadhozenou otázku, zda teritoriální majetek je nutný a možný pro Sv. Stolicí, odpověděl Vatikán samozřejmě ano. A tu řešila se otázka rozměru tohoto miniaturního teritoriálního panství. Zajímavé příspěvky o tom přinesli P. Ehrle a Karel Hoerber. P. Ehrle dospívá k názoru, že by se dalo těžko uskutečniti nabytí země prostírající se od Vatikánu k moři, poněvadž byla by tím ohrožena trať Řím-Pisa, dále poněvadž by to ztěžovalo Itálii v obraně pobřeží (III. 2, 161.). Hoerber se domníval, že by budoucí papežské

teritorium mělo obsahovati několik čtverečních kilometrů; je zajímavo, že proti tomuto názoru Vatikán ničeho nenamítal.

Co se týče finančního udržování Sv. Stolice tu žádá Dr. Bastgen kapitál 300 milionů marek, k němuž by přispívaly všechny státy. Pro mimořádné účely by pak zůstal Petrský halěr.

Ale světová válka skončila bez všeobecného světového mírového kongresu; proto ani na konci války nenaskytla se ku řešení římské otázky vhodná příležitost, jak se myslelo během války. Tuto velikou úlohu přířknul Karel Bachem italskému katolicismu, aby totiž učinil dle sil svých přípravy k jejímu parlamentnímu řešení. Dlužno také podotknouti, že praktické spoluzítí Vatikánu a Quirinálu zůstalo až dodnes změnou kabinetu téměř nedotčeno. Jisto jest, že morální důstojnost papežství byla velmi upevněna; jen tak vysvětlujeme si, že za papeže Benedikta XV. bylo možno úspěšně hájiti kardinála Merciera, bojovníka belgických práv. Neúprosné Německo způsobilo sice Mercierovi tu a tam nepřístojnosti, ale neodvážilo se nikdy jeho osoby dotknouti.

Srovnáme-li poslední držitele Sv. Stolice, pozorujeme, že snaží se zřejmě přiblížiti k stavu slibujícímu stálost. Ve Lvu XIII. žilo něco ze starého úředníka církevního státu éry Pia IX. a také Řehoře XVI. Biskupská činnost Pia X. v Mantui a Benátkách mohla již navazovati na nábožensko-sociální proudy, jež uchvátily hlavně Lombardii a pozdravily v ní novou dobu, neodvislou ode všech poměrů církevního státu v celé zemi pod žezlem savojským. Benedikt XV. ve věcech úplně světských očekává nejvíce od Boha a přirozeného vývoje. Přichází po předchůdci charakterisovaném jako homo pure religiosus on jako školený diplomat, vycvičený praxí svého bezprostředního předchůdce, člověk mající v sobě všechny předpoklady k vyrovnání. Proto bude to jistě on, který chopí se každé příležitosti, aby na venek dobře upevnil svoji trojnásobnou korunu.

DUŠE ŠKOLNÍ PRÁCE.

Moderní výchova zapomněla, že odstranění náboženství ze škol neznamená jen poškození církve, ale i smrtelnou ránu do srdce výchovy vůbec. Vždyť náboženství jest duší

výchovy, bez něho není výchova možná. Vychovávají, toť sdělovati mladému člověku ducha pravdy, dobroty a krásy. V náboženství schyluje se Bůh k člověku a udílí mu své dary, sebe sama, jenž nejvyšší pravda, dobro a krásno. Bez Boha není pravdy, není dobra a krásy. Jen náboženství odpovídá na otázky odkud, kam a proč? A člověk potřebuje na ně odpovědět.

Náboženství jest však také kolébkou vzdělanosti a vědy. Na náboženství navazovala každá věda, ono bylo střediskem, z něhož vše vycházelo. Proto dnešní filosofie ztratitější spojení s Bohem a náboženstvím, ztratila i systém, jenž ji řídil a vedl pravou cestou.

V naší době, kdy se srovnávají různá náboženství, jest slyšeti jásot, podaří-li se najíti nějakou podobnost mezi nimi a náboženstvím křesťanským. Jsou to však jen cáry oděvu. Neboť jen v katol. náboženství najdeme duši, pravdu, dobro a krásno, čímž jest sám Kristus.

Tažme se nyní, co jest výchova. Křesťanský paedagog odpoví: »Vychovávají jest budití síly a mohutnosti spící v dítěti, budití rozum, vůli a cit. Třeba dítě zasvětití do říše pravdy a jejích objevů, do říše dobra a jeho chápání, do říše krásna a jeho idejí.« — Dnešní výchova směřuje bohužel jen k tomu, aby se člověk uplatnil ve společnosti, aby v pohodlí mohl prožítí léta mu daná a nehledí na výstražná slova Kristova: »Co platno člověku, byť celý svět získal a na své duši škodu utrpěl.« Jedině výchova prováděná pod zorným úhlem věčnosti může vésti k pravému prospěchu jedince i celku.

Rozumíme-li tedy výchovou jednak buzení sil a schopností duševních, jednak ukájení touhy duše pravdou, dobrem a krásnem, aby tak člověk dosáhl štěstí časného i věčného a vidíme-li, že náboženství jest prostředníkem pravdy, dobra a krásna mezi Bohem a lidmi, že jest obrazem Boží dobroty, ukazujíc ve svých přikázáních cestu a dávajíc sílu k mravnosti, že jediné náboženství může odpovědět na otázky odkud, kudy a kam, jsme nuceni buď uznati, že náboženství a výchova jsou dva neoddělitelné pojmy anebo prohlásiti Boha za výplod šíleného mozku a náboženství za ilusi, tím však ihned prohlásiti bankrot rozumový a poznávací. A vychovávají pak beznábožensky, toť odejmouti vzdělání a výchově ontologický základ, jímž jest Bůh a znásilňovati psychologicky dětská

srdce, jichž touha po věčném jen náboženstvím utišena býti může. A to jest tolik, co může zvrátiti a nadobro zničití výchovu v jejím základě a podstatě.

Velmi mnoho záleží také na tom, kdo tyto podstatné prvky výchovy vštěpuje, dále také jakým způsobem. — Mluvití v době materialismem prosáklé o ideálu a idealismu je velmi odvážné. U vychovatele a učitele jest však idealismus nepostrádatelnou věcí. Jinak se mu stane jeho povolání těžkým břemenem. Ideálem tím, od Boha mu seslaným, je sám Syn Boží — Paedagogu jest nevyhnutelným studium paedagogických literatur; není však možno, aby pustil z rukou paedagogii samu — evangelium. Neboť Kristus jest králem paedagogiky, toť vychovatel vychovatelů, od něhož vyšli všichni vpravdě velcí mužové. A učitelé mohou nazývati Krista svým společníkem. On neodmítal titulu »Rabi — Učitel«, nýbrž sám řekl: »Nazýváte mne pánem a učitelem, a pravdu dite, neboť jsem.« Jak zářný vzor učitelstvu! Může býti pýchou učitelů, že je učinil svými pomocníky při práci, jež má lidstvo zachrániti. Ať se chválí jiní učitelé svými vědomostmi a slávou, pýchou katol. učitele zůstane vždy, že jest apoštolem, který zachraňuje duše a je šťastnými činí. Kdyby se tímto chlubití mohli všichni učitelé, nadešla by brzy opět zlatá doba našeho národa.

Moderní výchova chce užítí ráznosti, imponující vědomosti, opravených method a j. Tím však nenalézá klíče k srdci, jímž jest jediné láska, jež vše přemáhá. A vnéstí prvky ideálu do vyučování, v němž je jich nutně třeba, dovede jen náboženství. Vychovati skálopevné, mravní charaktery, toť úloha přesahující síly lidské. Proto býti vychovatelem jest tolik, jako býti umělcem. Největším uměním jest pracovatí na vůli člověka a při tom zachovatí duševní klid a spokojenost. K tomu jest třeba milosti v duši dítěti i učitele, k čemuž opět třeba modlitby a oběti. Proto jest nutno, aby se náboženství cvičením stalo dítěti přirozeností. K tomu však, aby škola i se stanoviska náboženského byla v plném slova smyslu školou práce. Jako není dovolena dětem svoboda v světských oborech, tak jim nesmí býti dovolena v náboženství. Až dospějí, ať si určí poměr k němu; pak budou již za sebe zodpovědnými. V jejich mládí jest však povinností dospělých učiti je poznávati nutnost a cenu náboženství. Někdy jim poděkují za to, že otevřeli jim

prameny, z nichž čerpají světlo, sílu, radost a štěstí.

V učitelstvu našem dělí se duchové. Ti, kdož doufají, že socialismu patří budoucnost, jdou, sami isouce nihilisty a revoucionáři, do tábora revolucionářského. A ti jsou hrobaři výchovy, hrobaři národa. Neboť po národu, který opouští mravnost, což jest bez náboženství jistým, po tom je veta. Proto jest třeba, aby učitelé, kteří vidí v duši něco duchového, věděli, že i v olázkách paedagogických třeba státi na půdě náboženské, že jediné v náboženství spočívá úspěch a štěstí jejich i mládeže a spása národa. Sprostředkováním Božích statků vlítí do mladistvých srdcí štěstí a spokojenost a tím položí základy moci národa, toť úkol učitele. Utvořiti nezdolný falanx, který by nehleděl na hanu a posměch a bojoval za statky, jimiž byl národ velikým a šťastným. V tom zajisté mohu počítati s pomocí statisíců věřících lidí.

»Však již se blíží hodina dvanáctá«, volá Hugger v díle »Die Seele der Schularbeit«. Hlas, který pozdvihl p. V. Hugger S. J. nad

Německem, má hlubokou svoji oprávněnost i u nás. Naši učitelé vytrhli náboženství z osnovy učební a vytrhli duši. A to se mstí. A již dnes, po dvou letech ona duše schází. Řaditi předmět ku předmětu, prostá juxtaposice, nepostačí. Dlužno spojití všechny předměty jednou páskou k jedinému cíli. Ostatně tato pravda byla zřejmou všem velikým paedagogům, kteří pokládali za onu pásku ať náboženství, ať etiku, nebo umělecký prvek. A vždy tento motiv byl nejdůležitějším. Konec konců každá výchova má vést k mravnosti, k dokonalosti. A dokonalost není možná bez poznání. V tomto případě bez poznání nejvyššího Dobra, neboť jediné ono může býti cílem.

Opravdové studium, opravdová inteligence vede nezbytně k onomu poznání. Ovšem u dítky o ní sotva lze mluvit. U něho platí slovo vychovatelovo a jeho příklad. Jestli učitel, který špatnou asociací představ smísí dobro se zlem, nebo dokonce pokládá zlo za dobro, v tomto duchu působí na dítko, přirozeně je svede. Neboť koncese ideálu jest hrobem každé výchovy. A ideálem zůstává vždy dokonalost.

UMĚNÍ.

Léon Bloy, *La Porte des Humbles.*

Poslední denník Leona Bloy, obsahující dobu od r. 1915 až do 20. října 1917. Bloy zemřel 3. listopadu 1917. Mluví tedy Léon téměř až do své smrti a jeho slovo zůstává vždy tím, čím bylo a čím chtělo býti, Hlase. Ochabuje zvolna tělo, ale duch, jenž stále více se blíží Bráně, jenž tím stále stoupá na větší výšiny, vidí dále a vidí ještě hlouběji. Léon Bloy byl křesťanem, sám sebe nazýval poutníkem k Božím Hrobu, byl devatenáctému století, čím byl Svatý Jeronym čtrnáctému století: bojovníkem Božím a bojovníkem pro Boha. Byl křesťanem a tím je dáno vedení každé jeho ráně v boji: křesťan jest v prvé řadě a výlučně člověkem Lásky. Svět nechápe Lásky a nezná jí. Svět zná obojakost a slova měkkoučká, zavrhuje přímou, která není praktickou a jest nemilosrdnou.

Svět si klamně vykládá slova Páně o shovívavosti a Lásky a přirozeně musil nenáviděti Léona Bloy. Neboť on nemá slovíček oboustranných, on řeže a páli, odsuzuje ostrým slovem veškeru prostřednost a ubohost, již jest pln svět i katolický a zná jen přímou cestu, jež vede Kalvarií. Bolest jest v jistém smyslu synonymem Lásky a Léon Bloy, tuto pravdu, jež jest základní pravdou křesťanskou, pochopil a řekl slovem velebným. Řekl ji jako prorok a gesto, jímž ji provázel a jímž byl celý jeho život, jest jedinečným v dějinách. Je to sacerdotální gesto křesťana, narozeného několik dní před tím, co plakala Matka Bolesti na La Salettě, a který slova té Matky Bolesti si tak hluboko vštípil, jako snad žádný jiný Francouz.

Ale nebudu se rozepisovati o Léonu Bloyovi, chci psáti a mám před sebou poslední jeho deník. Válka těžce na něho doléhala a

svírala ho. Byl vlastencem autor Krva v čeho Potu a neúprosný Marchenoir, jenž se bil zuřivě s Němci v letech sedmdesátých. Se strany Německa byla mu válka toliko vražděním, loupěním a pustošením. Jednání Němců ve světové válce ještě více sesílilo jeho zášť k tomu nenáviděnému národu. Pustošení katedrál i země ho rozplakávalo. — Když se dozvídá od Term.era, že v Německu zuří veliký hlad, píše: »Kdybych věděl, že celé Německo chćipne hladem, chtěl bych rád sám zemřítí vysílením. Zoufalství toho mrzkého národa jest mou jedinou pozemskou nadějí. To jest jediná potřeba mé duše, jediný můj sen ve dne i v noci, to jest uhlík mé modlitby.« A Bloy čeká stále, že přijde někdo, kdo zničí Viléma a jeho národ. Ale »Ten, jehož čekám tak dlouho, nepřichází, a to již stačí, aby dohnalo člověka k zoufalství.«

V úvodě k Úvahám samotářovým, psaným r. 1916, lituje, že nemůže více prospěti vlasti, ježto jest stár a neschopen. Nuže, prospěl jí svým slovem, svým hlasem. »Nevídel jsem nikoho«, píše mu jeden vojín, »kdo by četl v poli Bergsonova díla filosofická. Ale viděl jsem vojáky, kteří četli vaše díla.« A v těch dílech vyvstává La France avec Dieu a ne La France různých těch Barbussů, jež jest La France sans Dieu. A láska k té vlasti jest láskou tak mohutnou a tak účinnou, jako láska k Bohu samému. Je třeba znáti Francouze a čísti ho, abychom viděli, čím jest mu vlast. Ghéon, Psychari, hledající Boha a nenalezší Ho ještě, vrhají se s celým svým srdcem k vlasti jako k Bohu. Bloy, mající Boha a vidoucí Francii ve světle Božím — třeba čísti jeho Jeanne d'Arc et Allémagne, napsanou již za války, abychom to pochopili — nedovede prostě si pomyslití, že by Francie, prvorozená Církev dcera, padla. Bůh jí potřebuje, aby byl Bohem a aby se uskutečnily Jeho plány na světě. Léon Bloy trpí, když Francie na frontách prohrává, trpí revolucí ruskou, která dává vzmach náporu německému; trpí polovičatostí a vnitřní bídou Francie za frontou a cítí z jeho slov, z jeho poznámek jeho všechnu bolest, že toho nemůže učiniti. Ale jest v nich i naděje. Léon jest křesťanem, jenž očekává a Léon s radostí — a ta radost u člověka, jenž trpěl celý život nevděkem a ničemností světa i katolického, tím více jásá a tím jest mohutnější — pronáší slova, že rozhodně Francie poválečná bude blíže Bohu. Chvěl se o ni a ona se vrací.

Léon Bloy trpí za války bídou hmotnou, ale z daleka ne tolik, kolik mu bylo vytrpěti dříve. Ovšem, ještě dolehne bída hmotná na dům Bloyův a v jeho deníku se objeví slova: »Veliká krise«, »není již co jísti«, »nevím, jak bude zítra« a pod., ale přece řídčeji, daleko řídčeji než dříve. U Bloyů zasedalo ke stolu často třináct lidí a není tudíž divu, byly-li tu a tam vyčerpány všechny zásoby. Ale má již přátele, kteří provázejí cestujícího na jeho cestě životem. A on pomáhá jim nésti těžké břímě života. Jeho dopisy ženám svých přátel, kteří padli, jsou více než utěšujícími slovy, jaká se pronášívají při takových příležitostech. Jsou rozkazy člověka, vidoucího vše sub specie Aeternitatis, pod zorným úhlem Věčnosti. Píše Mme Raoux, jejíž muž mu byl z nejlepších přátel: »Je dnes, můžeme tak doufatí, ve slávě přátel Božích a jistě lituje nesmírně nás, kteří pláčeme a modlíme se za něho v našich temnotách. Víra nás učí, že naši mrtví jsou nám bližší, než všichni ti, jež zoveme živými a jest v tom útěcha, když víme, že drahé bytosti, jež zmizely na nějaký čas, nás neopustily skutečně, a že provází každý náš krok a nás chrání. Buďte přesvědčena, drahá přítelkyně, že vás sám potěší, dav vám pocítiti, že jest nevýslovně šťastným ve svém novém životě a obdržíte tak všechnu sílu nezbytnou k očekávání hodiny Boží.« A jiný dopis stejně krásný Valentině Dupontové, jejíž muž André padl, rovněž píše ta hluboká slova: »Není smrti pro křesťana. Život nezanikl, ale jenom se změnil, jak praví Církev. Třeba si uvědomiti tuto vznešenou skutečnost, jež jediná jest s to, aby nás utišila.«

Léon Bloy trpěl těmito ranami a ony pomáhaly zdolatí jeho stáří. Ale nestěžuje si na bolesti tělesné. Nanejvýše mluví o únavě, a jenom dvakráte se rozepisuje, že již se mu nedostává odvahy. Ale tvoří stále. Pracuje ještě na dokončení svého díla Le Mépris a blaží ho vědomí, že může něco učiniti pro Boha.

V jednom směru propuká nelibost nad tělesnými bolestmi. Léon Bloy kdysi napsal: »Do té doby, než jsem přijímal každý den, jsem byl pitomcem.« Přijímání Těla Páně bylo mu každodenním chlebem a kdo zná trochu Léona Bloy, dovede si představití, jak mu bylo, když pro tělesnou chorobu nemohl se tím chlebem nasýtití. Jeho slova v deníku: »Pas de messes«, »Pas de communion« vždy praví, jak těžký byl den

beze mše svaté a bez svatého přijímání. A dny bez tohoto pokrmu mu byly skutečně mučivými a doléhala na něho veškerá tíže dne a bídy. A nejlepší rada, již může dáti svým přátelům, zní: »Dělejte, co já dělám, přijímejte každého dne. Budete tak žítí v opravdovém duchu církve, budete žítí v dokonalé poslušnosti a Bůh vás bude provázeti při všech vašich pracích. Neměl jsem jiného pramenu ve svém životě, jenž byl tak bolestný. Kdybych mluvil jinak, byl bych falešným přítelem, lhářem a odrodilcem.«

Jedno jsem pozoroval, což jest ostatně zřejmým: Čím více se blíží k Bráně Pokorných, tím jest jeho hlas hlubším a krásnějším. Stojí již na prahu Věčnosti skoro a světlo a krása její prosvítily a okrášlily ten hlas. Když se ho otázala jeho choť Johanka, jaký pocit má před smrtí, odvětil prostě, ale ta prostota jest hluboce hluboká: »Mám pocit veliké zvědavosti.« Duše čistá a křesťanská jest zvědavá, jaký je ten kraj, o němž praví Apoštol národů: »Ani ucho neslyšelo ani oko nevidělo.« Léon Bloy se modlil celý život: »Pane, dej abych viděl« a touží již, aby to slovo se objevilo v celé plnosti: aby viděl.

Poslední slova jeho zněla: »Odpoledne jsem obdržel od Lamoureuxa 50 franků. Johanka mu odpověděla.« To již Léon Bloy se odvracel úplně od světa, i od svého díla do nitra.

Léon Bloy zemřel v sobotu 3. listopadu 1917 v 6 hodin 10 minut uprostřed svých. Zemřel v Bourg la Reine, předměstí pařížském, v domě, v němž žil před ním Ch. Péguy, konvertita, který padl, v domě, ježž učinil Bloy »hostincem duší«. Jeho žena Johanka píše o jeho smrti: »Nemohu se odloučiti od vzpomínky na ty poslední minuty. Všichni jsme obcovali tomu nebeskému pokoji, jenž provázal smrt Léona Bloy, a jeho trpělivým snášením bolesti jsme se posílili. Strach ze smrti byl mu neznám . . . Obdržev Poslední pomazání, obracel svoji pozornost stále od světa vnějšího i od svého díla k nitru. Přijímal laskavě své přátele, dokud mu to jeho stav dovoloval. Jeden z nich mu řekl: »Bloy si zachoval mladické gesto přes svůj věk, přes svoje mládí.« Nenařikal ve svých velikých bolestech. Na Vše svaté posledně přijal Tělo Páně, obklopen svými přáteli a rodinou. Modlil se s námi Magnificat, zatím co v Liturgii zaznívala Slova Blahoslavenství na toho Chudého, na všechny chudé, údy Ježíše Krista:

Blahoslavení chudí duchem, ježto jejich jest Království nebeské.

Blahoslavení, kteří trpí protivenství pro Spravedlnost, neboť jejich jest Království nebeské.

Blahoslavení jste, když vám budou zlořečítí a pronásledovati vás a říkati zlé proti vám lhouce, pro mne: radujte se a plesejte, neboť odměna vaše hojná jest v nebesích.«

Dr. Alois Lang, **Otec pouště Svatý Jeronym**. Vyдалa Družina literární a umělecká v Olomouci. K 17.—

O všech dílech páně Langových možno s upřímností říci: Tvořila a tvoří je hluboká inteligence. A toto platí též i o studii o Sv. Jeronymovi, před nedávnem vydané. Je to jedna z těch řídkých knih v katolické literatuře české, které se mohou řaditi k dílům nejcenějším literatur světových. Předmět, který si zvolil dp. Lang v této práci, vyžaduje co největšího napjetí, úsilí a co nejbystřejšího pohledu. Století IV., jedno z nejvíce zmítaných, Řím a skomírající společnost pohanská IV. století, mravní úpadek a neproniknutí učení Kristova, mnišství, různé vlivy vnější i vnitřní, jež působily na vývoj událostí, srovnání Východu se Západem, kolik tu těžkých otázek, jež jest nezbytno rozřešiti a svěsti k jednomu cíli, aby všechno neslo pečeť Jednoty. Jedině umělec, ukázněný a až ke kořenům ovládnutí svůj předmět, jest schopen zdati tento těžký problém a vytvořiti dílo, jaké vytvořil dp. Lang. Autor chce vykresliti umělecký a literární profil světcův, ale to mu nebrání, aby mistrně se dotkl, tu a tam děle se pozastavil u exegetických, dogmatických stránek díla Jeronymova. Podal, a toho bylo nejvýše třeba, celou postavu světcovu. Nelze si ostatně představit u světce a u světce středověku a vědomého učence, že by byl jiný cíl i těch nejinvektivnějších polemik než čest a sláva Boží. Veškeré dílo prýští tudíž z jednoho pramene a má jen jediný cíl. Jemu pravé poznání a nejvyšší vrcholky toho poznání jest jenom tehdy dostupným, pokud tohoto cíle neztrácí se zřetele. A má jen potud cenu, pokud vede k životu podle Boha. Odtud ta nenávisť, jež jest znakem světců, k světu, který odvrací od toho poznání, který tím odvrací od lásky, jež na něm spočívá a vede duši do záhuby. Sv. Jeronym byl osobním a v tom bych viděl jen jeho přednost na

rozdíl od názoru pana Langa. Nedovedu si prostě představití genia a světce, kteří by nebyli prudce osobními. Zdá se mi, jakoby přímo stotožňovali věc svoji s věcí Boží a útok na jejich osobu, na jejich názor se jim jevil útokem na Boha. A jest-li s největší silou vrhali a metali své střely proti nepřítelům Božím, jest mi docela samozřejmé, že je metali i proti svým nepřítelům. Všechny listy světce a i jeho polemiky, hlavně ona proti Rupinovi, se mi zdají důkazem toho. Nešlo o vlastní osobu, šlo prostě o Boha, proti Němuž bylo tolik nepřátel, že se zdálo, že Ho udupají v srdcích lidských. A jest zvláštní, že Bůh právě ty světce tak vedl, aby nestala se ona vlastnost pýchou srdce, jako tomu bylo u mnohých a mnohých těch mnichů, pouště, s nimiž žil, stýkal se, jež prohlédl a od nichž byl pronásledován světec Jeronym. Byli v náručí Boha.

P. Lang vykreslil co nejostřejšími rysy svět IV. století. Všiml si i Království Božího na zemi i království d'áblova na zemi. Tím již jest dán boj dvou mocností, neboť pravda nesnese bludu a nesnese kompromisu s bludem. Sv. Jeronym jest stělesněním onoho zápasu, jako o jedenáct století později byl stělesněním takového zápasu Sv. Ignác. Je bojovníkem jedné říše, jednoho království a jako bojovník, plně vyzbrojený, užívá všech zbraní. Řadí své, cvičí je, vyzbrojuje, útočí sám a učí útočit, nezná smilování s nepřítelem a modlí se. Jeho zbraní jest duch i srdce.

Sv. Jeronym jest bojovníkem a jest tudíž vždy jen aktivním. I když jeho slovo jest co nejněžnějším a nejsladším, zůstává bojovníkem a velitel si může dovolití býti něžným k svým. A jest ve své hloubce aktivním, neboť jest částí plánu stanoveného. A je-li jednou bojovníkem, musí býti nemilosrdným, poněvadž musí počítati se lstí nepřítelovou.

P. Lang i umělecky podal vzhled té moci Boží na zemi. Říše Páně jest v úpadku. A p. Langovi se podařilo dáti vzrůst z té bídy — a bída Božích synů jest nejhroznější — velikána světce. Roste do oblak a jest mohutný jako prorok a jeho hlas plný vzduchu pouště musí býti slyšán po celé zemi, po celém světě. Kdyby byl p. Lang sebe mistrněji vykreslil tu říši d'áblovu a do ní postavil Sv. Jeronyma, nebyl by Sv. Jeronym, čím byl. Teprve, když řekl vše o synech omytých vodou a přece hned se vlastní vinou zašpinivších, teprve když postavil tyto přátele Boží — iam non dicam — vos servos sed amicos — již vás nebudu nazývati otroky, nýbrž přáteli — nepřátelské Bohu v jejich celé hnusnotě a špíně, stojí před námi světec v celé své kráse a velebnosti světce Božího a proroka. A díky za to dp. Langovi, že vynaložil vše na to, aby se mu to zdařilo.

A jednu otázku bych dal těm, kteří mají na péči výchovu příštích kněží: Vědí, že existuje dp. Lang, učenec a umělec, duše hluboká?
J. K.

**KNIHY DRUŽSTVA
PŘÁTEL STUDIA:**

Hillaire Belloc:
CESTA DO ŘÍMA.
Přeložil A. L. Stříž. S 30 kresbami
autorovými. 22 Kč. Váz. 39 Kč.

Thomas de Quincey:
JOHANNA Z ARKU.
Přeložil A. L. Stříž. Upravil Jan
Zrzavý. 10 Kč. Váz. 18 Kč.

Sv. Bonaventura:
ŽIVOT SV. OTCE FRANTIŠKA.
Přeložil A. L. Stříž. S dřevoryty
F. Duší. 25 Kč.

Rabanus Maurus:
ŽIVOT SVATÉ MARIE MAGDA-
LENY A JEJÍ SESTRY SV.
MARTY.
Přeložil A. L. Stříž. Se 4 obrazy
J. Konůpka 24 Kč.

Kasimír Edschmid:
ŠESTERO ÚSTÍ.
Povídky. Přeložil B. Reinek.
Upravil Vlastislav Hofman.
18 Kč.

Paul Claudel:
SEDMÝ DEN ODPOČINKEM.
Hra o 3 dějstvích. Přeložil Dr. F.
Odvalil. Upravil Vlastislav
Hofman. 14 Kč.

LETOROSTY.
Sborník Družstva přátel studia.
I. 15 Kč. II. 12 Kč.

— Novinky: —

Fulcher Chatresský:
HISTORIE JERUZALEMSKÁ,
aneb děje křesťanského rytířstva
ve Svaté zemi.
30 Kč.

Paul Claudel:
PATERO VELKÝCH ÓD.
Vyjde do Vánoc.

Arnošt Hello:
DIVNÉ PŘÍBĚHY.
Vyjde do Vánoc.

KVÍTKA SV. FRANTIŠKA.
Vyjde asi v únoru.

Sv. Eusebius Jeroným:
LISTY.
Díl I. — Kč. 22.

Dr. A. Lang:
OTEC POUŠTĚ SV. JERONYM.
Kč. 17.

Gilbert Keith Chesterton:
HERETIKOVÉ.
Cena 25 Kč.
ORTODOXIE.
Cena 20 Kč.
NEVINNOST OTCE BROWNA.
15 Kč.

Robert Hugh Benson:
PÁN SVĚTA.
Cena 9 Kč.
NEVIDITELNÉ SVĚTLO.
Cena 15 Kč.
HISTORIE RICH. RAYNALA.
Cena 10 Kč.

Julius Zeyer:
ZAHŘADA MARIANSKÁ.
5'50 Kč.
JAN MARIA PLOJHAŘ.
16'50 Kč.
TŘI LEGENDY O KRUCIFIXU.
7'10 Kč.

Sv. Alžběta Šenavská:
KNIHY VIDĚNÍ A ZJEVENÍ.
20 Kč.

VEŠKERÉ UVEDENÉ SPISY
DODÁ KNIHKUPECTVÍ
„U ZLATÉHO KLASU“.
PRAHA II., SPÁLENÁ 15.

7

1

v

o

T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
1 1 1

*

*

1 9 2 0 * 2 1

V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Voršilská 1.
Reklamacie se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 6.:

Cyril Jež T. J. Theismus a Pantheismus. — *Ant. Novák:* Za královstvím Božím. — *E. Bauman:* Jak zplodila válka tuto knihu. — *JUDr. Fr. V.:* Otázka česko-německá. — *J. S. Bořita O. P.:* Zápas. — *M. Baušová:* Pa-pežství v II. polovině století 16. — Co život dal. — Věda a vychova-telství. Umění.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.

Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.

Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

Redakční a administrační:

Ježto přes všechny naše výzvy dosud zaplatilo 35% všech odběratelů, jsme nuceni upomínati. Zároveň zdůrazňujeme, že budeme letos, což se nedějalo, když někdo nezaplatí, dále vymáhati. Jednání mnohých odběratelů jest urá-žejším a jsme si vědomi, že za těch 30 Kč revue stojí i svým obsahem i svou úpravou. Nemůžeme odpovídati a sháněti peníze, když mnozí třeba 2 ročníky — nezaplatí, ať již z nedbalosti nebo jiných příčin. Dáme za náklad nesmírné peníze a máme právo, abychom mohli od těch, kteří odebírají, je dostat. Proto žádáme všechny, aby co nejdříve svůj účet vyrovnali, abychom mohli tiskárně řádně platiti.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

THEISMUS A PANTHEISMUS.

Neschopnost materialistických pokusů o vysvětlení světa vedla vždy znovu myslitele ke snaze položití těžiště vysvětlení vši skutečnosti v oblast ducha. Pokud se však snaha tato zastavila jen na poloviční cestě a nedošla až k uznání absolutního, nekonečně dokonalého, sebevědomého, osobního ducha jakožto nejvyšší příčiny všech věcí, nedovedla stejně jako materialistický názor uspokojiti lidského rozumu. Chyby té dopustil se pantheismus, jenž proti hmotě jakožto prapříčině všech věcí postavil ducha, ale ducha malomocného, že z něho ještě méně možno svět pochopiti, nežli z pouhé hmoty. Absolutní duch pantheistů, jenž jest nejhlubším důvodem všeho, jest pouhé „bytí“, prosté všeho obsahu. Toto „bytí“ je totožné se všemi věcmi, které z něho vznikají tím, že jest omezováno, určováno. Tento názor o absolutním duchu nalézáme již v Xenofanově *εν και παν* a v Parmenidově *εστι ειςαι*, dle něhož jest také skutečno pouze jedno, totiž abstraktní, obsahující prázdne bytí. Pantheismus, k němuž klonili se také novoplatonikové a později arabští filosofové, obnovil v moderní filosofii Giordano Bruno, dle něhož Bůh — absolutní duch — je totožný se světem jako jeho forma ve světě se zjevující, jako všudypřítomný rozum, světa duše. Soustavně pantheismus zpracoval Spinoza. Vycházejí z předpokladu, že podstata je to, co existuje samo od sebe, učinil závěr, že podstata je pouze jediná, totiž podstata božská, všechno ostatní existuje jen potud, pokud to existuje v Bohu jako jeho vlastnosti (attributy a mody). Nekonečná podstata božská je také dle něho čistě „bytí“ s věcmi totožné. Malebranche přidružil se k pantheistům svou zásadou, že všechny věci zíráme v Bohu. Boha dle něho vidíme bezprostředně, nazíráme naň tím, že „bytí“ je to prvé, co poznáváme a jímž, když je omezujeme, poznáváme všechny ostatní věci. Je tedy i dle něho Bůh pouhé „bytí“ neomezené, obsahuprázdné, všeobecné. Pantheismus tento nazývá se též ontologismem. Pantheismus i na svém vrcholu, k němuž přivedli jej Fichte, Schelling a Hegel, má v jádru též pojem absolutního ducha, je to pouhý obsahuprázdný, nevědomý, nejobecnější pojem. Fichtovo absolutní „já“ je nevědomé, neurčité, neomezené, obsahuprázdné. Schelling za nejhlubší základ všeho neuznává „bytí“, nýbrž „chtění“. To však je též prázdne vši reality a obsahu. Schelling je zde předchůdcem Schopenhauerova názoru, že vůle je nejhlubším základem všeho jsoucna.

Hegel vrátil se opět k dřívějšímu názoru, že absolutno je nejobecnější pojem, prostý všeho obsahu myšlenkového, pouhé „bytí“. Hegel všiml si však jedné věci, že totiž to, co je prázdne všeho obsahu a znaku, je vlastně „nic“ a myslí, že pouhé „bytí“ je totéž co „nic“. Hegel narazil tím na nejhlubší kořen pantheistického názoru světového, že vlastně dle něho východiskem a nejhlubším základem všeho jsoucna je pouhé „nic“. Proto Hegelovi je lhůstojné, zdali za východisko vzniku všech věcí přijme se pouhé „bytí“ nebo pouhé „nic“.

Hegel má pravdu, že to, co je všeho obsahu, všech znaků prázdne, je vlastně „nic“. „Bytí“ a „nic“ však nejsou totéž, nejsou stejně beze všeho obsahu, jak myslí Hegel. „Nic“ nemá žádného obsahu, žádného znaku, pouhé „bytí“ má — však jeden znak. Proto pantheisté měli svému absolutnu, které dle nich je všeho obsahu prázdne, správně dáti název „nic“ a nikoli „bytí“. To plyne také z toho, že pouhé „bytí“ je možné jen jako myšlené. Dle pantheistů je vlastně všechno jsoucno jen jako myšlené, tudíž i pouhé „bytí“, jehož určováním, omezováním ostatní jsoucno vzniká. Absolutno však, které dle nich jest nevědomé, je především myšlením, proto nemůže míti ani znaku „bytí“, je to vlastně pouhé „nic“. Nihilismus jest jen do krajních důsledků provedený pantheismus.

Myslím, že pro toho, kdo má zdravý rozum, stačí toto objasnění absolutna pantheistického, vyvrácení že není třeba. Vždyť rozumu není nic evidentnějšího nežli nemožnost, aby z pouhého „bytí“ obsahu a vši reality prázdneho vznikl celý svět, na obsah tak bohatý, tím méně aby vznikl z pouhého „nic“, jímž vlastně dle pantheistů jest prapůvod všech věcí.

Druhá obtíž pantheistů jest, jak se dochází k určování neurčitého „bytí“, čili jak se dochází k myšlení. Byla-li jednou doba, kdy této činnosti nebylo, nelze pochopiti, jak

vznikla. Beze vší příčiny vzniknouti nemohla. Pantheisté žádné příčiny jejího vzniku udati nemohou. Byla-li tato činnost věčná, absolutní, jak myslí Fichte, Schelling a Hegel, odkud její obsah? Buď činnost ta měla věčně nekonečně dokonalý obsah, nebo byla původně bez obsahu, obsah časem nabyla a jej stále víc a více zdokonalovala. Prvý případ pantheisté nepřipouštějí, neboť tím by uznali osobního, věčně sebevědomého ducha. Absolutní činnost dle pantheistů jest původně bezobsahová, obsah sama tvoří a sice stále dokonalejší v sebevědomém duchu lidském. Fichtovo „Já“ sebe samo uskutečňuje, vzniká svou vlastní činností, čili myšlením. Dle Fichteho by myšlení muselo býti věčné. Žádný člověk však o sobě nemůže říci, že věčně existuje a věčně myslí. Tím Fichtova absolutní, věčná činnost obrací se v nivec. Proto Schelling uznává absolutní činnost původně nevědomou, činnost to ve světě hmotném, z přírody pak vyvinuje se duch vědomý. Dle něho v nejvyšším členu přírody-člověku nazírá příroda na sebe samu. Praduch nejdříve klade přírodu a k sebevědomí dospívá v člověku. Hegel myslí, že absolutno existuje nejdříve jako říše logických pojmů, tyto sestoupí do přírody hmotné, zhmotňují se, rozum stává se přírodou. V člověku přichází pak praduch k sebevědomí. Dle Euckena je příčinou všeho vývoje kosmický všeduch. Veškerá činnost v přírodě i člověku je součástí vesmírového života, nekonečného, věčného života, pantheistického boha.

Bůh pantheistický jest vedle toho ve vývoji, v přírodě jest nevědomý, v člověku vědomý. Co však se vyvinuje z méně dokonalého v dokonalejší, nemá příčinu svého vývoje pouze v sobě, nýbrž také mimo sebe. Bůh pantheistický není tedy absolutní nejvyšší a poslední příčina všeho jsoucna, nýbrž vyžaduje příčinu vyšší, nepodává tudíž žádného vysvětlení světa. Sebevědomí naše také nijak nepoukazuje k tomu, že by činnost naší duše byla součástí absolutní, věčné činnosti kosmického praducha, neboť z velké části neděje se samoděčně, nýbrž dosti namahavě, vlivem vnějšího světa. Rovněž víme z vnitřní své zkušenosti, že poznání naše nepostupuje původně od nejobecnějších pojmů logickou determinací k pojmům méně obecným a k individuálním, nýbrž naopak, všechno naše poznání počíná vnější zkušeností a pokračuje od věcí individuálních abstrakcí k pojmům obecným a nejobecnějším. Teprve když jsme si z poznaných individuí abstrakcí natvořili obecných pojmů, můžeme nastoupiti pochod zpětný a determinací obecných pojmů nabývatí pojmů konkrétnějších. Fakt vnitřní zkušenosti, že determinace jde v duševním našem životě vždy po abstrakci, stačí sám k vyvrácení pantheistického názoru světového.

Další obtíž tvoří tvrzení pantheistů, že všechny věci jsou s Bohem totožny. Spinozu vedl k tomu jeho nesprávný pojem podstaty, že totiž podstata je to, co svou vlastní silou existuje, co je samo od sebe. Bytost sama od sebe existující může býti ovšem pouze jediná. Pojem podstaty však nezahrnuje v sobě znaku „existovati svou vlastní silou“ Podstata již Aristotelem byla správně definována jako věc, která existuje pro sebe, nikoli v jiné věci jako případy.

Barva, tvar, tvrdost, moudrost, ctnost a j., existují jen v jiné věci jako její vlastnosti. Proto se jmenují případy. Člověk, zvíře, rostlina, kámen a nespočetné jiné věci existují pro sebe, proto slují podstaty. Z toho však neplyne, že existují svou vlastní mocí, že jsou od sebe. Takovou je pouze podstata Boží, ostatní podstaty jsou od Boha stvořeny, třeba existují také pro sebe, od Boha odděleně. Že podstat je nespočetné množství, o tom zkušenost vnitřní i vnější nás poučuje dostatečně. Každý člověk ví o sobě, že existuje pro sebe, že není součástí nebo snad vlastností jiné věci ani ne Boha. Rovněž dovedeme rozeznávat jednotlivé věci, jako samostatné předrahy čili jako podstaty a jejich vlastností, které odděleně od nich a samostatně by existovati nemohly. Nemůžeme přijmouti za pravdivé, čemu evidentně odporuje za každým krokem naše zkušenost. To platí o tvrzení Spinozově, že podstata může býti pouze jediná. Kdyby všichni lidé byli totožni s Bohem, pak by byli také totožni navzájem, což člověk se zdravým rozumem žádný tvrdit nemůže. Žádná věc nemůže míti sobě totožné vlastnosti, které se navzájem vylučují. Dle Spinozy základní dvě vlastnosti Boží s ním totožné jsou myšlení a rozsaznost (boží atributy). Myšlení a vůbec všechny zjevy duševní jsou jednoduché, nerozsazné. Tedy táž věc — totiž Bůh — by byla zároveň rozsazná i nerozsazná. Úkony naší duše jsou od duše reálně rozdílné a přece nemůže míti duše

současně úkony sobě odporující a navzájem se vylučující. Nemohu současně mítí myšlenku moudrou a nemoudrou, úkon vůle mravně dobrý a mravně zlý. Ostatně již sám pojem rozsažnosti vylučuje totožnost jednotlivých částí. Pojem rozsažnosti praví, že jedna část věci je od jiné části nejen rozdílná, nýbrž dokonce mimo ni, vedle ní. Kdyby Bůh byl rozsažný, jak nesprávně míní Spinoza, pak dokonce i v Bohu samém musely býti reální rozdíly, poněvadž by jedna jeho částka byla mimo jinou. Kdyby Spinoza byl důsledný, musel by i samého Boha rozdělití v části. Zašel by tím ovšem do nového bludu. Ale tolik je jisto, že Bůh jakožto duch nekonečný, musí se reálně lišiti od duchů konečných, tím více ovšem od každé věci neduchové, rozsažné, hmotné. Kdyby Bůh byl se všemi věcmi totožný, pak by byl zároveň nevědomý (v přírodě) a vědomý (v lidech), v jedněch lidech moudrý, v druhých nemoudrý, v jedněch šlechtný, v jiných nešlechtný, byl by v jedněch lidech hlasatelem pravého náboženství a v jiných jeho popíračem, ve válkách mezi národy vedl by vlastně boj proti sobě samému, což vše evidentně je nerozumné a zroditi se může pouze v duchu chorobném. To vedlo některé pantheisty důsledně k fenomenalismu, že totiž všechno mimo podstatu božskou je vlastně zdaj a klam. Již Parmenides tvrdil, že empirický svět (mnohost, různost, vývoj, dění) je pouhý klam smyslů.

K fenomenalismu zřejmě hlásil se též Fichte, jenž základy k němu našel v Kantovi a důsledně je provedl. Fichte odvozuje z „Já“ nejen formy poznání (čas, prostor, pojmy a ideje) nýbrž i látku poznání (Kantovo neznámé „x“, které působí ze zevnějška na naše smysly) a dochází tím k absolutnímu idealismu, že všechno existuje pouze jako představa mého „Já“ Celý svět je pouze subjektivní, zdaj, objekt a subjekt jsou úplně totožny. Myslím, že by stoupenec fenomenalistického idealismu nejspíše mohli býti poučení o nesprávnosti svých názorů, kdyby se jim nedaly žádné skutečné, mimo jejich představy existující pokrmy a nápoje, nýbrž kdyby se od nich žádalo, aby se důsledně dle svého světového názoru také najedli a napili. Mohli by si představovati při svém idealistickém obědě pokrmy a nápoje sebechutnější a sebevýživnější a zároveň si představovati, že jimi plní svá ústa a své žaludky, hladu a žízně by nezahnali. Čechův Brouček se měl na měsíci sytiti vůní květin a byl nesmírně šťasten, když ten měsíční život brzy skončil. Každý člověk ví, že se nasytí pouze pokrmy, které skuteční lidé ze skutečných věcí výživných připravili. Leckdo to již na sobě zkusil, že se nenasytil pokrmy, kterých požíval ve snu nebo v horečce, poněvadž to nebyly pokrmy skutečné, nýbrž pouze představované. Činíme tedy jasný rozdíl mezi předměty skutečnými, neodvisle od našich představ existujícími a mezi předměty jakožto pouhými představami. Toho rozdílu by vůbec nebylo, kdyby fenomenalismus byl správný.

Fenomenalismus důsledně provedený vede nutně k solipsismu, jak podal jej Max Stirner ve spise „Der Einzige und sein Eigentum“ (1844). Je-li celý svět pouze mou představou, pak také všichni ostatní lidé jsou pouze mými představami a nikoli lidmi skutečnými. Já samojediný jsem na tomto světě skutečný, vše ostatní i také všichni lidé mimo mne jsou pouhé moje představy a subjektivní klamy.

Nevím, který stoupenec tohoto názoru by svoje posluchače přesvědčil, kdyby jim řekl, že jsou pouhými představami jeho fantasie, že nejsou nic skutečného. Nevím také, proč by vůbec kdo měl s jinými lidmi mluvití a jednati, kdyby byl přesvědčen, že ostatní lidé jsou pouhé jeho představy a nic skutečného. Ale to vím, že když někdo začne býti skutečným praktickým stoupenecem tohoto světového názoru, když přestane rozeznávati pouhé představy od skutečných věcí, když začne mluvití s lidmi, kteří existují pouze v jeho představách a nerozeznává jich od lidí skutečných, maje je také za skutečné, že se začne vážně pochybovatí o zdravém rozumu takového člověka, a jestliže se z toho stavu nevybere, odvede se do ústavu, kde odděleně od ostatních lidí žijí ti nejnešťastnější, ti, kteří ztratili nejdražší poklad člověka, totiž rozum.

Jelikož fenomenalismus a solipsismus jest jen do posledních důsledků provedený idealistický pantheismus, je tím kritika jeho dána měrou nejplnější.

Z A K R Á L O V S T V Í M B O Ž Í M.

(P o k r a č o v á n í.)

Církev ztratila svou vnitřní svobodu a neporušenost a zadala svobodu dítek Božích králům zemským a boháčům, jimž vše promíjí. Když kněz vidí hříchy šlechticů omlouvá je a říká jim: „Toť neškodie, slušíf to, toť jest váš rád.“

Demokratický rys, vlastní době gothiky a našemu husitství, hlásí se též velmi silně u Chelčického. Nelíbí se mu rozdělení na tři stavy či jak on říká roky, o kterých se dočetl u Wiklefa.

Rovnost a bratrství jsou požadavky Kristova evangelia, ale křesťanská společnost se jimi neřídí, ač theoreticky je uznává. V církvi apoštolské křesťan křesťanu nepanoval. Po zavedení církve ďábel usadil mocné („lidi hlavaté“) v úřady, ježto se Boha nebojí a na lid nic nedbá, protože aby ne oni pro lid obecný byli, jich dobrého hledá, jako pastýři stáda svého, ale lid obecný pro ně, aby jich břichu sloužili a na jich pýchu usilovali; nad tím lidem nikdo se neslituje v těžkostech, ale vytáhnú na něm, což najvíce mohou, úsilí na ten den neb za rok, aby jich peněz nad mieru zaslúžil, neváže jeho síly ani života, ale zisk svůj v diele.“

Kristus dal lidu svému jiný rád, jiný zákon než násilí t. j. zákon milosti a lásky. Protože láska každému dobře činí, nikomu neublíží a naopak sama vše trpělivě snáší, není tam, kde ona vládne, ani žalob, soudů a trestů. V církvi nemá být místa pro moc světskou a pravý křesťan nesmí zastávat žádných úřadů ve státě neb v obcích, neboť se má varovati příležitosti k hříchu, jež všude lpí na těchto úřadech. Nesmí býti soudcem, aby nebyl porušen dary, a neodsoudil snad k smrti, nesmí provozovati obchod, neb ke každému obchodu pojí se zistnost a tím klamání vědomé neb nevědomé. Zvláště města jsou Chelčickému hnízdem všeho zla. Proto jsou opevněna, aby se sebraný lup hradbami chránil. Pobožnost měšťanů jest mu podezřelá. „Lichevníci a kupci najlepšie u víře a najvíce kosteluo nadávali a ornátuov a platův kněžím nadali, neb lehce vylichvili, šantročili a kněží všecko zblahoslavili, neb jsou tím své břicho ustavili u veliké sytosti.“ (O trojím lidu, 157.) Kroje pitvorné a šibalstva všeliká vynalézají v městech, kde hřiech jen vládne a smyslnost.

Chelčický rozhodně obrací se proti názoru, že by obecný, robotný lid měl sloužití dvěma vyšším stavům a jich tělesnému pohodlí. Jsou-li všecky stavy údy jednoho těla Kristova, mají se navzájem podporovati. Ale neděje se tak. „Mnozí páni uloví celú obec sobě k užítku, aby břicho pásli jich statky a aby vlny stříhli a mléko dojílí a stádo na roztrhání najhoršie zvěři dali. Vladyčí (šlechta) je převzato od pohanů a poněvadž pouze na erbiech a pýše je postaveno, jest to druhá máte hřiechuov. „Neboť někteří kupují ty erby k své cti: bránu, vlčí neb psí hlavu, neb řebřík anebo puol koně neb trubici aneb nože neb jelito svinské neb nětco k tomu podobného. Na takových erbech stojí dobrota neb duostojenství urození vladyčího. Kdyby nebylo k tomu urození peněz, chytli by se pluhu. Takto raději loupí, čímž cti netratí, neboť „erb jemu nedá zlým býti. Pakli tím řádem nemůž psí hlava jeho dobrého urozenie svědčiti, ihned chlapem smrdí a nemůž tak vysoko výtí o svém rodu.“ (Sif víry 226.)

„Protož zkrze bolest a pot chlapuo a výruov mohou ukázati té „dobrotu“ vladyčie, aby na jich potupení a bolestí pýchů veliků se nadýmali a rozkoši své v jich krvi a potu trudném složili. Jakmile by chlapské usilí padlo tak jich urozenie biedně s pastýři na roveň by schřadlo.“

Ale „meč pánuov sedláky nespojí v jednotu myslí, ač je podrobí pod jho jako nevolné otroky, a stuol rozkošný páně obveselí blázna kněze, aby jeho přízeň počítal v užitek víry, protože se jeho břichu dobře stalo u jeho stolu. A to všecko není dílo těla Kristova, ale nemilostivých kvas a násilí chudých.“

Ale když jsme všichni vykoupeni Kristem skrze nemoci a ponížení kříže, jak mají robotní lidé krmiti pány a kněží, robotně jim dobývajíce pití a platuov. Když má vše

říditi se Písmem, mají ostatní údy pomáhati, když trpí jeden. Kterak tedy ti údové hrbovati, ježto drží meč, jiné menšie údy dávi, zarmucují, tepú, sázejí do vězení, obtěžují robotami, úroky a jinými zámysly, že jako uvadlí chodie, a tito jako koni obroční, sytí a prázní řečci nad nimi, a kněží jako oči ostře v tom těle hledí na obě strany těla, hledajíce, kterak by zboží odřeli s nich a osobili je sobě, a obojí spolu, páni i knězie, vozí se na robotném lidu, jakž sami chtějí? (O trojím lidu str. 177.)

„A ještě těm hlavatým lidem sprostní a potupení lidé jsou jako psi před očima; protože již nevědí, kterakého potupenie na ně vymysleti: oni opar sedlský, oni búr (Bauer), oni výr, oni srch, oni chlap, ne hanba hojnější cti od poctivějších úduov.“

Stejně bezohledně vypořádal se Chelčický s mnichy, faráři a mistry kolejními, pokud nežili dle zásad Kristových. Mniši žebreví pohrdají slovem apoštola, jenž dí „Kdo nepracuješ, nejez!“ Bohaté kláštery drží celé krajiny a přece pilně vybírají desátky. Při tom klamou lid, kdežto Ježíš chválí chudobu, pokoru a modlitbu, starají se jen o svůj břich. Kde mniši cnosti činí, sú blahoslavení, podotýká Chelčický, který sám chtěl ze světa učiniti laický klášter.

Faráři starají se rovněž jen o zboží. Kde není ke kostelu důchodů, pustnou, neboť kněží se takovým vyhýbají. Nepudí je strach o duše. Páni kostel vystavěli, zboží k němu přidali a osadili na tom kněze jako havrana na mrše, aby, hltaje mrchu, nezalétl jim, ale spasení jim dohodil, křtil, oddával, mazal, žehnal a což oni chtějí, činil jim, pokojně usadiv se na jejich mrše. A lid zlý nestrpěl by kněze, který by je káral. Proto kněží sdobřili se s lidem zlým, aby zasedli za stoly dobré. Zlý kněz samo sebou zavedl celou osadu. (Sif víry 285.)

To je majetek zboží. Kdyby panování nebylo, kněží by nebylo. Však „báně plná hněvu božího převrátila se na hlavu jich a snad neodmladie se skrze vás kořenové jich; nerostíte, prokletí synové Kanaán, a ne Juda, zahubili jsou dědictví boží; zahyň kořen jich. Kristus poslal dvanáct a sedmdesát dva kněží kázat na veškeren svět čtení svého. Kteříž ho s velkou prací v chození, v lačnosti, v vězení, v nahotě, v postech, v modlitbách, v nepřítzni lidské, v žalářích, v ranách a ve mnohém zanícení kázali, jsou, lidé chudí a pěší, bez moci světské a nižádného zastírání od světa nehledajíce, ale v samém Bohu svú naději kladúce.“

A nynější kněží . . . ?

V bludy upadli a mnohé bez čísla po sobě v bludy zavodíce. Nepečliví o stádu božím, zlí nájemníci v času pokušení utekli jsou od něho a zavřeli se na hradích a na městech, boje strojíce (kněží táborští) a z lidí krev cedíce. Neostanúť na věky v domu božím a nebudeť jim v kořist stádo boží.

Jak vidno, došel u Chelčického milosti jen robotný a řemeslný lid, kterému vyšší dva stavy ubližují. Neboť na krev obce robotné rozmnožují se řady ohrdláčův, kteří mečem hrozí, sedlákům chlapů a výrů přezdívalí a je jak lípu odřítí chtějí, aby sami hojně jísti a pítí dobře a nejlepší věci prázniti, tulati se a rozličné hříechy bez studu páchatí mohli.

Přílišné množství žráčov má Praha, neb válku veú o pravdu boží.“ (O trojím lidu, 191.)

Chelčický snažil se zjednatí svými spisy soucit pro robotný lid. Tábořská šlechta ho jak náleží využítkovala, jak jsme ukázali v minulé úvaze. Kdežto Štítný tvrdí ještě „Dědina..pánova, člověk Boží“, líčí Chelčický takto soudobé názory na lid poddaný: „Bodlák (pán) jako hloh ostrý a ukrutný, ten směle die: Poněvadž jste mne za pána zvolili, zviete, žeť sem já pán váš a žeť na některých kuože celá neostane; ujmuf jemu, chlapa jako lípu. A druhý die: Deř sedláky, neboť se ostaví brzo jako vrba u vody stojecí. Die k těmto věcem člověk rozkošný, širokého břicha tukem prorostlého; máme je v dskách (deskách zemských) neb dědicky příležie ta zboží a panstvie k nim a zápisy pevné na ně ujistili.“ A k tomu smrt a peklo v zápisích ostavili, podotýká Chelčický. Pakli otcové vaši koupili jsou vám lidi s dědictvím a dědinami, to cizie a na ciziem koupili sú vám, nebo toto jest pravá řeč božie Páně jest země. A že dieš, člověče, tukem prorostlý Otcové naši kúpili sú ty lidi i s dědinami . . . tu sú ovšem zlý trh vzdělali a těžký okup. Neb kdo muož lidi kúpati, aby je tak robil a trápil bezprávími jako dobytek k zabítí připravený a tak se pásl rozkošně na jich bolesti a tak

jími pyšně hrdal, psy ochotněji máje než ty lidi kúpené . . . Chceš-li lidi kupovati jak psy, pohled' tučný, kohos kúpil a čehos kúpil. Však ti lidé prvé jsou boží, nežs ty je kúpil. A Kristus Ježíš ten jest kúpil sobě lidi ne stříbrem ani zlatem, ale krví svú drahou a bolestmi těžkými." (Sif víry, vyd. Smet. 114—116.)

Co tu lásky k robotnému lidu, jaká síla křesťanského socialismu v těchto slovech. A nezapomeňme, že jsme v XV. století, v době, kdy tolik velebení husité, najmě Táboři, lid poddaný otrokovali, robotami a holdy týrali.

Shrneme-li názory Chelčického, neupřeme mu významu pronikavého reformátora sociálního a náboženského. V náboženských názorech nebyl samostatný a zaběhl a často si odporuje. Nedovedl říci slov života, jen únavné traktáty psal. Přesto nezůstal hlasem volajícího na poušti, poněvadž všude probleská jeho spisy opravdové mravní úsilí. Jeho názory o státě a společenském pořádku si více ceníme. Dávno před encyklopedisty a revolucí francouzskou vyslovil se pro rovnost občanů odvolává se na Kristovo evangelium. Útočí na výsady šlechty a kněžstva a chce osvoboditi z roboty sedláka — vycházejí opět ze středověkého názoru světového. Žel, že vývoj doby šel jinam a v následujících desetiletích byla poroba selského lidu dovršena. Stejně požadoval toleranci náboženskou a vyvarování se násilí v otázkách duchovních, kteréžto myšlenky prosadila až doba osvícenská; ony mají v Chelčickém horlivého zastance a propagátora.

Zařadili-li jsme tohoto českého sedláka do řady utopistů, stalo se tak proto, abychom prokázali, co sociálních prvků je v křesťanství a jak z tohoto nevyčerpatelného pokladu dovedla těžiti již ve středověku česká hlava.

Chelčický je jedním ze zakladatelů Českých bratří. Jednota v prvním období hlásila se k radikálním jeho názorům a nepřijímala do svých řad boháče ani šlechtu, neúčastnila se veřejného života. Ideální tento život, navazující ve mnohém na dobu apoštolskou, neměl dlouho trvati. Nechtěla-li Jednota zůstati nepatrnou sektou, musela se smířiti se světem a stávajícím pořádkem. A tak ke konci XV. století vyniká přijetím učených a bohatých. Velká stránka, která sice politicky a kulturně hraje v dějinách význačnou roli, ale přece znamená zradu na ideálech Chelčického.

Utopie apoštolské obce křesťanské byla opuštěna, pošlapaná tradice se pomstila. Neboť tímto kompromisem přiznala Jednota, že je nemožný návrat k apoštolské církvi a že obecná církev křesťanská pokrokem lidstva a jdouc za svým velikým světovým úkolem, musila se z prvotních forem rozvíjetí a proměňovati. (Winter.)

Ne církev, ale Chelčický a Jednota zbloudila, zůstala větví suchou a studnicí bez vody. Vyčítá-li se církvi nepokrokovost, máme v Chelčickém a Jednotě argument mluvící o opaku. Těm se církev zdála příliš pokrokovou. Naším protivníkům je ovšem každá zbraň dobrá. Současně dovedou chváliti jedněmi ústy naše českobratrské puritány a polopohanské humanisty.

„Velká stránka“ Jednoty českobratrské byla v pozdějším vývoji spíše politickou stranou než náboženskou obcí a nebudeme se jí proto zabývati. Než jednoho myslitele Jednoty musíme přece vzpomenouti. Je to Jan Amos Komenský, jehož 250leté výročí úmrtí jsme si letos připomínali.

Tento poslední biskup Jednoty po 40leté bludné pouti, sklaman cizinou a rozhořčen zradou evangelických spojenců, utíká do labyrintu svého srdce a zmaten proctvími Kotterovými, Poniatovské a Drabikovými, sní svůj sen obnoveného království. Jako Chelčický i on se vypořádával se světem a všemi jeho rotami. Tytéž bezohledné tony ozývají se z jeho spisů. Očekává shroucení pádu Antikristova, neboť „naděje vřely po všech koutech Evropy.“ Ale když čekaný konec světa r. 1667 nenastal, doznává resignovaně: Zhasla svíce, přišla hodina naše. Má pochyby, zda církev jeho je pravá, když Bůh dává vítězi Antikristu. Pak smíruje se se světem a usiluje o smíření lidstva. „O kěz by všecky sekty i se svými podporovateli za své vzaly“, touží a věří, že zvýšení všeobecného vzdělání odstraní nejen hádky náboženské nýbrž i války.

Byla to utopie. Zvýšení všeobecného vzdělání nečinilo lidstvo rozumnějším a lepším. Leč i tak jsou irenické a pansofické snahy Komenského sympatické. Po druhé stává se Čech burcovatelem svědomí evropského. Komenský žije a pracuje ve veliké

přechodné době, na rozhraní středověku a novověku, ne snad podle historické chronologie, nýbrž podle revolučního procesu, který zakončuje velká francouzská revoluce. Všechny ty veliké idee a myšlenky, které on za počátečního tohoto revolučního procesu hlásá, přejímá osvícené hnutí francouzské později, aby ve jménu jich a jejich ideovou silou dokončilo a vítězně vyhrálo boj mezi zkomírajícím feudalismem a živelně v před se tlačícím stavem třetím, stavem měšťanským. Avšak ani ten neuskutečnil idee a velké plány Komenského, třebaže osvícenci jejich uskutečnění hlásali a slibovali. Náprava věcí lidských, sbratření a sjednocení všeho lidstva, to je program a životní cíl Komenského, volání, jež musí najít plného ohlasu ještě dnes, po stejně nekonečných a strašných hrůzách světové války. „Pojďte, milí přátelé! Hledejme východu ze svých temnot, ze svých bludů, ze svého ponížení. Byť by se i naše přání zcela nesplnilo, nebude přece namáhání naše marné. Při velikém předsevzetí lépe jest z daru se minouti, než vůbec ničeho nepodnikati. Blaho člověčenstva budiž jediným cílem naším. Vždyť jsme všichni občani jednoho světa a dítky jednoho nebeského otce. Člověka proto nenáviděti, že jinde zrozen jest, že jinou řečí mluví, že jinak o věcech smýšlí, jaký to nerozum! Jsmeť všichni lidé, všichni nedokonalí, pomoci potřební. Zvláště mi Evropané jsme jak na společné lodi cestující. Nehádejme se, jak požár vznikl, ale pracujme, by byl uhašen. Stojíme před nebezpečnou propastí duševní i tělesné záhuby. Víra, věda i správa států jsou v úpadku. Zlo, jež se všech stran nám hrozí, jest nejzjevnějším znamením našeho poblouzení. A nemáme ani společné řeči, již by rozliční národové se dorozuměli, lépe se seznali a tak mezi nimi vespolné účastenství, soucit a ochota vzniknouti mohly. A proč bychom se neměli nadějí kojiti, že všichni kdysi v jednu velikou obec se sloučíme, v níž tytéž zákony víry, vědění a společenské správy vládnouti budou?“

Snahy všelidské povzbuzovaly jej, aby napomínal lidstvo k novému životu, národy k novému pochopení svého poslání. Mír ovládne vše, meče změny se v motyky, místo vraždění nastoupí práce, lidé „odvyknou životu hovadskému i začnou žítí a piletí budou, jakožto lidé života rozumného, duševního, božského“.

Snahy jeho všelidské a tužby mírové nedošly porozumění a splnění. Zůstaly nevyplněnou tužbou jako snahy Jiříka Poděbradského, Jindřicha IV., velikého papeže Benedikta.

Komenský pokusil se též o utopii českého státu. Chce zreformovati školství a myslí, že dobré školy a mnoho škol přinesou žádanou nápravu. Dovede se stejně zastati velikého útisku a bídy chudého lidu, jako na druhé straně nemilosrdně a břitce odsouditi nemravnost a ukrutnost stavu vojenského, válčení, náboženské nesnášlivosti atd. Je stejně velikým praktikem jako teoretikem. Na ochranu sedláků a pokárání šlechty najde skoro stejně přiléhavá slova jako Chelčický. „Mnozí zajisté, majíce panovati, otrokovali jste. . . Majíce býti otcové, byli jste někteří víc než otčimové. A coť vás bylo? mnoho Nimrodů, kteříž jste svých spolulidí jen lovci a číhaři byli. Mnoho Lábanů, kteříž jste mzdu zadržovali a smlouvy na desetkrát měnili poddaným svým. Mnoho Faraonů, kteříž jste nesnesitelnými robotami obtěžovali lid svůj, nýbrž nejedni Faraona horší jste byli, protože on pokrm aspoň dával robotířům svým, a to do sytosti, vy pak darmo jste k robotám doháněli. Mnoho bylo Roboámů, kteříž jste poddané své biči uzlovatými mrskali, nic sobě o to moudřejším říkati nedajíce. Mnoho Saulů, kteříž jste sobě o své neřády Samuelem božím mluvíti nedali, vždycky jen: Cti mne před lidem! říkajíce. Mnoho Achabů, kteříž jste vinice, roli, louky, domy poddaných svých sobě přivlastňovali, nejedni nad Achaba ukrutnější, ne za směnu, než darmo pod zámyslem propadení pokuty nějaké. . . co se vám líbilo k sobě táhnouce. Mnoho Davidů, kteříž jste s poctivostí a životy chudých poddaných svých, jak se vám vidělo, pohrávali. Mnoho Sardana- napalů, kteří jste jen rozkoší, bujností, lhostejností a hovadství hleděli.“

Proč nedovedla Jednota obrodit národ? Odpovídá nám na to Miloš Marten v „Dialogu nad městem“: „Ani Chelčický ani Komenský nedovedli říci slov života. Chelčický chtěl zevangelisovati husitského dravce do mnišství bez řehole a biblický psanec, obtížený myšlenkami a hořem nedovedl vytrhnouti národ ani sebe sama z cý-

zoty protestantské negace. Co chybělo Chelčickému, že nevsáhl v život lidu, k němuž mluvil, třeba jako sv. František z Assisi — ne spisovatel traktátů, ale tvůrce lidí.“

Kořeny těchto reformátorů nevyšly dosti podzemní síly rasy pro radostný a vítězný růst národa, který měly živiti. Ten růst byl možný jen v lůně církve katolické a ovzduší románsko-latinském.

Myšlenky Chelčického a Valdenských neuzrály v Čechách, ale mezi moravskými Němci. Na Mikulovsku vznikly v XVI. století obce novokřtěnců, jichž čítá se v době rozkvětu 70—80 tisíc. Nejvíce nás zajímá jejich pokus o vytvoření komunistické obce. Tvůrcem jejím byl Jakub Huter, který počal stavěti velké společné domy. Všecken majetek musel se odvésti obci. — „Kdo pro sebe shromažďuje, jedná proti nařízení Božímu.“ Zásoby obilí, vína, plátna, náčiní a dobytka opatrovali zvláštní vladari, kteří jako „sluhové potřeby“ kupovali suroviny a obstarávali potřeby bratří. Správu duší vedl losem zvolený biskup.

Společenský řád byl do detailů propracován Dr. Balthasarem Hubmaierem, upáleným r. 1528 ve Vídni. Má náboženský podklad. Kdo si něco vlastního ponechal, neměl býti účasten večeře Páně a po dvojnásobném napomenutí byl vyloučen ze společnosti bratří a stíhán klatbou. Každý, kdo pracoval, měl právo na zaopatření. Měla býti stejná láska, stejné starosti, stejné rozdělení statků. Toto učení bylo prý nemocnému lékařem, hladovému chlebem, žíznivému nápojem.

K jednotě se přidávali většinou lidé chudí: dělníci, řemeslníci a maloročníci. Svůj majetek předali do správy obce. Každý jednotlivec pracoval jen pro obec a za to dostal šat, jídlo a obydlí. Když někdo zemřel, byly peřiny, šaty a nástroje jeho odvedeny správci. Také spropitné a tretky měl každý odváděti, jakož i potravinové dary.

Ve zmíněných domech žilo pohromadě až 1000 osob. Statek měl kromě obytného stavení ještě stáje, kolny a stodoly. Rodiny bydlely zvlášť. Větší děti měly však své zvláštní světnice. V domě byly pak dílny pro řemeslníky, kuchyně, pekárna, školní síň a nemocnice. Správce dohlížel na pracující řemeslníky a na rozdělení jídla. Podávání společných obědů řídilo se zvláštními řády. V 7 hodin ráno byla teplá snídaně, v poledne chléb a večer opět teplé jídlo. Ve středu a v neděli bylo maso. Řemeslníci těžce pracující měli dostat dvakrát v týdnu maso, denně sýr. Koželuzi a mlynáři po čas noční služby dostávali ještě pivo. Starším dávalo se poněkud více jídla než mladým a zdravým.

Také oblek pro všechny stejného střihu byl stanoven řádem.

Ze živností, které u novokřtěnců zvlášť kvetly, bylo zakázáno kupectví a živnost hostinská, poněvadž s tím jest spojeno nebezpečí pro mravy. Kovářům nebylo dovoleno zhotovovati zbraně, krejčím nádherné obleky. Novokřtění ševci, sedláři a řemenáři brali kůži jen ze zvířat poražených na vlastních jatkách. Podobné těsné spojení bylo mezi dílnami bavlnářskými, soukenníky a dílnami krejčovskými. Pracovalo se ve velkém a pracovní síla jednotlivcova se využítkovala náležitě. Pracovalo se od slunce do slunce s hodinovou přestávkou o polednách.

Chuť ku práci udržovaly náboženské ideje této evangelické obce. Později, když náboženský život ustrnul, stával se komunismus břemenem. S odporem potkaly se novoty s vyučováním dítek, které po půl druhém roce byly rodičům odnímány a dávány do zvláštního domu se školou, ložnicí a jídelnou dětskou. Vedle čtení a psaní byly děti důkladně vzdělávány ve víře, která byla základem školství a výchovy u novokřtěnců. Výchově tělesné byla věnována značná péče. Všude se pamatovalo na zdraví a čistotu a lázně novokřtěnců těšily se oblibě i u jinověrců.

Po vyprchání prvotního nadšení začaly se ke konci 16. století novokřtěnské obce rozcházet. Právo na soukromý majetek se hlásilo tím neodbytněji, čím více bledl ideál chudoby a následování Krista. Řemeslníci si počali osvojovati část svých výrobků, ztrácely se suroviny, začala panovat protekce při rozdělení jídla a šatů. Kazatelé ztratili vážnost pro marnivost a vypínavost svých žen. S úpadkem kázně zanikaly komunistické obce dříve bohaté a nové pronásledování novokřtěnců po Bílé Hoře rozptýlilo tyto

„obce dítek božích“, které v německém Münsteru musely býti vyhlazeny mečem. Tím skončily pokusy o evangelickou obnovu společnosti na evropské pevnině, aby podobný ovšem jen theoretický pokus byl obnoven na anglických ostrovech.

(P o k r a č o v á n í.)

E. B a u m a n :

JAK ZPLODILA VÁLKA TUTO KNIHU.

(Úvod z knihy „La paix du septième jour.“)

V polovici července r. 1914 jsem psal prvé stránky románu „Železo na kovadlině“, počatého dvě léta před tím, jehož název ohlašoval blížící se válku. Tušil se hrozivý převrat; čekalo se, jako se čeká před půlnocí spojení ručiček na temném ciferníku. Cosi podobajícího se kouři z jícnu propasti dusilo půl století Evropu. Prusko činilo ze světa k svému obrazu jakousi obrovskou kovárnu, hroznou továrnu na vražedné stroje, černou jeskyni, v níž pootevřené pece osvětcovaly zástupy otroků, kteří bušili kladivy, slévali, pracovali. V téže době panovníci, ministři, knížata a knížátka měli na jazyku jen jediné slovo: Mír. Tato velká dvojakost měla skončiti; německé císařství nemohlo stále zdokonalovati svůj stroj na rozmačkání národů, aniž by jednou jej zkusilo. Státy si marně počínaly, jako by byl Bůh vyhlazen; Spravedlnost jednou se probudí.

Někteří z nás, pomýšlejíce na těžký zápas, se zmítali: „Budeme míti dosti lidí, dosti pevností, kanonů, granátů?“ Já jsem se zase nejdříve tázal: „Jest naše duše dosti připravena? Zesílili jsme vnitřní zeď, o níž se rozbije každý náraz?“

My jsme byli jistě pohmožděni v posledních čtyřiceti čtyř letech. Nejvzdálenější dojmy, jež se vynořují v mé mysli z mého dětství, odnášejí se k mé matce plačící, když jí byla oznámena porážka, k vážnému pohledu mého otce, oblékajícího oděv národního gardisty, když ulicemi se rozléhal generální pochod. Válka v nás zanechala jistou vážnost, srdnatou odvahu. Ale vyrostli jsme uprostřed Francie rozervané, nemocné, stárnoucí, která hned se zapírala, přispívajíc k svému úpadku, hned hledala pro své uzdravení nemožný lék. Nesli jsme ve svých žilách zbytky romantické zoufalosti. Četli jsme Leonta de Lisle, Schopenhauera, a nehnusila se nám jejich příchuf nicoty. Tolik věcí nás dělilo, že se zdálo nesnadným chtít společné dílo. Rovněž většina mých současníků pohrdla prací, nebo neměla chuti jednatí. Širší vrstvy toužily jen ať už po jakékoliv nečinné prostřednosti. Ostatní činili každý po svém, nebo opouštěli své povinnosti, zuřiví pohaní, mrhající své síly v neplodných vášních, omezení vědátoři, kolísaví renanovci, citoví anarchisté, povrchní napodobitelé bolestného Verlaine-a. Ba i katolíci byli příliš fantasty, liberálními bez energie, estéty, rozkošníky. Naslouchali flétnám německého modernismu.

Oddávali se sociálním preludům. Velmi málo usilovali o přesné učenění svého názoru: Především je třeba obnoviti a oslaviti Francii padlou a nezničitelnou.

Když po dvaceti letech jsem uvažoval o té minulé generaci, zděsil jsem se a stěží jsem porozumněl myšlenkovým proudům, jimž jsem byl tak vzdálen. Nicméně měl jsem za nezbytné vynaložiti všechny síly a srovnati čím jsme byli s tím, čím jsme; stále jasněji jsem chápal smysl přítomna, důvody jeho naděje. Neboť zkušenost těch, kteří se dnes blíží padesátce a kteří odvrhli věkem mnohé poblouzení, není ztracena pro mladé. Tato sdělená zkušenost nestačila by k obnově duší. Ale tajemné slovo, ostřejší než meč, zžíravější než obětní oheň, shromáždilo je pod učením víry na prahu křesťanské basiliky, která byla jejich společnou křtitelnicí. Tak vzrůstala Francie nová, mužná, očistěná, jež za nedlouho měla zachrániti vesmír vítězným prolitím vlastní krve. Skrytou prací sjednocených vůlí tvořilo se slavné poslání.

Slušelo se, abych objasnil původ takové změny, její údobí dosti dlouho nejasná a bolestná, později uspišená úzkostí vlasti, volající po záchraně, když již se množila znamení války na našem nebi; toť skrytá idea knihy, již jsem počal ve chvíli, kdy Rakousko počalo skřípěti zuby proti Srbům, a usmyslilo si, že je rozdrtit, jako kanec rozemele mezi svými čelistmi kůrku chleba.

V prvních dnech zmatku jsem pokračoval v započatém díle, schovav se před rachotem z venčí. Bylo již třeba velkého úsilí, abych sledoval myšlenku, jež se současnými událostmi stále více zauzlovala. Ale večer 28. července mě vyrušil jako zvonění na poplach.

Byl to večer velice tichý, jeden z těch nezapomenutelných letních večerů, které jako by na vždy připravovaly ráj, vznikající velebným mírem. Slunce se rozlévalo po vrcholcích stromů po kopci, na němž osaměle proti mému domu se týčila kathedrála. Otevřel jsem okno teplé vůni růží rostoucích v zahradě; všiml jsem si starého roznašeče novin, jenž klusal příkládaje svůj vyšepталý roh, aniž vykřikoval, jako obyčejně, co je nového; na jeho prsou houpala se žlutá tabulka a rozpoznal jsem na ní černě psané slovo: *Válka*.

Vyšel jsem do města. Neobvyklé množství se tísnilo kolem hlavního náměstí. Lidé se sbíhali a tvořili hloučky v nejisté naději, že zvědí ještě něco zvláštnějšího. U banky lyonské četl hustý zástup telegram v barbarském stylu, jenž právě došel z Vídně: *Má vláda vyhláší úředně válku Srbsku*.

Všichni chtěli viděti na vlastní oči opravdový věstecký text. Zastavil jsem se zkoumajе vzezření těch, kteří přistupovali k modrému papíru a odcházeli pak po schodech dolů. Zamklí vojínové se vzdalovali se starostlivou tváří. Žena silně tiskla rámě svého manžela. Dělník zatřásl hlavou mumlaje: „Blbci.“ Ale nikdo, zdá se, nepochyboval, že válka mezi Rakouskem a Srbskem strhne i Francii a téměř celou Evropu. Byla to jistota nevědomosti, nebo naopak prozíravé přijetí? Tento lid v předvečer příšerných událostí hleděl na ně jako na očekávané a nezbytné. Nebylo v něm žádného nadšení, žádného odporu ani zděšení. Jakýsi pán pravil gaminovi, jehož zmatek obveseloval: „Nic ti do toho není.“ Neznámý, jenž šel kolem mne, mě oslovil: „Za čtyřia-dvacet hodin stihne totéž nás.“

Zítřa snad, myslil jsem si, zvíme o vtrhnutí Prušáků do Lotrinska a o zaplavení Flander.

Tato myšlenka nenapadla mne nikdy bez chvění. Ba, na chvíli jsem prožil hrozně možnosti, jež válka rozpoutá. Marně jsem se připravoval na tuto chvíli. Takové pohnutí převýšilo mé očekávání. Můj duch se přenesl přes prostor. Slyšel jsem hřmot armád na pochodu, nekonečné řady vozů, dunění kanonady. Na obzoru se černal les nespočetných bajonetů. Cítil jsem zápach nepřátel; představoval jsem si takové krveprolití, jakého ještě nikdy země nesaála. Všechna krev, jež vytekla, hučela v mých uších se šumotem divokého deště. Pociťoval jsem utrpení umírajících, pokoření zajatců, úzkost matek, zoufalství spálených měst. Pro bojovníka připraveného k odchodu, jenž již ve svém srdci svolil k obětování sebe, jeví se válka jako hody slíbené vítězi. Hledí na ni prostě, jako prostý voják; a vysvětluji si veselost toho záložníka, statného venkovana, který dostáváje svůj jízdní list, ujišťoval mne: „Maně jsem prohledal svoji duši, nalézám v ní jen radost.“ Nemáme-li té cti bít se, chceme se účastniti modlitbou a útrpností; a útrpnost se rozšiřuje na všechna předvídaná zla.

Bylo ostatně třeba zvážiti silu Německa a naše nedostatky, zločinné opomenutí příprav, jež jsme na rychlo improvisovali. Překvapení pohromou mohlo býti smrtelnou ranou. Děsil jsem se při vzpomínce, že bych zřel Francii těžce oddychující, šlapanou nečistými pány, jejichž jedinou politikou bylo zhovaditi a vyhladiti přemožené.

Ale právě tento nesnesitelný obraz zmírnil náhle mé obavy. Ne, bránila se má víra, porážka není možná. Padne-li Francie, nezbyvá ostatním národům než vrhnouti se po řadě pod patu německého vítěze. To by byl příchod největších temnot, apotheosa „Člověka nespravedlivého“, jenž odsuzuje k smrti každého, kdo se vzpírá jemu se kořiti. Nuže, tam jsme ještě nedospěli; jiné věci se mají dříve naplniti. Německo je toliko předčasnou karikaturou, prostředním předobrazem Zvířete. Jeho moc již přešla; tedy již nezvítězí, ale zvítězíme my.

Tento obrat byl proveden v mé mysli s udivující náhlostí; tisíce Francouzů to rovněž prožilo v té chvíli; a jistě by bylo dětským přičítati tento zjev chvástavým provoláním, jež byla po několika dnech vyvěšena, v nichž nám chtěli namluviti, že „mobilisace není válkou.“ Ale v neviditelných výšinách se již chvěly tony vítězných trubek a cítili jsme, že ty zvuky platí nám.

Až dosud se zdálo zřejmým nesmyslem popírati svrchovanost Německa; když zachrastili mečem v pochvě, země mlčela; vlády, aby udržely zdání míru, vrhaly mu provincie a schovávaly jako poklady své potupy. Tentokrát přicházejí od hrozeb k činům; jejich hrozný zástup se dává v pohyb, podoben pronásledovatelům velikého stáda vlků. Nikdo, bohudíky, nemá strachu. Zdvihá se neochvějná Belgie, a věrnou rukou zavírá postranní brány svých pevností. Státy se sdružují, přesvědčeny, že již toho mají dosti: Ah! nasazujete proti nám deset tisíců pušek; nuže! naši, postavení v řadu, zvětší se dvojnásobně a uvidíte; spoléhali jste na početnost, početnost vás rozdrtí.

Ať již se myslelo na osud, nebo se poslechlo instinktivní naděje, byla ve Francii v první polovici srpna tak veliká radost, že se jí nic nevyrovná od křížáckých válek. Ve velikém městě na západě, v němž jsem meškal, bila tepna národa tím prudčeji, čím více se k ní blížilo bojiště. Nechci se rozhovořovati o dojmech tohoto neobvyklého období. Vidím ještě na nádraží mladého pěšáka, silného a bledého, jenž se ke mně obrací se slovy: „Opustil jsem svého umírajícího otce. Víte, jaké bylo jeho poslední slovo? Řekl mi: Jdi, můj hochu, dobyt' Elssaska-Lotrinska.“ Dále, mezi tím, co vojáci postupovali v řadách sehnutí pod břemenem s bajonety ozdobenými kyticemi květů, pozorují ženu klečící na dláždění, spínající ruce: přede všemi se modlí za svého syna. Jinde v rohu ulice potkal jsem baterie tažené těžkými venkovskými koni; hýbaly se každá svým směrem, klusaly a statní dělostřelci mávajíce svým bičem, mizeli v prachu sluncem ozářeném. S nimi šla udatná země pro nádhernou odplatu. Tehdy se mi jevila Francie jako dobrý kůň, jenž jest příliš dlouho chován ve stáji, jemuž dali plnou volnost, když dříve smočili jeho oves v teplém víně.

Abych mluvil pravdu, mnohý nepokoj přelétl naším nadšením. Slyšel jsem jednoho záložníka, jenž vykládal ve svém oddílu: „Němci mají potravin na pět dní. Chtějí se vzdáti. Jsou vtaženi mezi Rusy a nás. Ba i malá v e v o d s t v í, jimž na tom nezáleží, Japonsko, Čína, nabízejí nám své peníze, své lidi. Němci chtějí republiku. V šesti měsících ji mají.“ Jiní přicházeli opilí a klopýtající, nadávající: „Bošové, ti špindírové, ti halamové! Nic na nich nechceme a oni nás v y z ý v a j í! Pozdravíme je!“ Jiný, jenž šel proti své vůli, odporoval: „Ty jsi kalous, miluješ válku, pro mne jest válka skončena.“ Jiný varoval své přátele: „Má první rána zasáhne k n ě z e.“ Volání: „Do Berlína! Na šibenici s Vilémem!“ jež chrlyly ve dne i v noci vojenské vlaky, se zvířecí zvěšlostí připomínalo jiný odjezd a neblahý. Co dobrého čekati od takových vojáků? Myslel jsem na všechny ty, kteří padnou jako zvířata pod náboji a kteří zemrou nevědouce, že mají duši.

Když se oddíly vzdálily, ztrávil nás prázdnota očekávání. Zprávy z bojišť, líčené a stručné, málo doléhaly na mou mysl. Bylo nad mě síly pokračovati v započatém románě. Větší cenu mělo modliti se: ženy vystřídávaly se v kostelích až do večera, modlíce se společně růženec a litanie ke všem svatým; připojoval jsem se k těmto vroucím modlitbám. „Parce Domine“, opakovalo se jako úpění vyhladovělého chudáka pod pootevřeným oknem. Vzpomínal jsem na Evangelium z 2. srpna, z deváté neděle po sv. Duchu, v němž Ježíš pláče nad nevděčným městem, jež chtěl vykoupiti, a jež se mu vzepřelo.

„Ah, kdybys bylo poznalo, ve svůj den, co tobě jest ku pokoji! Ale nyní jest to skryto před očima tvýma; neboť přijdou na tebe dnové, kdy nepřátelé tě obklíčí náspy, sevrou se všech stran, vyhubí tebe i tvé děti a nenechají v tobě kámen na kameni ježto jsi nepoznalo chvíli mého navštívení.“

Strašná shoda naplňovala milosrdné napomenutí. Nechtěl bych nazvati válku dílem „božím“; ba mám ji v jejím základu za hluboce ďábelskou. Přes to nynější válka se jevila jako návštěva Páně, příchod bouře, která bleskem osvětluje na okamžik Francii, aby se ponížila, porozuměla. Proti množství Demonů zápasili za ní její Andělé a Svatí; a ten

neviditelný zápas by odpovídal rozuzlení ohromné bitvy jako stíny zmitající se na dlouhé zdi za noční bouře.

V nucené nečinnosti žhoucích odpolední uvažoval jsem o nesmírné shodě okolností. Jejich nenadállost mne hluboce tížila. Má myšlenka chtěla je hlouběji proniknouti, vyzkoumati jejich proč, rozuzliti příčinu a konec.

Kateřina Emmerichová v jednom vidění nynějších pohrom spatřila na pláni nesčetně lidí do sebe vrážejících; byli hnáni na závratné místo, do jakési jámy, do níž se propadala ta směsice. Další se neustále objevovali; ale pojednou zástup se menší, propadáva je do nenasytné jámy; a obrysy propasti se zúžovaly, stahující se, až konečně jícen se úplně zavřel.

Jak to vhodně vystihuje, uvažoval jsem, tuto vyhlazovací válku, před níž nejhroznější krveprolití předcházejících století se budou zdátí mírnými šarvátkami.

Aby byla umožněna, potřebovala Evropa malé rovnostní buržoasie, ujařmené určitou soustavou: každý aby byl vojákem. Potřebovala zralého ovoce smrti, jež roste na stromu Vědy. Potřebovala Německa opuchlého pýchou, šilícího žádostí, opatřeného co nejlépe pro vraždění a hotového mávati kovovým kyjem, jež Bůh obrátí na jeho hlavu. Potřebovala též, aby byla Francie nekající a spravována utiskující lidovládou, z níž nemohla vyváznouti bez pohromy. Dryáčníci již dosti křičeli se svých estrád: „Mír! Mír! A nebyl to žádný mír. Jest na čase, aby jim byla vmetena do očí jejich lež. Všichni národové mají odpykávat nesmírné neřesti; odpykání bude úměrno prostopášnosti; nejméně nečistí budou spravedlivě trpěti; všichni budeme musiti trpět; neboť není nevinných. Jaké je třeba hromady mrtvol, dříve než se zavře navršená propast, a průměr okovu se vyrovná ústí propasti.

Tato příčina války, říkal jsem si, jest hrubá a patrná na prvý pohled. Ale pochopíme ji ještě? Dav řve: Smrt Vilémovi! A stojí na tom. Vzdělání diskutují o psychologii všeměnců a myslí, že jsou pomstěni jejich ukrutnostmi, když to logicky zdůvodnili. Kdyby lidé uvažovali o skutečném smyslu pohrom, do nichž vcházíme, ztrnuli by jedni hrůzou, druzí by se třásli nevyhovitelnou nadějí. Jsou počátkem doby velkých a posledních utrpení, jež mají předcházeti druhému příští Syna Božího. Nezevil sám, že bude „na počátku bolesti“ všesvětový boj, podobný zápasu nynějšímu? „Povstane kmen proti kmeni, království proti království.“ Svatý Jan zřel před zvukem polnice a před „naplněním tajemství“ vtrhnutí jezdců, jejichž koně vydechovali „oheň, kouř a síru“, symbol hrůzné dělostřelby moderní.

Válka sama o sobě by nic nevysvětlila o konci našeho světa. Ale souhlasí s prorockými předpověďmi: rozšířením Evangelia do všech známých končin, vzrůstajícím odpadáním národů, návratem Židů do Palestiny. Po válce, bude-li vyhnán Turek ze Svatých Míst, naplní je Židovstvo. Osvobození ruští Židé, zbožní Židi rozptýlení v Orientu, vrátí se v zástupech do země svých předků. I samostatný stát judský má právo, aby se ustavil. Později část Israele pozná Mesiáše, a až se stane Řím baštou nevěry, zůstane Jerusalelem největší nadějí křesťanstva. Nesmírný čin, poněvadž prorokuje; je to snad proto, aby se naplnilo, že dvacet pět tisíc lidí se zabije.

Unikl jsem z přítomna k náplni věcí budoucích a dále ještě až k vítězství a pádu Antikristově, až k večeru Soudu a k té nadějně minutě věků, kdy znamení Ukřižovaného rozekraje jako blesk černé mraky.

Přeložil J. Krlín.

JUDr. F. V.:

OTÁZKA ČESKO-NĚMECKÁ.

Rozjeďte se drahou od Chebu do Teplic a shlédnete jeden z nejkrásnějších a nejbohatších krajů českých. Dráha se vine jen několik kilometrů od hranic říšských, jež tvoří nevysoké ale půvabné Krušné Hory. V létě jsou hojně navštěvovány turisty zvláště

v úseku t. zv. česko-saského Švýcarska; v zimě poskytují opět svou sráznou polohou hojností sněhu vděčnou zábavu sportovní — na rohačkách a lyžích.

Proslulý jest v tom ohledu Keilberg se svou výbornou restaurací, kde se v zimě, zvláště ve vánoční sezoně schází nejvybranější společnost z celého světa. Proti snivé, zádumčivé Šumavě mají Krušné Hory tu výhodu, že jsou snadno přístupny, neboť dráha vine se po jejich úpatí. Pohoří toto jest na několika místech hluboce proryto údolím, kde velkolepé údolní přehrady zachycují vodu, aby jí napájely na svahu ležící města i osady.

Pod příkré spadajícím horstvem jest rozepnuta široká dosti úrodná rovina, která v nejsevernější své části jest proseta doly hnědouhelnými.

V souvislosti s tímto velikým přírodním bohatstvím vyrostly tu celé kolonie průmyslových závodů, na kterých už vidíš ráz říšskoněmecký, organizační i velkolepý pořádek.

Kromě průmyslu a horského půvabu najdeš tu konečně lázně Františkovy, Mariánské, Sv. Jáchymov, Karlovy Vary atd.

Tento kraj bohatý, výstavný, podnikavý, obývá z největší části kmen německý promísen jsa českými menšinami.

Rodilý Čech pozná ihned drsnější povahu německou provanutou již duchem Pruska a Saska, ale jinak lid jest zde stejný jako náš, s týmiž vadami i přednostmi, jen jazykově odlišný.

České menšiny jsou zastoupeny hlavně živlem dělnickým, hornickým, po převratu i úřednickým a učitelským. V poslední době vidíš v celém území hodně českých našich vojínů.

Češi zdejší ať té i oné strany jsou všichni národnostně uvědomělí.

Dlouholetý útisk národní, zejména boje o české školství, nešetrné zacházení od cizích uhlobaronů, úřadů, zatvrdil srdce české proti Němcům, tak že jen pozvolna dojde tu ke klidnému soužití obou kmenů.

Pomím výstřelku, jichž se zde proti Němcům po převratu dopustili radikální živlové čeští, poněvadž utrpení, jež před tím zde český lid utrpěl, plně je omlouvá. Ale nelze přejít přes jednání těch našich nacionalistů, které z příčin často čistě stranických bícuji a dráždí tuto národní precitlivělost.

Politicky jsou Češi podkrušnohorského kraje rozvrstveni hlavně na soc. demokraty, nár. socialisty, národní demokraty a lidovce. Nikdo by nevěřil, že v těch nejdivočejších místech jsou zdatné naše organizace, tak je to Lom, Most, Trnovany, Teplice atd., vyvolané hlavně zásluhou neúnavného pátera Mlejnků v Teplicích, kde máme také svůj menšinový lidový sekretariát.

Český živl byl v poslední době značně posílen zřízením četných škol, avšak někteří vychovatelé národa nedělají nám zde právě nejlepší reklamy, spatřující zhusta hlavní svůj úkol v pouhém udavačství. Také školská politika páně Metelkova nemá právě nejšťastnější ruky, řešíc věci příliš radikálně. Němci mají jistě škol poměrně více než my, ale když už se jim musejí jich budovy zabavovat, pak šetrný způsob byl by rozhodně na místě.

Já, který jsem skoro dva roky žil v tomto prostředí národnostních protiv, často jsem přemýšlel o poměru českoněmeckém.

Čítal jsem, že naše politika proti Němcům je slabá, že by se mělo rázněji proti nim vystupovat, a tak a podobně. Mně však se zdála cesta co nejšetrnější, co nejtaktičtější, vhodnou. V tom, jak vyřešíme svůj poměr k Němcům, v tom, domnívám se, rozhodneme také o naší budoucnosti. Naše politika musí být rozhodnou, silnou, ale silnou jak proti Němcům tak i tehdy, kdy nutno německým občanům přiznat a chránit jejich práva. Němci povahově drsnějšímu imponuje síla, ale nespravedlivé násilí budí v něm nezkrotitelný, houževnatý odpor. Jejich postavení po převratu i dnes, nutno přiznat, není lehké. Dříve páni, dnes mají být jen rovnými.

Jsou mezi nimi, jako mezi námi, lidé štvaví, které nikdy neuspokojíš, ale lid ve své většině dá se jistě časem rozumnou politikou naklonit. Tak obchodníci a zvláště dělníci jsou národnostně tolerantnější, poslední, řekl bych mezinárodnější než jejich čeští soudruzi.

Do těchto žhavých krajů bude nutno vysílati nejtaktnější úředníky, menšinové učitele, kteří nedráždí tamějšího lidu tím, že vystupují jako by byli zvláštní vyslanci vlády, jimž se musí všichni Němci kořit. Ti zejména musí šetřiti úzkostlivě spravedlnosti na obě strany a postaviti se po případě rozhodně proti výstřelkům i z české strany.

Chceme-li, abychom měli v Němcích řádné občany, musíme především sami splniti, co na nás jest. Němce tu máme a to národ kulturně i hospodářsky jistě na téže výši, s námi stojící, a proto je musíme připustiti poměrným číslem do nejvyšší správy státní, aby si ponenáhlu zvykli na náš stát a proň se zainteresovali. Tak nejlépe odstraníme jejich odpor a bez násilí zničíme každou irredentu.

Musíme si býti vědomi té nezbytnosti, že pro zájem československého státu třeba si uložit rezervy i v našich národních snahách. Vyvarujme se všech malicherností, jež státu neposlouží a Němce jítří. Počínajme si víc chytřeji, diplomaticky. Nemůžeme čekat, až oni sami začnou. Nemají takového zájmu na naší republice jako my a proto, jak se mi zdá, mají právo čekat, až my jim sami vždy podáme ruku.

Uvedu příkladem dvě zdánlivě nepatrné, ale přece vlastně závažné věci, jak si počínáme neobezřetně, skoro jako mladí a radikální studentíci. Tak na našich bankovkách přichází německý nápis až na 4. místě a písmem k tomu ještě zmenšeným než jsou tři předcházející; nebo zase v území ryze německém najdeš všude na drahách, poštách i úřadech nápisy napřed české anebo jen české a pak teprve německé. Já se domnívám, že německý nápis na bankovkách patří nejméně na třetí místo a v provedení stejně velikém jako je předchozí český, slovenský nebo rusínský. Pamatuji se, jak jsem vždycky těžce nesl, že na naší ryze české staničce byl nápis dvojjazyčný, avšak to byl ještě napřed český, pak německý. Jestliže Rakousko podléhající vlivu radikálních německých šovénů mělo tolik ohledu k národnostnímu citění, pak by v tolerantnější naší republice měl býti stejný postup nejméně samozřejmostí. To jsou jen dvě ukázky, je jich na sta. Odstraněním jich odpadlo by zbytečné dráždění Němců a přispělo by se tím k uklidnění našich poměrů, kterého je nám tolik zapotřebí. Je jisto, že vůdčí politikové naší i vláda si přejí, aby otázka národnostní byla spravedlivě urovnána a prezident Masaryk chce dokonce, aby sprovedena byla se světa. Víím, že na obou stranách je dosti lidí dobré vůle, ušlechtilých, mírumilovných, však ti všichni dosud neměli odvahy postaviti se vzdorně proti proudu nacionálně šovinistické ulice. Tu a tam probleskuje přece světlo poznání. V poslední době je to několik smířlivých projevů německých politiků. Z naší strany novinářské články univ. profesora Dra. Rádla, jakož i jeho přednáška pořádaná před několika dny v klubu německých socialistických studentů vysokoškolských.

Novinami se míhl nedávno projekt vlády českých i německých rolníků a dělníků. Domnívám se, že v zájmu státním to byl pro přítomnost podnik výborný, ať už ho uskutečňuje třeba osoba z tábora protivného — Švehla. Agrárníci obou stran budou v takové vládě hájiti národnostní zájmy, a internacionální socialisté je zase budou v tom ohledu držeti na úzdě.

Že se tak mělo díti bez naší strany, nebylo třeba se tím nijak rmoutiti; bylo by to jen, tuším, bývalo k jejímu většímu prospěchu, aby za to v hodinu, která jistě by přišla, uplatnila svoji sílu.

Těsně s touto vnitřní otázkou souvisí také naše orientace zahraniční. Při všem tom přátelství k Francii a ostatní dohodě musíme se dívati na politiku reálně, ne romanticky, ale rozumově. Cit, pouhá sympatie by nám mohly jednou připraviti trpké rozčarování.

Obklopeni mořem nepřátel budeme donuceni hledati s nimi styky. Dobrý poměr k německé říši přinese nám užitky hospodářské a bude zpětně působiti příznivě i na naše německé krajany, neboť říšským Němcům je konec konců otázka československých jich soukmenovců přec jen podřadného významu.

Boj mezi námi a Němci ještě potrvá. Vedme ho tak, abychom profitovali. Vyvarujme se německé vyzývavosti, rozpínavosti a prisvojme si jich podnikavost, pořádek, disciplínu, organizaci.

Hleďme se posílití sami v sobě vnitřně, místo boje proti vnějšku upotřebujme své energie na zmohutnění sebe. A jsouce silnými vnitřně obстоjíme vždy a všude. Jedno

jsem s bolestí pozoroval v tom smíšeném území. Jako totiž naše strana je národnostně umírněnější, tak zase naopak německá strana křesťansko-sociální patří k nejradikálnějšímu směru.

Vzdor tomu nesmíme se lekati překážek a jako synové téže církve musíme hledati co nejrychleji pevné mosty, jež by nás spojily s německými katolíky.

Já pevně doufám, že z Československa bude jednou druhé Švýcarsko. Bude a musí býti. Předpokladem toho jest ovšem národně tolerantní výchova mládeže ve škole. Prál bych si, aby učitelstvo obou táborů pochopilo tuto nutnost v brzké době a vychovalo nám svorné, svobody milovné i druhým svobodu přející občany.

J. S. Bořita O P.:

Z Á P A S.

(Náčrt k dramatické pohádce)

Již od malička vštípili mi ten hnus ke všemu, co jen hraničilo s pravdou. Utloukli ji v nitru. Prý budu šťasten. A byl! Ovšem, co jest štěstí! Honil jsem se za motýlky po zakázaných stezkách a na cizích nivách jsem trhal medové květy. Pravda mlčela. Byla mrtva. Nerušeně jsem požíval drobných slastí a byl jsem šťasten a hnal se dál. Zlatistý motýl zaševalil křídly a vznášel se výš a výše, dál, dál, až zmizel v temnu. Roztrpčen chci se vrátit. Všude pusto, cizo, ani známého hlásku jsem neslyšel. Sáhnu po květech. Nepozoruji, že povadly. Mdlo je mi z nich v ústech. Vpředu hrůza a ze zadu nemá prázdnota se na mne pošklebovala.

A tenkrát po prvé octnul jsem se jí tváří v tvář. Byla prostičká, ale cudná. Zvonivým hláskem zapěla mi neznámá slova: Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Poznal jsem ji. Hrůza mne obešla. Byla to ona! Nenáviděná Pravda!

„Co skřehotáš?“

„Zabloudil's?“ „Co ti po tom?“ „Pojď, podej mi ruku, vyvedu tě odtud. Pojď!“

„Děkuji!“

„Proč nechceš?“ děla, s takovým povzdechem, nevýslovně smutným.

„Protože tě nenávidím!“

„Tedy opravdu ne?“

„Ne.“ – „S bohem!“

Bloudil jsem dny i noci, bez cíle, bez naděje. Jen jedno mne pohánělo v před, to příšerné slovo: Marnost, marnost! Tu šlehalo jako víchr kol mých uší, tu zas mi je zrádně šeptal večerní vánek, z houští posmíval se mi tím pták. Zacpu si uši. Jako lítice pronásleduje mne dále hrozné slovo. „Dost, dosti, nebo zešílím!“ A znovu a znova s větší mohutností doráží v můj sluch.

Minuly dny i noci ztrávené v úzkostech. Uštván a znovu vybředl jsem konečně ze zeleného žaláře. Hledám cestu k domovu. Konečně jsem se dovlekl ve svou chýš.

Hořkost se rozlila v nitru a rty pronášely kleťbu na vše i na Pravdu. Chci zapomenout. S horečnou toužebností sahám po knize. Čtu. Duch se zvolna ztápí v tiskařskou šed. Zapomínám. V tom zase stojí u mne ten přízrak a ukazuje mi na místo: „Člověk jest jen malý, nepatrný tvor, poněvadž je se všech stran omezen. Tím menší, čím více si zvykne na kruh jej obklopující a čím úžeji se v něj stěsná!“ Chci vzkřiknouti, leč ústa se chvějí děsem. Pozoruji, že čtu své Mene, Thekel, Ufarsin. —

„Odstup, drtivá ruko! Zpět! Nenič mých snů! Kdo tě volal? Proč mi nepopřeješ pokoje?“

„Vzdej se!“

„Nikdy!“

„Tedy tě budu věčně pronásledovati. Rozmysli se. S pravdou je těžký boj. Musíš podlehnouti!“

„Mlč, mlč, nechci tě slyšeti!“ Bože, spánky bijí jak zdivočení oří . . . A bělostná postava se zvolna ztrácela. Hodil jsem po ní nádobku s písařským černidlem. Jemným pohybem a se sladkým úsměvem odrazila útok: „To není po prvé, co jsem měla býti potřísněna touto špínou!“ A kalamář, odrazivší se od jejích čistých prstů, polil mne svým obsahem. „Tak končí každý pokus zastříti mou běl a lesk!“

Neměl jsem stání v příbytku. Ven, ven! Zase jsem bloudil poli a lučinami a smál se, smál. Leč smích nezněl upřímně. Každý požitek zhořkl mi při vzpomínce na strašného nepřítele. Vyhýbal jsem se domovu, kde jsem až dosud cítil Její liliový dech. Ne, toho nesnesu! Oč příjemnější je mámivý výpar bažiny, jež se vine podél mých cest!

Překvapila mne posvátná noc. Na čistém, temněmodrém plášti naší velké Matky hořely v mihavém bleskotání steré diamanty; prý hvězdy. Může být. Byl jsem kdysi hrdý na krásu své Matičky. Zadíval jsem se vzhůru na pestrý koloběh a jakási divná myšlenka vtírala se mi neustále na mysl: Kdo poprášil tím jasem svatební roucho mé madony? Zaháněl jsem dotěrnou myšlenku a tu jsem pocítil kol sebe zašumění perutí. Andělsky krásná bytost uchopila mne něžně za ruku. Byla tak dětsky dobrá. Nepoznal jsem ji.

„To je krása, což? Hledáš umělce. Hleď, dle velikosti díla soudíme na velikost tvůrčího ducha. To, co vidíš jest pouze lem zářivého roucha jeho dítko — vesmíru. Jak velebný, mocný jest Otec! Obrať se k němu, snad skane z těch hvězd i tobě stříbrný paprsek, snad vyplní i tvoji prázdnotu, jež tě mučí . . .“

„Ha, zase jsi zde? Nekaž, nepotřebuji tvých slov! Jdi, já ti poručím . . .!“

Snil jsem dál ve své sladké, kolébové melancholii.

Pojednou se mi mihlo hlavou: Říkali ti na školách, že máš básnické vlohy. Obejmí ty katarakty světla a veleby rytmem svých žil a v básni rozlij duši svou, svůj hněv i nadšení, jímž kdysi nitro bušilo.

Sestupuji v labyrint svých myšlenek. Kladu hlavu do dlaní. A metafory kvetou na lukách mé fantazie, kyselo ironie podává kostnatou ruku objemnému, dobráckému humoru, i starý plešatý dědek sarkasmus vleče se se skřivenou, pádnou holí. Rojí se to dál a dál. Mám radost z té chásky. Jdu hlouběji, až se ocitám ve svém nitru. Teprve nyní pozoruji, že v něm pohaslo světlo, jež tam kdysi za dětských dnů rozžehla matička. Tápám, hmatám kolem sebe. Nemohu dál. A nahoře slyším tu čeládku tropiti pekelný hluk. Po prvé volám úzkostlivě po zachránci.

V té chvíli zjasňuje mou temnotu majestátní zář. Kráčí ke mně vážná mužská postava. „Zhaslo ti světlo, bludný poutníče?“

„A ty je máš?“

„Jsi básníkem!“ — „Ach, bohužel! Sestoupil jsem do nitra a nemohu nalézt cestu!“

„Pojď za mnou!“ — „Kdo jsi?“ — „Jsem Kristus. Znáš mne.“

„Snad, ach, kdysi, ano, kdysi jsem slyšel o tobě tak krásné pohádky na mateřském klíně.“

„Pojď za mnou, já jsem Cesta!“

„Ach, ani tak netoužím po cestě, jako po světle. To mi dej, máš-li je! Cestu, ó, cestu si jistě zas najdu!“

„Jen pojď, neb já jsem Pravda!“

„Příšerná hrůzo! Zase jsi zde, můj nepříteli? Pravda! Pravda!“

„Vzpamatuj se, je v pravdě vykoupení!“

„Ale ona zničí veškeré mé tužby a pohltí mé iluse, můj život!“

„Já jsem i Život!“ — „Nuže, dej mi jej, ale nech si Pravdu!“

„Toť nemožno!“

V jeho oku se zaperlilo cosi jako slza. Dítě mé, měj rozum, vždyť Pravda rozbíjí jen lež!“

Právě proto; ó jak je sladký klam . . .!“

„Já tě naplním sladkostí tryskající z věčných zřidel a v studnici mého boku můžeš načerpati slastí nikdy nepocitěných.“

„Ale — jsi spojencem té kleté Pravdy!“

„Nikoliv, jsem Pravda sama!“

„Nuže, nechci, nechci tě! Zhyň Pravdo!“

V tom obestřely mne lokty mlžin neznámých. Já probudil se na světle. Na skráních koulel se pot a ústa zkrvácená. Kolem mne stál houf mužů. Hleděli s radostí na mne. „Volal jsi do boje. Do boje proti Pravdě. V dálce jsme slyšeli tvůj hlas. Pojď, budeš naším vůdcem . . .“

A se zbraní šli jsme hledatí Pravdu. Našli jsme brzy její tvrz. Cestou se k nám připínaly masy zoufalých, rozervaných duší, zástupy nescíslné. „Zničíme Pravdu a vyhladíme!“ Šik náš již vzrostl k nepřehlédnutí!

Po prvé v nás vzkypěla krev k útoku. S pokřikem: „Vyhladíte hanebnici!“ vyřítili jsme se proti skleněnému vrchu, na němž sídlila. Byla sama. Metala na nás ohnivé šípy Slunce, jež držela v ruce. Slepě jsme se valili vpřed. Řidly již zástupy. Jen hrstka zůstala. Poslední náraz krvavých čel! V karmínu vlastní krve váleli se druhové a já si rozbil spánky o žulovou hradbu. Klesl jsem . . .

Noc zulíbala naše rány. Prýštila z nich krev, ale nikoho tu nebylo, aby je obvázal. Tak jsem tu ležel opuštěn.

Tu hle, otevřela se hradní brána, a Pravda, v bílém, luzném rouše, přepásána pásem rudým jako krev, blížila se k nám. Zavřel jsem oči, abych neviděl té, jež nás pokořila.

Leč Pravda skláněla se nade mnou jak matka a své něžné, chladivé ruce kladla na mé jízvy. Pak odnesla mne v náručí na svůj hrad.

Já řídil útok proti ní a ona mne vyhledává mezi mrtvolami. Já jí klnul a ona se na mne usmívá plná vroucnosti, její slova mluví jen o lásce a odpuštění.

Položil jsem na její měkký klín svou roztržitěnou hlavu a hořce jsem zaplakal. Pláč ulehčil srdci. Tedy proti tomuto andělovi, proti té svaté, šlechtné děvě zápasil's po celý život, proti ní jsi šikoval sbory?

Hle, jsi přemožen, vzpurný, odbojný duchu, jenž vždy se protivíš, jenž jsi se vychloubal svou zlobou. A za jakou cenu . . . ?

„Drahoušku, zanech těch myšlenek! Víím, mučí tě!“

„Ó, ano, zanechám! Zanechám všeho, jen to vždy budu oplakávat, že jsem tě tak pozdě poznal, nejlíbeznější poupě božských sadů!“

„Ne, není pozdě! Vždyť muž jsi přec. S úsilím, jímž jsi se stavěl proti mně, obrať se proti zloduchu, jenž tě vedl pomalu k propasti, z níž se šklebily na tebe baziliščí oči!“

Minuly bolesti, srdce se naplnilo Světlem, a tak klekám před tebou, Pravdo! Klekám u tvých nohou a chci býtí tvým žákem. Kde je láska, tam je i Pravda. A Pravda je i Cestou, jež je Ž i v o t e m.

Již dlouho si vzpomínám, kde jsem četl tyto myšlenky, jež jsem zachytil jako pestré, rozházené střípky. Přemýšlím a badám, a poznávám s hrůzou, že jsem je četl ve knize, jež píše žářem a krví — ve vlastním srdci, a ještě někde — v podobném srdci tvém, víš, tehdy, když jsi je celé obnažil a ukázal veškerou ubohost, chudobu a bídu XX. věku.

A já jsem psal.

PAPEŽSTVÍ V II. POLOVINĚ STOLETÍ 16.)

(Doba Filipa II.)

Historikovi doby protireformační vyšetřujícímu cesty, po nichž tehdy katolicism šel k vítězství, jest především se zájmemi stopovati dějiny tehdejšího papežství. Neboť to, jak ono přestalo a vyřešilo dobu jednu z nejtěžších svého trvání, mluví jasně o pevné dráze, určené dějinnému vývoji Prozřetelností. Co spleťtých zájmů a mocných činitelů bylo v této době krise spojeno s osudem papežství! I zdály by se s ním rovnocennými, stejně jako ono o svou existenci se bijícími, jež mají svou samostatnou platnost v rámci dějinném — a přece výsledek vývoje nás poučuje, že byly jen žebříkem, po němž ono stoupalo vzhůru k novému životu, že jen ono bylo opět tou stálou veličinou, již náležela budoucnost.

Papežství na počátku II. poloviny století 16. má situaci neobyčejně těžkou. Celé národy vymkly se jeho poslušnosti: země skandinávské, velká většina Německa, Anglie, kde po nové katolické periodě za Marie Tudorovny definitivně se s vládou Alžběty ustavuje anglikanism, i Skotsko. Vlna protestantismu ohrožuje Polsko, zatím co Ženeva, tento nový kalvínský Řím, vysílá zhoubné plameny na západ a jih Evropy. Odtud totiž vniká neustále nákaza do Francie. A právě tato nejstarší dcera církve začíná býti v této době jevištěm nesmírného boje, který má rozhodnouti vítězství starého či nového náboženství v ní. Tehdy nebezpečí pro katolicism dostupuje vrcholu: odpadne i tato země, která svou starou, jem-

nou kulturou byla vůdčí hvězdou celé Evropy? Chápeme úzkost katolického světa o Francii a péči i pozornost nejmocnějších jeho činitelů, která jest věnována chorobě nešťastné země, zmítající se po celou druhou polovinu století 16. v horečce náboženských občanských válek.

Papežství probudilo se k vědomí svých úkolů a chápe se zachraňovacího díla. Tehdy, na počátku zmíněné doby, mohla se ještě klásti otázka: je roztržka katolicismu a protestantismu definitivní, nepřeklenutelná, není již možný návrat tohoto do lůna staré církve? Pius IV., první papež té doby, počítá s touto eventualitou aspoň dočasně: dokud totiž tridentský koncil nestane se mezníkem věčného rozchodu »starého« a »nového« náboženství, bychom mluvili terminologií doby. Naděje na získání protestantů sice byly již malé, když uváží se všechen ten nezdár dřívějších náboženských rozmluv mezi oběma tábory, leč Pius IV. neopomene ničeho se své strany; kolik námahy, kolik diplomatického taktu vynaloženo na to, aby vskutku celé křesťanstvo, Římu věrné i schismatické, bylo získáno pro myšlenku opětného sjednocení a vyjasnění náboženských poměrů. Zatím, co skvělý prelát kardinál Ferrara jest poslán do Francie pokusit se lámat hroty záluďné politiky vlády francouzské, hrající si s Hugenoty, obratní dva diplomaté kuriální nastupují cestu po katolickém i protestantském Německu a zemích severních, snášejíce hrubosti protestantských knížat i měst a bojujíce se zaleknutými vytáčkami říšských knížat duchovních. Hledány všemožné cesty přiblížit se Alžbětě anglické a do drsného, zasmušilého Skotska, kde trest smrti je vyměřen na účastenství při mši sv. v přestrojení vyslánu skromný Jesuita; na druhé straně snaží se Řím vniknout svým poselstvím i do pravoslavného Ruska, ano až k Janovi, vládci Ethiopie.*)

*) K celkovému zpracování thematic viz starší dílo Ranke-ho: »Die römischen Päpste in den letzten vier Jahrhunderten.« 8. vyd. Lipsko 1885. Do této peridy papežství vstupuje právě výborné dílo Pastorovo — Geschichte der Päpste im Zeitalter der katholischen Reformation und Restauration — svým 7. svazkem, věnovaným Piu IV. (1559—1565) (Freiburg Breisgau 1920), v němž slibuje rychlé vydání dalších dílů, věnovaných ostatním papežům 2. poloviny století 16. — Po určité stránce sleduje celé období toto Herre v díle: Papsttum und Papstwahl im Zeitalter Philipps II., Lipsko 1907.

*) Viz instrukci papežovu pro hraběte Brocarda z r. 1561, určenou k přednesu před Filipem II. (Šusta. Die römische Kurie und das Concil von Trient, I. 281 n.)

Papežství jeví se nám tedy jako plně si vědomé své zodpovědnosti a svého světového poslání a není jeho vinou, jestliže výsledek koncilu tridentského byl jiný, než původně snad mnohým tanul na mysli. Dějiny šly svým chodem, odboj temného, germánského ducha nedať se více dobrovolně zkrátiti. Právě účastenství račového rozdílu, který v náboženském sporu mocně padl na váhu, učinilo rozkol náboženský nepřeklenutelným.*) Všichni činitelé, působíce zdánlivě proti sobě, namnoze neuvědoměle pracovali k výsledku, který byl pro katolicism jediňe možným a šťastným řešením, měl-li se logicky vyvíjet a zůstat sobě důsledným.

Papežství ovšem vidělo svou povinnost získat zbloudilé a jistě nebylo by je lze ušetřit výtky, kdyby se bylo o to nikdy nesnažilo. Ono jednalo dle toho, co dané poměry zdály se vyžadovati. Vedle mravní povinnosti mohl spolupůsobit i motiv výhod pro něho plynoucích z toho, že by se zas rozšířila jeho nepopíratelná moc na celou tehdejší državu. Proto jeví se papež sám nakloněným ústupkům, na něž naléhají vlády odhodlané ke kompromisům z ohledu na své protestantské poddané: císař římský a král francouzský. Ale právě tehdy vývoj způsobil situaci, která znemožnila toto řešení. Protestantism neměl stínu dobré vůle pro smír a proti tomu, aby katolicism nebezpečně zadal se svého stanoviska, světová monarchie španělská hodí na váhu celou svou zdrcující moc. Ona tehdy svou železnou, obrněnou pravici vloží na jemný stroj papežské diplomacie a řídí neb vleče jej i proti jeho vůli, zatím co její preláti na koncilu tridentském zvítězí se svými snahami o ostré vyhranění katolického učení.

*) Úvaze o působení rozlišnosti račy románské a germánské při světodějném rozštěpení křesťanstva neubrání se historik a úvaha ta je velmi lákavým thematem i v oboru literatury krásné. Výstižných slov užívá n. př. Zacharie Astruc ve svých skizách z historického Španělska (*Romanero de l' Escorial*), kde vkládá do úst Filipa II. o duchu nizozemských jeho poddaných tato slova: »*Issus des fanges, donnant la vie aux marécages, c' est vers des abîmes d' incrédulité, plus boneux encore, que tendent leurs esprits. La race latine a le soleil, le vrai Dieu, les sites élevés.*« — A dále o vzniku protestantismu praví: »*L' envie, la jalousie germaines contre les races privilégiées du midi de l' Europe, ont créé cette maligne fièvre.*«

Papežství však nemá jen nepřítele vnějšího v protestantismu, nýbrž ono je ohroženo i z vlastního tábora. Dosud žijí nebezpečné tendence protikuriální z dob velkých koncilií věku patnáctého a právě opětně svolaný koncil dodává jim zase nové síly. Nezvítězí-li theorie konciliární nad papežským absolutismem a systém episkopalistický, neohrozí-li centrální moc ke škodě celku? Diplomacie papežská postavena na koncilu před těžký úkol. Právě mocná strana španělských prelátů v tomto bodě stojí proti ní. Ale jak podivno! Tam, kde jednalo se o zamezení jakýchkoli kompromisů porušujících kontinuitu vývoje katolicismu, zvítězili Španělové i přesto, že s počátku papežství samo v tom kolísalo a snad plně si neuvědomilo význam věci. Kde však, třebaš neuvědoměle, preláti španělští holdovali myšlence, jež pro budoucnost tajila v sobě rovněž nebezpečí ochromení průbojné síly katolictví, tam byli poraženi, třebaš všichni ultramontáni (t. j. tehdy preláti neitalští) byli s nimi v té věci za jedno.

Ovšem, že zde stejně jako i v jiných otázkách přispěl na pomoc autoritě papežské panovník španělský sám, který snad měl v tehdejší době dar největšího smyslu pro potřeby katolicismu. Filip II. je osudovou postavou pro papežství druhé poloviny 16. století, jako je vůbec výjimečným zjevem v dějinách protireformace, jenž jakoby stvořen zvlášť vzhledem k požadavkům poměrů v pravý čas objevil se na jevišti světa. Opřen o svou říši, v níž slunce nezapadalo, jsa panovníkem národa vědomého si významu své pravověrnosti v době všeobecného rozvratu, jest předurčen veřejným míněním i svou vlastní povahou k tomu, aby se stal »sloupem víry« a nadějí všech katolíků. I vrhá neopotřebované ještě síly universální monarchie do služeb katolicismu.

Na papežství obráceny jsou útoky celého protestantského světa. Císař, dle tradic nejvyšší hlava křesťanstva, vázán jest ohledy právě na své protestantské poddané. Francie, která dosud držela protiváhu vlivu španělskému u kurie, pro rozervané vnitřní poměry úplně ustoupila do pozadí před svým španělským soupeřem a nejen neskýtá papeži oporu, nýbrž sama budí v něm nejvážnější obavy. Vedle toho nesmíme zapomenouti, že papežství i v této době největší tísně myslí na ochranu křesťanstva před Turky, kteří nejenom ohrožují stále na pevnině državu ra-

kouských Habsburků, ale kteří ve spojení se severoafrickými Berberisky jsou též trýzní Středozemního moře. Tu ovšem měl především Filip II. sám životní zájem na boji s nimi, jako vůbec Španělsko vyrostlo v zápase s nevěřícími, ale jest to papež, který ho neustále povzbuzuje a poskytuje hmotnou i mravní podporu, snaže se o vytvoření ligy křesťanských států proti osmanskému nebezpečí. Vždyť přece duší onoho podniku, jenž zasadil trvalou ránu moci turecké bitvou u Lepanta, byl papež, svatý Pius V., v kterém žily jako v nikom jiném vzpomínky na nadšenou dobu křížových válek. To vše tedy tvoří předpoklady onoho zvláštního spojení papežství s jedinou světskou mocí, která tím nabývá jakéhosi privilegovaného postavení.

Bylo sice štěstím pro papežství v oné kritické době, že našlo takovou moc a že jejím reprezentantem byl fanatik myšlenky boje za katolicismus, ale bez nebezpečí pro ně toto trvalé sezdání s jedinou mocí nebylo. Španělové byli upřímní a oddaní katolíci, ale právě jasné jejich sebevědomí v té věci dodávalo jim mnohdy příliš odvahy i vůči papeži samotnému. Kolik prudkých scén odehrálo se mezi papežem a španělskými vyslanci, kteří se pletli i do těch nejsubtilnějších otázek theologických a při tom neustupně hájili církevně politické výsady své země! Proto papežství ocitalo se před novou nesnází: Jak využít nutného spojení se španělskou monarchií a nezadat při tom svou úplnou svobodu? Tak dochází k zajímavému zjevu. Duchovní i světský vůdce krácejí svorně vedle sebe ve všech velkých věcech, týkajících se zájmů katolických, jejich diplomatictí zástupci se povzbuzují a doplňují, stojíce společně na strážce ve Francii a bdějíce zejména nad vývojem událostí u dvora císařského: ale při tom žádný papež, ani Španělsku neoddanější, nevyhnuť se větším či menším nedorozuměním a sporům s ním.

Postupem doby katolicismus sílí, mohutní, zahajuje již výboj a hnutí protireformační se rozmáhá, ale papežové často ohlížejí se s obavou po svém mocném spojenci: dosud má i on na zřeteli především zájmy církevní a jeho rozhodující moc v Římě i při volbách papežských uplatňuje se především na prospěch církve. Ale což, když stále nebudou pro Španělsko, které jest přece jen mocí světskou, tak docela v jedno spadati zájmy církevní s jeho státními a ono rozhodne se těmto dáti přednost a bude chtít použít právě

papežství k jejich uskutečnění? Stane-li se mu hlavním požadavkem mít papeže jen jemu oddaného a ochotného sloužiti jen jeho cílům? Proto papežům časem je nevolno vedle jejich jediného spojence a tu právě řešení otázky francouzské jest nejpálčivějším problémem. V ní spleten je nejvlastnější státní zájem španělský se zájmem církevním a zde také nastane ke konci obávaná kolise, jejíž rozřešení však naposled pro církev dopadne šťastně.

Za papeže Řehoře XIII., který vystřídal Pia V. a který byl Španělsku úplně oddán věci francouzské ocitly se na nakloněné ploše smrti vévody Alençon, posledního bratra bezdětného Jindřicha III. Tím stane se skutkem nástupnictví Jindřicha Navarrského, je muž ovšem katolíci vypoví nesmířitelný boj, opírajíce se o papeže a Španělsko. Španělsku ovšem též jako papeži záleží především na tom, aby Francie zachráněna byla pro katolictví, a proto ochotno jest zde k sebe větším obětím, jež by ochrana tohoto vyžadovala. Ono však vidí též v zasahování do vnitřních poměrů francouzských vítanou příležitost pro úplné podmanění tohoto kdysi tak nebezpečného svého soupeře. Zájem církevní byl poněkud jiný: nemá zachránění katolicismu státi Francii samostatnost, nýbrž ono má právě uvést do ní klid a umožnit jí nové zesílení.

Zájem církevní odloučí od španělského ve svých plánech po prvé Sixtus V. Jest to silná individualita a jeho pontifikát je předzvěstí nové epochy v dějinách papežství. Sixtus jest sice právě nyní nejvíce na Španělsko odkázán, neboť po zavraždění Jindřicha III. r. 1589 hugenotský Jindřich IV. bojuje o své uznání; jest však odhodlán postavit časem papežství úplně na vlastní nohy a posílit jeho absolutní moc do té míry, aby napříště papež nemusil činiti bezděčného náhončího té neb oné mocnosti. Nechce znemožnění vlády Jindřicha IV. a vydání Francie pod svrchovanost Španělska, nýbrž získání Jindřicha IV. pro katolicismus a setřesení patronance španělské. Leč pro to nebyla ještě půda dostatečně připravena a Sixtus umírá uprostřed započatého díla. Španělsko však bylo upozorněno na možnost nebezpečí pro svou politiku, kdyby na stolec papežský nastoupil opět muž nesdílející plně jeho názory a použije prostředků daleko radikálnějších než dříve, aby uplatnilo celou svou moc při nové volbě papežské.

Až dosud bylo vždy v konklave přihlíženo především k přání Španělska a to právě se souhlasem přívrženců směru přísně náboženského z toho důvodu, že přání ta kryla se s prospěchem církve. Jejich uskutečnění docházelo se tedy zcela přirozenou cestou mocí daných poměrů a bezděky každý jiný zájem pohyboval se jen v jejich okruhu. Císař byl již dříve pozbyl činného účastenství na volbě, bývalá francouzská strana u kurie se rozpadla a drobná knížata italská ať dobrovolně, ať nedobrovolně řídila se ve svých osobních a politických zájmech na volbě papežské vůlí Španělska. Nyní však Španělsko vede si způsobem daleko bezohlednějším než dříve, uplatňujíc nejen právo exkluze (t. j. vytčení nepřipustných kandidátů papežství), ale jmenujíc dokonce i kandidáty, jichž volbu jediné připustí (t. zv. inkluze). Tak v létech 1590—91 vystřídají se rychle za sebou 3 čistě španělsky smýšlející papežové, slabí starci, kteří nemohli ani vytvořiti žádné tradice ve svém krátkém pontifikátu: Urban VII., Řehoř XIV., Innocenc IX. Leč tento úspěch byl již docílen jen křečovitým vypětím sil a odpůrci Španělska dobře rozeznávali, že výjimečné jeho postavení vůči kurii, kterého právě nyní tak vydatně užilo, nemá již toho oprávnění co dříve. Neboť jeho síly jsou již vyčerpány a ty které mu zbyly, nemůže nadále tak nezištně obracet na zájmy celku. Veřejné mínění tehdy jistě je pohoršeno chováním Španělska ke kurii, kterou

chce toto, jak se zdá, zcela připnouti ke svému válečnému vozu i na úkor prospěchu celku, jenž vyžaduje silného, samostatného papeže.

A tak se stalo, že když koncem r. 1591 znovu sestoupilo se konklave, zvolen byl kandidát, jenž určen byl vyvést papežství vítězně z postavení, do něhož upadlo mocí poměrů a jež se již přežívalo: kardinál Adobrandini, výborný žák Sixtův, jenž přijal jméno Klementa VIII. On nezpřetrhal rázem pouta vížící papežství ke Španělsku, ale on šel přes ně k pevně vytčeným cílům. Když úporné boje přesvědčily Jindřicha IV. o nutnosti podrobiti se většině národa a on projevil ochotu smířiti se s církví, vyšel mu papež úplně vstříc přes odpor Španělska. Absolucí Jindřicha IV. a uznáním jeho za krále francouzského od papeže skončeny byly náboženské boje ve Francii. Francie byla církvi zachráněna a konsolidovala se brzy opět v mocný stát, který měl za krátko zastíniti umírající světovou monarchii španělskou. Papežství znovu nabylo své nezávislosti a vstoupilo v novou dobu rozvinuté protireformace jako pevná, absolutistická moc: nikdy již neobnovil se onen zvláštní poměr, jaký vázal kdys papežství k universální monarchii španělské. Jemu připadly plody celého jejího dějinného snažení, na něž se zakrvácela. Leč papežství obět tu přijmouti musilo, neb jemu náležela budoucnost, jak praví Herre.

CO ŽIVOT DAL.

Prvá dvě léta našeho života náboženského ve svobodné zemi byla strávena v zápasech dvojího rázu. Byl to jednak boj nepřátel Církve, kteří útočili zvenčí na skálu Petrovu, boj, který možno charakterisovati jako nejvýše špinavý a nízký. Nebyl to zápas obrů proti slovu Božímu, ani to nebyl zápas ideje proti ideji, nýbrž byl to zápas, útok nemohoucích a nevidoucích trpaslíků proti stavbě trvající a nezdolané dvaceti věky. Byl to útok lži proti pravdě. Druhý boj, který byl již vážnější, a který jistě zanechal mnoho mrtvých na bojišti, byl zápas »Jed-

noty katolického duchovenstva« proti hierarchii, respektive proti arcibiskupu dru Kordačovi o bytí či nebytí Jednoty. Zdá se, že i tento zápas jest ukončen a bylo by si toho jenom přátí, ježto doba, již jdeme nyní vstříc, vyžaduje naprosté jednoty duchovenstva s pastýři a věřícího lidu s duchovenstvem. Vyžaduje naprostého splnění příkazu Spasitelova, aby »všichni byli jedno«.

Je těžko dnes souditi, jak se vyvinou poměry u nás v nejbližší přítomnosti. Máme co dělati s četnými nepřáteli, ale nemáme proti sobě čestných nepřátel. Naše posice jest mi-

nio to zhoršena tím, že mnoho těch, kteří se ještě hlásí ke katolicismu, nejsou dosud silni a uvědoměni, jsou příliš hmotni a hostejni. Ale jedno dobrodiní proti dřívějšku nyní máme: Jsou již obsazena téměř všechna biskupství biskupy inteligentními a prozíravými. A hlavní věc, biskupy, kteří jsou obětavými apoštoly. Těto vyhody jsou si dobře vědomi nepřátelé a odtud ty interpelace v Národním shromáždění o jmenování arcibiskupa Kordače, biskupa Bárty. Vidějí, že v době, kdy Církev jest zmitána u nás vnitřními rozpory, by byl snadným zápas. Ale bude již nesnadným, když vedoucí jsou nepřemožitelní. Je to zvláštní řízení Boží a je to veliký dar Boží Prozřetelnosti nám, že dostáváme v této těžké chvíli za pastýře opravdové kněze.

Bývají chvíle v životě Círky — bylo to v mnohých stoletích — kdy se zdá, že Bůh tu svoji Nevěstu úplně opustil, a že bude zastupy nepřátel úplně roznesena a rozmetána. Zdá se tehdy, že těžké ráme Spravedlnosti chce zničit nevěrné dívky, jež se zpronevěřily svatě přísaze kdysi dané. Ale v tom vesmíru Milostí, jichž získaly duše bolesti a svatostí, jest ještě nějaká milost, která obměkčí Boha. Jest silnější než všechna sakrilegia a všechny zločiny. Přemůže Všemocného a Spravedlivého, který jest i Milosrdným. Francie, jež šla těžkými zločiny, jejíž každý krok byl urážkou Boha, jákala, že vytrhla ze srdce lidského vzpomínku na Kalvarii. Ale zatím co jákala proklínajíc, vystávají Lacordairové, Dupontové, Olierové, Melanie a připravují velikou porážku těm, kteří se již měli vítězi. A není-liž vystoupení sv. Františka z Assisi v Itálii takovým výtryskem skryté Milosti, již před sty lety dobyl kterýsi neznámý světec skrytý, ve skrytu, a již právě bylo třeba, aby byla spasena Itálie a aby zasvitlo světlo celému světu? A věřím pevně, že my nevděčíme jinému, dostáváme-li po dlouhých letech pastýře, k nimž můžeme pohlížeti s nadějí, nebojíce se, že loďka Círky v našich zemích jimi řízená zbloudí nebo zajede na mělčinu.

Jest jenom přirozené, že potkávají všude bídu mravní, že bolestí se jim svírá srdce při pohledu na četné odpady laiků i kněží. Přirozené, pravím. Vše velké se rodí bolestí. Velkým se stává člověk bolestí. A myšlenka obrody duší, není-liž ona velikou? Nedovedu si představití opravdového vůdce, který by necítil bolesti, když ho zrazují vojini, když

ho zrazují důstojníci. Nedovedu si představití otce nebo matku, jejichž srdce by nebylo drásáno bolestí, když je opouští syn nebo dcera a řítí se do propasti. A té bolesti jest prostě třeba. Ať již jest jí třeba pro rodiče nebo pro ty děti, ale jest jí vždy třeba. A je třeba i bolesti těch, kteří mají býti duchovními vůdci na místech nejzodpovědnějších. Četl jsem, že dp. biskup Bárta plakal, když skládal slib do rukou papežského nuncia. Dnes jest nám třeba slzí a hojně slzí, ježto půda kolem jest seschlá a tvrdá suchem dlouho trvajícím. A slzami jen ta půda změkne a bude schopna, aby přijala k zasetí zrna pravdy.

Náš lid z velké části se příkře staví proti pravdě Bohem zjevené. Poslechl hlasu těch, kteří mluvili lži. A poslouchal příliš dlouho. A pak, skutky těch, kteří byli obránci pravdy, mluvily proti pravdě, mluvily proti jiným samým. Lid, který neuvažoval, mohl jaksi ukojiti své svědomí a říci: »Je to pravda, co nám ten onen praví proti Církvi, proti kněžím. Vždyť to sami vidíme.« A v dobách posledních viděli příliš zlých věcí. A ty všechny je třeba přitáhnouti přímo ke kříži. Mnoho duší zbývá dobyti. A je to tím těžší, ježto ony duše, již zhostejnělé pravdě, se svědomím otupeným, dostávají stále nové a nové podněty od svých vůdců. Je třeba proti těmto všem postupovat, tyto všechny obchvátit a přivésti k Bohu. Jde o duše.

Prvá povinnost všech našich biskupů bez rozdílu spočívá ve vytvoření kněžstva. Jest hluboká pravda ve slovech světcových: »Svatý kněz vychovává ctnostné lidi.« Poněvadž není dnes ctnostných lidí, poněvadž mnohdy celé osady žijí v náboženské a mravní bídě, je třeba, aby přišli svatí kněží a připravili srdce těch tvrdých ku přijetí milosti. A je třeba kněží nanejvýše inteligentních. Neměl by se nikdy opakovati případ tak bolestný, jakým bylo třeba volání mnohých kněží po revisi Husova procesu. Nebo, jakým bylo hrozné snížení důstojnosti kněžské ubohými výkřiky proti svaté Stolicí.

Jsou tyto případy nebyly řídké kritickým důkazem, že naše theologická učení zdaleka nesplnila svého úkolu. Theologické fakulty potřebovaly více takových sil, jež opravdu by naplnily duši mladého bohoslovce pevným a jistým poznáním. Jest ostatně příznačné, že laik, chce-li nabýti trochu jasna třeba v otázce svatojanské, musí sáhnouti po dílech učenců nevěřících, nemaje prací od

učenců katolických. Máme plné právo na ta díla od profesorů theologických fakult. A výchova v seminářích? Jest již na čase, aby šli ze seminářů opravdoví kněží. Takové vytvoří jen velcí, hluboce vidící představení, spirituálové. Záleží na tom celá naše budoucnost a proto bylo by si přát, aby naši biskupové byli opravdu osvíceni duchem při výběru vychovatelů kněžského dorostu, aby kněžstvo nabylo té cti, jaká mu jako kněžstvu přísluší. A aby společně s pastýři a laiky přetvořili duchovní vzhled našich zemí.

Naše země mají vážnou úlohu v budoucnosti. Myslím, že jsou povolány, aby z nich vzešlo světlo na Východ. A lze po této stránce těšiti se z jmenování dra Stojana arcibiskupem olomouckým. Dr. Stojan, největší šířitel myšlenky cyrilomethodějské, jakoby byl určen k tomu, aby se stala Olomouc baštou v daleký Východ. Již mnoho se vykonalo v otázce východní před vákou a bylo to v první řadě zásluhou dra Stojana. Dej Buh, aby dílo započaté vši silou pokračovalo. Rusko si jistě vykupuje bolesti lepší příští.

V ny nepřátelské chtějí za každou cenu podemliti stavbu Církve u nás. Ať pochopí již náš kněz, že jen tehdy se to nezdaří, když bude vnitřní jednotu a ne roztráštěnost. Jest sváta na 27. února schůze, vlastně mimořádná valná hromada, Jednoty. Ať již jest konec všemu nepřátelství proti biskupům a ať se pozná, co jest ke spáse národa. Jest nejvyšší čas!

O otázce katolického tisku, hlavně denního, stále se mluví a píše, výzva stíhá výzvu, slib stíhá slib, ale jest cítiti, jak vše je to neúplné a nepromyšlené. Všimnu si jedné stránky. Každá česká strana má svůj tisk, má i fondy, z nichž tisk udržuje. A až na malé výjimky jest vnitřní cena toho tisku pod úroveň. Nevím, zda tisk katolický u nás stojí výše. Nemá snad tu rutinu v nízkém štvavém způsobu psaní, ale kladných hodnot kulturních, sociálních, uměleckých v něm též mnoho nenajdeš. A má-li se zakládati velký denní list strany, má právo existence potud, pokud bude skutečně jistým hlasatelem velkých myšlenek a převyší všechny. Strana vypsalu podíl. Ve všech našich listech se vybízeli lidé k upisování.

Je to správné, když se uváží důležitost denního tisku v nynější době. Sám papež Benedikt XV. povzbuzuje stále, aby se hle-

dělo co nejvíce k rozšíření a povznesení denního tisku. V telegramech listu »L'Unità Cattolica« praví prostřednictvím Gasparriho: »Jeho Svatost obnovuje své vroucí přání, aby značný katolický list osvěcoval duchy a rozplameňoval srdce a při tom vysoko rozvíjel slávyplný prapor našeho svatého náboženství; aby s neúnavnou horlivostí stále rozšiřoval pozehnaný apoštolský lásky k bližnímu a míru k mravnímu a sociálnímu blahu lidstva a k vítězství říše Ježíše Krista. K tomu vám udílí s otcovskou láskou, redaktorům i čtenářům, apoštolské požehnání.« Sv. Otec naznačil, jaký má býti denní tisk, aby vyplnil vznešený úkol: obnoviti vše v Ježíši Kristu. Vyžaduje od redaktorů nejen co největšího proniknutí zásadami Kristovými, nýbrž i hluboké inteligence, má »osvěcovati duchy«.

Nebezpečí, jimž jest nyní lid vystaven, jsou hrozná. Je tudíž i toho prolnutí a té inteligence u nás třeba co nejvíce. Napadlo však vedoucí vyslati tři, čtyři lidi do ciziny, umožniti jim, aby obzory myšlenkové rozšířili, aby se vyzbrojili a vrátivše se vedli deník si ně? Ne. Naši čeští žurnalisté jsou důkazem toho, že žurnalistika je úplně zabita. Je to pochopitelné, když se uváží ta tíha, jež každého dne na nich spočívá. Potřebují, aby nezploštili, a aby se nestali nízkými ducha nejvýše silného a názoru uceleného. Kde jich nabýti? Náš tisk jich nedá. A kdyby měli redaktoři universitní vzdělání, nemají jich zase. V cizině jsou fakulty pro žurnalistiku. Tak třeba dominikáni ve Frýburku mají výborné síly, jež na ní přednášejí. Podobně v Paříži. Či kde náš redaktor sezná důkladně otázku sociální? Zkrátka, kdybych bral předmět za předmětem, vždy bude zřejmějším, že bez ciziny se neobejde. Umožnila strana a musí přece na to pomýšleti hned, jakmile začne o listu uvažovati, aby několik jedinců, aspoň doma se mohlo vzdělati na cizích vzorech? Vybrala vůbec někoho? Tvrdím, že nemůže v našich českých poměrech vyrůst redaktor vážného listu. My máme obyčejně metodu nepřítelů zdravou: najde-li se člověk, který jest schopen a má lásku k věci, hned se v začátcích zatluče prací, nedopřejí mu příležitosti k rozvinutí schopností, nebo se každý jeho výkon honoruje tak, že by hlady umřel. Když pak leckdy přejde i člověk znechucen a ubit do jiného tábora, vytýká se mu bezcharakternost.

Potřebujeme deníku. Ale nezapomeňte, kdož máte v ruce jeho osud, čím jste povinni dnes lidu a co můžete získati u inteligence, bude-li list veden v duchu nekompromisním a vysokém. Náš lid byl z velké části tiskem zkažen. Novým listem byste se podjali úkolu lid přivést na cestu pravdy. Nesmí se tudíž zapomínati na nejdůležitější věc — totiž na zesílení těch, kteří jednou mají list vésti.

Ještě něco bych vytkl podniku. Není provedena řádná organisace. Nestačí jenom v listech, jež vycházejí, učiniti velké vyzvy. Je třeba intensivnější práce. V Tourcoingu uspořádali za předsednictví biskupa z Lille tiskový den. Každý měsíc se slouží jednu neděli mše sv. za katolický tisk a redaktory a po mši sv. objasní kněz v kázání důležitost tisku a vyzývá k darům. Podobně zařídí i biskup z Dijonu konference na objasnění důležitosti a významu dobrého a pravého tisku v dnešní době a modlitby za pracovníky. A tato cesta se výborně osvědčila. Náš lid též nechápe významu denního tisku. Kdyby kněz mu řádně vyložil, co vše tisk zničí, kolik duší přivede na mizinu, kdyby hluboce zdůvodnil právě teď potřebu jeho, mnohý a mnohá by se zamyslili a jistě by se více scházely úpisy a příspěvky, než se scházejí. Na mnohých osadách by se to jistě vydařilo a osvědčilo.

Blíží se sčítání lidu, jež jest prvním v republice. Proto snad tolik spěchu a křiku. Nejdůležitější při tom všem jest, abychom ukázali cizině — které? —, že již jsme se vypořádali s Římem. Proto to úsilí dokázati, aby co nejvíce lidí vystoupilo z Církve. I učitelové a všichni, které Řím »dusí«, vyvinují horlivou činnost. Úvodníky listů jako harcovníci tropí hřmot, Volná myšlenka z lásky ke svobodě svědomí lze až hrůza brání a vše proto, aby — zachránili národ. Národ jest v nebezpečí. Myslíte, že proto, že lidé mnoho kradou? Že bolševismus jest na obzoru? Že mravní zpustlost zachvacuje již i ty nejmenší? Že rodina se řítí? Ne. Proto, že kdesi v nemocnicích od rána do večera a od večera do rána pomáhají ctihodné sestry chudým nemocným. Že ještě máme některé obětavé kněze. Že ještě všichni neklesli tak hluboko mravně a rozumově jako Bartošek a ostatní druhové. Že ještě několik lidí věří, že láskou a obětí lze zachrániti národ.

Způsob boje úplně dosvědčuje, že jsme se nemýlili, když jsme soudili o Volné myšlence a ostatních, že jsou bezectní. Proti Církvi, proti kněžstvu, proti arcibiskupu, proti věřícím se vymýšlejí kde jaké lži. A co při tom vytrpí historie? A jestli docela podle zásluhy řekne se o těch původcích vši té bídy, čím jsou, stropí křik. Je to zvláštní. Kdysi, ba stále hlásají, že člověk povstal z opice, že jest jen dokonalejším zvířetem a když Bodlák v »Lidu« uznal jejich názor, vykresliv je jako němá zvířátka, hned se rozčílili. Ne nadarmo se říká, že, koeho chce Bůh potrestat, tomu zmate jazyky. Oni již nevědí, ke kterému druhu patří.

Ani není zbytečné, že byl jmenován p. Boháč předsedou statistického úřadu. Protestant, na smrt nenávidějící katolicismu. Již z listin, jež se mají vypíňovati, jest zřítí lest. Jsou prý čtyři druhy katolíků. Nevědomost, která má svůj cíl. Českoslovenští »katolíci« jsou s proloženým tiskem. Známe náš lid, kterému bude moci říci komisař: Vy jste katolíkem, že ano? A samo sebou československým? A lidé, netušíce nic, budou přikyvovati. Učitelé příslibili, též své síly. Tak si při tom všem odporu vzpomínám na slova, jež řekl Ježíš svým apoštolům vysílaje je učit. A těším se, že přece ještě nepadneme, když jsme tak milováni, že máme proti sobě všechny.

Nepřátelé vědí, proč musí naproti nyní všechny své síly. Čas kvapí a bude se jednati o rozluce církve a státu. Zatím utvořila se komise, která má upravit některé složky: přenesení práv, jež dříve měl císař při jmenování biskupů, na presidenta, úpravu právního postavení československé církve, uzákonění povinného občanského sňatku, vedení matrik státem, zrušení svátků a j. Cestě p. ministra do Říma přikládá se veliký význam. Snad má říci p. ministr papeži nebo Gasparrimu: »Víte, s námi si již nehrajte, my již máme vás dost. My chceme rozlučku« atd. A papež bude z toho celý pryč a bude povolovat. Tak si to představují některé české listy. Jest ostatně již nejvyšší čas, aby bylo jednou jasno. Bude dobře, když bude zbaven kněz vedení matrik. Mnoho jich bude moci s radostí více se věnovati pastoraci, činnosti v charitativních spolcích, náboženských družinách a p. Činnost ve straně nestačí. Dobře mi řekl kdosi: To by znamenalo stavěti střechu bez základů a bez zdí. — Jak si představuje vláda právní postavení »československých«, těžko hádati.

Či povinný civilní sňatek? Snad sleduje tímto sociální opatření. Počet nezaměstnaných stále stoupá. České listy s jásotem hlásají, že úřady jsou plně snoubencu. Když je mnoho bláta, ty úřady asi pěkně vypadají. I najme se deset, dvacet lidí, a budou zaopatřeni. Snoubenci jsou prý štedří. Vše zaplatí. Můžeme čekat, co vynesou ty občanské sňatky. Amerika by nás mohla poučiti a to poučení jest hrozné. Nebo Uhry. Nestačí, aby žena byla mladá a muž plný síly. Bývá to často nebezpečné. A samec nebo samice jsou často hrozní.

Přenesení práv při obsazování biskupství z císaře na presidenta? Máme již z Rakouska bolestné zkušenosti a ať k tomu nikdy nedojde. Nikdy, za žádnou cenu. Bylo by to bůrání stavby třeba léta těžce budované. Takoví páni biskupové bývali často jen k tomu dobří, aby platili dluhy za své příbuzné, stavěli jim vily a boursali slovo Boží v duších. Těch nepotřebujeme.

Konečně byla stanovena po půl roku Německu válečná náhrada. Jest veliká, ba ohromující. Německo má zaplatiti 226 miliard zlatých marek náhrady ve 42 ročních splátkách po 2 6 miliardách. Jest otázka, jak Německo onu sumu splatí a táto otázka bude řešena na londýnské konferenci. Jednotného názoru není. Ze všech názorů plyne, že zaplatiti může trojím způsobem: zlatem, zbožím, prací. Náhrada jest sice veliká, ale škod, jež německé vojsko za války způsobilo, nenahradí. A pak se nesmí zapomenouti, jak si Německo od uzavření míru počíná. Militarismus nikterak neochabl, obrana říšská má spoustu důstojnictva, zásoby zbraní a všechno jednání Německa ukazuje na to, že to jistě s mírem nemyslí vážně na dlouhou dobu.

Usnesení o vál. náhradě vyvolalo v říši veliký odpor a rozhořčení. Jak tisk, tak poslanci prohlašují, že požadavky dané odporují mírové smlouvě a že jsou nesplnitelné. Znamenají prý prohlásil posl. Schücker jménem koaličních stran zbídačení německého národa a strhly by do záhuby také všechny ostatní národy. Dokonce se ozvaly ve sněmovně hlasy, ostře vyzývající vládu, aby vůbec se spojenci nevyjednávala. Tím by se ovšem věc stala velice nebezpečnou a ohrozila by mír v celé Evropě, který beztoho stojí na nohách velice vratkých. Mění se doba.

Před 50 lety Německo, neohlížejíc zda bude Francie zničena, nařídilo jí ohromnou náhradu. Tehdy se neozvaly hlasy proti učinění takového lupu. Dnes německý tisk, který tehdy štvál proti Francii co nejnesvědomitěji, p'áče a vytýká spojencům, že chtějí vyloupit Německo.

Jest možné, že londýnská konference zmírní požadavky konference pařížské. Jestif mezi Paříží a Londýnem napětí, které sice jest nepřiznaným, ale jest. Dvě mocnosti závodí o nadvládu nad světem a Anglie je s to 'eccos obětovati, aby své ctižádostivé sny uskutečnila. Již průběh konference pařížské nebyl příliš klidný a zdálo se, že jednání musí býti přerušeno. Lloyd George rozhrořen, že pařížské listy příliš podrobně referovaly o jednání neúčastnil se schůzí a chtěl odejeti do Londýna. A mluvilo se již o demisi Briandově. V politice se sice stanou takové nepříjemnosti velice často, ale tyto jistě mají hlubší důvody.

Sociální řady se ve všech státech rozrážejí. Jsou u nás pravičáři a levičáři, nedávno se rozštěpili socialisté ve Francii a i italští socialisté na sjezdu v Livornu se rozdělili. R. 1919 byla konstelace italského socialismu hrozivá. Tehdy na sjezdu v Bologni hlásal Serrati vítězně třetí internacionálu. A zdálo se, že valná část dělnictva jest podmínkami ruských bolševiků nadšena. Netrvalo ani dva roky a týž Serrati přijímá spolupráci živlů umírněných a odpůrců bolševismu. Ke komunismu se přidala frakce Bombacciova.

Mezi Francií i Polskem tvoří se svazky, jež jsou velice přátelské. Pokud z historie víme, byla Francie Polsku vždy nakloněna. polští uprchlíci, kteří po různých nezdařených povstáních v zem hledali bezpečnost ve Francii, byli vždy radostně přijímáni a nejsme nic udiveni, když ve francouzské literatuře, umění, setkáváme se se jmény významných lidí, jež znějí polsky. Tak třeba de Wyzewa, Strowski a j. Po válce se přátelský poměr jen utužil a svobodné Polsko, Francií zachráněno, kloní se k této zemi stále více. A Francie? Podává Polsku svoji ruku. Těžko lze říci, že by bylo Polsko zvítězilo proti síle bolševického Ruska, kdyby nebyla mu Francie poslala Veyganda a jiné výborné důstojníky, kdyby nebyla je

podporovala zbraní, potraviny atd. Armáda polská, která jistě nebyla a nemohla být tak zorganizovaná během jednoho roku, uvážíme-li, že Němci bojíce se Legionů a jejich vůdce Pilsudského, je rozpustili, byla by asi brzy podlehla rudé armádě, jež již má zkušenosti a dobrou taktiku. Tyto dny byl pozván prezidentem francouzské republiky Millerandem do Paříže maršál Pilsudski a francouzské listy bez rozdílu učinily mu co nejnadšenější ovace. Vláda dokonce nařídila, aby ve školách se žákům vykládala historie Polska a mluvilo o spříznění obou národů.

Pilsudski, budovatel Polska, prošel pestrou dráhu, než stanul na výši, s níž řídí polský národ. Narodil se ve Vilně r. 1863 a od jeho dětství rostla v něm nenávisť k ruskému caru, jenž se mu stal symbolem vši mrzkosti. Ve 20 letech jeho organizují ruští revolucionáři povstání proti Alexandru III., do něhož ho chtějí zvléci. Povstání se nezdařilo, ale jméno Pilsudského, zaznamenané v zápisech revolucionářů, dává vládě podnět, aby ho odsoudila. Odchází na 5 let do vyhnanství v Sibiři. Vrací se r. 1892 do Polska s plánem pomoci své zemi k samostatnosti. Má dva nepřátele: Rusko a Německo. Politické polští, ochabli již po nezdařeném povstání r. 1863 viděli jedinou záchranu Poláků v tom, aby v jednotlivých sněmech ruském, rakouském a německém, zjednali obratným jednáním Polákům co nejvíce výhod. Proti těmto jest Pilsudski někým větším a odvážnějším. Vstupuje r. 1893 do strany socialistické, jež jest ustavena na kongresu pařížském a jejímž hlavním bodem jest nezávislost Polska. Stal se duší strany a hnutí, zakládá list *Robotnik* 1894 ve Vilně, odkudž prchá do Lodži, kde po 4 letech utíkaní a skrývání se před úřady ruskými jest dopaden a dopraven do Varšavy do vězení. Předstíral šílenství, byl odvezen do petrohradské nemocnice, odkud 1901 se mu podařilo s jedním přítelem uprchnouti.

Doba do r. 1914 jest plna výbušných látek. Pilsudski cítil blížící se válku a hárala v něm naděje na vysvobození země. Pilně studuje vojenství na francouzských a německých vzorech, a vypracovává plán povstání Polska proti Rusku. Tajně tvoří »společnosti střelců« od r. 1908 jež jest přivítána nadšením od všech zahraničních Poláků. R. 1913 může se již odvážiti se svými vojiny mobilisace. Vypukla válka. Legiony jsou po-

staveny proti Rusku, a když vykonaly svůj úkol, zbývá ještě jedno: odboj proti Německu. Pilsudski jest v čele státu, jemuž spojenými vládami byla udělena konstituce, ale Němci, prozírající plány Pilsudského, počínají nad nimi bdíti. Konečně jsou Legiony rozpuštěny, vojíní rozděleni po rakouských a německých plucích a Pilsudski německým velením zajat a dopraven do Magdeburka, kde jest držán do konce války. 23. října 1918 jest utvořena prvá vláda polská a ministr Swierzynski žádá guvernéra německého, generála Beselera, aby byl propuštěn Josef Pilsudski, který jest určen pro utvářející se kabinet polský. Beseler nechtěl toho dovoliti, až teprve když byla proklamována německá republika, byla dána svoboda i Pilsudskému, propuštěn z vězení a 10. listopadu dojíždí do Varšavy. Po několika dnech, v nichž rychle padla stará vláda Rakouskem a Německem utvořená, jest pověřen Pilsudski, aby sám stál v čele osvobozené země.

Postavení Pilsudského bylo obtížné. Vzdálen 16 měsíců, měl v několika dnech ovládnouti situaci. Obrátil se ihned na socialistu Daszynského, což bylo nepřeliš zdravé. Strany ostatní domnívaly se viděti v Pilsudském dřívějšího vedoucího strany a tušily že bude slepým vykonavatelem jejich názorů. Ale Pilsudski vytušil nebezpečí, prohlásil socialistům, že nesmí býti jen socialistou, že jest a celá vláda celonárodní. Po několika přeměnách vlády bylo posléze utvořeno Národní shromáždění, jež se sešlo 20. února 1920, na němž byl Pilsudski pozdraven jako hlava říše a v němž přísahal, že bude vždy upřímně sloužiti osvobozené vlasti.

Pilsudski jest jak oblíben tak nenáviděn. Mnoho lidí by opravdu za něho dalo duši. Věřící Poláci jsou přesvědčeni, že Bohem byl Polsku poslán. Je příznačná tato událost. R. 1912 vstoupil Pilsudski do chrámu Panny Marie v Krakově. Když vycházel, zastavila ho starší žena a pravila mu: »Vím, čím jsi, a co jsi dokázal. Litevsko, jež kdysi Polska přivedla k víře, posílá nám za to časem lidi, jež jsou určeni, aby ji zachránili, jako Kosciuszka a Mickiewicze. Budiž spasitelem Polska. Vezmi tento obrázek a uschovej si jej.« A podala mu obraz Panny Vilenské. Pilsudski se od tohoto obrázku nikdy neodloučil. Jest pokládán přímo za nadčlověka a působí na lidi, fascinuje je přímo tak, že mu nikdo neodolá. Ovšem, má i nepřátele, kteří

mu hlavně vytýkají absolutismus a p. Ale Pilsudski se nemusí báti, že ztratí vliv, když sněmovnou bude jeho moc omezena.

Řekl jsem na počátku, že mezi Francií a Polskem jsou co nejprátelštější vztahy. President stále to zdůrazňoval a posledně v březnu, když přijímal vyslance francouzského M. de Panafieu, prohlásil slavnostně: »Francie a Polsko vytýkají si obě též ideál, převyšující všechny zájmy vlastní, totiž chtějí příští spravedlnosti a pokoje... Mír Versaillský a nezbytnost jeho provedení spoutaly naše dvě země novým a mocným poutem solidarity. Naše společné zájmy musí býti ozřejměny skutečnou a silnou prací. Naše přátelství jest již větší, než aby se jen zdůrazňovalo slovy; jest čas, abychom prakticky, společným úsilím, je osvěčovali.«

Tím vlastně jest dán i účel nynější cesty Pilsudského do Paříže. Nejsou to jen úmluvy, týkající se vojenské federace proti bolševikům, nýbrž je to i otázka navázání co nejužších styků obchodních, hospodářských a j. s Francií. Francii na Polsku záleží. Lid polský, který prošel již četnými velkými útrapami, jest zdravý a hlavně jeho patriotismus jest pěkný. Francie, jež jen od 70 let prošla cestou příliš klikatou, jest si dobře vědoma, jaké vlastnosti jsou s to utvořiti velký stát. Polsko samo promluvilo a odpovědělo, když postavilo republiku na zásadách čistě křesťanských. Tak třeba přijala do ústavy články, v nichž jest zajištěna katolicismu úplná svoboda, president musí býti katolíkem. Tím ovšem nedojde k náboženským rozbrojům, ani k té zkáze mravní, do které třeba jsme klesli my. Jsme zvědaví, jaký v budoucnosti bude poměr mezi dvěma bratrskými národy: českým a polským, a který bude míti lepší a skvělejší budoucnost?

Konverse poručíka ruských legií, Fr. Vika, umělce malíře, na Strahově. V Paříži se ustavilo komitě pro mezinárodní eucharistické kongresy. Předsedou jest biskup Keplen z Namuru. Francouzský département Maine et Loir má 782 školy státní a 508 privátních katolických. Na školách privátních jest však o 4829 žáků více než na státních. R. 1913 činil rozdíl ten jenom 3 žáky.

Holandská vláda navrhla zákon, jenž byl přijat, aby Holandsko zřídilo stálé vyslanectví u sv. Stolic. Od r. 1871—1915 nemělo u kurie vyslance. — Holandsko, jež má pouze 2 miliony katolíků, mělo 1. listopadu 1920 2208 misionářů. Každý tisíc dává jednoho misionáře. Belgický ministr spravedlnosti Vanderweide vydal nřízení, jímž jsou ze země vypuzeni všichni Němci. Biskup Msgr Kuttén protestuje proti nespravedlivému nřízení, jímž se bez souzení všichni vyhánějí. — Universita katolická ve Freiburgu ve Švýcarsku má v zimním semestru 517 imatrikovaných posluchačů. Z těch ze Švýcar jest jich 290. Theologická fakulta má 192 právnická 134, filosofická 105, přírodních věd 86.

Vrchní velitel varšavský nařídil, aby vojáci každou neděli a svátek se účastnili mše svaté. Důstojníci musí bděti, aby nařízení se dodržovalo. — Ruský anarchista P. Kropotkin, známý i u nás z některých děl, zemřel.

Bavorská ministerská rada se usnesla zakázati veškeré masopustní veselí vzhledem k velikým požadavkům Dohody. Paní Ellen Ralph-Smith, poslanec anglické Kolumbie, byla jmenována ministrem veřejného vyučování.

VĚDA A VYCHOVATELSTVÍ.

Cyprián a římský Primát.

(Rozbor stejnojmenného díla Ph.Th.Dra A. Seitzce.)

Marné jsou snahy moderních theologů učiniti z Cypriána, který proti vášnivosti svého učitele Tertuliána vynikal mírností a vroucností, odpůrce Primátu římského. Do-

kázati z jeho spisů stejnou úroveň postavení, moci papeže jako kteréhokoliv jiného biskupa, společný pak episkopát za základ všeobecné církve bez veškerého nebo jen nepatrného vlivu Petra a jeho nástupců.

Cyprián, biskup karthaginský, primas africké církve, žijící v době sporu o stolec papežský mezi dvěma praetendenty Kornéliem

a Novatianem, o jejichž pravosti volby pro tento úřad bylo tehdy těžko rozhodnouti, používá ve svém výkladě k Primátu římského biskupa původních slov Kristových: »Ty jsi Petr jimiž měla být potvrzena jednotu církve, Petr pak za nejvyšší hlavu. Měla-li být dle vůle zakladatelovy jedna jediná církev, pak nelze jiného smyslu slovem o »nepřemožitelnosti skály« přikládati. Logicky správně nelze jednotu zachovati, není-li jen jednoho pána, kterému by byl podřízen celek, jeho duchem organisovaný, dle slov sv. Pavla: »Jedno tělo a jeden duch, jediná naděje našeho povolání, jeden pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh.«

To, že Cyprián použil původních slov o ustanovení církve a Petra jakožto nejvyšší její autority, nepřidává nikde vlastních názorů, jest rozhodující pro náš úsudek o něm a jeho poměru k vůdčímu postavení nejvyššího biskupa. Marný jest proto pokus z žáka Tertuliánova učiniti odpůrce proti papeži, všem jeho právům k udržení jednoty církve, když tento sám praví: »Církev jest jedna, založena na jednom*), který také klíče obdržeť slovem od svého Pána.«

Než moderní vykladatel církevního práva a spisů biskupa karth. H. Koch, který lehce přechází původní význam slov Kristových o ustanovení Petra, kterýžto jeho moc »hříchů odpouštěti« zdůrazňuje stejnou s apoštoly, klade větší důraz na jednotu církve. Všimá si více zevnějšího časového než vnitřního významu slov, čímž typický význam Petra jako hlavy jest odňat který pak zůstává pouze jako senior, typ církevní jednoty.

Jak hluboká moudrost! Kdyby byl nechal Kristus obraz své moci na zemi bez úmyslu pro budoucnost, byl by hned lesk svého učení nové církve smazal, jako se to líbí Gallikanismu. Avšak jak bezmocná jest tato theoreticko-ideální nauka pro praktickou obranu k udržení celistosti církve, kterážto po mírném útoku kloní se k Arianismu, k haeresi! Jednotu nelze udržeti vzpomínkou na časovou, numerickou jednotu moc apoštolské, utvořiti si obraznost pro morální jednotu církve ze které nemůže vzejít síla tvořící. Neboť něco ideálního nemůže vytvořiti nikdy něco skutečného. Rozdíl jest však mezi numerickou jednotou proti morální apoštolského kolegia, resp. episkopátu nebo církve. Bez

příčinně skutečného vztahu, základního významu Petra nemožno mluvit o společné, skutečné církvi, soustředěné pod jednou autoritou. Skutečný, podstatný význam »skály Petrovy« odstraňuje v sobě čistě ideální obraz, kterýžto jest s to vytvořiti zase jen něco ideálního, nikoli však skutečnou podstatu. Stanovený základ jednoty církve jest přece více než pouze čistý, ideální symbol této. Neboť čistě ideálně příčinná, ne ideálně morální, t. j. bez dobré vůle postavená moc Petrova, nebyla by s to dlouho se udržeti. Vždyť nic nehlasá církevní dějepis zřetelněji, jako pokračující roztržičnost všech možných sekt!

Proto Cyprián, žijící v době tvoření sekt: spiritualistického montanismu a gnosticismu, maje na zřeteli vždy jednotu církve, použil za podklad (všeobecné církve) fundamentum Petri, kteréhožto dogma však dále nerozvíjí, takže nemožno souditi o dalších jeho názorech. Proto jeho výraz *caput et origo traditionis* nepozná ještě dlouho jasně neomylný a směrodatný pramen, mravní normu Star.-Nov. zákona, o kteréžto Koch sám se vyslovuje, že v symbolu nalézá porážku, v biskupech pak strážce. Tedy přece jen živý vykládající učitelský úřad.

Božský a lidský základ víry jest neomylně hlásán jedině prostřednictvím papeže kdežto u haetiků a schismaticů platí zásada: »Kolik hlav tolik smyslů« kteréžto biskup karth. nikdy neužil, isa vždy konsequentní, prost veškeré obojetnosti. Tím vyslovuje téměř souhlas k výroku anglického theologa Chapmana: »Ze žádné jiné příčiny nevznikly haerese a bludy, jako z neposlušnosti k nejvyššímu knězi.« Jinak by nebyly odpady z kolegia kněžského, bludy pochybování, vznik nových sekt.

Papež má býti volen pro svůj právoplatný pasýřský úřad *vox dei et populi*. Za takového uznal Cyprián Kornelia, hlavu celé církve, o kteroužto, jak napomínal své biskupy, mají vždy upřímně pečovati, lid pak nikým zvikán při ní věrně setrvat!

Zde si Koch zase všimá *episcopatum unum atque indivisum*, při čemž zdůrazňuje vzájemnou souvislost biskupů, na které jednotu církve závisí společnou účast všech i římského biskupa pokud jest ve spolku. Dle toho ne papež, nýbrž všichni ostatní biskupové jsou podstatou celku, jejichžto rozhodnutí jest třeba pro nějaký všeobecný skutek.

*) U Cypr.: na jednom = na Petrovi.

UMĚNÍ.

Arnošt Hello, Divné příběhy.

Jediná kniha zábavné prosy od Hella. Hello jest myslitelem, myslitelem vždy a všude. A jest křesťanem, křesťanem vždy a všude. Proto tyto povídky budou míti pečeť křesťanského myslitele. Budou míti hluboký smysl stopovati v dějinách lidského žití, lidských radostí i žalostí, čistoty i bídy Jména Boží, jež jest dramatem lidského života. »Každý z nás stvrzuje Jméno Boží, nebo je popírá. Ale jest jiné jméno, jež nezní jako Jméno Boží, vydává zvuk protivný. A v každém okamžiku, v životě, v historii, náboženství, Písni svatém, jest vzbuzeno Jménem Božím, nazváno jím; a blízcím se k němu tajemně. Je to jméno chudého. Nuže chudý, ten, jenž potřebuje, jest tajemným středem celého díla Hellova. A nejedná se jen o chudobu fysickou. Východní kníže, zahrnutý poklady a statky, jest nespokojen a rozerván. Něčeho potřebuje. Dává odháněti žebráka, Psa, který má lék. Tím lékem jest Jméno Boží, jež by zachránilo knížete.

Jsou huboké stránky v této knize, jež připomínají stránky »člověka«. Praví ostatně v jiné řeči, co jest řečeno o jiných pracích Hellových. Jsou zde příběhy psychologicky a umělecky vysoké. Hned prvá povídka »Lakomec« svou silou jedinečná ve francouzské literatuře. Hello líčí stoupající lakotu starého muže. Zabíjí rodinu, vyprodává vše, aby se mohl sytiti pohledem na žluťáky. Ale má strach. Peníze jsou mu vším, koří se jim jako Bohu. Bojí se o ně. Což kdyby mu je vzal zloděj? Nebo kdyby dcera či žena o nich zvěděly? Koupí kufr, nedohtnou pokladnu. Dá do ní peníze. Chodí se na ně dívat. »Zlato představovalo vše, ale kufr představoval zlato. Když poprvé zavíral dvěře tabernakula, ruka Ludvíkova se chvěla. Ach, ten klíč! Kam ho uschovati, aby se nebál, že ho ztratí. Chtěl by jej vložil do svého nitra, do svého srdce!« Ale bylo třeba najíti slovo, které napsáno na tajemných kruzích, bylo tak nezbytným jako klíč k otevření pokladny. Zvolil jméno Bůh. A to jméno zapomeněl. Nemohl k penězům. Jsou to hrozná místa, na

nichž líčí Hello zmítání zoufalcov. Hledá jméno Boží, a nalézá je až ve smrti. A podobnou silou působí povídka »Dva cizinci nebo »Krajane, co ti učinil tvuj bratr«.

Dílo vydalo »Družstvo přátel studia« v pěkné úpravě. Cena 36 K, pro odběratele »Života« 30 Kč.

Jules Barbey d' Aurevilly, Dábelské.

Barbey d' Aurevilly položil si otázku: Jak daleko a kdy vubec může umělec malovati nejhmsnější obrazy života? Otázka ta jest vážnou u umělce, který si zakládá na tom, že jest křesťanským moralistou. A on odpoví: Mám za to a je to mou poetikou

že mohutní malíři mohou malovati vše, a že malba jejich jest vždy s dostatek mravná, je-li tragická, a budí-li úděs z věcí, jež zobrazuje. Není nemravného kromě necitliv a vysměvávky. Nuže, autor této práce, jenž věří v Dábla a v jeho působení ve světě, nevysmívá se jim, a vypráví je čistým duším, jen aby je jimi odstrašil.

Úkol, jež si dal Barbey d' Aurevilly, jest vznešený jako jest nebezpečně ožehavý. Vyžaduje dvou věcí od autora. Předně, aby byl nanejvýš čistým, a pak aby byl geniálním umělcem. Zola, který psal jen svininy, psal prý tak aspoň tvrdí ti bojácní, kteří se jím ospravedlňují — s jediným úmyslem: aby odstrašil od mravní zkázy a vyrval z mravního bahna několik hlupáků, kteří jím byli nadšeni. Zola lhal a proto zašel na záchodě. A proto pošpinil mnoho lidí, a pošpinil je tak, že již se nikdy nemohli omýt.

V »Dábelských« jsou osoby a nejen ženské — dábelské. Dábel, jeden, jenž nemiluje. Žena, již nazval umělec dábelskou, je ta, jež jest ztělesněnou záští. Z ní se rodí všechno zlo a všechna bída a všechn zločin její. Ale dosáhl i při líčení, jež nevybírám slov, jež nezakrývá mnohými větami špatnost, čeho dosáti chtěl. Myslím, že by žádná žena po přečtení »Pomsty ženiny« si nepřála býti takovou hraběnkou Siera Leone.

Mmochodem, tato žena, nejkrásnější z knihy, má v sobě cosi vznešeného a při vši nenávisti, nepomyslitelné přímo, andělského. Zdá se mi, že ji spisovatel očistil, čehož nečinil u žádné druhé postavy svých příběhu.

Stil d' Aurevillyho jest vzrušující a líčení mocné. On jest hýřivý. A při tom zatížený hlubokými myšlenkami. Nejsou to mravokárná kázání. Tím by seslabil veškeru tíhu svého vypravování. Jsou to hluboce odpozorované postřehy, věty, jež často musí pronésti osoby, které byly k tomu dohnány nutností, říci je tak, jak viděly. Jestli takový světák Mesnilgram uzná činnost Círky, je tu jeho hlas jako polnice. Slovo její se rozléhá do dalekých končin a musí býti slyšáno za každou cenu. Nádherné jsou statě, kdy B. d' Aurevilly se rozhovořuje právě o oprávněnosti umělce líčiti šeredno. Mluví to umělec, jenž jest si vědom veliké své zodpovědnosti a vyvýšenosti.

»Dábelské« vyšly současně ve dvou vydáních. Jedno vydal p. Florián ve Staré Říši v překladu p. Mařka, se vši pečlivostí, v pěkném překladu i úpravě. Druhé jakýsi nakladatel v šeredné obálce, v děsné výpravě a pokukávajícím překladu. Když se dá všelijakým ubožákům pěkné roucho, tož teprve rytíři, jakým byl Barbey?

J. K.

Karel Čapek: R. U. R. (Rossums Universal Robots).

Utopistická hra o vstupní komedii a třech aktech. (Hráno po prvé dne 25. ledna v Národním divadle.)

Ještě je neznáte a ještě jste si je neobjednali? Jste nepokrokoví; již je tomu tolik dní, co pan Čapek, či tak, pan Rossum skonstruoval náhražku lidí-dělníků Roboty, jež všechno dělají jako lidé. Toliko jedno jim chybí. Nemají duši, nemají citu. Starý Rossum, objevitel nové organické hmoty, z níž vytvořil Roboty, chtěl jim dáti i duši; ale praktický syn jeho zjednodušil výrobu, chtěje udělati z této látky jenom živé a inteligentní stroje a ty duše nepotřebují. Zavedením strojů-Robotů mění se veškeren způsob života. Robot je pracovní silou, jež nemá žádných potřeb a proto velmi lacinou; všech-

ny dělníky nahradí a všem obstará i výživu, takže člověk vůbec nemusí pracovat. Přejít od hospodářství s pracovní silou lidskou do hospodářství s Roboty je katastrofální, ale konečný cíl, vytvoření ráje na zemi, omlouvá všechny přechodné hrůzy. Jen kdyby se lidé nepletli do výroby a nechali Rossumovy závody pracovat; ale vždy se najde nějaká Liga Humanity, které je líto, že Roboti nemají duše a že nejsou lidmi. Kdyby alespoň neposlala taková Liga mladou dívku vyjednávat se závodem, v němž jsou svobodní úředníci! Vždyť je samozřejmé, že se do ní zamilují a konečně, Helena se chce také vdáti! A tak místo, aby vznítla mezi Roboty revoltu proti lidem, vzplane revoluce v jejím srdci a proto neostane neoslyšána nabídka centrálního ředitele Domina a Helena se stane obyvatelkou Rossumova ostrova.

Právě 10 let je Helena již na ostrově, milujíc svého muže a jsouc milována nejen mužem, ale i ostatními úředníky Rossumových závodů, které zatím již vychrlily miliony Robotů. Ale zatím co muži se soustřeďují na mechanickou výrobu Robotů, řídíce se zákony hospodářskými a přímočarými úvahami rozumovými, je vrtkavé srdce ženy nepokojno v blízkosti Robotů, jež nemají duši. A tak — které ženě se to nepodaří, je-li milována? — přemluví Helena Galla, přednostu fyziologického oddělení R. U. R., aby změnil »fyziologický korelát« Robotů a učinil je tak bližšími lidem. Ale to je osudno závodu i všemu lidstvu. Roboti vyrobení Gallovým způsobem, uvědomí si své postavení (vědomím isoucnosti svého já liší se duše lidská od zvířecí) a roznítí vzpouru Robotů proti lidem. Robot má se státi pánem člověka, poněvadž je dokonalejší a účelnější tvor. Vzpoura vnikne i na Rossumovy ostrovy právě v jubilejní den příjezdu He'lenina. Jediná je ještě možná záchrana obležených lidí: vydání Rossumových rukopisů o výrobě Robotů. Ale i tužto záchranu Helena již znemožnila, neboť spálila rukopis, aby zachránila lidstvo, jemuž hrozila jiná záhuba. Neboť člověk od té doby, co se stala práce zbytečnou, stal se také zbytečný a příroda jej za jeho vzpouru potrestala neplodností žen. Helena doufá, že se lidstvo po zničení rukopisů vrátí zase k práci a tím že bude zachráněno, a vsadí vše na tuto kartu. Leč jest již pozdě; už propukla vzpoura Robotů — ona přijela k Rossumům je zrevolutioniso-

vati a všichni lidé až na Alquista, jenž pracoval stále na lešení jako Roboti a proto dostal milost, padají. Lidé zahynou i Roboti, poněvadž nemají Rossumova rukopisu a tak nemohou nových Robotů vyráběti, zatím co starší se opotřebují a hynou. Alquist, jediný zbylý člověk, má vynajít nový způsob výroby, ale Alquist nebyl nikdy odborníkem a tak jen zázrak může tu pomoci. A hle! Nejkrásnější Robotka, Helena, a nejsilnější Robot, Primus, oba z výroby Gallovy, cítí jej v sobě, aniž si to uvědomí. Člověk jim musí odhaliti tajemství života a tak Alquist tím, že je donutí, aby se nabídli jeden za druhého jako oběť jeho pokusům, odkrývá jim jejich lásku a propouští je, nový pár lidí, který začíná znovu tam, kde začali Adam a Eva. »A tak život nezahyne. Zase se začne z lásky, začne se nahý a maličký, ujme se v pustině a nebude mu ničím, co jsme dělali a budovali, k ničemu města a továrny, k ničemu naše umění, k ničemu naše myšlenky, a přece nezahyne. Jen my jsme zahynuli. Rozvalí se domy a stroje, rozpadnou se systémy a jména velikých opadají jako listy; jen ty, lásko, vykveteš na rumišti a svěříš větrům semínko života. Tak volá Alquist a vám se zdá, jako byste slyšeli Rousseaua volati: »Zpět k přírodě! Odvráťte se od kultury, neboť kultura přinesla hřích a neštěstí!« Nebyla to třeba Čapkova, jako zase nebylo jeho úmyslem alegoricky vykresliti dnešní společnost, ale výsledek hry tak učí a proto nekupujte si ani vy, až vám budou nabízetí svého Robota, nýbrž žijte prostě a lidsky v harmonii s přírodou, v lásce a práci, modlíce se občas Alquistovu modlitbu proti pokroku: »Bože, nedopusť, aby lidé pokrokem vzali škody na duši i na těle.«

Co ještě k tomu dodat? Myslím, že z obsahu každý již vyčte novost podání a dodám-li, že způsob podání je nanejvýš poetický a že výprava hry i souhra také odpovídá vnitřní hodnotě díla, nebude tuším nikoho, jenž by pochyboval, že máme opět jedno dílo, jež daleko přesahuje všechna ta hodinová díla dneška. Šráček.

B. Reynek, Žizně. Básně.

Posudek o tomto krásném díle přinese-me příště. Vydáno je Družstvem přátel studia v Praze.

Tři večery českých autorů.

(Pro nedostatek místa opožděno.)

Lev Blatný: **Tři**. Tři akty s epilogem; Jan Bartoš: **Pelikán Obrovský**. Tragikomedie v jednom dějství. Hráno v komorních hrách Švandova divadla na Smíchově. Fráňa Šrámek: **Hagenbek**. Hráno po prvé dne 22. prosince v Městském divadle na Král. Vinohradech. Peřina: **Jarní svátek**. Hráno po prvé ve Stavovském divadle dne 31. prosince.

Bilance české tvorby dramatické poslední doby jest málo potěšující. Po Dvořákových »Husitech« nepřišla žádná význačnější novinka, a nebýt Bartošových »Krkavců« Dykova »Ondřeje a draka« a Čapkova »Loupežníka«, nebylo by novější hry, již možno nazvati alespoň průměrnou. Ale třebaže už jsme všeličemu uvykli, konec roku přece jenom překonal míru čekáných zklamání a tak povážíme-li, co jsme o posledních večerech českých premier museli vyslechnouti, je nám bolestno u srdce nad nemohoucností českých dramatiků. A věc daleko smutnější, že zklamali i autoři, od nichž tolik očekáváno: F. V. Krejčí a Fráňa Šrámek.

Z posledních tří premier ještě poněkud uspokojovala Blatného hra: **Tři** ve Švandově divadle hlavně proto, že je to prvá hra mladého moravského autora, jenž přes to má odvalu stylově propracovati každý detail své hry. Cítíte, že autor se bil o každé slovo a že jeho náznaková hra má hodně opravdu tvůrčích chvil. Jinak problém jest hodně všední (— pathetičnost, verbalism a hra symbolů zvukových i optických zakrývá tu ovšem hodně slabiny tématu). Blatný staví ve třech jednáních vždy tři osoby na scénu, manželskou dvojici a třetího z trojúhelníku, milence neb milenku. Pojítkem hry jest Ondřej, v prvním jednání mileneček, v druhém manžel, v třetím manžel i mileneček. Na něm i na ostatních demonstuje autor, že je možno milovati současně ženu i milenku, muže i milence a snaží se vysvětliti psychologicky tento fakt, omlouvaje nejenom »nemorální« svůj názor, nýbrž sháněje dosti namáhavé možné i nemožné důvody, z nichž ovšem nejpravdivější jest záhadnost a neurčitost lidské duše, jež nedovede sebe samu ovládnouti. A dnešní duše toho často nedovedou a proto najde se v životě dost podobných kompromisních lidí, jež ovšem s osobami hry se shodují jen ideově. Aby odvodili z toho důsledky, anebo aby tragic-

kým gestem zaprotestovali proti dnešní konvenční morálce, jak to činí tématičtí hrdinové kusu, k tomu odvahy ovšem nemají. Ne tedy obsahem, ale stylovým pojetím, snahou o nový výraz dramatický a snad i divadelní technikou a živou mluvou dá se omluviti vypravení této novinky.

A totéž možno říci o Bartošově hře »Peříkánu Obrovském«, jež napadá ostře byrokratičnost a bezhlavost úřadů v republice a překarikovaným karikováním druží se k jeho »Krkavcům«. Jsou nemožnosti v životě, jež často vyslechneme majíce iluzi skutečnosti; Bartoš zachází i za tyto mezí nemožností; ač jistě kolikrát zaujme jeho symbolová karikatura!

Méně už příjemný večer uchystali Vinohradští Šrámkovými: Hagenbekem. Hagenbek je rakouský jenerál (vlastně jeho přezdívka, jmenuje se von Hönebeck), jehož revoluční převrat zastihne v alpském sanatoriu, kam byl dán po prohrané bitvě »na léčení«. Dokud je ještě převrat nejistý a dokud se jeví jen v neposlušnosti a nedisciplinovanosti ostatních vojáků pacientů i nepacientů, přeorientovává se Hagenbek dle svého okolí; a e když přijede do Čech, chce už nabídnouti své služby republice — on byl vždy ve svém srdci republikánem! — neboť i republika potřebuje jenerály a on veze a dává jí do vínku plán první války, kterou hodlá sám provést, aby její hranice nebyly »děravou botou, do které se všech stran teče«. Šrámek se už jednou jako sugestivní malíř nálady červených dní a letních večerů osvědčil a proto se čekalo od něho, že s podobnou dovedností, nechci říci uměleckostí, zachytí ono vlnění, jež chvělo se vzduchem, když tvořila se naše samostatnost a zatím? Je pravda, Šrámek obkresluje dobře jednotlivé figurky od zdegenerovaného rakouského jenerála až po jeho sluhu, zachycuje bystře kus zevnějšího vojenského života z doby, »když už to praskalo a prasklo«, ale všechny ty figurky jsou nastrkány do hry bez vnitřní spojitosti a zdůvodňující jednotící myšlenky, a tak lze Šrámkovu hru charakterisovati jako lepší frašku nebo nějaký kabaretní revui a ne jako satyrickou komedii, jak ji Šrámek — on miláček dneška, pyšně pojmenoval. A představíme-li si ještě na konec, že tato plochá hra prvního a druhého jednání se přenese ve třetím jed-

nání z vojenského života do ovzduší jencrálovy rodiny a do převratových českých poměrů, že se ve třetím jednání začíná s novou tak zbytečnou exposicí s novými lidmi (nejen členy rodiny, ale i s tím páterem Benediktem a panem Řehoříkem, nestoudným »revolučním výborem«), máme dojem, že chtěl Šrámek naši revoluci ne vykreslit, ale hodně sesměšnit, nechceme-li připustiti, že Šrámek pracuje na Hagenbekovi se tak do jeho mentality vžil, že onemocněl on jeho dědičnou chorobou, když nám chce svoji nehoráznost presentovati jako vážnou literární věc! Jenom ještě půl roku odstupu chybělo nebo více upřímnosti publika (jež si netroufalo na módního autora) a snad by se stalo Šrámkovi totéž, co nedávno před tím Krejčímu v Národním. A přece by se dalo tolik vytěžiti nejenom z ovzduší — ačkoliv ani tu Šrámek až na několik scén mnoho cenného nevytvořil, ale i z námětu hry. Vždyť postavení problému nové skutečnosti, jež odhazuje všechno to, več celý život bylo důvěřováno, pochopení nutnosti tohoto nového světa poskytne snad jinému autoru možnost, aby vystihl zázrak vnitřního probuzení a přerození, jež nebude natřeno jenom dle konjunktury na černožluto nebo červenobílo a na rudo, ale jež se stane novým, ale opravdovým smyslem života.

Byl-li večer Vinohradského divadla už méně příjemným, byl večer Peřinovy hry »Jarní svátek« nepříjemným docela. Njenom nemožností existence anebo aspoň reprodukování jednajících osob, jejich mělkosti a duševní ubohosti, ale vůbec dramatickou nezáživností, myšlenkovou plochostí a šarlatánskou nepropracovaností celé hry. A že ještě autor při tom svého »hrdinu« velebí jako nevím jakého znamenitého spisovatele, obdivovaného publikem a milovaného ženami. A jeho jarní svátek? Vráti se mu jeho bývalá milenka, když mu byla dříve přivedla jejich dítě; víme však jasně, že by stačilo přijít kterékoliv jiné ženě, aby se mu stala v tu chvíli jarním svátkem! Kolikátá už je to hra Národního, jež tak neslavně propadá a kdo má »zásluhu« o její vypravení? Věříme, že to bylo poslední nedopatření Národního divadla a že nový jeho šéf brzy napraví jeho pošramocenou reputaci!

Kdo však a kdy už napraví pošramocenou reputaci českých autorů?

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I . I I

I O Z O * Z I
V Y D Á V Ā

* Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNĚ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Voršilská 1.
Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 7.:

J. Znorov: Svatý František. — Dr. Jos. Hanuš: Základy všeobecné vědy náboženské. — Ant. Novák: Za královstvím Božím. — Amadeo Silva Tarouca: K obraně filosofie křesťanské. — J. Zeyer: Stavba chrámu. — Co život dal. — Věda a vychovatelství, — Umění.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.

Hochland, Stimmen der Zeit, Socialę Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.

Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

Redakční a administrační:

P. T. Dostal jsem Váš dopis, týkající se článku P. A. Nováka a citátu v něm uvedeného. Autorovi odevzdám dopis, jak s ním budu mluvit a on Vám odpoví dopisem.

Bylo nám odevzdáno dp. Daňkem T. J. 500 Kč od nejmenované dámy se slovy: „Více by si měla naše veřejnost všimati těch mladých a podporovati je.“ Za dar i za uznání Bůh zaplať.

P. Bořita O. P. Překlad studie o sv. Tomáši bude uveřejněn. Prosím Vás, buďte tak laskav a přeložte z jednoho z posledních sešitů „Revue des Jeunes“ studii Sertuangesovu (myslím) o národním hospodářství a socialismu. — Věci od bl. Griguiona by se snad hodily do květnového čísla Života.

Redakce a administrace Života, Praha II., Voršilská 1.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

J. Z n o r o v :

SVATÝ FRANTIŠEK.

Zbloudili holubi dva —
nocí a tmou
teď jdou cestou stmělou a zlou.
Vítr jim křídla podfukuje,
studený déšť jim peříčko postříkuje.
Doletí?
Zda najdou hnízda?
Zda ostříž zlý
jim v srdéčko bázlivé nezatne spár?
Tichoučko vrká si cestou modlitbu
holubů pár —
a v dále vyzvání večerní klekání
Nejsou to holubi —
Bratři to dva
z Porcinkule.
Ten větší?
Bratr Lev sluje.
Unaven, zemdlen nechce povětrí rozumět hrám.
Ledová rosa mu hlavu skrání,
proto níž do čela stahuje kápi,
v plášť šedivý, hrubý halí se úže.
Není mu do řeči
a domů ještě dvě mají míle.

— — — — —
Kdo je ten menší?
Teď vítr mu kápi strh!
Toť František sám!
Ach jeho oči!
I v té tmě jak září snivě a mile!
Vítr mu v tváři maluje růže,
déšť mu jen chladí veliký žár,
jenž v srdci plá —
ne — jemu není příroda nikdy
krutá a zlá!
Všude má bratry:
mezi lidmi, mezi květinami,
mezi ptáky a mezi rybami,
mezi zvěří, mezi vodami,
mezi hvězdami;
s ohněm a větrem si tyká
a bratrským kynutím ruky, je slunce mu ekliptika.
Královnou je mu nejkrásnější Paní Chudoba.
Nevěstou čistota lilí polních a prostota.
Kdy dost je opuštěn?
Kdy je dost chud?
Duše mu vzlétá vysoko
nad všecek žel, nad všecek rmut.
Nelze té duši závidět,
jediný nevydá rušivý tón,
než lásky ke Kristu výkřik blouznivý.

Netluče v bázni srdéčko jeho —
 jen v pokoře se chvěje,
 jak Boží skřivánek švitoří
 a jásavě pje.
 »Ovečko Bratře!« ku bratru Lvovi tak dí —
 »co říkáš,
 čím dost se naplní
 blažeností srdce menšího bratra?« —
 »Zda tím, že všichni bratří milí,
 by žili světu k svatosti a chloubě?
 Či kdyby slepé zrakem dařili
 a mrtvé křísili v hrobě?«
 Nemluví bratr Lev,
 je unaven a do řeči mu není —
 František sám dále rozkládá:
 »Nuž promluv, bratře,
 zda dost by tobě bylo,
 kdybys všemi mluvil jazyky
 a všecku moudrost znal,
 jež známá člověku
 je z lidstva paměti a svatých knih,
 a četl vše,
 co v srdci lidem hárá
 a věci budoucích znal věků?«
 Však Lev je stále tich',
 František hovoří dál:
 »O bratře Ovečko,
 i kdyby nám byl dán andělský hlas,
 a květům i ptákům
 my k jejich duši spící dovedli promluvit
 Ach, i to zas —
 i to by bylo málo!
 A hvězdám, slunci, kdyby někdo z nás
 spočetl kroky,
 ani pak by nebyla radosti míra vrchovatá.
 A kdyby řečí líbeznou
 kameny pohnul a rozplakal hory skal
 a všecky duše nevěřících ku Kristu by pozvedal,
 ach, ani to by nebyla radost ještě naprostá
 a dokonalá.«
 František ztichl — při cestě
 cypřiše v údivu šumí, větvemi potřásají.
 A duše světcova hoří všecka
 viděním radosti dokonalé.
 Radosti, jež plyne z vítězství nad sebou
 ve chvílích všedního žití.
 »Otče«,
 volá Lev, jenž marně čeká závěru,
 »o pozvedni mou důvěru — a pro Bůh!
 rci, čím dosáhne
 duše po nebi toužící
 radosti dokonalé?«
 »Jak lehko — a jak těžko zas!
 O bratře Lve!

Nuž třeba: když teď v té bouři a tmě
nám bratr vrátný fortnu uzavře
a nepoznáje nás, s hněvem jak zloděje
nás zažene —
a znovu v déšť a mráz my půjdeme.
Však bez hněvu, křiku, s odpuštěním
a s láskou ke Kristu
i tehdy pokorní — ač velmi znaveni.«

Zapomněl bratr Lev nepohody,
což pak mu ve tváři krůpěj vody?
Pláště se mu s ramenou svez',
nevidí ani,
že zřídil les,
že stojí před fortnou kláštera svého.
Hledí a poslouchá Františka přemilého —
zapomněl hladu, únavy, tmy,
vidí kol hlavy mistrový
jak aureoly zář
světélkuje.

Nejsou to holubi —
Bratři to dva
z Porcinkule.

Dr. Jos. Hanuš:

ZÁKLADY VŠEOBECNÉ VĚDY NÁBOŽENSKÉ.

Tak nadepsána kniha docenta Dra Pertolda, nyní konsula republiky československé v Bombaji, vyšlá r. 1920 nákladem J. Šnajdra v Kladně.

Pan spisovatel jest si vědom obtíží podati soustavně obsah i rozsah a metody nové vědy náboženské dosud nepropracované, ač v jednotlivých prvcích této vědy, o náboženstvích, o obřadech, víře, dogmatech té které konfese dlouho již badáno a pracováno. Nová věda má podati pojem, předmět, obsah i rozsah náboženství jako jevu všelidského všech dob i národů, a v tom viděti i určitý směr celé práce, jak totiž jest náboženství pojímáno od spisovatele.

Panu spisovatelovi nedá se upříti odborná znalost některých náboženství primitivních a indických, i literatury dosti obsáhlé, méně to lze říci o znalosti křesťanství a katolictví a bohaté literatury katolické, která až na malé výjimky jest úplně pomíjena, což vše vrhá temné stíny na celou práci, jež chce býti nestranná, nepředpojatá.

Ovšem v díle chce p. autor mluvit o obecné vědě náboženské, jež na rozdíl od vědy zvláštní konfesijní obírá se veškerými náboženstvími bez ohledu na jejich původ, stáří, jejich vztahy k ostatnímu životu člověkovu (str. 17). Má to býti věda theoretická, jejímž účelem jest kritická znalost náboženství vůbec, vztahů náboženství různých mezi sebou a stanovení obecných pojmů náboženských (kategorií). Není zde brán zřetel ku praktické vědě náboženské, jež obírá se oborem určitých věr, obřadů, celou soustavou určité konfese a již možno nazvati konfesní theologií. Sem patří různé obory této vědy zvláštní: věrouka, mravouka, liturgie, dějiny církevní, náboženská filosofie.

Všeobecná věda theoretická zabývá se skutečnými náboženstvími, jejich dějinami, srovnáváním jich (tak zv. konkrétní věda) a pak na základě konkrétních náboženství vyvozuje obecné důsledky, pojmy o náboženství (tak zv. abstraktní věda náboženská).

Rozdělení to jest celkem správné: dle obsahu a hlediska určitého možno mluvit zde o dějinách náboženství, po případě o srovnávacích dějinách náboženství, je-li zvláštní cíl jejich srovnávaných jevy náboženské mezi sebou dle historického vývoje, nebo o srovnávací vědě náboženské, srovnávanými-li jsou jevy konkrétní psychologicky a filosoficky bez ohledu zvláštního na genetický vývoj.

Nejdůležitější směrnicí k posouzení celého spisu jest zajisté stanovisko p. spisovatele o výměru náboženství. Uvedeny jsou zde definice etymologická (náboženství, religio, Andacht, bhaktich atd.), historická (u Cicerona cultus deorum, uctívá bázeň, metrus deorum, dharmah), věcné u různých filosofů německých, na to stanoví spisovatel vlastní: „Náboženství jest city provázené a jimi určené vědomí závislosti na něčem, co na onom stupni kulturního vývoje člověka přesahuje jeho schopnost poznávací a které pod vlivem oněch citů vede ke snaze buď obměnit onu závislost nebo aspoň vykonávat nějaký vliv na předmět oné závislosti.“

Výměrem tímto chce zachytiti důležité prvky náboženské, poznání rozumové, citovost a kult, obřadné uctívání, ale v čem osudně pochybil, jest, že podlehl diktátu vývojové přehnané theorie a subjektivismu.

Dle toho člověk z neznalosti sil přírodních vytvořil si neznámou pomyslnou moc, na níž domnívá se býti závislým a jejíž moci chce se zmocniti kultem. Tedy náboženství není reální závislosti na skutečné vyšší nadzemské bytosti, jež existuje mimo člověka ať jest jakékoliv duševní chápavostí, nýbrž jest vlastně subjektivním výplodem duševní chorobné často činnosti, ceny relativní dle stavu poznání a vývoje, jež ustupuje před pokrokem vědy a stává se pověrou.

Na tomto vývojovém podkladu rozvádí další stati o náboženství jako jevu individuálním a společenským, o společnostech náboženských, církvích a vlivu jejich na zřízení státní.

Jako hlavní základ náboženské vědy při vývoji náboženského útvaru jest náboženský názor světový, v němž sloučeny jsou dvě stránky intelektuální a citová, projevující se kultem. Rozeznává náboženský názor světový trojího stupně: Prvotní názor, jímž primitivní lidstvo si vysvětlovalo na počátku duševního vývoje svůj poměr k neznámé pomyslné vyšší moci pomocí animismu, v něm rozumová stránka splývající s náboženským pojetím světa byla totožná s náboženstvím samým: to jest prvotní náboženství animistické (fetišismus, totemismus), vyšší stupeň jeho pak ctění předků, duchů, božstev spojené s různými mythologiemi.

Náboženský názor druhého stupně vývojem myšlení vykládá vznik theismu, víry v bohy a to nejprve polytheismu (nebo henotheismu) a pak monotheismu. Člověk pokrokem vědy teprve rozeznává zde víru v božstva, vyvolanou velkými reformátory náboženskými od vědy, jež různé jevy přírodní si vysvětluje a vymaňuje z područí víry, vznikají náboženství druhotná a to jednak přirozená, vzniklá pozvolným převratem v myšlení a umělá, vzniklá náhlým převratem, reformátorskou činností vynikajících jedinců. Do této kategorie řadí velká náboženství národů vzdělaných i křesťanství.

Světový názor náboženský třetího stupně obsahuje již jen prvky prvotního a druhotního názoru a udržuje se tradicí dřívějších věr, pokrokem vědy zde ustupuje náboženský názor vědeckému, jenž jevy přírodní tajemné, obsah názorů dřívějších náboženských, vysvětluje pomocí vyvinuté vědy. Na tomto stupni jest náboženství vlastně přežitkem, udržovaným umělými důkazy vědeckými, to jest pavědou (na př. důkazy theologické), společností náboženské snaží se udržovati víru pomocí této pavědy, brání rozvoji vědeckému, víra dřívější splývající s poznáním vědeckým mění se v pověřivost, náboženství třetího stupně jsou pak jen náboženství lidová s vyvinutými formami kultu i theologie, ale věda již jen účtuje s přežitky náboženskými, vytvářejíc filosofii náboženskou (pantheismus, deismus, atheismus, monismus), jež nejsou již náboženstvími vlastními. Mezi náboženství třetího stupně řadí vedle lidových náboženství východních,

na př. v Indii i katolické, v němž vidí prvky animistické, fetišské, různé pověry, lidové lékařství.

Zlomyslná poznámka o fetišismu v katolické církvi (str. 246 pozn. 81) opisující zprávu „Východočeského Obzoru“ a „Volné Myšlenky“ o pochovávání starobylého Crucifixu u Přelouče jest nedůstojná pro spisovatele, vědce, ale zároveň odhaluje nitro krajně nepřátelské víře katolické. Když katolík s pietou se chová k starým posvěceným památkám, jest jízlivou poznámkou zasypán, ale mlčí se, když Židé pochovávají s velkou obřadní okázalostí útržky závitů Tóry. S takovou předpojatostí málo kde setkáváme se u mužů jména vědeckého, osudnější jest, jestliže takoví spisovatelé vytýkají předpojatost a jednostrannost katolíkům.

Jestliže budova postavená na vratkých základech se sřítí, platí plnou měrou i soustavě vědy náboženské, sestavené p. spisovatelem na základech příliš vratkých a nesprávných. Vůdčí myšlenkou vývoje náboženského byla mu theorie Tylorova byť upravená, doplněná psychologíí Wundtovou a pod.

K počátkům náboženského vědomí došli primitivové pozorováním smrti, dechu, stínu, utvořili si představu duše, pak ducha, zbožnili si duše zemřelých, oživilí duchy celou přírodu, víru v ně provázeli obřady, kouzly — první náboženství, jež se sesilovalo mocnými jednotlivci, ale postupem vědy zatlačováno mezi úkony pověrečné. Toť credo evolucionistů. Jest to však smutné, když filosofie a k ní přizpůsobená psychologie má řešiti problémy počátků náboženství místo historie a ethnologie.

Nelze popřítí, že animismus jest důležitým činitelem při vývoji náboženství, ale nevytvořil představy duše, nýbrž spíše ji předpokládá. Člověk nedospěl jen pozorováním umírajícího člověka, snů, stínu k poznání své duše, nýbrž spíše přemýšlením o sobě, vlastní činností duši si uvědomil. A vysvětlovati si náboženství poblouzením, chorobnou fantasií jest totéž jako je znetvořiti, pochovati, což odporuje skutečnosti vzrůstem náboženského vědomí.

Jest rovněž nepochopitelné, jakým způsobem by z chorobné fantasie o stínu, duších předků přešel člověk k ideí nejvyšší bytosti, na otázku, proč právě si člověk vymyslel vyšší bytost neodpoví Tylor ani jeho věrní vyznavači, kdyby člověk neměl schopnosti zvláštní zásad myšlení (příčinnosti a pod.) jakési idee náboženské, jež ho vede ku poznání nebo aspoň k tušení nejvyšší bytosti nadzemské. Ale vedle filosofických a psychologických důkazů proti theorii Tylorově nejvíce mluví historie a ethnologie.

Historické knihy posvátné, bible a jiné památky mluví o monotheismu u národů semitských tak význačným, jedinečným v dějinách lidstva, že žádný vážný odborník faktu toho popřítí nemůže.

U Egypťanů, Číňanů, Indů na počátku historie setkáváme se s dosti čistou ideou jediného Boha, časem porušuje se polytheism, tedy ne pokrok, nýbrž úpadek náboženský viděti proti dogmatům vývojové theorie. A o náboženství primitivů poučuje nás ethnologie a historicko-kulturní theorie, o níž se p. spisovatel nezmiňuje vůbec, ač cituje spisy Andr. Langa, jenž zasadil smrtelnou ránu svými důkazy opakované báchorce evolucionistů, že člověk k ideí jednoho Boha dopracoval se po dlouhých dobách animistického fetišismu atd.

Ondřej Lang, Msgre Le-Roy, P. Schmidt, vážní ethnologové, misionáři shledávají u národů nejnižšího stupně vývoje dosti čisté překvapující vědomí o jediné nejvyšší bytosti, Stvořiteli, původci a Pánu světa, tato víra zatemněna, zatlačena bájemi, kultem sil přírodních, duchů a pod., ethnologie shledala u národů kulturní touhy primitivní, z nichž nejstarší cykly nám ukazují víru v jednu bytost Nejvyšší. Ne fantasie filosofů vývojových, nýbrž dějiny a národopis může mluvit o základech vědy náboženské.

Rovněž mluvit o zkomírajícím náboženství při rozvoji vědy, když největší synové vědy pravé jsou velikány ve víře a neviděti neobyčejného rozmachu katolictví v kruzích učenců na př. francouzských, anglických, jest chorobná předpojatost, zaostalost, jež jest největší překážkou vědeckého badání a pokroku, nejvyššího to přece evangelia oněch myslitelů.

Zde platí slova Durkheimova ve spisu „Les Formes élémentaires de la vie Religieuse“, str. 99 vyslovená o theorii Tylorově: „Možno mluvit o nějaké vědě náboženské, když jejím hlavním cílem jest vyhladiti sám předmět, o němž chce mluvit?“ Pravá

historie i ethnologie nevyklučuje z náboženství prvků nadpřirozených, zázraku, zjevení, zasáhnutí nejvyšší svobodné osobní Bytosti do řádu světového, tudíž tím méně může zde rozhodovati jednostranná filosofie. Ale nemluví se důkazy filosofie pravé, nýbrž zaslepený rozum, jenž chce býti soudcem rozhodčím i ve zjevech tajemných, mu nedostupných.

Obšírněji o náboženské vědě, jejím vývoji, o teoriích, týkajících se původu náboženství, kritice soustav animistických i o nové theorii historicko-kulturní (ethnologické) možno se poučiti v mém spise: „Úvod do srovnávací vědy náboženské“, Praha 1920, nakl. Kotrba (str. 175).

V minulém čísle 5. v článku Konfucius a Laotsi — Kristus opraví si laskavě čtenář chyby tiskové:

Str. 136	řádek 26	zdola místo	Yao Šun: Yao, Šun	Str. 137	řádek 23	shora místo	tavistickým: taoistickým
	25		Čen: Čeu		32		manžurů: Manžurů
	21		Fu-lvi: Fuhi	Str. 138	2		Paa: Taa
Str. 137	7	shora	Ta-lviech: Ta-hiok		25		Fč: Fò.
			Ču-lvi: Ču-hi				Dr. Hanuš.

Ant. Novák:

ZA KRÁLOVSTVÍM BOŽÍM.

(Pokračování.)

Sledovali jsme dosud sociální reformátory české, kteří snažili se vymaniti se z řádu církve katolické a bojem proti ní přispěli k založení království Božího na zemi. Ztroskotali, poněvadž nenávisť a zápor nelze postavit něčemu trvalému. Naši sektáři sice jen z části propadli hrubému materialismu (Táboři, Adamiti). Jejich náboženský komunismus, opřený o Boha a zákon Páně, stal se nedokrevný nedostatkem lásky. Zastavil se i v ohledu sociálním na polovici cesty. Neslyšíme na př. ničeho o tom, že by Hus, Chelčický neb Komenský praktikoval evangelium chudoby. Proto tito „reformátoři nevsáhli v život lidu a nestali se tvůrci lidí, protože kořeny těchto reformátorů nevyšly dosti podzemní síly rasy pro radostný a vítězný růst národa, který měli živiti.“ Ten růst byl možný jen v lůně církve katolické, která měla vzory v pravdě evangelického života.

A jaké měla vzory! Z „kacířské“ církve římské vyšly mnišské řády, praktikující tři evangelické rady, ona dala světu sv. Františka z Assisi, největšího reformátora života XIII. století. Naši sektáři vycítali církvi, že sešla s cesty, protože se smířila se světem a nezamítala státky vezdejší. Zapomněli, že církvev, která je ústavem spásy pro všechny lidi a věky, znala dobře sobecké sklony člověka a také poctivě se starala, aby je vy-lamovala, potírajíc lichvu, trestajíc zjištěné půjčování peněz na úroky atd. Právě v těch stoletích, kdy začínají revolty proti církvi (Valdenští), církvev získává si nesmírné zásluhy o sociální pokrok tím, že zavádí systém věčných rent, podporuje zapůjčování kapitálu za naturalie, umožňuje investice jeho na drenáže (ve Flandrech a v Porýní). Ani XX. století neřeší sociální otázku tak energicky, jako církvev ve XII. století, kdy kapitál začal po prvé ohrožovati sociální mír.

Při tom církvev nikterak nebrání dokonalému následování Krista. Ví ovšem, že z mnoha povolání je málo jen vyvolených, kterým je dáno přiblížiti se ideálu a odkazu, zanechaného Kristem.

Jedním z vyvolenců Božích byl sv. František z Assisi. Odvěký boj mezi tělem a duchem rozřešil popřením žádostí tělesných. Sledujme psychologický vývoj tohoto „rytíře chudoby“, aby nám vynikla propast mezi tímto světcem a tak zv. reformátory

našimi. Sv. František nereformoval církvě — reformoval dříve sebe. Hledá mysl života a odkrývá ho v několika evangelických radách: Býti dobrým, dobrým až k svatosti — v tom je štěstí, býti chudým a pokorným — to je štěstí, ponížiti sebe a trpěti protivenství z lásky ke Kristu, v tom je cesta k velkým a svatým zákonům života. Lásky musí proniknouti celou osobnost, neboť ona dobrotivá jest, trpělivá, nemyslí zlého, všeho se naděje, vše trpělivě snáší. — Najde-li ona cestu k duši, která byla dříve sterilisována negací světa, vejde do ní Bůh, Lásky věčná. Bůh řekl: nebudeš míti Bohů jiných mimo mě a vyžaduje tedy člověka celého. Kdo by měl sebe menší myšlenku na štěstí pozemské, v téže chvíli byl by odsouzen, poněvadž nelze Bohu sloužiti a mamonu. Kdo chce dokonalým být, musí se cele odevzdat službě ideálu. Tyto myšlenky proběhly hlavou Františkovou, nežli opustil bohatý dům svého otce a odešel k sv. Damiánu — do samoty.

Než sv. František nezůstal při své dokonalosti, neodešel na poušť, nýbrž šel šířiti světlo, které on přijal, mezi lidem. Sám všeho se zřekl, aby vše měl v Bohu a k tomu nabádal též své druhy. Ne bez pohnutí čteme, že sv. František se svými druhy plnil zákon Boží tak věrně, jako jeho božský zakladatel před 12 sty lety v Gallilei. Káže evangelium chudým. Nebere sebou ani zlata, ani stříbra, ani peněz v opasku, ani mošny, ani 2 sukni, ani obuvi ani hůlky. Jeho ruka otevřena byla všem chudým a trpícím. Byl-li mu bratrem oheň, líbal-li krajíček chleba, zdravil-li žitné pole, jak by opomenul prosbu člověka — bratra.

„Když, bratře, vidíš chudého, věz, že se ti staví před oči zrcadlo Pána a chudé matky jeho“, říkával bratřím a zle vypeskoval bratra, který vyhnal od brány kláštera o chléb prosícího lupiče. „Kvítky“ přinášejí mnoho rozkošných epizod, jak dovedl sv. František svou dobrotou a láskou odzbrojiti lidi zatvrzelé a hříšné. „Jeho slovo bylo jako oheň plápolající a pronikající vnitřnosti srdce a naplňující všech podivem.“

Úcta, které se tento chudáček Boží těšil ještě za svého života, nenaplnila světce pýchou. Zůstal pokornou ovečkou Boží. „Nade všechny dary a milosti Ducha svatého jest dar přemáhati sebe sama a dobrovolně z lásky ke Kristu snášeti muka, křivdy, pohany a ústrky“, říkával sv. František. Proto také vyvaroval se srážce s církví, které toto vybočení z řádu obvyklého mohlo právem znepokojevati, neboť podobné extrémy končivaly často schismatem a kacířstvím, jak tomu na př. bylo o sto let později u nás.

Ne tak sv. František. Říkával: „Jsme posláni ke spasení duší na pomoc kněžím, abychom doplňovali to, co oni neplní. Budete-li syny míru, získáte Bohu kněžstvo i lid, což Pán raději přijme, než kdybyste získali toliko lid a kněžstvo jste pohoršili. I kdyby mě kněží římské církve pronásledovali, přece se jich chci vždycky držeti a vždycky je budu ctíti jako své pány a nebudu hleděti na hříchy, který v nich může býti, neboť vidím v jejich osobách jen Syna Božího a proto jsou mými pány.“ Proto měl v úctě všechny církevní obřady a zvláště mši sv. a svátost oltářní. Bratři měli před kněžími smekati, líbati jejich ruce z úcty ke svátostem, jichž kněží mají moc se dotýkati.

Proto kacíři současní (Kathaři) vzdalovali se sv. Františka a moderní protestantští historikové vymysleli legendu o sporu Františkově s kurií římskou. Pokora Františkova byla tak veliká, že když ho jeden biskup zapudil a nedovolil mu kázat, vrátil se po chvíli zpět a řekl: „Když otec vyžene syna dveřmi, vrátí se tento oknem“ a dosáhl dovolení.

Sv. František vybojoval si v Římě dovolení býti chudým. Tu přicházíme k nejzajímavějšímu rysu osobnosti Františkovy. „Právo na chudobu“ je dnes v době horečného shonu po požitcích opět spasným majákem rozbitému vraku sociálního řádu, a svatý František dosud největším apoštolem chudoby.

Slyšme hlasy současníků: „Otázka sociální je otázkou mravní a poslední rozřešení mravní otázky nedá se mysliti bez náboženství (Masaryk). „Vnitřní jistota, že Bůh je Bohem spravedlivým, který vytrvale a věrně usiluje o pravdu, t. j. spravedlnost, objeví člověku relativní hodnotu majetku, vnutí lásku k dobrovolné chudobě. Důsledkem tohoto poznání jest bratrství všech, komunismus jako prostředek k splnění člověka poslání. Jen tento komunismus, založený na lásce k Bohu a dobrovolnému omezení tělesných potřeb jest s to, založiti bratrstvo vzájemné pomoci ode všech všem, bez omezení na

příslušnost k nějakému celku, národu, církvi, třídě, společenstvu." (Gamma.) Dnes se chce řešit sociální otázka násilným odebráním majetku bohatým. Radil k tomu již Hus: „Poněvadž však bohatci sotva se svého bohatství vzdají, nezbude než jim je vzít, aby přestala váda, již otravují život lidí na světě. Psi se o kost hryží — vezmi kost a přestanou.“ Bolševismus užil této rady a výsledek? Ti, kdož psům vzali kost, sami se stali psy — jako před lety Táboři a dnes ruští bolševici.

Násilím nelze tedy otázku tuto řešit. Nutno se dáti cestou jinou: „Podvázat ceny bohatství, to znamená: méně práce! Volání: Více práce! Mnohem více práce! vychází z řad těch, kteří mají strach z odumření bohatství.“ Tak rozumuje Gamma — Jaroš ve spisku: Ježíš, Tábor, bolševik. Vánoce II. 1920 (Kočí). A přidává evangelickou radu: „Méně práce znamená: oprostíti svůj vlastní život, vymýtíti z něho všechny nepravé potřeby a zbytečné požitky, tak aby pro ně nemusil bráti na sebe nepotřebného břemena zbytečné práce. Tedy postavit své žití na zásadu moudré, zdravé, dobrovolné chudoby. Zchudobnění všech neznamená kulturní úpadek, duchovní ochuzení, naopak. Příklady velikých duchů, kteří tihli vždy za dobrovolnou chudobou, za oprostěním a sebeosvobozením od nepravé práce (pro tělo), majíce na mysli plné vyžití a nejvyšší rozvoj možnosti svého ducha, ukazují, že chudoba je k tomu cestou nejjistější, nejlacinější, vlastně jedinou.“ (Str. 51.)

Ejhle, moderní kacír! Ejhle, pohřeb materialismu, světového názoru minulého století! A pan Jaroš je protestant, známý spolupracovník Masarykův, tedy člověk dočista moderní. A cože hlásá? Zkomolenou nauku našeho assiského světce. Našemu pokrovému občanstvu hlásá ovšem nauku zcela neslýchanou: „Minimum práce pro sebe, maximum díla pro všechny; minimum práce pro peníze, maximum díla zadarmo!“

Zdaž neřeknou mu přátelé: Tvrdá je řeč Tvoje, kdož jí může rozuměti! Přátelé, jejichž heslem je: carpe diem, kteří nevěří v Boha, věčnost, odplatu za život vezdejší! U nás není a nebude dlouho ještě hladu po dokonalosti. Vždyť žijeme mezi pohany!

Vratme se nyní k „dobráčkoví“ assiskému. Nevolá: méně práce, aniž jí pokládá za nepotřebné břemeno, naopak chce, aby všichni živobytí svýma rukama vydělávali, ale statků neshromažďovali, protože by to znamenalo smíření se světem. My máme zůstat na tomto světě cizinci, poutníky, aby se k nám sklonil nadpřirozený svět a na zemi se vrátili andělé.

Svatý František prahl po samotě, modlitbě, čistotě těla i duše. Zima, tma, žízeň, hlad, to byli jeho spojenci na trnité cestě k dokonalosti. Dříve než vydal reguli „bratří menších“, všechna její ustanovení naplnil se svými druhy do poslední ioty. Nepsal traktáty mravokárné jako Hus, Chelčický, Jaroš, aby při tom seděl v teple, suchu a hojnosti. Pan Jaroš na něco zapomněl, co chybělo též již dříve jmenovaným německým reformátorům učení — nikoli života. Láska, která by vzněcovala a dala propagační sílu hlásaným ideám. Chybí mu činorodá láska lidem jako odlesk vyšší lásky k Bohu. Z lásky k Bohu být chudým, neboť Kristus chudobu posvětil.

Jen láska proměňuje v to, co miluje. „Lidé, v nichž je láska, bývají uchvacováni Kristem a proměňují se v něj. Lidé, v nichž je nenávisť, bývají od něho odmítáni a naplňování hlubší a hlubší nenávistí“ (Olier). Kdo nemá lásky, je jeho pravda bludem. Kde pravda, tam i láska.

Myšlenku, že nemáme lpět na statcích tohoto světa, hlásá křesťanství od počátku. A právě v mužném věku křesťanství — ve středověku — opovrhování světem vhnělo myslitele do cel klášterních, nutilo lidstvo stavěti katedrály, do nichž byl vtepen sen jeho a touha po království Božím. Ano, středověk žil pod zorným úhlem věčnosti a proto i sociální poměry jeho byly tak spořádané.

Posmíváný supernaturalismus přichází najednou ke cti — jak vidíme z citátů Gammových a ke cti přijde i rytíř chudoby sv. František.

Rekapitulujme si ještě jednou jeho životní kredo: Chceš-li dokonalým býti, rozdej vše, co máš, a následuj Krista. Zřekni se všeho, abys vše měl v Bohu. Nejvyšší zákon jest láska, neboť lásky kdybys neměl, nic ti neprospívá, pak pokora, která láme osobní pýchu. „Podřízený má svého představeného poslouchati ne jako člověka, nýbrž jako Toho, jemuž se byl z lásky podrobil.“ Nad slabostí druhých nesmíme se pohoršovat, nýbrž laskavě napomínat toho, kdo upadl do té neb oné viny. Chudobu nutno snášet

myslí radostnou. Truchlivost je babylonskou nepravostí. Nelze souditi a zavrhovati člověka proto, že je bohatý. I boháči jsou našimi spolubratři, pokud podporují dobré lidi v díle pokání, poskytující jim věci tělu potřebné.

Žádný člověk nemá býti popuzen k hněvu neb pohoršen, nýbrž všichni získáni laskavostí, dobrotivostí a milosrdenstvím. Jsme povoláni k tomu, abychom hojili raněné, obvazovali chromé, přivolávali bludné. Zdvořilost jest sestrou lásky, která potlačuje nenávisť a uchovává milování. Mnozí z těch, kteří se nám nyní zdají údy ďáblými, budou jednou žáky Kristovými. Utrpení se nevyhýbejme, neboť „sestra nemoc“ očišťuje život, posvěcuje ho a činí zralým pro smrt a pro nebe. Člověk se nemá vůbec ničím honositi, jediné slabostmi svými, vše milovati a nenáviděti jen hřích. Učenost činí mnohé lidi neúčinnými, neboť jistá koženost lidí učených nedovoluje jim, aby se podávali pokorným cvičením v kázni.

Ti, kteří jsou vedeni jen učenou zvědavostí, naleznou v den odplaty ruce prázdné. Až přijdou dnové soužení a úzkosti, budou knihy k ničemu neúčinně vrhány do oken a skryšy. Přikládejme tedy srdce toliko k věcem silným, krácejíce s rozšířeným srdcem po cestě přikázání Božích, toužíce dosíci vrcholu dokonalosti. Službě ideálu odevzdejme se cele!

Zdaž tato rukověť života neplatí dosud? Zdaž všichni nechceme se státi „zpěváky božími“, kteří by pohnuli kamenným srdcem lidí a pozdvihli je k Bohu a k duchovnímu jásání? Zdaž nepohne příklad Františkův mnohé, aby přestali sloužiti mamonu a cele se odevzdali službě Boží? Kéž brzo se v Čechách ozve Františkův „hymnus na Boha — Krista“ a „píseň bratra slunce.“

Srovnejte assiského světce s našimi „velikány.“ Tam láska, zde nenávisť, tam život, zde kožené traktáty, plné žalob a stesků, zde rytíř chudoby, tam pohodlný život nijak nevybočující z řady, zde spolupráce s církví Kristovou, tam boj proti ní. Výsledky jsou ovšem dle toho. Ideál sv. Františka bude zářit z věku do věku a bude nevyčerpateľnou studnicí k napodobení, ideály oněch reformátorů jsou dnes zneužívány k cílům zcela protichůdným — popírači Boha a mravního řádu. Požehnání a kletba. Tam bratrství — zde krev, vraždění a požáry bolševismu.

Lidé opilí pýchou chtěli zhasnouti světla na nebi a vytvořiti mravní řád bez Boha. Dnes vracejí se k Bohu, ale potírají jeho církev, která je jim překážkou pokroku. Přijde čas, že vrátí se i k církvi. „V posledních třech stoletích stal se svět křesťanštějším. Činí se více než kdykoliv jindy, aby se realizoval Kristův sociální program: že veliké přikázání v zákoně je láska, a že všichni lidé jsou bratři. . . Ti, kteří zavrhuji křesťanská dogmata, zavrhuji je, velebíce současně tím více křesťanské mravní ideje. Humanita, milosrdenství, láska k bližnímu jest programem všech (až na naše bezvěrcy! Pp.) I listy, které spekulují na nepravost, spekulují tím, že sbírají na nuzné a činí dobře chudým. (Jörgensen: Psutníkova Kniha 72.)

Jest jisto, že moderní lidstvo stojí na rozcestí. A je cítiti zraní v kostech světa. Tentokráte to nebude starověk, kam sáhne lidstvo pro myšlenky, nýbrž středověk. Nebude to jen z touhy po ukojení zvýšené religiozity, z odporu proti rozumovosti, nebude to obnovení romantismu z počátku XIX. století. Ve středověku budeme dnes hledati ztracený ideál sociální rovnováhy, křesťanskou solidaritu, která může obnoviti svět v Kristu. Nebude to cesta násilí, na kterou zmírá dnes Rusko a kterou by k nám rádi zavedli nenávisťníci všeho nadpřirozeného řádu lásky a svatosti ale cesta, již se ubíral dobráček assiský sv. František.

Amadeo Silva Tarouca:

K OBRANĚ FILOSOFIE KŘESŤANSKÉ.

Dnes ve vzdělaném věku všichni skoro filosofují aneb mudrují; věk vzdělaný však jest věk hesel: vtírají se se všech stran do našeho rozumu, až konečně pravá potopa nás zalévá a z tohoto víru teprve povstává moderní člověk: dle nadání, chuti a potřeby

vysvětluje věci a jevy ve světle těch neb oněch hesel a když touto eklektickou a aprioristickou metodou vládne ve vypínavých frásích nebo v nesrozumitelných výrazech, potom se mu dostane slávy důkladnosti, nebo učenosti; jednu však podmínku úspěchu jsme skoro zapomněli: nesmí při tom mluvit ve smyslu katolické víry! Z toho jasno, že kdo filosofuje, nemusí být filosofem a že kdo mudruje, nemusí znáti filosofii, kteráž jest vědou o posledních příčinách všeho, co vůbec jest, přirozeným světlem rozumu lidského.

Nikdy touha po vzdělání nebyla živější a obecnější, nikdy boj o duši roztrpčenější a rozhodnější; zároveň filosofie nikdy nebyla v menší úctě a ve větších rozpacích. — Bez filosofie nerozřešitelné problémy vnucují se duchu lidskému a nejvíce si odporující nauky odvolávají se stejně na rozum a snaží se stavěti si filosofický podklad jako vědecký systém; zároveň filosofie nikdy méně nevykonala a nikdy více neškodila, než nyní. Jaký tedy div, že v době největšího nebezpečení a rozkladu společnosti a ducha, filosofie se pokládá víc a více za nepraktickou, zbytečnou a marnou? Takový úsudek zdá se býti až příliš oprávněným. Podivnou jest při tom jen ta okolnost, že přísný ten soud stejně má platiti pro opačné naprosto různé věci: pro filosofii, kteráž první příčinu všeho poznává v Bohu jediném, osobním a dokonalém i pro filosofii, kteráž této první příčiny neuznává a nahraňuje ji nutností nebo náhodou; pro mravouku na základě rozumné svobody, hříchu dědičného a nadpřirozené milosti i pro eudaimonistickou etiku na základě materialismu a sebezbožňování. Tato jest nepravdivá filosofie negace, rozboru, ona jest přirozená filosofie pravdy, dokončení: „Když příroda jest přirozeným obzorem našeho fysického oka, jest Bůh nutným obzorem našeho oka duševního.“ (Lacordaire).

Nechceme v této stati dokazovati pravdivost křesťanské filosofie, jenom chceme ukázati, jak nepravdivá filosofie jest hlubším důvodem naznačených škod naší doby, abychom omezili odsouzení filosofie na filosofii nepravdivou. Kdyby se nám podařilo za druhé vzbuditi přesvědčení opačné o filosofii křesťanské, jako praktické, nutné, oblažující, dosáhli bychom s pomocí Boží účelu svého pojednání: *apologia philosophiae perennis!*

Proč vítězí duch zlého zdánlivě tak často nad duchem pravdy v tomto světě? Proto, že apoštolové nenávidí lichotí lidské pýše a nízkým pudům, mívají ohromný sběh všech vlašných, prostředních, indiferentních a ďábel má svou radost: „Nenávidí se mu líbí, ale nestačí mu, potřebuje indiferenci; ona jest horší než nenávidí . . . protože jest nenávidí zdvojnásobená lží.“) Toto stádo lhovatelů rozchází se po světě, aby lži se vyhovělo nenávidí. Poznáváte ji už? Oni filosofují a vtipkují a všude, kam se dostanou, rozšíří se dusný vzduch bázně lidské, nejsilnější zbraně lži: pohrdání dobrým a uctívání k zlému. Tak povstává mlha „veřejného mínění“ a sraženina hesel. Hle, ďábel, veliký hypnotisér lidstva! Pohříchu i my mu často nevědomě podléháme a při práci pro ďábla ještě míníme, že získáme někoho pro dobrou věc.

Vypočítám několik těch sugescí obecných, těch rakovin, které otravují veřejné přesvědčení a tolik škody způsobily pokoji duševnímu a křesťanské kultuře:

1. Dobro jest nudné.
2. Krásné a dobré není totéž.
3. Mladí se musí „vyžítí.“
4. Voliti nutno: buď mužnost a osobnost anebo čistotu a zbožnost.
5. Náboženství jest soukromou citovou věcí.
6. Jiné zákony platí pro světovou církev a jiné pro světové hospodářství.
7. Bohatí mají milovati chudé, ale ne chudí bohaté.
8. Stát jest sobě účelem, stojí nad Bohem.
9. Prozřetelnost v dějinách, ale náhoda v životě jednotlivce.
10. Umění má býti bez mravních a věda bez božích překážek. Slyšíte „dobré křesťany“ a „moderní lidi“, ani tak mluví a roznášejí mrvu zlé setby, setby pýchy a sprostoty?

¹⁾ Hello: L'homme.

Jak ta setba byla plodná už v XVIII. století, ukazuje Hello ve svém díle „L'homme“:

1. Ve filosofii: Bůh a příroda na loži Prokrustově (Rousseau).

2. V literatuře: slávy a krásy nehledají již Boha proto vrhají se do hanby (Voltaire).

3. V dějepise a přírodopise: všechno chtějí vysvětliti, aniž hranice známého překročili (Montesquieu, Buffon).

Jádro všech těch převráceností jest patrně filosofické: všichni filosofují a to ne-správně.²⁾ A dnes? Mudrci nepřestali ve své práci „vynalézati brejle, jimiž lze viděti i bez očí a to lépe.“ A stádo nenávistníků, lhářů, hloupých, slabých rozšiřovalo neustále světlo pekla po světě. V pravdě žáci ukázali se učelivými a lidstvo vděčným: už dávno oslepen, strojí se svět i brejle rozbíti: „Materialismus zplodil kapitalismus a bolševismus. Rationalismus zplodil dadaismus a boj všech proti všem a ateismus zplodil anarchii, zdivočení a zoufalství.

„Člověk jest zvíře“ vyznávají zpupní boháči a nespokojení chudši, volá Dada a řve Samueli, vřeští zoufalí a sténají umírající a nad troskami křesťanské kultury usklíbují se hlas: „váš bůh jsem já!“ Bůh všemohoucí, ale bůh bez dobroty, bez milosrdenství, bez lásky. Kdo by ho nepoznal, boha pýchy, Lucifera? — — —

— — — Vše zlé v tomto světě přichází od hříchu a hřích jest zápor pravdy. Záporu pravdy, bludu používá ďábel, aby postavil říši hříchu: „Budete rovni Bohu!“, první blud na zemi, zplodil první hřích. Ale v plnosti časů stalo se Slovo tělem a na hoře Kalvarské zvítězila pravda nad lží. Potom se stala země bojištěm: pravda proti lži, dobrota proti závisti, milosrdenství proti smrti a láska proti nenávisti.

Odmítli jsme filosofii nepravdivou, neboť lžemi zastupuje blud a blud jest jádrem hříchu, hřích příčinou neštěstí. Kdo odmítá lež, musí vyznávat pravdu: Třetího není, protože není třetí možnosti mezi pravdou a lží. Týž důvod tedy, kterýž nás přiměl k tomu, abychom odmítli filosofii nepravdivou, nutí nás pěstovati filosofii pravdivou a sice myšlenkou, slovem i skutkem.

„Kdo není se mnou, jest proti mně.“ Musíme tedy Ježíši dáti všechno, život jako mučedníci, vůli jako světci a rozum jako svatí Otcové a učitelové církevní. I v tom jest nám Spasitel vzorem, Spasitel, jenž dvanáctiletý v chrámu učil, všechno věda z kořene a jenž tolikrát ve svém veřejném životě bludy fariseů a učenců vyvrátil, znaje jejich nejtajnější myšlenky. K tomuto boji se zbraněmi ducha jsme dostali v svátosti bířmování od Ducha Svatého dar vědy ku poznání Boha, k ocenění věcí a k rozeznání prostředků; dar rozumu, abychom skryté hloubky nadpřirozených ano i přirozených věcí jasněji prohlédli a jako největší ze všech darů, dar moudrosti: jako dýmánek v celé své ohnivé nádheře se rozzáří, teprve když světlo jej prosvítí, tak i poznatky teprve dojdou obsahu, ceny a radosti, když moudrost nad nimi trůní a nadpřirozeností jim vdechne život.

Pokrokář, kterýž chce odloučiti vědu, umění, kulturu od Boha, zdá se mi býti horším barbarem, než ukrutník, kterýž by nemluvnátko trhal od prsu mateřského. — Strašpytel, kterýž svou víru v srdci svém kryje jako hanbu, zdá se mi bídnejším slabochem, než kdo vlastní svou dobrou matku by zapřel před titěrným posměváčkem, a kdo posléze se domýšlí, že církev zničení může pohrdáním a pronásledováním, ten se mi zdá zaslepenějším bláznem, než kdo přílivu mořskému se staví, aby jej zadržel.

Od toho času, kdy pravda přišla do světa, jenom filosofie křesťanská jméno filosofie vůbec zaslouží: „Kdo zná Boha, zná všechno. Kdo Ho nezná, nezná niče.“ (Lacordaire). Kterého učitele máme se přidržeti? Filosofie v dějinách tří vrcholů dosáhla: v Aristotelu, sv. Augustinu a sv. Tomáši.

Aristoteles postoupil ve zkoumání pravdy až ke břehu moře „věčné moudrosti“; dále však nemohl se dostat bez zjevení a milosti nadpřirozené a ani pohanský nebo nekřesťanský filosof, buď před ním, buď po něm nedohonil ho ve vzletu k pravdě. Kdo chce se diviti hloubce a síle lidského rozumu a zároveň poznati neúplnost a slabost jeho bez nadpřirozenosti, ať sáhne po Aristotelovi!

²⁾ Confer: Donoso Cortés: „Křesťanství a moderní.“

Žhavá touha po pravdě v geniálním duchu a milost Boží v ušlechtilém srdci vedly sv. Augustina poblouzením a bojem až na vrchol vysočiny jásavého držení pravdy. Orlími perutěmi objal Augustinův duch vše území pravdy a horoucí láskou k Bohu pronikl ji: „Deum et animam scire cupio. Nihil plus? Nihil omnino.“³⁾ — To bylo obsahem a výsledkem jeho životní práce. Kdo žízní po pravdě a nepokoj k Bohu v sobě cítí, ten, za sv. Augustinem v jeho dílech pronikne nejhlubší hloubky lidského srdce a božské milosti a dostoupí nejvyšších met oblažující pravdy a lásky v pravé předchuti nebes.

Velkolepý úkol vyhradila Prozřetelnost sv. Tomáši: Tomáš shrnul hmotu a ducha, život zevnější a vnitřní, přirozený a nadpřirozený, všechno, co jest, bylo a bude v podivuhodném souladu do nádherného dómu ke chvále Boží a tak vystavěl „philosophia perennis“! Podstavcem chrámu jest nauka Aristotelova, stavebními kameny jsou modlitby, práce a skutky umrtvování posvátného života a vzhůru toužící sloupy, výzkumy to vlastního genia a Augustinovy poznatky, spojují se mohutně v grandiosní výši nádherné klenby jednoty a pravdivosti Boha.

V celém svém vývoji neznal duch lidský mocnějšího povznesení: v sv. Tomáši našel své ohnisko, dosáhl svého vrcholu, dospěl k souladu úplnému a přijal své posvěcení. Dílo „Summa theologiae“ jest nádherný ten dóm, v němž celý vesmír a každý tvor, příroda a nadpříroda, rozum a zjevení v mohutném souladu Bohu chválu zpívají a Ho velebí. Dokud lidé zde na zemi putovati budou, neumlkne vznešený ten chvalo-zpěv, a až ten svět pomine, zaznívati bude vítězně a radostně před obličejem Božím do vší věčnosti.

Druhé hlavní dílo „Summa contra gentiles“ napsal sv. Tomáš zvláště proti východním bludům, k obrácení Maurů pro horlivého Raymunda z Pennaforte. Z udání vzniku tohoto díla vyplývá důvod, proč jsme u sv. Tomáše — což jsme u jiných nedělali — naznačili výslovně hlavní jeho díla. Základní myšlenka jest oběma dílům společná: všechno, co jest, potvrzuje pravdu, to jest, oslaví Boha. Kdežto však „Summa theologiae“ klade hlavní důraz na zjevení, klade „Summa contra gentiles“ hlavní důraz na přirozené světlo rozumu lidského. Z onoho díla vysvítá souhlas pravdy přirozené s pravdou nadpřirozenou, z tohoto díla vysvítá souhlas pravdy nadpřirozené s přirozenou. Tam se rozjímá, zde se dokazuje. Tam spočíváme v držení pravdy a sluníme se ve světle věčnosti, zde obhajujeme pravdu a ona nás nutně odkazuje k světle zjevení. Hle, v poslední větě poznáme s radostným překvapením svůj vlastní úkol a účel, svůj ideál, svůj program!

K těmto vnitřním, nutným důvodům, proč se máme držeti filosofie křesťanské, druží se ještě několik méně rozhodujících a zevnějších pohnutek. „Zdá se mi, že filosofie poskytuje radosti podivuhodné čistosti a stálosti“, praví už Aristoteles.⁴⁾ A sv. Tomáš pokračuje v této myšlence: „Čistota těch radostí prýští z toho, že se vztahují k nehmotným, nadsmyslným obsahům. Pevnost a stálost těch radostí spočívá v nezměnlivosti jejich obsahů.“⁵⁾ Sv. Augustin volá: „Ty jsi oduševněn, horkou touhou po blaženosti. Kdo však jest blaženějším, než ten, kterýž pochopí pravdu nezvratnou, nehybnou a nádhernou?“⁶⁾

Duševní práce jest tím cennější, čím větší požadavky činí na duševní mohutnosti; co housle mezi hudebními nástroji, to jest obecné, abstraktní zkoumání posledních příčin mezi ostatními duševními činnostmi, co slunce mezi oběžnicemi, to jest filosofie křesťanská mezi všemi jinými výplody duševními. Kdo by řekl: „To jsou „marné subtilnosti“, ten buď nezná sv. Tomáše anebo zaměňuje ho s nástupci jeho, kteří ve filosofii často už nehledali pravdy, nýbrž sebe: svou slávu, svou svéráznost: „Jest to veliké umění: milovati Boha a zároveň něco jiného. Jeho postavíme tuze snadno na druhé místo. (Lacordaire). A to nejen ke škodě své, ale i své činnosti.“

³⁾ Soliloqu. I. c. 2. n. 7.

⁴⁾ Ethic. Nic. X. 7.

⁵⁾ X. Eth. lect. 10.

⁶⁾ Delib. arbitrio II. c. 13. n. 40.

Zřetel k našemu účelu schvaluje nám studium právě sv. Tomáše, protože nemůžeme se zříci úspěchu ve své práci; k tomu je nutno, abychom nejen v obsahu, ale i ve formě bažili po dokonalosti. Od umělce dokonalého nejenom žádáme genia, ale i zručnost technickou: čím lépe ovládne svůj nástroj, tím větší bude úspěch jeho umění; čím slovtnější jeho učitel, tím větší jeho vážnost. Sledujeme-li šlépěje filosofa největšího ze všech, dosáhneme nejspíš toho úspěchu, kterýž k obhájení pravdy jest nám nezbytný; u rozumných lidí aspoň jistě a ti ostatní . „Jeden Plato jest mi za tisíc jiných.“

Nyní bychom měli mluvit o poměru vědy k zjevení a rozumu k milosti; to si však musíme ponechat — dá-li Pán Bůh — pro příští stať. Chtěli jsme mnoho říci ale málo mluvit; musíme tedy mnoho zamlčeti, co úplnost této stati by byla žádala a co nádherný předmět a vlastní nadšení nám byly vnuknuly.

Shrňme výsledky svých úvah:

1. Mezi pravdou a lží není kompromisů! Odmítli jsme filosofii nepravdivou, protože rozšíří blud. Blud vede ke hříchu a hřích jest příčinou našeho neštěstí.

2. Filosofie křesťanská však jest zbraní nezbytnou, spasitelnou, vznešenou v boji o pravdu, o duše. „Žádost moudrosti vede k věčnému království“⁷⁾ a tato moudrost jest nám zároveň zdrojem nejúspěšnější a nejušlechtlejší radosti. Věru pohnutek nám neschází.

3. Vzorem, učitelem a přítelem v zápasu o oblažující této moudrosti, jest nám konečně sv. Tomáš, pastor angelicus, soubor Aristotela a sv. Augustina, vrchol lidského ducha dosud nepřekonaný!

Duše naše sténá v poutech hříšného těla: Moudrostí ji povznesme! Temnost, blud a lež ve světě: Budme světloňosi pravdy!

Nenávist, pokušení a slabost okolo nás: Vítězme nad nimi láskou a modlitbou! Až všechno zase bude obnoveno v Kristu, potom teprve zase šťastnými budeme.

„Srdce Ježíšovo, v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti, smiluj se nad námi!“

J. Zeyer:

STAVBA CHRÁMU.

(K výročí úmrtí.)

A obrátil se nadšen k biskupu
a řekl mu: »Já vystavím tvůj chrám,
a chváliti mě budou ústa tvá,
ač chvála Bohu patří jedině.
Pro slávu jeho práci podnikám.«

A práce začala a žehnal Bůh
a rostla katedrála zázračná
ze země, kamenná jak lilie,
jak stoupající hudba žulová,
jak mluva z mramoru a z bazaltu,
ta mluvou byla mocnější, než zvuk
je slova lidského, jenž doznívá,
však slovo její každé zůstalo
v svém tvaru nezměněném, ustálém
a vnímat takto mohl myslí svou,
kdo zasvěcen byl, pravdy odvčké,
jež skryté Renald světu zjevoval.

⁷⁾ Sap. VI. 21.

Chrám jeho v malém velkém světě byl
a zpíval sloky země stvoření:
byl v základech svých hmotou neživou,
z níž v tvaru hlátí sloupů podstavce
se budovaly; znaky prvotní
ty byly nerosty, že za hmotou
to velké něco je, co přírodou
se jevit chce. A z hlátí do výše
se pnuly sloupů dřívky ztepilé
a měly stromů krásné podoby:
to značilo, že žití rostlinné
jest stupněm vyšším toho rozvoje,
jenž pohnáhlou vzniká z nezbytí,
by v plné bytí rozkvet na konec.
A každý sloup co hlavicí měl květ
nebo různé zvíře a to značilo
zas rozvoj vyšší. V lese sloupů těch
tak byla celá stupnice
ve zvířeně od plazů příšerných
až k orlu, který k slunci vznáší se.

Od hlavic těch svůj klenby smělý vzhled
v hloub braly nebeského prostoru
a v mramor jedněch básně člověka
vryl, vtesal Renald: vidět bylo tam,
jak tvůrčí duch se hmoty dotýká,
jak hmota sebou hnula vzrušena,
tvar hledala záhadným způsobem,
jímž křišťál svoje tvoří hranoly.
A člověk příští jako lotos snil
na rodných vodách nejdřív rostlinně
a slunce napil se a svitu hvězd
a jimi zpít stín vůle ucítil
a přerval kořen, který poutal jej
k tmě půdy mateřské pod jasem vod
a živočichem byl, jenž otevřel
zrak udivený světlu, zvuku sluch.
A hlubý soumrak jeho vědomí
se dobou úsvitem stal. Lidská zvěř
žil v sladké nevědomé nevěně,
z níž klesl poznáním, a pádem svým
tak povznesl se vlastně, znakem byl
i jeho hřích, že božství je v něm dech.
A člověk blouznil nyní bez konce
a bloudil neustále na scestích,
však bludem každým stal se lepším jen,
nebo kajícnost jej vedla k Bohu blíž,
a žízeň, dokonalým státi se,
jej vedla k zdroji dobra, stále výš
po každém omylu, a vzešlo mu
to slunce pravdy posléz na zemi,
jež potupně přibíla na kříž tma,
jež přemoženou být se cítila.
U zdroje toho světla napil se
teď člověk posvěcený, spasený,
by věčně žil a nikdy nežíznil.

Tak za hrobem stál člověk jedna zář,
syn činů svých a díla krásných snah
a rozk'ádal jak anděl perutě,
by ještě blíž se nesl k tomu, co,
jež nezjevené všeho začátek,
mu z bahna klíčit dalo, paprsek
by mohl vniknout v bezdno jasnosti.

Tu báseň tedy Renald člověka
vryl do sklepení jedněch, do druhých
psal »Báseň lidí«, stejně obrazy.
Tam bylo vidět růsti rodinu,
pak rodiny se v tlupy shluknuvší,
jež se vším žily v boji kolkolem
a kterým všecko bylo nebezpeč.
Tu ochrancové silni vstávali
těch malých obcí nuzně žijících
a potírali stvůry, stali však
se ponenáhlu pány bližních svých
a nejsilnější z nich se králem stal
neb nejchytřejší — člověk vynalez'
v té době pouta. Pýcha sedala
na trůn a lidstvo ponížilo se
v prach před modlami, hnusné otroctví
se zrodilo a proudy valily
se s'z a krve. Byly obce též
bez králů krutých, ale otroctví
přec bujelo v nich vedle volnosti,
jež pouze vrstvy byla výsadou,
ne právem všech. A nepravosti jed
krev oněch těles dobou otrávil
a z hniloby té rostlo šílenství,
jež v césarský se purpur halilo.
Lesk toho světla lákal šakały
na sluní z temných lesů severu,
ti zaplavili krví znova svět,
jenž zhynouti hrozil. Svatý kříž
však zachránil jej: z šelem divokých
se ponenáhlu stali lupiči,
již o ten svět se klidně dělili,
jich děti ale zušlechtily se
pod vlivem kříže, zkvetlo rytířstvo
a tisíc nových ctností povstalo
pod znakem cti a hlubé zbožnosti.
Už rabství přestalo, však poddanství
se ranou jevilo zas morovou,
tvar nový znaku Kaina dávného.
Tu Renald kreslil duchem prorockým,
jak vrstevníků jeho potomci
ve pozdním kořeně se propadnou
v tu propast bídy, kterou kopali
pro spolubratry své, a zhroucení
všech trůnů kreslil, hradů, výsad všech:
však modlu novou, hnusnou viděla
teď doba nová zas na místě stát,
kde staré modly v rumu ležely.

To byla Zlata vláda bez meze,
 jež kolem sebe propast bezednou
 běd strašných hloubala, však z bludu těch
 zas lidstvo vyvázlo a s nadšením
 ryl na sklepení jiné Renałd teď
 tu obec novou, která beze vlád
 si vládla volně, každý v ní byl král,
 neb každý člověk v ní byl člověkem
 ne větší ani menší bratrů svých,
 a všechno patřilo v ní každému,
 a slova slza, útlak, bezpráví
 se vytratila lidem z paměti
 a tlela v hrobě, v kterém zákony
 a předsudky dob dávných pukřely.
 A nová pokolení lidí těch
 se zponenáhla zcela změnila
 a lišila od lidí dřívějších
 jak tito od zvířat se lišili
 a Renałd naznačil ten nový rod,
 jenž v budoucnosti čekal zrození,
 tím, že těm tvorům příštím křídla dal.

Tak tedy Renałd nadšen básně dvě
 o člověku a lidech prorocky
 psal v klenby různé a kde dvě a dvě
 se pronikaly, celek tvořice,
 dvě, které o člověku mluvily,
 a dvě, jež zrcadlily lidstva děj,
 tam Renałd svorník vsadil význačný:
 to z bílého tesaný mramoru
 byl pelikán, jenž krmil mlád'ata
 svou krví, lásky nejvyšší to znak,
 a zlatem plála slova pod ptákem:
 »Za každého a všechny každý z nás,
 a všichni za jednoho navzájem!« —

V té době Renałdův pnul se chrám
 do vzduchu volného, nad vodou stál
 tou věčně pohyblivou, tekoucí,
 co obraz neproměnný pevných pravd.
 Na zemi stál, však soused nebes byl,
 neb do blankytu směle nořil se
 a nejhořejším, vzdušným sloupením,
 jež neslo jeho báň, van větrů du,
 a ranní mlhy bílé táhly jím
 a oblaka, a věčně halen tak
 byl tapáplně vršek budovy,
 jak všeho vrchol nám jest záhadou
 a každé pravdy slovo poslední.

Tak stavěl Renałd chrám svůj řadu let,
 a viděti, jak silou obrovskou
 vždy zvedal balvany, jak rovnal je,
 to zázrakem se zdálo. Větším však,
 jak doved' kámen duší prodchnouti,
 a s obdivem se na to dívali
 ti, kteří stavět pomáhali mu
 a učni jeho proto stali se. — —

CO ŽIVOT DAL.

Po sčítání lidu. A zdá se, že se již dostává vystřízlivění myslí. Tisk, který před sčítáním neměl slov dosti ostouzejících a odsuzujících Církev, klade si nyní otázku. Otázku, jež jest velice vážná a jež dokazuje zároveň ničemnost a malost jejich: »Co dáme lidu za to, co jsme mu vzali?« Bylo by bývalo charakterním jednáním, kdyby si to byli již dříve promysleli a hned lid učinili šťastným. Ale v tom vězí ta hluboká příčina, že vůbec nemohou člověku nic dát, a kdyby i všechen svůj um vynaložili, a kdyby všechnu svou inteligenci vzali na pomoc, nedovedou toho. Člověk má duši, a tu dovede ukojiti jediné nadpřirozené. Ježto ona duše jest nesmrtelná. Pravda, počínal si člověk v této době, jakoby chtěl za každou cenu zapřít v sobě to, co ho činí člověkem. Jest již tak malým a k sobě tak zlým, že necítil, kde jest velikost a kde jest pravda. Šel k nepřátelům, kteří se mu stali na chvíli přáteli, a kteří ho vraždí.

Nuže, Církev bude chudší v našich zemích o 20 proc. lidí. Dvacet procent lidí zapřelo Krista, domnívajíce se, že slouží Bohu. Jako Židé volali: Ukřižuj. A Židé byli za to zle potrestáni. Židé a Město nepoznali, co jest jim ke spasení. Bude ten český člověk vznešeněji žít, když bude vzdálen od svatyně Boží? Bude stělesněním lásky k bližnímu, vykonavatelem příkazů zákonů přirozených? Budeme čekat. Ale jedno jest jisté. On zapřel, v čem vyrostl, poněvadž byl tak nízký, že to nebral vážně. On vystoupil z katolicismu a během několika dní se snad přihlásil k několika různým konfesím. Je to největší poníženi člověka, a toho byl schopen český člověk. Ale on nenalezl pokoje. A on nenalezl jasného, opravdového postoje k životu a ke všem mučivým a naléhavým jeho otázkám. Zapřel v sobě obraz a podobenství Boží. Řekl nemoudrý ve svém srdci: Nejí Boha. A každým svým krokem bude musiti Ho dosvědčovati. Chtěl, aby Bůh zemřel, a zatím bude musiti Ho proklínat. On bude žít, ježto jest živoucí Bytostí, bude rozdávat milost a člověk se zřekl milostí. S čím půjde životem?

Církev byla oloupena o duše. Ale horší jest, že duše byly oloupeny o Boha. Byly oloupeny, pravím a je to hluboce pravdivé. Přicházel zloděj a kradl. Bůh jest život a na-

zval blahoslavenými ty, kteří trpí pronásledování pro Jméno Jeho. Sčítání lidu vyrvalo pokoj z rodin. Nejsou řídkými případy, že žena musila uprchnouti z domu, nechtíc zapřít Krista. Že dítě, které miluje Ježíška, a které se nechtělo od Něho odloučiti, bylo otcem nebo matkou zle bito. Příbytky lidské se proměnily namnoze v domy svárů a bolesti. Člověk, který nechce dáti Bohu, co Božího jest, který má plná ústa humanity a pokroku, rozbíjí si svůj stánek! Je možná ještě větší kletba?

První křesťané znali chvíle, kdy žena, hlásící se ke Kristu, musila opustiti domov, rodinu, manžela, rodiče, ba byla jimi často vydána soudům, aby mučením ji odvrátili od Boha. Kdy muž s radostí přinesl největší oběť Kristu, zřekl se největších poct, úřadů a dal se vyhlásiti za zrádce, za blázna. A byli mučení. Trpěli a z jejich krve rostlo četné símě, takže když byl vydán edikt milánský, zalekli se pohaní, vidouce, jak nesčíslný jest počet křesťanů. Nechci srovnávati dobu nynější u nás s dobou prvých křesťanů. Ale chci viděti ten dolejší pramen hojnosti, který všem zbývajícím dává hojnou naději na žeň. Na žeň, která přijde po letech, až vyroste símě a vzkvetě a uzraje.

Když první křesťané, ať muž, ať žena, ať otec ať matka, odpadli od pohanství, přivinuše se ke Skále, byl způsoben též rozvrat v rodinách. A hle, jak různé jsou příčiny, jež působily onen rozvrat tehdy, a jež jej působí dnes! Tehdy byla hlavním činitelem činu toho onoho láska, a dnes jest jí nenávisť. Tehdy člověk nehlásil se k novému učení z důvodů zistných, nízkých. Ne, rozhodoval u něho moment nadpřirozený. Šel za Pravdou. Dnešní člověk nejde za Pravdou, vždyť on mnohdy ani neví, za čím jde. A rozhoduje u něho buď špatný život, nízké sklony, vášně. Bylo mu těsno ve společnosti, ve shromáždění, v němž jest zákonem Desatero. Desatero, které spoutává, a které poroučí: Zapři sebe. Dnešní náš člověk se zřekl kříže. Jakoby si ulevil, když chce býti s Bohem navždy hotov. A bude-li trpěti? Bude-li bit? Stačí mu říci si: Vševládný duch světa toho vyžaduje? Snad mnohý muž, který si rozbil domácí pokoj, bude hledati k uctění toho svého nového boha pokoj v nevěstincích A

což to dítě, kterému bérou maličkému teplo a důvěru v rodině?

Při celé agitaci pro vystoupení z Církve bijí do očí dvě věci: ubohost českého tisku a náboženská neuvědomělost českého lidu. Všechny strany, všechny listy se spojily, a ku podiviu, nenalezlo se mezi nimi člověka tak poctivého, kritika tak nebojácného, aby křičel proti té ubohé štvanicí. Pan V. Dyk, básník, mluvil v N á r. l i s t e c h, ale až po sčítání. Co bylo řečeno jím před sčítáním, nestojí za zmínku. Jediny dr. Pekař promluvil, matrikový katolík, a kdosi inteligentní užil zde citát z Písma: Kamení bude za vás mluvit. A všiml jsem si u všech, že mluvili-li po sčítání o darebnostech spáchaných, mluvili jenom hájíce národnost, s ohledem na Slovensko, ale ne vzhledem k samé otázce náboženské. Jakoby český pokrokový člověk, který se již hnusí svým stálým proslovováním jména Husova, Komenského, svým stálým odkazováním na historii, zapomněl na vážnost náboženství. To proto, že již vůbec nevidí. Těžko od něho žádat — jaká ironie, když ustavičně se chlubí minulostí! —, aby viděl na sta let dozadu. Ale on nevidí ani kolem sebe, a nevidí ani na krok před sebe. A ostatně, neagitovalo se ani ve jménu náboženského přesvědčení. Bylo by to bývalo přece nějaké plus, ale možno je čekat od protestantů, od československých, od Volné myšlenky? Možno mluvit o náboženském zánicení u Herbena, Bartoška, českých socialistů a podobných? Těžko. Pan Rádl ve S t r á ž i mluví proti agitaci československých. Má prý rád jen hnutí ideová, a ne hnutí lidová. Pan Rádl jest ubožáček, maličký dělal do filosofie a přírodních věd a ze všeho pochopení náboženského problému bude bojovat u nás pro spojování s Němci, hlásajícími L o s v o n R o m. Nuže, hnutí pro vystupování z církve je potud hnutím lidovým, že je to hnutím diktovaným vášní a zaslepeností. A nic nad ně nepředčí »ideové« hnutí, jehož by si přál p. Rádl.

Druhým bodem jest neuvědomělost náboženská u valné části lidu. Je to silným mementem pro hierarchii, kněžstvo i pro věřící laiky. A zbývá zde projítí přímo křížovou cestou, než ten lid, nepřátelský a plný zášti, bude přiveden ku poznání pravdy.

Boj Irska. Boj Irska za svobodu nejen se neukončuje, nýbrž nabývá stále horších forem. Jest samozřejmo, že činy zločinnými nenávisť Irčanů k Anglii jenom se zvětšuje,

a bylo-li možno dříve mysliti na nějaké smírné rozřešení trpkého problému, zdá se to dnes úplně nemožným. Anglie, která již ve své historii má vepsáno mnoho stránek, svědčících o hurské zběsilosti a krutosti, která ráda popravovala — Francie jí vděčí za upálení Johanky d'Ark —, množí svou válkou proti Irsku řadu mučedníků, které již zničila. A jest přirozeným náhled, mluví-li se o mučenících v našem případě. Zášť anglikánských lordů proti katolicismu, kterou vočkoval v srdce jejich Jindřich VIII., Alžběta a jiní, vybíjí se způsobem hrozným. Stačí jen uvést statistiku za jeden měsíc, listopad r. 1920, statistiku vražd a pustošení v Irsku. Je to tak těžké obvinění Anglie, že již i listy anglické volají, že »ničím se neliší moderní Anglie od zběsilosti a ničemností Němci spáchaných v Belgii a Francii.« (Times, Evening Standard, Observer.) Nuže, čísla jsou takováto:

Bylo utraceno 61 osob bezbranných, starců, žen, dětí. 8 dalších uniklo z rukou vojáků.

Zraněno 101 bezbranných, opět starců, žen a dětí.

Sbořeno 33 veřejných budov, 13 shromáždíšť, novinářských domů buď zapáleno nebo zničeno bombami. Mimo to bylo zapáleno 193 lidských příbytků a 71 statků s celou sklizní.

35 lidí bylo veřejně bičováno. V to nejsou započítáni ti, kteří jako vojíní sinfeinistické armády padli.

Věru, hojná žeň, hodná lorda anglikánského E. Carsona a ulsterských vojáků, jež vysílá Anglie proti katolickým Irům.

Kdo má povinnost mluvit do celého světa a protestovat proti těmto útliskům? Biskupové, kteří žijí mezi lidem, kteří jsou jeho pastýři, a kteří musí mluvit proti všemu bezpráví. A oni promluví. Rozeslali svůj list všem biskupům světa, ba primas irský dojel do Říma, aby si vyžádal i podpory i síly od svatého Otce.

»Pastýři«, praví v listě, »nejsou s to udržeti Zákon Boží a zajistiti, aby se lid jím řídil za ustavičného pronásledování v zemi. Jejich úkol jest nemožný v zemi, kde teror, nespravedlnost, nedbání principů jednou daných vládou ničí všechnu ústavní rovnoprávnost. Vybuďovala vládu násilí, které nemá sobě rovného, pokud se týče vraždění, ničení majetku, zběsilé ukrutnosti turecké, již nepřevyší krajnost červe-

ných bolševických gard. Nenesou za to zodpovědnost placení úředníci, ale jejich vládcí. Nejsou to tedy tajná a nezodpovědná individua, ale vláda mocné říše, hlásající ideál nejvznešenější pravdy a spravedlnosti, která ne-li organizovala, alespoň vehnala do krajností tyto nepřipustnosti, na nichž má podíl. Je-li v Irsku anarchie, jsou angličtí ministři jejími zastánci. Otázku irskou nerozřeší nesnesitelné násilí, nýbrž uznání nesporného práva Irska, aby si zvolilo jako každý jiný národ vládní formu, pod níž by mohl národ žít. Ale nejdříve a bez řeči žádáme ve jménu civilisace a národní spravedlnosti, aby byla svolána anketa, která by prozkoumala bezpráví, jichž se nyní dopouštějí v Irsku. Žádáme, aby ji řídil tribunál, k němuž bychom měli důvěru ve všem, který zaručí podání důkazů proti teroru, jenž brání dáti důkazy, aniž by člověk riskoval život i jmění. Bůh jest naší pomocí, jako byl ve stoletích zkoušek nadějí našich otců. V jeho ochraně nemusíme se báti žádného nepřítel; on nám bude svítiti na cestu, a nemusíme se báti budoucnosti.«

Tento list biskupů jest činem. Připadá jako mocné volání, plné naděje a odevzdanosti do vůle Boží, ono volání kardinála Merciera, když Němci ničili zemi svěřenou jeho duchovní správě. A Mercier nejdříve též, ponevadž pochopil, sám utlačován, bolesti irských spolubratrů, odpověděl. »Jsme s vámi a sdílíme vaši úzkost, vaše utrpení a vaše nepřemožitelné naděje. Není-liž vaše historie dlouhou Kalvarií národa stále zrazovaného, pronásledovaného, olupovaného, hladovického, ale nezdolaného ve své víře a ve své touze po svobodě? A když v určitých chvílích ho zavede, ty drahé ovce, vzkypěné, jste první, kteří jim říkáte upřímně, v čem chybuji, v čem mají nepravdu, aby šli stále cestou světla a pokoje. Před několika měsíci řekl bez okolků primas irský: »Odsuzujeme každý zločin, ať jest kdokoliv jeho původcem.« Ale odsuzoval zároveň a episkopát irský odsuzuje s ním vraždy, pálení, krutosti všeho druhu, jež se opakují každý den ve vašich krajích a ve vašich městech a budí všude nepořádek a anarchii. Podobný stav nemůže dlouho trvati. Vláda britská ho nesnese. Souhlasíme s vámi, aby byl zřízen tribunál, který by projednával veřejně všechny ty činy. Nezapomněli jsme, že britská vláda prvá protestovala, když jsme byli ničeni nepřátelskými útoky a nesvědomitým drancováním.«

V Anglii samé utvořil se jakýsi klub katolíků, jenž si předsevzal Irsko s Anglií usmířiti. Rovněž vítá volání biskupů irských po anketě, která by rozřešila problém. Angličtí biskupové též protestují proti bezpráví, teroru Angličany v Irsku páchaným. Jenom lord Walter Kerr, ministr námořnictví a prezident Unie katolické ve Velké Británii se ozval proti některým ostrým místům listu Mercierova v dopise, který mu zaslal. Hájí i počínání anglické vlády. Biskup Mgr Anigo, správce diecése Soutwork a Mgr Keating z Northamptonu čin admirála Kerra odsoudili: »I kdyby Unie představovala všechny katolické laiky, čemuž tak není, jest nemístné vyvstatí jako kritik hierarchie irské, jež jest daleko lépe informována než Unie o událostech, jež soudí.«

Kdo by měl povinnost ujmouti se Irska, by byl Svaz národů, kdyby nebyl monstrem a nebál se říci pravdu do očí i osobě tak významné, jakou jest George a vláda anglická. Ale ve stavu, v jakém nyní Svaz národů jest, nemá konec konců ani práva kritiky. Ovšem sympatie Irska nabývají velikého rozsahu v zemích, které ještě mají smysl pro spravedlnost, v Americe, Francii a u sv. Stolice. Snad sv. Stolice pomocí těchto dvou států se pokusí o učinění konce všem hrůzám v Irsku. Neříkám, že to bude prostřednictvím Briandovým, ale prostřednictvím národa. Též veškerý tisk francouzský jednáni anglické vlády co nejrozhodněji odsuzuje.

Irčané si získali sympatie světa nejen svým utrpením, svými velikány, kteří bez bázně hájili zájmy svého národa, nýbrž i svou vírou, pro niž vždy bojovali, jež byla jejich silou, a jež jest i měřítkem jejich vyspělosti. Víra v Irsku, jež se leckdy zove s posměchem fanatickou, není jen citem, jest hluboce zdůvodněnou. Irsko má výborné, inteligentní a obětavé kněze, již milují lid, již povznášejí lid a k nimž ten lid skutečně lne. Katolíci irští mají veliké spisovatele, jako Yeatse, Sheehana a jiné, kteří jsou ozdobou literatur světových. Irčané mají své krásné písně. A konečně jsou schopni se sami spravovati. Zřídili si svoji vládu, své soudnictví, své vojsko, mají svůj parlament a jistě by země vzkvétala a byla šťastna, kdyby jim Anglie ponechala jejich vlastní zřízení a správu. Těžko jest si pomyslití, že Irčané se podrobí nadvládě anglické, a znamenalo by utlačení nynější nové boje a zápasy v budoucnosti. Vláda anglická naučila sice během sta-

letí Irčany, aby si zvykli na požáry a vraždění, ale hromadění zločinů, jež soudí někdo Nejvyšší, by mohlo zahubiti i velmoc takovou, jakou jest Anglie. Prozatím Anglie nechápe, ježto, jsouc protestantská, nevidí. Ale v Anglii u mnohých svítá, a těch stále přibývá. Ti vidí a i jsou vlivní.

Dva roky československé republiky. Pod tím názvem hledí ve Zvonu č. 10 a. n. p. Josef Holeček seskupiti všechny dojmy, jež nasbíral za dvě léta po nivách naší vlasti, a jež jsou více méně smutné. Pan Holeček pozoroval dva svátky a na nich měří ochladnutí občanů k vlasti. Jsou to obě výročí oslavování samostatnosti naší republiky. Prvé bylo bouřlivým a druhé minulo téměř nepovšimnuté, kdyby nebyla vláda přímo rozkázala oslavovat. Byl to paskvil slavnosti. Proč? »Nemožno si tajiti, že český lid není spokojen věcmi, jak se v republice vyvíjejí. Je to jev překvapující i pro toho, kdo přiznává, že jest u nás dost příčin k nespokojenosti. Chlad lidu je pasivním projevem, platicím ředitelům států a nabádajícím je, aby usilovali zasloužiti si jeho vděčné pochvaly. V demokratickém státě vláda nemůže se neohlížeti po tom, jak národ soudí o jejích skutcích, jaké jsou jeho neodkladné potřeby, a za tím, jaké chová tužby a přání. Kdyby se vláda po tom neohlížela, nejednala by demokraticky podle povahy státu a nehleděla by si toho, což je pro ni hlavním příkazem: shody mezi vůlí národa a skutky vlády. Chlad 28. října byl němý, ale poučný. Aby v demokratickém státě věci dobře pokračovaly, toho se dosáhne, když splyněno bude primum necessarium: když vláda i národ stále budou pamětlivy poměru vzájemné důvěry a součinnosti; důvěra ovšem nemůže býti slepá, neodůvodněná a netečná, nýbrž přesvědčená, že jedna jako druhá strana má na mysli dobro státu. Zdravý poměr mezi vládou a národem v demokratickém státě neprojevuje se jen přisvědčováním vládě, nýbrž také věcnou, spravedlivou a upřímnou kritikou její politiky a po případě i opozicí, jež nesmí být umíněná, a stůj co stůj, ani zlomyslná a zásadná.«

Nelze tudíž upříti, že neklid, který zde jest, jest hluboce cítit. Ať již Němci a Maďaři, kteří jaksi z vnějška, ať v tisku, ať v parlamentě, ať na schůzích činí mnoho překážek zdárnému vývoji státu, nicméně, klid vnitřní u českých lidí by přece naplňovalo srdce. Žije Čech ve svém. Nesouhlasím s p. Holeč-

kem, který přičítá ten neklid chiliastickým snům mnohých, kteří myslili, že v získané zemi budou míti ráj. Příčiny tkví hlouběji. Ostatně p. Holeček o dalších se šíře rozepisuje a tento prvý důvod ponechává stranou.

Myslím, že pěkné přání vzájemné kritiky jest jen zbožným přáním několika jednotlivců. U nás není kritiky a pak u nás nebylo těch, kteří by dbali kritiky. U nás byly a jsou pouze strany se svými programy třídními a se svými předáky, při nichž těžko jest mluviti o kritice. České listy a prováděti správnou kritiku? Kritiku, jež předpokládá poctivost a inteligenci, jež předpokládá vytknutí chyby i vlastnímu vedení a vlastním lidem? Nedovedu si u nás prostě pomyslet, že by bylo schopno »České slovo« nebo »Budoucnost« bez bázně kritisovati ministra Křofáče. Chceli se toho někdo odvážiti, musí honem ze strany.

Za všechnu neurovnanost a nespokojenost činí se zodpovědným prezident republiky. Holeček vidí v tom ještě silný vliv monarchismu v duši českého lidu, který zapomíná, že již žije v republice. Jest pozorovati, že zatím co jedni po straně hubují na p. presidenta, druzí se mu koří: »Naše občanstvo nezachovává náležitou míru ani v poměru k prezidentovi. Jedni se mu příliš byzantinsky klanějí a jsou pilni, aby se mu ani slovo pravdy nedoneslo k uším, druzí pak tropí pekelnou kočičinu, aby si jeho poslech vynutili. Není tu rovnováhy, myslí jsou ještě příliš rozbouřeny převratem. Buďte pamětlivi výroku, jež T. G. Masaryk učinil bezmála před 30 lety: Demokracie, toť diskuse.« Myslím, že právě ono okřídlení hesla páně presidentova jest v neposlední míře příčinou té nespokojenosti mnohých s ním. Kam se dospěje, když se bude ono heslo praktikovati, netřeba říkat. A ještě vidím jednu příčinu, proč nelibostí jsou jati mnozí k osobě presidentově. Pan prezident někdy mnoho mluvil, a nevážil ceny svých slov. Řekl třeba v Americe katolíkům, že by se musili stydět za sebe a před sebou, zapírajíce svůj katolicismus a v Praze řekl, že se dostane katolíkům tolik práv, kolik si jich uhájí. A nebyly vždy příliš šťastnými některé projevy páně Masarykovy k vojsku, k dělnictvu a p. Ovšem, kritisovati se to nesmělo, a jestli listy lidové strany projevíly a vytkly neshody slovům jeho, hned psaly ostatní o vlastizrádcích a p. Zapomněly pravděpodobně, že opravdová úcta vyžaduje co nejpřísnější kritiky.

Mnoho zlého způsobila koaliční vláda s řadou neschopných úředníků a úřednic, z nichž mnohé »bobečky« se zvaly. Po pádu koal. min. učinil min. dr. Engliš zkoušku a z jednoho ministerstva bylo propuštěno 300 neschopných úřednic. »Koaliční vláda se neosvědčila. Spojenství sociálně-demokratické strany s rolnickou bylo nepřírozené. Bylo nejen chybou, nýbrž proviněním. Ba nespravedlivě bylo nazýváno »němým neb sodomským hříchem«. Sociální demokraté měli na mysli sociální revoluci aneb aspoň třídní boj, jenž je vyloučen u rolnictva. České rolnictvo vždycky bylo stavem, zachovávajícím národ, a v samostatném československém státě nemohlo být ničím jiným než základem státu. Spojivši se se sociálními demokraty, rolnictvo se zapomnělo nad sebou, nad národem i státem, a hledělo jen k svým hmotným výhodám, ke kšeftu. Tím se přesunulo na jinou, sobě nevlastní půdu. Rolnictvo je v naší společenské organizaci hlavním článkem mezi středními stavy. Jiného místa pro ně není. Ono nemůže vésti třídní boj, ale musí třídní boj vydržeti, je-li mu vnucen, spolu s ostatními články středního stavu. Mysleli-li agráři, že koalicí se sociálními demokraty tomuto boji ujdou, zmýlili se. Útoky sociálně-demokratických listů na rolnictvo koalicí se nezmírnily. Nemohlo býti jinak, nežli že se v rolnictvu ozval silný odpor proti koalici, jenž ustal s jejím rozpadem.«

Mnoho zla způsobilo heslo »Pryč od Říma«, jež se vybil v kácení soch, rozbíjení křížů, vykrádání svatyní a proti čemuž se strany vlád se málo dělalo. Pan Holeček se domnívá, že »pachateli nebyli dělníci, sociální demokraté, jak oznámila prvá zpráva, nýbrž jakési nové společenské živly, kterých prve v českém národě nebyvalo a které teprve světová válka vyvolala k životu. Živlů těch stále přibývá a den co den se ohlašují smělymi krádežemi, loupežemi a vraždami, provozovanými obyčejně diletantsky, ale vždycky surově a cynicky, tak surově a cynicky, že to až překvapuje svou novostí, zvláště hledí-li se ke hromadnosti tohoto zjevu, jenž není ničím zvláště českým. Jím se nám podle všeho hlásí »Nová Evropa«, po níž už naši pradědové toužili. Jinak si ji ovšem představovali, než jak ji před námi vytváří současná zvrhlost mravů, citu, vkusu i každého ponětí.« Těžko souhlasit s páně Holečkovými novými živly, vyvolanými válkou. U nás se ti živlové vychovávali před válkou.

U nás se ničilo náboženské cítění, tím logicky padala mravní závaznost, zodpovědnost, posilovaly se nižší vášně a to jak v tisku tak na katedrách universitních. A ten tisk po válce asistoval rozbití mariánského sloupu a všem těm ničemnostem páchaným proti katolíkům, a místo, aby káral, popouzel. A nepromluvila třeba proti zabírání katolických chrámů, proti násilnostem proti katolíkům, ani vláda, ani hrad. Ti živlové v tom vidí jenom pobídku v další své ničivé práci. A ti živlové jsou v ministerstvech, jsou ve středních školách (sboření sloupu sv. Trojice ve Slaném vyvolal gymnasiijní profesor), jsou všude. A bude-li p. Holeček dále žít, dočká se možná věcí ještě hroznějších. Neboť ti živlové ničí chvatem mládež a hubí v ní všecken idealism. Dnes se všichni ti živlové pokládají za přínos války. Je to nesprávné. Nechci rozsuzovati, jako to činí p. Holeček, zda kácení křížů má podklad protikatolický a protináboženský. Kdyby sestoupil do hlubin otázky, zřel by i p. Holeček, že ten podklad jest zde. Já slučuji pojem mravnosti co nejúžeji s pojmem náboženství a odtud ten můj náhled. Pan Holeček na jednom místě jinak soudí, ale přibližuje se svým pojmem humanity. Rozhovořil se o ní u příležitosti vyvážení křížů z pražských škol na popelářských vozech. »Myslete, když u nás všecko je humanita, že humanita nepřikazuje největší šetrnost k tomu, co tvoří duševní život bližního, k jeho náboženství? — že se humanita prostírá pouze na tělesný život lidí, pečujíc toliko o jejich nasycení, o hmotné jejich zaopatření, o pomoc v jejich nedostátcích a chorobách? Pojímáte-li humanitu tak, je vaše ponětí o nejvyšší ušlechtilosti lidského srdce velmi chatrné. Avšak tato chatrnost, což se nesmí zapřít, je v naší době a v našem národě velmi všeobecná. Humanita v tom bludném ponětí je něco novodobého, předešlým věkům neznámého, něco, co bylo zplozeno tímto materialistickým věkem z rozumové vyspělosti a může tudíž provozováno býti bez účastenství citu. Takové ponětí o humanitě je nesprávné a musí býti zavrženo, čím dřív, tím líp. Lidstvo se vrátiti musí k humanitě evangelické, starožitné jako Evangelium a již tím stářím posvěcené, k humanitě ne materialistické, ne mechanické, ne na společenské organizace omezené, k humanitě, která stejně přihlíží ku strastem duše, jako ku bédám těla, a nejen tělo, také duši chrání, aby jí nebylo ublíženo zbyteč-

nou bolestí. A právě kříž je symbolem křesťanské humanity. Kdo se za něj může stydět v zemi, která si zakládá na své pokročilosti? Český národ, jenž měl tušení křesťanské morálky, ještě před svým pokřesťaněním, a když se seznámil s naukou Kristovou, po celá staletí bojoval za její čistotu v praxi, ten český národ, pokud je si vědom své celé, své historické bytosti, nemůže jinak, než s pocity hlubokého hoře a zahanbení pohlížet na kácení křížů a na jejich vyklizení ze škol. « Rozbíjení křížů nám zneprátelilo Slováky a měla by prý tudíž vláda tuto politickou chybu odčinití a všechny sochy a kříže znovu zbudovati na útraty státní. Bylo by zajímavé, kdyby vysvětlil p. Holeček trochu lépe, proč totéž se nemá státi v Čechách a na Moravě? Vážím si p. Holečka jako spisovatele, ale ta jeho slova jsou nízká a ubohá. Aktem spravedlnosti a přirozeného práva by bylo, aby všechno, co zničeno v inou státních úradů, bylo opět postaveno. Zde mluví o politických chybách nebo výhodách jest ubohostí. (Pokračování.)

Hnutí mezi katolickými ženami v Anglii.

Žena, již jest svěřena výchova dítek v rodině, a jež své dítě objímá láskou a chvěje se o jeho duši, je-li ženou katolickou, byla a musila býti přirozeně vyburcována úsilovným bojem, který veden byl v 19. století o školu, a tím i o duši dítěte. Ženě se dostávalo časem stále většího a většího vlivu i stále větších práv. Třeba zápas o ně trval dosti dlouho, byl přece dobojován ve prospěch žen. I jest přirozeno, že žena katolická, nechtěla-li zůstatí pozadu za nepřátelskými družkami, chtěla-li i ona státi se všeho účastnou, musila rovněž hleděti se zorganizovati a ve spolku s druhými bojovati za svá práva. Jest samozřejmým, že u ženy věřící bude veden boj docela jinými prostředky, a že i její působení sestoupí daleko hlouběji a bude účinnějším. Jest u ní oběť. A jest rovněž samozřejmým, že bude činnost věřící ženy mocným činitelem a bude vzbuzovati úctu.

Jedno lze pozorovati. Že organizace katolických žen byly vzbuzovány vždy jako reakce proti určité akci. Stát francouzský sáhal na jejich práva matek, přinucuje je posílati děti do škol, v nichž byly vydány mravní zkáze. Totéž bylo v Německu a v Anglii, a zdá se, že jest a ještě bude i u nás. Když zřízeny byly laické školy a mnoho dítek, hlavně těch nejchudších a opuštěných, bylo úplně zbaveno veškeré výchovy náboženské,

seskupily se dámy, aby konaly laické katechese. Když stát vypověděl řeholnice ze země, bylo třeba opět někoho v ústavách pro nemocné a opuštěné. Dámy i mladé dívky dodávaly své síly. Organizace žen se osvědčila ve vincenciánských spolcích, ve školách, zkrátka všude. Tak bylo ve Francii, a tam si věřící žena dobyla úcty a vážnosti a vlivu nesmírného. Hůře již bylo, vybudovati organizaci katolických žen v Anglii.

Návrat Anglie, rychlejší a větší, ke katolicismu jest data nového, skoro bych řekl nejnovějšího. V 19. století, hlavně v první jeho polovici, byli katolíci angličtí bez práv i bez vlivů. Většinou ochuzeni četnými persekucemi anglikánské většiny vládní. Neznamenali politické moci a nebyli ani řádně sjednoceni. V druhé polovině století začíná obrát, množí se konverse vážených, vysoko postavených i inteligentních jedinců a váha katolíků v Anglii tím přirozeně stoupala. Měli proti sobě mnoho nepřátel, neboť Anglie jest a byla hnízdem liberalismu, socialismu a všech těch ismů, kteří měli cílem vybudovati společnost bez Boha. Utužovala se organizace mužů a začala i organizace katolických žen. Žena dostala hlasovací právo. Měla již zodpovědnost a stávala se účastnou veřejného života, státní správy a p. A v té době, kdy ženě se představoval nový svět — nechci říci, že pěkný a správný — dostaly anglické ženy vládkyni v Miss Fletcherové. Zdá se, že bez této nadšené pracovnice, konvertující r. 1905 ke katolicismu, by byla sotva v Anglii organizace katol. žen. R. 1906 předložila veřejnosti plán na zřízení Ligy katolických žen, který byl uveden ve skutek r. 1907. Miss Fletcherová byla zvolena presidentkou Ligy. Činnost její byla značná a vztahovala se daleko. Byly pořádány konference, kroužky, debaty. Byl zařízen hlavní sekretariát, který měl pobočky v jiných částech země. Rovněž se ženy účastnily sjezdů, řečnily, podávaly na nich podněty. Po návratu delegátek od sv. Stolice činnost Ligy se ještě zvýšila. Přispívaly, jak mohly, zřízení fakulty scholastické filosofie. Vstoupily v úzké styky se ženami jiných zemí, hlavně francouzskými. Z lásky k Francii ustavilo se jakési komité členek Ligy, které si umínily, zbudovati ve westminsterské katedrále oltář mosaikový Johance d'Ark.

»Ženy, jichž počet stále vzrůstal, se připravovaly, aby vyplnily svůj velký úkol a zápasily v prvních řadách ve vznešeném a-

poštolátu sociálním. Četly, s nadšením studovaly. Knihovny u sv. Josefa, Oratoria, byly otevřeny mužům i ženám. Společnost katolické Pravdy vydávala knížky, jež kupovaly ženy všech stavů a mnohé z nich byly by tomu obětovaly vše. Vliv katolický pronikal v písemnictví; spisovatelé a žurnalisti angličtí nabývali stále větší vážnosti.« (Dopis z Anglie v Revue des Jeunes, 10. leden 1921.) Duch katolický, který vanul Anglií a nadšení žen bylo sice válkou změněno, ale ne zastaveno. Ženy daly své síly Červenému kříži, ošetřovaly, těšily, stavěly, budovaly příbytky pro vystěhovalce, jímž oslazovaly těžký osud nuceného vyhnanství. A nejen tělesně, nýbrž i duševně chtěly nasytiti hladovící. Biblioteka v Bexhillu, čítající 18 tisíc svazků, byla a jest otevřena pro všechny nejen z Anglie, nýbrž i z ciziny.

A po válce? Katolická žena příkládá ruku, kde je toho potřeba. I ty ohromné slavnosti ve Westminsteru, které shromáždily do Londýna přes 100.000 katolíků, byly jejím dílem. Ženu potkáš v nemocnicích, ve shromážděních, mezi dětmi, jež vyučuje a vede k Bohu. Všude plní svůj vznešený úkol. A aby větší váhy nabylo celé hnutí, hledí Miss Fletcherová sjednati jakousi mezinárodní Unii katolických žen. Za tím účelem jsou vysílány Ligou ženy do ciziny, aby pracovaly, poznávaly cizí prostředí a připravovaly cestu jednotné organizaci mezinárodní.

Anglický tisk, anglikánský, nezavírá oči před rostoucím tím hnutím, mluví o Lize s úctou a očekává od ní příliš dobrého pro budoucnost. A jaké hnutí jest mezi českými ženami?

O potřebě kněžstva. U nás jest někde dosti nadšení i dosti důvěry v lepší příští národa, jež bude spočívat na základech čistě křesťanských. — Mám tu naději rovněž, ale zdůraznil bych, že ona budoucnost není možná bez kněžstva. Bez kněžstva obětavého, svatého, inteligentního. Sotva by se dopracovala jen intelligence k oné lepší budoucnosti bez pomoci kněžstva. Jsou dnes celé osady a celé kraje tak zamořené, že v nich zmůže něco jenom kněz, jenž jest ztělesněnou obětí a láskou. A pak kněz jest dárce milosti. Skrze něho Kristus sděluje lidstvu milost mší sv., svátostmi. A sotva by byl správným názor, že bez milosti se dobude národ. Proto jest prostě povinností každého pracovníka postupovati společně s knězem, radit mu

a pomáhat. Ovšem jest jedna bolestná otázka, která bije do očí, otázka, zda budeme míti tolik kněží, kolik jich potřebujeme? A zda budeme míti dosti misionářů-kněží, jakých potřebuje náš svedený lid?

Jest jisto, že semináře české jsou dnes poloprázdné, a že i dorost řádový není příliš četný. Nechci zacházeti daleko ve stopování příčin toho zjevu, jen se zmíním o dvou. Těžko jest žádati od dnešní střední školy, aby vysílala jinochy do seminářů. Ve středověku si brala církev neischnější a učinila si z nich kněze. Dnes si je běže universita a ta z nich činí něco jiného. Konfesijní škola jest nezbytností. Kdybych jen měl ten důvod, který jsem vytkl, jest dosti silným a stačí. Další chyba tkví i v duchu seminářů. Dostal jsem do ruky statuta sněmu tridentského o výchově kněžského dorostu a při čtení jsem pozoroval, jak velice se odchýlily nynější semináře od tam vytknutého cíle. Je třeba s přemýšlením se zastaviti před faktem, proč z toho má'a, které jde do seminářů, jich ještě polovice uteče před vysvěcením? A proč někteří z nich odcházejí do řádů, kde jsou spokojeni? Když se dnes odhodlá student jíti do semináře, pak je to duše, která dychtí po vědění, a která dychtí po kráse. On jest snad v sobě v mnohém rozbit, a na to se musí bráti zřetel. A celou výchovou jest v něm až bolestně vyhlacena touha po svobodě. On má i předsudky. Je tudíž třeba, aby dostal vychovatele zvláště jemné a bystré.

Psal jsem o tom již a teď mne zaměstnává otázka, jak, když nemáme svých škol, dokážeme, aby chodili studující do seminářů? Dostaly se mi do ruky stanovy spolku, který si vzal za účel podporovati kněžský dorost. Jsou to stanovy Halěře sv. Vojtěcha, Apoštolátu ku podporování kněžského dorostu, opatství Emauzské, Praha 13. Spolek má dva cíle: Prositi Pána, aby poslal dělníky na vinici, neboť jest jich málo. A peněžítými dary podporovati ty, kteří by se chtěli věnovati kněžství. V bodě 3. stojí: »Každý katolík se může účastniti tohoto Apoštolátu modlitbou, prací a peněžítými prostředky. Protože povolání ke kněžskému stavu pochází od Boha, máme častěji Boha o ně prositi, jak nás napomíná sám Božský Spasitel: »Proste Pána žně, aby poslal dělníky na žně svou.« K spolupráci jsou povoláni všichni, kdo mají mezi svěřenými sobě hochy takové, kteří po lidsku souzeno mají vlohy a povolání pro stav kněžský.« V bodě 4. mlu-

ví se o přispěvcích, jež možno odvésti jako zakladatel, jímž je ten, jenž složí obnos, aby jeden hoch mohl býti zcela nebo částečně vydržován. Jako dobrodinec, kdo umožní hochu návštěvu gymnasia. Jako vůdce skupiny, který založí mezi druhy stejného smýšlení skupinu, která každý měsíc zašle nějaký obnos. Jako dárcce, jímž jest dárcce, který věnuje jakoukoliv almužnu.

Podporováni jsou studenti, kteří zamýšlí jíti na kněžství, jsou chudí a vzorní.

Chudých mezi našimi jest většina. Víím, jak těžce se probíjejí na vysoké škole, nebo jinde, kdekoliv jsou postaveni. Ale jedno jest známo o českém studentu: On vážně se nezastaví nad budoucím svým povoláním téměř nikdy. Německý student má řadu výborných děl, psaných opravdovými vychovateli a rádci mládeže o volbě povolání. U nás tato literatura, na níž přece tolik závisí, jest úplně zanedbána. Říkám, jde zde o celý život a o dílo celého života. Jediné dílo, které může zde býti vzorem, jest od dra F. X. Nováka: Pohledy do života bohoslovců a kněží. Měl by je čísti každý inteligent, když rozhoduje o svém povolání a rozjímati je.

Naše rovy. V Králové Hradci zemřel ndp. biskup dr. Doubrava a české listy všech směrů zaznamenaly skon jeho. Listy nevěrecké nenadávaly a listy katolické mlčely. Zdá se mi život a i smrt ndp. Doubravy tragédií českého hierarchy. Ndp. Doubrava přišel do Hradce po biskupu Brynychovi, jednom z největších českých biskupů. B. Brynych byl pastýřem, který dýchal a žil pro své ovce, a který byl pln ducha Pravdy. Jak rozuměli Hradečtí jeho zanícení, vidno z toho, že již zamýšlel se odstěhovati do Pardubic nebo do Kutné Hory. Nuže, zřím již v tom počátek tragédie dra Doubravy, že byl dosazen do Králové Hradce. Kdyby byl měl té síly a té odvahy a toho nadšení, jakými byl nadšen biskup Brynych, byl by jeho život pln boje, ale i pln vítězství. Ale ndp. Doubrava neměl těch vlastností, neměl ani toho boje, a ani těch vítězství. A dnes jest hradecká diecése zamořena lhostejností, nepřátelstvím proti Církvi. A zdá se mi tragédií i konec ndp. Doubravy. Nevím, zda město Králové Hradec nejednalo či dokonce nevydalo vyhlášku pro vystupování z Církve. To město dostává nejkrásnější odkaz biskupů. Kdo ví, jak u nás je těžko něco budovati, jak chudá jest Církev, i když má mnoho statků, kdo ví, čeho třeba potřebuje Křesťanská

akademie, ten se nad tím činem bolestně zamyslí. Kdysi prelát olomoucký Mlčoch odkázal Matici své jmění a Matice podepsala vyhlášku, vyzývající k výstupu z Církve.

V Praze zemřel mladý kněz, Jesuita J. Jaroš. Duše jemná, svatá, inteligentní. Kdo slyšel jeho kázání, hlavně jeho promluvy při duchovních cvičeních, jež přýštila ze srdce zcela oddaného službě Boží, kdo slyšel jeho hlas, jímž nadšeně zdůvodňoval pravdy, jichž byl hlasatelem, ten bude želeťi jeho skonu. Inteligentní člověk nerad chodí do kostela. On si namlouvá, podporuje svou lenost a svou lhostejnost, že by neslyšel slova, jež by ho uchvátilo. Scházela mu inteligence ve chrámu. Dp. Jaroš nemluvil prázdná slova. Slyšel jsi zníti z jeho promluv verše moderních básníků, slova filosofů, apologetů. Vyvstávala před tebou díla křesťanských umělců. Byl knězem, který chápal moderního člověka, a který věděl, čeho potřebuje. Proto byl jeho výborným zpovědníkem. Ztrácí v něm mnoho mladý dorost inteligence, již mnohdy vedl a ztrácí v něm mnoho myšlenka unionistická, k níž přilnul celou duší. Představoval jsem si ho jako misionáře v Rusku, který dobývá celých krajů, a který pokorně sklání hlavu, aby se za ty kraje modlil. Byl to kněz a Jesuita.

J. Krlín.

Rozkvět katolicismu ve světě. U nás se mluví o pádu Říma. Tož, všimněme si, jak vypadá ten pád. Všimněme si fakt, jež jsou důkazem »pádu«. Bylo by třeba, aby si naši lidé všimli oněch případů, jež mluví o slávě Říma, o růstu katolicismu, o zvroucení náboženského života v celém světě. Snad se mnohý nad tím zamyslí, a snad mnohý i domyslí.

V zemích protestantských lze pozorovati silné unionistické hnutí. Veliké protestantské církve z Anglie, Německa, Švédska, Ameriky a Švýcar konají v roce 1922 první oficiální sněm ke sjednocení všech církví. Vycházejí od theorie »tří církví«, podle níž římsko-katolická, anglikánská a východní pravoslavná církev by byly stejně oprávněnými větvemi jediné církve Kristovy. Proto Sv. stolice pro svou osobu pozvání k jednání zdvořile odmítla a všem věřícím přirozeně zakázala účastniti se veškerého podobného podniku. Naznačené unionistické snahy financuje z největší části americký miliardář Rohefel-

ler. Pro uskutečnění mezinárodních unionistických sněmů v Genfu pracují hlavně arcibiskupové protestantští Canterburghský a Soederblom ze Švédska; propaganda, velice rozšířená americkým dolarem, rozšiřuje se víc a více po celém světě v různých formách náboženských, vůbec užitečných a kulturních. (C. Y. M. S. a podobných!)

Celé toto hnutí jest pouze víc a více se jevící potřebou protestantského světa po sjednocení, po pevné náboženské budově a uplatňování se náboženského života. Prorektor university v Oxfordu při zahájení akademie filologické tuto touhu přímo nazval touhou po Římu! («Odřimovati se» musíme my!?)

Část protestantů značně se blíží katolickému životu: Eucharistie už nemá býti pouze večeří, nýbrž docela obětí! I v zájmu o liturgii, askesi, lidské pobožnosti, pouti atd. lze pozorovati konstantní snahu v jistém směru. Německá »Hochkirchliche Vereinigung« ku příkladu neostýchá se při své propagandě docela zřeknouti se veřejně Luthe- ra. (Jeden z vynikajících vůdců tohoto teprve dvouletého hnutí dr. Albani, farář v Lausiku, stal se onehdy katolíkem.)

Uvedu jiný příklad: Anglikánský kněz James Pavel Francis založil v Americe »spojení celého světa« s časopisem »The lamp«. Cílem této organizace jest modliti se na unionistický úmysl. Francis sám žil se svými druhy přísným způsobem, dle příkladu katolických klášterů. 10 roků pracoval s nepatrnými výsledky, až v roce 1919 — se stal katolíkem! Nyní organizace a časopis prospívají podivuhodným způsobem v celém světě a z družiny přísného života faráře Francis stal se katolický klášter. Podržován byl též cíl »spojení celého světa« jen z katolického stanoviska »ut omnes unum sint«.

Nelze neviděti jednotné vedení Prozřetel- nosti, nestopovati věčné plány a nečítí prů- van setrvačnicku světových dějin! V Americe, Anglii, Švédsku, Německu, Dánsku a Švý- carech totéž významné hnutí! O východu třeba jinde referovati.

V Nizozemsku bylo postaveno 25 soch Nejsv. Srdce v rozličných městech. Ve- řejné odhalení stalo se všude slavně za přítomnosti státních hodnostářů.

V Americe jest 17,135.533 katolíků dle posledního sčítání. Ačkoli přistěhování se z katolických evropských zemí značně ubývá, jest o 186.229 katolíků více než minulého ro-

ku. Z těch přibylo 23.635 z jiných konfesí. — V katedrále bostonské v Americe přijímalo přes 1000 konvertitů svátost biřmování je- nom jednoho dne! Počet mužů byl značně větší než počet žen.

V Sibiři jest 125.000 katolíků; jejich ot- cové, z hlavní části Rusínové, byli odstraně- ni ze své vlasti za statečnost svou, kterouž ukázali, když mezi r. 1827—39 rusínská cír- kev násilně měla býti odloučena od Říma. R. 1863 dostalo se do Sibiře několik tisíc katolíků polských. Misionář Lehmacher, zná- mý Jesuita, nazval Sibiř zemí budoucnosti v katol. misiích.

Papež Benedikt XV. dal 100.000 lir me- tropolítovi hraběti Szeptyzkému pro hlado- vící lid v Ukrajině. Sv. Otec dále určil 1,000.000 lir pro založení ukrajinského kato- lického duchovního semináře v Římě.

Arciopat benediktinů Pannonhalmských dr. Remigius Bardoš pozval členy uher- ského národního shromáždění do slavné- ho opatství, aby duchovními cvičeními víru svou mohli upevniti a připravovati se na ve- líkánskou práci v budoucnosti. Exercicie, z kterýchž politika ovšem jest vyloučena na- pristo, jsou důkaz pro uplatňování se a se- sílení křesťanských zásad ve veřejném živo- tě Uherska.

Z Rakouska. Ve Vídni konají se u Františkánů noční pobožnosti k usmíření Boha. 12. února t. r. byly k tomu pozvány vzdělané stavy: účastnili se profesori, stu- denti, důstojníci, lékaři, advokáti atd. Po- božnost začínala v 9 hodin a končila se mši sv. a společným sv. přijímáním ve 4 hodiny ráno. — Poznání, že nouze doby žádá neoby- čejně vroucné modlitby, šíří se patrně víc a více.

Z Francie. Zázraky milosti. Benac, syn slavného zednáře, byl vychován bez vyzná- ní; stal se neznabohem sans phrase. Vy- pukla válka; těžce raněn přijímá všechny svátosti, počínaje křtem a umíraje v nemoc- nici na bojišti praví: »Umírám jako křesťan. Chci, aby to bylo známo. Aspoň tento pří- klad chci dáti a svým vrstevníkům chci říci: Francie se nezachrání, nenavrátili se ke ka- tolické církvi.« — Leseur, význačný lékař. volnomyšlenkář, chce odvrátiti svou ženu od posledních náklonností k »pověře« a dá jí Renana do ruky. Ona však přehlédne nepo- ctitivé metody Leseura, pobouří se a stane se povlovně nadšenou katoličkou. Tajemství své svěří svému denníku; manžel o tom nic

netuší: jest mu vzornou chotí a hospodyní. Jemné její chování a vzdělání přitahuje nejlepší umělce a učeníky do salonu Leseurova. Přijde těžká nemoc a rychlá smrt. Mladý ještě vdovec hrozně a vášnivě truchlí o svou radost a pýchu. Denník »náhodou« mu přijde do ruky; Leseur v něm hledá potěšení a najde — svou víru! Dnes slavný lékař a osvícený světák jest novicem u Dominikánů. — Syn Maxima Gorkiho toulá se po světě jako pohan nového věku, jako rozkošník a rouhač. Posléze musí vstoupiti do cizinecké legie, kde ztratí v ukrutném boji jednu ruku. Nyní vstoupil do rodiny chudých z Assisi.

A. S. T.

Světém. Československá republika žádá náhradu 40 miliard Kč za škody způsobené ve válce. — Poslední dobou zemřel v Moskvě profesor srovnávací filosofie světového jména, Vjačeslav Nik. Ščepkin. Je to po Florinským, Brandtu a Kudrjanským čtvrtá oběť bolševismu na Rusku v poslední době v řadách učenců. — Při posledních volbách v Německu dostalo centrum 83 poslanců a je tak druhou stranou v říši. — Profesor Ant. Balšánek, architekt, tvůrce pražského městského musea, Obecního domu pražského a j.

staveb, zemřel. Kráčel ve šlépějích Schulce a Zítka. — Prof. české university, t. č. vyslanec v Římě, dr. Krofta, byl jmenován vládou vyslancem ve Vídni. — Bouře dělnictva v Kronštátu a Moskvě proti vládě. Silně se k vzbouřencům připojuje vojsko. Těž odpor ukrajinských nabývá značných rozměrů i velké intensity. — Maďarská vláda protestuje proti jmenování slovenských biskupů Sv. stolice a proti odstranění schopných ještě biskupů maďarských z B. Bystřice a Spiše. — Spisovatel Fr. Herites dovršil sedmdesáté narozeniny. Osmdesáti let se dožil folklorista Primus Sobotka. — V Praze byla založena Liga česko-jihoslovenská, která chce šířiti vzájemné poznání a pracovati ke všeobecnému sblížení. — V Praze zahájeny druhé vzorkové veletrhy. — Japonsko má podle posledního sčítání 78 milionů obyvatel. — Rozpočet na vojsko v Německu činí 7 a půl miliardy. U nás jen 5 mil. — V Miláně si chystají přípravy k otevření katolické university. Mezi studentstvem rostou řady katolických uvědomělých bojovníků. — Král belgický odjíždí do Říma k návštěvě Vatikánu a hodlá jednati o ustavení Svazu katolických států. — Japonští katolíci mají nyní 1581 kostelů a 2173 konfesijních škol, jež navštěvuje 156.000 žáků.

VĚDA A VYCHOVATELSTVÍ.

Cyprián a římský Primát.

(Rozbor stejnojmenného díla Ph Th Dra A. Seitze.)

(Pokračování.)

Jaký byl výsledek rozhodnutí dvou stran, utvořivších se ze společného episkopátu, z nichžto každá by pokládala svoji věc dle Písma sv. za správnou? Pak nastane nezbytně roztržka a universalismus se minul s cílem. Kvalitativní menšina nad kvantitativní většinou mohla zvítěziti jen pomocí nadpřirozenou, a to v našem případě jen prostřednictvím papežovým, jehožto přední moc zřejmě vysvítá z poměru Jakuba k Petrovi na sněmě apošt. v Jerusalemě, při kterémžto nabývá bouřlivé tvárnosti, Petr povstává, dává jiný směr a apoštolé poslouchají.

Udržení jednoty v biskupském úřadě zdůrazňuje Cyprián více povinností v morálním než kanonickém smyslu, což vyplývá z jeho spisu, kde staví do popředí hlavu církve, mocný to základ proti všemu nevěrectví. Každé uvolnění jednoty vedlo by k rozvratu, poněvadž vnitřní kořen života v organické členitosti církve jest soustředěn v jednom Bohu, který jest životem všeho. Pramenem prýstvicím do celé církve jest Kristus, na zemi základ Petrův, čímž zakladatel její neviditelná hlava nikterak není v pozadí, nýbrž prostřednictvím svého zástupce jasně přechází do celého světa.

Cyprián má ve spise ne tak na mysli Primát papeže, jako jednomyslnou soudržnost biskupů proti sektářům, aniž by byl hlouběji sáhl na dogmatický podklad. Dle něho biskupský úřad stanoven přímo od Krista, prostřednictvím papeže, s nímžto ve spojení, pokud toho vyžaduje jednotu, čímž dochází ke kořenu církve, z něhož potoky vytékají neboť veškerá síla těla spočívá ve hlavě. Kdyby byl měl na mysli universální episkopát jako základ jednoty, pak nemohl užítí o Petrovi výrazu: kořen, pramen veškeré síly, jehožto Primát jest nejmocnější podporou a empiricky zjevenou pravdou pro nedílnost církve, což Koch přehlíží a čímž se zaplétá do názoru Gallikanismu: Primát Petrův vybudovati na podkladě společného episkopátu, neuznáváje žádné věcné rozdílnosti mezi papežem a biskupy. V dalším ře-

šení otázky o vůdčím postavení Říma a s tím související podřízenost, poslušnost vykládá Koch ve shodě se Sohmem Primát za úplný výmysl a osobní přednost Petra vůči apoštolům, což tento nikdy ani v theoretickém ani v praktickém smyslu nečinil. Než představený karth. církve docela jasně poukazuje na závislost biskupů k papeži pro vnitřní přirozenou potřebu. Povšechně bere však v úvahu jen tu moc jeho, která se stotožňuje s biskupskou »hřichy odpouštěti«. Proto správně řeší svůj poměr k římskému stoli v svém sporu s Fellicismem slovy: »Církev karth. září jako obraz neviditelného Boha-Krista, viditelný v jeho zástupci Petrovi jako skutečném základu jednoty církve.« Vždy poukazuje v úctě na skálopevný základ, nepřikládá mu nic osobního, stojí vždy věrně při něm. Ve při Kornelia s Novatianem nazývá čin posledního »útokem na jednotu církve a Primát Petrův«, o jehožto pravosti nepochybuje ani nepřítel papeže Štěpána Firmilián z Caesarei, který praví: »Kdo si neprávoplatně osobí Primát, ten maří jeho původní význam a nenalézá pak síly proti kacířům.«

V omezení biskupské a papežské pravomoci, proti kteréžto se ohražoval africký plenární koncil, přisuzuje Cyprián jednotlivým vrchním pastýřům správní okrsek ve smyslu zeměpisného ohraničení jako dnešní diecése. Její čistě osobní záležitost má souditi biskup s uvědoměním Říma, což pro jednotu a jednomyslnost církve jest důležité. Proto také útočištěm africké církve ve sporech byl jedině Řím, vyšší rozdílná autorita.

Otázku podřízenosti ve dnešním smyslu centrálního systému nemohl Cyprián znáti, neboť tento se vyvinul teprve později z praxe a z potřeby k jednotě církve. Není proto jeho vinou jeho další nesprávný výklad ve kterém rozhodnutí lokálních a částečných nozmatků závisí ne od Říma, nýbrž od společného episkopátu, kteréžto stanovení obsahuje v sobě více morální než církevně právní význam. Morální dojem jest zvyšován kvantitativně stejně myslících nebo kvalitativně veřejnou autoritou, především napežem. Zpráva napeži jest jen podávána formálně pro commune honore et simplici dilectione, poněvadž v tomto stanovení stolec

papežský nemá žádné úlohy, nýbrž vystupuje pouze jako rádce. To vidíme zase jasně ve sporu Cornelia s Novatianem, v boji společného episkopátu v čele s papežem proti haeresi, kdy Řím byl uznáván od většiny i od Cypriána jako jediná rozhodčí moc.

V dalším řešení otázky diecesní jest třeba míti na zřeteli, že vývin stal se během století, takže rozdíl mezi Primátem papežským a pravomocí biskupskou omezil Cyprián více formálně vzhledem k materiálním hranicím, které křesťanskou láskou, imponující vždy pohanům a protestantům, jsou přitahovány na pole víry a mravů. Zde však přehlédl pravomoc čistě lokální biskupů, kterážto papežem nebyla nikterak omezována, neboť úplné zasahování do jich moci stěžovalo by správu celé církve. Správně však rozeznává již později záležitosti soudní čistě diecesní od všeobecně církevních, spadajících pod pravomoc papeže, jak rozhodl sněm kostnický. Proto v právu jest jako primas africké církve ve svém sporu s biskupem saraguským, ovšem pokud nezabíhá přes hranice věcí, čímž přichází na stanovisko pozdějšího Wiclefismu: »Co nehodné, jest samo sebou nepravé.« Než zde musíme vzít v úvahu, že v té době právní moc nebyla tak zcentralisována jako dnes, proto i rozhodnutí nemohlo býti okamžité. Stolice papežská ve věcech soudních všeobecně církevních stála vždy výše společného episkopátu, který by se jinak nebyl obracel na Štěpána ve sporu s biskupy španělskými Basilidem a Mouciálem. Spojení a závislost společného episkopátu na Římu vysvětluje zřejmě z dopisu Cypriánova papeži Korneliovi: »Společnost s řebou znamená jednotu církve«, což činí ve srozumění s Antonianem. Kdyby papež neměl přednosti před ostatními biskupy, pak by nemohl Cyprián mluvit o spojitosti, což by patřilo teprve budoucímu vývinu. Veškerá síla spočívá ve hlavě; odumře-li tato, odumře i tělo. Tím se bortí snaha Kochova zmařiti správný názor vůdce africké církve v podstatě o Primátu, východisku jednoty i z čistě historického stanoviska přes veškeré důvody theolog. Gallikanismu. Marná jest snaha stotožňovati význam a hodnotu papeže s biskupem jak v úřadě tak v povinnosti, kdž již od III. stol. jest přesný rozdíl mezi oběma. Tento byl stanoven od počátku, třeba ne theoreticky, ale věcně.

Eo ipso, Cyprián uznává Primát Říma, jednotu, tedy zároveň i jako středisko

učitelského úřadu, neomylně vykládajícího normy víry dle Písma sv. a tradice apoštolské bez veškerého osobního názoru, třebaš toho přímo nevytýčil. Formálně normy víry vyplývající z Písma v širším smyslu neznal, zato však materiálně, a to na sněmě Karthaginském r. 253 v otázce křtu. Zde stál rozhodně proti pokřtění dítky až osmého dne, třebaš to nebylo přímo v Písmě sv., čehož dosahuje prostřednictvím ratio humana k ratio divina. Pro nedostatek přesného rozpoznání obou zašel na cestu donatismu a wiclefismu. Než u Cypriána pro neomylnost papeže jest více důvodů pozitivních než negativních, který ve svých názorech o Římu byl vždy více ideální, theoretický. Výsledek jeho idealismu vedl ho k úsudku objektivnímu, ne subjektivnímu, čímž pasivně zašel na cestu Gallikanismu a starokatolicismu.

Primát, kterýžto dle božského zjevení jest dán od počátku pozitivně, se ve své moci stále zdokonaluje. Dle Cypriána jest to »komora zlata«, dogmat, principů v úplném rozsahu, která má býti vyčerpána. Kdyby dogmata byla hotova, pak netřeba dogmatických dějin a jejich organické členitosti. Tím by se stala bezvýznamnými slova Kristova při jeho loučení: »Duch sv. naučí vás všemu .«, jehožto pomocí a přispěním přirozeného rozumu lidského mají tyto teprve býti uvedeny v harmonický celek. Vývoj církve jest podřízen stálému vývinu, kterýžto ve svém organickém rozvoji pokračuje ne heterogenně, nýbrž homogenně. Vše potřebuje ke vzrůstu času. Tedy i církev Kristem založená. Jako strom nebere úplnou vyspělost z kořene, tak také dogma Primátu a jeho neomylnost nedáno v dnešním rozsahu. Proto všechny důvody, vvěrající z lidské ctižádosti, byť sebedádnější, všechny právnícké klíčky k jeho vyvrácení jsou marny.

Petr a nástupci jeho jsou pokračovatelé myšlenek božského řízení dle Janova evangelia, uznaného biskupy maloasijskými v Efesu. Na »urbi et orbi« spočívá velikost zjevení od počátku. Mocenské postavení jeho a soustředivá moc církve, Primát s neomylností nebyly nikterak na ujmu politické moci pohansko-římské, kterážto při své vysoké kultuře nechtěla míti potuchy o nějakém právu náboženském. Duchov. moc, sahající i přes hranice řím. císařství, byla vždy vyšší než světská. Proto přednost římské církve uznal Cyprián i jeho učitel Tertulián, nepřimo pak

i Konstantin sesazením hlavy církve východní, i pohanský autor Amianus Marcelinus, kterýžto nazval Liberia »představeným církevního zákona«. Kdyby církev neutkvivaly na pevné skále Petrově, pak by nastal zmatek jazyků jako v Babelu a stavba jejich, stojící na vratkém písku, by se při prvním větru shroutila.

Cyprián klade důraz na vývoj Primátu více z lidského stanoviska výrazy: »pramen, kořen«, kterýžto rozdílem své moci a čestné přednosti dává již dostatečný důkaz pro normální podklad, na kterém stavba společné církve stojí. Nelze říci, zda (Cyprián) pojal primum Petri a jeho církve chronologicky,

když tyto na východě v Jerusalemě a Antiochii starší a přece přes vše speciální cathedra Petrova byla v Římě založena. Nikdy však nesáhl na hlubší význam jeho »ex professo«, kteréhožto neuznal formálně jako jeho učitel Tertulián, který praví: »Pán dal moc klíčů Petrovi, jím pak celé církvi, jimiž všechna síla do těla«, čímž Petr stal se nikterak přechodiskem, nýbrž jako jistý člen.

Cyprián, jehožto heslem bylo »Unitas ecclesiae catholicae«, místy ve svých názorech vybočil sice do extrémů, čímž zašel na stanovisko danatismu a wiklefismu, v podstatě však pevně lpěl a hájil fundamentum Petri, hlavu římské církve.

UMĚNÍ.

Orloj světa. Tříaktová hra Otakara Fischera. (Hráno v Městském divadle na Král. Vinohradech.)

Vinohradští nemají velké štěstí na hry popřevratové. Po neskonale hloupém »Hagenbekovi« a po Zavřelově »Návratu«, jenž má alespoň kousek vnitřní opravdovosti a na venek trochu dramatické dynamiky, přicházejí s Fischerovým »Orlojem světa«.

Ot. Fischer je profesorem veliké erudice a dramatikem odvážných plánů. Ale snad je to kletbou jeho tvorby dramatické, že všude na autoru vidíte více profesora než tvůrčího dramatika. Fischer dovede cizí dílo rozložit; on dovede i samostatně vytvořit jednotlivé části, jež mají divadelní účinnost ne nepatrnou; ale z dílů složit dílo, jež žije svým životem, jednotným a zákonitým, toho nedovede. A tak hledejte jednotnou myšlenku v Orloji světa a nevím, nebudete-li na vážkách, jaký že vlastně problém (erotický?, psychologický?, sociální?) hrou má být řešen.

A podobně je to i s místem děje. Tam v musejní knihovně, kam děj je položen, zachycuje se sice každá nová myšlenka, knihovna je sice obsahem svých regálů ukazatelkou času, orlojem světa, ale děj v knihovně je jenom náhodný. Vždyť dnešní doba horečná a rozkypěná nepotřebuje takových dekorací

a stejně jistě dalo by se pro děj vytvořit jiné prostředí, snad hospodské, snad salonní. Neboť i jinde uslyšíte, že Rusko trpí i že Rusko vraždí, neboť i jinde uvidíte rakouské denuncianty a rakouské byrokraty, jež se s duchem času dovedou přeorientovat i »na levo«, ministry republikánské i republikánské kandidáty poslanectví a jejich voliče a voličky. A tak i jinde setkáte se s takovým Jiřím Paulusem, kapitánem zahraničních vojsk, jenž se po šesti letech vrací zpět do vlasti.

A zase: nevíte ani, zda Jiří má být hrdinou hry. Neboť vedle něho je tu i jeho snoubenka, na něho čekající. A Ljuba právě pronese slova, jež mohou být považována za podklad dramatického konfliktu, když jemu doznává, že i ona za jeho nepřítomnosti rostla a novými myšlenkami se sytila; myšlenkami, jimiž ji kojil Frank, bratr Jiřího. »Já nemám vyrovnané účty sama se sebou; já mám něco ráda a nevím, mám-li k tomu právo.« A Jiří doznává, že její víra v rodné Rusko (Ljuba je po matce Ruskou!) není jeho vírou. On klně Rusku a její touhu jít na matčin hrob odbývá úsměšným zaprsknutím. A tak Ljuba poznává, že potřebuje obou bratrů, Jiřího i Franka k naplnění svého života. »Její srdce bylo sice vždy Jiřího, ale její víra je Frankova.« A její duše nepotřebuje jenom lá-

sky, ona chce klečeti před něčím novým, neznámým!

Jak docela jinak (a myslím, že docela nic dramaticky) je založen Jiří. On miluje Ljubu sice šíleně, v myšlenkách na ni projel celý svět, ale třebaže myslí s počátku, že mají-li být šťastni, stačí jenom ta láska, přece na konec vidí, že jeho povaha nedá se sloučiti s Ljubinou. On se narodil pod šťastnou hvězdou, jež jej nikdy nezklamala, třebaže se tam narodil jenom náhodou. Neboť u něho celý život je náhodný; náhodnou zastávkou, průchodiskem na cestě věčnosti. Je třeba proto míti odvalu a lehkou mysl, je třeba proto bráti život, jak se nám podává. A vidíme-li jej v druhém jednání po doznání Ljubině zlomeného, je to jenom přechodný stav, třebaže tato jeho první porážka jej hluboce raní a třebaže i hodně rozleptá jeho sebedůvěru a duševní rovnováhu. S počátku, aby zapomněl, vrhne se do náruče jiných žen a opíjí se vírem politiky; kandiduje na radikálně reformní program a vyhraje při volbách. Ale jemu stačí vítězství; neboť on potřebuje jenom vítězství. Proto když Ljuba definitivně (oba hledali ještě cestu k sobě, ale marně) uzavírá účty s ním, nezůstane ve vlasti, nýbrž půjde do ciziny, bude se oslňovati novými svými talenty a novými úspěchy, ale, jak mu to prorokuje Ljuba, jenom aby sám sebe oklamal. Vždyť to už ví, že ať objeví třeba nový díl světa nebo ať se dorozumí s lidmi na hvězdách, že vždy mu bude scházeti jeden jediný pevný bod!

A tak na konec přiznává tím bankrot svůj a je-li — a to Jiří je! — reprezentantem dnešní společnosti, i bankrot dnešního lidstva, jež při všem úspěchu věd a kultury vůbec nezná odpovědi na věčné otázky: Odkud, kam a proč! Či není potřeba lidstvu těchto odpovědí a vystačí mu theorie Frankova, že je nutno starý řád zničit a že je nutno vybudovat nový svět s novými lidmi. Ot. Fischer nechává to nerozřešeno, my však víme, jaké jsou potřeby lidského srdce!

Šráček.

Georges Duhamel: Světlo. (La Lumière.) Lyrická hra o 4 dějstvích. Přeložila Josefa Hrdinová. (Vypravěno po první dne 26. února v Komorních hrách ve Stavovském divadle za režie Vojty Nováka.)

Komorní hry Národního divadla jsou novinkou a dle vypravění hry a dle daných přípovědí šťastnou novinkou. Už proto, že o-

bohatí repertoire mnohými cennými věcmi, na něž by se jinak pohlíželo jenom jako na experimenty více méně nepodařené. Ale divák nepotřebuje experimenty a divák nemá rád experimenty, skryjte však experiment pod lákavým jménem, a hle, divákovo vnímání je už přístupnější nezvyklostem a novotaření. Potom už mu můžete předložit Rabindranatha Tagore i Crommelyncka, Heiberga i Duhamela.

Duhamelovo »Světlo« je už stáro deset let. Ale Duhamelovo Světlo nebude nikdy stáro tak, aby účinek jeho selhal. Ne proto, že je dramatem srdce lidského, třebaže dramatem výborně stavěným a mimo to i dramatem překypujícím vroucnou lyričností, plným nezvyklé poetické dikce a dramatem ušlechtilé tendence. Ale tím, že obohacuje naši duši o kousek světa, jenž dosud zůstával námi nepoznán a že nám odhaluje novou krásu věcí, o nichž nám nikdy ani nenapadlo přemýšlet. Vždyť zamyslel jste se kdo kdy nad tím, co je světlo a jaký dar od Boha světlo jest? A zamyslel jste se někdo nad věcmi, jež každodenně vidíte, jak jsou krásny ve své chudé přirozenosti a vznešeny ve své prostotě? Ne, lidé, kteří vidí, na to nemají kdy; proto slepec musí objeviti nám vznešenost obilního stébla na stezce, velebnost plujících mraku na obloze a lahodu rozlehlého pohledu na široký kraj. Jedno toliko tu schází, když se mluví o vyšším životě a o smyslu života: aby bylo vyřčeno poslední slovo. A tím se liší tvorba Duhamelova od jeho velikého vzoru Claudela (vzpomene si kdy Národní divadlo ve svých Komorních večerech na největšího dramatika francouzského?), že Claudel dopovídá a že Duhamel dosud nedopovídá. Ale dopoví-li kdy Duhamel, bude jeho řeč písní sv. Františka z Assisi, velebným hymnem na Tvůrce, kdežto dosud je jenom tklivou písní srdce o jeho tvorech a o jeho dílu.

Bernard, šestadvacetiletý slepec, jenž se slepým narodil, ji zpívá svým životem. Zdá se nám slepota tragickou; ale Bernard našel si smysl své slepoty a když už jednou je slepým, je vděčen i za tento dar nedostatku, neboť slepota jej naučila soustředěnosti v sebe sama, slepota mu dala moudrost životní a jasný klid. Jeho otec Jeroným nechápe duševního stavu Bernardova, vždyť otcovy oči (jak cítíte tlouci tu taky jeho otcovské srdce!) »nebudou se stále dívat za Bernarda a proto Jeroným stále povolává lékaře, aby

mu dali zrak. Ovšem marně. A nechápou slepce ani ostatní, kteří se k němu blíží se soucitem. Jedna duše však se k němu přiblížila (jakobyste skoro zřeli Violenu z Claudelova »Zvěstování«), jež pochopila, že není třeba lítosti, nýbrž že je potřeba lásky. Neboť, hle, Blanka »miluje jeho způsob přemýšlení, jenž je důsledkem jeho stavu, naslouchá chtivě všem ubohostem, jež se rodí z ticha jeho života«. A kde »druzí spatřují jen nezuživost«, Blanka »vidí soustředěnou velikost a dokonalost«. Ale Bernard nechce přijati její, jak si myslí, oběti, neboť nechápe, jak hlubokou je její láska (třebaže k vůli ní se dal i léčiti). »Láska jí není radostnou touhou po větší plnosti v tomto světle, jak jí asi cítí ostatní dívky jejího věku, ona se obrací k mé temnotě, ta ji vábí jako ucho . . . jako smrt . . . Příliš dlouho jsem se mýlil. Měl jsem v ní živiti víru, že mi může prospěti svýma očima . . . ale já jí mohu ještě pomoci. Mohu v ní probuditi lásku k lásce, lásku k světlu a lásku k životu«, tak uvažuje Bernard. A hned začíná ji učiti se dívati a hned dělá zkoušku, jak umí hleděti. Ale žel, jejíma očima se chce dívati, žel, jejíma očima se chce dívati i tam, kam žádné vidoucí oči nehledívají, do slunce; neboť o to tady jde a její láska to musí, má-li jej spasiti, pověděti: Co je zázrak světla. Neví, slepec, že kdo se zahledí do zdrojů světla, že se mu zatmí v očích a Blanka má příliš slabý zrak! A tak za jeho smělost snáší Blanka trest slepoty, když před tím viděla. Ale je naděje, že zase zrak jí oživne, neboť zasluhuje toho. Neboť za těch několik dní, co nosí černou pásku na očích, naučila se mnoho od Bernarda a tak vrátí-li se k slunci, »vrátí se beze strachu, ale s největším zápalem, bez slabosti, ale s nejpokornější zbožností.« Proč jenom byla slabá, když zabloudili i s Bernardem v lese, že chtěla tolik viděti, aby se nebála. Vždyť lesk blesku je tolik oslnivý! Tak uviděla ještě na okamžik svět kolem sebe, ale pak prudký blesk neodvratně oslepil její oči na vždy. Nyní je Blanka vlastní vinou slepou; ví, že ničeho už nemůže dáti Bernardovi. A nechce mu překážet; »on umí toho dost pro sebe, ale nestalčí to snad už pro dva. A tak nyní konečně může i Bernard promluviti poslední slovo. Ve věčné tmě, na kraji propasti, kam je nevědomky zavedla bludná cesta, rozhoduje se jejich osud a Bernardovy rty pronesou to, co dávno bylo v jeho srdci i v jejím srdci uloženo. Oba půjdou nyní společně, ozáření

vnitřním světlem, správnou cestou, jež je nevede nad propast; nyní budou oba už zpívati společným životem píseň o chvále života a o radostech srdce. Šráček.

Bohuslav Reynek, Žízně. Básně 1912—1916. Vydal p. L. Kuncič, Praha IX, 394. — Z knih, jež přeložil p. Reynek, možno ho charakterisovati jako duši, která dovede volit, která má smysl pro krásno, jest jemná a inteligentní. Kniha básní nedávno vydaných v ničem neruší tohoto poznání. Ani ho nemění. »O Pane, dej mi prohlédnouti; neboť obklopen jsem samotou a mlhami! . . .« praví v jedné básni prosou a trochu dříve v téže básni má slova, jež nejvíce charakterisují celé dílo i osobnost básníkovu, neboť p. Reynek se zjevuje za každým slovem, za každou větou, za každým obrazem: »Nemodím se k tobě stoje, oči obráceny k světlu, jak jen Světci mohou, ale tváří k zemi přitisknut, jež voní fialkami.«

A. Hello napsal větu propastné hloubky: »Snad jest umění ve světle intelektuálním tím, čím naděje ve světle mravním.« Pan Reynek, umělec, pje písně nejčistší naděje, neboť jeho duše chvěje se láskou a touhou jako bílý hrot plamene. Křesťan, toť ten, jenž čeká, jenž doufá. Exspecto. A podle hlubokých slov sv. Pavla jest jím ten, kdo má lásku. Naděje, jež jest dítkem víry, jest spřízněna nejúžeji s láskou. A musí tudíž, je to velice zřejmé. býti dílo umělcovo ozáreno, prosvíceno paprsky lásky. Lásky rozžhavené k bělosti čistoty, láskou, jež objímá celou přírodu, všechno stvoření. Příroda a člověk rozkvétá v ruce páně Reynkově jako překrásný, čistý květ, rozevírající svůj kalich Milosti. Tak třeba v básni Š e r o p ř e d s v í t á n í m :

»Noc dýše vlahá na zkřehlé mi ruce,
na spící oči, na rty rudé prudce:
a jako v hroznu tíži kane jíní,
v pleť plodů slévá se, v zrn hořká srdce:
tak závojem vzdech noci zmírající
tvář měkce halí, tiše laská, stíní,
že bojím se až oči otevřítí,
pohnouti rtoma k radostnému pění,
dvě slabých rukou ku modlitbě spjati:
tajemná záře šerem duše svítí,
tkáň srdce zpívá v čistém rozechvění
A jako šumot trav, jež úsvit zlatí,
zní krve pramen jako sad za dnění.«

P. Reynek jest básníkem přírody a bratrem každého jejího tvora. Příroda zůstává mu tím, čím ji Bůh stvořil, je totiž vznešenou ve své neporušené čistotě a kráse. Ona jest mu však ne cílem, nýbrž prostředkem ke chvále Tvůrcově, jemuž ji podává vonnou, sladkou a líbeznou s takovou něhou, jako ptáče na dlani. A ta příroda, čistá a krásná a vznešená, jest schopna vnímatí nesmírně jemný hlas, jímž mluví Bůh ke všemu stvoření. Čti jen báseň »Úzkost«,

»v níž země zmlká, tesknější jest každý den, když Panna Maria jest vzata na nebesa.

Oči divizen se ptají básníka a »vzpínají ke mně zlaté ruce,

o jaké že slunce zpívá to muce . .

A ptají se mne červené a obtěžkané štěpy, zda lidé jsou mrtví neb hlouš a slepi,

že nezří a nevědí, k jakému boji

země se třesouc a vzdychajíc strojí;

země si věru nejkrasší oblékla šaty,

líbezně voní, spánky má létem zlaty,

oči pokojny, vlhky a sladky,

v náručí plno darů, jako před velikými

svátky.«

Proti této zemi přesmutné, která však vidí, klade básník srdce lidí,

»která jsou černá a studena i slepa, páchnou jak voda stojatá, jak shnilá řepa«

U P. Reynka země kvílí a pláče, iásá a plesá, raduje a usmívá se. Její srdce jest ži-

voucím a bije na počest Pánu a z lásky k Němu. Jest pokorná jako jest pokorným básník. A proto Ježíšek, druhá Božská Osoba,

»na slámě dříme v jeslích, v stínu volově a oslově.

A tak již na počátku žádá sobě Vykupitel nejslabších pomoci, neb moudří a mocní a pyšní spí a nebudou vstávati do noci»
(Koleda.)

Jest hluboce krásné, když básník obrací se na hovádka dobrá,

»jimž milost převeliká byla darována, že s Marií Pannou a s Josefem svatým prvá jste uvítala svého pána.«

Neznám v literatuře světové mnoho míst tak krásných, jako tato apostrofa němé tváře.

Bylo by třeba sestoupiti k bratru Františkovi, nebo hledati nejkrásnější místa v Pr. Jammesovi, abys našel něco podobného. Jest prostě jedinečné, když p. Reynek praví těmto hovádkům, která uvítala Pána dříve než

králové Východu, že

»bušila u něho srdce vaše těžká a veliká,

tajemně rozehřáta.«

Stil páně Reynkův? Poznali jste ho již z těch četných citátů, jež jsem uvedl. Nádherné metaforly, plné života a krásných barev. Slova krásně volena a řaděna. P. Reynek je básník.

Dílo jest vydáno v krásné úpravě p. Vika, na pěkném papíru.

M. Radoušová.

7

1

V

O

T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *

1 1 1

*

*

1 9 2 0 * 2 1

V Y D Á V Ā

* Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNĚ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Vršilská 1.
Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 8.:

*J. Znorov: Ó Kriste! — Ph. Dr. J. Kamarýt: Ideál. — M. D. Roland-Cos-
selin O. P. Přel. J. S. Bořita O. P.: Sv. Tomáš Aquinský a moderní filo-
sofie. — J. Krlín: Josef Lotte. — Amadeo Silva Tarouca: Rozum a milost. —
Ant. Novák: Za královstvím Božím. — Co život dal. — Umění.*

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon,
Archa, Hlídka, Týn.

Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-
Stimme, Phönix.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des
jeunes.

Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech
spolkových.

Administrační:

V květnu budou rozesílány upomínky. Žádáme tudíž, aby se zaplatilo, aby
bylo ušetřeno peněz na porto a ta práce, ježto máme též mnoho jiných
věcí na práci.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

JAR. ZNOROV

Ó KRISTE!

(Dáno J. Krlinovi k Velikonočnímu Alleluja.)

Jak Jsi strašný! Jsi despota, jenž nestrpí ni smlouvání, ni žalob.
Své poddané jak galejce tím vláčíš žitím.

A nejhorší, že nekřičíš a nebješ, jen hledíš, hledíš
Hrozný zrak! utéci mu nelze.

Jsi bez citu!

Hle, nepřítel mne ve tvář uhodil svou rukou špinavou.
A Ty mne nebráníš. Tož chci mu vrátit ránu sám.
Mám ruku silnou dost — i v krvi dosti ohně.

Ty ale hledíš, Kriste strašlivý — a ruka
klesá sražena, rty nejsou schopny vrátit urážku, když Tvoje jméno z rána vyslovily.
Své věrné necháš utloukat!

Ó, jak Jsi hrozný a jak Jsi sláb!

Jak nenávidět bych Tě musel, kdybych Tě
ó Kriste ukrutný tak nemiloval vroucně!

Ó Kriste!

Mně slza skanula. To slza pokory.
V ní lomen obraz života se zraku jinak jeví.
Tvé oko do h'oubky se šíří a tolik je v něm sladkých slov!
A zvedáš pomalu své ruce bílé a jejich dotknutí jak balsám hojivý zastaví krev z ran.

A ten, kdo padl v boji ukrutném, v boji toh'o života ó, jaký div! zas v Tobě
znovu vstává, teď jsa vítězem.
A slova zlá, jež krev mu zpěněná tak na rty hnala, zapřená a zadržaná vzpomínkou
na Jméno Tvé, teď mění se ve sladké písně jásavé.

Ó Kriste, jak Jsi všemocný a jaké divy tvoříš do dneška!
A jak Tě vroucně miluji, můj sladký Kriste tichý!

IDEÁL.

Starověk vypracoval si krásné náboženské teorie, měl vznešené náboženské názory, ale ta mravouka — ta prakse — byla ubohá. Proč nemá ta klasická doba žádných ideálních lidí? Křesťanská apologetika odpovídá na tuto otázku docela správně: protože neměla žádného vzoru ctnosti. Ovšem. Nestačí poučiti, třeba dáti návod. Vizme tedy v tom velikou moudrost Boží, že Spasitel stal se nám podobným ve všem — mimo hřích, — aby se nám stal vzorem ctnosti, ideálem. A na tento božský vzor a příklad musíme poukazovati, na něj se odvolávati, kdykoliv o ctnosti a ctnostném životě mluvíme.

Božský vzor ctnosti je pro člověka nedostizitelným ideálem. Bližším jest člověku ideální život lidský — světec.

Neplodná námaha byla by to, kdybychom chtěli teoreticky vystihnouti všechny příznaky života svatého a pak je chtěli přenášeti do skutečného života. Ne tak. Pozorujme raději světce, jak žil, pracoval a umíral. — Nechme tedy slov, vezměme život.

Doba naše má vynikajícího světce. Je člověkem moderním, pokud to slovo něco dobrého znamená. Všude, kde žil a působil proudil moderní život. Dlouho poutal na sebe pozornost širokých kruhů italských, obzvláště kruhů vzdělaných. Byl to Contardo Ferrini. Kdo byl tento muž. Università pavijská, na jejíž právnické fakultě byl profesorem, postavila mu pomník z mramoru. Při odhalení tohoto pomníku pravil profesor Bonfante ve své řeči: „V řadě vynikajících mužů a předních učenců, jichž památku naše universita v mramoru ctí, na znamení vděčnosti, není vzpomínka na žádného z nich tak možná, jako vzpomínka na Contarda Ferriniho. Žádný nesahá k němu v té ideální dokonalosti, v níž dovedl sloučiti člověka s mužem vědy. Vidíme v něm dokonalý, uchvacující zjev.“ A profesor Brugí dodal: „Nebyl-li Ferrini světcem, kdo je pak světcem?“

Svatý, dokonalý život Ferriniův založen byl hluboko, založen byl jako každý život svatý na hluboké pokoře. Pokora, ctnost, o níž se dnes v životě skoro ani nemluví. Moderní člověk ji nezná. Ferrini ji znal a popsal si ji. V jednom jeho zápisku čteme: „Pokora je pravda a proto jedině ona dodává životu pravé vážnosti. Pokora spočívá v tom, že svou bídu a nedostatečnost uznáváme, při tom ale na myslí neklesáme.“ Jak se ale tato první a hlavní ctnost v jeho životě projevovala, těžko říci, poněvadž příznakem této činnosti je, že se skrývá. Ne nadarmo porovnává se s fialkou. Otec Ferriniův řekl: „Pokora pohnula ho k tomu, že své zásluhy i nám v rodině zatajoval. „V rodině byl andělem.“

V rozmluvě byl Ferrini velice mírný, ústupný. Neměl to rád, když se o něm mluvilo, ani sám o sobě nemluvil. Proto, kdo ho neznal, neměl tušení o tom, co vše Ferrini svou pokorou zakrýval. Jeden z jeho přátel líčí, jaký dojem na něho to mlčení udělalo. To byl prý div, to bylo něco nadlidského. Ani slova o sobě! Již toto mlčení jest prý veliký vzor křesťanské ctnosti.

Svou pokoru projevil Ferrini též vždy v té upřímné radosti, jež měl, když jiní měli štěstí a se radovali. Když tedy se mu na universitě boloňské nedostalo profesury, ač se o ní ucházel, byl úplně klidný a blahopřál upřímně profesoru Brininimu. „Při té příležitosti,“ dí profesor Olivi, „zářila z Ferriniho pokora světce.“

Jiný něžný projev pokorné duše Ferriniovy to byl, že názory a úsudky jiných rád uznával. To bývá u muže učeného zjev řídký! U Ferriniho bylo to charakteristickým.

Všude se Ferrini ponižoval před lidmi z lásky k Bohu. Za to ho Bůh povýšil. Kam až, jak vysoko? Až mezi bytostí andělské.

Čistotou svého srdce stal se Ferrini andělem — zde na zemi. V naší době, kdy samo kněžstvo nemá porozumění pro tu ctnost, kterou Syn Boží zde na světě tak miloval, v naší smyslné, mravní zkázou zachvácené době, čteme v životopise Ferriniově jen s hlubokým pohnutím tu stať o mravní čistotě — o celibátu.

Quis potest copere, capiat, kdo může ať si tu ctnost osvojí, zní rada Syna Božího. To znamená, jen kdo postoupí v ctnostném životě, porozumí té milosti, k jejímuž přijetí Syn Boží radí.

V duši Ferriniově plála mocně láska k Bohu, nedivme se pak, že pro pozemskou lásku, pro lásku smyslnou neměl porozumění. Když jednou svému příteli přál k zasnoubení, uklouzla mu poznámka: „Mé myšlenky nesou se výše.“ Při tom měl Ferrini vznešený názor o svátosti manželství a o lásce, jež manželství zakládá. Netajil se tím, kdykoliv mluvil o manželství na právnické fakultě. Avšak když mluvil o panictví a panenství, nenacházel slov. Jeden takový chvalo zpěv složil na panenství Matky Boží a pak opěvoval panický a panenský život vůbec. Chvalo zpěv ten oplývá tak neobyčejnými slovy a výrazy, že není možno jej přeložit. Panictví, čistota srdce, je mu nekrvavou obětí líbeznou Bohu. Tuto obět spojuje pak s obětí Syna Božího na oltáři a volá: „Co jsou ty radosti této země, co radosti vědy, proti tomu okamžiku, kdy s Tomášem Kempenským v Následování Krista můžeme zvolati: „Na výšiny za svým milým přijdu. Zapějí mi píseň lásky. Pojď se mnou duše má a k Jeho slávě budeme mu prozpěvovati — plni lásky — chvalo zpěvy.“

Jinde zase velebí ty, kteří se úřadu kněžskému zasvětití chtějí a čisté srdce Bohu obětují. — „Ó svět tomu nerozumí“, podotýká. Proč tomu nerozumí? Nyní rozvíjí Ferrini myšlenku, jež vyzrazuje, jak podobným stalo se čisté srdce jeho tomu nejčistšímu a nejsvětějšímu Srdci Spasitelovu. Dí: „Nic není plodnějšího v církvi Kristově nad panictví zastíněné Duchem sv.“ Veliká myšlenka, vzata přímo z toho božského Srdce. Zajisté nechybíme řekneme-li, že zrovna tato myšlenka pohnula církev sv., že od svého kněze žádá panický život, celibát.

Mnoho vypravuje se v životopise o tom, jak Ferrini čistotu svého srdce úzkostlivě chránil. Jak jen z dálky něco čistou duší jeho poskvřiti chtělo, již vzpíralo se v něm vše. Rázem se změnil, jako muž, k němuž se hrozné nebezpečí blíží. Stal se vážným, že nebyl k poznání. V jedné zápisků si poznamenal: „Žehnám tomu okamžiku, kdykoli jsem se zhrozil před neslušnou myšlenkou.“ A dokládá: „Vím, svět se nade mnou usměje. Necht, já vím proč to píše.“

Pokora a čistota srdce, to jsou dva sloupy, na nichž jedině dá se založiti veliká svatost — ideální charakter. I Ferrini založil si na nich celou svou svatost. Sestupme jen do jeho soukromého života, do jeho svatyně.

V životopise je stať nadepsaná: „V soukromém životě“. Světec v soukromém životě, učenec, universitní profesor, muž svým povoláním uprostřed světa stojící! Jak žil, co dělal? To jest zajisté pro křesťana, inteligenta, otázka zajímavá. Všeobecně zodpověděl ji v životopise prof. Livio Minguzzi. Píše: „Čistší život, než byl život Ferriniův nelze snad ani nalézt. V něm plál oheň pro všechno, co je šlechetné, dobré, oheň roznícený upřímnou vírou, povznášel duši k ideální výši, jak to u těch nejlepších lidí jen zřídka vidíme. Mohlo by se říci, že nebyl z naší doby, tak žil bez našich chyb a zlozvyků. On vybudoval si rozjímáním zvláštní svět názorů a citů, v tomto světě žil, takže se o něm říci může: naše bída nedosahovala k němu.“

Co prof. Minguzzi několika slovy načrtnul, to obsírně odůvodňují zápisky Ferriniový a výroky těch, kteří se s ním stále stýkali. Všichni dosvědčují, že Ferrini neměl ve svém zevnějšku nic nápadného, vše bylo prostinké, čisté, dokonalé.

Počátky dne zasvětil vždy Bohu. Sám jednou napsal: „Co nemohu pochopiti je život lidský bez modlitby. Probuditi se ráno a nehledati úsměvu Božího, odebrati se večer k odpočinku a neodpočívati předem u Ježíše, takový život byl by pro mě čirou nocí, byl by bez útěchy, neplodný, kletbou Boží zatížený, neschopný přestáti zkoušky a těžké chvíle životní. Ubohý takový život! Jak to může člověk v takovém stavu vydržeti, to je pro mě záhadou. Ovšem, celé srdce lidské je již samo o sobě záhadou. Já prosím o to Boha, aby modlitba nezmírala na rtech mých, raději nechať opustí duše tělo, než aby pro Boha neměla slova a oněměla. Zajisté toho dne, kdy by umkla modlitba, toho dne přestala by u mě snaha po dobrém, a ty nejlepší síly by ve mně utuchly.“

Po své ranní modlitbě oddal se Ferrini studiu, práci úsilovné. Ale mezi studiem často bylo viděti, jak chvilku ustává, hlavu zvedá a zamyšleně hledí do dálky, tam, kde není času ani prostoru, kde je vše věčné. Z jednoho zápisků lze poznati, jak si takové styky duše lidské s Bohem představoval. Píše: „Brzo je to vzpomínka na dobré myšlenky a dobrá předsevzetí, která se ráno v duši objevila, ta objeví se mezi

dnem zase a těší nás. Brzo je to pohled vzhůru k Otci mezi starostmi denními, brzo je to projev lásky k Bohu, který takřka nám z duše vychází, brzo je to stav, který apoštol popsal slovy: obcování naše v nebi jest."

Jako Ferrini neopomenul svou ranní pobožnost vykonati, tak neopomenul i denně mše sv. přítomen býti. Jeden z jeho přátel napsal: „Pamatuji se, že Ferrini v kruté zimě, velmi časně ze svého odlehlého bytu do města chodil, aby mohl mše sv. přítomen býti a svaté svátosti přijmouti. Často byl pozván do Říma k ministerstvu neb k jiným úřadům, ale nikdy neopomenul, i když celou noc jel, příštího rána některý chrám navštívit. Privil jednou: „Kdo z nás nebyl by smutným, kdyby nemohl nejsvětější oběti přítomen býti.“

I mezi dnem neopomenul Ferrini Ježíše v nejsv. Svátosti navštívit. Jeden z jeho přátel, jenž ho jednou provázal, dí v životopise: „Jak Ferrini do chrámu vstoupil, byl celý přeměněn. Duch jeho pohroužen byl do sebe, tak že naprosto nevěděl, co se kolem něho dělo.“

Jak důvěrně Ferrini s Ježíšem žil, dovedl ostatně mistrně zatajiti. Avšak zápisky, jež se po smrti jeho našly a na sv. přijímání, nejsv. Svátost vůbec se vztahují, budí úžas. Než ký div! Andělský chléb a andělský život patří k sobě!

V kruhu svých přátel, při volné zábavě, byl Ferrini nejzajímavějším, nejvíce poutal, žertem rád bavil. V každém slově takřka jevila se krásná jeho duše. Jeden přítel napsal: „Po takové zábavě cítí se člověk celý pohnutý, pozdvižený, jak se tomu děje, kdo veliké věci viděl.“

Často vrací se v zápisech Ferriniových myšlenka a předsevzetí, jak se chce vynasnažiti, aby jiné pro Boha získal. Mezi svá životní pravidla napsal si: Vynasnažím se, abych i v maličkostech byl přívětivým. Žádného pozdravu nenechám bez přátelského projevu, žádné prosby nezamítnu, žádná duše, s níž do styku přijdu, nemá ode mě odejít nespokojená. Kdybychom některý den nic jiného neučinili, než to, že bychom někomu malou radost způsobili, nebyl by ten den ztracen. Vždyť jsme potěšili duši, jež nezmírá.“

Na jiném místě čteme: „Ó úsměv, je často heroickým činem a vrcholem sebezapření, je často obdivuhodným činem víry.“

To jsou zásady, které musely mocně působiti, jakmile v životě byly prováděny. Není tedy divu, když prof. Olivi napsal: „Přátelství s ním stalo se pro mnohé i pro mě školou dokonalosti. Ta vzdělanost, ta bystrost ducha, ta stálá snaha býti pokorným, mírným, to stálé mlčení o sobě, ta starost, chyby bližního zatajiti anebo v dobro vyložití, ta odevzdanost do Prozřetelnosti Boží, ta snaha po všem dobrém — to vše mocně uchvacovalo a získalo mu srdce všech.“

Velmi dobře znal Ferrini to božské, láskyplné Srdce Spasitelovo a připodobňoval mu své srdce ve všem, i tu lásku k chudobě si osvojil. „Já si chci svatou chudobu zamilovati“, napsal si jednou, a co si předsevzal, plnil. Celý jeho zevnějšek to vyzrazoval. Vše bylo u něho čistě prostinké. Bystré oko vidělo v tom ale onu svatou chudobu, kterou vtělený Bůh tak miloval a kterou si oblíbily dle jeho příkladu všechny duše šlechtné, krásné.

Toť několik úryvků ze života světce, učence, muže, jenž v naší době žil. Vidíme tu život prozářený božským světlem, připodobněný životu Kristovu. — To znamená Boha milovati z celého srdce, z celé duše své, z celé síly své.

Jak prostinký byl ten život světců, tak prostinký, jako život Ježíšův, ale byl to život bohatý, blažený, nevýslovně šťastný. „Úsměv pohrával světci stále kolem rtů“, vypravuje se v životopise. Pociťoval patrně to, co pociťoval apoštol, jenž o sobě napsal: Mé srdce přetéká radostí ve všem zármutku.

Riká se, jaký život, taková smrt. Ovšem, svatý život, svatá smrt. V životopise je delší stať nadepsaná: „Při smrti a po smrti.“ Tam čteme: „Jako 25 letý muž těšil se Ferrini, že dožije se vysokého stáří a že mnohé k zbožnému životu povzbudí, dodal však hned: „Já bych ale také rád umřel. Ó jak krásný to okamžik skonat klidně v Pánu! Ó, blažený okamžik, když po prvé spatřím Boha tváří v tvář!“ Jindy nechal se svými city více uchvátiti. „Brzo jednou zmizí temnoty, brzo uplynou dnové života a večer nastane! Ó, jaké štěstí, jaký jásos, jak šatná je ta smrt, která je počátkem

blažené nesmrtelnosti!" 17. října roku 1902 přišla ta toužebně očekávaná smrt. Tvář jeho zachovala úsměv, který vždy v životě na ní pohrával. Mnozí hned řekli: „Světce umřel — a učenci italští opakovali ta slova.

Život Ferriniův, bohumilý, ideální život vůbec, pohybuje se kolem několika stěžejných bodů. Jsou to hlavně tři body: hluboké porozumění pro učení Kristovo, plné porozumění pro tajemství božské lásky, nejsv. Svátost oltářní a práce pro Boha. Každého pro Boha a Ježíše Krista získati, to chtěl Ferrini, to musí chtít každý, kdo má v srdci lásku k Bohu. Hle, apoštolát práce, katolické inteligence!

Končím slovy Ferriniových výzvou: „Ó má duše, tíhneš k zemi, zatím co bys měla povznést se vzhůru. O, necht' se povzneseš vysoko, stále ať se povznášíš výš a výše!"

M. D. Roland - Gosselin O. P. Přel. J. S. Bořita O. P

SV. TOMÁŠ AQUINSKÝ A MODERNÍ FILOSOFIE.

Je-li nějaký zákon ducha, jež přijímá moderní myšlení a jež historie ospravedlňuje, jest to zajiště zákon jeho podstatné činnosti.

Věda, umění a i pouhá organizace společnosti nabývají platnosti pouze neustálým zasahováním ducha, jenž dovede dáti novým podmínkám smysl, výraz a uspořádání. A není-li sám zdrojem pokroku, aspoň provází pokrok po jeho dráze.

Nuže, filosofie, jejímž úkolem od dob Platonových jest poskytovat duchovním hodnotám jejich absolutní určení, chce zrodit budoucnost svými zářivými myšlenkami a to více než umění a více než věda, a silou svých úvah chce vzbuditi různé snahy, tužby, jež budí život. Duch se nemůže oddáliti života. Zastaví-li se a nechce-li jej rozhořčen dále žít, chřadne, nenavráti-li se zase k němu. Duch nemůže se vzdáti činnosti. A jestliže se z lenosti odevzdá stavu věcí, proč ještě existuje? Buď není filosofie, anebo uznejme rozumové činnosti právo počítati se mezi živé bytosti! Příčinou toho jest naše vypjatá civilisace! Chtějí-li filosofové sami sobě zůstatí věrni, musí jíti za pokrokem a v každém období vyhledávati mu rozumové vyjádření jeho zákona.

Každý též moderní filosof připouští podrobení této povinnosti a nikoho nezaráží slyšení o návratu ke staré filosofii.

Když doporučil Lev XIII. katolíkům ducha sv. Tomáše, ti, kteří nevěří v božské poslání Církve viděli v tomto projevu autority pouze neklid společnosti chýlící se ke konci, společnosti, jež cítí, že povoluje její organizace, a jež snažíc se upevniti a obnoviti její sešlost, jen oddálí od sebe lepší duchy. Církev s rozumového hlediska nechtěla býti více než jiná škola. Dnes zanedbává svět aktivitu středověké filosofie a jenom historik se o ni zajímá. Dnes, kdy vážné duchy neodstraší hluboké, často až podrobné studium Platona a Aristotela, ani ne tak s úmyslem stanoviti jejich přesný smysl jako spíše posilniti se dotykem s těmito mistry, dnes ještě nikomu mimo náš tábor nenapadlo hledati podobného sdělení energie u sv. Tomáše Aq. Ani historik nepojednává o něm jako o původním filosofu. Chválí podivuhodnou sílu jeho synthese, ale schválně vypočítává materiál, použitý v jeho díle, zaznamenává jeho prameny, ukazuje na patrné stmelování jeho díla. V nejlepší práci platí sv. Tomáš za nejvyšší filosofický výraz středověké vzdělanosti, tak, jak ji vytvořily koncem 13. století okolnosti a křesťanský vliv.

A naši moderní dokládají: Sedm set let, jež uplynulo od té doby, způsobilo mnoho změn, takže můžeme již začítí s osvobozením ducha. Nebylo by to dětinské snažení se to překaziti? Nikdo přece nezničí obrovského úspěchu vědy, jež docílilo vědecké snahy počínaje od Galileiho! Ovšem, zdá se, jakoby někteří neothomisté chtěli nahraditi starý materiál, jehož se již neužívá, teoriemi moderní vědy a jejími metodami, vypůjčují si je a skrývají pod starou filosofickou stavbou, jakoby věda a filosofie představo-

valy v duchovní činnosti díla bez reálních hranic, a jakoby nebyly ani svou konstrukcí pevnými kvádry téže stavby.

Přemýšlení Descartovo, Leibnitzovo a Kantovo a dnešní obměny filosofických systémů způsobené kritikou věd nepřipouštějí pochybnosti o jednotnosti ducha. Pokrok věd podněcuje pokrok filosofie, ba, pravděpodobně celý duch se pozvolna přetvořuje. A v jakém smyslu? To není ještě jasno. Dojde duch po pracném, přesném a obsáhlém vědeckém vzdělání k tomu, aby se rozvinul ve svém původním rytmu a aby vedoucí pud rozpjal až k proniknutí životní síly? Nebo nebylo by lepší za týmž se snažiti v čistě logické činnosti, jež tvoří celou existenci a jež v nekonečném postupu od jednoho ke druhému uskutečňuje vše co jest? Anebo spíše, zdaž se nestane tak ohebný, aby se mohl proměnit v různé podoby dle různých způsobů lidské činnosti, a poznává se postupně v činnosti, ve vědě, v umění, ve filosofii a i v náboženství, zdaž nebude moci doufati, že se mu podaří kdysi spojit v ladnou jednotu antinomie, jež jej trýzní a halí mu patření na věci?

Moderní filosofové potácejí se mezi těmito snahami a tvoří z nich nekonečné odstíny. Parodi svěřil se se svými obtížemi když chtěl jen pro Francii roztržiti všechny nauky posledních 30 let.

Tímto zmatkem probíhá jeden pocit, pocit neodvislosti ducha, jeho činnosti, jeho ustavičného vývoje, vývoje nepředvídatelného, snad i radikálního.

Jest povinen katolický filosof vzdalovati se tohoto hnutí současné myšlenky, musí se vzchopiti k tomu, aby učinil ze sebe středověkého ducha? A když jest mu dovoleno slyšeti co se kol něho mluví a o závod opakuje, bude to poslouchati jako starý pedagog, rozdávající mrzutě důtky mladým škádlivcům?

Avšak, musíme otázku formulovati hlouběji a věcněji.

Katolík má pocit věčnosti a smysl pro podrobení nejvyšší Bytosti. Z toho důvodu, aniž bychom jej rozváděli, nemůže se katolík (i když jest ovládán jiným myšlenkovým hlediskem) cítiti klidným v nauce, v níž se snaží lidský duch tvrditi svou naprostou nezávislost, neodvislost od nepohnutelného zákona.

Katolík jest nejprve věřící a pak teprve filosof. Má již celkový názor na svět, svůj pojem ducha, pravdy a dobra, jež nejsou v jeho očích výsledkem všeobecného souhlasu, k tomu všemu přichází již před filosofováním a jest to plod jeho styku s Tím, od něhož závisí veškeré bytí. Věří jeho Slovu. Když slyší po prvé řeč filosofů považuje ji za nejistou a podřízenou. Ví již dávno, že tajemství Věcí nekonečně převyšuje člověka. Avšak když se začne tím zabývati, může v něm nastati srážka a zneklidnění jeho ducha. Jeho víra hyne, pokouší se upravití nebo rozřediti nepřátelskou filosofií. Často též připoutá pro své pátrání i jiné duchy, v nichž tuší tentýž boj. Jsa mlád a důvěřuje v živou zkušenost vášní svého rozumu, jsa přesvědčen o velmi podivné srážce, kterou jen málo lidí prohlédá, bývá pokoušen, aby se snažil najíti systém, v němž by se vyrovnaly ony protivy. Viděli jsme nejeden pokus tohoto druhu. Jistý katolík, snad nejslavnější z francouzských filosofů posledních let, nejlepší živostí a vznešeností svých myšlenek a vychovatelským vlivem, stále mlčel, ježto se neodvážil, jak říkal, vzítí na sebe zodpovědnost spisovatele. Nuže, tento katolík domníval se, že existuje při nejmenším jakýsi nesoulad mezi jeho myšlenkou a mezi požadavky víry!

To neznamena pochopení Církve, nýbrž obviňování jí z úzkoprstosti!

Věřící, u něhož jest víra pravidelně vypěstěna ve věku mravního i rozumového probuzení, věřící, jenž přijímá s ochotou nadpřirozené skutečnosti v takové míře, v jaké se mu podávají, s ochotou dobrovolnější pouze v kritických chvílích, nediví se tomu, že Církev střeží a vykládá svůj vzácný poklad, jsouc obrazem věčnosti svým trváním pro časy, a rozpínavou silou všude, kde bydlí člověk, a jsouc určena, aby udržovala člověka v pravém poznání Boha. Tato církev praví mu autoritativně, jakým směrem má jíti jeho myšlenka, aby věděl, čím jest, ba zastavuje ho i v jeho postupu, jehož stálé změny ho zpíjí a připomíná mu, že i on jest věčný. Věřící vidí v tomto upozornění přátelské znamení této pravdy, od níž se již snad uchyloval, chtěje jinde hledati.

Tak přivedla katolíka v posledním století logika jeho víry zas k poznání, jež již dávno měl, o nutnosti návratu k metodě myšlení sv. Tomáše Aq. a znovu přijatí jeho rozumný názor na svět a na ducha. Čas nebyl původcem toho, co má cenu v tomto

díle, nebude proto ani jeho soudce. Věřící filosof přichází bez námahy k Věčnému. A v tom jest celé jeho tajemství.

To, co by se jiným zdálo nepřírozený pokles k nižšímu stavu a zoufalý pokus oživit dávno pochované ideje, ukazuje nám tu hlubiny své podstaty. Pokusem lze se o tom přesvědčiti. Neboť neztratili jsme veškeré příbuznosti svého ducha s duchem XIII. století. O tom nemůže býti pochybnosti. O tomto horečném vývoji, k němuž by chtěli odsouditi ducha, platí totéž, co o vývoji druhů, jest to přání a představa fantasie. Zdá se možné a dosti rychle se to uskuteční, že naše inteligence půjde za sv. Tomášem a že bude nejen brzo moci opakovati jeho formule, nýbrž, že jej pochopí, ocení, vidouc v něm principy a zákony, zkrátka, prožije jej.

A to jest ona rozhodující zkušenost, k níž nutno směřovati a jež opravňuje naši důvěru.

Neb se jedná rozhodně o pravý život filosofického poznání. Mnozí se diví, jak mohl sv. Tomáš při všeobecné inspiraci víry ponechati rozum vlastním metodám. Považovali to za velmi obtížné pro něho. Až do něho hledala křesťanská filosofie osvětlení tajemství, avšak nepomýšleli na to, dáti víře pomocnou vědu, zcela přesně spořádanou jako vlastní obor. Až teprve jeho smělý veleduch, jedna z jeho charakteristických známek, a jeho názor, že náš rozum zachvívá se božským světlem, a že rozum má býti ponechán na svém vlastním poli vlastní práci, a že první službou zjevené moudrosti jest tato hloubavá, jasná, výš toužící filosofie, jež se spíše hodila — jak se zdálo — pro řecké dispute, než pro křesťanské badání. A církev schválila tento názor.

Proto nepoužil sv. Tomáš této běžné vlastnosti řecké filosofie. Přijal pouze přesnou metodu Aristotelovu a jí se držoval. Přijal však i to, co se mu dostalo z jiných škol prostřednictvím novoplatonismu, Otců, židovských a arabských komentátorů. Leč sv. Tomáš vystříhal se barbarského synkretismu i snadného eklekticismu; to, co se mu hodilo, přejal a uspořádal dle vlastního zákona, jímž byl především zákon křesťanský, a zároveň zákon mohutné myšlenky. Tak navázal příbuzenské styky s duchem, jenž ovládal mistry IV. století, a vycítil svou shodou s učením Božím co jest v tomto duchu opravdu lidského a proto zcela klidně svěřil filosofii pokračovati ve vědecké práci, jež jest jejím cílem.

Tak si vysvětlujeme trvalou cenu díla sv. Tomáše Aq. a proč se jeho musíme tázati ohledně jednoty a života Ducha. Dosáhneme toho ostatně i postupem, jaký on užil. A nechť si kdo pokládá celou práci Ducha od Renesance za jakkoliv marnou a pochybenou, přece i tato Renesance i ve svém rozkladu vyzdvihla ony problémy a obohatila naši zkušenost.

A jestliže naproti tomu nedosáhne Duch onoho vývoje, kdo mu bude státi v cestě, aby nepoužil zákona, jehož následoval sv. Tomáš, aby rozluštil tyto problémy, aby vysvětlil ony skutečnosti? Bude mu v tom překážeti Církev? Spíše jest pravda, že sám zájem Víry vyžaduje stálou reflexi křesťanského badání o činnosti ducha, jenž jest ochoten uhnouti, aby si zajistil dobrodiní Víry, místo, aby si z ní učinil nepřitele, a aby mohl s výslednou a dokonalou péčí vyplniti svůj úkol, jímž jest povznést k Bohu všechny lidské myšlenky.

Povinnost rozumové činnosti má tudíž pro nás katolíky daleko vyšší cenu. Nejedná se pouze o to, podati v určité chvíli filosofické vyjádření — právě tak dlouhého trvání jak ona chvíle — podati filosofické vyjádření stavu naší civilisace, nýbrž o to se jedná, zachrániti v toku toho, co mine, to, co trvá, určití to, co jest opravdu cenné v měnivých a pohyblivých hodnotách světa, obětovati nutnosti, co bylo dosud neprávem chráněno a možno-li i samo badání podporovati, prostředek to, jimiž duch lidský vedený Bohem, vyzaruje paprsky nestvořeného Světla na všechny možné reality, v nichž se může jaksi odrážeti věčná Sláva.

Poněvadž nebyla tato povinnost vždy pochopena, stále mocněji doléhala její tíže. Ale od doby Lva XIII. katolická duševní činnost nikterak neochabla. Kdybychom chtěli stanoviti poměr Myšlenky sv. Tomáše k moderní filosofii, musili bychom tu uvéstí její výsledky. Ale k tomu by nestačilo několik řádek. Zato řeknu, jaký duch ji vedl a jaká musí zůstati, chceme-li, aby její úspěch měl cenu pro všechny.

Ostatně, zdá se, že právě poslední orientace moderní filosofie usnadní nám práci.

Dle jejich nejznámějších děl stále jest ještě prosáklá věrou ve tvořivý vývoj myšlenky. A proto, dnes, kdy ještě dohořívají požáry války, a kdy se snažíme uvést v pořádek sociální nerovnosti a postaviti se na stanovisko zdravého smyslu a klidné energie, jest velmi možno že se filosofie dá do pátrání po pevnějším pojmu, v němž by mravní hodnoty a právní podklady našly lepšího a stálejšího podkladu. Naši filosofové znají lépe než kdo jiný vztah k německé theorii o síle, jež tvoří právo a mezi metafysikou Fichteovou a Hegelovou, vědí dobře, že theoretikové hrubé síly — Georges Sorel — rádi se přizpůsobují bergsonovskému evolutionismu. Tato snaha může se snadno opřít jinými podobnými snahami. Jedna z nich se nyní silně jeví ve Spojených státech a bylo by dobře i u nás ji zavést. Jest to odvaha pronést kritiku nad idealismem a proti filosofickému romantismu postaviti vážné badání o problémech, a konečně hnutí, jež vychází od psychologů, kteří se snaží dáti pozitivní badání o myšlence, místo různých libovolných systémů, jež chtějí omeziti přirozenost. Mám ještě dodatí zájem, jež budí problém náboženský. Mám zdůrazniti úctu, častou sympatií a při nejmenším vážnost, jež se již nezastavuje před duchovní autoritou filosofa, jenž je z celého nitra křesťanem?

Sv. Tomáš, tak činný a smělý duch, usmál by se snad vida jak hledáme důvody ke své naději, abychom omluvili své váhání hrozíce se obrovského díla, na němž máme pracovati. A zcela jistě, chtěli-li bychom míti jeho jistotu, musili bychom míti jeho genia. Avšak při nejmenším jest každému možno, aby viděl, jak třeba se úsilovně namáhati a — pochopiti, že thomistický filosof stane se kdysi souznačným s moderním filosofem, pouze vytrvalou činností a prací živoucí Myšlenky.

Volně přeloženo dle „Revue des Jeunes“, X. 5.

J. Krlín

JOSEF LOTTE.¹⁾

Ave Dolor.

Henry du Roure, spisovatel francouzský, vepsal si do zápisníku, odcházeje do pole, krásná slova vroucí víry, veliké naděje a nesmírných díků: „Můj Bože, líbám Tvoji svatou ruku, i když dolehla na Tvé děti. Buď požehnán Ty, který jsi trpěl, abys je naučil trpět. Buď požehnán Ty, který jsi smísil naše bolesti s radostmi tak sladkými a hlubokými, že se nám zdá, cítice je, jako bychom prožívali cosi rajského. Buď požehnán Ty, který jsi uprostřed zemské bídy rozžehl tolik světla. Buď požehnán mnou, nejpokornějším a nejbídnějším z Tvých dětí.“

Du Roure padl a Josef Lotte padl rovněž. Nadpřirozeno pronikalo oba a věta Henryho du Roure: „O můj Bože, buď požehnán za štěstí i za bolesti!“, mohla by stejně vyplynouti z úst Lotteho. Lotte jest dítkem Bolesti. Jeho zrození životu, jeho konverse, jest dílem Bolesti. Bolest byla cestou, po níž šel Lotte jako Péguy, jako

¹⁾ Citáty, jež uvádím ve své studii, jsou čerpány z knihy *Un compagnon de Péguy, Joseph Lotte*. Dílo toto obsahuje studii biskupa Mgra Batiffola, jež jest dána jako předmluva, a jež více se týká Péguyho než Lotteho. O Lottem píše P. Pacary. Od str. 70–350 jsou uveřejněny některé práce Lotteho, jež uveřejňoval v *Bulletin des Professeurs catholiques de l'Université*, jež založil r. 1911 a vedl až do r. 1914, kdy časopis přestal vycházeti, ježto Lotte dobrovolně vstoupil do vojska. — List Lotteho Baumannovi o smrti choti jest uveřejněn v *Revue pratique d'apologétique* (únor-březen 1915). Této smrti týká se rovněž vzpomínková studie v *Études* (3. března 1916) od J. R., nazvaná *E. Joseph Lotte, souvenir d'un ami*. O vlivu filosofie Bergsonovy na Péguyho i Lotteho podrobněji se zmiňuje H. Massis v díle *Les jeunes gens d'aujourd'hui*, z něhož cituji (ze str. 83 et ss.).

Psichari k Bohu. Bolest jest cestou, po níž odchází se světa. Ale tato nová Bolest jest již zkrásněna nadějí. „Já nevím, k jakému jdu cíli, ale chci a půjdu k Tobě, Bože“, píše si ještě De Roure. Toť paprsek, který osvětluje temnoty, toť naděje, již se stává Bolest obětí. Josef Lotte, jehož H. Massis nazývá vedle Péguyho vůdcem francouzské mládeže, dává Bolest, dává krev za Francii a její děti.

Lotte se narodil r. 1875 v Rochefortu z matky, jež byla katoličkou nejen dle jména, nýbrž opravdovou. Zemřel v poli jako katolík, katolík ne podle jména, nýbrž opravdový. Od katolicismu jeho dětství ke katolicismu jeho mužství uplynulo asi dvacetpět let, jež jsou prosycena jedem materialismu, entusiasmem socialismu, myšlenkami Bergsonovými. Francie let osmdesátých až devadesátých žila v myšlenkách scientistické filosofie Taineovy a Renanovy v odboji proti nadpřirozenu, proti Bohu, proti zjevenému náboženství. Školy byly lajcovány a v těch ztratil víru svého dětství i Lotte. Neboť on věřil a věřil upřímně. „Každý den jsem se modlila, vypravuje jeho matka po jeho smrti, se svými dětmi, které byly z dvanácti doma; po modlitbě bral můj ubohý Josef ve svém lůžku svoji drahou knihu *Napodobení Krista*. Dlouhý čas jsem nalézala tu knihu pod peřinou; s ní usínal pročítaje ji.“

Střední škola tuto víru oslabil. Ovšem, jakási nenávist proti Církvi, hlasatelce pozitivního, zjeveného náboženství, jakési pochyby si odnášel i z rodiny. Otec, starý důstojník, vlastenec tělem duší — věc řídká ve Francii let osmdesátých —, republikán, viděl v Církvi nepřitele republiky. „Jsme syny zakladatelů třetí republiky; celé naše dětství proběhlo v nadšení zápasu, který vedli naši otcové proti reakci a v opojení vítězstvími demokracie . . . zákony školské, Gambetta, Paul Bert, Ferry, ta slova, ta jména vzbuzují ve mně nejdálnější vzpomínky. V mé dětské obraznosti byla Republika tím, co jsem miloval na svém otci, odvahou, přímostí, šlechtností. Proti ní se stavěla Církev, příšerná mocnost lži, nenávisti, útisku. Totéž, co nás činilo republikány, činilo nás odpůrce římského náboženství.“ Ale jistě ta nenávist nebyla veliká, ježto nepřátelství jeho otce nebylo hlouběji založené, a jak sám Lotte o něm později praví: nebylo v něm zloby. Líčíť ho a s ním všechny ty stejného věku a stejných myšlenek, jako lidi, „kteří v hloubi respektovali náboženství; kteří z lásky k Republice nenáviděli „černých lidí“; mluvili po dobrém obědě, „že je třeba vypáliti kostely a guillotinovati kněze, ale zároveň dávali své syny na vychování k hodným ctihodným sestrám, plakali, když prvně jejich děti přijímaly, a chtěli, aby byly vychovávány nábožensky; časem jejich antiklerikalismus pomíjel.“

Kdo tudíž prvý učinil veliký útok, byli profesoři na lyceu. Rozum byl napájen zlobou protináboženskou. Případ Gnéonův, Dumesnilův a tolika jiných, případ, který vystižně zachytil Barrès v románu *Déracinés*, nebo Bourget v *Žáku*, jest i případem Lotteovým: Sympatický profesor filosofie vytrhuje ze srdce víru v Boha. Rozum pochybuje a pochybováním stává se neschopným ovládati vůli. Lotte upadá mravně. Prohlašuje o sobě r. 1897, kdy vydává Ch. Péguy své dílo *Jeanne d'Arc*, za materialistu oproti mysticismu, který vanul ze řádek Péguyova mysteria. „My ostatní, píše, jsme se nazývali materialisty a atheisty, abychom lépe naznačili propast, jež nás dělí od katolicismu.“ Zdá se, že ono slovo „materialista“ si dává spíše proto, že se klonil k nauce, neuznávající nic vyjma hmotu; sotva lze věřit, že by byl Lotte hluboce klesl mravně. Alespoň Péguy, který ho výborně znal, srovnává ho s Bailletem, svým spolužákem, pozdějším benediktinem, jenž byl duší čistou a krásnou. „Lidé jako Baillet, praví Péguy, nemohou rozuměti mému životu, ani ty ne, ježto jsi příliš nevinným. Já jsem hříšníkem.“ Atheistou byl „tak úplně a cele (zdálo se mu tak), a měl při tom takovou klidnou jistotu, jak jen může člověk atheistou býti“, praví o sobě Lotte v dopise poslaném nevěřícímu učiteli.

Roku 1898 se oženil. Prvé své dítě dal pokřtiti. Druhé, syna Andréa, narozeného r. 1905, již pokřtiti nedal. „Jsem antiklerikálem více než kdy jindy, píše svému příteli. Antiklerikálové by učinili lépe, kdyby zápasili jako my v rodině o děti a ženu, než když útočí na nepřitele pomocí vlád a četníků.“ A Lotte dodává: „Pokřtění nemá veliké důležitosti, ale jest cestou k prvému přijímání a to jest nebezpečné.“

Velikou trhlinu v tomto materialismu učinili dva lidé, jeden básník a druhý filosof. Byli to Ch. Péguy a H. Bergson. Péguy, mohutná a tragická postava ve francouzské

literatuře, byl a zůstal vždy věřícím, i když nadšeně vyznával ideály socialismu, i když uzavřel civilní sňatek a nedal pokřtiti své děti. Péguy byl synem Orleánsu, který nejlépe představoval tu starou Francii, prvorozenou dceru Církve, a Péguy byl dobrým dítětem Orleánsu. Žila v něm ta Francie a stělesňoval v sobě její ctnosti: poctivost, spravedlnost, odvahu, nadšení. Když Péguy se vrátil po mnohých zklamáních k Bohu, možno říci, že ta stará Francie o to má zásluhu. Dala svému dítěti, co měla nejkrásnějšího. Nuže, tento Péguy byl přítelem Lotteho, důvěrným přítelem, a jako nazval Francis Jammes Claudela „svým drahým duchovním otcem“, mohl by tak nazvati i Lotte Péguyho. Jsou opravdu upřímnými slova Lotteho, jež proslovil, když zvěděl, že padl Péguy: „Jsem zničen, čím se stanu bez svého Péguyho?“ Lotte cítil k Péguyemu opravdovou úctu a hned na počátku styků na lyceu Saint-Barbe podlehl mocnému vlivu jeho. Péguy se mu svěřoval se všemi svými nejjintimnějšími city, odhalil mu všechny své náboženské pochybnosti, a jemu prvnímu též řekl: „Já jsem katolíkem!“ Péguy nadchl Lotteho i pro Bergsona. Bergson a před ním již Boutroux se ozvali proti intelektualismu Taineově, který byl čirým materialismem. Věda má hranice a za jejími hranicemi bytuje Bytost. Věda, která se omezuje na fakta, musí zde ustoupiti a na její místo nastupuje filosofie, pátrající po posledních příčinách všeho dění a metafysika, mluvící o Bohu jako původci všeho. Lotte zprvu byl v materialistickém atheismu šťasten. Po čase však cítil jeho prázdnotu a chtěl se orientovati jinak. Filosofie Bergsonova mu dala k tomu podnět. „Nezapomenu nikdy, píše sám, pohnutí, v jaké mne uvrhl V ý v o j t v o ř i v ý: cítil jsem v něm Boha na každé stránce.“ Až do doby, kdy začal studovati filosofii, se pokládal za člověka beznáboženského. Sytil se Taineem a Renanem. „To byli bozi mého mládí.“

Duch jeho byl vyrván z víry v slepou náhodu a ukázala se, ba přímo dolehla na něj možnost existence Boží. Potřeboval jistoty. Věřil, že věda není vším. Že není s to orientovati jeho život. Věřil, že existuje mimo svět nějaká vyšší Bytost. Viděl v dějinách Francie, že víra v tu Bytost činila národ mohutným, slavným a šťastným. To proto, že tehdy mravnost byla založena na principech té víry, na zásadách samým Bohem daných. Víra byla životem. Lotte cítil, že je třeba s pokorou se skloniti před Bohem, ale ještě toho nedovedl. Tehdy Prozřetelnost, která prozírá srdce a zná touhy všechny, ho již uchopila a vlekla ho k cíli. Ukázala mu vzor čistého a velkého života podle víry na umělci a kolegovi — profesorovi na lyceu v La Roche sur Jon, Emilu Baumannovi, a srazila ho ještě vzdorujícího Bolestí.

Víra Baumannova, jakou ji známe z *Obětovaného*, byla tvrdou, ale byla v každém směru vůdcem, který nezavedl na scestí. „Baumann mu ukazoval osobnost, praví krásně P. Pacary, již víra hnětla, existenci, již dávala víra životní rytmy V Baumannovi potkal Lotte na cestě životem křesťana čistého, téměř brutálního ve svých tvrzeních, a který nalézal ve svém mysticismu mízu pro svůj svěží talent.“

P. Pacary jest přesvědčen, že styky Lotteho s Baumannem vnesly křesťanství do jeho mravního života. Tolik Lotte vždy viděl, že oslabení Francie nastalo vzmachem pozitivistické a scientistické nauky, která podkopala v životě víru v Boha. A poznával, jak ta víra jest silnou oporou proti úpadku mravnímu, který v jeho době činí národ neschopným velikého činu. Cítil sám na sobě, jak později doznal, že žítí, jak žije, znamená „anormalii a že je nezbytno, aby člověk měl něco jiného, čím by se orientoval v životě, než neblahou pochybnost v základní otázce.“ Neměl „jistoty, radosti, pokoje, síly.“

Ale bylo třeba něčeho ještě většího, aby se vzchopil. Bylo třeba Bolesti. Měl dvě děti, dceru Moniku a syna Andrého. Miloval je jako otec a jeho zármutek nad úmrtím Moniky byl nesmírný. Pod dojmem té smrti i pod dojmem nemoci ženy dal r. 1907 pokřtiti svého syna. Bůh šel k jeho duši a šel k té duši bolestí ještě větší. V březnu r. 1908 mu zemřela v Brestu žena, zemřela jako křesťanka. Třeba čísti list, který zaslal Baumannovi, a který přetéká slzami nad tou ohromnou ztrátou. Před smrtí žádala kněze a radovala se, vyzpovídavši se. „Vrátila jsem se do ovčince a již v něm zůstanu navždy“, opakovala si. Chtěl jí vyrvati smrti, zápasil s ní po třicet dní o svoji choť, ale marně. „Byl jsem úplně bezmocným před smrtí, dcerou hřichu.“ Život, který spolu žili, byl těžký. Ale milovali se opravdově a proto cítil „velikou prázdnotu před

tou věčnou nepřítomností." Ale není v dopise ani zmínky po útěše plynoucí z víry. Jest srdcervoucí, ale ještě to není list křesťanův. Ale již věřil. Nemodlil se však a nepřijímal. Bolest, která orala svoji brázdou na poli jeho života, jakoby přikryla vyoranou prstí símě, vržené Rozsévačem. Slzy zavlážíly mu prsa a símě vzrůstalo a vyrostlo a rozkvetlo a uzrálo. A společně s tím deštěm slz zahřívalo slunce símě v srdci. Modlitba a oběť mu byly tím sluncem, jehož paprsky jsou již nasyceny milostí. Lotte ošetřoval svoji sestru nemocnou a modlil se s ní. Obětoval noci jejímu ošetřování.

Zároveň mu pomáhali v jeho stoupání žáci, jež vyučoval. Lotte miloval své zaměstnání profesora a miloval i své žáky. Vyučoval morálce a zřel, že u jeho žáků jest víra v Boha jedinou podporou mravního života. Zřel, což mu bylo tak sympatickým, že u těch žáků jest náboženství katolické tím, čím má býti „základem pořádku, přijetím života s odevzdáním se, nadějí, jež má proto jeho sympatie, že se staví proti ideám nepořádku, anarchie, zoufalství, jež zakouším.“ Byl nucen, chtěl-li je vychovati opravdovými muži, mluvit jim o duši, o zodpovědnosti, o Bohu. „Oddával jsem se, nenáležel jsem si již, mých malých čtyřicet Bretonců bylo mými učiteli, já je měl vésti, a zatím oni řídili mne. Kam jsi se poděl, ty, jenž jsi chtěl býti neutrálním? Proč a poněvadž bylo třeba, abychom v prvních hodinách rozlišili duši od těla. V druhém měsíci jsme musili připustiti Boha. Jednoho dne jsem spontánně pronesl jméno Boží.“

Současně s hledáním Lotteovým se připravoval návrat v duši jiného Francouze, jiného vůdce francouzské mládeže, Péguyho. A tento návrat urychlil návrat Lotteův. Závislost Lotteova na Péguyem jest patrna v celém životě i v celé tvorbě Lotteově. Některým kritikům se zdá, že Lotte by byl bez Péguyho bezvýznamným. A i přátelé vytýkali Lotteovi, že Bulletin, který r. 1911 založil, měl jeden cíl: šířiti znalost díla a myšlenek Péguyových. Toto tvrzení jest nesprávné, jak ještě ukáží. Nuže, Péguy konvertoval r. 1908 o prázdninách. Lotte píše o tom následovně: „Každý rok v září jsem navštěvoval Péguyho. R. 1908 jsem ho zastihl nemocného, vyčerpaného. Všechna ohromná únava celých dvanácti let ho konečně drtila. Cítil jsem sám jeho veliké neštěstí. Vyprávěl mi o své sklíčenosti, zmalátnělosti, žízni po odpočinku. Pojednou se opřel o loket a pravil s pláčem: „Neřekl jsem ti všechno. . . Nalezl jsem víru. . . Jsem katolíkem.“ „Bylo to náhle, pokračuje Lotte, jako veliké vyznání lásky; mé srdce se rozplývalo a pláče horkými slzami, hlavu máje v rukou, řekl jsem mu, téměř proti své vůli: Ach, ubohý starý příteli, jsme jimi oba, jsme jimi oba. Odkud mi přišlo to slovo, poněvadž ještě před chvílí jsem nevěřil. Jaké činnosti, pozvolné, tajemné a hluboké činnosti bylo výrazem? V té minutě jsem cítil, že jsem křesťanem. Ve vlaku, jenž mne odvážel do Paříže, stoupala modlitba na mé rty a dlela na nich po celou cestu, modlitba ze všech nejsladší, krásná a radostná jako jitřenka: Zdrávas Maria, milosti plná.“

Odkud mu přišlo to slovo? Byl na ně připravován. Jeho bytost byla již vtažena opět v síť, z níž uprchla. Lotte byl si vědom, že patří do ovčince, v němž byla jeho žena a v němž již byl. Patřil ke stádu Kristovu. Zbývalo toliko jedno: Stát se účastným všech milostí, jež dává Bůh těm, kteří o ně žádají. Lotte již se mohl modlit, již se modlil, již žádal. Odstraniti předsudky zbývalo proti církvi a kněžstvu a připravit se, aby po dlouhé době opět stoloval s Pánem. Půl druhého roku trvalo jeho oblékání nového člověka. Konečně byl hotov. Řekl si již, jak později vypravoval Mgru Batiffolovi, bývalému almužníku na lyceu Saint-Barbe: „Můj starý, věříš, je tedy třeba, abys se vyzpovídal a slavil své Velikonoce.“

O Velikonocích r. 1910 přijal po dlouhé době, aspoň třiceti let, Tělo Spasitelovo ve své srdce. —

Péguy obdivoval se u Baumanna jeho čistému životu a velkému, který byl založen na mravnosti absolutní, na víře v Boha, na Desateru. Viděl, že upadá Francie, poněvadž odvrhává onu víru, poněvadž zahazuje mocnou oporu, jež by ji zadržovala, když klesá. Byl si vědom, že padal, když té opory neměl. Proto s radostí se uchopil prostředků, jež mu nabízela víra vrátivšímu se. Kristus odcházející zanechal lidstvu chléb, který chrání člověka od smrti a který ho činí stále krásným a který ho posiluje proti všem zlým nepřátelům. Zanechal lidstvu milující Ježíš, jenž jest Spasitel, mši svatou a Eucharistií. A mše sv. a Eucharistie se staly Lottemu pramenem radosti a pokoje a milosti. Missál

byl jeho nejdražší knihou, „z něho bychom mohli vždy vyvoditi celou theologii.“ Přijímal s počátku často, později každý den. Platí mu opravdově slova, jež o něm proslvil Péguy: „Jest přítelem mým od dvaceti let, jest křesťanem, jemuž svátosti jsou výživou.“

Modlitba byla mu silou i útěchou. Il faut prier — je třeba se modlití, slova, jež tak často zdůrazňoval v Bulletinu, by se mohla nazvat heslem jeho životního díla, jímž byl onen Bulletin des Professeurs catholiques de l' Université. „Naše shromáždění jest především shromážděním modlitby. Spojili jsme se především, abychom se více a lépe modlili, modlíce se za více bratrů a s více bratry.“

Lotte byl profesorem a byl si vědom vznešeného svého poslání a vznešeného úkolu všech, kteří zastávali tento úřad. Proto chtěl — a šlo mu již jako přesvědčenému katolíku o duše — svým slovem posilovat, učit a povzbuzovat mnohé ty, kteří se báli, nebo kteří hledali cestu, nebo potřebovali vědět, že rostou na státních ústavech zástupy katolických učitelů. Chtěl dokázati neoprávněnost „proroctví Payotova, že přijde čas, kdy Francie nevzdělaných bude značiti Francií katolickou. Chtěl, aby spojení všech na základech víry, naděje a lásky bylo pramenem, z něhož by prýštila vždy jen čistá a osvěžující voda do srdcí žáků. Jest radostno čísti věty, jimiž po celá tři léta vyjadřoval účel listu: „Máme jen jedinou starost: abychom zůstali hodnými dobrého Boha“; abychom se nejen stali hodnými svého jména křesťana, abychom s touž vůlí probouzeli víru u těch, kteří myslí, že ji ztratili, nebo abychom ji posílili u těch, u nichž ochabla“; „chtěl bych založiti křesťanský krb, aby každý přinesl své polínko“; „aby každý se stal ve svém prostředí centrem víry a charity“; „jest čas, abychom Ježíše nastolili ve svém srdci.“ Není divu, že měl hojně nepřátel, a že i ti, kteří by měli chápat, nechápali. Ale měl i confiance au Bon Dieu — důvěru v dobrého Boha. Prosil ty, kteří s ním jdou v jednom šiku, přijímati každou prvou neděli na úmysl obrození celé Francie v duchu Kristovu. „Prosím naše přátele, aby se nevymykali této povinnosti. Ostatně připomenu neděli každého měsíce, jež nás shromáždí u Svatého Stolu.“ Lotte hluboce chápal souručenství všech, a proto tolik zdůrazňoval potřebu modlitby, ježto „každý křesťan se musí modlití nejméně za dvanáct osob.“

Doba moderní. Ať ve Francii, ať v Čechách, všude, kamkoliv dohlédneme, vystává před okem naším veliká otázka zodpovědnosti. Dnes má každý věřící zodpovědnost nesmírnou a toho si byl i Lotte vědom. Proto bral své dílo co nejvážněji a proto je začínal, pokračoval v něm a končil je s Bohem. „Byl jsem nejšťastnějším, píše z pole příteli, když jsem vše dal dobrému Bohu. Stále opakuji: Fiat voluntas tua — Buď vůle tvá. Toto úplné odevzdání jest plně sladkostí.“ „Nezvolili jsme své hodiny. Nenáleží člověku vyvoliti hodiny. To jest věcí Boha. Ale když hodina přišla, jest na nás, abychom šli. Jaká čest! jaké vyvolení! Jsme těmi, kteří budou smířovati, těmi, kteří budou obnovovati.“ Zaznívá z těchto slov heslo papežovo: „obnoviti vše v Kristu.“

Dovolte mi zmíniti se několika slovy ještě o Lotteově smrti. H. Massis vypočítává známky, které určují moderní katolické spisovatele francouzské a mezi jinými jmenuje touhu po oběti — le désir du sacrifice. Nuže, katolická Francie obětovala H. du Roure, Péguyho, G. Moreaua, Lefilleula a mnohé jiné. A i Lotteho. Šel pomstíti svého přítele Péguyho, jenž padl v srpnu 1914. Cítil, že jest nezbytno, aby šel bojovati. „Bili jsme se perem, je třeba, aby nadešla chvíle, kdy se budeme bít mečem, není-li naše řeč dřívější planou.“

Amadeo Silva Tarouca.

ROZUM A MILOST.¹⁾

Mluvíme-li o rozumu a milosti, o vědě a náboženství, sledujeme cíl dvojí: Jednak se obracíme k těm, kdo vědy kat exoché — filosofie — si dosti neváží, nemajíce ji za nejušlechtlejší výplod lidského ducha, za přední zbraň ve světové válce duchův.

¹⁾ Viz „K obraně filosofie křesťanské“ čís. 7.

Jednak chceme promluvit k těm, kdo, nakaženi jsouce materialistickým a racionalistickým duchem času, nepřiznávají nadpřirozenosti rozhodujícího významu ve veškeré činnosti jednotlivců i celé společnosti, pro všechny zdar a blahobyť, v dějinách světových i v úkonu nejnepatrnějším.

¶ Práce tato ústrojně se druzí k práci předcházející, poněvadž teprve nyní se dostaneme od upotřebitelné zbraně k vítězným činům, ze světla paprsků k věčnému ohnisku, ze kteréhož všechny musí vycházeti, mají-li proniknouti to temno, zahřáti ten chlad, to jest působiti.

Mnohým povstávají obtíže z té, zdánlivě nepochopitelné, okolnosti, že tolik vážných a nadaných mužů se k pravdě nedostane při své mnoholeté práci a to ani za celý život. Du Bois Reymond vypočítal svých sedm známých světových záhad: 1. pralátka, 2. síla (pohyb) 3. účelnost v přírodě, 4. život (a jeho rozpoložení), 5. sebevědomí, 6. rozum, 7. svobodná vůle. Kdo však umí užívatí svého zdravého rozumu, ten se tomu diví: vždyť pro něho to nejsou záhady! Jsoucnost Boží, lidská duše a svoboda jsou pravdy, jichž dosíci lze přirozeným světlem rozumu, samozřejmými základními principy. — Chtěl-li by někdo popíratí jsoucnost slunce, právem bychom ho měli za blázna, protože je vidí každého dne vlastníma očima. Ale což, kdyby nebe vždy a všude bylo pokryto hustými mraky a jenom snad prastaré ústní podání by zvěstovalo něco o slunci? Potom bychom mohli jenom hypotheticky souditi o jsoucnosti slunce, ku př. ze střídání se dne a noci, a. p. A kdyby v tomto případě byly důvody nejčetnější a nejzávažnější, přece by někdo mohl říci: „Ne, já nechci věřiti, že slunce jest; kdyby existovalo, viděli bychom je.“ Zde přestává hmotná, nutná příčinnost, jakáž vládne mezi popudem a pocitem, mezi promítajícím a průmětem a jeví se svoboda, spočívající v duchové povaze lidské duše: na tomto světě, při porušeném stavu naší přirozenosti není ani jediné nadsmyslné pravdy, která by se našemu rozumu vnucovala, kterou bychom přijati museli. Kdyby tomu bylo jinak, nebyli bychom svobodni, nebyli bychom lidmi.

Nadsmyslné pravdy můžeme pojímati, poněvadž jsme duchy; protože jsme svobodni, můžeme pravdy přijati, nebo zamítnouti, nebo dokonce lži za pravé míti. Není to ideálem duševní svobody; jest to jenom svoboda lidská, právě po hříšném pádu člověkově. — Bůh se našim prarodičům zjevil způsobem přirozeným: byli nejen přirozenými obrazy Božími, ale i přirozenými dětmi Božími. Adam i Eva žili v úplném souladu s Bohem, se sebou a se světem, ve přirozené svobodě pravdy a dobra, ve šťastném vědomí Božského svého synovství a věčných svých met. Ale ďáblova nenávisť všecko změnila: stal se první hřích. Člověk zneužil své svobody, zprotivil se známému přirozenému pořádku a prvním hříchem ztratil přirozené synovství Boží na věky. Od té doby, co se člověk protivil Bohu, postavily se tělo i příroda proti člověku, jemuž podle věčného — nyní porušeného — pořádku měly býti poddány.

Člověk vždy hlouběji padal do své pozemské hříšné nicotnosti a hvězda prazjevení víc a více mu mizela. — Boží spravedlnost měla dvě cesty vyrovnati hřích: buď naprosto, okamžitě hříšníka zničití, nebo věčně ho pokutovati. Boží spravedlnost a prozřetelnost zvolila cestu druhou a my všichni, nešťastní obrazové Boží, byli bychom jako padlí andělé věčně spravedlivého Boha museli oslavovati v pekle, kdyby Boží slitovná láska nás nebyla navrátila i druhému našemu účelu, věčnému štěstí. Toto se však mohlo státi pouze nadpřirozeným způsobem: jediná přirozená rovnocennost za hřích, za povstání proti Bohu, to jest věčný trest, byla vyhrazena pokutou Boha samého nadpřirozeným vyrovnáním v plnosti časů. Svou vlastní předrahou krví vykoupil nás Spasitel, druhá Božská osoba, nadpřirozené synovství Boží a nadpřirozený nárok na původně přirozený náš druhý účel, na věčné blaho. Poněvadž však porušená naše přirozenost není s to, aby tohoto cíle dosáhla způsobem přirozeným — ani po nadpřirozeném vyrovnání Bohem — nezměrná láska Spasitelova ráčila u nás zůstatí svou milostí v jeho svaté Církví a podstatně, úplně Nejsvětější Svátostí až do konce časů. —

Z těch zázračných událostí plyne pro náš účel následující: 1. že nejsme docela a na věky ztracenými tvory, život náš vůbec, že jest snesitelným a účelným to jest pouhý nadpřirozený dar milostí.

2. Základ lidské naší přednosti a záruka účelnosti a hodnoty našeho života, veškeré naše naděje, vše úplně a jediné, naprosto a jistě ve drahé krvi Kristově.

3. Nové spasitelné uspořádání a synovství Boží jest tedy rázu čire nadpřirozeného, kdežto přirozeně nám nic jiného nenáleží, nežli naprosté věčné neštěstí a záhuba.

4. Od té doby, co jsme se znovu narodili jako nadpřirozené dítky Boží v plnosti času na hoře Kalvárské, od té doby jest pro nás pouze dvojí možnost: buď přemoci porušenou přirozenost nadpřirozeností, nebo vzdáti se nadpřirozeného uspořádání a podlehnouti přírodě. Buď býti syny Božími, nebo otroky přírody.

5. Bez našeho spolupůsobení Boží spravedlnost nás spasiti nemohla; svoboda nám zůstala tak, jako nám zůstala i porušená naše přirozenost. Dítkami Božími tedy býti nemusíme, ale Božími tvory jsme a zůstaneme. V prvním případě dosáhneme svého nadpřirozeného určení, ve druhém případě stihne nás náš osud přirozený. —

Podle obyčejného mínění, znamená dostoupiti vrcholu nějaké otázky tolik, jako uchýliti se od předmětu. Mnozí raději rejdí na kmitavé hladině mořské, nežli aby se ponořili do tiché, tajemné, zatmělé hlubiny až na dno. Dnes však jest rozpoutána taková bouře, vlny pnou se tak vysoko a příboj zuří tak prudce, že nelze zachrániti se z tohoto víru jinak, nežli spěchatí po moři jako svatý Petr do člunu Spasitelova. A nedostaneme se přes pěníci se propasti jinak, nežli se záchranným pasem svaté víry. Víra jest „pevné přesvědčení o tom, co nevidíme.“²⁾ Hladinu mořskou, nynější hmotný život, ano, tu vidíme, ale hrozného věčného dna pod sebou a zázračných věčných nebes nad sebou, toho ještě nikdo co živ nespatrił, poněvadž to přesahuje náš přirozený obzor.

A zde tedy jest odhaleno jádro celé otázky. V ráji Bůh stvořil našim prarodičům „umění ducha, citem naplnil srdce jejich: a dobré i zlé věci ukázal jim“³⁾ avšak my, my tomu musíme věřiti. Musíme věřiti v nadpřirozené určení své, abychom se nedožili osudu svého přirozeného; musíme slepě a poslušně užívatí této jediné nadpřirozené cesty, svaté víry, abychom nepadli do hrozně propastí, kamž všechny jiné cesty vedou; musíme se odřici vše svévole, bychom dobyli říše nadpřirozené; jinak by porušená přirozenost byla naším podílem a naším koncem. —

Zdánlivě jsme se značně uchýlili od svého původního thematu: rozum a milost, věda a náboženství; ale jenom zdánlivě, neboť se zde nejedná o nic méně, nežli o dva podstatně různé světy: svět zdánlivý a svět naprosté skutečností; svět zahynutí a svět spásy, přirozenost a nadpřirozenost. —

Z předcházejících úvah jest jasno a pochopitelno: 1. Přirozenost a nadpřirozenost nedají se smířiti; jedna musí obětována býti druhé. 2. Všechno, co nemá spojení a posledního účelu a živné půdy v nadpřirozenosti, jest vratké, neplodné, marné a všechno, co se na přirozenosti přičí, s ní vůbec se srovnati nedá, jest lichým životem, lichou kulturou, lží a klamem. A naopak: jenom nadpřirozené zákony jsou zaručeně spasitelné, prospěšné, jistě účinné; pouze v souladu a spolupůsobení s nimi dá se příroda podrobiti a zušlechťiti: pouze jako služba bezprávná ztrácí přirozenost svůj smrtící osten, ano stává se dobročinnou.

Tuto pravdu nám objasniti, jest providentielním úkolem doby nejtěžší krise, v níž žijeme. Tážeme-li se denní zkušeností, dovíme se ještě následující: 1. Člověk bývá krátkozrakým často a přirozeně má pouze problematický a daleko nesahající vliv na příčinnost svého jednání. „Člověk míní, Pán Bůh mění.“ Bismark řekl: „Jest prostě neuvěřitelno, s jak málem rozumu (scil. lidského) svět ovládán jest.“ „Nebývejte jako kůň a mezek, kteříž rozumu nemají“, (Žalm 31. 9.) praví Písmo svaté těm, kdo pouze přirozenými prostředky chtějí ovládati svět.

2. Přijati pravdu nadsmyslnou, nebo dokonce nadpřirozenou, k tomu člověk nikdy není nucen a přirozenými prostředky také nucen býti nemůže. Může nechtíti a když konečně nechce, vidíme příčinu toho v pýše, nebo v pohodlí. Tím se vysvětluje, proč Aristoteles, jenž svou soustavou dosáhl tak dokonalé dosud neznámé stupně vývoje lidského rozumu, na svůj čas a na celé potomstvo téměř nepůsobil; až ve středověku božská prozřetelnost užila jeho soustavy na obhajobu víry zjevené! Plato naproti tomu, formuloval sice mnoho nesprávností, ale intuitivně a geniálně, spíše jako umělec a mystik

²⁾ K Židům 11, 1.

³⁾ Sirach 17, 6.

tušil nutnost nadpřirozeného, vše pronikajícího uspořádání. Výplody jeho ducha rozkošně znova rozkvetly v neoplatonických mysticích prvních dob křesťanských. — Komu ostatně tyto úvahy se nezdají příliš praktickými, přímo primitivně elementárními, ať srovná působnost životní práce sv. Dominika, nebo sv. Františka Seraf. s působností životní práce Napoleonovy, nebo Bismarkovy!

3. Zkušenost dále učí: Rozum a vůle v porušeném stavu nejsou dosti silnými, aby člověk za všech poměrů a v trvalých požadavcích životního boje sám své svobody prospěšně užíval, svou spásu konal. Jest nezbytně potřeba milosti účinkující. Tato není nic jiného, nežli bezprostřední Boží vliv na rozum a vůli, kterýmžto nadpřirozeným způsobem stává se pravda pochopitelnější a dobro žádanějším.

4. Nadpřirozenou pohnutkou bezprostředně na rozum a vůli působití, dovede jediný Bůh. Chceme-li my prospívati, musíme pracovati v souladu s nadpřírodou, za nadpřírodu bez kompromisů a podmínek, ale prostředky přirozenými; neboť účinek nemůže převyšovati příčiny.

5. Předcházející skutečnost a pravidlo týče se naší práce na zemi vůbec. K tomu se druží jiná skutečnost, týkající se speciálně filosofie: „Proti židům můžeme disputovati Starým zákonem, proti kacířům Novým. Tito však (pohané) nepřijmou ani toho, ani onoho. Odtud dlužno rekurrovati k přirozenému rozumu.“⁴⁾ Bezděky tu vzpomínáme výtečného letáku prof. Dra Pekaře ve věci vystupování z Církve. Vážný a přísný historik se v něm nepřiznal k motivům nadpřirozeným a o těch, ke kterým se obracel, věděl, že nadpřírody uznati nechtějí, nebo ji neznají; jinak by přece o vystupování nebyli přemýšleli. —

6. Všeobecná zkušenost z dějin dosvědčuje, že veškerými různými systémy a podniky se nepodařilo lidstvo na této zemi trvale oblažiti.

7. Vylučte nadpřírodu z dějin lidstva a svět se podobá blázcinci, neboť „dějiny Evropy jsou dějinami křesťanství, dějiny křesťanství dějinami katolické Církve, dějiny Církve dějinami papežství a dějiny papežství jsou dějinami mužů od Boha poslaných jistého dne v jisté hodině, by rozřešili veliké problémy lidstva ku prospěchu tohoto lidstva a ve smyslu prozřetelnosti.“⁵⁾

Končíme.

Dále, nežli na úpatí hory Kalvárské a ke dveřím lidského srdce, dále chromé slovo nepostačí. „Jediný skutečný a nejhlubší předmět dějin světa a lidstva, předmět, kterémuž všechny ostatní jsou a budou podrobeny, jest konflikt víry s nevěrou.“⁶⁾

Co s poměrem rozumu k milosti? To jest poměr paprsků k slunci. A poměr vědy k náboženství? Ten naznačil Kristus sám slovy: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a tyto všechny věci budou vám přidány.“

Lidská naše slabost a převrácenost, nenávist nepřítelova nás děsí, zmatek a poblouznění ve světě nás trápí, proto: „Emitte Spiritum Tuum et creabuntur!“ A pokrok? Kultura, zdar na světě? „Et renovabis faciem terrae.“

A n t. N o v á k :

ZA KRÁLOVSTVÍM BOŽÍM.

(P o k r a č o v á n í.)

V minulém čísle jsme osvětlili sociální činnost jednoho velkého světce církve. Leckdo by namítl. Ano, sv. František byl velikán, ale jak vypadala současná církev? Odrázili jsme tuto námitku již na počátku. Církev jako ústav spásy pro všechny věřící musila

⁴⁾ L. Tomáš S. c. g. I. 2.

⁵⁾ Donnos Cortés: „Pius IX.“

⁶⁾ Goethe „Westöstl. Diwan.“

na všechny bráti zřetel a počítati s lidskými slabostmi. Křesťanství — katolicismus je hnutí lidové, ne aristokratické. Církev musila mezi barbarskými a polobarbarskými národy teprve zjednávat předpoklady pro život křesťanský, chtějíc dosáhnouti velikého cíle. Duše národů jenom pomalu dají se přetvořovat. A přece církev středověká vykonala obrovský kus práce, neboť byla jediným nositelem kultury. Teprve s křesťanstvím přišla vzdělanost do zemí našich, teprve křesťanství nám darovalo písmo (sv. Cyril). Také po stránce hospodářské byla církev a její řády u nás jediným průkopníkem pokroku. Ke konci X. století přišli k nám Benediktíni, později Praemonstráti, Cisterciáci a na konec žebravé řády. Všichni tito zakládali kláštery své v odlehlých, málo zalidněných krajinách, uprostřed lesů, v údolích, při řekách a potocích. Mýtili lesy pomocí laických bratrů a vzdělávali je na role a pastviny. Kromě toho tvořice korporaci, která dle stanov řádu všechny potřeby životní sama bez cizí pomoci měla opatřovati, zřizovali při klášterích dvorce, sýpky, stáje, zahrady, vinice, mlýny, pekárny, kovárny, lázně, provozující sami všechna potřebná řemesla. Při cisterciácích se na příklad chválí, že zakládali silnice a cesty, podnikali vodní stavby zavodňovací a odvodňovací, konečně že i se zdarem pěstovali hornictví a sklárství.

Církev střežila a chránila posvátnost manželství, bránila poddané před útiskem vrchností a přispěla k odstranění otroctví. Ze strany církve vyšel první popud k odstranění odumrtí, čímž se pojišťovalo rolníku lepší právo na statek. V pozdním středověku církev snaží se reglementací cechovní zabrániti vybudování kapitálu a podařilo se jí skutečně do pozdního středověku udržet v Evropě sociální mír.

Stát, dnes tolik zbožňovaný, měl na starosti jen války a opět je to církev, která mírní zášti mezi jednotlivci i národy. Zavádí t. zv. „treuga dei“ — mír Boží. Po čtyři dny a 5 nocí (od čtvrtku do pondělí) se zastavovalo z příkazu církve všechno nepřátelství, z úcty k utrpení Kristovu. Prof. Kadlec (v „Čsl. republice“ 27. března 1921) a prof. Novotný (v „Nár. Listech“) výslovně podotýkají, že míry Boží byly institucí původu církevního a měly se státi všeobecným církevním zřízením.

Na synodě lateránské r. 1059 byl stanoven na porušování míru těžký církevní trest.

Z Francie šířila se tato instituce do Německa, které správně nazval papežský legát Campanus lotrovskou peleší, neboť tam mezi šlechtici „ten je statečnější, kdo je větší rváč.“

Kolika krvavým válkám bylo zabráněno, kolika bezprávím se předešlo uvalením klatby — tedy prostředkem duchovního rázu, o tom mluví dějiny. Papežství bylo největším soudním a smířcím tribunálem světa a žádná jiná instituce ji dosud plně nenahradila.

Také o chudé starala se jen církev, která pokládala péči o chudé za nejvznešenější povinnost. Od dob Řehoře Velikého (6. stol.) vyvinul se zvyk věnovati čtvrtinu kněžského desátku na chudé. Někde, jako v Anglii, připadala chudým dokonce třetina desátku. Stavěny byly špitály a také kláštery byly vezdy otevřeny chudým a trpčícím. V Anglii bylo takových špitálů na 400. Přijímali se do nich nejen nemocní, nýbrž i opuštění a stářím znavení lidé. Podobně bylo i u nás a odcizil-li se ten který řád či klášter svému poslání, proto ještě není možno ospravedlňovati vandalismus, jakého se dopouštěli Husité na našich klášteřích.

Svatý František praktikoval zásady evangelia bez ohledu na stávající řád společenský. Tíhl celou svou bytostí k nebi, neboť dovedl oprostiti se od hmoty. Jeho šlépějemi mohlo jíti několik, snad tisíce jedinců, nikoli však celé národy. Křesťanství bude vždy jen kvasem pronikajícím lidstvo, zušlechťujícím ho a poznenáhlu přivádějícím do království Božího na zemi. Až jednou bude jeden ovčinec a jeden pastýř, pozbude svět práva na další existenci a nadejde den poslední.

Byli však mužové, kteří počítali se stávajícím pořádkem a správně vycítili, že ani velká jedna revoluce nezpůsobí na zemi ráj. Snili o státu budoucnosti a v jejich názorech shledáváme se se zásadami, jež se snaží realizovati dnes komunisti, chápající ovšem sociální reformu čistě materialisticky.

Mezi největší utopisty patří Tomáš Morus, lord kancléř a největší anglický humanista XVI. století. Morem počíná nová doba. Ač je neohroženým křesťanem a dovedl i život obětovat za myšlenku náboženské jednoty Anglie s církví římskou, přece zná i slabost lidskou a počítá s ní. Jeho utopie stane se skutkem, až lidé stanou se dobrými. Veliké politické i sociální převraty, způsobené objevením Ameriky ve staré Evropě, nemohly zůstat bez vlivu na tohoto státníka.

Ale nebylo to jen objevení Ameriky. Anglie prodělává v letech 1470—1530 velikou revoluční periodu — ne nepodobnou dnešní. Ale tenkrát nebyl to kapitalismus průmyslový, který rdousil současný život, ale kapitalismus zemědělský. „Naše ovce, které bývají tak skromné, a obyčejně se spokojí jen maličkem stravy, počaly býti nyní tak žravými a nezkrotnými, že pohlcují samy lidi, role, domy, a města pustoší a odlidňují“, píše Morus ve své Utopii. „Ovce žerou lidi!“ — Aby vyhověli majitelé půdy stále větší poptávce vlny, vyhánějí z ní poddané sedláky. A nejen to. Tam, kde seděl sedlák na půdě, která tvořila enklávu v jednotné državě velkostatkářské, byl z ní násilně sehnán a na místě, kde bylo dříve zaměstnáno 200 lidí, nalezneme sotva dva neb tři pachtýře. Pán nechal ležeti půdu ladem, oplotil ji a pásal tam ovce. Jen kláštery a duchovní statky dbaly více potřeb drobných zemědělců. Vyhnaní rolníci nemohli nalézt nikde obživy. Potulovali se z místa na místo a z hladu kradli. Tu teprve uznal stát za vhodné zakročovat, t. j. odsuzoval je jako zločince k smrti. Morus se ohražuje proti ukrutnému věšení zlodějů a některé jeho argumenty by se hodily do moderního zákoníka. Dokazuje, že státu usmrcování lidu neprospívá. Spíše by měli býti trestáni hltouni půdy, kteří tisíce jiter obklíčili ohradou a podvodem neb násilím sedláky půdy zbavili neb přinutili k prodeji. Když ztrávil tito stržené peníze, co jim zbývalo, než aby kradli a dali se oběsiti? Úpadkem orby zdražily se životní potřeby a vlna tak, že chudí lidé nemohli vlnu kupovati a přicházeli tak o práci. Chov ovcí a prodej vlny obstarávalo totiž několik jednotlivců (oligopol), kteří ceny uměle drželi ve výši.

Vedle těchto žijí z práce jiných ještě šlechtici se svými družinami, kteří starají se jen o hry a vojny. Z nich sestává jádro vojska, rekrutované dříve ze zemědělců a řemeslníků. Nyní vojáci se najímají a jsou stálým zdrojem nepokojů. Aby nezaháleli a nemalátněli mírem, vyhledávají se války. Mrzáci z nich případnou obci na obtíž. Proto žádá Morus zrušení stálého vojska. Morus má zájem o ozdravení soudobých společenských bolestí. Potírá zločinnou spekulaci a bezohledný kapitalismus. To jsou zdroje zlodějství ne-li lupičství. Vrstvy sociálně nižší jsou nuceny omezovati počet služebnictva a své potřeby. Na druhé straně se hýří; nevěstince a jiné peleše, krčmy, vinárny, pivnice a ničemné hry se rozmnožují, peníze zbytečně vyhazují. „Vyvrhněte tyto zhoubné mory, ustanovte, aby ti, kdož rozbořili města a venkovské dvorce, je buď opět vystavěli, nebo je postoupili těm, kdož by je chtěli opět vybudovati. Omezte skupování, prováděné boháči, a ono povolení prováděti skoro monopol! Nevyléčíte-li se z těchto pohrom, marně budete se chlubití spravedlností. Jestliže dovolujete, aby lidé byli co nejhůře vychovávaní a mravy jejich ponenáhlu již od útlého mládí kaženy, a trestáte je tehda, když spáchají ony zločiny, na něž jste jim od dětství dávali naděje, což je to, než že děláte zloděje a pak je trestáte? Pro ukradený peníz nesmí se brátí život! Přílišnou krutostí doháníte k větším zločinům.

Stejně energicky potírá Morus tajnou diplomacii a intrikářství na dvorech panovníckých.

Panovníci pouštějí se do válek, aby zakryli vnitřní nesnáze a nedbají, že válkou jsou doma mravy porušeny a odvaha k vraždám a krádežím posílena. Panovník zadlužený válkou si pak obstarává peníze zlehčením mince neb pokutováním pro dávno zapomenuté příkazy.

Někde absolutismus královský tak vyspěl bídou lidu, neboť „záštita panovníkova spočívá v tom, aby lid nezbujněl bohatstvím a svobodou, poněvadž tyto vlastnosti méně trpělivě snášejí krutou a nespravedlivou vládu“. Morus pronáší na tu dobu kacířská slova, že lid si volí panovníka k vůli sobě a ne k vůli králi, aby totiž žil z jeho práce prost vší zodpovědnosti. Posmívá se výroku, že „král nemůže nespravedlivě jednati i kdyby chtěl a varuje panovníka před netrpělivostí a pýchou. Neboť právě pro tyto neřesti se stává, že národ králem buď pohrdá neb jej nenávidí.

Ochuzení lidu je nejlepší živnou půdou pro nespokojenost a sváry. Oceníme dobře tuto odvalu Morovu, když si uvědomíme, že žil na dvoře Jindřicha VIII. a v době, kdy Macchiavelli vydává známý nemravný traktát „O knížeti“ (Il principe).

Morus nakreslil pak ideální obraz státu budoucnosti. Je si vědom, že křesťanství je vhodnou základnou pro nový společenský pořádek. Poměry jsou však takové, že křesťané musí tajiti většinu toho, co Kristus učil, aby nebyli prohlašováni za revolucionáře. Zásady Kristovy byly smířeny s mravoukou lidu, ale tou věcí se nedokázalo nic jiného, než že je dovoleno s větší bezpečností býti špatným. Panovníci to dobře pochopili. (Jindřich VIII.)

Poněvadž příčinou valné části zločinů je sociální bída, navrhuje Morus zrušení soukromého vlastnictví, neboť tam, kde je soukromý majetek a kde všichni měří vše penězi, tam nemůže býti obec řízena spravedlivě nebo zdárně. Tak si to zavedli na př. na ostrově Utopii a žijí tam šťastně a spokojeně.

„Stanoví-li se, aby nikdo neměl více pozemku, než určitou míru, aby každý měl zákonitý odhad peněz, postará-li se nějakými zákony, aby ani panovník nebyl příliš mocný, ani lid příliš volných mravů; aby též úřady nebyly podplácením získávány, ani prodávány, aby nebylo nutno, aby úředníci na nich se representovali, poněvadž tak dává se příležitost hromaditi peníze lstmi a krádežemi a nastupuje nutnost postavití boháče v čelo takových úřadů, které spíše by měly býti spravovány lidmi prozřetelnými — takovými zákony, tak jako chorá těla se do jisté míry léčí ustavičnými léky, tak jimi i tato zla mohou se zmírniti a zlehčiti. Aby však se vyhovila a věci nabyly opět zdárného vzezření, na to není vůbec naděje, dokud panuje právo vlastnictví.“

Tomáš Morus sice v zápětí uznává, že čirý komunismus je nemožný, neboť líní by se vzdalovali práce a autorita úřadů by klesla na minimum. Ale mnoho zla by se vyplnilo novým sociálním řádem.

Než zajdeme na Utopii, kam umístil Morus svůj vysněný stát.

Na tomto neexistujícím ostrově žije obyvatelstvo skutečně ideálně. Obyvatelstvo měst a vesnic společně stará se o výživu a svorně užívá výsledků práce. Obyvatelstvo měst odchází na dvě léta na venkov, aby se zdokonalilo v zemědělství a naopak. Také řemeslům se učí všichni i ženy. Každá rodina (nesmí čítat více jak 40 členů) si většinu běžných potřeb zhotovuje sama. Na ostrově je zavedena toliko 6tíhodinová práce a stačí to, neboť na Utopii není boháčů, šlechty ani lenochů a žebráků. Není tam vůbec peněz. Je zavedena všeobecná pracovní povinnost. Od ní osvobození jsou jen vyšší úředníci a ti, kteří byli doporučeni kněžími, aby se zabývali vědeckou prací.

Utopiané se odívají koží a pláštěm jednotné barvy. Vydrží až 7 let. Těžké práce konají zločinci, odsouzení k doživotní práci neb dobrovolníci, vedení náboženskými pohnutkami.

O zdraví lidu je dobře postaráno. Každá rodina má svůj dům se zahradou, ale každého desátého roku se mění domy losem, aby se bránilo myšlence soukromého vlastnictví.

Politická ústava je demokratická. Úředníci i kníže se volí. Úředníci obstarávají hlavně zásobování: to jest doplňují a rozdělují zásoby — bez jakéhokoli odškodňování. V každé čtvrti městské je tržiště a tam chodí náčelník rodiny pro všechny potřeby a obdrží je bez peněz. K tržištím jsou připojeny veřejné jídelny, které jsou tak výtečně zařízeny, že většina obyvatel zde jí. Nikomu se však nebrání odnésti si jídlo domů. Také nemocnice a porodnice jsou vzorně zařízeny.

Zlato a stříbro se vůbec necení. Užívá se ho na výrobu pout a nočních nádob.

Panny smějí vstoupiti ve sňatek po 18ti, muž po 20ti letech. Porušení čistoty před manželstvím se trestá záповědí manželství. Nevěra a cizoložství se trestá — otroctvím. Přebytek populace se uvolňuje zakládáním kolonií v sousedství.

Na ostrově má každý příležitost se vzdělati. Každodenně časně z rána se konají přednášky. Pěstují se ponejvíce vědy praktické. Z umění je přístupna toliko hudba, kdežto básníci, malíři a sochaři nemají na ostrov přístupu.

O duši věří Utopiané, že je nesmrtelná a že se zrodila milostí Boží ke štěstí. Ctnost a dobrota dojdou po tomto životě odměny, zločiny budou pokutovány. To je základní morálka. Jinak se nikomu v náboženství násilí nečiní, nikdo ale také náboženství nesmí urážeti.

(P o k r a č o v á n í.)

CO ŽIVOT DAL.

Kněz zemřel. Píši s bolestí tyto řádky, jež jsou nekrologem velikému muži, protože velikému knězi. Dp. Toman zemřel. Byl to kněz podle Srdce Páně, kněz, který měl jedinou vášeň, totiž získati Bohu co nejvíce duší. Proto neznal únavy, proto se vší silou se pustil v boj proti nástrojům ďábla — odpadlíkům československé církve. A bylo viděti, jak na schůzích, v nichž poštváný dav ječel zlobou, on, kněz Toman, hájil hlubokými důvody Pravdu Kristovu. Bylo ho viděti, jak s ochotou vyučoval i mládež katolickou i mladé ligisty, jak sděloval s nimi poklady vědy, jež nashromáždil dlouhým studiem. Radoval se, že hlásí se noví ku práci, kteří mají zápal mládí a nadšení.

Toman byl důkazem, že osada, v níž působil dobrý kněz, stojí pevně za svým pastýřem: Hloubětín, blízko Prahy! Hloubětín, místo dělnické! A v tom místě byl ctěn a milován. Československá sekta a Volná myšlenka posílala na jeho osadu nejlepší řečníky a Toman měl za sebou lid, ten ho poslouchal a všichni svědčové odcházeli s nepořízenou.

A Toman odchází do království, jehož krásu a bohatství a slávu hlásal. Odchází si pro odplatu, ježto zachránil životu hodně duší. Byl vyvolen, aby bránil dílo Boží a bránil je. Jsem ujištěn, že z mnohých srdcí vyjde vroucí modlitba za tohoto lovce Páně, že z mnohých vytryskne slza za tohoto nebojácného bojovníka. Ale jeho příklad zářící zůstane u nás a bude povzbuzovat, bude povzbuzovat hlavně kněze, aby byli kněžími v dnešní době. Jeho slovo, milé a plné důvěry a síly, bude zavznívati stále u těch mladých jinochů a dívek, které vyučoval. Jeho hluboká inteligence a svatost bude nám, kteří jako studovaní máme býti vůdci národa, hlasem volajícím, jak a proč třeba se bít pro Pána. Celý jeho život a celá jeho činnost mluví velikým a mocným hlasem a obsahem té řeči jsou slova apoštola Petra: »Pane, jsem hotov Tě následovati, i do vězení i ve smrti.«

S Bohem, knězi Tomane, odpočivejte, neboť máte právo na odpočinek a prostě za nás a za vlast, řítící se v propast!

Náboženské poměry u nás.

Není hlavní otázkou dneška, co budeme jísti, ani čím se budeme odívati, neboť to

vše bude podle hlubokých slov Páně přidáno. Ani není nejnaléhavější věcí dne návrh p. Krejčího v kulturním výboru sněmovny na společné užívání katolických chrámů. Neboť to jest pitomost, a pitomost jest problémem leda u národního socialisty. Ani nejsou nejněžším problémem násilnosti při zabírání chrámů československou sektou. Neboť to dělá mnoho lidí z dlouhé chvíle, mnoho z legrace a nikdo z opravdového zanícení. Ale jest nejnaléhavější otázkou dne, a otázkou věčnosti, neboť hluboký problém není ze dne a pro den, zda nezemře mnoho lidí pro život. Kladně zodpovězeno: Jak rozdmýchat víru v lidech? Tato otázka je tak důležitou, že na ní závisí bytí či nebytí národa. Jest přímo historickou. Jest důležitější než navázání styků s Itálií nebo s Maďarskem, neboť to se často spraví při chutných banketech, které, jak jest již dosti známo, pro národní bytí nebo nebytí nic neznamenají. Ježto Sv. Stolice jest si této pravdy dobře vědoma, proto vyslancům hostin nepořádá, ale jedná s nimi, zasluhují-li toho, nebo nejedná, nejsou-li toho hodni. A poněvadž český člověk jest přesvědčen, že cizina se předhání ve své lásce k nám, a poněvadž ještě si nezvykl býti k sobě kritickým a bráti něco vážně, pěje ody na ty, kdo mu dají do žaludku, a nenávidí ty, kteří více cení duše. Zkrátka Řím, ten katolický, Sv. Stolice jako zástupce této Církve, musí býti nenáviděna od českých lidí, poněvadž jí jde jen a jen o duše.

Tedy, jak rozdmýchat víru v národě? Zdůrazňuji, že to píši pro věřící, ba hluboce věřící lidi, a že jsou si vědomi, že od nich závisí, bude-li ještě za 30 let československá republika československou republikou, nebo bude-li se psáti: Byl jednou čas, kdy byla atd. atd. Jest problém víry problémem individua jako jest problémem souhrnu individuí, společnosti, rodiny, státu. Je to pravda, která se dá čísti v srdci věků, a kterou málokdo rozvažuje, poněvadž je třeba, aby se vidělo do věků, vystoupiti na výšiny a nerozptylovati se drobnostmi dne. Poněvadž naše veškerá kultura a civilisace se ráno rodí a večer zmírání jako jepice, a poněvadž náš člověk jen tu jepici zbožňuje, proto je těžko mluvit mu o víře a žádati ho, aby poslouchal takovou řeč. On by nanejvýše se vzdá-

lil, je-li hlubším, a vysmál by se vám, je-li blbcem.

Víra jest dílem Božím v lidstvu. Jest Životem, který byl ukřižován proto, aby lidstvo žilo. Víra není možná u člověka dneška, jakým jest náš člověk, dokud nezničí v sobě dvě věci: vášeň a pýchu. Řekl nemoudrý ve svém srdci: Není Boha. Snižte své hlavy před Bohem. Církev, které potřeboval Bůh, aby lidstvu dal Pokoj, Církev, v níž trvá Ježíš, který jest Pomazaný, Christos, Církev, která stojí ve věcích jako pomník Božího Slova, Církev přes celý púst vyzývá věřící při oběti Nejsvětější: *Humiliate capita vestra Deo* — Snižte své hlavy před Bohem. A Církev příkládá této pokoře takovou váhu, že uděluje milost jen pod podmínkou úplného pokoření se před Bohem. Zpověď jest pokoření člověka před Bohem.

Národ, lidstvo, člověk dojdou k víře jen tehdy, splní-li tyto dvě podmínky: přemůže-li v sobě vášeň a pokoří-li se před Bohem. Čeho dílem jest to nynější rozbití v národě, všechna ta nevěra? Člověk zapomínal, že jest obrazem Božím. Zapomínal tak, až úplně zapomněl. A výsledkem toho zapomenutí bylo přesvědčení, že jest obrazem zvířete. Břicho jest naším bohem. Peníze, věda, umění, kultura, technika, vše se mu stalo prostředkem, aby nasýtil toho boha, jímž jest břicho. Všechny sociální bouře a převraty, všechny zápasy, které doba moderní prožívá, dějí se ve znamení toho boha. A marné jsou všechny žvašty o idealismu, když se žije jen hmotě. V zápětí tomuto snížení člověka utíká pýcha. Člověk jest pyšným na to, že bude mít plnou zásobárnu; jest pyšným na to, že si bude moci dopřát všech požitků a rozkoší; jest pyšným na to, že jest nuzákem, který zapřel v sobě člověka, to je to vyšší, co ho činí tvorem, obrazem Božím. Člověk ten zaměnil větu kněze F. X. Nováka: *U kořene všeho stojí Bůh*, za větu: *U kořene všeho stojí člověk*, ale ten člověk, který nechce znáti svoji důstojnost.

Jestli byly dvě cesty, po kterých kráčeje člověk zbloudil, jsou a musí býti zase dvě cesty jiné, po kterých kráčeje člověk, dojde do příbytku Pravdy. Je to čistota a pokora. U kolébky křesťanství stojí Maria, Panna bez poskvrny, a Ježíš, který humiliavit semet ipsum, který se pokořil. Nestojí u jeho kolébky věda, filosofie, vědci a filo-

sofové, nýbrž Čistota a Pokora. A Duch sv. nazval tu Čistotu *alma mater*, matka utajená, skrytá. Kdyby si byl český kněz promyslel tato slova, nikdy by nebyla vyšla z jeho úst výtka proti celibátu, že totiž lidé nevěří, je-li čest. *Alma mater*. A kdyby se člověk český byl jednou zrakem svým hluboce ponořil do této studnice Čistoty, nebyl by nikdy řekl, že jest obrazem zvířete. Byl by zůstal člověkem. A když ten člověk padl, kdyby byl řekl: *B'dákem jsem Ukřižovaný*, a kdyby byl slzami zalil kříž, byl by mu vzkvetl v rato'est, a byl by dítětem Božím. Poněvadž toho neudělal, nechce rozuměti tomu vznešenému slovu: *Dítě Boží*. Již vás nenazvu otroky, nýbrž přáteli. Přítelem Božím, k němuž Bůh mluví, a s nímž se radí, a jehož miluje, a jehož neopustí. Hlubiny propastí.

V patách člověku kráčí pokušení. A člověk, který nemá, oč by se opřel, padá. A který nemá, kdo by ho padnuvšího pozdvihl, hyne. Hyne životu. Schází mu čistota a pokora. Během doby ten člověk si zvykl a zllhostejněl. Dnešní náboženské rozbroje v zemi jsou možné, poněvadž člověk již necítí tíhy své bídy a necítí tíhy přítomnosti Boží. Bude tudíž ta snaha přivésti ho k Bohu těžká a bude vyžadovati prostředků nadpřirozených. Lidská řeč jest marnou a lidské síly nedostačí. Toho si neuvědomují ani katolíci. Kdesi zabírají kostel. Podaří se odpadlíkům jej zabratí. Co se pak dě'á? Kněz, farář se obrátí na lidovou stranu a tím jest věc odbyta. Zdá se mi, že toto spoléhání jest nebezpečné. Bylo by lepší obrátiti se modlitbami k Bohu a obětovati mu vše. Vždyť nejde toliko o ono zabrání chrámu. Jde o více. Jedná se o sto, dvě stě duší, které zanevřely na jedině oprávněnou nositelku slova Božího, na Církev. A těch nenapraví lidová strana, ani její intervence u toho onoho ministra. To se potká s neúspěchem. Třeba získati ty duše, a k tomu je třeba milosti. Modliteb a milosti.

Chci poukázati na tento pramen. Psal jsem již o tom, ale naše hierarchie, která zapomněla namnoze své vznešenosti, toho neslyšela. Dobré bylo ji odvedlo od spoléhání na Boha a uvyklo jí spoléhati na svět. Zemité filosofie.

V Paříži jest Montmartre, svatyně zasvěcená Božskému Srdci Páně. Po veliké porážce r. 1870 ji Francouzi vystavěli. Dnes jest ono místo mrakem, z něhož dští Bůh hojnost požehnaní a milostí na Francii. Je

třeba milosti, je třeba oběti! V chrámě na Montmartru jest vystavena Nejsvětější Svátost celé dny a celé noci. Ve dne adorují ženy a v noci muži. Adorují vznešení a prostí a výsledkem těch adorací jest, že stále noví a noví věřící musí přicházeti, aby adorovali Pánu. Musí, pravím, a přitáhla je modlitba a oběť nesčetných věřících! Musí věřit, to je rozkaz klanějících se, jehož uposlechl Bůh. A jestli některá francouzská duše urazí Boha, zmnožuje se prosba adorujících a smiřuje Boha. Klečí dělníci, kteří celý týden dleli v noci v továrnách. Nevěnují noci ze soboty na neděli spánku, odpočinku. Oni ji obětují. Tak se připravuje renesance katolicismu ve Francii. A u nás? Sud každý, co vidíš. Urážky, jichž je tolik, se vykřičí v novinách, a málem nečteš v těch katolických listech Jména Božího. O oběti a milosti, o odpykání a usmíření ani slova. Máme kapli sv. Václava, klenot, která stojí na Hradě. Jaký vítr věje dnes z Hradu, nebudu povídati. Učiňte z té kaple, kdož jste k tomu povoláni, takový český Montmartre! Položte základ k renesanci katolicismu i u nás. A jsem ujištěn, že budou následovati i ostatní biskupové ve svých městech váš příklad. Třeba tolik odpykávat u nás, tolik prosit, tolik smiřovat. Dejte víře její náplň a neomezujte ji na hádky rozumové, více méně bezvýznamné a neúčinné. Kříž jest oběť a kříž stojí uprostřed světa. Když kříž, tak kříž a pak žádné hovění duchu světa a pohodlí těla!

Sv. Otec Benedikt XV. psal v listě knězi kongregace Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Mariina, Matouši Crawley-Boeweyovi. Podávám celý list papežův, poněvadž ukazuje, jak jediné lze zavést Pokoj na zemi. Kněz Boewey, pocházející z republiky Peru, vstoupil do kongregace Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Mariina. Nemocen vydal se do Evropy na radu lékařů, aby v ní hledal uzdravení. Když mu oznámili lékaři evropští, že nemá naděje na uzdravení, putoval do poutního místa Nejsvětějšího Srdce Páně, do Paray-le-Monial. Tam byl zázračně uzdraven a povolán, aby kázal zasvěcování rodin Nejsvětějšímu Srdci Páně nastolováním Jeho obrazu v domácnostech. K tomu dílu knězovu se vztahují slova papežova listu, jenž zní:

»Milý synu, pozdravení a apoštolské požehnání!

Čtli jsme se zájmem Tvůj list i doklady, které ho doprovázely. Poznali jsme z nich,

s jakou horlivostí a přičinlivostí již několik let pracuješ o tom, aby se rodiny zasvěcovaly Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu tím způsobem, že jeho obraz, jsa vystaven někde v nejpěknějším místě příbytku jako na trůně, viditelně hlásá panování Ježíše Krista v takové rodině. Již náš předchůdce Lev XIII., blahé paměti, zasvětil všechno pokolení lidské tomuto Božskému Srdci, a jest známa jeho encyklika Annum sacrum, hledící k té věci. Nicméně ani po tomto hromadném zasvěcení nezdá se býti neuzitečna pobožnost, která se týká každé rodiny zvláště, a to tím spíše, že se úplně srovnává s první a jistě přispívá ke splnění zbožných úmyslů onoho slavného papeže. To zajisté, co jest každému z nás zvláštní, dotýká se nás více než zájmy obecné. Proto se radujeme, že Tvé práce přinesly po této stránce hojný užitek a vybízíme Tě, abys pilně setrval v započatém apoštolátu.

A opravdu, v těchto přítomných časech není věci vhodnější nad Tvé podniknutí. Převrátiti jak v životě soukromém tak v životě veřejném mravní názory a veškeru mravnost, kterou církev Kristova zrodila a vypěstovala, zahladiti ze společnosti lidské téměř každou stopu moudrosti a počestnosti křesťanské, a potom ji přivést nazpět k bídným názorům pohanským, toť jest to, nač množství dnešních lidí stále myslí a oč stále usilují. A kéž by se Bohu líbilo, aby jejich usilování nemělo účinků! Míří pak jejich zločinné snahy především ke zkažení společnosti rodinné. Rodina obsahuje zajisté jako v semeni základní složky společnosti občanské, a proto chápou oni dobře, že podaří-li se jim pokaziti základy rodiny, takové proměny nebo spíše zkázy rodiny nutně bude následovati proměna a zkáza společnosti občanské, na kterou čekají. Proto se usiluje o uzákonění manželské rozluky, aby se zničila stálost manželství; proto se mládež nutí choditi do škol, zbavených často náboženství, čímž se ve věci svrchovaně důležité běře rodičům právo na výchovu dětí; proto bezbožnost hlásá hanebné umění, kterak hověti své rozkoši s porušováním práv přírody, a tak vysušuje sám pramen pokolení lidského a poskvrňuje nemravností svatost manželského lože. Ty tedy, milý synu, ujímaje se záležitosti společnosti lidské, činíš dobře, když především povzbuzuješ a rozšiřuješ v rodinách křesťanského ducha tím, že uvádíš do lůna našich rodin lásku Ježíše Krista, aby jim byla jako královnou. Takto

si počínaje, posloucháš Ježíše Krista samého, který slíbil, že bude vylévati svá dobrodiní na rodiny, ve kterých obraz jeho srdce bude vystaven a uctíván.

Prokazovati tedy našemu milému Vykupiteli čest a úctu, o níž mluvíme, znamená činiti věc svatou a spasitelnou; ale tím není ještě učiněno všecko. Stejně mnoho záleží na tom, aby věřící Krista znali; aby znali jeho učení, jeho život, jeho utrpení, jeho slávu; následovati ho neznámá dávatí se voditi jakýmsi povrchním citem zbožnosti, který snadno rozechvívá srdce měkká a přístupná dojmům, a vyluzuje sice z očí slzy, ale nevytrhává ze srdce hříchů a náklonnosti k nim; ale následovati Krista znamená lnouti k němu věrou živou a stálou, která působí zároveň v ducha i v srdce, která řídí a spravuje mravy. Nuže, pravá příčina, proč množství lidí Ježíše Krista zanedbává a málo miluje, jest ta, že mnozí ho téměř neznají, a mnozí ho znají pouze nedostatečně. Pokračuj tedy, milý synu, ve svých snahách a ve svém apoštolátu, abys roznítil v katolických rodinách plameny lásky vzhledem k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu; ale především se přičiňuj — a taková jest naše vůle — aby tuto lásku ve všech domech, které budeš navštěvovati, předcházela co nejdokonalejší známost Ježíše Krista a jeho pravdy a zákona, kterouž známost on sám nám přinesl.

My pak, abychom, co na Nás jest, roznítili po té stránce obecnou zbožnost věřících, chceme, aby všech duchovních dobrodiní, která náš předchůdce Pius X., svatě paměti, ve své velekněžské štědrosti r. 1913 na žádost biskupů chilských udělil rodinám oné republiky, které se zasvětili Nejsv. Srdci, byly účastny všecky rodiny celého světa katolického, které učiní takové zasvěcení.

Jakožto rukojemství nebeských dobrých věcí a na důkaz Naší otcovské náklonnosti přijmiž, milý synu, apoštolské požehnání, které Ti udělujeme z celého srdce.

Dáno v Římě u sv. Petra, dne 27. ledna 1915, prvního roku Našeho papežování.

B e n e d i k t X V . , p a p e ž . «

Působení kněze Crawleye nese zázračné ovoce. Jedná se o to, získati obětavou duši. Ta se s Pomocí Boží naizne. Srdce Boží bude působiti. Lidé, kteří se celý život Bohu rouhali, nenáviděli Ho, byli mu navraceni. Modlitba, oběť. Jistý hodnostář nechtěl dovoliti Crawleyovi, aby kázal v jeho městě. Nikdo by toho nedbal atd. atd.

Kněz svolal ctihodné sestry a modlil se s nimi třikrát Magnificat na poděkování Bohu za toto šlehnutí metlou. Za deset dní týž biskup posílá knězi list s prosbou, aby přišel do jeho diecése kázati a organisovati sám své dílo: »Vaše dílo«, píše, »pochází jistě od Boha. Dlužno počítati a neodkládati.« A sám biskup dal příklad, že prý nastolil obraz Srdce Ježíšova ve svém paláci.

Pochop, český knězi a český katolíku, a jednej! Základním problémem dneška jest vlití víry v srdce.

Katolicismus v Rumunsku.

Jako v ostatních státech evropských přivodila válka i v Rumunsku veliké změny, jež v neposlední řadě se týkaly otázky náboženské. Rumunsko mělo před válkou na 8 milionů obyvatel. Po válce jich má na 17 milionů. Před válkou mělo 3000 katolíků, kterýžto počet stoupl po válce na 4 miliony. Tím ovšem bylo dáno i výhodnější postavení katolíkům v zemi, bylo založeno vyslanectví u Sv. Stolice a papežský nuncius sídlí v Bukurešti. Katolíci byli posíleni přílivem z Transylvanie. Rumunští katolíci, kteří obývali země patřící ke koruně uherské, zmohutněli stálými boji národnostními a v idej katolicismu čerpali svou naději v lepší příští. Proto byla možna důvěra lidu k biskupům a hodnostářům církevním a i vláda, jež od konce války do r. 1920 řídila osudy země, kdysi Rakousku patřící, se skládala z větší části z katolických kněží a hodnostářů církevních; jedním z nich stal se kněz Basile Lucaciu, který byl před tím vězněn 5 let maďarskou vládou. Když byly obě země sloučeny, stal se prvním ministrem rumunským transylvanský katolík Vaida Voëvod.

Pravoslaví, jež bylo státní církví v Rumunsku, se ocitlo na mrtvém bodě. Před válkou mělo ještě oč se opřítí. Byla zde pravoslavná církev ruská, jež, aspoň zdánlivě, byla dosti silnou a mocnou. Ta dnes ztratila příliš na své moci, a jiné církve národní ve státech okolních též jenom živoří. Stát sám zasadil pravoslavné církvi v zemi velkou ránu, když přijal gregoriánský kalendář. Církev zamítla jej přijati, ale jest nucena jím se řídit. Za války bojovaly o Rumunsko dva vlivy, dvě mocnosti, jež již před válkou se leckdy ostře střetly. Byl to vliv německý na straně jedné a vliv francouzský na straně druhé. Vliv německý nabýval vrchu. Arcibiskup katolický sídlící v Bukurešti přál Němcům, ač to bylo na ujmu

šíření se katolicismu v zemi, poněvadž Rumuni Němce nenávidějí. Nenávidějí je tím více, ježto Němci se spojovali s Maďary na potlačení živlu rumunského v Transylvánii. Ale tato chyba katolického arcibiskupa nebyla ničím proti encyklikám metropolitána pravoslavného, Conona Avramesca. Tento ujišťoval své věřící, že Duch svatý mu zjevil, že jest nezbytno sbratřiti se s Němci, přátelsky je přijati a zřici se dynastie, odvrhnouti ji, jež Rumunsko vehnala ve válku, ve válku ničemnou s Německem. Přirozeně, že nepřátelé, jako ve všech ostatních státech, v nichž katolicismus byl více politickým než bylo třeba, užívají jednání arcibiskupa bukureštského za nehlavnější důvod oposice proti katolicismu v zemi. Na pravoslaví jim nezáleží, neboť to jest mrtvé. Katolicismus jest však živý a tomu katolicismu vadí tato výtka nepřátel, tím spíše, že kněžstvo jest ještě hodně duchem německým proniknuto.

Katolicismu jest však ke prospěchu, že Rumuni jsou latinci. Již před 30 lety ozvalo se v Rumunsku přání, aby lid měl církev de sa politique, aby lid, jenž jest latinským, měl církev, jež by vyhovovala jeho duchu, a tím aby i duchovně byl spjat s mocnostmi latinského Západu, Francií, Španělskem, Itálií. Za války tato touha mohutněla a nalezla mnoho opory v jednání Sv. Stolice k Rumunsku. Sv. Stoliče za každých okolností — jest známo, že jednou se klonilo Rumunsko k Dohodě, jednou k mocnostem centrálním — vyzývala arcibiskupa bukureštského, aby očistil katolicismus od vlivu německého. R. 1916, kdy královští manželé a celá rodina musili opustiti zemi, byla královna přijata pohostinsky papežem. R. 1918 dovolila Sv. Stoliče, aby Rumunsko mělo svého zástupce ve Vatikáně. Když byl sjednán mír, vyslalo národní shromáždění rumunské prince Vladimíra Chiku, aby zastupoval zájmy rumunské ve Vatikáně. Tomuto napsal sekretář kardinál Gasparri: »Sv. Stoliče nemůže zatajiti svoji radost nad tím, že navazuje styky s národem s latinskou civilizací, k nimž lnula vždy nejživějšími a nejhlubšími sympatiemi. A není jí nic milejším než spolupracovati na lepší budoucnosti šlechty národa rumunského, jemuž slibuje vše nejlepší.«

Vliv francouzský se uplatňoval hlavně na poli křesťanské charity. R. 1906 byly přijaty do Rumunska Sestry charity sv. Vincence de Paula, jež svou činností si získaly srdce mnohých. Založily útulek, sirotčinec, nemoc-

nici, sdružení Dam charity; za války účastnily se ošetřování v polních nemocnicích, a všude přiložily ruku, kde toho bylo třeba. Pokud se týče vyučování, uplatňují se ke vší spokojenosti Sestry Naší Paní ze Sionu, které přišly do Rumunska v první polovici minulého století a mají své domy v Bukurešti, Jassách a v Galatzu. Mají dosti nepřátel se strany přející Německu. Vedle těchto působí Dámy anglické, které však dnes jsou doplňovány jen ze zemí německých, hlavně z Bavorska, jež však nikterak se neúčastní politiky, v níž by veřejně nadržovaly Němcům. Jejich kněží jsou proniknuti citem německým. O výchovu dorostu na školách středních nemají katolíci rumunští vůbec postaráno. Bude úkolem francouzských kongregací, aby v tomto ohledu pomohly katolíkům rumunským vybudovati střední školství konfesijní. Pokud se týče řeholních řádů, působí v Rumunsku františkáni, dominikáni a jesuité, kteřížto poslední řídí kněžský seminář v Jassách. Když se odstěhoval z Jass biskup, odjeli s ním.

P. Vladimír Chika, z jehož velké studie v Revue des Jeunes (č. 9., 1921) podáváme několik těchto dat, končí takto: »Můžeme doufati, že se dožijeme dne, kdy nové Rumunsko se stane citadelou Církve Boží, jako bylo přes nejhorší dny své historie boulevardem křesťanství. A proto s úctyhodným pohnutím patříme na národní symbol, na tu dceru orla římského, na toho orla rumunského, který podle zbožného přání našich předků drží v zobáku kříž. Tento kříž, hrdě vztýčený, zdá se znamenati prozřetelnostní povolání naší země: Zdaž není rumunský orel určen, aby nesl s sebou všude, kde rozpne svá křídla, římskou pravdu víry a dobrodiní křesťanské civilizace?«

Druhý rok Československé republiky.

(Dokončení.)

P. Holeček míní, že Slovensko potřebuje české knihy a české četby a široce při té příležitosti se rozmlouvá o jazykovém odtržení Slováků od spisovné češtiny a o nebezpečí pro Čechy i Slováky z toho plynoucí. Nepřátelství slovenského lidu k Čechům týká se přirozeně i literatury. Hlásají-li dnes někteří, že Slováci a Čechové jsou dva různí národové s různými od sebe jazyky, je to nesmyslem. Slováci v důsledku tohoto tvrzení budou hájiti nejen právo, nýbrž i povinnost tvoření ve vlastním jazyku a mnozí budou míti zdůvodněnu tuto potřebu nenáboženským nebo protináboženským

duchem, jímž jsou naplněna česká díla. — Ovšem, ono odštěpení jazykové a tím odštěpení literární jest nebezpečím i pro tu i pro onu větev. Obě tyto větve potřebují úplně jednoty v každém směru. Ta jednota se nepřivodí názvem »Čechoslovák«, ježto jím jest stejně Němec jako Maďar nebo Polák, již jsou příslušníky republiky.

P. Holeček navrhuje jakousi unifikační komisi i v ohledu jazykového sjednocení. »Slušelo by se, aby podobná komise ustavena byla pro sjednocení jazykové, aby snad věci nedospěly k neočekávané anomálii, za které by Slováci s Čechy úžeji byli spojeni v administraci a justici, zatím co by se jazykově více rozekřáli, než se podařilo Bernolákovi a Štúrovi. Současná inteligence slovanská všude působí tak, že se slovanské jazyky spíše rozcházejí než přibližují.« — »Ale pro dobro všeho národa československého zrážeti musíme od toho, aby vytvářena byla slovenská literatura vědecká, čehož počátky jsou ve vymýšlení vědeckého názvosloví slovenského, o čemž se, jak už bylo zaznamenáno, sami čeští paedagogové na Slovensku nešťastně pokoušejí. České vědecké názvosloví je dílem celého XIX. století a směle mu možno vydati svědectví, že dosáhlo stupně dokonalosti. Počátky byly klopotné a málo se z nich zachovalo. Nezdařené pokusy byly zamítány i opětovány, až konečně se ustálily názvy dobré a všem požadavkům vyhovující, odborným i filologickým. Toto názvosloví je hotovo i k potřebě Slováků, postačí je přizpůsobiti jejich dialektu. Zbytečno je lámati si hlavu vymýšlením »obdílňníků«.

Existuje-li zábavná literatura slovenská, je třeba ji číst a podporovat. Má díla některá ceny opravdu umělecké. A nevadilo by, kdyby mnohý český spisovatel se z nich učil libozvučnosti a jazykovým krásám. A na Slovensko by se neměla posílati z Čech jenom ta díla, která rozněcují svou protináboženskou a leckdy nemravnou tendencí, hněv katolíků slovenských proti veškeré české tvorbě a proti všemu, co pochází z Čech. Chyby, kterých jsme se dopustili na Slovensku na počátku samostatnosti, budou dlouho tížiti a propast mezi oběma větvemi vzniklou prohlubuje jenom agitace maďarská.

Vedle problému náboženského ještě jiný problém jest závažný na Slovensku a musí býti co nejdříve rozřešen. »Ale všeho důležitější a pilnější je na Slovensku, aby tam

rychle a poctivě provedena byla pozemková reforma. Kdyby obyvatelstvo vidělo, že se o pozemkové reformě vážně pracuje, zamhouřilo by oči nad mnohým, co se mu nelíbí, a mělo by důkazy, že se Republika stará o jeho hospodářské povznesení. I rekvisice snáze by snášelo. Pozemková reforma je vlastně jádrem slovenského problému. Na Slovensku více záleží na jejím uskutečnění, než v Čechách a na Moravě, kde je zámožný selský stav, mající průměrné prostranství půdy, a kde ide pozemkovou reformou o to, aby se půdy, odňaté velkostatkům, dostalo i domkářům a bezzemkům, chtějí-li se živiti rolnictvím. Na Slovensku, právě tak jako v Uhrách, v Polsku a Rumunsku, dále na Baltě, ve Finsku a Irsku, veškerá půda je majetkem velkých i menších velkostatkářů, zemanů, a obecný lid jest odkázán, aby si pozemky buď najímal, nebo na velkostatkách robotoval. Provedeme-li na Slovensku a v Podkarpatské Rusi šťastně pozemkovou reformu, navždy obyvatelstvo připoutáme k Československému státu, protože nám bude vděčno ve všech pokoleních.

Přebudiž bohu žel, že pozemková reforma na Slovensku neprovádí se tak, jak by náleželo v prospěchu obyvatelstva a státu, ba že obyvatelstva a státu naprosto se při tom nedbá. Provádění mají v rukou banky, jež si vedou takto: Vykoupí od statkáře statek a uzavrou s ním smlouvu, která původnímu majiteli vyhrazuje právo zpětné koupě, kdyby statek byl znova na prodej. Úkolem bank je koupený statek rozparcelovati a parcely prodati lidu na mírné splátky; ale to je v očích původních majitelů prodejem, pro kterýžto případ smlouva jim zaručuje přednost. Koupí tedy statek nazpět a stanou se opět jeho majiteli. Banka shrábne zisk z dvojího prodeje — a lid je bez půdy jako byl. Tak si podle mého informátora vedou všechny banky, české i slovenské.«

Nebudu rozbíratí slova páně Holečkova o ústřednách, o zpronevěrách, o nepoctivosti v různých úřadech, v ministerstvech a podobně. Člověk, který nevěří, jest zvířetem, praví lid a pan Holeček ten lid zná a zná jistě toto úsloví. Česká věda, filosofie, literatura, vysoké školy, střední, vše mělo cílem vypuditi Boha ze srdcí, z rozumu. A ten člověk bez Boha ztrácí zodpovědnost a mravnost. Všechny ty zpronevěry a pak ta odsouzení jsou obžalobou ducha doby a důkazem, že třeba poctivosti předků, která byla založena na

víře a která byla pevná. Jsou-li plné šantány, teče-li víno celé noci, hýří-li se bez ohledu na vše, musí se hledati fondy, jež by to uhradily. Není divu, že se krade. Peníze mají cenu. Člověk kořící se místo Bohu zlatému teleti. »Do Prahy se táhnou také keřasové venkovští, jež mrzí veliké peníze, nesvědomitě nahrabané, a chtějí se za ně v Praze »dobře poměti«. Praha, jež dříve byla známa svým klidným starožilstvím a poměrnou zachovalostí mravů, chce býti dědičkou zhýralé Vídně, neslavně dokonávající. V Praze vznikla ve dvou letech řada místností, kde se za noc utrácí tisíce. Navštěvník, vstupující do jedné z nich, musí prý při vchodu složit 4000 Kč, z nichž se mu nic nevrátí; jaké požitky se mu za to poskytnou, nevím. V jiné prý platobě řekne »Děkuji« teprve, když dostal zpropitného nejméně 50 Kč; 20 Kč vezme mlčky, 10 Kč s opovržením odstrčí. To jsou nejvyšší body, kterých Praha dosáhla. Zábavné místnosti její, kde člověk utrácí nebo prokarbaní za noc tisíce, lákají také »selské barony« z blízkého i dalekého okolí. Jen vzdálené končiny zachovávají si ještě čistotu.«

Všechny ty nářky na ubývání vzájemné lásky, svornosti, přátelství mohou býti odstraněny pouze, bude-li se praktikovat všude heslo papeže Pia X.: »Restaurare omnia in Christo — Obnoviti vše v Kristu.« Může býti p. Holeček ujštěn, že dočká se ještě horších věcí, budou-li se události vyvíjeti tak, jak se vyvíjejí dnes.

V 23. č. Zvonu se rozepisuje p. Holeček, co soudí o t. zv. pacifismu. Je jisto, že prý válka není ukončena, že jest vlastně začátkem nových béd, jejichž sílu si ani nedovedeme představit. Proto prý musíme bdíti, musíme míti silnou armádu, jež by nás bránila, atd. atd. Samozřejmě jest mluvení »o pacifismu, zplozenci humanitánsmu«, jímž se chvástá kde jaký socialista, žvastem. I Ten, qui scrutatur corda, kdo prohlédá srdce, řekl, že přinesl meč. Ale též jest samozřejmo, že navazování politických styků s cizími mocnostmi není žádnou obranou proti zlu. A jde o zlo. Zlo se tímto neodstraní. Písmo sv. praví o sv. Josefu, že byl spravedlivý. Třeba učiniti lidi spravedlivými, to jest dokonalými, aby byl Pokoj. Ale toho Pokoje svět nikdy nedá. Této pravdy nezná p. Holeček a proto jása, že p. Beneš učinil spolek s Jugoslavií, a že československá církev se spojí s pravoslavnou. Záplata na roztrhaný pytel? Záplata, která jest zpuchřelá

Svět románský vidí trochu dále a trochu lépe než p. Holeček a proto se obrací jinač.

P. Holeček široce vykládá o brzkých válkách, jejich hrůzách. Je pěkné býti prorokem. Ale bylo by lepším, kdyby řekl též nějakou velikou útěchu těm matkám či těm otcům či těm dorůstajícím. A bylo by lepším, kdyby pověděl, jak by se zabránilo krvěprolévání. Svazům národů a dohodám států ani slepý neuvěří. Ale tak daleko ještě p. Holeček nedoše, neboť to by předpokládalo dojíti před svatostánek — ne ze zvědavosti — a učiti se a poslouchati Toho, který zná všechny věci přítomné, minulé a budoucí. Český člověk chodí jen ulicemi, a na ulicích nezví nic zázračného.

Všestudentský sjezd v Praze. Měl prý dva veliké výsledky, hlásily české listy: 1. Byl pro republiku prospěšným, poněvadž hosté, jimž se u nás zalíbilo, budou, až se vrátí, rozšiřovati ve svých domovech, jaká krásná je ta naše země a jak uctívá. To prý jest lepší, než dáti peníze na propagandu tiskem. Tedy účel politický. 2. Někteří cizí hosté se v Praze zasnoubili, zažádají za naše české státní občanství, stráví v Čechách svoji svatební cestu atd. 3. Pokud se týče vykonané práce, hlas tisku není svorný. Jedni říkají, že se vykonalo mnoho, druzí, že nic.

Dovolím si k tomu několik poznámek. Ad 1. Jen slepý by neviděl, že naše vláda platila jako morovatá. Je tedy docela pochopitelná stížnost jednoho anglického studenta, že prý nemůže utratiti za den ani dvě libry šterlinků, t. j. 600 Kč. Chváliti mohou naši zemi, neboť udělali mnoho výletů a líbilo se jim, až na Mor. Ostravu, kde neměli kde přespat. Ad 2. Nelitujeme těch dívek, ale těch cizinců, co si s těmi slečnami počnou. Ostatně obchod jako obchod a buržoa anglický nebo francouzský rovná se buržoovi českému, i když jest jím teprve v zárodku, jako student. Tímto způsobem mnoho cti českému jménu neudělají a jsem ujštěn, že někdo z té dnes šťastné dvojice bude brzy nadávat p. Benešovi, že kdysi peněžně umožnil tento sjezd. Ad 3. S tou prací je to těžké. Při výletech se nerado pracuje a není divné, že třetí komise vůbec nezasedala. A ty dvě, co zasedaly, že neudělaly mnoho. V Praze jsou četné kabarety, chantány, divadla a cizí hosté měli peníze. A potom pracovat? A pak, na čem chtěli pracovati? Jed-

notná všestudentská světová organizace, o té prý chtěli jednat. Ale, kde máte Němce, Maďary? Angličané se hádali se Skoty, Francie a Belgie byla proti severským studentům atd. atd. Na čem ji chtějí postavit? Mají myšlenku, která by jednotila? Oni chtějí být bezkonfesními. A při tom se nazvou organizací všestudentskou. Kde zastupují všechny studenty a kdo je zastupuje? U nás zastupuje p. Kopecký české studentstvo ve Svazu všenárodním. Stručnou charakteristikou posloužím. Jeden Holanďan se táže p. Kopeckého; Proč jste nepozvali katolického studentstva na sjezd?

P. Kopecký: Jsme všichni katolickými studenty.

Holanďan: Jakže, tomu nerozumím, vždyť v Praze jsou katoličtí studenti organizovaní v Č. Lize a v Ústředí?

P. Kopecký: U nás Svaz spojuje všechny spolky a v těch jsou katoličtí studenti. Čeští studenti jsou katolickými.

Holanďan: Vy jste taky katolíkem?

P. Kopecký: Já jsem socialistou. Ale to je příliš dotěrné.

Holanďan: Pak nejste katolíkem.

Chvilí ticho.

Holanďan odchází a praví si: Schwundelkongres. —

Přede dvěma léty začal se Svaz českých studentů znovu organizovat. A tehdy Liga a Ústředí bylo pozváno za katolické studentstvo. Jednání ztroskotalo. Jednal s námi p. Kostečka, takto soc. demokrat, ale člověk čestný. Po sjezdu pracovním dostavil se do místnosti ústředí katol. studentstva p. Fialka, aby jednal s námi o spolupráci. Žádali jsme, jako předpoklad dalšího jednání, zrušení příkazu Svazu, že katol. student nesmí být členem žádného spolku ať fakultního, ať krajského. Nebylo to splněno.

Před sčítáním lidu vydal Svaz provolání ke všemu studentstvu československému, v němž se čtou tyto věty:

Valné shromáždění Ústředního Svazu českoslov. studentstva, konané v Praze ve dnech 30. ledna až 2. února 1921, vznáší vřelou výzvu ke všemu československému studentstvu bez rozdílu škol, aby poslechno hlasu svého svědomí a nesetřvávalo tam, kde je pouze dle jména, nýbrž aby v duchu svých dějin odvodilo důsledky z rozporu svého československého ideálu pravdy a svobody víry s cizím římským pojetím a

ve 300. výročí bělohorské msty a násilné protireformace vypořádalo se s druhým po Vídni nepřítelem s církví řím.-katolickou!

Kolegové a kolegyně! Nezůstávejte indiferentními tehdy, kdy dlužno otevřeně přiznati barvu: buď jsem pohodlný, opatrný neb lhostejný a poskytnu církvi římsko-katolické vydatnou zbraň matrikové příslušnosti, anebo učiním to, k čemu mne nutně vedou dějiny, zdravý rozum a poctivý charakter — vystoupím z církve, mezinárodní jednotky, cizí našemu duchu a našemu myšlení.

V předvečer prvního sčítání lidu v našem státě připomínáme: **konejte svou povinnost a vystupte včas z církve římsko-katolické.**

Nechť není v den sčítání 16. února 1921 ani jediného matrikového československého studenta v církvi římsko-katolické.

— To udělali katoličtí studenti proti své matce, katolické církvi. Jsou, nejsou-li lháři, horší než psi, ježto psi neštěkají na své.

A lidé takových kvalit jednají ve jménu veškerého studentstva československého. A ti lidé je zastupují před cizinou. Kdyby měl český student v sobě hrdost, ani by si jich nevšiml, a teprve by se nedal jimi zastupovat! Či ti studenti jsou jako p. Kopecký?

Týž svaz dal při sjezdu, jehož protektorem byl p. prezident Masaryk, jenž vystoupil z katol. církve, v záhlaví svého letáku namalovaný kostel sv. Víta, symbol veškerého katolicismu českého. Týž svaz se ani slovem nezminil ve svých přípisech do ciziny, že tento sjezd jest pořádaný studentstvem nevěřícím. Mluvil o tom, že zastupuje veškeré studentstvo československé. —
L h á ř i !

Týž svaz v š e s t u d e n t s k ý odmítl zástupce katolického studentstva španělského, jehož jest organizováno 14.000 a přijal zástupce liberálních studentů, jichž jest 600. Zdá se, že komedie, již hraje Svaz v Čechách, hrají v cizině t. zv. národní svazy.

A teď s. udělají ti páni výlet do Prahy, mají se zde dobře a hrají si na zástupce studentstva veškerého. Že je to pěkné?

Pane Kopecký a všichni vy podobní, pozor! Každému hrají jen chvíli a poctivost jest ctností i v Českoslov. republice, třeba se tak nezdá.

Trochu více hrdosti a sebevědomí. Paní Alice Masaryková jest předsedkyní Červeného kříže. A něco jí napadlo. Ve středově-

ku, který mimochodem jest v očích našich lidí pelechem vši ubohosti, byly určité d.t.y, kde nesměly býti souboje, nesmělo se bojovat a p. Nazývalo se to treuga Dei — mír Boží. Nuže, pí. Alice Masaryková povolala v republice treuga Dei. Listy aby prý neštvaly a postavily se do služeb humanitní idey Červeného kříže. Už to slovo »humanitní« zapáchá renanismem a protestantským liberalismem. Snad proto ty české listy uposlechly hlasu předsedkyně a hřímaly proto jen proti katolicismu. Katolické listy si daly říci a vybízely, jakož i pastýřové nabádal lid, aby přispěli při sbírkách na Červený kříž. Ty listy i ti pastýřové podle mínění některých jedincu — »Lid« otiskl jejich slova — nejednali správně. Proč? Ne snad proto, že se proslýchá, že to hospodářství v Červeném kříži jest všeljaké, nýbrž proto, že není radno spolčovati se s těmi, kteří příliš mluví o humanitě; že jsou v Čechách nemocnice a ústavy, které činí pro dobro lidu velice mnoho, ústavy a nemocnice, jež si vydržují ctihodné sestry nebo jednotlivé řády, a které nemohou téměř prosperovat, poněvadž nemají prostředků; že by bylo lépe dáti ty peníze katolického lidu do ruky katolickým institutům, nebo klášterům, které by nakrmily za ně řadu chudých. V presidiju Červeného kříže jest ndp. opat Zavoral a dp. Pauly vedle jiných. — V Praze se utvořila společnost »Orbis« s velikým základním kapitálem a začala vydávati německý list. Bylo zjištěno, že přes polovice redaktorů toho listu, jenž se nazývá »Prager Presse«, jest židovského původu, že přispívatelem jest i bolševik, sekretář Hillersonův, a mezi těmi kteří upsali, jest i ndp. opat Zavoral. Upsal 40.000 Kč. V Čechách se nemohou zmociti katolíci na velký ranní list, poněvadž není peněz. V každém čísle »Lidu« se čte prosba, aby lid pomohl. Na to ndp. opat Zavoral asi zapomněl. Nádražní misie musily propustiti poslední sílu, poněvadž nebylo jí z čeho platit. Na to též ndp. opat zapomněl.

Mnoho dělníků proto, že nezapřeli svého katolického přesvědčení a veřejně je vyznali, bylo propuštěno z práce. Katolický lid na ně sbírá. Těm by asi těch 40.000 Kč nic neprospělo. Vláda, ta svobodmilovná vláda, chystá hrozný návrh pro odluku církve od státu, návrh, který církev ožebračí. Lid náš bude zase platiti, zatím co jeho reprezentanti budou tu vládu podporovat. — Katolíkům schází inteligence, jež by měla rozhled, jež by načerpala hojně zkušeností v ci-

zině. Ale pozor! Ta inteligence jest chudá. Náš otec nebo naše matka dají na každý dobrý účel, ale vydržovati své dítě v cizině? Toť jim Bůh nenadělil. Na to ndp. opat též zapomněl. — Spousta peněz zednářsko-protestantských dokazuje denně, že hromady tisku protináboženského a nemravného otravují denně náš český lid. Bylo by třeba, aby katoičci udělali totéž a zachycovali tiskem klesající, vyvraceli námitky, tiskly hluboká díla atd. Bylo by těch, kteří by pracovali, ale není peněz. Na to též ndp. opat zapomněl. A mohl bych jmenovati dále a dále, a srdce se mi svírá při tom bolesti, že kníže církevní, a potrhují to slovo kníže, v zemi, kde jest vše demokratické a materialistické, že zapomněl? Že jde s těmi, kteří jsou zavilými — třeba znáti p. Beneše a různé ty Rádly — nepřáteli katolického lidu? Kteří jsou zarytými nepřáteli ideí katolických, jež každou neděli hlásá věřícímu lidu? Že věří společnosti, jež postavila v čelo svému listu redaktory židy? České židy? Že zapomněl na ten lid, který dnes prolévá i krev i slzy, chráně svůj chrám a svoji víru?

J. Krlín.

Anglikanismus a pravoslaví.

1. **Oficiální politicko-anglikánské plány.** Arcibiskup canterburský vymohl různé výhody od patriarchy moskevského. Biblická společnost šíří horlivě svoji propagandu v celém území evropském i asijském; vždyť jenom jedna anglikánská společnost se chlubí, že získala od dubna 1920 — 2280 propagandistů v Rusku! Srbští seminaristé pravoslavní budou vychováváni na protestantské bohoslovecké fakultě v Oxfordu! Amerikánští methodisté už tak činí v jiných zemích, kde dolar se těší neodolatelné přitažlivosti (!), rozšířili svoji síť po celém Rusku. Této zimniční činnosti lze porozuměti jen v rámci velikolepých plánů politicko-anglikánských, podniknutých vítězoslavnými pány světa.

Nejmilejším řeckým snem bylo a jest dobytí Cařihradu. Splnění ctižádostivého tohoto přání zaplatí asi náboženským sjednocením s církví anglickou. (Pravoslavní prelátové, pozvaní do Anglie, konají své slavné mše v protestantských chrámech!) Aspoň Venizelos, jehož pevným cílem jest sjednocení řeckého světa s hlavním městem Cařihradem, nedá si překážeti náboženskými rozdíly a strhne jistě za sebou i veřejné mínění. A při tom bude podporován nejen zed-

nářskými ložemi, nýbrž i celým křesťanským světem (!). Kdo zná moc peněz, prestige a přitažlivost Cařihradu a svaté Žofie nejen na Východě, nýbrž i u křesťanů méně vzdělaných, ten lépe porozumí smyslu historických dějů, jako na př. zavrhování »bulharského rozkolu« r. 1874, balkánských válek a obrovského souboje mezi králem Konstantinem a Venizelem. — Ovšem třeba čekat, zda řecká církev dobude sv. Žofie pomocí Anglie, či Anglie B o s p o r u pomocí Řeků. Aby se věc nekompromitovala, protáhne se sedisvokance sídla cařihradského a metropolita ruský má oficiálně titul locum tenentis. Další projedná s ním arcibiskup canterburský na sněmu v Cařihradě.

Anglie se připravuje dobře: Ke čtyřem původním církevním provinciím (Canterbury, York, Armagh, Dublin) byly připojeny provincie v Indii, Západní Africe, Australii, Novém Zélandě, Kanadě a Archipelu, takže bude moci na sněm poslati tři sta biskupů, tedy většinu hlasů; ovšem nezabrání-li tomu vnitřní náboženské rozpory v protestantismu. (Viz »Rozkvět katolicismu ve světě« v březnovém čísle Života.) A i když vystoupí anglikánští biskupové svorně, těžce budou přemáhati národnostní odpory mezi Slovany a Řeky, Bulhary a Srby, Rusy a Řeky.

Na tento sněm bude pozvána i církev katolická, a papež Benedikt jako čestný předseda, jako patriarcha Západu, avšak s tou podmínkou, že veškeré sněmy po druhém nicejském (787) budou zavrženy a cařihradský (1922) bude uznán za osmý oekumenický.

2. Katolická Liga (Catholic League »C. L.«). Její cíle: 1. Půdporovati styky mezi katolíky a pracovati pro unii. 2. Obrátiti svět ke katolickému náboženství. (Zde vždy »katolický« ve smyslu anglikánském: anglikánská, latinská a řecko-slovanská církev jsou katolické, jako tři větve církve Kristovy.) 3. Posvětití členy. Uvedu pouze dva body ze stanov: K obrácení světa k církvi katolické řiďme se modlitbou: Adveniat regnum tuum — Přijď království tvé. Chceme pouze členy očištěné od protestantských předsudků! — A druhé místo: Členové uznávají povinnost ve svátečních dnech účastniti se mše svaté, aspoň jednou za rok se zpovídati, o Velikonocích přistoupiti k sv. přijímání, dodržovati dny újmy a

postu, lačně přistoupiti ke stolu Páně

Hle, jak se blíží království Božímu na zemi — církvi katolické! Není nutno uváděti, že »Catholic League« jest exponentem pravého křídla protestantů blížících se k Římu a ne zednářů nebo »světového měšce«; stačí konstatovati, že jest — chudá. Palmer odejel z Londýna do Petrohradu a Moskvy a dostal se do Říma! »C. L.« míří do Moskvy a Cařihradu; kde přistane?

3. Římsko-katolické snahy. Když papež Lev XIII. r. 1899 zasvěcoval slavně a v plnomoci božského svého úřadu pastýřského celý svět nejsvětějšímu srdci Páně, pravil: »Nyní přistoupíme k největšímu úkonu své vlády.« R. 1916 papež Benedikt XV. ustanovil kongregaci kardinálů se zvláštním rozkazem připravití sjednocení Východu; r. 1917 založil k témuž účelu »Institut orientak«. Této myšlenky věnována byla památná allokuce v březnu 1919. Sjednotiti v katolicismu 111 milionů pravoslavných duší, jest jedna z vůdčích myšlenek církve a papeže.

Z tohoto referátu jest patrné, že třeba přesně rozeznávati hnutí politicko-anglikánské a anglikánsko-náboženský Apoštolát »C. L.«. A obou hnutí moudrá Prozřetelnost použije, »aby všichni byli za jedno« v církvi Kristově, v církvi jediné, svaté, katolické, apoštolské«.

Jedna myšlenka se vnucuje českému katolíku při rozjímáních těch velikolepých událostí. Když katolicismus, chápán jen z vnější stránky, nabývá ohromného významu, jsou tedy zprávy, referáty o katolických věcech nejdůležitějšími úlohami každého listu, časopisu, který se nechce zřici své existenční oprávněnosti, nýbrž chce býti vůdcem a přítelem svých čtenářů. V našem tisku bychom však marně hledali tuto skvělou vůdčí hvězdu moudrosti. — I když naše deníky neslouží slepě své politické straně, i když se nedají oportunistem strhovatí sem a tam jako »rákos ve větru«, zaujímají přece k jednotlivým událostem stanovisko více méně taktické, podle okamžité zdánlivé situace, čímž ztrácejí jakousi neomylnou jistotu, trvalý nepodmíněný zájem a význam. A přece základním a nejdůležitějším úkolem časopisů a vzdělávacích revuí, jež stojí, či myslí, že stojí ve službách velkých myšlenek, jest: Posuzovati události s pevného základního stanoviska, u-

kázati nepodjatě souvislost velkých ideí, vytýčiti moc a vyzdvihnouti význam a krásu velkolepých ideálů.

Tím se stane listem vůdců národa.

A. S. T.

UMĚNÍ.

Zjevení přesvaté Panny na hoře La Salettské 19. září 1846. Dle sepsání Melanie Kalvatové, pasačky La Salettské. Vydalo Studium v Praze. R. 1858 mluvila Panna Maria Bernadettě v Lurdech a její slovo bylo plné úsměvu a radosti. Bylo sladké, neboť matka Boží oznamovala svým dětem radostnou zvěst, že jest bez poskvrny počatou. Je suis Immaculé Conception. Jsem neposkvrněné Početí.

O 12 let dříve r. 1846 mluvila táž Matka Maria, ale tehdy byl její hlas zalit slzami a její slovo vonělo bolestí. A ta vůně bolesti přivábila duši, jež od malička byla pokrmem bolesti, jež byla chlebem bolesti, duši prosté dívky, Melanie, pasačky La Salettské. A přivábila hochy, též pasáky, který byl pokorný a proto se zalíbil Pánu. A těmto dvěma prostým mluvila Panna a žádala je, aby její slovo, jež jest poslem Božím k lidstvu, zvěstovali všemu stvoření.

A to slovo jest hrozné. Je tím hroznější, že je to slovo Matky a slovo Lásky. Láska má své výšiny radosti jako má své hlubiny žalu. Má své výšiny, na nichž se zhřívá v paprscích slunce, a tehdy jásá a plesá a zpívá. Má své hlubiny, do nichž nemůže proniknouti paprsek sluneční, ježto jsou před ním uzavřeny a tehdy její hlas jest vážný, smutný a pláče.

Takový byl hlas Matky La Salettské. Ona plakala, neboť její slova platila lidstvu, jež jest bídným. Nebudu sám mluvit. Nechť mluví Panna rozbolestněná. Slovo její zní: »Nebude-li chtítí lid můj se podrobiti, budu nucena upustiti ruku svého Syna. Je tak těžká a tolik váží, že jí nemohu již udržeti. Od té doby, co se pro vás lidi natrpím! Chci-li, aby můj Syn vás neopouštěl, jest mi Ho prositi bez ustání. A vy lidé toho nedbáte. Marně budete se modlíti, marně něco dělati, nikdy neodměníte muk, která jsem za vás lidi podstoupila. Dala jsem vám šest

dni ku práci, sedmý jsem si vyhradila a nechcete mi ho dopřáti .«

Tímto bolestným tonem mluví proroctví Mariino. Když se tak rozhlédneme u nás a čteme slova Mariina, zdaž nás neděsí ta slova: »Budu nucena upustiti ruku svého Syna?« Hřích jest u nás nastolen. Matka Boží sděluje hrozby, ale ona též sděluje lék. »Ah, milé dítky, třeba konati modlitbu večer i ráno. Když nebudete moci nic lepšího učiniti, říkejte Otče náš a Zdravas Maria; a když budete míti pokdy a když budete moci něco lepšího učiniti, říkejte více.

Nechodí než několik žen obstarlých na mši; ostatní pracují celé léto v neděli; a v zimě, když nevědí, co dělati, nechodí na mši, než aby si tropili smích z náboženství. V postě chodí do masných krámů jako psi.«

Čti a jednej. A hlavně kněží, čtete a jednejte!

Frant. Němec: Zelené demonstrace. (Sešit básní; vyšel jako 39. svazek edice »Aventinum«. Když šestnáctileté děvče se před vámi rozvykládá a s důležitou tváří vám sděluje, jak objevilo svůj svět a co všechno už v něm objevilo, potěší vás jeho naivita a pohladí vás jemně po líci sametem svého svěžího mládí; ale když osmnáctiletý či kolikaletý básník vám začne povídati svoje rozumy a s naivní mnohomluvností a ještě naivnější domýšlivostí staví svoje theorje, je vám při tom trapně a je-li právě jarní den sluneční, zkazili jste si jej nadobro, třebaš básník opěvá jaro a opěvá mládí, a třebaže hlásá básník radost ze života a jeho krásu. A je vám tím trapněji, když básník má svoje manýry, jež vás z hloubi duše urážejí. Pohleďte jenom na Frant. Němce! Němec chce býti ve svých básních prostým i obsahově i formálně. Co srdce cítí, když mládí jeho kvete (Jaro, Dívce na jaře, Děšť), pýcha mládí, jež chce býti samo sobě účelem života a staví se do boje proti nebi (Můj byt,

Úroda dne, Jitřní modlitba v sadě, Stromy, Grand cirque), radost z lásky a ze života (Žena děkující, Promenáda, Pištec, Živote, především tebe — -), chvála prostoty života (Prostota života), soucit s všedními na pohled případy dne (Smrt na ulici, Alfons, Šička), radost z přírody a podobnost lidského života se »zelenými demonstracemi« přírody, jež je dána lidstvu k užitku (Děšt, Stromy), nespokojenost (a to hlavně v druhé části knihy) se stávajícím řádem společenským a revolučností třídní (Zpívání z jara, Poslední hodinka, Dav, V Betlémě, Nového světa tvář), to všechno jsou sužety básnickovy invence a třebaže jsou to věci, o nichž už tolik toho bylo pověděno, dá se vždy ještě tolik o nich říci. Ale ruka básníkova má tu býti na stráž, aby myšlenka, která i novým postřehem zasvítí, nepraskla jako bublina mýdlová, již nafukuje dítě. Jen poslyšte, jak na příklad velebí Němec prostotu života, když zpívá, že

»Ptáci svá hnízda
a lišky doupata mají,
básník však ten si jen hvízdá,
když se ho ptají
na teplo, pokrm a umývadlo;
duše je z pramene,
není třeba
dávat si tedy čistit prádlo
a stůl
je z kameňe
a v polích vůně chleba.«

(a chcete-li dál slyšet):

»Tuláky sám pámbu (!) chrání,
s nebem my o to dohodli se,
že dostaneme požeňnání
a menší subvenci,
když budem jak ti milenci,
co utekli a nevrátí se.
Život a já .«

(Můj byt.)

a řeknete sami, jak slova ubíjí myšlenky svou nechutnou trivialitou. A teď si představte, že do těchto trivialit zaplétá básník (nevím, proč to dělá, když jinak chce býti prostým ve výraze!) symboly křesťanské víry, citáty z Písma sv., plno vět z učení římsko-katol. církve. Bude-li někdo polemizovat s nepřátelskou vášnivostí a nenávistí celého srdce se smyslem a projevy toho, co jest silou a vůdcem života tak mnohých, dovedeme to pochopiti, třebaže byla jeho slova namířena přímo proti nám; ale jestliže

někdo postaví to, co je vám nejsvětější, do špíny a jestliže to smísí s blátem ulice, je vám tak bolestno a snad je to jediná věc, již nedovedete odpustit. A Frant. Němec Písmo sv. přímo vydrancoval, aby jeho metaforami ozdobil své triviality. Sv. přijímání a jiné svátosti, modlitba Páně, Mariologie, Život Kristův, jeho narození, umučení, vzkříšení a nanebevstoupení, to všechno zapletl Němec do svých nápadů, jež napadají! Jen jednu ukázkou, abych neurážel, z básně »Smrt na ulici«:

»Našich radostí svěřák
je tento den,
ukřižovaný na nebi
a v boku proboden,
patřící, kterak
lásky nenávistí,
lásky nenávistí umírá;
strom příběhů
a jeho podzimní listí
zrakem, jenž v náruč se otvírá,
dalo se do běhu;
slzami teče u dne zraněného
voda a krev.«

Vzpomínám tu na Březinu, kolik i on metafor vykořistil z katolické liturgie a z nauk katolické církve, ale v jeho poesii není menšího porušení rovnováhy, naopak vznešenost biblického stylu a biblických metafor jen zvyšuje vznešenost jeho sužetů. Ale je neharmonické místiti vznešeno se všednostmi dne a to konec konců je snad i estetickým kritériem, nechcete-li se postaviti za subjektivní měřítko uraženého, jenž tvrdí, že je netaktním urážeti naši víru zlehčováním a ztrivialisováním symbolů a ideí, v něž věříme, a že jen nevyspělost básnická nedovedla určití hranici, přes niž překročití není dovoleno. A je to vůbec vadou celé dnešní mladé básnické družiny, že nemá autokratické ukázněnosti a malomluvnosti; jí zdá se, že každý obrat a každý obraz je vhodným a tak zkazí někdy jediným slovem ilusi a náládovost celé básně. Vždyť jak je to na př. nebásnické, když v »Máji« začíná Němec, že

»Tož přišel lékař, slibující
bledému srdci Ima lék!«,

třebaže jinak celá báseň hraje jenom jarní náládovostí, máje docela jasné ohlasy Nerudových Prostých motivů. Ovšem že vedle vlivů školy Nerudovy a Hálkovy lze v básních Němcových poznati i vlivy Šrámkův

a hlavně Neumannův. Jen ještě si teď najít cestu, již nebudou zelené stromy bránit v širokém výhledu, aby příští sbírka nebyla už jen zelenou demonstrací!

Šráček.

William Shakespeare: Coriolanus. (Provedeno v novém obsazení, v novém nastudování a v nové výpravě v Národním divadle po první dne 23. března za režie K. H. Hilara.)

Mezi hrami Shakespearovými tvoří tři jeho hry zvláštní skupinu. Jsou to Antonius a Cleopatra, Julius Caesar a Coriolanus, tři římské tragédie, k nimž jediným pramenem byly Shakespearovi životopisy Plutarchovy. Z nich nejjednodušší (a snad nejjednotnější ze všech her Shakespearových) je Coriolanus, hra pevně dramatické konstrukce, v níž všechno dění se podřizuje jedinému cíli, aby hrdina hry stál před vámi od začátku až do konce v jasném osvětlení každého záchvěvu své duše, té duše, jejíž nezkrtná hrdost rozvíjí se před vámi k slávě a k ponížení, k pomstě a k pádu. Neboť není ani jinak možno vykládati Koriolána než jako drama hrdosti římského patricia.

V boji s Volsky získal si Koriolán své jméno jako bojovník, který neví, co je prohra. Nikdy necouval v zápase a jeho hrdost jej hnala tam, kde už hrozila prohra. S vítězstvím se vrací a bude jistě zvolen konsulem, jen podřídí-li se starému zvyku a bude-li žebrati, on vítěz, u lidu o jeho hlasy. Matce k vůli a na radu přátel tak učiní; a lid ovšem rád dá vítězi, co jemu patří. Ale lid je nestálý, tribuni se bojí o jeho výsady a zvrátí novým hlasováním volbu. Hrdost Koriolánova vybuchne; urazí lid a hrozí mu odnětím jeho práv. Nyní už neujde hněvu lidu; a třebaže znovu jej jeho přátelé přemluví k pokoření sebe samého, odsoudí jej lid do vyhnanství. Ale běda Římu, že pokořil jeho hrdost; hrdost jeho musí pokořit nyní Řím a proto Koriolán se spojuje s Volsky a táhne s nimi na Řím. Řím je nyní v úzkých a marně vysílá deputaci za deputací s prosbami o mír. Zbývá poslední záchrana, jeho matka; matka, jež jeho hrdost v něm vypěstovala, odřiká se ho pro jeho hrdost. Koriolánova hrdost podléhá lásce synovské; činí příměří s Římany a ujedná mír. Ale Volskům vůdce Aufidius, jež střehl dávno už nedůtklivě a žárlivě jeho vliv, obviňuje jej ze zrady a zabíjí jej.

Vypravením Koriolána osvěžil nový šéf č. nohry známou tradici šekspirovskou Národního divadla, jež vyvrcholila před několika lety jubilejním cyklem Shakespearových her za režie Kvapilovy. Vnějškově se pokus Hilarův podařil. Večer byl z nejzdařilejších, jež zažilo Národní v poslední době; přes to však není možno souhlasit s vnitřním pojetím Hilarovým, jež téma hry převádí na konflikt jedince s massou, aristokrata s plebejci a jež tomuto pojetí uzpůsobuje celou režii. Proto pracuje Hilar s obrovským aparátem lidových mass, jež staví jako protihráče vůči jedince, nepoddajného a nezvyklého před ním se plaziti, proto škrta v textu hojně důležitých míst, jež osvětlují Koriolána i po jeho vztazích k ostatním osobám, a proto konečně překládá i hlavní scénu na forum římské, v jehož středu stojí vysoké čtyři sloupy s římskými orly; mezi sloupy hraje vždy hrdina hry, zatím co lid hlomozí kolem na stupňovitě upravených terasách na schodišti, vedoucím v pozadí do vnitřního města a na stupních, jež jeviště rozšiřují o orchestr, v němž massy nastupují anebo v němž slavnostní průvody končí.

Ukázňeností, s níž Hilar si podřídil jak jeviště tak sbory i jednotlivé herce, se podařilo, že dílo v Hilarově pojetí neztroskotalo; ale jeden dojem byl z hry, myslím všeobecný, a to, že scény lidové, jež konec konců se dají jen stereotypně předváděti, působí hlavně jenom novostí a nezvyklostí; na konci hry že však už tolik nepoutají. A to budiž Hilarovi i výstrahou pro příště, že obecenstvo snese jednu davovou hru; že však není jisto, zda by i po druhé nebo častěji chodilo na hry, jež svou výpravou a vnější křiklavostí utloukají vnitřní dění, třebaže theoretikové dnes tolik mluví o davovém divadle.

Šráček.

Leda: Zrádce. (Biblické drama z doby Kristovy o 4 dějstvích. (Hráno po první v Městském divadle na Král. Vinohradech v neděli velikonoční dne 27. března.)

Bylo překvapením pro nás představení velikonoční. Neboť dnes už čekáme všude samé blasfemie a autor, který poněkud vybočí ze šablonovitých názorů dneška, už vyřkl sobě los. A tím ještě představení bylo zajímavější, že moderní naše autory učí Žid taktu, s jakým se o věcech náboženských má psáti. Už to je ve hře sympatické, že au-

tor nepostavil přímo Ježíše Krista na jeviště, ač jinak je právě spor o víru a jeho božství osou celé hry a autor se snaží, aby osobnost Kristovu vykreslil v plné sytosti, nešetříc při tom ani dosti zlata, aby zachytil svatozář jeho božství, a nemaje ani dosti červeně a běloby, aby zachytil vznešený příklad jeho lásky, dobroty a svatosti. A pokud se uchyluje Leda od předloh Písma sv. jak v podání děje tak i v charakteristice osob, činí to vždy opatrně, aby neublížil.

Hlavní úchylku učinil ovšem na titulní osobě, na Jidášu, jehož zradu motivuje jinak, než je zachována v Novém zákoně. Ne z lakomství zrazuje Jidáš Krista, nýbrž ze skepse srdce. Juda miluje svůj lid israelský a proto přilnul ke každému, od něhož očekával spásu, a proto přilnul tím větší měrou k Ježíši. Čekal od něho, že osvobodí národ a že zlomí dvojí jeho, jež jej tíží a že pak přijde hodina jeho v nebeském království, hodina, v níž se setká se svou mrtvou dcerou. Juda potřebuje víry tedy z lásky k národu a z lásky k mrtvé dceři, ale Jidáš nemůže věřit. Jeho duše je rozleptávána pochybnostmi. Umřít chce dříve Pán, aby teprve po velkém zázraku zmrtvýchvstání založil své nebeské království. Ale Jidáš je stár, dočká se toho zázraku? Jeho nedočkavost zbavila jej klidu; je potřeba najít pevný důkaz, aby uvěřil. V tom slyší ve večeradle slova Páně, že někdo z jeho učeníků jej zradí. Ano, zradití jej, jen tím se přiblíží den spásy. Neboť kdo jiný by jej mohl zradit z těch prostých, měkkých galilejských rybářů? Juda je tvrdý judský muž; a proto šel a vydal jej zákoníkům a fariseům. Ale tím, třebaže drama je vyvrcholeno, není skončeno. Nové pochyb-

nosti šírají Jidáše; vždyť je možné, že učeníci mrtvé tělo Pána ukradnou, a pak prohlásí, že vstal z mrtvých — je možno, že i Židé mrtvé tělo někam uschovají. Jak se přesvědčí Jidáš, že Kristus vstal vpravdě z mrtvých? Jeho tělo musí mít; ve své hrobce je pochována a tak je bude mít stále na očích. Ale běda, tělo už není na popravšiti. Je možno, aby vůbec teď uvěřil v zázrak? Jediná jen ještě cesta zbývá, aby nabyl své jistoty, a Juda nebojí se posledního kroku. Ve větvích fíkovníku jeho nedočkavost bude ukojena, třebaže s cesty, na níž se vydá, už není návratu.

Protikladem Judovým ve hře je Maria Magdala. Pán ji zvedl z hanby a promluvil k ní slova lásky. Jeho slovům uvěřila a její víra nemůže býti ničím vyvrácena; ať se děje cokoliv. A proto jí ani Pán neumřel, nýbrž i nadále k ní bude mluvit, jen bude-li ho vzývat. Svou vírou je tato žena silnější než ostatní učeníci Ježíšovi a proto ona, a nikdo z apoštolů, čelí vždy Jidášovi. Proti jeho skepsi je postavena její víra. A pevnost její víry je tak výmluvnou, že strhuje s sebou i ostatní. Tomáš, věčný pochybovač, chtěl by jejím slovům stále naslouchat, aby mohl v plnosti svého srdce také uvěřit, a Pontia, žena vladařova, jejímu svědectví uvěří, že Pán vstal z mrtvých. Jen Judu nepřesvědčí její víra, poněvadž jeho duše nemůže žítí vírou, nýbrž jistotou. A poněvadž nemá Jidáš víry, nemá ani naděje a proto hyne.

Zní to jako ohlas dneška; také nebylo víry a proto i doba hynula a lidstvo hynulo. Kdy lidstvo uvěří, aby nezhyne?

Šráček.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U , U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I I I

*

*

1 9 2 0 * 2 1

V Y D Á V Ā

* Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Voršilská 1.
Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 9.:

J. Žal: Nevymrou chudí. — Vzpomínáme. — *Zvoniček Josef*: K organizačnímu vývoji. — *Cyril Jež T. J.*: Náboženství — zdroj života. — *JUDr. Jan Plich*: 1906—1921. (Retrospektiva.) — *Amadeo Silva Tarouca*: Organizační práce katolického studentstva. — *Josef Trnka*: Česká otázka. — *Dr. V. Janda*: Práce katolického studentstva na slovanské vzájemnosti. — Pražskému sjezdu vstříc. — *Ant. Novák*: Za královstvím Božím. — Číslo 27. — *Leon Bloy*: Duše Napoleonova. — Umění.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.
Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.
Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.
Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

J. Žal:

NEVYMROU CHUDÍ.

Nevymrou chudí. Tot' sláva života
a naděje naše.
Nevymře vyhnanců rod,
kteří svou bídou rozměry žití budou měřit
na souši, ve vzduchu, v hlubinách vod,
v národech všech a ve všech plemenech;
bolesti tíhu nesouce na hubených ramenech
věčně budou věřit.

Syna člověka
to libertatum charta odvěká.

Nevymře rod nemajících co ztratit,
hotových všecko dát
za myšlenku a za sen.
Nevymrou, pro které svět bude jednou spasen.

Vzpomínáme s vděčností v den patnáctiletého výročí České Ligy
Akademické všech, kteří budovali stavbu, dům náš.

Vzpomínáme našeho váženého protektora Msgra dra Františka
Kordače, arcibiskupa pražského, který povzbuzoval, sílil, po-
máhal v dobách těžkých.

Vzpomínáme dp. dra F. X. Nováka, kněze, který nás učil patřiti do
svého nitra a s čistotou v srdci pozdvihovati své oči k Bohu.

Vzpomínáme těch svých přátel, kteří milovali Ligu.

Vzpomínáme s úctou bratří, kteří před námi byli, a kteří hrdině a
odvážně vztýčili prapor katolického studentstva uprostřed ne-
návislného křiku pokrokových nepřátel.

Vzpomínáme těch, kteří již byli povoláni k Pánu, a kteří orali těž-
kou roli českého pole s námi všemi.

Vzpomínáme vás všech, kteří jste pracovali a pracujete na pro-
gramu, jež si Liga vytkla, na programu obnovení českého světa
v Kristu.

Vzpomínáme a vzdáváme vám všem srdečné Zaplat Bůh.

Vše ke cti a slávě Boží!

K ORGANISAČNÍMU VÝVOJI.

Hnutí katolického studentstva jest hnutím síly elementární — vyrůstá z lůna všeobecného vývoje katolicismu. Hnutí katolického studentstva jest důsledkem všeobecné krise ve studentstvu českém po rozpadnutí se „Slavie“ a po vniknutí liberálních živlů do „Akademického čtenářského spolku“, kdy navždy pohřbena myšlenka sloučení vysokoškolskou mládež tak, aby protivy názorů politických a nazírání na svět a život nemohly býti činitelem rozkladným. Byl tu sice již před 34 lety spolek katolických akademiků „Družstvo Arnošta z Pardubic“, který byl považován jen za domácí spolek koleje Arnoštovy, ale celým svým přísně konservativním duchem nemohl vyhověti již po 15leté činnosti potřebám doby, zvláště když jeho členové žili bezstarostně ve svých zdech a zapomněli tu na své povinnosti vůči lidu, z něhož vyšli — jako vůbec ostatní studentské korporace. Zachovalé zápisky o činnosti Družstva Arnošta z Pardubic svědčí o tom, že v prvních dobách své činnosti čile si vedl. Velká knihovna, literární, hudební večírky, součinnost při vydávání „Aetheie“ nebylo malou prací. Rovněž celá řada vynikajících mužů mezi zakládajícími členy jako Bernát, Bráf, Brynych, Hais, Pravda, Henner, Kalous, Kulda, Randa, Rieger, Ott, jakož i nastrádané základní jmění v částce 81.675 Kč, které bylo odevzdáno na stavbu nynější koleje Arnošta z Pardubic, svědčí o tom, jaké přízni a vážnosti spolek se těšil. Ale jak již bylo řečeno, takřka již po 10leté své činnosti svým strnulým programem byl u konce.

Tu do všeobecné stagnace ve spolkovém životě studentském trochu života a kritického třídění duchů přinesly bouře při známé instalaci rektora theologa Dr. Vřešťala r. 1905, z nichž zrodila se „Česká Liga Akademická“. Tyto události při instalaci nemohou však býti důvodem vzniku Ligy, pouze urychlily nové přeskupení v českém studentstvu. O hnutí katolického studentstva můžeme mluvit teprve od založení jeho časopisu „Studentská Hlídka“, t. j. od roku 1909, kdy dán základ k jeho trvalé existenci a kdy teprve vzalo na sebe ony znaky hnutí naše tvořící — výchovu mladé generace středoškolské. Hnutí katolického studentstva zahájilo svůj program, jak ani jinak býti nemohlo, složkou náboženskou a národní, což vyjádřeno v úvodě k ročníku prvému „Studentské Hlídky“ heslem Sušilovým. Program tedy dosti primitivní vzhledem k úkolům studentstva ve hnutí lidovém. Tu naše hnutí mělo již půdu připravenou činností mladé kněžské inteligence, hlavně pak bohosloveckých jednot. Také první popudy k činnosti Ligy přicházejí od bohoslovců. Jinak bylo, když v době agitací rozmachu, sledujíc při tom povinnosti studentstva vůči lidu, obrátilo zřetel ke složce sociální a do svého programu přijalo sociální studentskou práci. Tu neznalosti na tomto poli u našeho studentstva a nepatrná výchova jeho vůle k obětavosti (všeobecná známka v povaze českého studenta) byly příčinou, že své snahy sociální mohlo jen z části prakticky uplatnit a tím také jen částečně svůj program sociální definovati.

Úvod k ročníku IV. „Studentské Hlídky“ naznačuje již tento širší program: „Chceme katolické studentstvo české spojití v mohutný šik. Chceme v něm živiti lásku k vlasti, lásku k církvi, lásku k lidu, z něhož vyšlo. Chceme je vésti tak, aby z řad studentstva katolického vycházeli do života veřejného inteligenti s lidem cítící a pro lid pracující, kteří by se stali vůdci a průkopníky obrodného směru křesťanského. Chceme ve studentstvu katolickém pěstovati slovanskou vzájemnost a ve spolku s katolickými studenty ostatních národů slovanských připravovati půdu pro velké sblížení Slovanů.“ Při tomto programu již zůstalo (ani válka jím neotřásla) a všecka činnost Ligy směřuje k jeho pozvolnému uskutečňování.

Nyní k naší vnější expansi. Bylo již řečeno, že určitěji můžeme mluvit o naší činnosti teprve od založení časopisu „Studentské Hlídky“. Po prvé k návrhu na vydávání časopisu přichází ještě v roce založené Ligy na akademii bohoslovců na Velehradě, kteří tenkrát sami vycítili, že časopis jimi vydávaný „Museum“ je pro laickou studující inteligenci příliš jednostranný. Po druhé a trochu určitěji jednáno o tomto návrhu u příležitosti katolického sjezdu hradeckého v srpnu r. 1908. Hlavně senátor Dr. Reyl má

zásluhu o to, že dovedl přesvědčiti o důležitosti časopisu delegáty Ligy, že vydávání časopisu půjde hladce a že to zkrátka nic není. A také delegáti, když přijeli z Hradce, dovedli přesvědčiti ostatní členstvo a brzy na to počátkem ledna 1909 první číslo spatřilo světlo v knihtiskárně Kotrbově. První číslo bylo k tomu ještě zabaveno pro malou lokálku o buršáckých provokacích na Příkopech, což nijak ve vyšších kruzích nebylo nám příznivo. Také se deputaci Ligy u býv. arcibiskupa pražského Lva Skrbenského nedostalo příznivého přijetí a vřelejšího povzbuzení. Pan arcibiskup vůbec ani neodpověděl deputaci, která přišla se pochlubiti s plánem na vydávání časopisu. Prvého čísla tisknuto 2000 exempl. Rozesláno katechetům středních škol s prosbou o získání odběratel. Ale spousta „retourků“, mnohé s poznámkou „co s tím?“ působila zase tísnivě ve spolku, tak že vše šlo jen pomalu ku předu. Znenáhla ustálil se počet odběratelů na 1400 výtiscích a získán jakýs okruh přispívatelů. Na sebe položené ročníky daly by knihu o 3 tisících stranách.

Sami divíme se dnes tomu, jak jsme mohli za tak krátkou dobu tolik papíru potisknouti, a čím bychom byli bez časopisu, jak by náš duševní vzlet upadl. Častá, ve studentském spolku nutná změna v osobě vedoucího redaktora měla ovšem vždy hlavní vliv na vnitřní úpravu i obsah. Hlídka měla nejdelsí život ze studentských časopisů, přečkala „Časopis pokrokového studentstva“ mladočeské „Snahy“ a realistickou „Studentskou Revui“, která byla jediným vážným odpůrcem.

Propagandu svých ideí jsme mohli teprve účinněji provozovati, když byla Hlídka zdokonalena. Zde ukázala se přirozeně potřeba, k jednotlivým objednávkám připojiti několik slov čilejšímu studentu, aby více agitoval, Hlídku šířil. A tak znenáhla vzájemná korespondence rostla, stávala se hojnější a čilejší. Získali jsme již v roce 1910 na 80 čilých důvěrníků na středních školách. První činnost ve vývoji našeho hnutí platí střední škole. Odtud úkol jeho v dobách, kdy snahy po existenčním trvání akademických spolků nutily tyto, aby obrátily svůj zřetel ke střední škole a hleděly si získati stoupence a budoucí své nástupce agitační, získávat, burcovat, pobádat. Takový ráz nese v prvních dobách i „Studentská Hlídka“ a z téhož důvodu založen i „Agitační odbor“ při „Č. L. A.“ když zvýšená činnost spolková vyžadovala toho, aby propagační otázky našeho hnutí se týkající byly prováděny systematicky a plánovitě. Prázdninovým sjezdy, které připravil „Agitační odbor Ligy“ pak tato práce vrcholí. — Ovšem nešlo vše tak rychle ku předu, jen poznenáhlu jsme získávali na početnosti, jen znenáhla se zdokonaloval obsah „Hlídky“ a jen pomalu z našich proslovů, letáků mizela planá slova, bombast, a nastupovala věcnost, účelnost, smysl pro realitu a vážnou práci. Dnes si již můžeme říci: ne slova, ale skutky mluví za nás. Srovnajte jen co do účasti první „poradu katol. studentstva s inteligencí“ při lidovém sjezdu katolíků v Hradci Králové r. 1908, které bylo přítomno as 20 studentů a 2 zástupci Ligy, s informačním sjezdem v Olomouci r. 1911 v rámci všeobecného sjezdu katolíků pořádaným, kterého se již účastnilo 80 studentů se zemskými sjezdy katolického studentstva r. 1912 v Kroměříži, kdež účast studentstva dosahuje značné výše 350 a v Hradci Králové 120 studentů a studentek; pak nejlépe oceníte onu práci, kterou jsme v době tří let vykonali. Pokud se týče vnějšího rázu těchto sjezdů. Účelem studentské sekce v rámci všeobecného sjezdu katolíků v Olomouci r. 1911 bylo informovati naši veřejnost se směrem, kterým naše hnutí zahájilo činnost a jaké cíle si vytklo.

Tomuto rázu sekce odpovídal nejvíce referát kolegy Trčky „Náš program a naše požadavky“, ve kterých zvláště byla zdůrazněna potřeba podpůrného fondu katolického studentstva. Na tomto sjezdu získali jsme si všeobecných sympatií a tak naše první vystoupení dopadlo nade vše očekávání. Sjezd sám nebyl promyšlený, neuměli jsme v tom choditi, referáty málo propracované, sjezd měl ráz více slavnostní — trochu bombastický. Následující rok věnován pilné agitační a organizační práci, která vyvrcholila v samostatných zemských sjezdech katolického studentstva pořádaných v srpnu r. 1912 v Kroměříži a Hradci Králové. Bylo to pro nás velkým překvapením, když jsme tenkrát mohli shromážďiti v kroměřížském „Salesianu“ 350 studentů. Zástup studentů při ranní mši sv., kterou sloužil nynější arcibiskup olomoucký Dr. Stojan, za zpěvu „Bože cos ráčil?“ byl okamžik nejkrásnější ze sjezdu. Sjezd byl do jisté míry překvapením pro naši veřejnost, která mnoho do oné doby o nás nevěděla a proto

naši práci podceňovala. Vysvítá to z proslovu Msgr. Šrámka, který pravil: „Řekli mi moji přátelé, abych ani na sjezd nejezdil, že tam bude pár studentů, kteří si chtějí hrát na katolické studentstvo a kteří sami nevědí, co chtějí, a já tu vidím zástup nadšených k debatě pohotových mladých lidí, a co mě při tomto velkém shromáždění nejvíce těší, jest, že zde bylo řečeno, že tento sjezd jest pracovním sjezdem katolického studentstva!! — Tento sjezd, ač měl býti pracovní, měl ráz hodně manifestační, neboť jsme na tak četnou účast nepočítali. Sjezd hradecký, ač daleko menší, — účast 120 studentů — byl více pracovní, probrány tu podrobněji mnohé otázky, které již byly nadhozeny na sjezdu kroměřížském a vysloveno tu po prvé přání ve formě přijaté resoluce za zřízení — sekretariátu katolického studentstva a vydání kalendáře.

Téhož roku účastnili jsme se ještě eucharistického kongresu ve Vídni. Známo je všeobecně, že po celou dobu trvání kongresu přšelo nepřetržitě. Teprve když jsme dojížděli domů, zářivé slunko nás uvítalo. Necháпали jsme tenkrát tohoto znamení, jako předzvěstí světové tragedie. A také jsme ve Vídni toho zakusili tolik, že neradi na to vzpomínáme. Pořadatelský výbor rakouských akademiků nejen, že se nám nepostaral o noclehy, ale také nepřipustil nás jako samostatnou národní korporaci se spolkovými kulery v národních barvách do průvodu. Toho jsme málo dbali, v příhodný okamžik jsme se sami s odznaky spolkovými vsunuli do průvodu za italské studentstvo a náš malý hlouček byl příčinou, že i české „Sláva“ rozlehlo se rotundou v Prateru při příchodu a odchodu našich biskupů.

Tyto sjezdy z části informační a manifestační, dávají podnět ke sjezdům krajinským za účelem soustavnějšího a účelnějšího provádění našich úloh a konají se v následujícím roce 1913 za četné účasti studentstva v Budějovicích, Val. Meziříčí, v Brně (aranžovaný „Moravanem“) Kolíně při všeobecném sjezdu katolíků. Tyto sjezdy byly pokusem o pracovní ráz sjezdů, který byl dosažen ovšem jen částečně. Těmito sjezdy ukončuje se agitační činnost Ligy na venek. — Sjezdy tyto vyslovily také požadavek našeho prázdninového sdružování, které pak uvedeno ve skutek „Ústředím“, jako dnes již všeobecně známé „Sociální studentské sdružení.“ Tato jsou jednou částí našeho programu, neboť mají-li naše snahy i o prázdninách býti horlivě propagovány, naše známosti dále šířeny, nová přátelství uzavírána, má-li býti prakticky sociálních vědomostí nabytých ve školním roce ve prospěch lidu využito, jest nezbytně zapotřebí, aby i naše studující mládež o prázdninách se sdružovala. Již názvem „Sociální studentská sdružení“ dali jsme jim charakter sociální, charakter poměrně volného sdružení, ale úzce připoutaného ke svému centru, které má řídit jejich agendu. První „S. S. S.“ založeno o prázdninách r. 1913 v Kroměříži a Holešově. „Sociální studentská sdružení“ jsou v odporu se stávajícími akademickými, jsou jejich úzkým a společným závěrem. Sociální studentská práce má dojít v „S. S. S.“ svého praktického užití. Nikdo nesmí býti vylučován (nevíme, zda naše slovo nepřemůže vlažnost a netečnost liknavých), součinnost každého studenta vítána, nezávisí na tom, zda může býti dle stanov (věc čistě formální) členem či nikoliv. Spolupráce se jediné cení a to práce tichá, drobná, kterou jinak nikdo nechce konat, která také nežádá diků, ani pochvaly a odměny. Proto jsou vyloučeny principiální debaty o tom, jak jinde se pracuje, kategorické usnášení, „že musí se tak stát“, veškeré resoluce (forma projeveného přání na papíře), hlasování jest též zbytečné — škoda drahého času. Hlavně jde o to, aby se něco dělalo, stejně platné od kohokoliv. Stanovy jsou v daném případě jen pro úrad. „SSS“ mají obnoviti v řadách našeho studentstva starý idealismus v nové časové formě, mají plně rozvinouti a uplatniti křesťanský náš program praktického dobra, lásky k bližnímu, dobročinnosti, obětavosti, sebezapření, trpělivosti a lidskosti — těch hlavních opor každého kulturního a sociálního pokroku. — Založením prvních „SSS“ jevila se potřeba uvésti ve skutek jejich ústředí, které ustaveno r. 1913 jako „Ústředí katolického studentstva československého“ se sídlem v Praze, kterému pak přisouzeny i jiné úkoly, všeobecně hnutí studentského se týkající. — Vznik „Ústředí“ vyplynul také z výsledku naší práce, z propagandy „Agitačního odboru Č. L. A.“, byl nutným požadavkem našeho studentského života, který nutno pochopiti. Již jeden z úkolů „Ústředí“, vedení agitační a organizační stránky našeho hnutí, jest dostatečným odůvodněním jeho existence. Jest nezbytně nutno, má-li naše hnutí při životě býti zachováno, aby agi-

tační a organizační práce vykonávány byly nejenom methodicky, plánovitě ve velkých liniích, ale i do nejmenšího detailu. Centrále nesmí ujíti sebe menší příležitost k intenzivní propagandě našich snah.

Nová tato formace ve vývoji našeho hnutí, kterou se ukončuje propagační činnost Ligy na venek, přirozeně nezůstala bez vlivu i na způsob práce a činnost Ligy, kterážto činnost není již tak expansivní, proto také naše veřejnost málo o ní ví, neboť Liga vznikem Ústředí byla zbavena starostí o existenční své trvání, může se dnes klidně věnovati úkolu, který jest jí stanovami určen — výchově a vzdělání svého členstva. Exstenzivní síla našeho hnutí se tím nijak nepoškodila, neboť Lize zbylo ještě široké pole působnosti a činnosti. Pokud Liga splnila tento úkol jest předmětem jiné úvahy.

Cyril Jež T. J.:

NÁBOŽENSTVÍ — ZDROJ ŽIVOTA.*)

Náboženství se svou protivou atheismem jde dějinami lidstva jako světlo a stín, jako život a smrt lidského ducha a jeho ideálů. Náboženství dávalo vždy lidstvu iniciativu i další posily pro bohatý život duševní, dávalo látku k světovému a životnímu názoru, bylo nejbohatším pramenem ideí pro všechny obory uměleckého tvoření, pro básnictví, malířství, sochařství i hudbu, poskytovalo sílu k nejslavnějším činům vlastenecké lásky. Náboženství hájilo vždy existenci ducha, jenž jsa jednoduchý má v sobě základ trvalého života; atheismus vyrůstal obyčejně z materialismu, má tudíž v základu svém prvek rozkladu, zániku a smrti nejen pro člověka jakožto individuum, nýbrž pro veškeren jeho život mravní a sociální.

Když v Řecku dospěl materialismus ionských filosofů k Herakleitově zásadě, že všechno se mění a nic netrvá nezměněné, hlásán tím nejen úplný zánik člověka smrtí, nýbrž i jeho pozemský, duševní a společenský život v základech byl otřesen. To se ukázalo, když sofisté zorným úhlem materialismu hleděli na lidské jednání. Zmizela objektivnost, obecná platnost a závaznost mravních zásad, na místo zákonů nastoupila libovůle. Že subjektivismus sofistů znamená smrt pro mravní život jednotlivců a zároveň smrt pro život společenský i státní, poznal největší té doby myslitel — Sokrates. Proto hledal on i veliký žák jeho Platon záchranu a našli ji v nezměnitelných pojmech jakožto myšlenkách lidského ducha a posléze v ideách jakožto myšlenkách absolutního ducha božího. Atheismus spojený s materialismem dokázal pak nejednou v dějinách lidstva, že je zdrojem rozkladu a zániku života ve všech jeho zjevech a tudíž i smrtí pozemského blaha lidstva. Nejnověji ilustruje nám to zcela jasně bolševictví, jež jest do posledních důsledků provedený atheismus a materialismus. Pod jeho smrtícím dechem vymřela v Rusku inteligence, zhynulo umění a místo hospodářského blahobytu, jímž by země tak bohatá mohla oplývatí, zeje se všech stran příšerný hlad.

Od rozkladného vlivu materialismu úplně izolovati může lidstvo jen náboženství theistické, které majíc za základ pojem Boha jakožto sebevědomého osobního nekonečně dokonalého ducha, má v něm nevyčerpatelný zdroj nejmocnějších životních vzpružin. Již veliký duch Platonův si všiml, že původním zdrojem nezměnitelných pojmů a ideálů mravních nemůže býti konečný, omezený duch lidský; proto dospěl

*) Článek tento věnuji Lize k jejímu patnáctiletému trvání. Liga dokázala za tu dobu, že je spolek, jenž vpravdě žije, a to životem bohatým a stále rostoucím uvnitř i zevně. Že život ten se ani v budoucnosti nezastaví, nýbrž víc a více bude mohutněti, toho zárukou jsou nevyčerpatelné zdroje života, které jsou v jejich základech. Liga založena byla na podkladě náboženském, náboženský základ její je theistický a přesně církevní. Článek můj ukazuje, že právě v tom jest největší její životní síla.

k uznání absolutního rozumu božského, jenž nejen jest moudrý, nýbrž má vědění samo (Parm. 134 c—e). I druhý největší duch starověku, Aristoteles, dospěl k poznání, že nejvyšším zdrojem všeho života (dle jeho terminologie „pohybu“ je nejvyšší nehybný hybatel (πρῶτον κινῶν ἀκίνητον), jímž jest absolutní duch boží, jehož život záleží v tom, že sebe samého poznává (νόησις, νοήσεως, νόησις). (Metaf. XII. 7—8, 1072—73.) Ačkoli názory o Bohu u těchto dvou filosofů pohanských nejsou ve všem správné, přece dospěli na cestě k theismu dosti daleko, obzvláště Aristoteles. Viděli jasně, že nejvyšším pramenem všeho života, zvláště však pro lidského ducha může býti jen absolutní, sebevědomý duch boží, třeba poměr jeho k světu a lidem v mnohém ohledu nesprávně určili. Dokonale zpracován mohl býti pojem Boha jakožto osobního absolutního ducha pouze na základě zjevených pravd křesťanských. Filosofické zpracování této pravdy podáno bylo hlavně největším geniem křesťanským sv. Augustinem. Život Boží záleží v tom, že poznává svou nekonečnou dokonalost. Bůh poznává zároveň svou nekonečnou dokonalost jako napodobitelnou v různých jejích omezeních. Tím má Bůh myšlenky, ideje všech konečných věcí jakožto možných.

Vznik věcí reálních mimo Boha lze pochopiti jen v odvislosti od boží všemohoucnosti a moudrosti, dokonalost jakékoli věci mimo Boha je možná jen jako konečná a omezená imitace nekonečné dokonalosti boží, všemohoucnosti boží stvořená a udržovaná. Tím nejen vše, co ve všemmíru je dokonalého, moudrého, krásného, účelného, může takovým býti jen v odvislosti od Boha, nýbrž i duch lidský, jenž rozumem a svobodnou vůlí je nejdokonalejší imitací dokonalosti boží v tomto světě, jak ve své existenci tak v celém vývoji a životě je odvislý od Boha. Čím dokonaleji poznává zákony v přírodě, tím dokonaleji poznává myšlení boží, zákony těmito vyjádřené; čím dokonaleji poznává mravní zásady, tím dokonaleji poznává vůli boží jakožto nejvyšší normu mravnosti zásadami těmi projevenou.

Tak veškeren duševní život lidský rozumový i mravní, pokud je správný a dokonalý, je možný jen v odvislosti od božího rozumu a boží vůle. Pokud se člověk odchyluje v myšlení svém od myšlení božího, myslí nesprávně a pokud se odchyluje ve svém jednání od vůle boží, odchyluje se od mravního zdokonalení. Obojí je úpadek a negace jeho duševního života. Veškeren svět nazývá se tudíž přirozeným zjevením božím, jelikož ze všech věcí svým přirozeným rozumem poznáváme nesčetnými způsoby omezenými napodobenou nekonečnou dokonalost boží. „Nebesa vypravují slávu boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ (Ž. 18, 2.) „Neviditelné vlastnosti jeho (Boha) ze stvoření světa, skrze ty věci, které jsou učiněny, rozumem pochopené poznány bývají, totiž jeho věčná moc a božství.“ (Řím, 1, 20.)

Přirozené poznání Boha je však dosti nedokonalé a proto bylo doplněno Bohem přímým sdělením čili nadpřirozeným zjevením ve St. zákoně skrze proroky a v Nov. zákoně skrze vtěleného jednorozeného Syna Božího. „Druhdy Bůh mnohokrát a mnoha způsoby mluvil k otcům skrze proroky, v těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna (Žid. 1, 1.)

Nadpřirozeným zjevením dán byl lidstvu nový pramen poznání Boha, a to daleko dokonalejší a jistější nežli jaký mělo ve věcech stvořených; zjevením dán mu tudíž byl nový, dokonalejší zdroj duševního života.

Moderní filosofie, pokud chce náboženství lidstvu zachovati, odstraňuje z něho věc nejdůležitější — závislost na Bohu — a místo Boha — Tvůrce veškerenstva — zavádí stále víc a více boha, jehož tvůrcem je člověk. Počátek učinili angličtí deisté: Toland, Collins, Tindal, Herbert z Cherbury, k nimž přidali se ve Francii Diderot a Voltaire a v Německu hlavně Lessing a Herder. Boha, jakožto původce světa pro jeho krásu a účelnost s počátku sice uznali, popřeli však možnost jakéhokoli nadpřirozeného zjevení. Deistickým naturalismem náboženským byl však nejen uzavřen člověku nejbohatší pramen náboženského života, totiž přímé poučení boží, nýbrž i sám pojem Boha byl jím dotčen a brzy zcela zmizel. Jaký by to byl Bůh, jenž by sice svět stvořil, ale ve světě jeho silou stvořeném neměl by ani tolik moci, kolik má každý jeho rozumný tvor, sdělití totiž lidem své myšlenky nejen skrze svoje díla, nýbrž také přímo čili zjevením? Bůh deistů nutně musil pozbyti své samostatnosti a pantheisticky splynouti s přírodou. Deismus neznamená v myšlení lidském krok dopředu, nýbrž je to krok víc než o dva

tisíce let dozadu, je to návrat až k Anaxagorovi, jehož božský rozum není nic jiného nežli pořádek ve hmotném světě. Již dle Tolanda záleží jádro náboženského citu v obdivu přírody. Proto mohl z deismu vyrůst také hylozoismus anglických a francouzských materialistů (Hartley, Priestley, Offroy de la Mettrie), jenž je zpětným krokem až do 6. stol. př. Kr. k hylozoismu ionských materialistů. Deismus dokázal, že náboženství, které ničí závislost na Bohu, ničí také pojem Boha a tím samo ztroskotává.

Jako deisté odstraňují z náboženství závislost na Bohu autonomií rozumu, tak odstraňuje ji Kant autonomií vůle. Mravnost předpokládá svobodnou vůli. Z definice svobodné vůle, již podává Kant, plyne naprostá autonomie vůle. Mravní svoboda vůle znamená dle něho naprosté sebeurčení, bez jakéhokoli vnějšího vlivu. Při mravně svobodném úkonu nesmí ani motiv ani příkaz pocházeti ze zevnějška, od bytosti mimo člověka existující, nýbrž musí vycházeti z nitra. Mravní příkazy však potřebují nejvyšší autority, která by bezpodmínečně mohla zavazovati. Takovou autoritou může býti pouze Bůh.

Zavádí tudíž Kant pojem Boha jako postulát praktického rozumu. Není to však Bůh mimo člověka reálně existující, to by vedlo k heteronomii lidské vůle (vůle lidská by dostávala zákony mravní od bytosti jiné). Kantův bůh je tudíž pouhý pomocný pojem, pouhý výtvar praktického rozumu. Odmítnuv možnost poznání Boha theoretickým rozumem, nenašel k němu Kant cesty ani rozumem praktickým, jak se někteří mylně o něm domnívají. Jako splývá bůh deistů s přírodou, tak splývá bůh Kantův s člověkem. Proto také Logos čili Syn Boží u Kanta není nic jiného nežli lidským rozumem myšlený, mravní ideál lidství. Je tudíž i Kantovo náboženství, založené na základě čistě přirozené morálky lidské, náboženstvím bez Boha, je to kult nikoli Boha, nýbrž kult čistého lidství. Odstraniv autonomií vůle z náboženství závislost na Bohu, odstranil Kant z náboženství Boha, zbavil své stoupence pravého zdroje náboženského života, vlastní náboženství zničil a místo něho zavedl sociologii pod jménem náboženství.

Deismus uzavřel náboženskému životu nejbohatší jeho zdroj — nadpřirozené zjevení, Kant uzavřel mu druhý důležitý zdroj — přirozený rozum theoretický, ponechav mu pouze rozum praktický, Schleiermacher zbavil jej i tohoto pramene, prohlásiv za jediný základ náboženského života cit. Jedině city budí dle něho v duši náboženské představy a otázky, na které rozum nemůže dát žádné odpovědi, které pouze cit může prožívat. City náboženskými projevuje prý se v nás Bůh jako jejich příčina, proto také jimi Bůh je poznáván a prožíván.

Stačí jen uvážiti, co je cit se stanoviska psychologického, aby se ukázala celá ubohost této theorie náboženství. Ať jsou city totožné s jevy poznávacími a snahovými, jak se někteří psychologové moderní domnívají, jsouce jen jejich vlastností, jež sluje přízvuk, nebo ať jsou to jevy duševní samostatné, jak chtěl tomu Tetens, v obojím případě určité poznání předpokládají, nemohou tudíž býti původním základem všeho poznání náboženského. V prvním případě je to evidentní. Je-li cit jen stránkou, přízvukem poznávacího jevu duševního, nemůže předně býti bez něho a před ním jako jeho příčina, jsa s ním totožný, nemůže ani býti v něm věcí nejdůležitější, když jest jen jeho stránkou, přízvukem. V obojím pak případě víme z vnitřní zkušenosti, že cit nemůže býti v duši bez poznání něčeho, že jen poznání něčeho city může býti provázeno. Bez nějaké představy poznávací je cit psychologická nemožnost, ať v životě smyslovém či duchovém. Bez poznávacích představ je možný pouze život vegetativní, ale tam není také řeči o citech. Proto je stejně psychologická nemožnost tvrditi, že cit je základem všeho náboženského poznání. Jelikož již prvky našeho poznání, počítky a představy, bývají různými city provázeny, nedá se upříti, že při dalších pochodech poznávacích, totiž soudech, mají city také vlivy, a to dosti značné. Někdy dáváme se strhnouti ke tvoření soudů city představy doprovázejícími, obzvláště tam, kde poměr představ těch rozumu není dosti jasný. Tím mohou působením citů vzniknouti v poznání našem různé omyly. Již z toho je patrné, že city nejsou kriteriem pravdy ani neurčují hodnotu všeho. Cit může stejně vzplanouti pro pravdu i blud, pro věc dobrou i zlou, proto je cit slepý a hodnotu věci, pro niž cit se nadchne, určovati může pouze poznání. Cit vzhledem k téže věci bývá často nejen u různých lidí různý, ale i u téhož člověka bývá v různých dobách různý a nemá v sobě měřítko, dle něhož by

se správnost jednoho a nesprávnost druhého dala odhadnouti. Rozum nesoudí věci dle okamžiku jako cit, nýbrž dle jejich vzájemných vztahů, pozvídá se do minulosti i budoucnosti, a chybí-li někdy, má v sobě samém korektiv svých omylů v nejevidentnějších principech logických a v nejevidentnějších faktech zkušenosti vnější a vnitřní. Jelikož tato evidence člověka celý život doprovází a společná je všem lidem, kteří mají užívání rozumu, je základem objektivnosti lidského poznání. Proto je celá řada poznatků, v nichž shoduje se celé lidstvo. Není tomu tak jen v matematice, nýbrž i v jiných vědách. Že v otázkách náboženských aspoň nejzákladnějších, jako je jsoucnost Boží, Božství Kristovo, božský původ katolické církve a j., neshodují se všichni lidé, není příčina toho v rozumu, nýbrž ve vůli a citu. Rozum svými nejevidentnějšími principy vede všechny lidi stejně k těmto pravdám, kde však vůle a cit vzpírá se uznati závislost na Bohu, tam raději se komolí rozum, jak učinili to deisté Hume, Kant a všichni agnostikové, popírajíce obecnou platnost zákona příčinnosti jen proto, že by je přivedla k Bohu, jehož uznati nechtějí. Cit bez řízení rozumu není schopen žádné objektivnosti, nýbrž je to jev duševní neobjektivnější; proto také náboženství, které na něm je založeno, vydáno je všanc největší libovůli jednotlivců a nemá většího významu, nežli který má jakýkoli sport. V tomto významu chápeme zásadu, že náboženství je věcí čistě soukromou, jako je věcí čistě soukromou zabývati se nějakým sportem. Nejsmutnější úlohu hrál by dle této theorie náboženství Bůh, jenž by některé lidi pudil k citům náboženským, jiné by pudil k citům protináboženským, v jedněch by budil city opačné citům, jež by budil v druhých lidech, Bůh byl by původcem všech náboženských protiv a sporů, které v lidstvu nalézáme, a všemi těmi protivami sebe samého by dával lidem poznati a prožívati. Stoupenci této theorie náboženství sami uznávají, že cit sám je iracionální, nerozumný, tudíž iracionální, nerozumný ba protirozumový je dle nich také původce náboženského citu, jejich bůh. Bůh pietistů je vlastně u každého člověka jiný, není tudíž nic jiného nežli individuální náladová vložka každého člověka.

Závislost na osobním Bohu nahrazena byla v náboženství Schleiermacherem závislostí na subjektivní citové vložce, čímž ovšem zničen byl i pojem Boha i pojem náboženství.

Z toho, co jsem o deismu, o náboženství Kantově a Schleiermacherově ukázal, je patrné, že mimo náboženství theistické, jež uznává osobního Boha, absolutního, nekonečně dokonalého ducha mimo člověka reálně existujícího, každé jiné je vlastně ateismus, je to prohlášení člověka za boha v té neb oné formě; není to kult Boha, nýbrž kult pouhého lidství, což jest kredo svobodných myslitelů, filosofické jádro zednářství. Deisté také první nazvali se svobodnými mysliteli. Vzhledem k Bohu je možná pouze alternativa: theismus nebo ateismus; a vzhledem k podstatě náboženství je možná pouze alternativa: uznati závislost na Bohu nebo vzdáti se náboženství, poněvadž náboženství bez závislosti na Bohu je pouhé slovo, pouhá slupka bez jádra, pouhý klam lidí, kteří nepromyslí věci do jejich základů a kořenů.

Ještě prázdnějším a malomocnějším objeví se každé náboženství, které místo na Bohu založeno je na člověku, uvážíme-li, že úkolem náboženství má býti splnění nejhlubší a nejsilnější touhy lidské bytosti, touhy to žiti věčně dle duše i dle těla, a sice životem blaženým. Jen ten, kdo lidstvu může zaručiti splnění této touhy, má právo před ně předstoupiti jako zakladatel náboženství. Hlasatelé moderního náboženství snaží se požadavek ten splniti tím, že z člověka chtějí učiniti Boha, z bytosti konečné, omezené chtějí učiniti bytost nekonečně dokonalou. To sliboval již prvním lidem v ráji jejich svůdce, chtěje je přemluvíti, aby porušením božího přikázání neuznali závislosti na Bohu. Aby zaplašil jejich obavu, že porušením té závislosti propadnou ztrátě života, řekl jim: „Nikolí, smrti nezemřete, budete jako bohové“ (Gen. 3, 4.—5.). Zatím však opak stal se pravdou.

Nejen první lidé, nýbrž celé pokolení lidské jde vstříc jisté smrti a žádný nemůže u prahu hrobu o sobě říci, že cítí v sobě božskou nekonečnou moc, jejíž silou by mohl živý z hrobu vstáti a svou božskou silou dále dle duše i dle těla věčně žít. Jen jediný člověk v celém lidstvu měl v sobě tuto sílu, protože nebyl pouhý člověk, nýbrž zároveň pravý Bůh — to byl Ježíš Kristus. On jediný nezůstal v hrobě, nýbrž silou svého

božství, které s jeho duší i tělem bylo spojeno, vstal slavně z mrtvých jako absolutní pán života. Kristus jediný svým vzkříšením ukázal, že může splnit touhu lidstva po věčně blaženém životě, proto on jediný měl právo založit náboženství. Kristus vskutku slíbil stoupencům svého náboženství věčný život, neboť řekl: „Já jsem vzkříšení a život, kdo věří ve mne, byť také zemřel, živ bude.“ (Jan 11, 25). Neslíbil to však učiniti tím způsobem, že by činil ze svých stoupenců bohy, jakým sám byl, aby pak i oni mohli z hrobu vlastní silou vstáti k věčnému životu. Kristus nepřišel lidí klamati, proto jim také nemohl slibovati něco nemožného. Bůh — bytost nekonečná — může být pouze jeden. Třebas nemůže Kristus lidí za bohy povýšiti, zjednal jim přece nadpřirozenou dokonalost, která by je povýšila do řádu božského v té míře, v jaké rozumný tvor je toho schopen. Je to milost posvěcující, již stává se člověk adoptovaným dítkem Božím. „Kteří přijali ho (Ježíše Krista), dal jim moc být syny Božími, těm, kteří věří ve jméno jeho.“ (Jan 1, 12.) Povýšením za adoptované dítko Boží získává člověk nárok na trvalý nejdůvěrnější styk s Bohem, jenž záleží v bezprostředním patření na Boha a v lásce z toho plynoucí. „Nyní jsme synové Boží a ještě se neukázalo, co budeme. Vímeť, že když se ukáže, podobní jemu (Bohu) budeme, neboť viděti jej budeme tak, jak jest“ (I. Jan 3, 2.). „Nyní vidíme Boha skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdy (po smrti) tváří v tvář.“ (1 Kor. 13.) Viděti Boha bezprostředně znamená být povýšen k účasti na životě božím, neboť život boží, jak již Aristoteles dobře poznal (Metaf. XII, 7–8), právě v tom záleží, že Bůh svou nekonečnou dokonalost bezprostředně poznává a miluje. V tom záleží také boží blaženost. Proto bezprostřední patření na Boha u lidí jakožto adoptovaných dítek božích je také účastí na blaženosti boží. Milost posvěcující nečiní člověka od Boha neodvislým, nýbrž naopak činí jej co nejvíce odvislým od Boha, spojujíc jej s ním co nejúže jakožto se zdrojem věčně blaženého života. Dosíci pak lze milosti posvěcující jen v odvislosti od Krista a jeho církve. Moderní člověk, jenž odstranil z pojmu náboženství závislost na Bohu, učinil si také svého Krista, jenž svým náboženstvím lidstvo k ničemu nezavazuje. Je to Kristus Renanův, nikoli Kristus historický. Dle Renana nepředložil Kristus lidstvu žádných věroučných pravd, žádných příkazů mravních, žádného určitého kultu, nezaložil žádné církve se závaznou mocí, dal prý pouze mocný impuls k náboženskému citění, jehož obsah může si každý sám libovolně určovati. Renan udělal z Krista prvního volného myslitele. Kdo však chce upřímně poznati osobnost Kristovu a jeho náboženství, nesáhne k Renanovu Životu Ježíšovu románovitě psanému, nýbrž k historickým pramenům z prvních století, aby z nich slyšel mluvit o svém náboženství Krista samého. Tam dozví se ovšem pravý opak toho, co píše o něm Renan.

V kázání na hoře, kde rozvinul Kristus jádro svého učení a svých přikázání, a o němž Renan sám se vyjadřuje, že „kázání na hoře nebude překonáno“ (Překlad Gottwaldův, str. 240), praví Kristus výslovně: „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákona nebo proroků; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Vpravdě zajisté pravím vám: dokavad nepomine nebe a země, nepomine jediné písmě neb jediná čárka ze zákona, až se všechno stane. Kdo by tedy rušil jedno z přikázání těchto nejmenších a vyučil tak lidí, nejmenším slouti bude v království nebeském, kdo by však činil a učil, ten bude velikým slouti v království nebeském.“ (Mat. 5, 17.) A ke konci kázání svého pravil: „Ne každý, kdo mi říká „Pane, Pane“, vejde do království nebeského, nýbrž kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v nebesích. (Mat. 7, 21.) Když tázal se ho mladík jeden, co má činiti, aby měl život věčný, odpověděl mu Kristus: „Chceš-li vejíti do života, zachovávej přikázání.“ A když se ho tázal, která, jmenoval mu některá z dekalogu. (Mat. 19, 17–19.)

Dle slov Kristových záleží láska k němu v zachovávání jeho přikázání. „Kdo má přikázání moje a je zachovává, ten mě miluje. Kdo mne nemiluje, slov mých nezachovává. (Jan 14, 21–24.)

Také nejdůležitější kult náboženství Kristova stanoven byl jím samým. Je to mše sv. a sv. svátosti, které ustanoveny jsou od samého Krista. Není tedy veškeren náboženský kult stoupencům Kristovým ponechán citové jejich náladě. Jak jasná jsou na př. slova Kristova, jimiž vyslovuje nutnost křtu: „Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího.“ (Jan 3, 5.) A rovněž jasná jsou

jeho slova, jimiž nařizuje přijímání eucharistie. Když po zázračném nasycení chtěli Židé učiniti Krista králem, aby je častěji tím způsobem nasycoval, upozornil je na důležitější chléb duševní, od něhož záviseti bude jejich věčný život a jímž bude on sám, řka: „Já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky. Chléb, který já dám, tělo mé jest za život světa.“ (Jan 6, 51—52.) A když Židé neznajíce ještě dobře tajemství toho, nechtěli tomu věřiti, poněvadž cit jejich se proti tomu vzpíral, nedovolil jim Kristus řídit se v tom dle svého citu, nýbrž řekl jim: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí jeho krve, nebudete mítí v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den poslední.“ (Jan, 6, 54—55.) Když pak někteří i z jeho učeníků nechtěli mu uvěřiti, nezměnil ani dle jejich citové nálady svého učení, nýbrž nechal je odejítí a nechal by raději od sebe odejítí i svých dvanáct apoštolů, než aby změnil svoje učení. Ti však ústy Petrovými prohlásili: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného; a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Kristus, Syn Boží.“ (Jan 6, 69—70.) Bylo to i pro ně veliké tajemství, jehož rozumem nechápali, ale uvěřili, protože byli přesvědčeni, že Kristus je Syn Boží, jenž učením svým vede je bezpečně k věčnému životu. Božství Kristovo, tato nejzákladnější pravda jeho náboženství, je důvodem, proč všechno jeho učení, všechna jeho přikázání a všechen jím stanovený kult jsou pro lidi závazny a nejsou ponechány jen libovůli citu jednotlivců.

Z té příčiny chce Renan i tuto pravdu zviklati tvrdě, že Kristus nikdy neprohlásil se Bohem (str. 39). Zatím však Kristus nejen nesčetněkrát pravdu tuto prohlásil, odvolává se při tom na zázraky své jako důkazy svého božství, nýbrž pravdu tuto potvrdil svou krví. Kaifáš vyřkl nad ním ortel smrti za to, že se rouhal, když na jeho slavnostní a přísežné vyzvání, aby řekl, je-li Syn Boží, odpověděl: „Ty jsi řekl, já jsem.“ (Mat. 26, 63—64, Mar. 14, 61—62.) Nebylo by to rouhání, kdyby slova „Syn Boží“ nebyla zde ve významu „pravý Bůh.“

Božskou autoritu, s níž Kristus učil, dal svým apoštolům a jejich řádným nástupcům jakožto představeným své církve, již k spáse lidstva založil a v níž až do konce světa sám neviditelně jsa přítomen působí. Je tedy možno milosti a věčného života dojíti jen v odvislosti od církve Kristovy, od těch, kteří v ní zastupují Krista, majíce od něho moc předkládati lidstvu jeho učení a jeho přikázání. Před svým nanebevstoupením řekl Kristus apoštolům: „Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jdouce tedy učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávatí všecko, co jsem přikázal vám; a aj, já jsem s vámi po všechny dni až do skonání světa. Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdo však neuvěří, bude zavržen.“ (Mat. 28, 18—20, Mar. 16, 16.)

Kristus dává zde apoštolům moc s jeho autoritou učiti lidstvo pravdám, kterým on učil, a zavazovati je přikázáními i kultem, které on ustanovil. Je to moc vpravdě závazná, neboť ten, kdo neuvěří a neposlechne, vydává se v nebezpečí ztratit spásu. Moc tu dává zároveň i řádným nástupcům sv. apoštolů, poněvadž praví, že s nimi bude až do skonání světa. Apoštolé však až do skonání světa nežijí, leč ve svých řádných nástupcích. Mají tedy papež a biskupové v církvi moc, od níž závislá je spása a věčný blažený život duší proto, že jim moc tu dal Kristus. Mínění, že možno mítí Kristovo náboženství a katolickou víru bez poslušnosti k učení katolické církve, je prostě paradoxní.

Zdůrazňovati tuto moc církve znamená upozorňovati na jádro náboženství Kristova, jako popírati závislost na ní znamená uváděti lidi v nejosudnější životní omyl.

K radostnému vzkříšení přivede lidstvo pouze náboženství, které hlásá závislost člověka na Bohu, na Kristu a jeho církvi.

Jsou trojí lidé: jedni slouží Bohu, když ho našli; druzí ho hledají, neboť ho nenašli; ostatní žijí a nehledají ho a nenašli ho. První jsou rozumní a šťastní, poslední jsou pošetilí a nešťastní, ti uprostřed jsou nešťastní a rozumní. Blaise Pascal.

JUDr. Jan Plch:

1906 — 1921.

Retrospektiva.

Česká Liga Akademická je kusem našeho mládí.

Přišli jsme do ní ze středních škol s hlavami plnými odvážných snů a se srdcem bijícím vzrušeným tepem pro ideje, jež jsme v ní hledali a nalézali. Zamilovali jsme si její prostou srdečnost, probolivali jsme všechny její bolesti a v teplém jejím stínu kladli jsme, mladí dělníci, oddaně kameny na stavbu jejího díla i na stavbu vlastního charakteru. Její boj proti proudu vztyčil naše čela a zocelil naše nervy. V její služby postavili jsme celé své srdce, každý jeho tep a každý jeho záchvěv, srostli jsme s ní a léta v ní strávená podbarvila dobu našich akademických studií nezapomenutelným, jedinečným tónem tak, že se k ní vracíme rádi podnes.

Česká Liga Akademická stala se tak i kusem naší lásky. Viděli jsme její růst a výboje a 15 let jejího života je naší radostí a bohatým slibem budoucnosti. Od primitivní katolicko-národní koncepce jejího programu propracovali jsme se vlastní silou až k dnešnímu modernímu a demokratickému nazírání na celý onen komplex kulturně-sociálních problémů, jež hýbou dneškem. Její růst byl naším růstem a její krise byly i bolestmi našeho nitra. Patnáct let jejího trvání je poctivým úsilím o vybojování určitého plus v českém životě, je zápasem o myšlenku, je přebarvováním a přehodnocováním principů, o něž chce Č. L. A., organický to a nezbytný článek mohutné vlny světové, ideové a citové renaissance věčně mladého, stále sice poráženého, nikdy však neporaženého katolicismu: oprít svůj zápas o nové království Ducha na této zemi.

Bilance tohoto úsilí, nepostrádajícího ani lomů a občasných tápání, je kladná.

Česká Liga Akademická nežila nadarmo.

Chceme-li zhodnotit ideový podklad hnutí katolického studentstva a máme-li na tuto pro nás tak stěžejní otázku vrhnout poněkud ostřejší světlo, pak je po samém vnitřním zákonu věci nevyhnutelně nutno vystopovat vznik tohoto hnutí, citová i myšlenková auspicia, za nichž se rodilo a k životu probíjelo, jednotlivé jeho fáse, jeho rozvoj, slávu, občasný úpadek i opětný růst a konečně s hlédiska varu a bolesti dneška vyměřit hloubku, houževnatost a průbojnost myšlenky, na níž hnutí stálo a stojí. Kdo měl příležitost pozorovat jednotlivé výboje našeho mladého hnutí s blízka, anebo kdo měl nesmírné štěstí stát v samém jeho středu, být dělníkem, táhnoucím věrně svoji brázdou v horku a úpalu dne, ten si nezbytně musel odnést dojem, že idea, s níž se tu setkává, je svrchovaně závažná a houževnatá, že je to nezmar, jemuž válka dovedla sice ulámat mnoho kvetoucích větví, kterýž však přece vyšel na konec ze všech krisí jen omlazen, prohlouben a šířeji zdůvodněn.

Půda, z níž v roce 1906 hnutí naše vyvěřelo, byla velmi horká a sopečná. Pražská universita stala se doménou t. zv. realismu a život české akademické mládeže plul v mělkých vodách pokrokovosti, liberalismu a socialismu. Zdálo se, že se nenalezne nikdo, kdo by měl odvahu vrhnout se proti tomuto vše zachvacujícímu proudu a v záplavě talmové pokrokovosti vztyčit prapor křesťanského idealismu. A přece! Signál k obratu dala installace rektora-theologa Dr. Vřešťála v prosinci 1905, při níž se strany pokrokových studentů došlo k demonstracím a scénám tak skandálními, že prof. Drtina s rozhořčením zvolal k pustě demonstrujícím akademikům: Vy jste zhanobili náš (pokrokový) směr!

Teror a násilnictví pokrokového studentstva nezůstaly bez odezvy. Nalezli se studenti, kteří zkrušení těmito poměry rozhodli se vybudovat na akademické půdě středisko,

jež by se stalo krystalizačním bodem všech těch, kdož měli odvahu říci mužně a poctivě své kulturně-náboženské Kredo. A tak došlo 13. května r. 1906 v Praze na Žofině za policejní asistence k ustavení Č. L. A. Česká veřejnost byla krajně vzbouřena. Mladočeské „Šípy“ přinesly obrázek, kterak student-Ligista učí se před zrcadlem s růžencem v ruce kroutit oči k nebi, zatím co kolem na stole válel se Decameron, Pohlavní zdravovědy a podobné obskurnosti, Svozilův „Moravský Kraj“ hlásal: Za vraty, za vraty svlékala universitní mládež — nějaký tucet odvislých strážníků koleje Arnošta z Pardubic — akademický úbor a oblékala roztrhanou klerikální kazajku „, ale všechny tyto a podobné insinuace nedovedly přece sprovodit se světa fakt založení spolku.

Životní nutností mladého sdružení byl ovšem tisk. Jakýmsi provisoriem byla občasná studentská rubrika v týdeníku „Nový Věk“, kteráž pak v lednu 1909 ustoupila prvnímu číslu „Studentské Hlídky“. S pohnutím brali jsme tehdy jako gymnasijsní studenti do rukou zelené sešitky milovaného časopisu, o němž tehdy arci nikdo netušil, jakými vývojovými stadii projde jak tato skromná tribuna mladého hnutí, tak i spolek časopis vydávající. Program, úvodem vytýčený, nepřesahoval nikterak rámce ideologie a myšlenkového ovzduší, v němž žily a se pohybovaly tehdejší katol. vrstvy v národě. Netoužil po nových, smělých výbojích, neusiloval dobrat se odvážně nové orientace. Byl spíše rázu konservativního. Šlo mu o to, zachytnouti akademickou i středoškolskou mládež, pokud se neodcizila víře svých otců a nepropadla nákaze liberalismu a pokrokovosti. A tak se v úvodních větách setkáváme se známým dvojversím Sušilovým o církvi a vlasti, vedle toho pak s větou, nedosti přesně stylisující intence listu: Hájití chceme a prohlubovati jak zájmy národní a vlastenecké, tak i církevní a katolické. O Lize se prýlo, že si svými stanovami vytkla „stanovisko přísně katolické.“ To bylo gesto vůči P. Škrdlemu a jeho „Vlasti“, kdež viděli v Lize nebezpečný modernism.

V tomto povšechném, celkem chudém myšlenkovém rámci pohybovala se Č. L. A., jež spolkově omezovala se jen na studenty vysokoškolské a na dorost středoškolský vykonávala vliv toliko svým časopisem, až do roku 1911. Odtud počíná se hnutí naše prohlubovati a zabíratí nové ideové oblasti. Myslí našeho studenta počíná hýbatí otázka sociální a nový tento problém je předurčuje k řadě nových úkolů. Do Prahy přichází Dr. Karel Sonnenschein z München-Gladbachu, redaktor časopisu „Soziale Studentenblätter“, a přináší nové podněty. Bere studenta za ruku, vede ho do továrny, od hutí do dílen a na pole a praví mu: Anachronismem jsou doby, kdy student mohl státi stranou sociálního příboje, jehož hukot a kalné vlny dorážejí den ode dne divočeji na hráze dnešních společenských, výrobních a distribučních řádů. Nepřehledná massa uražených a ponižených, deptaných a vyssávaných dělníků šikuje se do sevřených řad pod rudé prapory, vzájemná uzavřenost mezi chudými a bohatými prohlubuje se v třídní nenávisť a tím jsou spolu s materialistickou sociální filosofií dány všechny předpoklady, aby třídní boj, divoká to a bezuzdná snaha po vzájemné porobě, ano úplném zničení považován byl za vedoucí heslo pohnutého dneška i zítřka. Národní organismus drobí se takto na své součástky, propastí mezi jednotlivými stavy prohlubují se každým dnem. Je nutna náprava; je nutno klenout mosty, odstraňovat nedorozumění, mírnit hrany. . . Do tohoto chaosu zazníval tedy hlas Dr. Sonnenscheina k mladému studentu: Chceš býti zařaděn do organismu svého národa jako živý úd? Chceš býti sociální? Odlož svůj dosavadní antagonism vůči drobným lidem mozolných rukou, poznávej malého člověka, jeho zájmy, bolesti, naděje a zápasy, stýkej se s ním, zušlechtuj ho a přilož ucho k jeho hrudi, v níž namnoze bije ryzí, třeba svedené a předpojaté srdce! Pořádej mu vzdělávací přednášky, choď s Vincenciány mezi chudinu, zkrášluj jí život popularisací umění a navaž zpřetrhané styky v zájmu zdravého růstu celonárodního organismu!

Výzva Dr. Sonnenscheina doznala v Německu mohutného ohlasu; delegáti Ligy do Německa v letech 1912 a 1913 vyslaní měli příležitost poznat s blízka jednotlivé formy sociální studentské práce: charitu, starost o učně, péči o nemocné, zprostředkování míst, právní poradů, práci v odborných spolcích, knihovnách, vzdělávacích denních i večerních kursech atd. Nesmí ovšem býti zapomínáno, že povaha tohoto hnutí, jež do určité míry ujalo se i u nás, je odvisla od charakteru národa, jeho sociálního rozvrstvení a kulturní výše a že tudíž hnutí toto nalezne si v každém národě ony formy, jež in concreto jsou nejúčelnější a nejnaléhavější.

U nás brzdil rozvoj této myšlenky jednak nedostatek vůdčí síly, která by v takovémto oplodnění studentských snah spatřovala svůj celoživotní úkol, nedostatek organizačního aparátu, jakož i obtíže finanční. Nesporně však vnesl Sonnenschein do Ligy nový sociální tón, který podstatně rozlišuje a nadřazuje druhou tuto fási studentského našeho hnutí od katolicko-národní, ve své taktice i cílech značně neujasněné fáse první.

Česká Liga Akademická roste; na středních školách vychovává jí „Stud. Hlídka“, nejrozšířenější studentský časopis, soustavně dorost, posice na horké půdě akademické jest vybojována a ve spolkových místnostech v koleji Arnošta z Pardubic, kamž se Liga po předchozím provisoriu v paláci Silvy Tarouccy a v domě katol. tovaryšů přestěhovala, vře to po celý den jako v úle. Pořádají se prázdninové krajské sjezdy, ústředí provádí nesnadný úkol seskupit na středních školách naše hochy ve volné útvary sociálního zabarvení, expanse hnutí studentského je nepopíratelná a všichni ti, když stáli stranou a svými sympatiemi provázeli naše hochy v jejich práci, vyvozovali z ní naděje nejrůznovější. Zatím však bystřejší oko význačnějších Ligistů nemohlo nepostřehnouti symptomů nadcházející — krise . . .

Dostavila se v letech válku těsně předcházejících a příčin měla více. Hlavním důvodem byla snaha po prohloubení a rozšíření ideí, z nichž hnutí vyvěřelo. S původní, primitivní koncepcí programu bylo možno vystačit jen krátce, nejvýš po dobu, dokud čerstvým dojmem působily reminiscence na ony momenty, jichž reakce vyvolala Ligu v život. Moment sociální nestal se vlivem nepříznivého mělkého českého prostředí oním tmelem, jímž s počátku státi se sliboval. Spolupůsobily tu i vlivy vnější, v řadě ne poslední i úpadek a rozháranost v křesťansko-sociálním českém životě politickém. Č. L. A., ani Ústředí katol. studentstva později založené nesledovaly sice nikdy tendenci výlučně politických, omezující se jen na cíle kulturně-sociální. Přece však lze na hnutí studentském pozorovat zajímavý zjev, že jeho expanse i občasný stav odvisely do určité míry od situace lidového hnutí politického. V letech, kdy povstala Liga, rašilo to velmi slibně i v naší straně křesťansko-sociální. Rok 1907 a volby na základě všeobecného práva hlasovacího tehdy vypsané poskytly jí 7 poslanců, tak že na tomto slibném pni hnutí lidového prosperovala i větev našich studentských sdružení. A naopak: kolísání a vnitřní neshody ve straně působily nepříznivě v letech 1912—1913 i na nás. Hlavní ovšem příčina krise tkvěla v tom, že expansi do širě neodpovídalo úměrně ideové prohlubování. V tehdejší „Stud. Hlídce“ nalezneme sice stará hesla, avšak málo nových plodných námětů a odvážných výbojů, z nichž by hnutí naše žilo a jimiž by se stále omlazovalo. Bědnost všeho českého života vrhla svůj nepříznivý reflex i do Ligy . . .

Jednatel spolku mluví o této krizi na valné hromadě Č. L. A. zcela přímo a otevřeně. Je mu něčím vývojově přirozeným. Úkol vnější organizace převzalo Ústředí a Liga, chce-li zůstat věrna svému poslání, musí budovat — hnutí . . . „Hnutí pak jest“, praví se v jednatelské zprávě, „snahou po obnovení společnosti, musí tedy nalézt odpověď na všechny otázky současné, musí zaujmout určité stanovisko k národnosti, náboženství, sociálním otázkám, umění, musí zde být princip, který by ovládal naše myšlení, metoda pozorovací, zkrátka: každý náš přívrženec musí viděti celý život a všechny zápasy doby moderní určitě zabarveným sklem. Čím více jest lidí, tím zhuštěnější musí býti idea, tím silnější a přitažlivější, aby dovedla ovládnout srdce i myslí všech, aby strhovala za sebou. Musíme budovat svůj životní názor a to ve všech jeho vztazích, v politice i umění, široký systém, zkrátka to, čemu se říká generace . . .“

Velikost a nesnadnost těchto úkolů přivodila krizi, která charakterisuje stav našeho hnutí těsně před válkou.

Těžko hádat, jak by byla probíhala a konečně vyvrcholila tato latentní krise, která ostatně byla a jest průvodním zjevem každého silnějšího, na povrchu neulpivajícího

hnutí. Fakt jest, že v Lize projevila se v zápětí i oposice, ne tak ideová jako osobní, která činnost spolku i Ústředí velmi podlamovala a válka pak, která v horkých dnech červencových 1914 pojednou přikvačila, ochromila hnutí naše úplně. Dosavadní vývoj byl násilně přerušen. Většina Ligistů oblékala císařský kabát a náš mluvčí, „Stud. Hl.“ po nepravdělném vycházení v roce 1915 zašla úplně . . .

A bylo snad lépe, že přestala vycházet. Nedovedla se orientovat a plula s ostatními v černožlutých vodách byrokraticko-militaristického útlaku těšínského hlavního stanu markýze Géra. V Čechách bylo nesmírně dusno; žilo se těžce. Horizonty Evropy krvácely, německé divise vítězily na všech frontách a bídná Vídeň chystala se dovršit katovské dílo na bezmocném, ze sterých ran krvácejícím českém národě. Hlavy českých lidí byly svěšeny, každý pokus revolty potlačován v zárodku. Neděli co neděli zpívalo se v kostelích „Říš' rakouská nepomine . . .“ a všemi prostředky cepována byla do nás úcta a nejpoddanější láska k nejjasnějšímu panovnickému rodu . . . Hořko vzpomínat!

Roku 1916 vydalo několik v Praze zbylých Ligistů v upomínku na 10leté založení Č. L. A. Ročenku. Nemělo by smyslu si zatajovat, že je dokladem velké stagnace, ne-li úpadku našeho hnutí. Mluví se v ní o „programové všeobšáhlosti“, o tom, že dnes jako soli je třeba inteligentů, kteří dovedou svoji víru vyznat, o hodném katol. studentu a pod. Zněla-li tato hesla dutě v dobách, kdy hnutí naše bylo ještě v plenkách, byla v době grandiosního zápolení o nový útvar Evropy anachronismem. Po 10 letech bylo to málo, bědně málo . . .

Tato desorientace trvá až do druhé polovice roku 1917. Válka zuří na všech frontách, v Praze je ticho a mrtvo, Liga poloprázdná. Trocha členů a hrstka seniorů. Spočítal by je bez nadsázky na prstech jedné ruky. Prožívali jsme tehdy bolestné dny. Válka nás nutila k hlubšímu myšlení. Nutila nás zkoušet staré principy a přehodnocovat utkvělé předpoklady. Mnohé bylo shledáno slabým a spuchřelým. Padla řada praemis; bylo nutno nově se orientovat. Nově zkoumat poměr k Rakousku a speciálně k Vídni, jak v ohledu politickém, tak církevním. Láska k týrané rodné zemi a spravedlivý hněv proti brutální, zbabělé a cynické habsburské monarchii hnal nás den ode dne blíže k Dohodě, již jsme z duše přáli vítězství a nad jejímž každým nezdarem jsme trnuli úzkostlivě a nervosně. Byla nás jen hrstka; bylo dosti skeptických Tomášů a nerozhodných duší.

V těch dnech našli jsme sebe; našli jsme svůj postoj vůči národu a cítili jsme naléhavou, vášnivou a přímo živelnou nutnost vykřiknout do českého světa své Kredo, svou naději, svou víru a bolest, vztyčit vysoko nad své hlavy červenobílý, do bláta šlapaný prapor, jít s ním mezi inteligenci, strhnout ji k sobě, zapálit její srdce, aby bilo týmž vzrušeným a horečným rytmem, jímž bila naše mladá, urputně, fanaticky a zoufale věřící srdce . . . Prožívali jsme někdy beznadějné chvíle. Ale my si řekli: Je lépe padnout, než zbaběle zalézt do kouta. A máme-li padnout, ať padnem čestně na své brázdě!

A tak jsme se rozhodli vydat znovu „Stud. Hlídku“. Sehnali jsme několik spolupracovníků a v listopadu 1917 vydali jsme první číslo. Bylo to v době hanebné zrady ruských bolševiků, kteří brest-litevským mírem umožnili Němcům vrhnout se celou silou na západ, v době průlomu italské fronty u Kobaridu, kdy celé divise zbaběle se vzdávaly rakouským regimentům. A v této době stupňovaného útlaku a zostřené censury vztyčili jsme svá mladá čela, v programovém článku „Na rozhraní“ na pěti místech zkonfiskovaném prohlásili jsme svoji revoltu proti bídnému rakouskému útlaku, navázali jsme styky se Slováky, řekli jsme otevřeně své nedvojaké mínění i do vlastních řad — připomínáme jen případ německého slibu biskupa Doubravy v panské sněmovně a válečných, cenou poctěných písničků Dostála-Lutinova a Vlad. Hornofa —, v článku „Naše jaro“ vykřikli jsme píseň naděje svých zmučených duší, odsoudili jsme rakouský státní katolicismus i strnulý konservatism, řekli jsme nebojácně, že katolická strana česká, o jejíž likvidaci tehdy se mluvilo, shroutila se ne okolím, ne zápasem, ne nepřáteli, nýbrž sama, nutně a soudově, svými chybami a svou rozpoltěností, volali jsme po novém životě, na jehož práh by každý přinesl přetvořeného a překonaného sebe . . . Taková byla naše mluva, takové naše gesto, jež bylo a jest dodnes naší pýchou a slávou.

To byl nesporně osvobozující čin, který zachránil, co se zachránit dalo a který nám umožnil, že stojíme tu dnes ve znamení všestranného růstu a strhujícího rozvoje.

Stáli jsme ve dvojím ohni: česká veřejnost dívala se na nás nedůvěřivě, předhazovala nám Německovo řádění v brněnském „Hlasu“, Huyna a jiné nepředložené činy vysoké hierarchie a nechápali nás ani ve vlastních řadách, majíce nás za buřiče a fantasy. Jen že těmto fantastům bylo pak velkým zadostučiněním, když oni s tím, co my jsme prohlásili v listopadu 1917, přišli teprve na sv. Václava 1918 na konferenci strany, tedy o celý rok později, měsíc před převratem a tudíž skutečně již v hodinu dvanáctou. A byli to opět Ligisté, kteří téhož dne večer o velké schůzi v Merкуру znemožnili prostředky poněkud ostřejšími odeslání holdovacího telegramu do Vídně a kteří tak zabránili nesmrtelné ostudě . . .

A když pak nadešel 28. říjen 1918, onen jedinečný, generacemi toužený, mořem krve a slz vykoupený den, mohli jsme jej uvítati se srdcem radostně vzrušeným a se svědomím pokojným.

Co následovalo, jest celkem známo: Republika nás vyhodila sice občasně z místností v koleji Arnošta z Pardubic na ulici, ale my jsme si v ní uhájili přece své místo, „Stud. Hlídku“ jsme přeměnili v „Život“, vydali „Jitro“, naše S. S. S. na středních rostla každým dnem, všecka persekuce nás jen stmelila, nejméně na 2.000 studentů z Čech, Moravy a Slezska jde s námi, tak že s plnou důvěrou můžeme patřiti k budoucím létům, v nichž bohdá uzraje na sprahlých úhorech českého života setba naší práce.

Dosavadních 15 let bylo jen průpravou, stupínkem a adventem toho, co přijíti má. Probíjeli jsme se těžce. Všem na vzdory jest však hnutí naše dnes na vítězném postupu. Idea, z níž jsme vyšli, ukázala se být velmi houževnatou, stále svěží a životnou. Plujeme proti proudu. Nechrání nás brachium saeculare, z vlády vane vítr nám nepříznivý. Nespoléháme na nikoho. Jen na sebe! V nás samých leží a spočívá naše vítězství i eventuální pád. Věřím skalopevně v prvé. Mé víry nezviklá žádný občasný neúspěch. Ustoupím-li dnes o krok, učiním tak jen proto, abych zítra pokročil o dva kroky vpřed. Pryč s malou vírou, pryč se skepsí, pryč s opatrností! Stojíme pevně na své brázdě a nic nás od ní neodvrátí. Žádná vláda a žádný sebe brutálnější vnější tlak nesprovodí se světa ideu, na níž stojíme, v níž věříme a doufáme, již milujeme, ideu, která se stala smyslem našeho života, jeho náplní a posvěcením.

V anarchii a mravním rozvratu dneška stojíme s čelem vztyčeným, na všechny strany neodvislí, mladí a ke každé oběti připraveni. Žijeme zápasem a dech prudkého výboje vane z naší studentské legie. Potřebujeme jasných hlav a silných, věrných a hrdinných srdcí. Ty pak, kdož svojí účastí chtějí sesílit naši výbojnou frontu, ty vojáky a průbojníky křesťanské demokracie na jedno upozorňujeme a o jedno prosíme: aby nevěnovali hnutí našemu jen kus svých sympatií a chvilkového zájmu, nýbrž aby se mu věnovali cele: aby mu dali nadšení svých mladých hlav, vznět a lásku svých duší, plamen svého srdce a tak, cele vzrušení, vnitřně přetavení a pokorní s tváří obrácenou k východu a s vlajícími prapory očekávali po noci materialistické doby vítězné a slavné ráno království Ducha .

Amadeo Silva Tarouca:

ORGANISAČNÍ PRÁCE KATOLICKÉHO STUDENTSTVA.

Každé velkolepé, silné hnutí vychází ze životní práce jedné jenom, nebo jistě nemnohých silných, nadšených osobností. — Aby však šťastně vytvořené dílo ve své existenci nespočívalo výlučně na ramenech silných tvůrců, aby se život dotyčného hnutí i pro budoucnost zajistil — proto se organizuje. Co jest to organizace? Organizace

ve své podstatě není nic jiného, než souhrn mnohých jednotlivců k dosažení jistých, nejčastěji hmotných, cílů. — S počtem členů roste inooc a působnost organisace; individuum však, jakožto takové, zmizí ve množství a významu nabývá pouze jeho atom ve spoustě. A to jest přepiatý centralismus.

My však ani jako katolíci, ani jako akademikové nebojujeme v první řadě o hmotné cíle. My neorganisueme atomů do centralistické masy, my spojujeme individua, to jest ducha, do duševního společenství. My vysíláme osobnosti, vůdce, do zápasu duchů.

Nechceme zde hovořiti, ani o prvotné nutnosti osobního zdokonolení modlitbou, prací, obětí, ani o nutnosti a významu organisací vůbec. Předně jest nám stanoviti hlavní cíle, organisacím katolického studentstva vůbec společné, po druhé ohlédneme se ve světě a po třetí nemůžeme se vyhnouti tomu, abychom nekladli hlavní důraz na speciální situaci a potřeby katolického českého studentstva.

Cíle všem organisacím katolického studentstva jsou společné: 1. Pojati v sebe co nejúplněji a nejúčelněji všechny ty, kteří dle smýšlení svého k nám patří aneb patřiti mohou, avšak sami z vlastního popudu ke scelení nespolutupůsobí, buďto z ostychu anebo z jiných pohnutek. 2. Zajistiti si celý, pro nás dostižitelný dorost — a to včas. 3. Uplatňovati se při vyučování, správě a zřízení universitním. 4. Podporovati život dle svaté víry a přípravou na budoucí povolání u jednotlivých členů. 5. Dle možnosti zajistiti hmotný podklad, naprosto nutný ke prospěšnému provádění studií.

Poměr mezi centralismem a individualisováním formy organisace a veřejné osvědčování se, to všecko se jeví v různých zemích na světě v různých variacích a to tím patrněji, čím podstatněji národní povaha, potřeby církve a studentstva ve světě se různí. V Americe stavovské, akademické organisace tolik významu nemají, protože není nedostatek konfesijních škol. — Ve Washingtonu byla založena roku 1919 pod předsednictvím vynikajícího biskupa Schrembsa z Toleda (v. t.) obrovská organisace celého katolického hnutí! Že americké organisace jsou organisací práce vidmo z rozvrhu: 1. zákonodárství, 2. výchova, 3. sociální práce, 4. organisace katolických sil, 5. Tisk. — Jeden jenom příklad amerických metod práce: katolická Duquesnova universita ve Pittsburgu (2100 studentů) potřebuje novostavbu a rozšíření. Vlastní výbor pod samým biskupem předsevezme najímání. Každá farní organisace (z 290 far diecése) dostane vyzvání, aby ke cti svého duchovního pastýře sehnala za každou cenu aspoň 1000 dolarů. A úspěch? Ba i jedna malá fara jenom 300 černochoů opatřila jako „subscriber“ těch 1000 dolarů a dnes universita už je hotová! V Chile studenti katolických organisací asi nepotřebují; vykonalať i sněmovna slavným způsobem zasvěcení se božskému Srdci Páně. Život katolických akademiků v Polsku soustřeďuje se nejpatrněji na katolické universitě v Lublíně. Jak na ostatních universitách, vyskytují se i zde v nejkrásnějším rozkvětu čire náboženské organisace: akademické a mariánské družiny. Poláka vůbec vyznačuje vřelá úcta k Panně Marii.

Katolická inteligence Ukrajinská tolik na venek ještě nevystupuje pro společný, roztrpčený boj o uznání své národnosti.

V Maďarsku křesťanské zásady sice se víc a více ve veřejném životě uplatňují, ale hnutí na universitě zdá se nám posud býti více antisemitské, nežli katolické.

Litva jeví se ve veřejném vystupování jako katolická země, nijak nerušená nepřátelstvím proti církvi katolické. Tomu také odpovídá, že „Lidinağ Atteitinskung centrali Valdyba“ jest katolická organisace studentů a zároveň jedinou organisací akademickou v celé zemi vůbec. University jsou v Kovně a Vilmě.

Jihoslovanská situace — naší poněkud podobná — čtenářům jistě není neznámá.

Belgické university v Lovani, Gentu, Bruselu, Liege mají jednotlivé katolické spolky, kteréž vystupují v jedné, veliké organisaci v Ú. N. „Union Nationale des Ebudiants“, organisaci všestudentské. L'universitaire Catholique hlavní orgán katolických, belgických studentů, vážnější naší povaze není sympatický, ale tato redakce má k dispozici dokonce vlastní auto!!

V Italii velkolepé hnutí katolických akademiků velmi bylo dosud zdržováno, jednak válkou a po druhé známou politickou vášnivostí. Avšak práce pro katolickou universitu v Miláně posílila silné místní svazy a — dá-li Pán Bůh — podaří se snad

sjednocení jejich ve Ferrare u příležitosti veliké oslavy Danteovy. Italští patrioti ostatně doufají, že universita milánská nabude přitažlivosti pro číře katolické, německé, jižní Tyrolsko. Orgán katolických studentů „la Fionda“ v Bressii vychází dvakrát měsíčně a jest nápadně dobře redigován.

Španělské studentstvo rozdělilo se dříve na trojí organisaci: konservativní, liberální a radikální. Ježto vesměs bylo katolické, pohybovaly se protivy více na území politickém, ačkoliv se nedá upříti, že konservativní studentstvo ve svých snahách více se přiblížilo svému ideálu. Dommeso Cortesovi než ostatní. Avšak poválečné události světové, obzvláště portugalské, potom vnitřní znepokojení daly podnět nejenom ke změně tradiční „houpací politiky“, ale i k nové, ústřední konfederaci katolických studentů na moderním základě; tato shrnula všechny místní organisace a má 14.000 členů, kdežto tak zvaná neutrální, národní unie jich, má pouze 600! Letos katolíci začínají organisovati také středoškolskou mládež.

Náboženské hnutí ve Francii nejkrásnější své plody vydává právě mezi studující mládeží. Mimo sdružení studentské na jednotlivých ústavech neexistuje výslovně akademická jednotná organisace.

Že studující mládež jest nejnadšenějším a nejupřímnějším průbojníkem praporu Kristova ve Francii, jest viděti ku příkladu v časopisu „Revue des jeunes“, redigované slavným P. Sertillanges O. Pr. v němž mladí spisovatelé vedou skvělý boj proti starým materialistickým a realistickým metodám. Veškerá katolická organisace mívá svou oporu v organisaci farní a studenti o prázdninách (!) na této domácí půdě se osvědčují ku př. v katechesi. Zda-li se podařilo zatlačiti nesmírnou nenávisť proti přemoženým do jistých, ještě křesťanských mezí, dosud ve veřejném životě na jevo nám neprojevíli.

V poslední pětina minulého století z ničeho jakoby zázračně se vyvinulo mladé katolické hnutí v Anglii, kteréž na vždy spojeno se jménem Newtona. Nějaké katolické organisace na universitách ještě nelze očekávati, ale náboženské snahy pravého křídla Anglikánů jsou nejsilnější a touha po Římě nevjroucnější právě tam, kde onoho času odpad od Říma se připravil a hájil, totiž na universitě oxfordské! Stejně zajímavé řízení Prozřetelnosti lze nám spatřovati i v tom, že Newton působil právě v diecési Lincolnské, ze kteréž Wiklif pocházel.

Mezinárodní katolická universita ve Frýburku (Švýcarsy) jest — jak známo — středem katolického, akademického života nejen této země, ale i většiny dílu ostatní Evropy. Švýcaři mají vůbec povolání realizovat katolickou internacionálu. Zdar a vyspělost mezinárodního svazu katolických studentů i budoucně odviseti bude od energického zasažení švýcarských katolických akademiků. Rozhodná pomoc frýburského střediska zachránila z velice trapné situace university v Lovani, Inšpruku a katolické studenty ve Vídni. „Ligue apostolique des nations“, katolická universita v St. Louis (Belgie) nemá v sobě podmínky zduaru a dosud zvláštním úspěchem nemůže se vykázati. Naproti tomu důležitá a záslužná práce Holandská už dnes víc a více hledá přirozený svůj střed ve Švýcařích.

V Nizozemsku nalézáme silné katolické organisace na jednotlivých universitách a na založení silného střediska — nejspíše v Leidnu — nyní se ještě pracuje. Přes to a ačkoliv v Holandsku je pouze třetina obyvatelů katolická a těch zase jenom třetina činných katolíků, mohou nizozemští katolíci studenti vykázati se krásnými výsledky své práce: Vlastní jmenování učitelů pro konfesijní školy a uznání theologického učení za fakultu. Theologové ostatně mají vlastní své organisace ve svazu s protestantskými theology.

Západní, nadšená, obětavá, románská katolická renaissance nabyla dnes větší přitažlivosti pro nás než kdy jindy pro český lid, jelikož se těší mladé své národní samostatnosti, a pro české katolické vůdce, neboť poznali jedinou spásu národa svého ve skutečném, definitivním odvrácení se od negativního protestantského němectví a v úplném, upřímném přiklonění k jediné, svaté, katolické a apoštolské Církvi. — Ve středověku říkávalo se: „Germania docet“; i po reformaci to ještě platilo, jenom — že učila bludu a pamoudrosti! Dnes však platí po celém světě: „Germania organisatur!“

Mám-li mluvíti o organisaci katolických studentů, musím se tedy pustiti do zevrubnějšího líčení vzorné organizační práce německých katolických akademiků.

Moderní český katolík hledá nadšení v katolické Francii, ušlechtilou krásu v katolickém Španělsku, vznešené pohnutí u irských mučedníků a svého střediska v Římě: ale vzor pro práci, pro organizaci nelze mu nehledati u německých katolíků!

V „Cartell-Verband“ (C. V.) jsou spojeny do jedné veliké organizace všechny katolické couleurové svazy, ze kterýchž hlavní část už několik desítek roků existuje. Katolík však nemohl přejmouti „mensury“ a jiných zlovyků; a potom politické myšlenky, které daly podnět ke couleurovým svazům, vůbec se byly přežily. Proto vstoupili všichni katoličtí studenti, kteříž jednotvárnému tomuto nucení přizpůsobiti se nechtěli, do druhé, veliké organizace „Katholischer Verband“ (K. V.). Tento svaz barev nenosí, a jednotlivé organizace v něm mají pěstovati vědu, společenskou a spolkovou výchovu. Hrozná nouze doby naléhala víc a více k vnitřnímu, duševnímu prohloubení a moudřejší hlavy poznaly nutnost výlučně katolické práce. K tomu přistoupilo, že mnozí v těch nucených spolcích se necítili doma anebo vůbec do nich nepřišli. Jiní zase postrádali ve spolkovém životě vývoje, prohloubení, obohacení osobnosti, individuality, a zdálo se jim, že schůzemi, resolucemi málo vlastně se vykoná. Problém spojení centralismu a individualisování v organizaci! Nepotřebujeme členů, organizované masy, nýbrž potřebujeme tvůrců, lidí, osobností! Tento problém byl rozluštěn založením „Freie Vereinigung katholischer Studierender“ (F. V. k. St.). To jest velikolepá organizace, kteráž všechny síly a veškeré vlohy, vědomosti, úkony jednotlivců k užítku dobré věci vésti chce a za to svým členům poskytuje všechny výhody nejenom organizace, ale i veliké organizace. Tím však, že jednotlivé svazy, kteréž velikou tuto třetí organizaci „F. V. k. St.“ tvoří, jsou malými, účelnými rodinami, spojenými pouze svrchovaností katolicismu a organizací tím zvyšují na znamenitý stupeň nejenom pružnost a moc organizace, ale i vzdělání a zdokonalení osobnosti. K ilustraci uvedu několik těch rodin, kteréž v poslední době v této organizaci se vyvinuly anebo k ní připojeny byly:

„Quickborn.“ (1919.) Vede boj proti nemravnosti v mládeži. Členové obojího pohlaví nekouří, nepijí alkoholu, prostě a nenápadně se šatí. V Porýní mají svůj střed ve velikém, starém hradu na venkově. Pěstuje se hodně tělocvik a o prázdninách členové podnikají ve skupinách po třech veliké pěší toury. Faráři, rolníci, statkáři hlásí se za podporovatele, a u nich turisté mohou dostati nocleh a stravu dle zámožnosti příznivce. Quickborn existuje také v našich německých krajinách. — Neboť Quickborn má členy od 15—20 roků a jest zároveň doplňovacím kádrem pro akademické spolky. Tyto zase sestávají z různých „Arbeitsgemeinschaften“, kroužků, kursů, obcí.

„Akademische Bonifatius-Einigung“ (A. B. E.). V 51 spolcích s vlastním časopisem pracuje modlitbou, obětí, studiem proti hrozné nouzi diasporů. (Diasporní území nazývají němečtí katolíci takové krajiny, kde katolíci proti jinověrcům jsou v menšině.

„Altfreundebund“ (A. F. B.) (1920) spojuje jednak staré členy, jednak je zároveň spojuje s dotýčnými mateřskými spolky.

„Akademia“, spolek s následujícím rozvrhem práce: 1. Spolupráce na osvětě dělníků. 2. Spolupráce v organizacích mládeže, odpovídajících našim „Sdružením mládeže.“ 3. Křesťanské umění pro křesťanský lid. 4. Spolupůsobení u soudů pro mládež. 5. Výchova lidových vůdců. 6. Sociální kroužky. 7. Akademická vincenciánská kongregace (1920). Jak se všechno to osvědčuje ve skutečnosti, toho nemohu posouditi, ale zprávy o práci Vincenciánské kongregace jsou skutečně krásné a potěšitelné.

„Logos“ pěstuje křesťanský světový názor a vzdělání ideje Slova; pracuje se v malých kroužcích v předepsaném počtu 12—15 osob.

„Tatgemeinschaft“ (1920) veřejně vůbec nevystupuje. Tam mají vlastní přesnou disciplinu, vlastní pobožnosti, společenskou přísnou výchovu a každý týden se konají soukromé porady o tom, jak katolicky se osvědčovati a uplatňovati.

Konečně nesmíme zapomínati jedné, číře náboženské, akademické organizace, a to akademických mariánských družin (kteráž ovšem není vlastností Němců). Této jest ku př. děkovati — jak sám mohu dosvědčiti — že katoličtí studenti ve všestudentském výboru university v Inšpruku dosáhli značné většiny. — Na druhém řádném sněmu všech německých studentů, kterýž se konal v Göttinkách v červenci

roku 1920 jednohlasně byl zvolen za předsedu student katolicky organizovaný! Jednoho ještě výsledku nemohu opomenouti, a to obzvláště, protože se jedná právě o Němce a to dnes: myslím blahodárny vliv na jejich politické smýšlení. (Ku př. německo-katoličtí vůdcové našich studentů anebo otázka připojení a katolické studentstvo v Rakousku.)

Tyto zprávy jsou pro nás radostné, protože při obchůzce světem spatřili jsme nejen rozkvět organizací, ale hlavně rozkvět katolicismu!

Ohlíží-li se český katolický student ve světě, vnucuje se mu radostné nadšení, ale zároveň také dosti podnětů k starostlivému přemýšlení.

Uváží-li o podstatě organizace, potom o stavu organizací ve světě, dává si třetí a poslední otázku: v čem a jak mohli bychom my ještě zlepšiti a zdokonaliti vlastní svou organizační práci? Čeho žádají náboženské potřeby ve vlasti naší nejnaléhavěji od českého katolického studenta?

Jedno platí předem a všeobecně pro mne, tebe a všechny: vlast potřebuje více modlitby, více práce, více oběti! Naše praktická otázka proto musí zníti: Jak máme tyto nutnosti ve své organizaci ještě více uskutečniti? O odpověď na tuto otázku namáhají se dneska nejchytřejší hlavy a nejsvědomitější srdce. Myslím, že odpověď dá se vyjádřiti takto: Důrazněji soustřediti osobní práci jednotlivých členů, jednotlivých duší!

Praktické návrhy a praktickou svou spolupráci žádný z nás v daném okamžiku odpírati nebude, neboť každý znalec poměrů jest si vědom, že v tomto naznačeném směru veliká práce nám jest ještě vyhrazena.

Nechceme upadnouti do pověstné této chyby: ve vlastním časopisu vlastní domov chváliti. Vždy jsme se opřeli více o milost božskou než o vlastní síly, ale jedno musíme prohlásiti:

Dnes jsme sice takřka vyloučení z oficiální spolupráce a reprezentace českého vysokého učení, ale to nám nevadí. S pomocí Boží v těžkém zápasu obстоjíme a tak jistě, jako zlaté ranní slunce zahání temnou noc, tak jistě víme, že v lepší budoucnosti lepšího, svěžihého národa zastupovati jej budeme my, my katoličtí čeští akademikové!

Josef Trnka:

ČESKÁ OTÁZKA.

Nemyslím, že by tato meditace byla kacířskou, třeba se nesrovnávala se sympatiemi vyznavačů katolicismu u nás, sympatiemi zhusta neuvědomělými, prýšticími z nemohoucnosti vlastního postřehu životního a z nedostatku odvahy, kterou dává víra tvořivá. Jiné víry není.

Chci psát o českém katolicismu a nadepsal jsem úvahu česká otázka. Vědomě, neboť tato nejvnitřnější záležitost svědomí tří čtvrtin národa, zůstávších ať formálně či nitrně v církvi římské, je otázkou českou, národní i státní.

Bylo by zoufalé, kdyby sedmdesát pět procent českého lidu se přihlásilo k církvi, s níž nemají nic vnitřně společného a byl by to bezcharakterní národ, života nehodný. Nevěřím tomu, ba spíše pokládám výsledek sčítání lidu za definitivní pohřbení historického pojetí smyslu češství, za odmítnutí akční skupiny protestantské, která vytvořila v českém životě oficiální, ministerskou mytologii českou, vyloučivší z minulosti národa úplně dobu Karlovu a dobu baroka, jako by jich vůbec nebylo. Tento romantism Masarykův je ostatně vědecky opraven Pekařem a ad absurdum přiváděn učiteli obecných škol a obecními zastupitelstvy.

Otázku českého katolicismu kladu tedy jako otázku českou a ptám se přirozeně po jeho tvůrčí schopnosti vnitřné, po jeho možnostech vývojových. Po tom, co může

dnes dáti státu a národu, kulturně i politicky. Kladu tato dvě slova vedle sebe, ne že bych miloval vřavu politické ulice, ale životní názor se žije. Je tedy i politický. Celou úvahu rozdělím také tak. Nejprve o kulturních možnostech českého katolicismu, a potom státních. Abych neupadl v přílišnou ctdažitost, volím pro své pojednání konkrétní příklad, totiž faktický stav, dnešní poměr k Francii. Vřelý poměr k Francii je nejen *raison d'etre* zahraniční politiky Benešovy, ale stejně nejcharakterističtější znakem českého katolicismu. Zde ošatně hraničí s obdivem a v obou případech s odvislostí.

O kulturních sympatiích našich k Francii svědčí nekonečná řada dobrých a špatných překladů. Dokonalé edice katolických básníků francouzských vydala rigorosní skupina „Dobrého díla“ ve Staré Říši na Moravě a přátelé Studia v Praze. Obě dvě nakladatelství, jichž knihy krásné úpravy jsou již ve všech knihkupectvích pražských, konají tiché veliké dílo, o němž se nemluví, které však jednou přinese ovoce. Obě tato nakladatelství jsou jako dva krámky u dveří katedrály, když zvoní z velké a lidé kupují si knihy domů. „Dobré dílo“ působilo již před válkou, avšak teprve poválečný odklon od Německa je učinil přístupným všem. Katolíci byli to první, kteří s radostí uvítali změnu kulturního větru, odstup od monisticko-rationalistické filosofie německého protestantství k Francii právě v té době, kdy ona se blížila vnitřně i vnějškově katolicismu; za všechno ostatní jako typ tohoto přerodu mluví konverse vnuka Renanova. U francouzského katolicismu pozorujeme ovšem žhavou nacionalitu, jež syčí a vře v díle Hellově, zatracujícím filosofii Německa, a v Bloyovi, toužícím zabít Viléma. Tato nenávisť skoro starozákonní je dikťována nejen rassou, ale mnohem více kulturním protinožstvím. Sympatií ke Francii nemohu ani já popřít, ač mám jiný ideál katolicismu než maršál Foch. Čtu v tichu knihy, přinesené nám „Dobrym dílem“, čtu Paul Claudela, Ernesta Hella, Verlaina, d' Aurevilliho, Léona Bloye a pozoruji s vnitřním napjetím neobyčejnou životní sílu po válce ozřejmeného katolicismu francouzského.

Avšak sám, zpovídám se z toho, nejsem upokojen ve svých životních pochybách a touhách tímto literárním katolicismem gotického národa. Vadí mi jeho krajní individualism, aristokratičnost a nedostatek sociální zjitřenosti. Neslyším tam zástupů, slyším jen básníky. Nemiluji historičnosti a tento katolicism je tak historický, jako zelená měděnka svatomikulášské kopule, jako ticho francouzských katedrál. Dovedu před nimi klečet úžasem a němý, ale nemohu se vytrhnout z dvacátého století, kde se staví z betonu, železa a kde život je docela jiný, než před tisíci lety. Z dneška se dívám na gotické věže jako pod hladinu vody. Nepochybuji ovšem o životní síle tohoto katolicismu právě ve Francii, která je tradičně a bude vždy zemí katolickou. Je to národní náboženství románských národů a Francouzů zvláště. Čím by byla církev bez Francie a Francie bez gotiky, středověku a církve? Když jede husitský Čech do Paříže, vysloví Francouzi soustrast s rozbitými věžemi katedrály v Remeši, a Francouz by jiné soustrasti, vyjma s mrtvými, ani nepochopil. A přece Husité vyvrátili mnoho kostelů a klášterů.

My však nejsme Francouzi. Mám proto obavu, že pro nás přimknutí se k Francii v tomto ohledu bylo by uměleckým nebezpečím našich básníků a bylo by jen povrchní, nemohouc zasáhnouti duše národa, od duše francouzské přece velmi odlišného už svým individualismem. Kulturní odvislost od pozitivismu Německa zplodila nám filosofy jako je Dr. Krejčí a umělecká odvislost od Francie byla by stejnou napodobeninou, i když by byla nesena osobností, což ovšem nebylo u pozitivistických vědců.

Cením si však přece tento obrat jako reakci na orientaci německou.

Má-li však býti katolicism tvůrčí silou a hodnotou v našem národě, musí se projevit také tvořivě, tím že zodpoví nejosudovější otázky mého lidství a příslušnosti kmenové. Národnost, aby nebylo omylu, chápu takto: Čím větším člověkem, tím větším Čechem. To, že jsem se narodil náhodou kdesi na poledníku x a rovnoběžce y nemá přece významu pro mou lidskou touhu. Miluji katolicism proto, že dává jedinou odpověď lidem celé planety, černochovi, bělochovi i žlutým, Němcům jako Francouzům

a nám. Že je universálním výkřikem mozku a srdce tvorů na zemi. Svě Čechoslováctví uplatňovat v otázkách života a smrti lidského otazníku je mi tupé a inferiorní k pohrdání. Je to kulturní reakce. Avšak stejně tak je pravdou, že katolicism Francouzů je vlastně jejich národním křesťanstvím. Je to jejich vytvořená forma, je to jejich nejvlastnější náboženský tvůrčí čin. Přebíráme-li jej my, je to kopie formy, odvozenina, doznání nedostatku tvůrčí síly, je to umělecká i náboženská neplodnost katolicismu u nás. My nemilujeme formy tak vášnivě jako Francouz, my tíhneme spíše k obsahu, nitru, zahloubání. Je to slovanský rys naší psychy.

Je to snad vada a je to snad přednost. Nechci toho rozváděti, neboť se mi jedná jen o uvědomění si věci: posílení katolicismu u nás nepříjde z venčí, (ač mezinárodní valuta jeho za hranicemi bude vykonávat obdobný tlak i u nás), ale má-li býti činem, musí přijíti z nás, z našeho nitra. Že přijíti může, toho důkazem pro sebe jsem si sám. Jiného důkazu v těchto věcech neuznávám. Mně, který mám živé vědomí příslušnosti kmenové, je dokonalou odpovědí na všechny problémy života, tím radostnější, že je to odpověď stejná všem lidem. Nepotřebuji vytykáti ani sympatií uměleckých.

Je pochopitelno a nade vše jasno, že důkazem tvůrčí síly katolicismu u nás budeme my, jeho vyznavači a naše dílo a nikdo mimo nás. (Nejméně opačné výklady Dr. Urbana etc., lidí tak málo znalých psychologie hnutí.)

A tu se odvažuji tvrdit, že katolicism u nás musí býti žhavě sociální. Všecku historii je třeba nechat v síních museí. Při tom kladu základní rovnici. Katolík je mi synonymem křesťana. Víím, že to není totéž, avšak proto právě chci zdůraznit slovo křesťan a sociální tendence křesťanství, náboženství revolučního kať exochen. Dáti svému životnímu názoru ožehavost přítomnosti bez historického zatížení. Je dost již té historie. Politicky to znamená křesťanskou demokracii. Umělecky největší volnost tvůrčí a možnost dáti osobitý výraz své lidské víře, stejné se všemi. Vyžít se v něm. Dovedu si představit křesťanského komunistu, ale nedovedu si představit přízrak „křesťanského“ monarchisty, při čemž pokládám za monarchism padlý systém včerejška, tedy ne jenom vládní formu.

Chtěl jsem jen ukázati, že je i tento rozdíl mezi námi a Francií v našich názorech. Že nám Francie, ani ta katolická, vzorem býti nemůže, neboť by znamenala naše zatížení a nikoli růst. Francouzský katolicism žije a roste ze své hlíny a my musíme růsti také. Víno z Burgund je jiné než na Mělníce a přece to je sazenice jedna. Myslím, že český katolicism bude sociálně zatrpklejší. A jenom potud a takto chápu své slovanství a češství ve svém světovém názoru. Románské národy nevyužily všech sociálních tendencí křesťanství.

Otázka, jaký bude český katolicism, či jak se bude kulturně vyžívat převážná většina národa, je také politikum. Ani z politického hlediska nejsem obdivovatelem poměru k Francii, ač Francii pokládám za stát nejvěrnější, dík katolické její tradici. V politice však končí lásky a začíná strohá, počítající skutečnost. Politické svazky mezinárodní mají cenu potud, pokud a jak zabezpečují život a růst státu. Má svazek s Francií takovou schopnost? Není Francie příliš daleko? Ministr Beneš sjednávající Malou dohodu říká nepřímou, že ano. Dnes ovšem, pokud s Francií nutno vysloviti současně Anglii, tohoto chladného bursiána nad Temží, dnes je Francie evropskou hodnotou skoro absolutní. To proto, že Německo se těžko zotavuje a že je osamoceno a Rusko že je dosud bezmocné. Jen proto je váha Československa alespoň taková, jaká jest. Je to váha valutová, určovaná mocí západu a slabostí východu — hodnotami vesměs dočasnými.

Politika Francie, zásadně nepřátelská Rusku, žene toto blíže Německu. Avšak i když naprosto nepočítáme s duchaplnou kombinací Windischgrätzovou o třech mocenských hodnotách budoucího světa, s Panamerikou, Rusko-Německem a zájmovým společenstvím imperia Britů a Francie, je přece patrné, že s námi za několik desetiletí nebudou počítat na západě jinak, než jako dnes: s beranem. A tu vyvstává znovu po světové válce věčná otázka česká: západ či východ? Srážejí se dnes opět nejen politické

zájmy a moci, ale i kultury západu a východu. Historická srovnání tu nepomohou. S Ruskem nutno počítat pro budoucnost jako s mocí veliké váhy, která spíše zajistí mír středu Evropy holou svou existencí, než všechny umělé kombinace, opřené o dočasné smlouvy. Na vojenskou moc republiky netřeba se dívat ani tak skepticky jako já, abychom ji příliš necenili pro příští časy.

Ostatně myslím, že i v případě jakési volné dohody Německa s Ruskem, kteréžto dva státy nemají nyní zájmů životně protichůdných, byl by náš stát dosti zabezpečen, opřen o ně, neboť by se snažení obou kmenů státu, Němců i Čechů v konečných cílech tak diametrálně nerozcházela. Hospodářsky netřeba zde mít obav a politicky také ne.

A nyní se vracím opět ke katolicismu českému. Je to idea po výtce státotvorná. Ulamuje hroty nacionalismu kmenů na území státu národnostně smíšeného. Činí možnost jednodušších, zásadních koncepcí vládních na jiném než dosud obvyklém podkladě úzce stavovském a nacionálním. Dává prostě možnost překonati starou bolest naši, bolest českoněmeckou. Katolicism Němců je zde politikum, jehož podceňovati jest chybou a škodou. President Masaryk prohlásil, že státy se udržují, čím vznikly. Náš stát vznikl z revoluce proti vůli Němců tohoto státu. Tak jej udržeti nelze. Kdyby si Němci vzali příklad z presidentovy životní práce politické, jak to ostatně jeden německý poslanec doporučoval nováčkům německým, rozbili by jistě jednou tento stát. Nelze trvale znásilňovat takovou menšinu, opřenou o sousední velký národ vlastní. Jakou autoritativní ideu je možno položit za základ státu národnostně smíšeného, než ideu překonávající nacionalism? Katolicism převážné většiny obyvatel státu je takovou hodnotou a ideou kulturní, politickou a státní.

Masarykova otázka česká před válkou byla v podstatě revoluční. Byla to otázka národa, ne českého státu.

V tom je dnes překonána a v tom musí být nazírána dnes podstatně jinak. Státník český musí hledat, co slučuje všechny a nikoli, co je rozlučuje. S humanitou směl a smí snad počítat filosof, ale nikoli státník a politik. Neboť jsou zde primárnější síly, ovládající život a smýšlení národů.

To tedy o katolicismu jako ideji státotvorné.

Avšak opření se státu o východ evropský (v tom má Kramář dobrý názor, ač liberálně nacionální, počítající se svým Ruskem) by přineslo dalekosáhlé možnosti vývojové a tvůrčí českému katolicismu. Náboženský problém Ruska, toť kulturní smysl dvacátého století. Socialism ruský, obrodí-li se náboženským vědomím a sklonem ruské duše, může stvořit nový řád. Odhadnout ovšem východ a cestu ruské duše z dneška je nemožno. Avšak jedno je jisto. S carem padlo pravoslaví a náboženský člověk ruský bude hledat jinam a jinde. Byly už takové náběhy v ruské filosofii. Bude se vyrovnávat s katolicismem.

Zde je tedy nová cesta demokratického, křesťanského katolicismu českého otevřena. Je pochopitelné, že to nesmí být katolicism románský, francouzský, aristokratický. Ruský národ by mu zajisté dal nový život, nové tělo a novou formu. Snad by to byl nový společenský řád. Půda k němu je ruskou revolucí připravena. To by byla nová epocha dějin církve, omlazené a vyživující jiné stránky evangelia, jež zvěstováno bylo chudým a nikoli boháčům.

Takto osvětlena nabývá myšlenka apoštolátu Cyrillo-Methodějského velikého významu. Řím nemohl si zvolit lepšího pozorovatele východu z naší fronty, než životního hlasatele spojení katolicismu a pravoslaví, arcibiskupa Stojana.

Jeho dílo je tvůrčí čin českého katolicismu, čin velikého dosahu národního, státního i náboženského. Je to odpověď na českou otázku. Zavřela-li se Masarykova samostatnost národa, tato se otevírá pro příští čas.

Jak šťasten je, kdo sdílí kalich tvůj, kdo ve tvém chrámu zakotvil. Nám však cestu vykonati zbývá ještě mnoha mil.

Paul Claudel.

PRÁCE KATOLICKÉHO STUDENTSTVA NA SLOVANSKÉ VZÁJEMNOSTI.

Brzy po založení Č. L. A., ustavené 13. května 1906, nastalo i třídění duchů v táboře jihoslovanského studentstva, které tehdy studovalo na české universitě. Nedošlo sice hned k ustavení zvláštního spolku, za to ale nespokojení katoličtí chorvatští a slovinští studenti docházeli často do spolkových místnosti Č. L. A. Zde byli vždy srdečně a upřímně vítáni, mohli čísti časopisy své domoviny, veškeré časopisy slovanské, které Liga odbírala, zde také vzájemným častým stykem se vyvíjel a upevnil opravdu bratrský poměr mezi katolickými českými, slovinskými a chorvatskými studenty. Bratři jihoslované, kdykoli se rozjížděli na studentské prázdniny do svého domova, vždy stali se nejlepšími hlasateli a šířiteli vzájemnosti slovanské i mezi svými ostatními druhy, kteří buď studovali na universitách v Záhřebu, Štyrském Hradci, Inomostí a ve Vídni. Vzhledem k tehdejším politickým poměrům myšlenka vzájemnosti mezi veškerým katolickým studentstvem českým a jihoslovanským rychle se ujala, získání pro ni i srbsko-lužičtí a polští katoličtí studenti a tak došlo konečně 24. června r. 1909 ve Vídni k ustavení ústředního spolku pod názvem „Slovanská Liga katolických akademiků.“ Byl jsem jedním z účastníků tehdejší prvé ustavující valné hromady a mohu směle říci, že jsem zažil málo tak krásných chvil, jako bylo těch několik dnů, které jsme ztrávili společně se svými slovanskými bratry. Valná hromada konala se v sále tehdejšího hotelu „na poště“, účastnili se jí delegáti akademických spolků „Č. L. A.“, „spolku českých akademiků v Brně, později přezvaného „Moravan“, „Domagoj“ v Záhřebu, „Hrvatsko“ ve Vídni. „Serbowka“ v Praze, „Klub akademiků“ ve Lvově „Polonia“ v Krakově, „Dania“ ve Vídni a „Darja“ ve Štyrském Hradci, vedle celé řady zástupců spolků a korporací nestudentských. Vidím ještě dnes ony nadšené a zápalu plné oči řečníků studentských, kteří, každý svým jazykem, horovali a odůrazňovali bratrskou a společnou práci katolického studentstva, živě pocítují jejich řeči, na co však zvláště vzpomínám, totiž na účast a povzbuzující řeči tehdejších našich poslanců. Nejvíce mi utkvělo v paměti vystoupení nynějšího arcibiskupa olomouckého Dra. Stojana, poslance Dra. Hrubana a zvěčnělého poslance Dra. Kreka. Jejich slova, proniknutá opravdovou láskou k naší věci, vzbudila tím větší nadšení v srdcích přítomného studentstva, přinesla však také povzbuzení a jistotu, že za ním v této myšlence stojí katolický lid všech slovanských větví tehdejšího Rakouska.

Slovanská vzájemnost utužená založením „Slovanské Ligy“ sílila a rostla dále. Byly založeny nové akademické spolky: „Český klub“ ve Vídni, později přezvaný „Lípa“, „Dan“ v Praze, později přezvaný „Krek“ a „Kačič“ v Inomostí. Konány společné sjezdy a schůze. Jmenovitě pěkným a zdařilým byl sjezd studentský v Lublani, konaný ve dnech 1. až 4. srpna 1912. Poslední den sjezdový věnován nejdůležitějšímu bodu sjezdu, mimořádně valné hromadě Slov. Ligy katol. akad. Valná hromada tato podala přehled dosavadní činnosti (ref. med. Bolkovac) a nástin budoucích úkolů S. L. k. a., zvláště zdůrazněna otázka společné řeči (ref. fil. G. Sušnik). Sjezdu se účastnili za české studentstvo práv. Fr. Vítek, předs. Ligy, techn. Th. Myslivec a moje maličkost.

Když nastalo takto pevné spojení katolického studentstva všech slovanských větví býv. Rakouska, začaly se obracet zraky naše i na ostatní studentstvo slovanské. Bohužel přišel r. 1914, s ním strašná litice válečná, která sklátila mnoho našich nadšených pracovníků, a s ním utuchla všechna dosavadní práce na poli vzájemnosti slovanské. Ukončením války nastaly nové politické poměry, nastala nová éra slovanské vzájemnosti. Válkou ochromená Slovanská Liga katolických akademiků ožila znovu v plné síle, ba vyrazila nové ratolesti na Mariborském orelském sletu, konaném minulého roku. Při tomto sjezdu konána valná hromada S. L. K. A., na které usneseno změnití název spolku na „Cyrilometodějskou Ligu“ a zároveň rozšíření působnosti jeho i na ostatní větve slovanské.

O letošním sjezdu bude otázce Cyrilometodějské věnován jeden referát a vyhrazeno dopoledne ku druhé valné hromadě Cyrilomet. Lígy. K valné hromadě pozváni a dle dosavadních disposic také přijedou zástupci všech slovanských akademických spolků.

Je jistě upřímným a vroucím přáním každého přítele slovanské vzájemnosti, aby tato valná hromada a další činnost Cyrilometodějské Lígy přinesla pevný základ ke sjednocení slovanského studentského dorostu a tím stala se účinnou podporou všem ostatním pracovníkům na tomto poli.

Největší úsilí naše nechť se obrátí ku získání pro tuto myšlenku našich východních bratrů slovanských, zvláště bratrského a nyní tak nešťastného národa Ruského. Kéž práce a námaha mladých a nadšených duší studentských přiblíží nám želané sblížení Slovanů po stránce náboženské, národní, kulturní i politické . . . Svatý Cyrile a Metode, apoštolé Slovanů, přineste zbloudilým bratrům znovu světlo víry pravé, přineste jim i nám lásku prvých křesťanů, orodujte za Slovany u Hospodina, aby od nich neodvrátil Svého požehnání, a přivedl je pod kříž Svého Syna, jako jeden národ, jednu rodinu!

PRAŽSKÉMU SJEZDU VSTRĚC.

V roce, kdy Č. L. A. slaví 15 let svého trvání, svolán jest do Prahy na dny 9.—13. července II. říšský sjezd katol. studentstva československého a sjezd katol. inteligence. Vnitřní i vnější souvislost připravovaného sjezdu s jubileem Č. L. A. vysvitne nám jasně uvědomíme-li si, že právě naše Č. L. A. to byla, jež — ještě před založením Ústředí kat. stud. čsl. — před válkou pomocí Stud. Hlídky, korespondence, prázdninových sdružení a sjezdů položila základy k našemu hnutí studentskému a že i mnozí z těch, kteří se uplatňují ve veřejném životě jako inteligenti katoličtí, vyšli z řad Č. L. A.

Sjezdy mají v našem hnutí význam zvláštní. Nejsou to obyčejná shromáždění uměle a nepřírozeně sehnanych lidí, ale zdají se býti ozářeny svatozáří bohoslužby, k níž sešli se bratři a sestry jedné víry a krve, by pocítili a uvědomili si mystickou jednotu Božích dětí. Slova Kristova: „Kde dva nebo tři jsou shromážděni ve jménu mém, já jsem mezi nimi!“ — dodávají i našemu sjezdování vyššího posvěcení a požehnání.

A letos sejdeme se v Praze, v Praze královské, v Praze katolické, v Praze slovanské a dovolte ještě dodatí v Praze ligistické. — Tážete se na program celého sjezdu? Hle, místo sjezdu bude jeho programem! Místa jeho dají mu ráz a směr a význam!

Sejdeme se v Praze královské. Královsky vznešený je náš cíl: korunovati národ diadémem sluhů Božích a zajistit mu svobodu a pokoj, který svět dáti nemůže.

Sejdeme se v Praze katolické . . . Touhyplná modlitba pražských gotických věží a velkolepé Te Deum grandiosních jejich barokních kopulí — — — jsou němým, ale při tom hrozným výkřikem obžaloby proti těm, již znesvěcují pohansky posvátnou její půdu, posvěcenou slavnými katolickými a křesťanskými tradicemi. Tyto vzkřísíme, osvěžíme a vepíšeme si je na štít, by oslňovaly náš zrak nadšením, odvahou a láskou, až půjdeme do boje.

Sejdeme se v Praze slovanské, jež nejednou hostila mateřsky dítky Slávy, hlásajíc jejich smír a obracejíc zraky k společným jejich velkým dějinným úkolům budoucím. I my bratrsky se obejmeme a upneme své sálající, dychtivé zraky na kříž Cyrilův a Metodějův, v němž jedině je sjednocení a spasení a smysl budoucnosti Slávstva.

A sejdeme se konečně v Praze ligistické, v Praze, kde zrodila se, žila, působila, kvetla, kde žije a bohdá žítí a kvéstí bude Česká Líga Akademická. — Dáme se nadchnouti a unéstí duchem a dechem hrdého jejího jména, jež nesmí se nikdy státi

prázdným slovem — a obnovíme se tak v duchu katolicismu odvážného, nekompromisního a důsledného — nelekajícího se obětí a překážek.

Hle místo sjezdu budiž jeho programem a to jak pro ty, kdož na něm raditi se budou, jak organisovati katolickou kulturní práci, aby všude byla *j e d n o t a*, tak pro ty, kteří dorůstají a dospívají, aby vstoupili plni radostné energie a svatého zápalu v šlé pje těch, kdož krvácejí neb krváceti mají jako vůdcové před nimi.

Bůh zdař a žehnej šťastnému našemu shledání v Praze!

r—

Ant. Novák:

ZA KRÁLOVSTVÍM BOŽÍM.

(P o k r a č o v á n í.)

Kdo ruší veřejný pokoj fanatismem, je vypovězen. Ve jménu mravnosti se trestají také lidé, kteří věří, že duše umírá zároveň s tělem a že na světě vládne jen náhoda. Tací lidé jsou nebezpeční státnímu pořádku, poněvadž jen bázní před trestem jsou zdržováni od toho, aby nešlapali po společenských rádech jako po vločkách sněhových.

Kněží v Utopii vynikají zbožností a těší se veliké úctě. Je jich jen málo. Jsou soudci mravů a bdí nad náboženstvím. Mohou zakázati přístup k svatým mysteriím, což je největší trest. Vychovávají též mládež. Jsou ženatí a dostávají za ženy nejkrásnější dívky z ostrova. Ve válce sprostředkují a často učiní konec vraždění. Utopiané mají nádherné kostely, společné všem náboženstvím.

Sebevražda je dovolena jen pro nezhojitelnou nemoc.

Nás nejvíce zajímají radikální sociální názory Morovy. Srovnává své utopické řády s poměry panujícími v Evropě a konstatuje: Tam, kde je soukromé vlastnictví, mají lidé, opatřující veřejné zájmy, na myslí jen svůj vlastní prospěch. V Utopii splývá užitek jednotlivců s užtkem celku. V Evropě, kdo nepracuje z jakékoliv příčiny, nejí. Naproti tomu na Utopii, kde vše náleží všem, nemůže nikdo trpěti nedostatkem. „Jest nespravedливо, aby šlechtic, zlatník, lichvář, člověk, který buď ničeho nepracuje nebo vyrábí věci naprosto zbytečné, vedl život skvělý a příjemný, kdežto sluha, vozka, řemeslník a rolník žil v hluboké bídě. Zvláště rolníci jsou nuceni k tak těžké a obtížné práci, že by ji sotva snesl dobytek. A přece bez nich by žádná společnost nevydržela ani rok. To však není vše. Boháči zmenšují denně mzdu chudých netoliko všelikými úskoky, nýbrž i zákony, které k tomu směřují. Boháči tuto ohavnost proměnili v právo! Nevídim tedy, odpusť mi Pán Bůh, v nejvíce kvetoucích státech nic než spiknutí boháčů, kteří pod pyšným jménem a štítem státu dělají, co chtějí. Spiklenci snaží se každým způsobem pojistiti si jisté a neobmezené držení jmění více méně špatně nabytého, za druhé bídy chudých jakož i rodin jejich využití k svému prospěchu a zakoupení jejich práci za cenu co možná nejnižší.“

Je to možné, aby tak psal člověk žijící na rozhraní XV. a XVI. století? Je tomu tak a je to muž od církve za svatého prohlášený, protože se opřel zákonu, kterým se papeži odnímala ingerence a důchody v Anglii a nechtěl přísahati věrnost potomstvu cizoložného Jindřicha VIII. a Anny Boleynové.

Po Platonovi je to největší utopie sociální. Od r. 1517, kdy byla Utopie vydána, máme theoretický komunismus a komunistické strany. Ačkoliv čtyři sta let uplynulo od vydání tohoto spisu, nalezneme v Utopii řadu tendencí, které dodnes působí v komunistickém a socialistickém hnutí, které revolucí chce proměnit utopii ve skutečnost.

Morus sám nevěří ve svou utopii, jak naznačuje jménem spisu. Ví, že lidé jen pomalu se mění. Jeho komunismus vyžaduje zjednodušený způsob života, omezení potřeb, více altruismu. Zůstane přes to tento věrný syn církve katolické význačným theoretikem sociálním — dělníkem na vinici Páně.

ČÍSLO 27.

Onehdy potkal jsem se po letech zas se svým starým košíkem z dob studijních. Sotva se držel pohromadě a já, když jsem si vzpomněl, jak věrně u mně po léta sloužil, nic jsem se mu nedivil.

Studijní léta! Studentský život v Praze za války! — A obrázek jeden za druhým tlačil se neodbytně z podvědomí zpola zapomenutých příhod.

Aá, agrárníci jsou tady — vítal »měšťák« jurista karavanu balíků. Ano, balíků, protože dva pomenší »agrárníci« se v nich ztráceli. Vlekli je statečně z nádraží, ověšení jako strahovští oslíci. Něco uložili v přízemí koleje, s ostatním pachtili se do sedmadvacítky ve třetím poschodí. Byl to blažený oddech, když zásoby uloženy byly bezpečně v jarmarách a kufrech a slibovaly »hody potupné«. Kolem 27cítky začaly se trousit čmuchavé tváře a »sekretář« zásob přijímal uctivé dotazy. Odpovědi byly uspokojující.

Abychom si rozuměli. V roce sedmáctém bylo v Praze tuze zle. Chleběček otrubový a jen na lístky, uzenina závratně drahá, po omastku ani památky. Každý »pozdrav« z domova byl vítán jásotem nejméně dvou pokojů. V 27cítce byli obyvatelé dosti pohostinní. Kola horáckého chleba, kousky uzeného, máslo a brambory byly tenkrát nedostižným ideálem hladových studentských žaludků. Kromě toho kuchařská firma Tondy K. a spol. těšila se v koleji dobré pověsti.

Největší atrakcí byla velkovýroba knedlíků. V nich byl K. specialista.

Na umývadlo namontoval prkno po kterém si technikovi a přenosný stolek byl hotov. Navařily se dvě várky bramborů, oloupaly, nechaly vystydnout a pak začala práce. Přinesl se pytlíček mouky, brambory se ustrouhaly a za chvíli mrskaly se na prkně dva tlusté, hadovité pletence. Inženýrsky se odměřily, nakrájely a hned byla hromádka roztomilých, špekem naditých knedlíků na stole.

Byla sice ještě operace s vařením. Uhlí bylo tak málo, že jsme knedlíky nejednou strkali v »esšálku« přímo do plotny. Často nám ovšem popelníkem tekla polévka. Knedlíky omaštěné mizely v útrobach pozvaných hostů za náramných pochval kuchařům. Jindy dělaly se »vopeličky« a když nebylo

pokdy, chutnaly i omaštěné brambory. Čaj nesměl scházet, ale šidili jsme ho sušeným ostružiním. Když jsme si pořídili ruský samovar a obstarali i palivo do něj, byli jsme na kraji ráje.

Samovar družně zpíval a u nás se nejlépe debatovalo, o válce, o politice a vzkříšení »Studentské Hlídky«. Nebylo bez významu, že prvnímu redaktorovi znovu vydávané »St. Hl.« bylo u našeho stolu svěřeno zodpovědné místo utírače talířů, poněvadž k ničemu jinému se nehodil. A ještě často dostal vyhubováno.

Druhý Tonda byl mistr polívek. Vařil chlebovou, se zápražkou, nudlovou, bramborovou, houbovou, s nukama a mnoho kombinovaných, na které by sice Rettigová recept neměla, ale které kachní studentské žaludky znaly ocenit. Jak to vypadalo s naším nádobím, o tom neradno se šířit.

Třeba zdůraznit, že v naší sedmadvacítce byla založena první nekompromisní komunistická obec. Každá zásilka neúprosně propadla dobru celku a sebe menší sobectví a sklony křečkovské se bezohledně trestaly. Bohužel katastr strávníků rostl s bídou v Praze a brzo ztrácely se i šlupky z brambor. Z těchto důvodů nebrali jsme tragicky ani ztrátu zamoučeného pytlíku.

Někdy sešel se u nás i cizí svět. Přišel kolega z Orientu. Honil před tím někde u Suezu a Gázy s Turky Engličany a přišel se na nás podívat. Přinesl z Jerusálema plno drobnůstek a vypravoval mnoho pěkného o Svaté zemi. K jeho ct byla načata bábovka (její původ byl cizokrajný, ale z »rodiny byla) a prostřen zánovní ubrus, aby původ našeho jídelního stolu zůstal zatajen.

Jindy byl naším milým hostem bodrý Jihoslován, »pipicae draga«, malíři a také venkovští hosté. Dobře se u nás spalo. Co zbývá dodat? Jak slavný náš jurista chtěl uvařit 1 kg krupice v žejdlíku, neb jak se dělá z polévky cmunda čili báb? Nebo líčit hody potupné nad mrtvolou zajíce?

Nuže, z tohoto komunistického kroužku, na který po celý život budeme s láskou vzpomínat, rodila se nová »Stud. Hlídka« a z ní »Život«, zde byly položeny počátkové našeho »Pražského Večerníka«, »Lidu«, jehož

první čísla rodila se v koleji Arnosta z Pardubic.

Rozprchli jsme se, každý svou orá lichu, ale cit pospolitosti a františkové chudoby

nás pojí dále. Budeme často a často litovat, že nemůžeme se vrátit k životu kolejních zumrů.

Leon Bloy:

DUŠE NAPOLEONOVA.)*

I.

Historie Napoleonova jest jistotně ze všech historií nejneznámější. Knih, jež domýšlejí se, že o něm vypravují, jest nespočetně, a doklady ať jakékoliv povahy se rojí do nekonečna. Ve skutečnosti však Napoleon jest nám snad méně znám než Alexandr nebo Sennacherib. Čím více ho studujeme, tím více odhalujeme, že jest člověkem, jemuž se nikdo nepodobal, a v tom jest vše. Tu jest propast. Známe údaje, známe události, vítězství nebo pohromy, známe z blízka nebo z daleka proslulá jednání, která nejsou dnes než pračiem. Jeho jméno samo zůstává, jeho zázračné J m é n o, a když je vysloveno nejchudším ze všech dítek, tu aby se rděl ať kdokoliv býti velikánem. Napoleon jestiř tvář Boha v temnotách.

Jest zřejmo, že proroctví nebo předobrazů biblických nemožno pochopiti, leč až po úplném splnění, jakmile totiž vše, co jest skryto, bude zjeveno, jak to Ježíš oznamuje ve svém Evangelii, a to vede nezbytně myšlení nad čas. Napoleon jest nevysvětlitelný, a bezpochyby nejnevysvětlitelnější z lidí, protože jest nejprve a zvláště Předobrazem T o h o, který přijde a který není snad již příliš vzdálen, předobrazem a předchůdcem nám zcela na blízku, sám o z n a m o v á n všemi lidmi neobyčejnými, kteří ho ve všech dobách předcházeli.

*) K oslavám, jež Francie pořádá 5. května u příležitosti stoletého výročí Napoleonovy smrti, uveřejňujeme stať, několik úvodních kapitol z jedinečného díla Léona Bloy-a, z »Duše Napoleonovy«. Bloy patří na Napoleona s výšin své víry, pod zorným úhlem Absolutna. A proto vidí. — Dílo jest přeloženo do češtiny p. Floriánem a vydáno ve Staré Říši.

Přijmeme-li tento požadavek a pronikneme-li ho poněkud, hle, jak Historie přijímá dokonale nový vzhled a jak Okeán Napoleonský, tak strašně se podnes dmoucí, najednou velmi zklidňuje pod nebem zázračné jasnosti.

Kdo z nás, Francouz neb i cizinec z konce XIX. věku, nepocítil nesmírného smutku z rozuzlení nepodobné té Epopeje? Pro toho, kdo jen atom duše měl, bylo zdrcujícím mysliti na věru náhlý pád Veleříše a její Hlavy, připomínati si, že včera ještě byli jsme na nejvyšším vrcholu Alp Lidstva; že pouhým bytím jakéhosi Zázračníka, jakéhosi Miláčka, jakéhosi Strašlivého, jakých svět nikdy nespáčil, mohli jste se domnívati tak dobře jako prvý Párek ve svém Ráji, že jste naprostými pány toho, co Bůh uložil pod nebe, a že tak záhy potom bylo třeba znova upadnouti do starého bláta Bourbonů! Jest pravda, že tento pád skoro vyrval zemi z kořenů. Křeče z r. 1813 přes bolest a hořkost bezměrnou byly takové velkoleposti, že obraznost i pýcha mohou se tím potěšiti; ale ještě jednou, konec jest příliš hrozný, příliš zvláště náhlý a nejandělštější resignace jest pokoušena uniknouti doxologii tohoto obrovského žalmu pokání.

II.

Marně víme, že byly chyby nesmírné, právě tyto chyby způsobují, že smutek jest nesnesitelný. Kdo pak, čta historii Říše, nepokoušel se, přenášeje se do oné doby, namluviti si, třebaš že Napoleon bude míti méně důvěry v ruskou upřímnost, méně nežnosti k Alexandrovi u Tilsittu; že nadobro vyhladí Prusko a znova ustaví Polsko; že najde něco lepšího než nebezpečné kejklřství v Bayounu; že nebude dělati králů ze svých bídných bratří; že nebude rozptylovati

svých sil od Kadixu k Moskvě, niče takto nejkrásnější vojska světa? Komu nepřišlo posléze na mysl doufat, děj se co děj, v nadálý příchod Grouchyho k Waterloo, toho prostředního a záhubného Grouchyho, tak slepě Císařem vybraného pro nejrozhodnější strategický pohyb? A to není vše. Kterak neplakati při vyprávění o druhém Zřeknutí se? Největší z vítězů zřiká se d v a k r á t e! Napoleon svržený se svého trůnu takovým Fouchéem, takovým Lafayetteem, potom jde a vydává své tělo i svou duši Anglii!

Přestal jsem trpěti těmito věcmi v den, kdy jsem mohl pochopiti nebo aspoň zahlédnouti zcela symbolický osud této neobyčejné Bytosti.

Vlastně každý člověk jest symbolický a právě v míře svého symbolu jest nějak živý. Arciť tato míra jest neznáma, tak neznáma a nepoznatelná jako tkanivo nekonečných kombinací vesměrného Souručenství. Ten, kdo by věděl správně zázrakem vlití, co váží ta neb ona osobnost, ten by měl před očima jako planisferu celý božský Řád.

Co Církev menuje Obcováním svatých, jest článkem víry a nemůže býti ničím jiným. Dlužno tomu věřiti jako věříme hospodárnosti hmyzu, proudění jarní mízy, mléčné dráze, vědouce velmi dobře, že nemůžeme pochopiti. Když se tomu vzpíráme, jsme hlupáci nebo zvrhlíci. Modlitbou Páně jsme vyučováni, že třeba žádati našeho chleba a nikoliv mého chleba. To pro celou zemi a pro všechny věky. Totožnost chleba Césarova a chleba otrokova. Světová totožnost dosažení milosti. Tajemná rovnováha moci a slabosti na Váze, na níž vše jest váženo. Ne-ní lidské bytosti, jež by byla schopna říci s jistotou, co jest. Nikdo neví, co přišel dělati na tento svět, čemu odpovídají jeho skutky, jeho city, jeho myšlenky; kdo jsou jeho nejbližšími příbuznými ze všech lidí, ani jaké jest jeho pravé jméno, jeho nehynoucí Jméno v rejstřících Světla. Ať císař nebo skladač dříví, nikdo nezná svého břemene ani své koruny.

Historie jest jako nesmírný Text liturgický, kde joty a tečky jsou též hodnoty jako celé verše nebo kapitoly, ale důležitosti těch ni oněch nelze určití, neboť jest hluboce skryta. Myslím-li tedy, že Napoleon byl takovou třpytící se jotou slávy, jsem zároveň doháněn říci si, že, dejme tomu, bitva Friedbauseká mohla dobře býti vyhrána tříletým děvčátkem, nebo stoletým tulákem, žádajícími

Boha, by se jeho Vůle dala jak na zemi tak na nebi. Tehdy to, co jmenujeme Geniem, byla by prostě tato božská Vůle vtělená, smím-li tak říci, jež stala se viditelnou a hmatatelnou v lidském nástroji, vypjatém na nejvyšší stupeň síly a přesnosti, neschopném však jako nějaký kompas překročiti svého okruhu. To zůstává pro Napoleona i pro nekonečný zástup jeho nižších, že jsme všichni dohromady obrazy Neviditelného, a že nemůžeme pohnouti prstem ani povraždití dvou milionů lidí, aby to neznačilo něco, co bude zjeveno až v blaženém Vidění. Od celé věčnosti Bůh ví, že v jistou minutu, jen Jemu známou, takový nebo takový člověk vykoná s v o b o d n ě čin nezbytný. Nepochopitelná shoda Svobodné Vůle a Předvědoucnosti. Nejsvětější duchové nemohli nikdy jíti za tuto mez. V takovém stavu Člověk úplný nejsa dle Slova tvůrčího než podobností nebo obrazem, obnovitelným miliardou duší v každém pokolení, jest tudíž vázán býti jím vždycky, ať dělá cokoliv, a připravovati takto poněnáhu v Soumraku Historie nějakou nepomyslitelnou událost.

Jsou ovšem dobří a zlí, a Kříž Spasitelův jest vždycky s námi, ale ti i oni činí na vlas, co jest předvídáno, a nemohou činiti jiného, nerodíce se a netrvající, leč aby přepsali tajemný Text, rozmnožující do nekonečna symbolické obrazy a značky. Napoleon jest nejviditelnější z těchto nerozluštitelných značek, nejvyšší z těchto obrazů, a právě proto tolik udivil svět.

III.

Jest pravda, že není nesnadno světa udiviti. Jest tak prostřední a tak nízký tento úděl Satanův, že zdání síly nebo velikosti obyčejně stačí. Velmi se to vidělo za našich dnův, kdy politikové a spisovatelé, schopní nanejvýš nabodávati hovězí a přiživovati se u cizího talířku, zmohli se na obdiv davů.

Napoleon, obdařený silou a velikostí, jak nikdy člověk nebyl obdařen, jistě sám se divil mnohem více než všichni, jež oslíňoval. Jsa domorodcem duchovní končiny neznámé, cizincem rodem i drahou životní ať v jakékoliv zemi, divil se vskutku celý svůj život jako Gulliver v Lilliputu výstřední malostí a nízkostí vrstevníkův, a jeho poslední slova, sebraná na Svaté Heleně, dokazují, že tento údiv, stav se dokonalým opovržením, byl jím odnesen do hrobu a před tribunál jeho Soudce.

Co přišel tedy dělat do této Francie XVIII. století, jež ho jistě nepředvíдалa a jež ho ještě méně čekala? Nic jiného než toto: Gesto Boha skrze Franky, aby lidé celé země nezapomenuli, že jest opravdu nějaký Bůh, a že přijde jako zloděj v hodinu, které neznáme, ve společenství Úžasu definitivního, jenž bude příčinou úplného vysílení všehomíra. Slušelo se bezpochyby, aby toto gesto vykonal muž, jenž věřil sotva v Boha a neznal jeho Příkázání. Poněvadž neměl posláni patriašského ani prorockého, záleželo na tom, aby byl nevědom své Úlohy, zrovna jako bouře nebo zemětřesení, takže mohl býti sdružován svými nepřáteli s Antikristem nebo s démonem. Bylo zvláště třeba a především, aby jím byla dovršena Fran-

couzská Revoluce, nenapravitelná zkáza starého světa. Zřejmě Bůh nechtěl již tohoto starého světa. Chtěl věci nové, a bylo třeba Napoleona, by je nastolil. Exodus, který byl zaplacen životem milionů lidí.

Mnoho jsem se nastudoval této historie. Studoval jsem ji modle se, pláče radostí nebo strastí, velice často tázaje se, kolikrát! není-li nesmyslné čísti ji s lidských hledisek, jak možno čísti historii Cromwellovu nebo Bedřicha Velikého, jediných vůdců myslím, jež by bylo možno připustit od Hannibala nebo Césara do jakého takého sousedství Napoleonova; posléze jsem cítil, že mám před sebou jedno z nejstrašnějších tajemství Historie.

(Dokončení.)

Jest charakteristickým rysem naší doby, že dala do klatby poslušnost, pokoru, obět, všecko, co jen zdaleka připomíná podřízení sebe. Že individuálnost s neslýchanou dosud jednostranností prohlásila se za rovnou s nedbáním lidstva, s odřezáním se od lidstva, ne-li vzpourou proti němu. Tím směrem nese se vývoj dnešní společnosti.

V pravdě náš opravdový lidský život, na rozdíl od zvířete, náš život vnitřní vyšší, náš opravdový rozvoj a vzrůst počíná podřízením se celku vědomým a dobrovolným, vyjitím ze sebe, prací pro celek, aniž přestáváme býti „svojími“, aniž ničíme sebe. Pokora pak, poslušnost, odřikání (jak skutečně jsou a býti mají, a ne jejich mrtvé, schematické knižní stíny) nenáleží dokonce mezi ctnosti „passivní“. Mezi všemi ctnostmi „aktivními“ jsou právě ony nejaktivnější, nejzákladnější, nejen v celle mnišské, nýbrž všude tam, kde se pracuje pro lidstvo, pro jeho vyšší statky. Ony jsou mostem, po němž jistě a pevně se ubírá onen svatý oheň — idealismus. Ony jsou v sobě samy největším, nejaktivnějším idealismem. To jsou ty skryté, svaté celky, jimiž stoupá, rozlévá se životní míza lidská. Vari, oko zvířecké; pryč ruko drzá: tu tíše a neviditelně působí vyšší zákon Boží.

Dr. F. X. Novák.

O čem nejprve se mluví v křesťanském učení? Aby křesťan znal a zachovával co náleží jednak ke křesťanské moudrosti, jednak ke spravedlnosti. Moudrost, jak ukazuje Augustin, tkví v ctnostech bohoslovných: víře, naději a lásce, kteréž jednak s nebe bývají vlévány, jednak jsou-li za tohoto života čisté a zvláště pěstěny, učiní lidi blaženými a božskými. Spravedlnost pak dokonává se dvěma způsoby: odstoupením od zlého a konáním dobrého. Sem zajisté se vztahuje, co královský Prorok praví: Uchyl se od zlého a číň dobré. Z těchto pak pramenův, totiž z moudrosti a ze spravedlnosti, docela snadno se čerpá ostatní, co náleží ke křesťanskému vzdělání a kázni.

B l. Petr Kanisius.

UMĚNÍ.

Fráňa Šrámek: Zvony. Hra o třech dějstvích. (Hráno po prvé dne 23. dubna v Národním divadle.)

Lidé, kteří nemajíce ničeho, čemu by se z hloubi srdce mohli kořiti, udělají si pro potřebu svého srdce bůžky. A hlavně mládí, jež jinak si tolik zakládá na své pýše, je nevybíravé v tvorbě model. Nová myšlenka je uctívána, nový život je veleben; ale také bývá často oslavována jenom nová pósa! Banálnost, jež se skrývá za odsuzující gesto nad minulem, mělkost duše, jež se halí v módní šaty prostořekosti. Modlou mládí je dnes (či dnes už není?) Fráňa Šrámek. Šrámek po několika slibných tempech, jež vstila novou dráhu a průbojně klestila cestu pro malbu náladovosti ať v románě ať na jevišti, zabředl na písčíně kopírovaného naturalismu a hřmotným tlučením vesel o vodu marně si dodává zdání, že jeho dráha je ukazovatelem moderního našeho umění. Už při Hagenbekovi bylo psáno, jak plochým je jeho pozorování a jak povrchně je látka zpracována. A dnes po nové premiéře nelze říci, že by snad nastalo zlepšení v jeho tvorbě a není možno omluviti žádným důvodem, že Národ. divadlo vypravilo v dnešní době hru tak podprůměrnou, jež je při tom hluboce zhoubnou svojí vulgárností a mravní laxností. »Zvony« nejsou dílem uměleckým. »Léto« strhlo obecenstvo svou sugestivní náladovostí. »Zvony«, třebaže i v nich se Šrámek pokouší vymalovati obraz vesnice ve válečných dobách, »když muži ze vsi odejdou«, nejsou ani zdaleka tak sytým obrazem, jako je »Léto«. A nevím ani, mám-li napsati, že obraz je přemalován, anebo že je rozmazán. Ať hledíte sebe pozorněji, nezachytíte nikde místa, jež by určovalo náladu. Scény vyznívají na plano a tak se třebaš stane, že větší-li se Peterka na jevišti, obecenstvo propukne ve smích! Námět hry sám není zlý. Do vsi přijdou vojáci, aby rekvirovali zvony. Zvony byly vždy svědomím lidu. Bude nyní svědomí, když není zvonů? Celá ves odpovídá, že není svědomí, když tu přijde zpráva, že zvony byly sundány omylem a že zůstanou. Svědomí se vrací — vesnice dává se na pokání. Do tohoto rámce má býti vložen obraz válečné vsi, ale nevím, byla-li kde taková ves. Byly podobné figurky, ale nebylo

takového lidu. Hřešilo se mnoho sice, ale bylo také mnoho tichého hrdinného odříkání a mnoho heroických činů. Šrámek o nich jen mluví, ale jeho ves je dějištěm rozpoutané smyslnosti, kde ženy, ztrativše nad sebou svědomí, nabízejí se prvému mužskému a kde muži téměř před očima svých legitimních žen kupují si své děvečky. Šrámek křivdí vsi a přece ve hře se nesmí nikdy křivditi. Třetí jednání, kdy ves se zas vrací do svých kolejí, je zase překreslena přemírou dobrotivosti. Nasloucháte-li slovům, nevíte, dělají-li si tam vlastně lidé smích ze sebe, či myslí-li to vážně. Najde se i obětní beránek, jenž běže hřích vsi na sebe; ale jak je jeho oběť zkarikována! A tak na konec cítíte, že mluvčím hry je starý kořala a že celá hra nese stopy jeho filosofie. Nebylo takové vesnice za války, a tak hra není obrazem ze života a poněvadž se svým naturalismem dovolává práva na existenci, je pochybena od základů. Fráňa Šrámek ztroskotává po druhé. Bude už mu to výstrahou?

Komorní hry Národního divadla. Gunnar Heiberg: Tragedie lásky. (Čtyři dějství; hrány po prvé dne 9. dubna ve Stavovském divadle.)

Čtyřiašedesátletý autor Norů je teprve teď po prvé hrán v Praze a myslím, že širšímu obecenstvu teprve touto hrou tak trochu objeven. Sice neprávem, ale přece jenom z docela snadně vysvětlitelných příčin, vzpomeneme-li, jak léta tvoření Heibergova jsou zastíněna dílem Ibsenovým a Björnsonovým i v jeho rodné vlasti a vzpomeneme-li si, jak revolučně nepřístupnými byly myšlenky Heibergovy na jevišti v době, kdy moderní drama řešilo akutní otázky společenské a mravní. Ale třebaže už Heibergův »Balkon«, vytvořený na začátku jeho dramatické činnosti, vyvolal velký odpor, Heiberg zůstal přece věrným svým myšlenkám a tak r. 1904 vydal svou »Tragedii lásky«, v níž drtivým způsobem zachycuje spor dvou lásek, mužské a ženské, jenž nikdy se nevyrovňuje. Neboť nikdy dle něho láska se neprojevuje a nevyvrcholuje stejnou dobou, nýbrž zatím co už jedna je v květu, druhá ještě utajeně dřímá, aby zahýřila všemi barvami rozkvetlého srdce teprve tenkrát, když

už prvá dávno odkvetla anebo nabyla jiných forem.

A tak tomu bylo i u Erlinga a jeho Karen. Rok na ní čekal s hořícím srdcem, až přišla v ustanovený den v bouři a vánici, nevědouc ještě ani, zda jej miluje. A ještě ani nejsou domluveni, už tu záhadný Hartvig Hadeln, bludný chodec, kape jed do jejich sladkých chvil svými šedivými teoriemi o drtivé moci lásky. A brzy se jeho předpověď splňuje. Erlingova vášeň ustupuje už manželské oddanosti, kde začíná už milovat rozum; Karenino srdce však, to ženské romantické srdce, jež vždy čeká něco jiného, zázračného, ne suchý všední život, nechápe, kolik zralosti a lásky je v rozvázném oddání se mužově. Její smyslnost hoří, její tělo touží po rozkoši, její duše chvěje se vášní — a Erling odchází klidně po svojí práci. V tom, když muž opět jednou odchází na lov, objevuje se znovu Hadeln. Při šampaňském zpovídá se Karen záhadnému umělci, o němž ví, že jest jím také milována, a snad aby se muži pomstila za jeho nevšimavost, či snad z potřeby ukončení jejího srdce, padá jemu do náruče. Ale v jeho rukou poznává, že jeho objetí není objetím muže. Když náhle se vrací Erling, obviňuje se Karen, jejíž srdce je stále znepokojeno, ze zrady, snad aby roznítila nějaký nový výbuch jeho uklidněné smyslnosti. Ačkoliv nyní Hadeln, jenž byl ukryt, popírá její nařčení, neví Karen ve vnitřní rozháranosti, co si počít, usmrcuje se a za ní umírá i Hadeln. Třebaže vyřešení není příliš vhodné, přece je hra zajímavá svým sujetem a myšlenkovým postupem, byť i nepřijatelným, a zapadá do rámce komorních her jistě vhodněji než Renardova »Modlářka«. Jen to provedení zas kulhalo!

Šráček.

Jean Racin: Bajazet. Tragedie o pěti dějstvích, přeložil Jar. Jahn. (Hráno po prvé dne 13. dubna v Městském divadle vinohradském za režie Karla Dostala, ve výpravě Jos. Weniga.)

Když před nějakým časem vypravili na Vinohradech na scénu Corneillova Cida, už tenkrát bylo viděti, co dnešní době chybí a už tenkrát bylo pocíťováno, že divadlo mělo by se státi více školou života než místem experimentů všech možných myšlenek a nápadů. Ne že bylo pro tendenčnost výběru na úkor uměleckosti divadla; ale divadlo, jež v dnešní době ovládlo vkus obecnstva, má

počítati s dnešní dobou a má vychovávat raději dobré lidi než dobré esthety. A nemusí při tom si zadati ani svému uměleckému poslání, jak tenkrát ukázala výprava »Cida« a jak nyní dotvrzuje výprava »Bajazeta«. Corneille byl hlasatelem namnoze hrdinných ctností mužských; Racin velebí sílu lásky, oddané a odříkavé, ale zavrhuje i sílu lásky vášnivě a smrtící.

Mezi lásku dvou žen staví Racin Bajazeta, tureckého prince, vězněného bratrem sultánem; mezi lásku démonické milostnice sultánovy Roxany a lásku oddané Atalidy. Roxana chrání Bajazeta před smrtí domnívající se, že je Bajazetem milována a připraví v nepřítomnosti sultánově spiknutí s vizírem, jež má osvoboditi Bajazeta a uvésti jej na trůn. Jen jedno si žádá: aby Bajazet ji před tím pojil za choť. Běda Bajazetovi, nesplní-li jejího přání, neboť její láska, není-li opětována, dovede milence stejně zničiti, jako jej mohla obdařiti nejvyšším důstojenstvím. Bajazet odmítá; vždyť jeho láska dávno už našla hořící srdce Atalidino a lhát lásku, jen aby si zachránil život, toho rek, jako je on, nedovede. Ale ženské srdce Atalidino není tak přimočaré a má-li voliti mezi smyslem pro čest a záchranou milence, obětuje vše, i milování i čest. A tak na smrt odsouzený Bajazet znovu chytrým úskokem získává přízeň Roxaninu. Ale nyní Atalis, podnícena nezřetelnou zprávou vizírovou, začne žárliti a Bajazet v Rozrušení odchází od Roxany takovým způsobem, že vyvolává podezření u Roxany. List poslaný Atalidě její podezření potvrzuje. Vidí, že je oklamána a její msta musí stihnouti i milence i její sokyni. A třebaže otrok, poslaný od sultána, poznav její zradu ji vraždí, a třebaže vizír sám, bez ní, chce nyní Bajazeta učiniti vladařem, je pozdě už. Bajazet je už uškrcen a tak co zbývá Atalidě? Její život bez lásky nemá ceny; její láska je silnější než smrt a proto tedy za Bajazetem odchází, nemajíc na světě už ničeho.

V tureckém serailu se odehrává děj a orientální kostýmy halí jednající osoby; ale zdaž netlukou pod nimi stejná srdce lidská jako ta dnešní, jež stejně dovedou vášnivě vzpláti a vášnivě nenáviděti a jež stejně oddané i dnes se dovedou odříci všeho, i svého milování? A aby naše láska nebyla slepou a aby nesvětila prostředky, jimiž není dovoleno kráčet, tomu nechť učí nás všechny Racinova hra.

Šráček.

Z cizího tisku pro naši inteligenci zajímavého.

Josué Borsí. Jsa obdařen všemi přednostmi tělesnými i duševními (jako osmnáctiletý zvítězil v básnických závodech nad stem jiných), byl obrazem pohanského hrdiny, miláčkem společnosti. Tu milost Boží se ho dotkla, tři případy smrti jeho nejmilejších ho obrátily. Zhloubal se do studií svého náboženství a stal se tak horlivým v pokání, jako byl dříve v užívání radostí. Obětí sebe sama skončil svůj život — padl za svou vlast, Itálii, roku 1915! Avšak smrtí veliká působnost mladého hrdiny teprve začala! Byly nalezeny u mrtvolky tři prosté, nepatrné sešitky: deník jeho. V nich zanechal nám myšlenky tak vznešené, tak krásné a hluboké, že deník mladého vojáka v Itálii dožil se nesčetných vydání. Byl již také vydán francouzsky pod jménem: »Entretiens« par Josué Borsí a sice v Librairie internationale d' éditions. Cours Reine Marguerite No 174 v Turině. Cena 6 fr. 50 cent.

»**The life of Monsignor Robert Hugh Benson.**« by C. C. Martindale S. J. Dva svazky u Longmans, Green & Co. v Londýně 1917. Slavný konvertita a spisovatel jest nám známý z děl »Pán světa«, »Neviditelné světlo«, »Historie Rich. Raynala«. A z německého překladu hlubokého díla: »Christ in the Church, Tuendship of Christ«. V této biografii poznáváme předně otce Bensona, anglického arcibiskupa canterburského, a ušlechtilou matku konvertity, jejíž jemný, duševní vliv dobře můžeme sledovati. Neobvykle zajímavá konverse důkladně se popisuje a obraz horlivého, úspěšně činného pastýře a zároveň slavného spisovatele jasně nám ožije mnohými, hlubokými pohledy do duševního jeho života. Významné hnutí v náboženském životě přítomnosti podává

vnější rámeček, a tím zájem o nejznámější katolické osobnosti v nynější Anglii ještě značně se zvyšuje. Škoda, že dnešní poměry ještě stěžují hojně rozšíření tohoto, pro každého vzdělaného katolíka tak důležitého díla!

»**Wladimír Solovjev.**« par Père Michél de Herbigny. Vydal »Institut théologique des Pères français«. (Section des oeuvres russes à Enghien) v Belgii. Koncem XIX. století začalo zajímavé hnutí mezi nejlepšími kruhy církevními s velikým cílem pravoslavnou církev přivést ke katolicismu. Toto hnutí musíme přičítati osobnímu vlivu filosofa Solovjeva. Vladimír Solovjev jest synem velikého historika a politika a zemřel r. 1901. Solovjev a Mgr Tykhon, první patriarcha zase v Moskově, jsou dvě veliké, hluboce nadpřirozené osobnosti, v jejichž srdcích zakořeněno jest celé vznešené, dnes už tak významné, katolické hnutí na Východě.

»**Seele.**« Měsíčník pro křesťanský duševní život. Nyní třetí ročník vychází v Řezně u Josefa Hablela, Gutenbergstrasse 17. Ročně 12 marek. Tato revue jest v nelepším smyslu slova moderní, neboť vyjadřuje nejnovější a nejnaléhavější požadavky lidstva: bolestnou touhu lidského srdce, chvějícího se pod těžkou rukou rozhněvaného Boha; touhu po smíření a pokoji, po zdokonalení a blahu. Svéráznost a časovost revue netoliko spočívá v tom, o čem nemluví, nýbrž i v tom, o čem jedině pojednává. Předmětem časopisu přece jest: poměr duše k Bohu, to jest náboženství; ale ne nauka, nýbrž prožívání náboženství římsko-katolického jednotlivou duší. Tím, že v »Seele« mluví nejlepší hlavy a nejjemnější srdce celého katolického světa, tím odpadá nutnost každého zvláštního odporučení revue pro křesťanský duševní život.

A. S. T.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
1 1 1

*

*

1 9 2 0 * 2 1

V Y D Á V Ā

Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 15. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ na rok pro studenty 20 Kč, pro ostatní
odběratele 30 Kč. ADMINISTRACE a filiální expedice: Praha-II., Vršilská 1.
Reklama se zasílá do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 10.:

J. Znorov: Ženy hodné milování. — *J. Krlin:* Na uváženou lidovým politikům a vědcům. — *Dr. techn. Fr. Skalický:* K otázce odluky theologické fakulty. — *J. S. Bořita O. P.:* Učitel pravdy. — *Ant. Novák:* Za královstvím Božím. — *A. D. Sertillanges O. P. Přeložil J. S. Bořita O. P.:* Morálka a moderní ekonomie. — *Leon Bloy:* Duše Napoleonova. — Co život dal. — Umění.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn.
Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-Stimme, Phönix.
Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.
Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech spolkových.

Administrační:

Ukončujeme třetí ročník „Života“. Poněvadž je to číslo poslední, žádáme, aby všichni ti, kteří snad neobdrželi nějakého čísla, laskavě o ně ještě teď napsali. Příští číslo ročníku IV. vyjde po prázdninách kolem 15. září.

Redakční:

Nebylo mi možno uveřejnit do tohoto čísla vše, co mi bylo posláno, ač jsou to věci hluboké. Žádám tudíž ony p. přispívatelé, aby laskavě mi to prominuli. Odevzdám ty věci příští redakci.
Zároveň děkuji všem, kteří mi pomáhali v mém těžkém úkolu redaktora, za všechnu pomoc i vsí radu. A děkuji laskavým čtenářům, kteří svými listy sdíleli se mnou své nadšení a prosím všechny, aby i novou redakci přijali s radostí.
J. Krlin.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

JAR. ZNOROV

ŽENY HODNÉ MILOVÁNÍ.

(Několik ritornell jako kytičku svému příteli na rozloučenou
než odjede do ciziny.)

Jsou usměvavé,
jež všude úsměv sejí dětský, šťastný,
jak jara paprsky zlaté a hravé.

Jsou zadumané;
ve snění tiché jako večer vlahý,
jimž jako rosa slza z očí kane.

Jsou jako pole
rozryté pluhem do hloubky — to bolem,
jež žcň svou přinesou, třeba jsou teď holé.

Jsou jak
jemná vůně, co modlitbou jak solí
druhým i sobě zachovaly život svatý.

Jsou mezi nimi,
jež stírají slzy, zavazují rány —
jsou ty ruce bílé blahoslavenými.

Jsou unavené
a seschlé jako jabloň vyčerpaná,
však jejich mozoly jsou posvěcené.

• J. Král:

NA UVÁŽENOU LIDOVÝM POLITIKŮM A VŮDCŮM.

Nepíši těchto slov, abych „strhal“ činnost těch, kteří dnes stojí na přední výspě, abych nerozvázně kritisoval a p. Podávám prostě výsledky, k nimž jsem došel, uvažuje o nynější politické situaci a hlavně máje zřetel k budoucnosti. Myslím, že každé dílo dlužno cenit nejen pod dojmem chvilkového vznícení, nebo dnešního úspěchu, ale že jest třeba přihlížeti, jaké výsledky má to dílo pro dalekou budoucnost.

Čistě s toho hlediska se mi zdá nynější politika lidové strany méně správnou, než za jakou se všeobecně má. Všimnu si otázky odluky Církve a státu. Od počátku naší národní samostatnosti se ona otázka přetřásá, s katolíky se mnohdy jedná až hanba na to pomyslit, a k vyřízení nedochází žádnému. To ustavičné oddalování nám jenom škodí. Listy socialistických stran křičí, že návrh Bartoškova zákona jest stále „klerikály“ oddalován a p. Jsou hloupé prostě a proto nevidí. Měly by se radovati spíše, neboť tímto oddalováním se ochromují výkonné schopnosti katolíků.

Dnes jsou již fary, kde farář jest na osadě sám, na osadě, kterou mu dříve pomáhali řídit dva kaplani. Ten jediný farář má osadu spravovat, má vésti matriky, vyřizovat řadu nekonečnou úředních aktů, bránit chrám, bránit svůj majetek atd. atd. Jest jenom přirozeno, když nemůže splnit ani první, ani druhé ani třetí. Buď bude státním úředníkem, nebo knězem. Dnes je jediné třeba, aby byl knězem. Kdyby byla otázka poměru státu a Církve již jednou rozřešena, nemusil by se kněz starat o spoustu těch zbytečných věcí, které mu odnímají chuť k jiné práci, mohl by kázat, vykonávat řádně svou pastorační a p. Snad by trpěl bídu, ale obětí by získal duše. Takhle má bídu rovněž, a jest jenom nenáviděn a nespokojen.

Či katecheta? Mnohý má týdně 30—35 hodin. Býti tolik hodin v dnešní škole, mezi vysocepokrokovým učitelstvem a žactvem, toť příliš i na nervy sebe pevnější. Mimo to se žádá od toho kněze, aby kázal, aby organizoval, aby byl vůdcem mládeže a pod. Kolik jich jest tak silných? Každou chvíli zabírají „čechoslováci“ nějaký chrám. Rvačky jsou při tom. Naše listy si libují, že mnozí lidé, když zří tu nespravedlnost sektářskou, se hlásí pod prapory lidovců a p. Nejsou jen lidovci katolíky a pak je otázkou, jak dlouho ten lid to vydrží, když nebude sycen knězovým slovem? Věci světské a duchovní proti sobě jsou.

Jen ať nezůstanou dlouho poměry takovými, jakými byly v Rakousku, nebo jakými jsou nyní. Nebude provedena rozlučka theoreticky, ale bude se provádět prakticky a mohla by přijíti doba, že věci dospějí tam, že se nevěrci budou radovat, že proti jejich vůli nebyla provedena rozlučka.

Znám učení a mínění církevní o otázce rozlučky, a užívám-li toho slova, činím tak prostě proto, že nelze užítí dnes u nás jiného. Je to terminus technicus a značí mi řádné uspořádání vztahů. Nepřicházejí-li odpůrci s pozitivními návrhy, na jejichž podkladě možno celý problém projednávat, ať přijdou s nimi poslanci lidoví a to co nejdříve. Neporoučím toho, ale jsem přesvědčen, že stojí to za uvážení. Naše konsistoře, které musí míti o té věci jasno, by měly dáti co nejlepší direktivy pp. poslancům, neboť ony nejlépe vědí ze zkušeností, kam nynější rozháranost vede. A jim jistě musí jíti v první řadě o duše.

Nepřipouštějte dále, aby kněží byli přetíženi starostmi o světské záležitosti, aby z přepracování onemocněli a lid byl zbaven poslední posily, kterou ještě má.

Druhá vážná otázka v Čechách, toť otázka denního tisku. Na sjezdu strany v Praze o svatodušních svátcích se o něm mluvilo až příliš, ale vše, co se řeklo, byly fráze, které čekaly jenom na to, aby jim lid tleskal. A on též tleskal. Nevím, proč je třeba široce vykládati, jak vznikl náš tisk, stále opakovat řadu plánů pro budoucnost. Bylo by třeba, aby ti, kteří stojí v čele strany, si uvědomili již jednou, co tisk znamená, čeho vyžaduje, a čím jest pro tisk redaktor. Máme v Praze dva deníky: „ČECH“ a „LID“ a má se zakládati — již se o tom hovoří půl druhého roku — deník třetí „LIDOVÁ POLITIKA“. Nebudu se zmiňovati o „Čechu“, poněvadž je to podnik soukromý, který pravděpodobně by zanikl, kdyby začal vycházeti nový velký deník strany. Ovšem, nedá se upříti, že „ČECH“ v posledních měsících ve své úrovni stoupá až nápadně. — Řeknu jen svůj názor o „LIDU — PRAŽSKÉM VEČERNÍKU“ a „LIDOVÉ POLITICE“. —

Byly doby, kdy „LID“ stál na výši a bylo možno s radostí jej čísti. Dnes, téměř v každém čísle, jest v něm cosi nízkého, co ukazuje nesmírnou bezmocnost. Jsou čísla, jež nepředčí ničím „České slovo“. Kde jsou příčiny? Neboť je to tím vážnější, že tisk tento se nepokládá za tisk lidové strany, nýbrž za list katolický a katolicism je činěn zodpovědným za vše. Myslím, že příčina úpadku je tato. Každý list musí míti redaktory z povolání, kteří by mu věnovali veškerý svůj čas a všechny své síly. Aby to mohli dělat, musí býti tak placeni, aby mohli z toho žít. Aby nemusili míti hlavním svým povoláním úřad, školu a pod. a vedlejší redakci. Aby mohli veškerý čas věnovati studiu časových otázek a na všechno patřili s vyššího hlediska. V naší straně se pokládá redakce za vedlejší zaměstnání, šetří se na ni peněz, redaktori jsou i nejsou redaktory, musí býti odškodňováni jinými funkcemi a výsledkem jest pak klesání listu. Vyplňuje se, jen aby se vyplnil a dělá se to ještě s nechutí.

V každém čísle „Lidu“ se píše o pozemkové reformě. Věc, která by se dala od-
býti jednou pro vždy několika řádky, se nechutně promílá v celém roce. Nadává se
agrárníkům, konec konců to nic nepomůže, lid se tím jen rozeštvé, sesuroví, ale posi-
tivního se neudělá nic. Takových případů by se dalo jmenovati více.

Měl-li by býti v tom duchu veden nový deník, jistě by bylo lepší, aby nevycházel.
Byl by naší ostudou a nepřátelé by se mohli jen smát. Jest nemožno dnes žítí toliko
z negace, nýbrž je třeba dáti klad. A třeba uvážiti, že mnoho a mnoho lidí mají list
za jedinou duševní potravu. Mají všichni vedoucí činitelé velikou zodpovědnost, kterou
by si měli jako katolíci uvědomit.

Píše tyto řádky, nechci zneuznávatí práci toho neb onoho, mám prostě na zřeteli
růst myšlenky a jsem toho názoru, že přítelem je ten, kdo řekne pravdu, ať se líbí
komu nebo ne. —

Dr. techn. Fr. Skalický:

K OTÁZCE ODLUKY THEOLOGICKÉ FAKULTY.

Před několika měsíci podal professor české university dr. Krejčí v parlamentě návrh
na odluku fakult theologických ze svazku universit; ministerstvo školství bylo pak kul-
turním výborem parlamentu vyzváno, aby do dvou měsíců vyslovilo se určitě o tomto
návrhu. Ministerstvo školství požádalo obě pražské university o posudek a sice měli
projeviti názor svůj všichni professoři i docenti obou universit. Jak známo, vyslovila se
česká universita většinou pro odluku, německá takměř jednomyslně proti odloučení a
to i v případě uzákonění odluky církve a státu.

Mám za to, že většina sboru professorského české university akceptovala názor
professora církevního práva dra Hennera, jak byl tlumočen v přednáškách a debatách
v „Státovědecké Společnosti“ konaných na thema: „Rozluka církve a státu“. Professor
Henner vidí hlavní závalu dalšího setrvání fakult theologických v tom, že do autonomie
fak. th. zasahuje církevní autorita, tedy činitel mimouniversitní. Nikoliv prý vyučovací
předmět fakult bohosloveckých, nýbrž právě ono libovolné mísení se cizího, mimo sva-
zek university stojícího faktora znemožňuje svobodný, volný vývin vědy theologické.
Tento stav jest neslučitelný s představou moderního vyučování a bádání na universitách
a nutno tedy fak. theol. od universit odloučit a zříditi z nich prostě soukromé ústavy
vyučovací. —

Nemohu se ubránit dojmu, že autor tohoto odůvodnění odluky posuzoval celou
otázku ne dosti důkladně a nedomyslně celý problém do konce. Nechci v tomto článku
rozebírati důvody historické a praktické, které samy o sobě jsou tak silny, by posta-
čily — i kdyby názor prof. Hennera pravdivým byl — aby převážily námitku o „ne-
svobodě katolické theologie“.

Nechci ani zvláště akcentovati, že by fakulta theologická, z níž postupem času vy-
vinovaly se organicky ostatní vědy — stejně jako onen „mimouniversitní činitel“, který
stával u kolébky téměř všech evropských universit — zasluhovaly více kolegiálního taktu
a ohledu ostatních fakult — ale mám za to, že též z důvodů státních a čire praktických
neměl návrh ten ani podán býti. Nemůže býti přece státu zcela lhostejno, jakým smě-
rem a duchem nese se výchova kněžstva, kterýžto jistě získá, jsou-li tito budoucí učí-
telé lidu během svých studií organicky spjati s universitou.

Chci zcela stručně rozebrati otázku, zda-li theologie vědou jest a zda-li její po-
stavení přes to, že vázána jest na činitele mimouniversitního, jest rovnocenné s ostat-
ními vědami fakult světských.

Co jest věda? V nejužším smyslu jest to poznání pravdy, dosvědčené důkazem.
Šířeji možno vědu definovati: „Věda jest poznání věcí z jejich příčin.“

Poněvadž vědu tvoří lidé, jsou zdroje poznání lidského též zdroji poznání vědeckého a jedná o nich každá materiální logika (zkušenost, intelekt, autorita, instituce.)

Větší množství poznatků, důkazem odvozených a získaných z těchto zdrojů poznání, shrnujeme podle jejich vnitřní příbuznosti v jednotlivé obory, v t. zv. „vědy“.

Některé obory věd utvořeny jsou z převážné většiny z poznatků, jimž pramenem poznání jest empirie (Vědy přírodní). Jiným jest většinou zdrojem poznání intelekt (matematika, logika), jiným opět z většiny autorita (historické vědy, právní vědy.)

Theologii jsou principem poznání všechny jmenované zdroje (empirie, intelekt, autorita, intuice.)

Podle toho, z jakých zdrojů poznání většinou čerpá, přísluší dotyčné vědě větší či menší stupeň evidence.

Úplnou evidenci má na př. matematika, velkou míru zřejmosti mají vědy experimentální. Všechny ostatní vědy, zejména ty, jichž zdrojem poznávacím jest současně autorita ať historická či zjevená, mají menší míru evidence. Některé z těchto věd mají evidenci jen morální.

Tím naprosto není řečeno, že „pravda“ věd experimentálních stojí nad „pravdou“ věd ostatních. Toť právě onen smutně známý aprioristický předsudek pozitivistů. Ale jejich ozřejmění není každému zcela stejné a vedle dispoic intelektuálních, při jich důkazu hrají velikou úlohu též i jiné dispoice (na př. mravní, nebo předsudky nacionální při pravdách historických, temperament).

Vystižně praví o tom mnichovský apologeta dr. Seitz (Natürliche Religionsbegründung str. 189): „Pravdy matematické a pravdy věd experimentálních doznávají nejlépejšího souhlasu nikoliv z objektivních, noetických, nýbrž ze subjektivních, psychologických důvodů, ježto subjektivnímu snažení smyslově založeného člověka spíše se zamlouvají: 1. názorností, 2. rozumovou zřejmostí, 3. morální bezzávažností; zatím co pravdy víry přivádí k uznání bytosti: 1. absolutně duchové, 2. v podstatě nepochopitelné, 3. k bytosti, ježž uznání nás bezpodmínečně nábožensky-mravně zavazuje.“

Věda nepracuje jen s fakty, ale i s hypothesami, více méně pravděpodobnými.

Z relativnosti poznání lidského plyne i relativnost vědy. Tuto relativnost nechápeme v tom smyslu jako filosofický relativismus, jenž si pravdu představuje jako něco plynulého a tím v důsledcích znemožňuje každou vědu — nýbrž představujeme si ji tak, že dnešní stav vědy není ještě ani zdaleka s to, aby nám podal bezpečný ucelený názor o světě. Dřívější absolutní stanovisko, na němž stála pozitivní věda v přesvědčení, že jen ona může podati správné vysvětlení záhad světa, je dnes opuštěno a vyjímá se jako anachronismus.

Každá z jednotlivých věd jest ve svém oboru do jisté míry autonomní, t. j. sama volí si nejlepší metody badatelské, prostředky pracovní, zdroje poznání, aby nejbezpečněji a nejpřesněji pravdu vystihla. Někdy užívá věda určitých specifických užitečných „pracovních hypothes“, aby se rychleji dostala k cíli (v chemii na př. o selekci a vývoji). Nelze vždy každou hypothesu pracovní, která se i jinak pro určitý obor, zejména empirických věd, zcela dobře osvědčila, beze všeho aplikovati na jiné obory věd, na př. duchových. Totéž platí i obráceně.

Theologie vedle ostatních principů poznání má svůj čistě vlastní specifický: autoritu Církve. Tato autorita nejen jest směrnicí jejího bádání, ale jest i činorodým vyšším zdrojem poznání při výzkumu a precisování nových pravd v oboru víry a mravnosti.

O existenci, možnosti, oprávněnosti, rozsahu i dějinném trvání jejím jedná vstupní věda theologická: fundamentální theologie čili apologetika.

Nauka tato princip onen nepředpokládá, nýbrž dokazuje a to důvody historickými a racionelními. Teprve když princip tento byl náležitě dokázán, definován a ohraničen, jest pak jedním z poznávacích zdrojů ostatních disciplin theologických, jako dogmatice, morálce, biblistice atd.

Tedy není zde žádný circulus vitiosus.

Autorita Církve jest čistě vnitřním organickým principem katolické theologie, proti němuž nemají profanní vědy à priori co namítati. Že vedle poznání čistě smyslového

a rozumového mohou existovati i jiné zdroje poznání (na př. intuice, poznání mystikův) uznávají mimo pozitivismu téměř všechny směry filosofické.

A jest proto zcela logické, že nemůže katolický theolog důsledky z uznání tohoto zdroje poznávacího (autority Církve) opomíjeti a též v praxi, že jest mu zásadu tuto akceptovati, neboť tuto „závoru“ svobodného bádání neklade církevní autorita, nýbrž si ji utvořila theologie sama, když ji byla dříve vědecky odůvodnila. Jest to čistě interní záležitost theologie, ostatních věd se netýkající.

* * *

Účelem snažení lidského jest dosíci pravdy a štěstí.

Věda jest pouze jedním z prostředků a metodou k dosažení pravdy.

Pravda jest nad vědou; jest zářícím ideálem vědy. Vědě pozitivní nikde se nepodařil důkaz, že jen a výhradně metodou pozitivistickou lze dosíci pravdy. Věda empirická může nejvýše tvrditi, že metoda pozitivistická se pro její obor dobře osvědčuje.

Tvrditi více, jest to apriorismus.

Jest skutečně paradoxní, že v době, kdy na katedrách filosofických všech čelných světových universit převládá pragmatismus, relativismus a idealismus, upírá se právo nejrozšířenějšímu světovému názoru u nás, jenž národní kulturu naši tvořil a stále tvoří, aby se mohl vědecky obhájití před forem, ježž sám zbudovati před staletími pomáhal.

Theologie, jako každá jiná věda, jest schopna pokroku a to ve všech svých disciplínách a sice nejen z toho důvodu, že musí míti stálé zření k pokroku věd ostatních, ale hlavně též proto, že má o jeden zdroj poznání více: živou autoritu Církve.

Theologie, jsouc tendecí svojí spíše konservativní, přispěla v prvé řadě ku korrigování mnohých radikálních názorů věd profanních téměř všech oborů. Dnes jsou na př. zcela odbyty názory Renanovy a Strausovy na bibli; Delitzchův výstřední panbabylonism uveden na pravou míru, nauka vývojová posuzuje se střízlivěji, v srovnávací vědě náboženské mnohé a mnohé bylo opraveno, o kritice řady filosofických systémů ani nemluvě. Na korekturu těchto vědeckých názorů hlavní vliv měli práce bohoslovců katolických, zejména německých a francouzských. V tom je kus pozitivní práce pro pokrok.

Jest ostatně nesprávně dívati se na fakulty bohoslovecké jen jako na ústavy výhradně ku výchově a vzdělání kněžstva sloužící. V Německu na př. jsou katolické theologické fakulty navštěvovány hojně celou řadou laiků a posluchačů ostatních fakult, kteří seriosně a důkladně chtějí náboženské otázky studovati.

Theologickou fakultu nikdy nenahradí na př. stolice pro náboženskou vědu, zřizované při fakultách filosofických. Nejen ohromná rozsaznost disciplin theologických vylučuje, aby jednotlivec mohl všechny sem spadající obory dobře ovládati, ale i „volný“ „interkonfessijní“ výklad těchto nauk skrývá v sobě mnohem větší nebezpečí zakrytých aprioristických hledisek, než mně jako posluchači předem známé stanovisko theologické. Totéž lze říci o plánu zříditi jakousi „interkonfessijní fakultu theologickou.“

Nikoliv tedy odluka, ale vybudování a rozšíření bohoslovecké fakulty o celou řadu nových stolic musí býti snahou státní správy vyučovací. Mám na mysli na př. systemisované stolice německých theologických fakult pro filosofii, vědu náboženskou, patristiku, mystiku a ascetiku, archeologii křesťanskou, umění a literaturu. U nás speciálně zvláštní zřetel měl by býti věnován české historii církevní zřízením zvláštní stolice, zvláštní katedru vyžadovalo by studium slovanské theologie východní atd.

Nejen pražská německá, ale všechny říšsko-německé university přímo manifestačně prohlásily se pro další setrvání theologických fakult při universitě, oceňujíce správně význam theologie co důležitého duchovního faktora v kultuře národní. Vyšší kulturní hledisko u nich rozhodovalo; německé university, zdá se, byly si plně vědomy toho, že nikoliv theologie, ale rozvoj vědy samé byl by odlukou poškozen.

Když před lety podobné tendence jako u nás se ozývaly v Německu, napsal slavný apologeta würzburgský Hermann Schell, že uskutečňování takových hesel znamená „Selbstmord der Wissenschaft durch Gottescheu.“ A to jest také názor náš. Odlukou theologické fakulty od university prestiž české vědy nezíská v očích soudného, nezaujatého inteligenta i ciziny.

UČITEL PRAVDY.

(K památce 700letého výročí smrti sv. Dominika).

Víte, čeho se nejvíce bojí moderní člověk? Můžete s ním akademicky mluvit o choleře, o tyfu, vidíte, jak holou rukou sahá po smole pornografie a nic se nebojí, že se poskvrní, ba, více, moderní člověk se již nebojí ani strašidel. Zkrátka, velký, neodvislý duch!

Ale jenom to nezkoušejte, abyste s ním začali mluvit o pravdě. Ne, před Pravdou má opravdu pověřený strach. Jakmile uslyší to příšerné slovo, zalézá do všech možných koutů moderní filosofie, hledá nějaký přístěnek toho či onoho noetického systému, hlavu si moudře přehodí pláštěm nějakého — ismu a — není pravdy! Není, protože já, moderní, svobodný duch XX. století jí zakazuji býti. Nemohl bych pak chodit do kina, kde se ukazují tak krásné pohádky, nemohl bych čísti Machara, který říká, že mají všichni „recht“, tedy i já, no, zkrátka musil bych žít jako rozumný tvor, a to je nemožno, vždyť já jsem jen lepší opice, ne, já jsem egoabsolutum, ne, já jsem idea, ne, k šípku! Jíst chceme a pít! Smát se a výskat! Co je mi po pravdě? Že jest přece pravda? No, dejme tomu! Ale ať je pěkně v koutku a nepošilhává po mně, když jsem v kavárně a když třeba hraji kulečnick . . . Pak pochopíte, jakou práci nám to dá, než se nám podaří přivést našeho moderního člověka ku Pravdě!

Ale, co byste se rmoutili? Tahle vlastnost není specifická vlastnost moderního člověka. Vůbec, víte co je to „moderní“? To je 500krát převařený, destilovaný lektvar, kterým se omamovali již staří v době kamenné; když jej pili řečtí filosofové, libovali si: „To je aspoň moderní . . . Za patriotické doby vytáhli jej nejzazobanější duchové z krbu svých neklidných mozkovic a ukazovali Otcům barevnou vodičku a posmívali se „ztuhlým pedantům“: „Jak lahodí a jak je příjemný! A nový je! Ne již jako vaše staré, kalné vody!“ A ve století největšího rozmachu Církve přicházejí zase neznámí, žvatlaví pidimužáci a zase vychvalují honosivě „vodu života“ právě načerpanou . . . Davy lačně sahalo po novém nápoji, čistá voda se jim již zhnusila, chtěly se ve své anesthesii napítí též z páchnoucích bažin . . . vždyť jest to moderní . . . Ovšem, ti neříkali je to moderní, ale vystihovali to jinak . . . I Marcellus, s prázdnou hlavou to pije, šibal Claudius rovněž, x to hltá, y již ani nemůže dále . . . Z toho plyne, že když se ten a ten opíjí, že jest to krásné a dobré. Proto!

A Církev se zděsila nad touhle logikou. Logikou o „moderním“. Posílala na „moderní“ křížácká vojska, legáty v zlatých vozech . . . s četným a nákladným průvodem. Hávy prelátů leskly se perlami, šustily hedvábím a — měly hlásati Pravdu o chudém, ukřížovaném Kristu.

Moderní si řekli, že stačí jim jejich vodičky, odhodili zevnější lesk. A nyní tu stáli proti sobě opati, legáti s berlami a kříži a — vojsky a kacíři (moderní) s chudobou, se sladkými slovy . . . A ctihodná, bezúhonná církevní knížata začala kázati Pravdu . . . o Ježíši, jenž trpěl a umřel za nás, jenž vzal si za nevěstu Církev!

Jak dopadl tento souboj?

Legáti přišli, legáti odešli. Křížácká vojska pobila trochu vojska protivného tábora a Albigenští, neboť o nich jsem to dosud mluvil, hlásali rozhořčeně: To že je Kristus? Služebníci chudého Krista přijeli v hrčících karosách, pobíjeli nás ve jménu Toho, jenž hlásal Lásku . . .

Pravda naříkala žalostně nad neúspěchem.

Druhý a třetí pokus dopadl stejně, podobně každý následující. Zdálo se, že Pravda podlehne v tomto zápase se šiky temnot.

Leč, nepodlehla!

Ten, jenž vložil základ Pravdy do všech bytostí, jenž vyplnil naše nitro touhou po Pravdě, vychoval si bojovníka nenáviděné, pohrdané Pravdy, jenž si ji vepsal do štítu a jenž z ní učinil útočníka i obránce.

Od hor Pyrenejských přichází řeholní kanovník z Osmy, Dominik. Jenom se trochu poohlédl a poznal hrůzu Albigenských lží a ubohý způsob boje, jenž byl dosud veden za Pravdu. Mužně, otevřeně řekl vysokým, vznešeným hodnostářům: „Tak neobrátejte lidu, tak nepřivedete svedené ke Světlu! Váš purpur se divně odráží od cárů Albigenských apoštolů, kteří si vzali z Krista jenom chudobu, a poukazující na vaši nádheru, klamou zástupy a strhují je za sebou.

A poněvadž preláti milovali více Krista, než lesk, jež jim vlastně vnutila feudální doba, poněvadž si vroucně přáli přivésti Pravdu k vítězství, odhodili tížící bohatství, jako chudí a prostí učenci Kristovi vrhnutí se znovu do boje. V čele legie stojí plamenný mladý muž, jehož celé nitro jen hoří láskou k Pravdě, jenž nešetří sebe, aby jiné zachránil. Celé dny pracuje pro drahé duše svých bližních a noci prodlévá před Svatostánkem, kde načerpává nových sil k úpornému boji. Káže, disputuje, zapřádá rozhovory a zase hřímá, teď tiše prosí, rozplývá se slzami, ždá k nebi o smilování, o milost pro svedené, zem pije denně jeho krev, kterou dobrovolně vydal, aby volala k nebi, ne však o pomstu, nýbrž o sílu k svaté loupeži, k loupeži nad říší stínů, již nemilosrdně odírá o příslušníky. . . A zase se vrhá jako přívál jarního deště mezi popírače a hřímá jim ve sluch, takže rozvzteklí skřípají zuby a hrozí mu pomstou. . . Jen počkej, až tě najdeme někdy o samotě. . . „Ach, nejsem hoden mučednické smrti! Ale, kdyby mi toho Bůh popřál, pak bych vás prosil, abyste mne nezahubili najednou, nýbrž pozvolna, abych cítil více muka. . .“

Nepřátelé proti němu soptí, ale nemohou mu ničeho vytknouti. Nemá nejobyčejnějšího přepychu. Jest chudý jako apoštol. Všeho se zřekl pro milovanou Pravdu. Leckde lze čísti, že Dominik přijal ideál chudoby od svého přítele Františka. Avšak, přihlídneme-li blíže, poznáme, že je to nepravdou, nejen historickou, nýbrž i psychologickou. Ideál Dominikovy chudoby vychází od jiného předpokladu než ideál svatého Františka. František pozoroval, že si lidé zamílovali bohatství a lesk a nádheru a veselí — zkrátka svět jako svět, že jej již nemilují jako stvoření, nýbrž že jej zbožňují a že se mu klaní. Proto chtěl, aby se všichni zase zasnoubili se sestrou Chudobou. Věděl, že nejšťastnější je ten, kdo omezil své potřeby a jediným předmětem svých tužeb učiní dobrého Boha.

Dominik však viděl, že největší přítěží apoštolovou je jmění, o něž se musí stále starati, obávati. Pozoroval, že překáží hlasatelům Krista v boji za Pravdu, věděl, že se v boji osvědčují železné meče a štíty a zlato že se ukrývá jen do pokladnic, kde se vystavuje na odív. Leč vojínové Kristovi nesmějí hlídati pokladnic a zbrojnic, nýbrž musí do válečného pole a proto odvrhl úzkostlivou starost o časné potřeby, doufaje, že Bůh neopustí svých bojovníků.

Na mnohé již ostatně působil tento jediný rozdíl mezi sladkým něžným Františkem, ztělesněnou melancholií a mezi prudkým, ohnivým Dominikem, jehož slova dopadala jako ocelová kladiva, jehož důvody pálily v kostech, a jenž bezohledně ničil nepravdu a zlo. —

Viděl by v tom někdo nedokonalost? František potřeboval protějšku a Dominik doplňku. Dominik bojoval s rozumovými bludy. Zde neplatí mlčeti a tiše domlouvati! Každý rozumový omyl předpokládá jakousi zlobu vůle. To řekl již starý filosof, že materialisty nutno prve učiniti lepšími, než s nimi možno disputovati. To není pravá láska, jež ke všemu mlčí, jež nechá nás zarývati se do hmoty, a jíti sráznými úbočími k záhubě. Velké, opravdu hrdinské lásky je třeba k tomu, aby někdo i proti vůli vyrval tvrdohlavému děcku nůž z ruky. A onu odvahu měl Dominik. Neznal ještě dobrodiní naší ubohé svobodomyšlnosti, tolerantnosti. Věděl, že svoboda nezáleží v tom, moci konati zlo! Tím si vysvětlíme houževnatou neústupnost, s kterou hájil katolické Pravdy a s níž bojoval proti heretikům všech možných druhů a odstínů.

Blud je jako sedmihlavá saň z báji. Když jí byla jedna hlava uřata, dvě jiné narostly. Církev se chvěla až do základů. Dominikova práce se ztrácela v přívalu kacírských novorozeňat, jež se množila jako dračí plémě. Skutečný nezmar. Peklo vysílalo stále nové a čerstvé šiky. Staří bojovníci byli unaveni, nebo připoutáni na omezená stanoviště. —

Vítězství Pravdy volalo po nové, pohyblivé armádě. Dominik jí Církvi dal, Shromáždil kolem sebe nadšené, planoucí muže, vyzbrojil je, a s holí a s Písmem sv. vy-

slal je do světa. Chudoba byla jejich průvodkyní a Pravda matkou. Do celého světa rozesílá své první učeníky. Peklo chrlí zlobu a snaží se v základech zničit dílo. Ale marně, družina Dominikova vítězí v jedné bitvě po druhé. Dominikovi „Fratres Praedicatorum — Bratří Kazatelé“ stávají se postrachem lži v celém světě. Železnou, ale přece tak rozumnou kázní ucelil svůj šik, že se stává hrází, do níž mohou vichry prátí a bouře vlny chrliti, jež však ani o krok nepustí nepřitele ke věži Pravdy, v níž sídlí Mater Ecclesia. Raději padnou bojovníci Pravdy, ale ustoupiti nedovedou. 50.000 mučedníků dal Dominik. rád všech tří odvětví Bohu a Církvi. To svědčí o velké síle, kterou vdechl družině sv. Patriarcha, bojovník Pravdy.

Letos jest tomu 700 let, co naposled povzdechl sv. Dominik v Bologni, v Itálii. — Sedm set bouřlivých let přeneslo se přes Církev. Znovu zmítaly vlny Petrovou lodičkou a právě v dobách největších bojů, v dobách největších útisků Církve vždy znovu rozkvétá strom Dominikem zasazený. Příčinou toho je charakter řádu, založený na obranu a výboj. —

Shnilé dřívější státní poměry zabraňovaly u nás mohutnému rozvoji myšlenky Dominikovy, myšlenky nadšeného apoštolátu Pravdy, křížáckého tažení proti lži. Dnes jsou již stranou posunuty předsudky o tolerantnosti, o t. zv. lásce. Proto možno bezohledně vypovědět bludu válku. Neb se lži není kompromisů, a hlazením a sladkým slovem nepřemůžete odboj proti věčným, nezměnitelným principům.

Zvedáme vysoko prapor Dominikova apoštolátu a zveme všechny, kteří neumějí smlouvat a kterým se již hnusí to, co se podává za Pravdu, ti, kteří jsou plni svatého rozhořčení nad tím, že by pravdou bylo to, co „já“ myslím neb chci, pojďte za námi a podejte nám ruku. Chceme apoštolát činů, mužného, odvážného činu, jenž prýští z Lásky a směřuje ku Pravdě!

Pravda zvítězí, protože Pravda jest Bohem.

Ant. Novák:

ZA KRÁLOVSTVÍM BOŽÍM.

(Dokonečení.)

Morova utopie nebyla poslední. Po stu letech píše Tomáš Campanella „Civitas solis“, kde líčí souhlasně s Platonem a Morem ideální stát, v němž není sobectví, nýbrž jen „amor communitatis.“ Campanella není realistou jako Morus. Jižní nebe je žhavější než mlhavý Albion. Dle vzoru Platonova staví v čelo „slunečního státu“ vědu; potestas (moc), sapientia (moudrost), a amor (láska) jsou principálními ministry. Význačné postavení zaujímá velekněz Sol neb Veliký metafysik, který je volen a musí ovládati všechny vědecké disciplíny.

Nemůžeme dopodrobna sledovat spis Campanellův. Je na něm pozoruhodné, že si od vědeckých pokroků slibuje rozřešení sociální otázky. Našla by se ještě celá řada theoretiků ba i několik praktiků, kteří se zabývali tímto problémem. Byli to Owen, Cabbet a zvláště Ch. Fourier a St. Simon, kteří zřizovali jakési komuny, ovšem na základě křesťanském, ba dokonce zkusili to i se socialisací závodů. Ale po několika letech rozbily se tyto pokusy o lidské sobectví. O otázku sociální se začal zajímat stát, donucen jsa k tomu stávkami a bouřemi dělnictva zbavovaného chleba. Stát od dob Rousseauových a Lockových pokládá za svou povinnost starat se o blaho všech poddaných, vždyť vznikl „smlouvou společenskou“ a všechna moc jeho pochází z lidu.

Vznikala filosofie sociální, ale ta nehledá základů společností v křesťanství, jak to činili všichni utopisté dřívější, nýbrž buduje na právu přirozeném a sleduje jen účelnost a zákonitost. Lid, jemuž doba osvícenská dávala právo opřít se, když by mu byly státní mocí zkracovány despoticky svobody, byl chlácholen poukazováním na vědu. Věda učiní člověka šťastným, neboť mechanicky setře příkré rozdíly třídní a zavede s rozumnou účelností nové řády společenské a srovná práva i povinnosti všech občanů ve státu. Člověk je dle francouzských encyklopedistů pouhý mechanismus, stroj, („L'homme machine“ od La Mettrie) bez nadpřirozeného určení a není třeba bráti tedy ohled na jeho náboženské a národní cítění. Tito filosofové vzali lidu chléb a dali mu kámen. Vzali mu víru náboženskou, aby mohli ho snížit na otroka kapitálu. Žáci jejich razí už cestu heslu „laissez faire, laissez passer“, které zplodilo liberalismus a tím i dvojče jeho, moderní kapitalismus. Oklamanému lidu kázali noví kněží — zednáři, svou lži-morálku, pěstující při tom v salonech lidskost a humanitu

A tak na konec lid vyšel s prázdnem. Stala-li se někde nějaká úleva, byla provázena vždy sobeckými, fiskálními výpočty státu. Teprve poslední léta XIX. století, když očištná bouře revoluční proletěla podruhé Evropou, která marně namáhala se vyhladit stopy po „bíči Božím“ — Napoleonovi, vyvstalo několik sociálních theoretiků, kteří nemluvili pro smetánku společnosti, nehráli si akademicky se sociální otázkou ale zvolali: Proletáři všech zemí, spojte se! Jsou to známá jména Marx, Engels, Bakunin, Lassalle, Liebknecht, Bebel atd., kteřížto upustili od utopií a začali organisovat dělnictvo, vydané na milost a nemilost kapitálu. Marx opřel svou theorii o dějinnou filosofii Heglovu, ale zkreslil ji tak; že za vzpruhu dějinného vývoje prohlásil boj o chléb — boj třídní. Má tedy hnutí socialistické základ čirě materialistický. Hesla, s kterými u nás se začalo, (osmihodinová práce, socialisace výroby) byla namnoze splněna a část dělnictva spokojila se s dosavadními výsledky. Druhá část se bojí, že jen úpadek autority za války umožnil tyto ústupky a že buržoasie uchvátí znovu bývalou moc, jen co se Evropa uklidní. A proto vytáhli opět utopii, volajíce po expropriaci soukromého majetku a po komunistických rádech společenských. Ruský bolševismus pokusil se provést komunismus v praxi a zanítil komunistické hnutí po celém světě. Mluvíme o věcech příliš známých, než abychom se o nich podrobněji šířili. Citujeme tu jen úvodník soc. demokratického „Večerníku Práva Lidu“ ze dne 30. května 1921, který výstižně kreslí průběh veliké ruské revoluce.

Ruští bolševici přišli před čtyřmi lety s nejradiálnějším maximalistickým programem a když se jim podařilo zmocnit se moci, jali se jej provádět nejbezohlednějšími methodami. Vyvlastnění půdy i průmyslových podniků státem, odstranění soukromého obchodu, zrušení bank a naposled i zrušení peněz, to všechno bylo velmi hravě dekretováno řadou zákonů velmi rychle a prováděno uplatněním proletářské diktatury pomocí rudých vojsk a bezohledné sovětské policie. Tak měl být krátkou cestou zničen kapitalismus a na jeho troskách vybudována nová společnost: organisovaná státní výroba i spotřeba — komunismus. Je pravda, že negativní část vytčeného díla dařila se skvěle; válečnými bědami znervosnělé nervy evropského proletariátu byly u vytržení nad lehkostí, s jakou podařilo se v Rusku zlomit moc kapitalismu a buržoasie a nerozpakovaly se leckde jít za proroky a fanatiky, kteří volali: „Ano, Rusko nám ukazuje ty pravé socialistické metody!“

Čtyřletý vývoj ruského „socialistického“ státu přinesl však mnoho poučení těm, kdy chtěli vidět a slyšet a ukázal jim ruské metody zcela v jiném světle, nežli se jevílo v roce 1917 a 1918.

Přesvědčil je, že snadno je bořit, ale nesnadno stavět, že lehce lze vydávat papírové dekry, ale hůře tvořit v primitivních, hospodářsky nevyspělých poměrech a se socialisticky nevyškolenými lidmi socialistické řády. Vývoj sovětského Ruska v posledních měsících a letech není už vývojem od kapitalismu k socialismu a komunismu, ale zoufalým úsilím dostat se z rozvratu, způsobeného revolucí a občanskou válkou, zpět ke — kapitalismu.

Je pravda, skutečnou tuto povahu vývoje bolševického Ruska zastírají dosud komunisté revolučními frásemi a floskulami — snaží se obelhatí jimi více sebe než jiné — ale jsou chvíle, kdy nemohou pravdy popřít.

Petrohradská „Pravda“ cituje z revue Krasnaja Nov, článek Mikuláše Lenina, ve kterém vůdce ruských komunistů rozepisuje se o změnách, k nimž muselo být přikročeno v politice vůči rolníkům a praví pak:

„Rozvrat a bída jsou takové, že nemůžeme rázem obnoviti socialistickou státní výrobu. Potřebujeme k tomu značných obilních rezerv v centru. Není jich však. Proto musíme povzbuditi malý průmysl, jenž nežádá ani strojů ani velkých zásob surovin, paliva a potravin. To znamená, že drobná buržoasie a malý kapitál opět budou vzkříseny. Je tomu jistě tak. Bylo by směšným zavíratí nad tím oči. Znemožňovati rozvoj soukromé směny, t. j. obchodu a kapitalismu nutného od chvíle, kdy připustíme drobné výrobce, bylo by pitomostí a sebevraždou strany, která by dělala podobnou politiku. Není potřebí znemožňovati zákazy vývoj kapitalismu, ale řídití jej směrem ke státnímu kapitalismu. To je možné, poněvadž státní kapitalismus už existuje. Může jít ruku v ruce s diktaturou, neboť státní kapitalismus jest krokem vpřed u srovnání s dobrým a patriarchálním vlastnictvím.

První formou státního kapitalismu jsou koncesse. Pozůstává v tom, že dělnická a rolnická moc, připouštějíc do průmyslu cizí kapitalisty, vyhrazuje si kontrolu. Druhou formou státního kapitalismu jest kooperace. Dává život malým kapitalistům. Svoboda a práva kooperace obsahují svobodu a práva kapitalismu. Zavíratí oči nad touto zřejmou pravdou bylo by hloupostí a zločinem. Kooperace, jakožto forma kapitalismu, je nám výhodna. Jakožto forma obchodu je výhodnější a užitečnější než soukromý obchod. Nad to usnadňuje sjednocování milionů lidí a zvláště lidí, náležejících všem vrstvám obyvatelstva, což je důležité pro budoucí přechod k novým sociálním formám.

Třetí forma kapitalismu spočívá v tom, že stát získává obchodníka a platí mu provisi za prodej státních výrobků a koupí produktů malých výrobců.

Je nutno počítati s okolnostmi. Jsme avantgardou proletariátu, ale nesmíme zapomínati, že avantgarda je jen malou částí proletariátu celého, a že proletariát je jen malou částí veškerého obyvatelstva. Aby bylo nalezeno správné východisko ze situace, jest třeba pochopiti prostředky, jimiž možno kráčetí k dalšímu vývoji. Pohledme jen na mapu: mezi Vologdou, Rostovem, Saratovem, Omskem jsou ohromné prostory, kde by mohlo být tucet normálních civilisovaných států. Ale zde všude je tentýž patriarchální, z polovice anebo i docela divošský stav. Podívejte se na ztracené kouty ruského venkova, daleko od železnic, kde není ani cest, není to také divoštví? Neboť není zde materiálních pout s civilisací, kapitalismem, velkopřůmyslem, velkoměstem. Je možno z tohoto stavu, v Rusku převládajícího, přejítí přímo k socialismu? Ano, ale jen za jedné podmínky: elektrisací. Až vystavíme deset krajských rozváděcích center, uděláme mnoho, ale tato podmínka vyžaduje deseti let přípravných prací.

Kapitalismus je zlo u srovnání se socialismem. Jest ale dobrem u srovnání se středověkem, drobnou výrobou, byrokratismem, jenž je nezbytným průvodcem mnohosti drobných výrobců. Pokud nelze bezprostředně přejítí k socialismu, kapitalismus je nutností ve formě vývoje drobné výroby a směny.“

Lenin vyvíjí se, jak zřejmo, od komunismu ke kapitalismu. Jinými slovy: doznává, že pro vytvoření socialistického státu musí být dány předpoklady: zralé ekonomické poměry a vyspělý proletariát. Kde jich není, ani radikálnější metody nepomohou.

Je potřebí zřejmějšího důkazu o nesprávnosti komunistických method nad vývoj, jímž prochází sovětské Rusko v posledních měsících nad klasické doznání Leninovo?

Nepotřebujeme mnoho dodávat. Lenin je nesporně politik velkého stylu a ví, co chce. Dovede včas rozpoznat chybu, přiznat se k ní a napravit ji. Nepotřebujeme opakovat, že neschvalujeme method násilí, kterých užili bolševici a že líto nám jest krve, prolité v Rusku. Ale která revoluce obešla se bez krve? Nesmíme zapomínat, že v Rusku se vyrovnávaly účty za celá staletí. Dnes je jisto, že ruský bolševismus se udrží, třeba ve změněných formách. Nesdílíme škodolibost měšťáckých novin, které píší, že Lenin docela kapituloval. Není to pravda. Už státní kapitalismus je značným krokem ku předu. Udrží-li se dosavadní režim, může po letech, až Rusko se vzpamatuje, cizí

kapitál býti z Ruska opět vypuzen. Ovšem, obnovení Ruska potrvá několik desetiletí. Násilné zavádění komunistických method zničilo zemědělství, průmysl, obchod, desorganisovalo železnice. Tolik po stránce sociální.

Větší však jsou škody v ohledu mravním. Bolševické theorie vymýtily v širokých vrstvách lidu chuť k práci, poněvadž lenoši a egoisté stali se začasto komisary a sváděli svým příkladem k napodobení.

Bylo nutno sáhnout k terroru a znovuzavedení úkolové práce. Když ani to nepomohlo, sáhlo se k zkracování chlebového přidělu, k deportacím do koncentračních táborů, ba k militarisaci hospodářského života. Zavedena všeobecná pracovní povinnost a celé sbory vojenské přetvořeny na „revoluční pracovní armády“. Tak z dělníka, jemuž se sliboval ráj, stal se robot bez svobodné vůle, bez práva sebeurčení. Poměry dospěly tak daleko, že bolševici musili se odhodlat k udělení velkých koncesí cizímu kapitálu, k tolerování soukromého vlastnictví a smíru s inteligencí. Dnes jsou i průmyslové závody vraceny bývalým majitelům a dělnictvo je placeno dle kvalifikace jako za starého režimu. Tedy ústup naprostý.

Utopie komunistického státu zůstala utopií, ač nemusela mít tak smutný osud. Lidstvo stále musí se snažit o uspořádání společenských poměrů, t. j. o zarovnání propastí, jež stavy dělí, o probuzení pravého bratrství a solidarity.

Ruská sociální revoluce ztroskotala pro svůj materialistický podklad. Noví držitelé moci zaujímají místa starých šlechtických kořistníků a nebudou si toho za chvíli ani vědomi, že násilí bohatých zaměnili násilím chudých. Tvrzení, že lid není pro svobodu zralý, napovídá, že revoluci nutno začít potřením sobectví jednotlivce i třídy — tedy bojem duchovním. Člověk musí se dobrovolně zříci nespravedlivé nadvlády člověka nad člověkem, dobrovolně podříditi se jen ušlechtilé nadvládě duševní, řízené zájmy prospěchu celku. To znamená znovu objevit v člověku individuum, vzbudit vzájemnou úctu k lidské duši a hodnotám věčným. Člověk nevěřící v život posmrtný není schopen altruismu a nebojí se zabíjet, stojí-li mu někdo v cestě. Vždyť pro něho smrtí končí vše. Proto teklo i v Rusku tolik krve, neboť člověk člověku stal se vlkem. A přece jsme byli stvořeni k obrazu a podobnosti Božímu, jsme dítky jednoho Otce, bratři, sestry! Bolševismus vším tímto pohrdl, ba chtěl dojít bratrství dočasným nebratrstvím. Neuznává vyšších, všelidských ideí. Hmotný blahobyt jedné vrstvy národa jest idea příliš malá, aby našla stále nové a nové fanatické vyznavače. Kdo se nasytil, opouští ideu a utíká z řady. Kromě toho stále zůstávají tu otázky, kterých komunismus neřeší: Proč žít, proč pracovat, proč bratrsky se dělit? Oč silnější by byl ruský komunismus, kdyby se opřel o náboženství a zdůvodnil usilování o nový společenský řád křesťanskými postuláty mravními. Křesťanský komunismus by neničil kapitál, ale pokřtil by ho, přál by všem, protože by odhmotařil duše svých stoupenců, které by sbratřil společnou životní ideou: žít pro Boha. Komunismus bezbožecký, který vylučuje všechnu lásku a vyšší mravní řád ze života, musil nutně sáhnouti k násilí a hrubé moci donucovací, protože mu chyběla vláda nad dušemi. Požitek hmotný, vrchol blaženosti u člověka bez víry, neukojí druhého, poněvadž začasté je získán na jeho úkor. Na základě materiálního nazírání není tedy možno uspokojivě řešit otázku sociální. Tragedie bude se opakovat, dokud nebude zde jeden ovčinec a jeden pastýř — jedna víra, jeden křest. Tenkrát bude skončen zápas dobra se zlem a přiblíží se království Boží.

A. D. Sertillanges O. P. Přeložil J. S. Bořita O. P.

MORÁLKA A MODERNÍ EKONOMIE.

Sociální otázka jest otázkou, jež jest ustavičně v platnosti. Obnovuje ji po ničivé válce civilisační snaha. Řadu desetiletí hřmotila práce. A ani potom, po pět let se ovšem též neuvolnila. Tím jsme si poněkud zkazili dělnictvo. Mnozí z nich se stali špatnými výrobci a bezuzdnými spotřebiteli. Měli by rádi neomezené výsady, a to tehdy, kdy by

společnost opravdu potřebovala jejich odvahy a sebezáporu, aby mohla čeliti hospodářské válce, jež následuje po oné. Jest těžká situace a tísnivě tvoří se poměry.

Země vyžaduje výroby. Vůdcové chtějí totéž a nechť si říká kdo chce co chce, i dělníci. Leč každá skupina má své nároky, jež staví proti nárokům jiných. Dělníci kladou kruté podmínky své spolupráce. Vedoucí kruhy pak odpírají ve většině případů potřebné podpory pro jejich podniky. Všichni studují horečně současné otázky a stanoví především řady zásad. Ale vidíme, že tyto zásady se neshodnou. Možno se shodnouti pouze v pravdě, avšak ony zásady jsou bez kompasu.

Řadí strašná myšlenková anarchie. Tápeme v noci. Řítíme se noci v rychlíku, jenž vidí před sebou všemožná znamení oslepující a přece nedbá jich na cestě.

Musíme se rozhodně zastaviti! Katolíci by prokázali velkých služeb, kdyby dali dnešní době hrst pevných, hutných nauk, jež by se mohly postavit vůči zkouškám, jež na nás shrnuly události a jež by mohly vyhověti potřebě ideálu, již počínají všude cítiti. Neboť, nesmíme se mýliti. Neschází ideálů této rozbouřené době. Jest sice hodně materialismu kolem nás, mnoho požitkářských choutek. Leč i v materialismu skrývá se jakýsi idealism, jakýsi proselytářský duch, jakási péče o budoucnost lidstva. Toť důkazem, že se někdo zcela zabývá jeho plány a že se bude starati o potřeby jeho života a jeho osudy.

Bylo by si velmi přáti, aby již někdo vrhl poněkud světla do středu těchto temnot. Bylo by to lepší než zlořečiti bloudícím skupinám. Bloudí-li upřímně, jak tomu je většinou, a bloudí-li šlechetně, pomozme jim a nepronášeje nad nimi anathema! Postavme proti nim nauky a ne lidi. Vítězství idejí ušetří nám vítězství krve.

*

Opravdu časový problém jest problém morální. Mnoho talentů, mnoho horlivosti a schopnosti bylo zmařeno, poněvadž nebyl morální problém pochopen.

P. Bureau dokázal mistrovsky ve svém díle: „L'indiscipline des Moeurs“ toto vůdčí místo morálky v populační otázce. Totéž platí v ekonomii, národní i mezinárodní politice, ve výchově, ve veřejném zdravotnictví, všude možno zjistiti tentýž vztah. Jakmile se přesvědčíme o základech, máme již ve všech věcech nescísné možnosti. Leč, kde jsou tyto základy?

Myslíme si, že jsou v křesťanské mravouce a proto nedůvěřujeme těmto hlučným pokusům, jež mají za cíl a úkol obnoviti svět, avšak neobrozují duši, nezlepšují ducha, a neopravují běžných zásad. Rádi bychom řekli těmto reformátorům: „Vy chcete léčiti jen zevnější, nahodilé úkazy, jen znaky nemoci. Příčina všeho je hlouběji a dále. Dobro i zlo třeba viděti v jejich nejširším rozsahu a ve všech vztazích, neb se dotýkají. Dobro musíme všude milovati a nikoliv pouze na vybraném poli, na němž může vzkličiti pouze zlo, kazící atmosféru celého okolí, otravující prameny, působící krupobití a povodně, a připravující bouři.

Morálka jest veškerou civilisací, životem, poněvadž morálka jest zákon ducha a duch zákonem všeho ostatního. Z toho my, katolíci, rádi usuzujeme, že civilisace a život jsou odvislé od náboženských myšlenek; to proto, že jest těžko stanoviti pravou morálku, a tím spíše způsobiti ji účinnou mimo Zjevení.

Zde, ve filosofii, nestavíme zjevení. Leč to nesmí nikoho zmásti. Katolická myšlenka jest naší vůdkyní, tím se nikterak netajíme. Katolická myšlenka jest jako podmořská elektrická jiskra, již se užívá, aby vedla lodi přes nebezpečná místa.

Musíme ihned říci, že tato záruka nestačí, aby nás ochránila ode všech omylů. Katolická pravda jest neomylná, ale to, co my z ní vyvozujeme, závisí od našeho ducha. Ostatně — v tomto oboru diktují často závěry spíše sklony než zásady. A priori kloníme se k tomu, či onomu, buď je toho příčinou zděděný názor, vliv okolí, zájmů, vášní, duchovní směr. Jest velmi těžko propracovati se v oboru tak skutečném, jenž má tak praktické důsledky až k úplné jasnosti. Pokusíme se o to. Budeme pracovati pouze vědou. Vášně, jež se tlačí se všech stran, budou míti na nás jen minimální vliv. Avšak vyznejme, že zcela prost jich není nikdo!

Hospodářský problém jest v základě problém mravnostní. To znamená, že morálka a hospodářství jsou spolu spjaty? Jest to zcela jisté? Myslím, že by se nikdo neodvážil popírat to naprosto, tím méně theoreticky. Avšak ve skutečnosti se často mluví a jedná, jakoby se to popíralo. Ba, i otevřeně tomu někteří odporují, byť ovšem jen nepřímou.

U některých chápeme toto popírání. Jsou materialisty. Méně je chápeme u osvědčených spiritualistů, na př. u P. Leroy-Beaulieu. Tento znamenitý spisovatel napsal v předmluvě svého díla: „Précis d' économie politique“, že politická ekonomie jest neodvislá od morálky. Že může žít i vedle morálky, zcela příjemně s ní stolujíc, ale nepodrobujíc se jí.

Praví se, že ekonomie jest vedena přirozenými zákony. Toto tvrzení vychází stále z péra národohospodářů t. zv. liberálního směru. Člověk jest to, čím jest a přirozenost věcí rovněž. Stačí pouze na to počítati a nemusíme si rozbíjeti čela o přehradu, jež chceme rozraziti. Jsou-li mravnostní zásady cizorodé podstatě věcí, jenom je kazí. Působí zpětný odraz, jenž věci jen zahalí a vše zaplete. Nezaměňujme různých druhů věcí, nemaťme různých odborů. V soukromí jednáme dle morálky, ve veřejnosti dle politiky, v ekonomii dle vědy a zkušenosti. Moralista, jenž bývá často snilek a utopista a snadno se stává putičkou.

Z námitky dlužno přijati to, že morálka má jen s největší obezřetností zasahovati do hry sociálních zjevů. Třeba vyhnouti se abstraktu, jenž v hybném oboru plodí spoustu omylů. Co hloupostí se napovídalo druhý den po vydání encykliky „Rerum novarum!“ Jedni ji považovali za vůdčí světlo, druzí z ní udělali pochodeň a v jistých kruzích dosud není uhašen požár, jenž byl tím způsoben.

Třeba si zapamatovati formuli, které jsem dříve užil: Dané mravnostní hodnoty, jež srovnáváme s hodnotami ekonomickými nesmějí býti cizorodé. Třeba aby se blížily skutečnosti.

Kdybyste chtěli v umění malovati či vytesávati jménem abstraktních principů, sebe správnějších, spáchali byste packaninu. Kdybyste v retorice nebo poesii bez zkušenosti a bez inspirace uplatňovali řečnická pravidla, upadli byste do umělkovanosti nebo dětinství.

Dobro má své zásady. Leč musíme jich všech užiti a nesmějí vycházeti z chvilkové inspirace, a nesmíme jich odlučovati od zkušenosti. Ba, ani v ekonomii, v přirozené poctivosti, zkušenosti a uměleckosti nemohou tyto zásady dobře býti nahrazeny ideami moralisty, a kdyby se kdo o to pokusil, jistě by vše jen zmotal a zatemnil a pobouřil rozumné lidi. Leč, co jiného to znamená, než že dlužno nechati každý prvek na svém místě? Přihlížíme-li k podstatě věcí, a to tím spíše, ježto dobro jest úplně řízeno ideou, i když jsou nutny inspirace, technika i hmotné podmínky i správná ekonomie jest úplně řízena mravností, jež jí skytá základních pravidel.

Předpokládáme-li tytéž hmotné a duševní podmínky jsou sociální zjevy jen převodem převládající mravnosti a zásad, které ji řídí. Veřejný život registruje, zaznamenává hnutí svědomí a orientace duchů. Zjevy ukazují svou harmonií či neladem, klidem či vzepjetím, bylo-li poslechnuto či nikoliv životní pravdy. To jest tak pravdivé, že i liberální ekonomisté navazují svou vědu na prohlášení liberálních zásad, individuální svépřávnosti a nekontrolovaného vlastnictví, jež z toho plyne. Pátráme-li bedlivě nalezneme kořeny liberální ekonomie v morálce Kantově, v reformaci a v revoluci.

Praví-li kdo: Ekonomie jest řízena přirozenými zákony, buď mluví do větru, anebo opírá se o sociální filosofii velmi nesprávnou, totiž o organicism. Kdyby celá společnost byla organismem, v němž se vše děje dle zákonů vnitřního determinismu podobného onomu, jenž řídí životní změny, mohlo by se mluvíti dle Aug. Comtea o sociální fysice, bylo by možno říci: morálka tu není ničím, či, spíše, morálka jest tu výslednicí, nečiníme z ní příčinu!

Alespoň, je-li pravda, že se společnost v jistém ohledu chová jako organism a má-li tudíž jakousi společenskou fysiku, tím spíše jest pravda, že společnost stojí na základě svobodné vůle, že fysika tu přichází jen v druhé řadě, že organizace jest odvislá od našich chtění, a že tudíž správnost či nesprávnost našich chtění, jež jsou takřka morální principy řídící jisté údobí, mají velký vliv na další vývoj ekonomie.

Brzy uvidíme, jakými hlavními prostředky se uplatňuje tento vliv. Poznávám hned s počátku, že vládnoucí skupiny, i katolické tradicí a věrou, tím více materialistické, jsou daleky toho, aby utvořily stav, jehož by bylo třeba.

Kapitalisté, vyjma několik šlechtných výjimek, lpějí na starých liberálních teoriích a spokojují se tím, že hlásají energii a jako jedinou záruku podávají čistě obchodní spravedlnost: působiti čest své firmě   dodržeti přesně lhůtu . . . atd., jakoby stačila tato krátká úřední morálka.

Syndikalisté káží proletářské souručenství, poslušnost vůdcům revolučních hnutí a obětování se pro „věc“. To jest celá morálka a syndikalisté jsou na ni velmi hrdí. M. Jouhauz vykládá samolibě jak prohlašoval Georges Sorel morálku založenou na technické nutnosti práce. Leč tato věrnost syndikalistickému ideálu může býti morálkou revoluční a to jen a jen revoluční, jako ona druhá morálka jest pouze morálkou výrobnictví v pravém slova smyslu.

A ve spodinách společnosti jest též morálka zločinců, kteří provozují své kousky v tlupách, morálka, jež záleží v tom, všude pěkně jíti a nikdy nezraditi.

Leč, hledáme morálku člověka, aby i ekonomie byla ekonomikou člověka, nikoliv však ekonomikou lačných šplhavců nebo lupičů. Pravá ekonomie musí býti zcela lidská a proto zcela morální, založená na smyslu života, z něhož tryskají její zákony.

V tomto zmatku možno pozorovati, že nejzazší stanovisko, t. j. revoluční či bolševický syndicalism a plutokratický liberalism se navzájem posilují strachem, jež vzbuzují. Ti, kteří se blíží jednomu z nich, vrhají se doň z bázně před druhým. Myslí jen na určitý způsob, jak uniknouti výstřednostem, t. j. jak se dostat doprostřed stezky, tam, kde je přímá cesta.

Protivy se dle přísloví vyvažují a stýkají. Ty, o nichž mluvím, pocházejí z týchž poblouzení rozumu, vášni a morálky, a přivádějí je tytéž sociální bludy, tatáž nenávisť a tytéž žádosti. Rovněž se protíví právu, a přece jedni žádají zachování nabytého bohatství a jeho rozšíření veškerými možnými prostředky (vyjma ony, jež jsem nazval obchodní mravností) a druzí chtějí dosáhnouti všemi prostředky získání bohatství a toužebných výsad. Jedni se hrozí druhých a přece se podobají sobě a často se sejdou jako lidé, kteří se spojují k špatnému záměru, a každý doufá, že se na konec zbaví společníka a sám bude užívati kořisti. Množí se barbarství nahoře i dole. Třeba obojí odhaliti. Toť cílem této studie.

Než se pustíme do jádra otázky, rád bych ukázal zvláštní způsob vlivu morálního principu na ekonomii a hlavní způsoby, jimiž se uskutečňuje tento vliv.

Co jest to morální princip? Ve vlastním slova smyslu dlužno tak jmenovati mimo morálku v celém obsahu pojem, jenž řídí veškeré ostatní pojmy, jichž užívá morálka a všechny kony, jež tyto pojmy osvětlují.

Morálka jest dle slovníku souhrn pravidel, jež mají říditi svobodnou výkonnou schopnost lidskou. Nuže, veškerá činná schopnost směřuje k cíli. Jednáme dle toho, co chceme, jdeme, abychom někam přišli. Nuže, mravní zásady jsou cílem a hlavní zásada v morálce jest tudíž nejvyšším cílem, posledním cílem života, zkrátka — naším úkolem!

Celá morálka záleží v tom, jaký pojem si kdo utvoří o tomto úkolu a jak dle toho zařídí svůj život.

Co jest to ekonomie? Dle J. B. Say-e jest ekonomie „věda, jež učí, jak se tvoří bohatství, jak se rozděluje a spotřebuje.“

Dle Stuart-Milla jest to „věda jednající o výrobě a rozdělování hodnot.“ Xenofon řekl ještě stručněji: „Věda o věcech, jež jsou lidským majetkem.“ Tyto tři výměry mohou platiti za stejnocenné, až na to, že Stuart-Mill předpokládá spotřebu a Xenofon rozdělování a spotřebu.

Georges Valois podal novou definici, jež jest zajímavá pro nás, poněvadž právě ona stanoví účelnost, jež vše ovládá, morálku bezprostředně a ekonomii morálkou. Pravidl: „Ekonomika jest věda o podmínkách a prostředcích, jimiž možno hledati, dobývati, přetvářeti, měniti, děliti, hromaditi zemské plodiny, zvířata, neživé věci, jichž se dá užití pro udržení života jednotlivce i celého druhu.“

Definice byla by úplná, kdyby byl Valois přidal i den rozvoje a dosažení cíle jednotlivce i druhu k ideji zachování, a již svou silou dokázala by naši thesi, neboť by zdůraznila závislost ekonomie a všech jejích částí na lidské účelnosti.

Jak pojmáme v křesťanské filosofii tuto vůdčí a řídicí účelnost?

Naznačil jsem ji jediným slovem. Jedná se o zdokonalení člověka individuálně i sociálně, rozvinoutí v něm postupně všechny životní schopnosti, vzrůst, počitky, ducha, svobodu, společenský pud ve všech stupních. Konečně, připustíme-li dle Aristotela, že jen tehdy člověk dosáhne své výše, než vystoupí-li nad sebe, jedná se i o chápání božského, jež nás pojí s věčnými silami a jejich dílem ve vesmíru.

To jest pro nás úkolem života. Abychom jej uskutečnili, máme k tomu dvojí svět. Zde dole a onde, život pozemský a posmrtný. Leč nesmíme zapomenouti, že jenom jedno jest určení, že dle slov sv. Pavla „*Conversatio autem nostra in coelis . . .*“, že jsme dítky věčných cílů, že jsouce v hmotném a smrtelném máme se chovati jako nesmrtelní, jako duchové jsouce v těle, jako vyšší smysly obdařené bytosti, jako rostoucí bytosti obdařené vznešenou duší a spjatých navzájem společným určením, jenž přes rodinu, otčinu i civilisaci spojuje veliký Vesmír, jehož Bůh jest hlavou. Chce-li tudíž býti ekonomie lidskou, stěží lze nahlédnouti, že by mohla toho všeho neznati. Neboť vezme-li to vše celkově, na všech polích (a pole ekonomie jsou tak rozsáhlá!), má tento celek takový vztah k životu, že se musejí s nimi ekonomické nauky setkatí za každým krokem, že se musejí stále vraceti k této nauce o určení, jež řídí a vede veškeré mravní jednání, buď aby jí užily anebo aby jí odporovaly.

Ekonomické prvky, tak jak je stanovil Valois působí dvě otázky. Otázku práce a otázku vztahů. Práce hledá, dobývá, přetváří, mění, rozděluje a hromadí dobra. Naše různé vztahy a druhy práce určují dělení a zužitkování výtěžků. Můžeme-li dokázati, že lidská účelnost, jež jest morálním principem, má základní vliv na práci a lidské vztahy, můžeme právem říci, že tato účelnost řídí ekonomii právě tak prvotně, jako je podstatná morálka podstatou ekonomie, a daleka jest toho, aby jí byla cizí.

Prozkoumejme oba body! Nejprve práci! Co jest práce? Užití činnosti s ohledem na užitečný cíl. Tato definice se obyčejně udává. Vidíme, že pojem účelnosti jest od začátku spojen s pojmem práce. Z toho plyne samo sebou, že nelze jinak plně rozumně pochopiti a uspořádati práci než ve shodě s jejím účelem, neboť veškeré účely se postupně určují. Jest tomu jako v geometrii, kde jsou všechny věty spolu spjaty a závisejí na prvotných zásadách. V morálce jsou zásady cílem jednání. Kam jdeme? Abychom věděli, co činiti!

Věta: „Kam jdeme“ jest často vyjadřována stejnojmenným výrokem: Kam nás nesou události? Leč, my nejsme „nešeni“ — jsme svobodné bytosti. „Kam jdeme?“ mělo by se raději vyjádřiti: „Kam chceme jíti“, kam nás vede rozum, co jest naším cílem, bezprostředním, posledním, nejvyšším?

Dle nás měla by býti proto práce podnikána, aby se člověk vyvinul, aby rozvíjel své schopnosti a aby zdokonalil svou cenu. Práce má nás puditi k poznání našich vyšších schopností, našich průměrných vztahů, našich lidských i nadpřirozených závislostí, a to buď sama sebou, nebo užítkem svým a volným časem, jež nám poskytuje.

To jest ovšem daleko od práce shánějící bohatství, aniž by nám řekla, čemu bude bohatství sloužiti, daleko od práce výdělečné, jež jest postavena na roveň materii, místu, strojům a oleji, bílému i černému, daleko jest i od práce, jež se děje výlučně pro mzdu, pro počitky, a to obyčejně velmi nízké, nebo pro odpočinek, jenž by byl bezideální nečinností.

Práce má cenu sama sebou jako rozvíjení našich schopností, jako tvůrčí důstojnost, jako spolupůsobení na všeobecné práci lidí ve státě, v civilisaci. Cena ovoce této práce, mzdy, jest právě tatáž, mzdy má se užití také ve službách lidských schopností, má zadostiučiniti lidským závazkům a nejvznešenějším životním starostem.

Týmž způsobem musíme oceňovati odpočinek, jenž jest rubem práce, jejím protějškem, a zároveň její příčinou i výsledkem. Odpočinek má povznést naši důstojnost, obrátiti naše schopnosti k velkým předmětům a podporovati naše vztahy, až ke vztahům k Božství.

Samozřejmě jest zahrnuta jako nutný požadavek celá organisace práce v takovémto jejím pojetí. Právě totéž platí o mzdové theorii, o přidělení práce, o klidu, o životě činném a odpočívajícím, rovněž obsah pracovní smlouvy, jež má chrániti osobu, její důstojnost, její schopnosti, její možný vývoj, její vztahy.

Zapomíná-li práce pravého života, zapomíná svého pravého určení a zneuznaná určení se mstí. Proto jest dělník dělníkem, že se takřka zcela oddá svému dílu. Jeho dílo jej musí zaměstnávat i říkati mu to, co pravil Kristus sv. Kateřině Sienské: „Zabývej se mnou a já se budu tebou zabývatí.“

Zapomene-li práce na rodinu, obrátí se rodina proti ní, poněvadž pozná, že práce již není užívání, nýbrž zneužívání člověka, že jest nevděkem. Neboť rodina se skládá z lidí, protože jest sociální jednotou. Rodina pudí dělníka, pobízí ho k činnosti více než jeho osobní zájem. Proto není divu, že ho podněcuje k bouři, když se práce na ní prohřeší. Když může býti rodina spokojena, jest duch dělníka klidný a vnější pobuřování má na něho málokdy vliv. Není-li tomu tak, pak v nitru dělníků panuje podrážděnost, a pak již není záruky pro výrobní činnost, pro pořádek a klid.

Zapomíná-li vedení práce na občanstvo, jak jest tomu často v dělnické Internacionále, bouří se popíraný národnostní instinkt, následuje občanská válka, veřejné mínění rozdělí se na dva tábory, rostou útoky a obrany, množí se stávky a — zase beze zdaru mizí, veřejné mínění doléhá na zákonodárce, často jej i odstraňuje, postup práce jest úplně uveden do nepořádku.

Zapomene-li naproti tomu práce na pravou internacionálu, na lidské bratrství, následují z toho třenice a války. Přistěhovalí dělníci, či spíše cizí výrobci se rozruší, budou doléhati na vlády a jest se třeba báti odvety.

Zapomene-li konečně práce na věčné cíle člověka a spoutá náboženský život, způsobí to hrozné jitrění. Náboženské pŕtky byly vždy nejostřejší a nejobtížnější se smiřovaly. S druhé strany, život zbavený toho, co jej šlechtí, zdatelně klesá, sesychá a na konec hyne. A je-li zničena pracující osoba, co se stane s prací samou?

Rozhodně, potíraný cíl povstává proti nesprávné snaze a poškodí výrobu. Naše pudy jsou nezničitelné. Rozladí-li je kdo, obrátí se proti rušitelům.

Nechci se pouštět do výkladu těchto následků. Dosáhneme jich v celé podrobnosti. Jen tolik pravím: nemáme-li stále upřený zrak na nejvyšší vrcholky hlediska, s něhož morálka vše pozoruje, nemůžeme posuzovati práci, tříditi theorie, jež se jí týkají, a i když máme na ni vliv, jenom ji svedeme s pravé cesty.

Nemorální či prostě bezmorální ekonomie, ekonomie, jež se nestará o lidský život a svými cíly převrací práci, ničí sama své plody a hubí své rezervní síly. Nejprve učinila práci nelidskou a pak svádí zvrácenou logikou k nerozumnému nakládání s výtežky, a užívání jich proti člověku, jehož důstojnost popřela hned na počátku, a následkem toho i proti všemu i proti práci samé.

Rovněž tak ničí odpočinek, jenž bude odpočinkem bytosti nízké a prázdné, nikoliv však bytosti živé, jež se takřka vzpíná do výše.

Místo aby pečovala ekonomie o získání cenin lepších práce, jako jsou vzdělání, povznesení těla, umění a společnosti, život rodinný, občanský, náboženský, zdravá a občerstvující práce, drobné práce pro zábavu i užitek (zahradnictví atd.) má kabarety, nesmyslné a nemravné útraty, tělesnou zmalátnělost a duševní otravu a to vše na svůj účet. Celá ekonomie tím bude poškozena, právě tak jako lidský život.

Proti tomu si představte dělníka, jenž cítí, že jest vážen, že se s ním vlídně jedná, že není zneužíván, který má obstojný plat, jehož očekává odpočinek v určitou dobu, jenž může dáti vzdělání svým dětem a jenž se šlechetně raduje z toho, že jim může věnovati své síly, jenž cítí, že jest zaměstnán ve větší dílně než jest jeho pracovna, jeho továrna a ohrada, chci totiž říci, v dílně celého národa, celé země a vesmíru,

v továrně dobrého Boha, kde se vše snaží a přičiňuje. Zde máte normálního dělníka. Jenom tak dosáhneme zdaru, stane-li se takový dělník seménkem a vzrostou-li pak legiony podobných.

Druhá otázka, kol níž se točí celá ekonomie, jest otázka vztahů mezi činitely výkonné ekonomie. Jest známa britkost, s jakou byla projednávána. Čeho se týká? Má mnoho příčin, jež se však všechny sbíhají. To pochází od toho, že vrozená lidská důstojnost a základní rovnost společného cíle není již uznávána. Pravím to o obou stranách.

Dělník neví, že jest Prozřetelností vybrán a posvěcen pro jeho záměry, že kráčí do boje pod vůdci v uzavřeném šiku, ke vznešenému, ale i obtížnému vítězství, jehož výhra jest zároveň pozemská i nebeská, vítězství, jež vyžaduje ukázněnosti a v případě nutnosti i utrpení. Představený neví, že jeho podřízený jest právě tak člověk jako on, povoláný k týmž cílům, že jest mu mravně roven, a že se má řídití ohledem na rasu, vlast a Boha a ne prospěchářským vykořisťováním a zotročováním dělníkovým.

Vše vychází odtud. Kdyby každý hleděl na své pravé určení a byl ochoten zaříditi se dle něho, i co se týče jeho i ostatních, žádná nespravedlnost a žádná stížnost by nekazila našich vztahů, usídlil by se soulad v každém ohledu. Kdo by neviděl v tom vzchopení a upevnění veškerého ekonomického života, místo naší řečnivé anarchie?

K výrobě jest nevyhnutelně třeba dobré vůle všech součinných, právě tak jako k společenským výměnám a rozdělováním. Tato dobrá vůle jest ovoce spravedlnosti a bratrství, jehož poutajícím svazkem jest náš společný cíl. Nedá se vůbec jednatí s člověkem, jenž cítí, že mu bylo ublíženo. Člověk, jenž jest hotov zpřetrhati veškeré vztahy, nemůže již s oním jednatí, bude jej podváděti a utlačovati, což však může míti pouze krátké trvání a přivede jen zápas.

Člověk, jenž nepocítil bratrství ve vzájemných vztazích, jenž je nezakusil v sobě ani u druhých, jest po celý život stržen k boji a nechť si někteří praví cokoliv, jest to ničivý boj. Neshodují-li se hlavy průmyslu, trpí tím výrobní metoda, prodej i společný prospěch. Nejsou-li dělníci sjednoceni, zmírá nebo mizí družný duch, bezúčinné jsou i nejzákonitější požadavky, a zastavuje se vzestup pracovních tříd. Není-li zladěn poměr mezi zaměstnavateli a dělníky, v nepořádku jest veškerá práce, jež tvoří přece jeden celek, jest to ubožák za živa rozčtvrcený a dům práce je sám proti sobě rozdělen.

Známe vzájemná obvinění, jimiž se ustavičně častují páni a dělníci, výrobci a spotřebitelé, domácí a cizí, k vůli tomu, že stoupá v ceně hospodářský trh. Obvyčně mívají všichni pravdu a následkem toho nikdo, vezme-li to pod různým hlediskem. To znamená, že pravé vztahy nejsou přátelské, že každý jde dle svého, hnán jsa sobectvím a hříšnou nespolečenskostí, kterou odsuzoval svatý Augustín. Není to vlastně morální otázka? —

Nynější ekonomický svět žije ze zásad, jež způsobily světovou válku, na těchto německých zásadách, jež všichni proklínají. Jest totiž vláda moci, síly, přemožení počtem a organizací. Toť syndikalism. A jest to přemožení zlatem a mocí, získanou nad druhým. Hle, kapitalism! V prvním i v druhém případě dává zákony běsnící imperialism. Jako byl a jako ještě jest pangermanism, jsou též naproti sobě pankapitalism a pansyndikalism. Pokud tomu tak bude, nemůžeme doufatí v sociální mír, a následovně ani ne v pravidelnou užitečnou ekonomii, poněvadž veškeré síly budou rozptýlené, nebo postaveny proti sobě.

Na mravnosti vztahů, právě tak jako na mravnosti práce, závisejí veškerá dobra, jichž hledá výroba. Abychom uskutečnili základní reformu, chceme-li povznéstí vlast a postaviti ekonomii na trvalé základy, musíme nutně povznéstí dnešní duši.

Nejedná se ani tolik o výrobu, o technickou organizaci, o vydobytí nových práv. Spíše je třeba upevniti posice ohledně života a zaříditi se dle pravých cílů, abychom tak nabyli vlivu na výrobu, organizaci i práva. Vše ostatní bude následovati. Pak budou splněny veškeré moudré požadavky, přičiň-li se každý, uplatniti všude místo tohoto anarchistického Tolstojova „neodporování zlému“ a neodporování dobrému.

Ať se to komu líbí či nikoliv, v nás organisuje se nebo tříští veškerý život. V nás jest sociální království právě jako království Boží. Zde se nejprve odehrává drama existence. Na tom nic se nemění, jestliže snad někdo hledí se dostat ven z této velké hry světa, pracuje jen pro svůj žaludek, jenž jedná s druhým jen tehdy, když jej potřebuje pro sebe, nebo naopak jestli se každý snaží uskutečnit v sobě i v druhém celou a věčnou cenu. Jako dvě protivy stojí proti sobě: oddati se životu a pronajmouti si život. Když přijdou na scestí věčné schopnosti, když zbloudí člověk, nikdo z toho ničeho nemá, ani člověk ani věci. Civilisace není nějakým vnějším zařízením, přichází z vnitřku, odtud, kde jest království mravnosti, kde jest její pracovna, její pole

Jsou zde i tací, kteří chtějí stavěti ekonomii na sobectví, doufajíce, že množství sobectví dají dohromady pořádek. Leč jejich systém podobá se systému politiků, kteří zakládají mír na evropské rovnováze, z níž dosud vyšel jen ozbrojený mír, to jest, takřka ustavičná válka a strašné srážky.

Ekonomie se zakládá, jako vše, na pravdě, na přesné úpravě všeho, a toto jest pravou úpravou všeho: Všechny věci jsou podrobeny člověku, lidé jsou navzájem spojeni, lidé a věci směřují k Bohu. Tak obdržíme zákon vzestupu, jenž vyžaduje pro každou skutečnost připjetí se k tomu, co ji převyšuje.

Musíme se vrátiti ke slovu Aristotelovu. Člověk nemůže se plně vyvinouti, nevystoupí-li nad sebe. Každý člověk má tento sklon. Z toho povstalo otcovství. Vlastenectví jej rozšiřuje a dále nese. Ohledně pozemského života zdokonaluje tento sklon cit lidskosti, je-li ovšem správný a zachovává-li stupně. A cit náboženský zdokonaluje jej úplně, pozdvihuje k ideí a ku přijetí všeobecné úlohy.

My máme tuto velikost. Idea nemá hranic a cit, jenž ji následuje, nechce mítí před ní nějakých výsad. Jest v nás jakási síla sebeoddání, jež se vztahuje až k nekonečnému a jež nepotřebuje ztrácti se k vůli tomu v omezeném prostoru, neboť krajnosti se stýkají a všeobecná skutečnost jest jako kruh. Bůh jest nám nejbliže. Nekonečné sousedí s námi již samou vzdáleností, a protože vlévá se do sebe, pohlcuje veškerou vzdálenost. —

Nejen že s námi nekonečno sousedí. Ono jest i v našem nitru! Největší a nejvšeobecnější světové zákony jsou v každém případě nejnnutnější. Pomyslili jste již někdy při krájení chleba nebo při štípání dřeva, že pracujete s všeobecnou přitažlivostí a veškerou tíhou světů? Když zasazujete odprutec vybízíte sluneční světlo a chemii celého světa. A tak, když se v nitru rozhodujete o nějakém úkonu či vztahu, přivádíte v čin svou zodpovědnost, zodpovědnost Boží a spojujete vše, co uvažuje o úkonu, až k posledním cílům. Veškeré zákony tvoří řetězec, jakési nekonečné vlákno. Nemůžeme z něho vytáhnouti ani vlásku, jinak povoluje vše. Zákon zákonů jest velmi blízko nás, v tom smyslu, že činí jakousi část z nás, neboť v Něm žijeme, v Něm se pohybujeme a v Něm jsme. Věčnost jest stále celá v čase, v každé části času, ne co se délky týče, nýbrž hloubkou. Čas jest vlněním na povrchu bezedného moře. A jakým způsobem jsme v každém okamžiku spojeni s tím, co se děje, uskutečňuje se toto moře nebo uskuteční v každé bytosti. Náboženská myšlenka o osobním Bohu, o Bohu Otcí, Mistru, Zákonodárci a Prozřetelnosti toho nesmírného celku dovoluje našim citům připnouti se k tomu, oddati se tomu a viděti v Něm příčinu vyššího bytí, pro něž je pouze prostředkem osobní i nebeská spása, hlavně spása však pozemská.

Ti, kdož v to nevěří, postrádají v celé disciplině i v ekonomii svorníku. Ti však, kteří tomu nevěří, a mají šlechtnou duši, přece tomu druhdy věří; totiž něco v nich věří. Prohlašují to jinými slovy. Promítají na něco jiného než na nebe. Ale věc je vždy táž, jest to totéž božství, poněvadž ono je absolutno, jež se nazývá: Humanita, Vlast, Svoboda, Pokrok, Velký západ a ostatní modly.

Jen tehdy oddáme se práci s klidem a veškerou horlivostí, je-li práce se všech stran podeprána. Ze zadu, předčasovou tradicí, nebo aspoň za takovou považovanou, s hora zákonem činnosti, jenž má všeobecný ráz a z předu neomezenou naději.

Scholastikové říkávali: „Universalía non movent“ — „Od všeobecnin nevychází pohyb.“ V jistém smyslu jest však pravda, že veškerý pohyb jest pouze ze všeobecnin. Jen cílem, zákonem, všeobecnými pravdami jest pozdviženo lidské srdce, ukliděna lid-

ská myšlenka a v jeho vlastních očích ospravedlněna činnost. Nikdo se nespokojí svým krátkým životem. Nikomu nestačí jeho ubohé předměty, rádi bychom se zachytili na hvězdách. —

Lidé, celé národy prožívají tentýž osud. Chtějí vystoupiti nad sebe. Chtějí býti účastni velkého Hybu, jenž vše strhuje. Všeobecné určení jest společným cílem, v němž nalezneme každé jiné určení. Chceme pracovati pro to, co neuvidíme, pro to, čeho neokusíme, doufajíc jaksí, že toho zakusíme v životě mimo život, jež si náš pud představuje. —

Zdaž nepadli s radostí naši národní hrdinové! Pro ně byla vlast něco, o čem se nedisputuje, něco absolutního, jakoby jí dávali božský ráz, ať již na ni patřili jako na věc zahrnutou ve vůli Boží, pod formou povinnosti a dětinné lásky, nebo nechť následovali instinktu, jenž chová v sobě mimoděk tyto závazky. Věřili ve vlast, doufali v ni, milovali ji, Bohu nebo jako Boha. — Hrdinství poznalo smysl pravého života. Tři theologické ctnosti nejsou často na pravém místě, ale kdo by mohl říci, že tu nežijí? Nuže, tyto ctnosti jsou hlavními lidskými ctnostmi, a zároveň theologickými, ba, takřka božskými.

Těže povahy jest to, co se nazývá „vítězným duchem“. Tentýž cit, jenž nám velí hájiti vlast, žene nás k tomu, abychom ji vrátili k jejím určení. Chceme je znovu vystavěti. Každý chce si vystavěti svůj dům, upevniti budoucnost, a jest to zcela správné. Zde v tomto životě máme skromné povinnosti a věčné věci nás vábí. Ach, věčnost se tají v této touze, cíl veškerenstva, poněvadž jest v ní i oddanost, poněvadž v ní nalézáme i smysl všech příčin a budoucnosti, smysl vznešených vzletů, pochopení božského.

To vše platí o ekonomii. Nechť si o tom myslí cokoliv slepí pozitivisté, toť uzal, do něhož se sbíhají veškeré otázky. Musíme ustavičně a především držeti se této perspektivy. Tak jenom budeme moci lépe posuzovati skutečno. Neboť skutečno pochází ze zákonů a z příčin, a to, co vidíme, prýští z neviditelného.

Le on Bloy :

DUŠE NAPOLEONOVA.

(D o k o n ě n í.)

IV.

Přichází mladý muž, který nezná sama sebe a který jistě myslí, že jest neskonale vzdálen nadpřirozeného poslání — ač-li myšlenka taková na takové poslání může vzniknouti v jeho duchu. Má smysl pro válku a dychtí po vojenském postavení. Po mnoha svízelných a pokořováních dávají mu ubohé vojsko a na ráz probouzí se v něm nejodvážlivější, nejneomylnější vůdce. Zázrak se začíná a nekončí se již.

Evropa, která neviděla nikdy nic takového, jme se třásti. Tento voják stává se Pánem. Stává se Císařem Francouzů, potom Císařem západu — C í s a ř e m, prostě a naprosto pro celé trvání věkův. Poslouchá ho šest set tisíc válečníků, jichž není možno přemoci a kteří ho zbožňují. Dělá, co chce, obnovuje, jak se mu líbí, tvář země. V Er-

furtě, v Drážďanech zvláště, má vzhled nějakého Boha. Mocnářové mu lízají nohy. Zastřelil slunce Ludvíka XIV., oženil se s nejvznešenější dcerou světa, pyšné a zpergamenovatělé Německo nemá dosti zvonů, děl nebo fanfár, by poctilo tohoto Xerxa, který si vzpomíná s pýchou, že byl poddůstojníkem dělostřeleckým před dvaceti pěti lety, nemaje ani halěře, ani zlámané grešle, a teď vleče dvacet národů na výboj Východu.

Jedno počasí roční uplyne a hle, zaduje »mrazivý buran, jenž sežírá hory, sicut igne«, praví Sirach. Poddůstojník z r. 1785 vrací se pěšky, plouhaje se sněhem, opíraje se o hůl, a za ním vleče se několik zápasících se smrtí. Ale jest poražen jen nebem, není ještě určeno, by byl poražen lidmi.

Bůh miluje toho hrdého vznešence a kormouti ho z lásky, aniž chce jej nadobro porazit. Bůh shlížel se v tekuté krvi sečí a

řeží, a toto zrcadlo mu vracelo tvář Napoleonovu. Miluje ho jako svůj vlastní obraz; láská tohoto Násilníka, jako láská své Apoštolu, své Mučedníky, své Vyznavače nejsladší; hladí ho něžně svými mocnými rukama jako hradní pán by hladil plachou pannu, která by se mu vzpírala svléci se. Jistojistě na konec strhá s něho šaty tak naprosto, že králové budou zaměstnání třicet nebo čtyřicet let hádkami o jeho cáry. Ale nechce, aby to bylo na prvý ráz. Ba pokouší se o to třikráte, 1813, 1814, 1815, tři Epifanie bolesti!

První a nikoliv nejméně hrozná jest ta, která se podobá nejvíce potopě V. století. Obrovské armády svrchované Koalice obnovují dosti dobře Huny, Sarmaty, Svěvy, Alány, Sasy, Gothy a Vandaly z Trestání Říma. Všechny tyto barbarské psi smečky zakusují se do slabin Lva Zmrzačeného, ale nepřemoženého. Couvá říče bolesti a pýchou a vrací se do Francie, kde káže bojovati dětem, přeměněným v legionáře, a děti bojují jedno proti deseti mužům. Olymp nebo Walhala pitomých bohů znovu se otřásají. Zrazeného posléze vůdci, které byl zplodil a porodil, vypuzují na výsměšný ostrov Sancho Panzy.

Všemu jakoby byl konec. Bratrovražděný a zhýralý stařec pokouší se moulati Francii svými dásněmi. Nepřemožitelný se znovu zjevuje, naposledy, a jak zázračně!

Království Ježíše Krista a jeho Matky, vyčerpané z krve, prokvané bolestmi, vrhá se ihned k němu, vyrážejíc výkřiky lásky a něhy. Jest 1815, běda! a Waterloo! Bijí se jako andělé v zoufalství. Bijí se proti celé Historii, bijí se proti šedesáti věkům! Toť pohroma, a Johanna d'Arc pláče na všech cestách. Napoleon, který přinášel vítězství, jest dohnán skrýti se do křovisek podél cesty ústupu, nechtěje býti poražen leč sám sebou.

Nepochopitelně odříká se po druhé, když se mu všechno zhnusilo, a dokonává na Svaté Heleně mezi myšmi a štíry Anglie.

V.

Takové jest historické to tajemství, nižádnému jinému nepodobné. Kdysi, za dob mého mládí, ba i později, když jsem miloval dobrodružné romány nebo melodramata, viděl jsem, že mne zvláště vášnivě zaujímal nejistota o totožnosti osob. Toť veliké, ještě dnes nevyčerpané zřídlo pathe-

tické Bájivosti. Od Oidipa a Jokasty se to nezměnilo. Jest podstatno, aby heroj, ať jakkoliv intuitivním ostatně si ho myslíme, sám sobě byl osobností hádankovitou. Tato neztratitelná mohutnost banální myšlenky spočívá bezpochyby na jakési hluboké předtuše. Jest to účinek přímého, ale prastarého vidění lidského stavu. Řekl jsem to, každý člověk jest na zemi, aby znamenal něco, čeho nezná, aby byl takto parcelou nebo horou neviditelných látek, z níž bude vystavěno Město Boží. Neviděti v Napoleonovi než člověka většího ostatních zajisté, ale neznamenajícího nic nad jeho činy, toť prohlásiti za neplatnou Budoucnost i Minulost, zbaviti hodnoty celou Historii.

»Ego dixi, dii estis. Řekl jsem: Bohové jste«, tvrdí Mistr a Pán. Ah! ovšem, jsme aspoň obrazy Božimi, monstrancemi jeho tajemství, a jistotně Napoleon jest nejzjevnějším ze všech, na něž bylo možno patřiti. Nemyslím, že by bylo v celém jeho životě nějakého činu nebo okolnosti, které by nebylo možno vykládati božsky, totiž ve smyslu předobrazování Království Božího na zemi.

Rodí se na ostrově. Válčí ustavičně s ostrovem. Když padá ponejprv, jest to na ostrov. Posléze umírá zajatec na ostrově. — Ostrovan rodem, ostrovan zápolením, ostrovan nezbytností žiti, ostrovan nezbytností umřiti. I když držel Evropu ve svých rukou, i ve svých nejstrašnějších bitvách, věčné burácení vln Okeánu pokrývalo, ohlušovalo pro něho rachot děl. Byl žádostiv panovati nade všemi moři, i byla mu pevnina vždycky překážkou.

Jako veliký koráb, sevřený v ledech, byl ustavičně svírán zeměmi a nepodařilo se mu vybaviti se z nich. Dvacet let deptal zuřivě pevninu, neodpouštěje jí, že se stavěla proti dobytí toho anglického ostrova nepřístupného, s něhož by býval bezpečným Vládcem Atlantika a Středomoří, obkličuje jeho lodstvy stará království a staré říše, a čině tak ostrov z celé země, jiný ostrov nesmírný, jako jeho sen! Tacete et ululate, qui habitatis in insula, jakoby byl říkal s Prorokem při každém svém kroku, a — marně.

VI.

Vydává dekret o pevninské Blokadě, nejobrovštějším záměru, jaký kdy byl pojat. Celá evropská pevnina uzavřena a zamčena,

tři sta milionů lidí, bude-li třeba, odsouzeno ke zkáze a k zoufalství, aby Anglie, daná do klatby národů, byla dohnána vydání klíče a trojité závory žaláře okeánův, a málo k tomu chybělo. To připomíná ve velkých rozměrech proslulé Interdikty Středověku, tolik rozrušující, když na ně teď vzpomínáme. Dekret apokalyptický! Působí dojmem, jako by byl vydán v předvečer posledního Soudu. Jsou andělé a polnice na všech okřících nebe.

Ale Skythové a Sarmati se právě rodí k západní civilizaci. Není-liž spravedливо, aby i oni měli kdy shniti? Vzpírají se obětovati! Napoleon vrhá se na ně s deseti armádami. Nuže, Bůh chrání barbarů. Báječní a nepřemožitelní válečníci jsou ubiti zimou, a Blokáda se stává nemožnou. Stejně nemožným od nynějška Panství světa.

A přece bylo to krásné, dojísta příliš krásné pro toho Boha žárlivého, který nechce společného držení. Když se ráci zjeviti

plně na konci konců, jakmile totiž všechny obrazy budou vyčerpány, bude třeba, aby učinil něco podobného tomuto Úmyslu Napoleonovu. Tehdy, ale jen tehdy zví se, jak to bylo krásné! Zajisté v té chvíli Bůh bude míti před sebou a proti sobě ostrov, aby ho pokořil, zahubil, Ostrov Svatých kdysi, stavší se ostrovem tragickým a zachmuřeným, ostrovem Zapření, Odpadlictév, Pokrytectév, Zrad a Pýchy. Tuze třeba, aby nějakým způsobem oddělil se od pevniny Víry, i té již vězící v dokonalém zhovadění.

Neboť bude nezbytno, ó Ježíši, jenž se nazýváš vlastními rty Synem Člověka, abys se spokojil s pramálem, kdybys od té chvíle všeho zázračně nezměnil. Protože jest neodvratno, aby se všechny obrazy splnily, budeš míti právě tak, jako tvůj Napoleon, překážku zimy a barbarů. Ale zároveň budeš míti, čeho on neměl, čím totiž učiniti ze svého lidu cosi jako nový lid, jenž nebude leč malounko pod anděly.

CO ŽIVOT DAL.

Náboženské poměry u nás. Všimnu si dvou faktů z Prahy, které jsou hluboce význačny v nynější době. Je to předně stále rostoucí návštěva májových pobožností, jež se pořádají ku počtě Panny Marie, a neodbývání již četných táborů lidu, na nichž se mělo manifestovati pro odluku Církve od státu. Tábor jest svolán a nikdo vyjma referentů nepřijde.

Obě tyto události jsou ve vzájemném vztahu. Květen jest měsícem Mariiným a Maria jest Matkou dobré rady. Kdo věří v Absolutno, kdo věří v právo Boha jako tvůrce na jeho dílo, jímž jest svět a člověk, bude viděti v tomto zadržení rouhání a nízkosti, jimiž jsou ty tábory, hlas Matky dobré rady. Bude v tom viděti zároveň rosu, již svolává na náš kraj modlitba ctitelů Boha a jeho Matky.

Ještě jeden vztah jest zde. Mariánské pobožnosti jsou úctou Marii dávanou. Jsou zároveň zpěvem, jež pje duše na čistotu a pokoru. Jsou apotheosou těchto dvou ctností křesťanských, které se vtělily se svolením Božím v ženu a uschopnily ji, aby byla matkou Slova. Tábory, jak nyní je vídá naše

vlast, volající po odštěpení Církve od státu, jsou holdem hrubosti a pýchy. Jsou zpěvem, jež pje český člověk na své znečištěné já. Jsou apotheosou těch dvou ctností lidských, jež vymyslel člověk svedený filosofií humanity ke kultu osobního já.

Nechci psáti, jak to činí katolický denní tisk, o závratném růstu citění náboženského. Myslím, že tomu tak není. Zdá se mi jenom, že v podvědomí těch mas, sváděných a svedených, hlásí se cosi, co jest úctou, co jest schválením, co jest chválou těch dvou ctností křesťanských: čistoty a pokory. Zpustošením zpustošena jest země, poněvadž není, kdo by uvažoval v srdci. Člověk neuvažuje, nedívá se do sebe, ale zastřeli jeho pohledu i výhled do nebe. Ale v nitru, na pokraji samé propasti, to táhne k životu. Věky vložily do srdce vědomí velikosti a krásy, a den jich nevyrve. To podvědomí, ten hlas pudící lidi do chrámu, jest hlasem člověka stojícího nad propastí, do níž se má sřítit. Cítí i přes všechno křičení a přes všecken hluk slyší ten hlas, pravící mu: »Tvůj růst a tvůj pokoj a tvůj život jest odvislým neodvolatelně od

čistoty a pokory. Tvůj pád a tvá rozervanost a tvá smrt bude nezbytným a neodvratným důsledkem, přijmeš-li jako jediné kredo životní kredo v sebe. Člověk jest ten, jenž potřebuje. Nemůžeš žít sám sebou a můžeš jedině žít v odvislosti od Boha.«

Harmonie, jež jest darem dítek Božích, jest konečnou touhou každého tvora s nesmrtelnou duší. Disharmonie, jež byla dána darem Satanem v ráji prvním rodičům lidstva, jest mukou každého člověka, jíž se touží zbavit. Ohlédněte se dnes a budete viděti onu disharmonii na všech stranách, ve všech povoláních, v četných srdcích. Nedivím se nikterak, zřím-li dnes ve chrámu člověka naslouchajícího kázání a bouřícího zítra proti Bohu. Disharmonie. Satan jest stělesněním pýchy, lidský vzdor hlásá pýchu. Cesta od ní k pokoře jest dlouhá a obtížná a vede jedině před chrám. Proto jest zjev výše vyřčený potěšujícím, poněvadž člověk jest již na cestě. Ti, kteří došli dále, mají velikou povinnost. —

Dvě moci bojují u nás proti katolicismu: protestantism a židovství. T. zv. sekta československá, která na počátku hlásala, že učením svým se neliší od katolické doktriny, pluje dnes ve vodách protestantismu úplně. Českobratrská církev, toť protestantism, ne český, nýbrž protestantism německý. Židé se dovedou spojití s každým a peníze jejich budou podporovati všechny, kdož stojí proti katolicismu.

Světcí, jako svatý Bernard, hlásají, že nikdo nebude Bohem opuštěn, kdo vzývá Marii. Protestantism zavrhuje úctu mariánskou jako zavrhuje uctívání všech svatých. Češi uprostřed zmatků a zápasů o Boha, začínají pozdvihovati svých očí k Marii. Není to dobrým znamením do budoucna?

V zápolení dvou myšlenkových světů, které neustává, bojuje se několika způsoby: tiskem, slovem, lží.

Slovo jest výrazem mé osoby, jest mým tvořením. Jaké jest mé nitro, takovým bude i mé slovo. Je-li mé nitro plným pýchy, bude mé slovo chvástavým; je-li nitro mé čistým, bude mé slovo čistým a bude se vznášeti do výšin, neboť se bude báti prachu a špíny; je-li mé nitro prázdným, bude mé slovo duňet jako prázdná nádoba. Slovo jest ovocem, podle něhož poznáme, jaký je ten, kdo stojí před námi.

Slovo jest dnes zbrání v tisku, ve schůzích, v soukromém obcování. Byly doby,

kdy se bojovalo mečem, a kdy vypuštění krve dodávalo zdraví národu. Kdy slovo bylo nabito blesky, ježto v paměti lidstva hluboko tkvěla vzpomínka na Slovo, které bylo učiněno tělem. Kdy proto se nesneslo zneuctění slova. Dnes již lidstvo nezná ceny a váhy slova, poněvadž udusilo v sobě vše, co mu připomíná vznešenost. Nezná váhy slova téměř nikdo, proto člověk lže a proto příliš mluví. Přečísti každý den řadu novin, katolických i nekatolických, a míti ověřenu tuto pravdu, jest samozřejmým. Žije se pro den, zapomíná se na vznešenost. Říká se tomu též: třeba získat široké masy, široké vrstvy.

Cítí se, jak je třeba kněží, kteří by hlásali slovo Boží. A jest bolestné, že jich stále ubývá, a že budou brzy celé farnosti bez kněží. Jak bude vypadati ten lid, mezi kterým budou řádit tací Brodští a Farští a j., když nebude míti, kde se zachytiti? Proto myslím, že jest neodpuštělným, jestli náš denní tisk, který by měl sdělovat tajemství Slova v této době, dovede jen se chvástat o síle katolicismu u nás, sdělit každý, někdy i hrubý vtip o nepřátelích, který však není s to prohloubit, zdůvodnit, sesílit vědomí kredo těch oněch, jež jim musí býti životem. Slova »Já jsem cesta, pravda a život«, musí býti etikou i estetikou všech, kteří jsou dnes postaveni v čelo hnutí. Je v těch slovech zahrnuto poznání, mluví i o způsobu, jakým dlužno postupovati. Jen se nad nimi zamyslíti.

Po vyjití sedmého čísla Života jsem obdržel několik dopisů, které mají příbuznost s tím, co jsem napsal. Dovolím si citovati. Jeden kněz-vychovatel mi píše: » tisknu Vaši rukku, jež psala tak důrazně o nutnosti víry a práce pro víru a o srdci všeho, Eucharistií. Modlím se za Vás, aby žádné »zkušenosti« ve Vás neubily těchto »fantasií«. Dějí se v naší činnosti omyly a klamy; nejosudnější je ten omyl, který přezírá prvou realitu — nadpřirozeno, milost. A poklady svaté nebývají vždy ve svatých rukou. Soustředte se na Krista a oddejte se mu!«

A jiný, starší již kněz, píše: ». . . mám opravdovou radost, když čtu, že náš tisk se šíří, že roste počet odběratelů. Ale přál bych si jen, abyste si byli všichni vědomi, na jejichž slovo vždy toužebně čekáme, že válka a lakota zkazily to srdce lidu i našeho, k nám se hlásícího. Mělo by se více hledět, aby se vychoval ten lid k bliženecké lásce a ku pochopení evangelia. To čekáme od Vás, mla-

dých laiků, a prosíme Vás, modlíme se za to, abyste nás nezklamali.»

Jeden laik mne žádal, abych vyzval všechny odběratele Života, aby hleděli prvý pátek v měsíci, u vědomí, že všichni se spojují za jedním cílem, prositi Srdce Páně, aby na vypráhlou roli českou seslal hojně deště a hojně dělníkům opravdových a nebojácných. »Zač prosím Srdce Páně, vše se mi splní« dodává.

Nuže, drazí odběratelé Života, založte rodný krb, v němž bude hářati oheň Lásky k Srdci Páně i oheň Lásky Srdce Páně, oheň, jenž se bude šířit a vše zapálí.

J. K.

Znepokojující doklad. Po všechna staletí zvykli jsme si my, mudrci israelští, scházeti se v synedriu, bychom přezkoumali své pokroky na ovládání světa, kteréž nám Jehova zaslíbil a svá vítězství nad nepřátelským křesťanstvím. Letos, shromáždění u hrobu svého ctěného Simeona-ben-Chudy, s pýchou můžeme zjistiti, že nás minulé století přivedlo k cíli blíže a že tohoto cíle bude brzy dosaženo.

Zlato vždycky bylo a bude mocí neodolatelnou. Použito rukama zkušenýma, bude nejužitečnější pákou pro ty, kdo je mají a předmětem zášti těch, kdo ho nemají. Zlatem se koupí nejvzpornější svědomí, zlato určuje cenu všech hodnot, kursy všech výrobků, vyhoví se půjčkám států, jež potom jsou odvislé od naší milosti. Již jsou nejhlavnější banky a bursy celého světa, dluhy všech vlád v našich rukou.

Druhou velikou mocí jest tisk. Tisk bez ustání opakuje jisté myšlenky činí je konečně přijatelnými za pravdy. Divadlo koná služby podobné. Všude tisk i divadlo slouží našim směrům.

Neunavně chválíce demokratické soustavy, rozdělíme křesťany v politické strany, zničíme jednotu jejich národův a nasejeme do nich nesvornosti. Sesláblí křesťané podlehnou zákonům naší Banky, kteráž vždycky jest sjednocena a vždycky našim účelům oddána.

Poženeme křesťany do války, využívajíce jejich pýchy a jejich hlouposti. Oni se budou ubíjeti a uprázdní místo pro našince.

Snažme se v náhradu za zlato dáti do oběhu peníze papírové; naše bedny pohltnou zlato a my budeme určovati cenu papírových peněz, což nás učiní pány všech existencí.

Čítáme k svým lidem řečníky, schopné tvářiti se nadšenými a přesvědčovati zástu-

py; rozešleme je mezi národy hlásat jim převraty, kteréž mají lidstvo obšťastniti. Zlatem a lichocením získáme proletariát, jenž obstará zničení křesťanského kapitálu. Slíbíme dělníkům mzdy, o jakých se jim nikdy ani nezdálo, ale my také tak zvýšíme ceny potřebných věcí, že naše zisky budou ještě větší. Tímto způsobem připravujeme revoluce, kteréž křesťané sami udělají, ale jejich ovoce sklídíme my.

Svým posměchem a svými útoky učiníme směšnými a protivnými jejich kněze, a jejich náboženství učiníme tak směšným a protivným, jako jejich duchovenstvo. Budeme potom pány jejich duší, neboť naše zbožná příchyllost k našemu náboženství a k našemu kultu dosvědčí, jak obojí jest povýšeno a jak povýšeny jsou i naše duše.

Již jsme umístili své muže ve všech důležitých postaveních. Snažme se »goimům« dodávati advokáty a lékaře. Advokáti jsou zasvěceni do všech zájmů; lékaři, dostanou-li se do domu, stanou se zpovědníky a vůdci svědomí.

Ale obzvláště okupujme v y u č l o v á n í. V něm šíříme myšlenky, jež nám jsou užitečny a hněteme mozky podle své chuti.

Upadne-li našinec nešťastně do rukou spravedlnosti u křesťanů, pospěšme mu na pomoc. Vyhledejme tolik svědků, kolik jich jest potřeba, bychom ho zachránili od jeho soudců, dokud nejsme soudci sami. Vladaři křesťanstva, nadutí ctižádostí a ješitností, obklopí se přepychem a četnými vojsky. Dodáme jim všechny peníze, jež jejich šílenost žádá a budeme je držeti na uzdě.

Nečiňme překážek sňatkům svých mužů s dcerami křesťanů, neboť jimi pronikáme do kruhů nejvíce uzavřených. Provdají-li se naše dcery za »goimy«, nebudou nám méně užitečnými, protože děti židovské matky náleží nám. Šíříme myšlenky volného manželství, bychom u křesťanských žen zrušili příchyllost jejich k zásadám a zvykům náboženství.

Od staletí synové israelští, pohrdaní a pronásledovaní, pracovali, aby si razili cestu k moci. Docházejí k cíli. Kontrolují hospodářský život křesťanů, jejich vliv převládá nad politikou a mravy.

V jistou hodinu, předem určenou, rozpoutáme revoluci, jež uvrhne všechny třídy křesťanstva do bídy a konečně nám křesťany zotročí. Tímto způsobem se splní slib, Bohem jeho národu učiněný.

— Tak zní doslovně řeč rabбина Reich-horna u hrobu Velikého Rabбина Simeona-ben-Chudy v Praze roku 1869! Dle zpráv »Russie Iuive«. Nolského uveřejnila nedávno »La Vieille France« tuto pro filosofa světových dějin prazajímavou řeč. — Že národové a státy, plemena a rody pravý život naléztí a udržeti mohou jenom a výlučně v lůně Církve Kristovy, to jest zlatým dnem světové historie; my však dneska žijeme v »Evropě saecularisované«, jak se vyjádřil Solovjev ve své klasické knize: »La Russie et l'Église universelle«. — Ale i v této saecularisované Evropě, v tomto paživotu nemůžeme — sledujeme-li s klidnou a trvalou pozorností děje a události své doby — popřítí jisté jednoty, jisté negativní důslednosti. »La Vieille France« 13. dubna 1921 dodává: »Politika velkých i malých států jest řízena krytou jakousi mocí, kteráž za účelem svým chodí a celý svět nenápadně sice, ale jistě nutí do své dráhy.« Zřídka jenom stane se, že takový pronikavý blesk na okamžik rozdělí temno, hluboké temno, zahalující nesvobodný tisk: Octnuli jsme se na nejkrajnějším kraji propasti? Videant consules! Rozumnější, hlubší znatel poměrů však, ten mluví jinak; on vyvolá: »Videant catholici!«

A. S. T.

Rozkvět katolicismu III.

(I. v čísle 15. března, II. v čísle 15. dubna t. l.)

Portugaly. Začátky katolického hnutí, obrodu katolického života v Portugalu vpadají ještě do doby nejhouževnatějšího pronásledování zednářskou státní mocí. Tehdáž tvořil se docela potichu »střed akademický v Coimbru«. Akademický střed stal se skutečně středem katolické práce a brzy vznikly katolické organizace i v Lissabonu, Bragě, Portu, Guimarsaes a jinde. Profesorům různých škol katolicismus ovšem dále nebyl ničím jiným, než vědecky odbytou pověrou; snížiti a zlehčiti jej v očích studentů vždy patřilo k vědeckému akademickému řemeslu. Jednoho krásného dne však stal se zázrak: katoličtí studenti vystupovali po prvé veřejně a tu se ukázalo, že jim náležela již většina! Nejlepší žáci jsou katolíci a z jejich středu vycházejí katoličtí profesori, soudcové, lékaři, kteří v novém svém působišti se stávají apoštoly.

Nejnebezpečnějším nepřitelem katolického hnutí jest i zde Y.M.C.A., spolek proselitářství, kterýž v Mondeju otevřel luxusně zařízený domov.

Z Německa. Od Velikonoc 1921 trvati budou 6 roků bohoslovecká studia, neboť nával příkrých problémů vyžaduje rozšíření studia a mravní úpadek prohloubení duchovní výchovy.

Švédsko. Malý sice, ale nadšený kroužek mladých katolických sil úsilovně pracuje, aby včas se šlo vsčít »katolickému« hnutí v protestantismu, kteréžto hnutí bez římsko-katolického dokončení vždy zůstati musí polovičatostí. Pravé křídlo švédského protestantismu žádá sukcesi, episkopální systém, ale nechce »římštit«. Proto nyní vydávají katolíci měsíčník »Credo«, kterýž chce působiti ne polemicky, nýbrž pozitivním přesvědčením.

Z Říma. Papež oslovil veškeré studenty a profesory katolických universit ve slavnostní encyklice k 600. výročí Dantea Alighierih o. Rozhodně doporučí studium Dantových děl, neboť on znamená nádherné oslavení katolického náboženství a katolické nauky. Útoky na papeže a církevní dogmatiky lze porozuměti z poměrů časových, zhořklých zkušeností a nedorozumění. 15. května bylo 30. výročí oběžníku papeže Lva XIII. o situaci dělníků. Můžeme-li dnes prohlásiti otázku dělnickou za zásadně rozluštěnou, dělnictvo za rovnoprávný úd jiných stavů, jest to zásluhou papeže Lva XIII., sociálního papeže, kterýž dílo života svého, skoro stoletého, korunoval touto monumentální encyklikou a to v době, když liberální kruhy celého světa na takové »rozprávký« ještě se smáli, když obchodní liberalismus židliv a Angličaniv otázku dělnickou úplně ještě dovedl zamlčeti. Jako breviář jest stálým průvodcem každého kněze, měl by výtisk encykliky z 15. května 1891 býti stálým ručním zrcadlem každého v politickém životě činného katolíka!

Francie. Vůdce socialistů a zednář Aldy vrátil se do katolické církve a to několik hodin před smrtí svou. Ve slavné listině před svědky a ještě úplně při vědomí prohlásil návrat k víře svého mládí a zakázal si veškerou zednářskou součinnost na pohřbu. Příbuzní zednářskému pronásledování »bývalých« bratrů jinak uniknouti nedovedli, než tím, že slavili katolický pohřeb v Millau místo ve Varbonnu.

V nejnovější době zakládala se ve Francii nová, veliká organizace: »La Ligue spirituelle des groupements professionnels catholiques«. Duševní liga povolání stavů katolických. Název nazna-

čuje podstatu nové této organizační myšlenky; pro nedostatek místa však ponecháme si další zprávy na příště.

V Kanadě založen byl »Svaz katolických obchodních cestujících«. Nikde na světě obchodní život není tak čilý, tak rychlý jako v novém světě, nikde reklama tak vytvořeným, rafinovaným faktorem denního života. Svaz pěstuje v první řadě náboženské sebevzdělání ve kvapu obchodního života a v druhé řadě také intenzivní odborné studium a zdokonalení se. Představte si, jakou moc reprezentuje 600 mladých, nadšených katolických mužů, a to obchodních cestujících, amerických! Je to úchvatně moderní myšlenka: Cestující snaží se chefu svému získati zákazníky a zároveň Bohu svému duše!

Mexiko. Náboženská situace stále se zlepšuje. Na hoře Cubilete, zeměpisném středu Mexika, zpřímí se velikánský národní pomník — socha nejsv. Srdce Ježíšova! Skoro všichni biskupové octnou se zase ve své diecési. V hlavním městě zřízen byl sociální sekretariát pro celou zemi a centrální seminář pro nejpotřebnější diecése. Biskupové na společné konferenci prohlásili neodvislost svou od politické strany kterékoli; žádají však, aby laikové (!) co nejvíce pracovali i na území politickém k blahu vlasti své. V San Francisku spolek stavebních dělníků sjednotil se svými dávateli práce úmluvu, dle návrhů v jednom pastýřském listu katolickým arcibiskupem založených tohoto obsahu, že veškeré diference mzdy atd. v budoucnosti mají býti rozluštěny výrokem soudu rozhodčího: předsedou tohoto soudu byl volen arcibiskup Hanna sám, neboť jedině do jeho nestrannosti obojí mají úplnou důvěru! Dělnictvo slavně pro vždy se zavázalo, zřící se prostředků boje, jako stávka, obstrukce, sabotage.

Severní Amerika. »National Bible Students Association« s nevraživou intenzivností proti všemu katolickému vystupují a užívají také všech starých, dávno už vyvrácených pomluv proti papeži a Církvi ve svých letácích. Proto čtyři rozšiřovatelé soudem new-yorkským byli odsouzeni! Dle nejnovější statistiky jest nyní ve Spojených Státech 25 milionů katolíků, to jest o 5 milionů více než r. 1910. Z dobrovolných darů udržuje se 10.000 farních škol, ačkoli katolíci musí přispívati zároveň na státní školy. »National Catholic Welfare Council« ve Washingtonu sděluje následující překva-

pující data o vzletu katolického vzdělání v Americe: 97 katolických kolejí, z nichž 74 pro muže, 23 pro studentky, čítá 15.566 studentů a 3325 studentek. Kulturní práce Církve v moderní zemi!

A. S. T.

Blahoslavený Petr Kanisius. K 400. výročí narození jeho 8. května 1521. Doba jeho podobá se v mnohém době naší; bylať to doba odpadu, rozkolu a degenerace a proto čas apoštolátu, obnovení a regenerace v Kristu. Několik výroků svěťce ukazuje, jak on chápal tragedii doby své, palčivou vážnost práce, odpovědnost »děti světla«. »Nejedná se hlavně o to, získati provincie, Německo snad, pro Církev, nýbrž ten jest úkol náš zachrániti duše, mnoho duší, jim samým k vůli.« — »Divím se skutečně, jak on (jistý duchovní) klidně může spáti, když žije tolik tisíc duší za tím hyně.« — »Kéž by naše láska k nepřátelům byla ještě větší než jejich horlivost pomlouvati nás! Vskutku, oni si to zaslouží pro Krev a Lásku Krista! K tomu třeba přičísti, že přemnozí chybní z nevědomosti.« — Jistá těžká vážnost, vážnost hrozné doby, charakterisuje obcování Petra Kanisia s Bohem svým. Vášnivý zápas o duše, uvědomělý duch pokání, v tom jest porozumění pro tragiku dnešních poměrů! Hospodine, posílej pracovníky na vinici svou! A. S. T.

Centrum v Německu. Není tomu dávno, oslavovali katolíci němečtí padesáté výročí Centra i založení velikého deníku Centra, »Germanie«. Čekal jsem, že český tisk katolický povšimne si této události, vysvětlí význam Centra pro německé katolíky a srovná události německé za kulturního boje Bismarckova s poměry našimi. Nedočkal jsem se.

Centrum bylo připravováno v Německu již před velkou válkou německou r. 1870. Görres, A. Reichenperger, Malinckròdt snili o mocné politické straně, která by hájila zájmy katolíků oproti protestantismu i oproti vzrůstající síle odporu v liberalistických vládních kruzích říše pruské, odporu proti katolickému kředu. Manifest z r. 1870 z 28. října, podepsaný 52 poslanci, má již cíl zjednotiti právo spravedlnosti a svobodě, kterou začínal Bismarck šlapati.

Vlastní strana »Centrum« byla založena za války prusko-německé r. 1870, 13. prosince a za několik dní po tomto založení vyšlo prvé číslo deníku »Germanie« 17. prosince.

Doba, v níž byly učiněny tyto dva kroky, jest pro německé katolíky dobou velice těžkou. Jest v Německu tehdy položen základ ke schismatu. Döllinger, člověk, jemuž nelze upřít hlubokého vzdělání, postavil se proti dogmatu, jež r. 1870, 18. července bylo na sněmu Vatikánském prohlášeno, dogmatu o neomylnosti papežově, odštěpil se od církve římsko-katolické a založil církev starokatolickou. Její učení by se dalo shrnout ve věty: Neuznává celibátu kněžského, zpovědi; chce zavést a zavede jazyk německý do liturgie; volně vykládání Písma svatého prohlašoval; byl nadšen pro protestantism a anglikanism.

Mimo to vyhlásil Bismarck katolíkům t. zv. Kulturkampf, kulturní boj, v němž chtěl za každou cenu katolicism z Německa vykořenit. Ovšem, proti Bismarckovi již vyvstávali v řadách katolických dva velcí mužové: politik Windthorst a biskup Ketteler, kteří síleni chlebem nebeským v těžkém zápase, zvítězili nad Bismarckem. Nesmí se ani zapomenout, že tehdejší filosofie německá, která jest přímo královnou na všech vysokých učelištích, a již se kde kdo oháněl, byla číře materialistickou nebo nihilistickou: Haeckl, Hartmann, Paulsen a j. a j. A tato filosofie byla vnášena mezi lid, aby byl úplně odtržen od víry v Boha.

Nuže, za takových poměrů bylo založení Centra a Germanie činem tak významným, jako lidové strany u nás.

Proti katolíkům se bojovalo zprvu všelijak: Byli »Římany« a ne Němci — snad tím nadpisem »Germania« chtěli katolíci vyvrátiti tuto námitku —, byli nepřáteli státu, císařství, vlastizrádcí atd. S těmi hesly šly liberální strany do voleb do říšské rady r. 1871 a skutečně se jim podařilo Centrum zdati.

Začal boj. Zrušena katolická sekce pro školy v ministerstvu školství. Ještě r. 1871 vydán kazatelnicový zákon, nařizující, že přísně bude trestán — bylo jich dosti trestáno — každý kněz, jenž užije kazatelný k cílům politickým. V červnu 1872 zákon proti Jesuitům, jímž se nařizovalo, aby Jesuiti a jim podobní řádové opustili Německo. 15. června bylo zakázáno řádovým kněžím vyučovati v klášterních obecných školách. R. 1874 promulgován byl hrozný zákon, jímž se nařizovalo, že každý kněz nebo biskup, který jest suspendován světským soudem, musí opustiti říši, slouží-li dále i přes ten zákaz mši svatou a přísluhuje svatými svátostmi.

V několika měsících 240 kněží, 130 redaktorů, 210 občanů bylo krutě potrestáno. Biskup münsterský, paderbornský, trevirský, arcibiskup hnězdenský byli vsazeni do žaláře. O slavnostech, třeba na výročí Sedanu a jiných pod pláštíkem nacionalismu se pustě štválo proti katolicismu a katolíkům. Redaktoři Germanie, hlavně šefredaktor, kněz Manjuka, byli více ve vězení než na svobodě. Denně dostala redakce až 50 soudních »pozvánek« ze zločinu crimen lesae majestatis. Všechny listy nevěrecké otiskly encykliky papežské nebo listy biskupů a Germanie, otisknuvši je, byla zabavena a redaktoři pohnáni před soud, poněvadž prý štváli lid proti říši, otisknuvše některé stati proloženým tiskem — důvod, kterým odpověděl ministr vnitra 23. února 1875 poslancům Centra.

Přišel rok 1878. Tehdy byly spáchány na Viléma dva atentáty. I zřeli, že je třeba náboženství. Stará Renanova formulka: Ponechte náboženství lidu, aby nezdivočil, byla dobrá i Bismarckovi. A pak bylo den ze dne pozorovati veliký vzrůst sociální demokracie, v níž Bismarck i Vilém zřeli úhlavní nepřátele monarchie pruské. Prostě bylo třeba jinam obrátiti ostří meče a katolíci si oddechli. Začalo se vyjednávat již s Vatikánem o zastoupení, bylo povoleno obsaditi uprázdněná biskupství, zákony byly zvolna odvolávány, jenom zákon proti Jesuitům trval až do r. 1918.

Jest jisto, že kulturní boj způsobil katolíkům veliké rány a žádal od nich mnoho obětí. Ale na druhé straně posílil vědomí, tisk, inteligenci, obětavost, takže dnes němečtí katolíci mohou býti vzorem. Stůj zde statistika:

Centrum mělo r. 1871 poslanců 67,	
» 1874 » 94,	
» 1878 » 103.	

Germanie měla r. 1874 abonentů 6.000,	
» 1880 » 20.000.	

Za 10 let od r. 1871—1881 počet katolických listů německých i katolíků se zdvojnásobil.

Po ukončení boje Centrum, které udatně bránilo práva a svobodu katolíků německých, hledělo prohloubiti svůj program sociálně, hospodářsky a hlavně vychovávat státní nové pracovníky. Zdařilo se mu to opravdu a dnes se uznává Centrum za první státo-tvornou stranu německou a politici centra, kteří jsou vysíláni do vlády, nejsou loutkami, nýbrž vědomými a inteligentními lidmi.

Za války, jediné Centrum postavilo se proti choutkám velkoněmeckým, jež chtěly sanexovat celý svět a Německu podrobili všechny státy ostatní. Centrum bylo r. 1917 pro sjednání míru bez anexí. Tehdy papež Benedikt XV. ve své encyklice z 1. srpna vyzdvihl toto přání německých katolíků. —

Mám dělat srovnání? Jest jasným z tohoto stručného přehledu: Právo a spravedlnost a poctivost mohou býti jediné základem státu.

Sjezd katolického studentstva a inteligence. Mohou býti jen dvě příčiny, které přinutily svolavatele svolati tento sjezd: vytýčení směrnice celého postupu budoucího, nebo ukázaní, že inteligence katolická existuje, neboť hlásí se nejen starší, nýbrž i dorost. Mohlo by se tudíž mluvit o sjezdu pracovním a nebo manifestačním. Jest závažným při celém řešení, čeho jest více třeba: práce nebo manifestace. Práce, neboť manifestovati by bylo předčasným.

Každé dílo bude tím krásnějším, čím více se na ně vynaloží práce. Bude tím úplnějším a promyšlenějším. Nuže, u nás spíše platívalo, že byl někým hozen do větru nějaký nápad, několik lidí se ho chopilo, ale nepromyslelo ho, nepropracovalo. Proto zatím, co cizí země se chlubily velkými organizacemi katolické inteligence, u nás nic. — Zatím co ony poradami vážnými prohlubovaly svůj program, u nás se jen snilo. Zdá se, že i teď má u nás nastati obrát. Jedno snad by bylo dobře připomenouti těm, kteří vyšli s myšlenkou jednotné organizace inteligence katolické. Musí za vším státi jeden člověk, který má hlubokou inteligenci, prozíravost, a který jest přísným. Zdůrazňuji, že jde o vybudování velikého tělesa, jehož znakem musí býti jednota, která jest znamením díla Božího v lidstvu. Ta jednota jest možna, když skutečně etika, estetika, pohled na všechny věci bude určen a veden jediným, jistým a přesným vůdcem.

Představuji si totiž, že ona organizace má oprávnění potom, pokud dovede orientovat naše lidi všechny, náš život veškerý, naše stanovisko celé ke všem proměnám dne a doby, která dovede jasně a jistě říci třeba v otázce sociální, jaké jest jediné spasné měřítko v nazírání na tuto otázku, aby někdo nebyl pak popuzován k manifestaci pro socialisaci a p. Podobně v umění, literatuře atd. —

Kdo zná katolíky české, přisvědčí mi, když jsem vytkl tři vlastnosti vůdce celé

organizace. Snad se mi bude namítat, že nerozumím demokracii nebo cosi podobného. Snad, jest mnoho jiných věcí, jimž spíše je třeba rozumět. Jenom bych nerad, aby opět tato myšlenka sjednocení se stala ranou do vody, nebo organizace, jež bude utvořena, aby byla nedochůdčtem, které by živořilo, odkázáno jen na to, budou-li druzí do něho bít. Žítí z kladu a ne z negace. Tvořit.

Uvažte, jaké vlastnosti má míti tvůrce a dnes takový vůdce musí býti tvůrcem a pak jednejte.

Ale nic polovičatého a malomocného!

Sjezdy. O Letnicích pořádalo se v Praze pět sjezdů stran: komunistický, sjezd čl. socialistů, skupiny Modráčkovy, strany republikánské a lidové. Největšího významu, myslím, měl a bude míti sjezd, který pořádala skupina t. zv. levice sociálně demokratické, či komunisti. Došlo totiž na sjezdu k ustavení třetí internacionály v Československé republice, kterýžto čin nesmí býti podzírán nebo podceňován. Jest jisto, že Šmeral, jenž jest vůdcem strany, se osvědčil výborným taktikem a organizátorem, a že strhl dělnictvo na stranu ruských komunistů v době poměrně krátké a úplně. Ale daleko nebezpečnějším než Šmeral jest řada těch, většinou mladých ještě lidí, kteří jsou ideami komunistickými úplně prosyceni, kteří neznají kompromisu, jimž žije Šmeral nebo Skalák, a kteří mají dosti inteligence i nadšení, jichž je třeba v boji. Jsou to ideologové a komunisté z přesvědčení. Na sjezdu vytýkal jeden z nich, p. Vajtauer, Šmeralovi jeho kompromisnost a jeho váhavost, jež bránila, že již dříve nebyla v Čechách třetí internacionála utvořena. Šmeral v době nedlouhé dvakrát změnil své přesvědčení a kdybych chtěl býti prorokem, řekl bych, že to učiní ještě vícekrát. Ostatně v Rudém Právu, jehož se stává chefredaktorem, bude zříti jeho svlékání se.

Byly by tudíž nyní v republice dvě strany s programem Marxovým. Ale kletbou lidských děl jest, že brzy se třístí. Nemají jednoty, poněvadž jednota jest právem samého Boha. Proto každé dílo, které není s Bohem, nýbrž jest proti Bohu, končí ve zmatcích. Komunisté se u nás též rozdělili. Část se jich přihlásila ke třetí internacionále moskevské a část s posl. Teskou, Brodeckým, Kleinem utvořila novou stranu, t. zv. soc. dem. levice. Lze čekati vzájemný boj všech těchto tří stran, který pro samu ideu socialismu bude jistě zhoubným.

Na ostatních sjezdech silný důraz byl kladen na zakládání a šíření odborových organizací. Čeští socialisté, jimž mládež přechá ke komunistům a kteří po různých experimentech ztratili půdu mezi četnými voliči, hleděli konsolidovati svůj program. Vyjasniti stanovisko strany ke komunismu a k vládě. Nejlépe by prý bylo státi se stranou státotvornou a proto budou podporovati vládu. Samozřejmě, že se stavějí proti bolševismu jako strana pořádku a spravedlnosti, která dovoluje anarchii a nespravedlnost jen proti katolíkům.

Agráři měli na starosti pozemkovou reformu. Manifestovalo prý pro ni 150.000 venkovanů, z nichž též mnoho velkostatkářů, kteří již již čekají, až Pozemkový úřad vše vypracuje, aby se mohli rozdělit s chudými. Ale poněvadž agrární tisk psal, že tímto sjezdem nastává nová fáze dějin, o níž bude psati historik, nebudu se více o sjezdu rozšiřovat. Jen bych poznamenal, že soudný člověk je toho náhledu, že období si tvoří genius nebo mohutná myšlenka, ne však p. Švehla nebo deset korců polí.

Sjezd lidovců měl spíše ráz manifestační. Potěšující byla při něm valná hromada Sdružení katolické mládeže, která shromáždila do Prahy delegáty 536 skupin. I podanými referáty i náměty pro budoucnost zasluhuje uznání. Zdá se, že již naše mládež sestupuje do hloubky. Jen aby stále a všude měla vůdce, kteří by ji učili uvažovat a zamyslit se. Dosud byla činnost spíše extensivní než intenzivní. Ovšem, že byly též dávány resoluce pro rozluky církve a státu na schůzích socialistických a agrárních, ale to již patří k věci.

Útěcha buržoy. Každý má svoji útěchu ve zlých dobách. Jinak by musil propadnouti zoufalství a vzít si život. Skutečně, dnes i v naší zemi jest mnoho těch, kteří nemají útěchy, kteří ztratili naději, a kteří proto končí svůj život samovraždou. Je to stadium bolestné ve vývoji mladého státu, tím bolestnější, ježto krev takto prolitá lpí na četných osobách, a ježto musí býti pomstěna. Dluh, na který jistě vládnoucí kruhy ještě nepomyslili a kterého nevyváží žádné miliardy. Ale vedle těchto samovražd den co den vzrůstá se číslo těch, kteří fysicky vraždí, kteří kradou, loupí a p. Všem těmto vraždám a krádežím předcházely vraždy a krádeže duchovní. Dejte lidu falešnou ideu, dejte ji ze žertu, z kratochvíle, a lid ji bude bráti vážně. A ten lid, svedený tou falešnou

ideou, se bude mstít a ta jeho msta bude hrozná. Bude se mstít za ztracený pokoj a za ztracené štěstí. Již se mstí.

Nuže, jaká zbývá nám naděje v tomto stavu? Toho neřeknu, jenom řeknu, jakou má naději buržoa. Kdybych nevěřil v duši, řekl bych, že buržoa je tvor, který stojí na nejnižším stupni vývoje. Že jest zvíře ve stavu nejpůvodnějším. Uvedu jasný doklad. V »Národní Politice« ze dne 27. května 1921 byli potěšeni ti »škarohlídkové«, kteří mají strach o budoucnost naší vlasti, kterou tolik zalévá krev sebevrahů, která vídá den co den hezký počet vražd, loupeží a p., »N. P.« uveřejnila nějaký list z Ameriky, kde dotyčný psal, že v Americe v ohledu morálním je to dnes velice špatné. Tomu se není co divit v zemi »demokratické svobody« a též se nad tím nikdo nezastavil. Ale »N. P.« dodala, že ti naši pesimisté mohou odvrhnouti svoji bázeň, mohou zavřítí oči před těmi hroznými zjevy u nás, ježto v cizině ten stav není lepším.

Útěcha někoho, kdo je hloupým, podprostředním a kdo může řídit dále, ježto v cizině se řadí rovněž. Vždyť je to po válce, a to je přece polehčující okolnosti.

Útěcha někoho, kdo jest ničemným, poněvadž se dovede vysmáti bolesti těch, kteří jsou, často ne svou vinou, snad i věčně nešťastní. Zatím co ten buržoa se válí celé dny i noci v kalu neřestí a špíny duševní i fysické, kterou nikterak nezastře krásný automobil a podle nejnovější módy ušitý oděv; zatím co celým svým dílem — dílo toť můj život — promrhává síly, jež mu byly svěřeny k dobru Prozřetelností; zatím co zmaterialisovává vše a všudy, kam přijde, umírá řada lidí s klatbou na rtech, umírá na rychlé duševní souchotiny. A buržoa se chechtá! Ach, neplač, vždyť je to jinde horší!!!

A jiný doklad zrůdnosti našeho buržoy. Je to doklad, který předčí největší zpustlosti, jež z historie lidstva známe. Revoluce francouzská byla šetrnější a zločiny páchali lidé nevzdělaní a ne smetánka společnosti, za jakou se pokládají ti naši dobráci. Nuže: »Ve středu v předvečer svátku Božího Těla uspořádala »smetánka« pražská, která svá těla nechává opékat v říčních lázních na Mlýnku nad Prahou, zvláštní zábavu. Mužské i ženské v plavkách a trikotech omrzelo koupání a flirt. I vytvořili skoro nazí posměšný církevní průvod, s baldachýnem, nápodobovali modlitby, jež nahrazovali oplzlými a sprostyými slovy rouhání, parodovali modlitbu

»Otčenáš« způsobem tak nízkým, že to budilo hnus všech, kteří si zachovali špetku mravního cítění v duši. Blasfemie té se dopustila pražská smetánka, ti lidé, kteří se třesou před revolucí bolševickou a rádi by byli, aby lidová strana jim dělala obhájce. V těchto vrstvách jest hniloba až na kost. Dělníka socialistu získáte pro ideu spíše než lí-

di tohoto druhu, jimž všechny ideály i sociální bída jest jen k smíchu.« (Lid, 29. V. 21.)

Zítřka vydá národně demokratická mládež studující »idealistický Zítřek«, kde bude stokrát jmenováno slovo »idealismus«. Nuže, v českém jazyku těch vyvolených se má to slovo překládati jako: prasáctvo. Jinak jsou lháři.

UMĚNÍ.

Český kancionál. Životní síla katolicismu dokládá se u nás k nemalému překvapení nepřátel epochálním dílem, které zbudováno prací katolických kněží, vychází právě v pěkné úpravě ze státního knihoskladu.

Je to Český kancionál. Nikdo nebude pochybovati o jeho důležitosti a včasné potřebě. Chybělo nám opravdu něco, co by se dotklo duše české i v její nejcitlivější stránce, co by jí svedenou zase přilákalo do zapomenutých chrámů, kterých, ani neví proč, najednou začala nenávidět, co by jí znova bylo svědkem, jak je jí volno v katolickém chrámu se pomodlit nejkrásnější modlitbou, českou lidovou písní duchovní, o niž, jakožto osvědčené tepně národního našeho života ve chvílích nejosudnějších, když při vši chvástivosti a vlastenčení nikdo se nestaral, postarala se katolická církev, věrná její strážkyně, ve svých představitelích českých kněží a umělcích.

Výběr písní v Českém kancionálu je bohatý a pozoruhodný. Co tu nakupeno vzácných slov a tónů, kterými kdy srdce česká překypovala v lásce k Bohu.

S radostí pozorujeme, jak katoličtí kněží projevují nevšední úctu duchovním písním i doby husitské a nelekají se jich přijmouti, poněvadž ve svém estetickém i náboženském smyslu dovedou to, co by asi jiní »tolerantní« páni nedovedli, totiž povznést se nad všední a osudnou řevnivost a stranickost. Službě a oslavě Boží zasvěcují vše, i krásnou píseň, ať ji zpíval katolík nebo zbožný husita.

Český kancionál je enchyridionem české písně duchovní. V něm se setkává minulost české písně s přítomností. Vše, co je v něm z dob starých, je jako staré fresky pečlivě a

uctivě renovováno a spolu s písněmi doby renesanční, barokové a doby nové dává ladný obraz čarovného růžence, v němž každý kvítek zní jako zvonek, jásá nebo lká, jak to srdci právě bylo vhod.

Je to ono staré kouzlo církve, které tryská z její božské síly, jehož obdivovatelem stejně byl pohanský filosof jako veleduch Göthův, kouzlo, kterým si podmaňuje i srdce kamenná, kouzlo, dýšící z její nesmrtelné, slavné a veliké syntese krásna, jaké vybuďovala ve svých chrámech a liturgiích.

Pravými perlami Českého kancionálu jsou písně rorátní v harmonisaci Novákově (tu a tam prof. Vosykou pozměněné) a mnoho jiných písní doby starší. Platí o nich slovo Horatiovo: aere perennius. K nim se druží písně tvorby moderní se svými vlastními harmonisacemi a umělým rázem. Zvláštní zmínky zasluhuje Foersterova Modlitba za vlast a mešní píseň na slova Xav. Dvořáka »Hospodine rozpomeň se země«. Zvláště tato poslední je pozoruhodná. Ovšem musí býti slyšena ve své originelní harmonisaci.

V ní mistr Foerster vlastně vytvořil parafrázi starých písní vzoru Hospodine, všech věcí Pane, obohacenou vymoženostmi moderní harmonie a melodie, vznešenou modlitbu, která mně připadá jako věštecký hlas, jehož pochopit není dáno každému. Tato píseň potřebuje své povznesené chvíle, zvláštní dispozice duševní, jako obraz Fra Angelikův nebo Raffaelův potřebuje zvláštního světla, aby duše pochopila jeho krásu a velikost.

Uměleckou hodnotu Českého kancionálu uzavírají vkusné a náladově přiléhající obrazy Urbanovy. Jsou snad posledními tahy

šťetce nadějného toho umělce a proto tím milejší a nám vzácnější. Český kancionál mně připadá jako jitřenka, zvěstující šťastné ráno po tmavé noci, jako velikonoční Resurrexit s jásavým Alleluja, letící po milých vlastech našich, kudy šla nedávno smrt a kde ještě vane její mrazivý dech.

Český kancionál chce být Vzkřisitelem, jakým byla česká náboženská kniha v 17. století. Tu sílu Český kancionál má v sobě. Snad ji ani netušíme.

Stane-li se majetkem nejširších vrstev, vžijí-li se jeho písně v srdce lidu, stane se naším v y c h o v a t e l e m náboženským, mravním i národním. Jako v minulosti, tak i v přítomnosti bude zdrojem útěchy a nadšení, rozvíjí lásku k Bohu i vlasti a zušlechťí srdce mladá i stará.

S tímto vznešeným úkolem, posvěceným tradicí, přichází česká píseň duchovní a nabízí se českým srdcím. S jakou láskou a obětmi bude přijata, zodpoví přítomnost a posoudí budoucnost.

Profesor Jan Boháč.

Přírodní filosofie od dra J. Velenovského způsobila dosti velkou sensaci. S podivem musíme konstatovati, že byla uvítána se zvláštní sympatií také v některých časopisech katolických. Je to důkazem, jak povrchně se takové knihy z naší strany posuzují. Stačí, že se tam objeví několik šlehů proti realistům a židům, aby se takový spis vřele doporučil jako »velkolepé dílo«. Že devět desetin jeho obsahu je mimo půdu křesťanského učení a z velké části že se staví proti němu krajně nepřátelsky, ba i pohrdavě a výsměšně, jest snad věcí vedlejší? —

Hlavní myšlenka celého spisu je potírání materialismu. Mimo hmotu-sílu chce dokázati existenci něčeho vyššího: Boha, duše, nesmrtelného života. Slova tato jsou ovšem katolíku z úst moderního přírodovědce sympatická, než nesmíme se spokojiti jen slovy, třeba vniknouti v jejich obsah. Ten ovšem je stejně v odporu s názory filosofie křesťanské, jako je v odporu s materialismem, ba možno říci, že tomuto je bližší, nežli křesťanskému světovému názoru.

Bůh dle Velenovského je »intelligentní síla všehomíra, která řídí činnost hmoty-síly všehomíra ve velkém i malém« (str. 22.) »Bůh je psychou všehomíra, jako je duše psychou člověka« (str. 24.) »Duch či duše člověka je psychickou energií, jež je sou-

částí Boha« (str. 23.) Dle Velenovského vytvořila nejlépe podstatu duše filosofie Ved. »Bůh, duch kosmický, jest duše, jež sídlí, ale co součástka i v těle lidském a v každém tvorů organickém, jež jest ale také vládcem všech sil. Bůh jest jako ohnivý střed, z něhož srší na všechny strany jiskry, jež vnikají do všech bytostí, aby je oživily.« (str. 178.) Bůh dle Velenovského není absolutní duch, nekonečně dokonalý, nezměnitelný, jednoduchý, jež jedině může být nejvyšší příčinou všeho; je to jakási spirituelní síla, jejíž součástkami jsou nejen duše lidí, nýbrž i zvířat a životní síla organismů.

Je zřejmo, že takový Bůh nemůže podati lidskému rozumu konečného vysvětlení všech věcí. Nezodpověděna zůstává otázka, která vyšší příčina způsobuje jeho změny. Zároveň je viděti, že chtěje uniknouti pantheismu materialistickému, upadá Velenovský v částečný pantheismus spiritistický, pokud vše životní pokládá za součástku Boha. —

Hmota-síla jest dle Velenovského věčná jako Bůh a obojí je v jakési spojitosti, které neznáme. Stvoření světa pokládá za ne-správné. Hmota-síla a Bůh jsou podstatou všeho v kosmu (str. 25). Je tedy hmota dle něho věčně sama od sebe jako Bůh. Z toho je jasně viděti, že je Velenovský materialismu daleko bližší, nežli křesťanskému učení o poměru světa k Bohu.

Vývojovou theorii přijímá Velenovský v nejširším rozsahu. Bůh dle něho nestvořil druhů zvířat a rostlin, nýbrž druhy tyto se na zemi postupem času vyvinují samy ze sebe. To jsou dle něho faktem vědami přírodními dokázaným (str. 88). Ani jediného důkazu však neuvádí, nýbrž jen poukazuje na postupnou podobnost druhů a rodů. Důkazy faktické mohla by podati jen paleontologie. Tato však nezná přechodních forem z jednoho druhu do druhého (Barrande, *Système silurien du centre de la Bohême*; Branca, *Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen*; Fleischmann, *Die Darwinische Theorie*). Velenovský dí, že »dnes není vůbec přírodopisec, který by nestál na tomto stanovisku« (str. 88) a Marešovi je descendenční theorie »fantastickou budovou bez faktického základu, plod snahy po nemožném poznání, doklad, jak hluboko tkví náklonnost člověka ku pohádkám, báje ovládnající naši dobu, která se tak chlubí svou vědeckou střízlivostí« (Idealism a realism v přírodní vědě, str. 266).

Velenovský přijímá i názor, že člověk povstal z opice. Důkazu k tomu nepodává žádného, pouze říká, že »existence celého řetězu neskonale rozmanitých forem živočichů nám jasně ukazuje, jak se člověk na zemi vyvinul.« (str. 99.)

Podstatného rozdílu mezi duší zvířecí a lidskou Velenovský neuznává. Soudí, že »duševně vyspělého ssavce nebo ptáka mohli bychom přivést k pokroku kulturnímu jen tím, kdybychom jej během času a dlouhých věků naučili našemu jazyku, anebo třeba umělému jednoduššímu jazyku.« (str. 97.) Než právě ta okolnost, že zvířata mají jen pudová dorozumivací znamení a žádné řeči úmyslné, ba že jí ani nejsou schopná, dokazuje, že nemají rozumu a že všechny jejich účelné činnosti jsou jen pudové, poukazující na rozum jejich Tvůrce. Velenovský uznává sice individuální nesmrtelnost, avšak spojuje ji s naukou o stěhování duší, jímž se právě děje stálý vývoj od zvířete až k člověku. Člověk kulturní prošel prý již miliony milionů proměn, než se stal tím, čím jest (str. 135). Ani pro toto tvrzení neuvádí důkazu. Jemu zdá se tato hypotéza krásná a to mu stačí za důkaz. Pro názor církve, která dle Zjevení hlásá přímé stvoření prvních lidí od Boha, má Velenovský jen slova nízkého výsměchu (str. 136).

Téměř polovice spisu Velenovského jedná o zjevech okultistických, při čemž prozrazuje, že sám je horlivým stoupencem spiritismu. Pro nás je pozoruhodné, že Velenovskému »Kristovo učení je čistý spiritismus od začátku až do konce. Celé evangelium je vyložený spiritismus a jen spiritista může mu porozumět« (str. 330). Kristus je dle Velenovského mocné médium, nebyl sám Bůh, nýbrž jeho ústy mluvil vysoký duch, jehož sám Bůh na zemi seslal, aby učil lidstvo (str. 331). Zázraky všechny, i Kristovy, vysvětluje Velenovský spiritismem. »Jestliže v Lourdech nebo na Sv. Hoře stane se zázračné uzdravení, je to veliké soustředění vůle subjektu nebo skutečné působení z duchovních sfér. Když Kristus slovem léčil, bylo to obojí, soustředění vůle pacienta (víra, důvěra) i telepatický vliv silné vůle Kristovy.« (str. 355). Nedá se sice upřít, že důvěra pacientova přispívá poněkud při léčení a že také vůle hypnotisera lékaře má někdy vliv na uzdravení. Ale to má svoje meze. Zázraků prvního řádu, jako je náhlé uzdravení rakoviny, ochrnutých údů, tuberkulózy v nejvyšším stupni tím vysvětlovati

je přímo naivností. Kdo přece k tomu vysvětlení zázraků Kristových sahá, ať jen sám se pokusí podobným způsobem lidi léčiti. A jak se dá vysvětlení tohoto použití při vzkříšení osob mrtvých? Co by zde pomohlo vzbuzovati v mrtvém důvěru a působiti naň silou své vůle? A jak vysvětliti dle toho největší zázrak — Kristovo z mrtvých vstání? O to všechno se Velenovský nestará. Postavil si apriorní axiom, že síla psychická (vůle) má vliv na všechny síly fyzické (str. 185). Dle toho axiomu vysvětluje si stejně fakirství jako zázraky Kristovy.

Doufám, že to stačí, aby bylo zřejmo, že katolík nemůže spis Velenovského uvítati jako »velkolepé dílo«, jestliže je skutečně přečetl. Ba nemohl by tak učiniti, ani kdyby přečetl jen celý úvod k němu, v němž postavil se na stanovisko, »že v našem státu musí býti kněžstvo z veškerých škol a úřadů vyloučeno« (str. 10). Filosof najde v uvedeném spise názory, k nimž vedla autora více citová nálada, nežli hluboké myšlení. J.

Literární výročí. Před sto lety se narodil K. Havlíček Borovský a český svět si na to vzpomněl a oslavil to. Poněvadž jsme zvyklí oslavovati, není v tom nic divného. Lepší by již bylo, kdyby tak někdo si kriticky všiml Havlíčka. Ale poněvadž jsme zvyklí nebrati nic kriticky, není též nic divného, že nikdo toho neučinil.

Mám před sebou řadu statí, které byly napsány k výročí Havlíčkovu. Jsou to žvasty těch, kteří píší jubilejní články a těžko z nich něco zvědět. Ale mám před sebou též články, které napsaly katolické listy nebo za takové se vydávající a právě ty mne pohnuly, abych ubral v životě několik řádek užitečnejším věcem a věnoval je Havlíčkovi.

Že naše listy chválí Havlíčka, jest přirozeno jen tehdy, když připustím, že katolicismus jest u nich jen obálkou a ne esencí životní. Ovšem, to leckteré osrdí potěší, když se napíše, že Havlíček se dal zaopatřit, než umřel. Kdyby ten, jenž píše oslavné články o Havlíčkovi, viděl a myslil, dal by si toto dilemma — předpokládám, že by napřed poznal jeho život a dílo —: Havlíček v životě a ve svém díle jako podprostřední člověk kramařil s náboženstvím a vírou. Dal-li se zaopatřit před smrtí svátostmi, buď to učinil opravdově, nebo kramařil opět. Učinil-li tak opravdově, odvolal, opakuji a kladu na to vše, odvolal všechna ta hanlivá a bídná často slova, která vrhl, poněvadž byl pro-

středním spisovatelem, na Církev i na Boha. Nebo neodvolal, a pak .? Čtete někde, že Havlíček odvolal?

Nazval jsem Havlíčka prostředním člověkem. Všimněte si, jak píše dnes Francouzi o Voltaireovi a jistě měl hlubší ironii a více myšlenek než Havlíček. Nenajdete na Voltairea příliš chvály. Ale u nás chválí kde kdo. Havlíčkovi byli dobří kněží a byl jim za mnohé povděčen. Ale to mu nevadilo, aby po nich nepřivl. »Nic jim nedat Odpud'te římskou hazuku . . .« — to jsou ušlechtilá slova, že ano? A já vám budu citovati jiná slova — ta výše řečená čtete v každém socialistickém plátku a na každém letáku — z díla »Křest sv. Vladimíra«:

»Tak se z maličké příčiny
stala velká mela:
Ruský národ neměl boha,
církev ovdověla.
Nám by byla lehká pomoc,
toť je stará vesta!
teď již umí každý kaplan
dělat bohy z těsta.«

(Zpěv V.)

Není to poesie, je to pitomost. A zvláštní věc, že ten kněz, kterého tak pošpinil, byl mu dobrým. Ještě zvláštnější jest, že neodvolal ani tehdy, kdy mu ten kněz přes všech-

nu špatnost, již ho Havlíček pokryl a již na něm zřel, prokázal službu největší a Havlíček ani neuznal za vhodné veřejně ho odprosit za všechny urážky, učiněné jemu a jeho bratřím.

Není proč psáti oslavné články o Havlíčkovi a katolické listy by lépe udělaly, kdyby místo těch bezcenných slov lidí nevidomých otiskly encykliku *R e r u m n o v a r u m*, jež byla před 30 lety vydána a již někdo nezná a proto má nejasno o socialismu.

Druhé jubileum v Čechách nadšeně oslavované jest Jiráskovo sedmdesáté výročí. P. Jirásek si spletl pojmy pravdy a lži, čili má špatnou asociaci představ. Jest prý historikem a to znamená v žargonu herbenovské či jaké školy: za každou cenu, ať se to vezme kde vezme, udělat z římské církve šeredné zvíře, snad osmihlavého draka, který chodil a chodí po našich vlastech a sežírá každého, kdo za něco stojí a který nejlépe si pochutná na panském masu (rozuměj!).

Poněvadž toto řemeslo vynáší popularitu a u nás to mnoho znamená, p. Jirásek se na ně vrhl rovněž. Vyneslo mu to, že ho oslavují i čeští socialisté, důkaz, že toho draka vykreslil opravdu co nejlépe.

Ten, pro koho platí, že umění jest smyslovým výrazem krásna, totiž absolutní idey, nuže ten půjde kolem p. Jiráska se soucítěním úsměvem.

•

Katolickému studentstvu československému i katolické inteligenci!

Slibný a nadějný rozvoj našeho studentského hnutí před válkou i po válce je v mnohém ohledu ovocem našich zdařilých prázdninových sjezdů, kde se navzájem vždy poznáváme, těšíme a povzbuzujeme k nové práci a k novému boji za plné vítězství svých velkých ideálů. — Od významného loňského sjezdu brněnského, jenž vzbudil živou pozornost vši české veřejnosti, učinili jsme opět krok ku předu, takže Ústředí katolického studentstva československého svolává Vás, katolické studenty a studentky,

ve dnech 9.—13. července 1921 k říšskému sjezdu katolického studentstva československého

a to po prvé od té doby, co se sdružujeme a vystupujeme jako celek na veřejnost, do přirozeného střediska našeho národního života a hlavního města republiky,

do Prahy.

Zde na půdě dvojnásob památné a drahé, posvěcené tradicemi národními a náboženskými, podáme nový, významný a mohutný důkaz toho, že jest zde katolická mládež studující, nová katolická generace československého národa, jež s nadšeným zápalem připravuje se pro budoucí své velké povolání a poslání v národě.

A mládež tato u hrobu svatého knížete Václava a ostatních patronů českých, u hrobů českých králů, ve stínu svatovitských věží složí veřejně vyznání víry a vyznání opravdové a vřelé lásky k vlasti a k národu.

Přítomnost pozvaných zástupců studentstva zahraničního ukáže jasně, že naše hnutí ve svém programu i formách je organickou součástí katolického hnutí obrodného, jež zachvacuje celý svět a především studentstvo všech národů; — příští inteligence dosvědčí jednotu všech, kteří za stejnou velikou myšlenku bojují ve všech národech.

Manifestační schůze slovanského studentstva, ustavující valná hromada a unionistická výstava

Cyrlomethodějské Lígy Studentské

dodává sjezdu všeslovanského rázu a významu — a bude projevem pevné vůle naší spolupracovati s veškerým věřícím slovanským studentstvem — na utužení všeslovanské vzájemnosti a jednoty — ve smyslu veliké ideje cyrlomethodějské, v jejímžto pochopení spočívá smysl budoucnosti a dějinného významu všeho Slovanstva.

Zároveň s katolickým studentstvem našeho národa proniknutým těmito velikými myšlenkami sejdou se letos v Praze i ti, kteří z inteligence jsou jejích nositeli a hlasateli, kteří namnoze vyšli z našeho studentského hnutí, po případě k němu kladli základy. — Proto u příležitosti našeho II. říš. sjezdu studentského je svolán i

sjezd katolické inteligence,

jehož nejdůležitějším úkolem je soustředění organizace a sjednocení veškeré dosavadní, dosud tříštěné, kulturní její práce.

Je nutno, aby všichni účastníci z řad studentstva i inteligence se přihlásili u „Přípravného výboru sjezdu katol. studentstva a inteligence“ (Praha II., Voršilská 1.), který rozešle podrobné přihláškové formuláře a později legiti-mace všem účastníkům. — Poplatek za legitimaci opravňující k přístupu na všechny schůze sjezdové a k návštěvě unionistické výstavy bude pro studenty 2 Kč, pro nestudenty 10 Kč. Nocleh a strava za mírnou cenu je zajištěna. Bližší údaje a případné změny budou oznámeny ve všech katol. denících a krajinských listech. Sjezdová kancelář bude rovněž v místnostech Č. L. A., Praha II., Voršilská 1.

Vzhůru tedy do Prahy v počtu co nejhojnějším! Na shledanou v těchto významných a důležitých dnech červencových! Bůh zdař pražskému našemu sjezdu.

Ústředí katol. studentstva československého, v Praze II., Voršilská 1.

Přípravný výbor sjezdu katolického studentstva a inteligence v Praze, Praha II., Voršilská 1.

PROGRAM SJEZDU:

V sobotu dne 9. července 1921:

V 11 hodin dopol. — Slavnostní otevření unionistické výstavy v Klementinu.

V 7 hodin večer. — Slavnostní představení „Prodané nevěsty“ v Národním divadle.

V neděli dne 10. července:

V 8 hod. ráno Staroslověnská mše sv. u sv. Jíří na Hradě. (Celebruje dp. Prof. Dr. Vajs.) Po bohoslužbách slavnostní průvod na Žofín.

O 1/2 11. hod. ve velkém sále žofínském: Zahájení sjezdu a volba předsednictva. Úvodní referát kol. J. Krlína: Zdroj života katol. inteligence.

Odpoledne o 1/2 3. hod. **Sjezd katol. inteligence s referáty:**
1. Posl. Msgr. Š r á m e k: Poslání katol. inteligence na poli politickém a sociálním. 2. Prof. Fr. D r o b n ý: Prvé zárodky organisace katol. inteligence, dosavadní její činnost a úkoly.

Večer v 8 hodin: **Slavnostní sjezdová akademie.**

V pondělí dne 11. července:

V 8 hod. ráno: Mše sv. ve chrámě Týnském.

V 9 hod. ráno: **Pokračování ve sjezdu studentském.**

Referují: 1. Prof. Ant. Novák: Dějinné poslání našeho národa.

2. Kol. B. Roztočil: Organisace katolického studentstva československého.

Odpoledne o 2. hod.: 3. Dr. Fr. Xav. Novák: O povolání. 4. **Sjezdové pozdravy.**

Večer o 1/2 7. hod. Valná hromada Ústředí katolického studentstva československého.

Večer v 7 hod. Valné shromáždění katol. inteligence ve velkém sále na Strahově.

V úterý dne 12. července:

O 1/2 8. h. ráno: Mše sv. řecko-katolická.

O 1/2 10. hod. dop.: Manifestační schůze slovanského studentstva.
1. Dr. D v o r n í k, předseda C. M. L i g y. „Idea cyrilomethodějská a slovanské studentstvo. 2. Pozdravy zástupců jednotlivých slov národů.

Odpoledne: Ve 3 hod. odpol.: Sraz na Strahovském nádvoří. Prohlídka knihovny, obrazárny strahovské a jiných památností hradčanských. — Současně ve 3 hod. odpol.: Pracovní porada s delegáty zahraničními ve velkém sále na Strahově.

Večer v 7 hod. ve velkém sále na Strahově: Ustavující valná hromada Cyrilomethodějské Ligy Studentské.

Ve středu dne 13. července: Společný výlet na Karlštejn.

Unionistická výstava je přístupna pro všechny dny sjezdové od 8.—12., 3.—5.

C E N Y M Í S T

při slavnostním představení v Národ. Divadle 9. července 1921.

(Bedřich Smetana: „Prodaná nevěsta.“)

Lože v přízemí	140 Kč	Galerie I. řada 2. a 3.	13 Kč
Lože II. pořadí č. 5—8	85	„ „ řada 4, ...	10
Lože v II. pořadí č. 1—4	70	Galerie I. postranní č. 14—22	13
Křeslo v přízemí I. řada	35	„ „ „ č. 1—12	9
Křeslo v přízemí II. a III řada	30	Galerie II. řada 1.	8
Sedadlo v přízemí odd. I.	25	„ „ řada 2. a 3.	7
Sedadlo v přízemí odd. II.	21	Galerie II. odd. 2. řada 1. a 2.	6
Křeslo na II. balkoně	25	„ „ „ řada 3. a 4.	5
Sedadlo na II. balkoně	20	Galerie II. řada 1. postr. č. 10-20	6
Galerie I. řada 1.	15	„ „ „ 1. „ č. 1-9	5

M í s t k s t á n í:

V přízemí	5 Kč	II. galerie střed	2 Kč
I. galerie střed	3	II. „ „ postr.	1 „
I. „ „ postr.	2	* * * * *	* * * * *

Záznamy na lístky přijímá již nyní „Přípravný výbor sjezdu katol. stud. a inteligence“ Praha II., Vršilská 1.